Brieven. Deel 3. 1 april 1931-31 december 1932

E. du Perron

Editie Piet Delen, Jaap Goedegebuure, H.A. Gomperts, J.H.W. Veenstra en Herman Verhaar

bron

E. du Perron, *Brieven. Deel 3. 1 april 1931 - 31 december 1932* (eds. Piet Delen, Jaap Goedegebuure, H.A. Gomperts, J.H.W. Veenstra en Herman Verhaar). G.A. van Oorschot, Amsterdam 1978

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/du_p001brie04_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren i.s.m. dp E. du Perron Genootschap

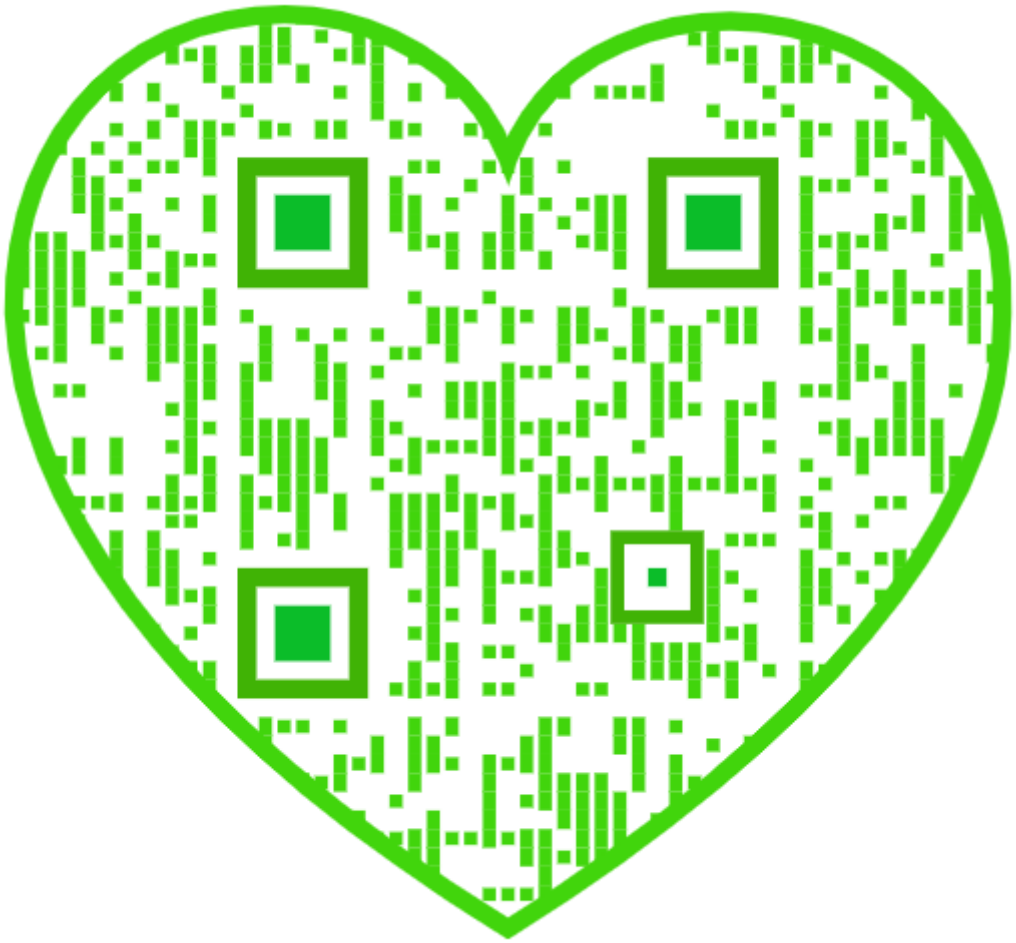

Inleiding
Brieven 1 april 1931-31 december 1932

Begin mei plaatste Dirk Coster in De stem *zijn oproep 'Een vijand gevraagd' waarin hij Du Perron uitnodigde hem eens in een serieus essay te bestrijden, na de vele speldeprikken die hij te verduren had gekregen. Du Perron aarzelde lang, ondanks de druk die Ter Braak op hem uitoefende, de uitnodiging aan te nemen. Op dat moment had hij echter te kampen met een algehele apathie, veroorzaakt door een psychische depressie die gedurende het voorjaar op hem drukte. De moeilijke huiselijke omstandigheden op Gistoux en de permanent slechte toestand van zijn moeders gezondheid eisten al zijn aandacht, en ook de toenemende verwijdering tussen hem en zijn vrouw Simone Sechez speelde ongetwijfeld een rol in de 'neurasthenische inzinking' waarover hij Ter Braak op 1 juni berichtte. Pas eind juli had Du Perron weer voldoende morele krachten verzameld voor de aanval op de ethici, waarvan hij Coster als de belichaming zag. Daarbij wist hij zich gesteund door de manier waarop Ter Braak in* Démasqué der schoonheid *zijn definitieve rekening met de estheten vereffende.*

Misschien heeft tot de opleving ook bijgedragen dat er inmiddels een publicatiemogelijkheid voor de strijdbare manifesten van Du Perron en Ter Braak was geformeerd. De vrije bladen *in hun oude vorm en redactionele bezetting waren daarvoor ongeschikt. In het voorjaar van 1931 leek een oplossing gevonden in een reorganisatie van dat tijdschrift, zakelijk via een overname door Nijgh & Van Ditmar, redactioneel door toevoeging van Ter Braak, Du Perron en Van Vriesland aan de leiding. Bouws, van wie de plannen waren uitgegaan, voelde zich gepasseerd toen de post van redactiesecretaris, die hij zich had toegedacht, in de nieuwe opzet werd gereserveerd voor Van Wessem. Hij kreeg de steun van directeur Zijlstra van uitgeverij Nijgh & Van Ditmar, die in Bouws' zakelijke capaciteiten een voorwaarde tot slagen van de tijdschriftonderneming zag. Na enige verwikkelingen, waarbij de rivaliteit Bouws-Van Wessem een belangrijke rol speelde, werden zowel door de oude redactie van* De vrije bladen *als door Zijlstra de onderhandelingen afgebroken. Vervolgens bereikte Zijlstra overeenstemming met Ter Braak en Du Perron over de oprichting van een nieuw tijdschrift waaraan Maurice Roelants als derde redacteur werd toegevoegd op wens van Zijlstra, die daamee de verkoopmogelijkheden in België hoopte te vergroten, en Bouws als redactiesecretaris zonder stemrecht. Eind augustus kreeg de zaak zijn beslag, met medeweten van Marsman die op dat moment op Gistoux logeerde,*

en allerlei suggesties voor het nieuwe tijdschrift deed, al voelde hij zich aan Binnendijk en Van Wessem verplicht buiten de redactie te blijven. Op 9 september vond de oprichtingsvergadering van Forum *plaats. Van Wessem voelde zich verraden, met name door Ter Braak, en liet ook Du Perron duidelijk zijn misnoegen blijken. Om dezelfde reden zou Binnendijk - tijdelijk - gebrouilleerd raken met Ter Braak. Op 11 november verscheen het eerste nummer van* Forum.

Tijdens de daaraan voorafgaande zomermaanden bracht Ter Braak bij één van zijn bezoeken aan Gistoux Elisabeth de Roos mee, die Du Perron via hem had leren kennen. Zijn groeiende sympathie voor haar, de als steeds benauwder ervaren atmosfeer van Gistoux en de noodzaak voor Forum*zaken in Nederland te vertoeven, deden Du Perron besluiten in Den Haag te gaan wonen, dicht bij het ouderlijk huis van Elisabeth de Roos. Op 30 september betrok hij een huurkamer.*

De gewenning aan een permanent verblijf buiten de beschermde omgeving van Gistoux verliep echter moeilijk en de nagestreefde onafhankelijkheid leek in financieel opzicht onhaalbaar in verband met de gevolgen van de economische crisis. Toch was hij vastbesloten zich los te maken van Gistoux; zijn voorstel aan Simone om te scheiden was er een symptoom van.

Tegen het eind van het jaar werden de aankondigingen van een vertrek naar het buitenland frequenter. Ook voorzag Du Perron een 'finantieele ruïne', zoals hij Ter Braak op 12 december liet weten. In de laatste week van het jaar nam hij in toenemende onzekerheid een hotelkamer in Brussel.

Aan veel onzekerheid waarin Du Perron verkeerde kwam een eind door zijn echtscheiding op 9 maart 1932 en zijn op 17 mei met Elisabeth de Roos gesloten huwelijk. Aan die beide gebeurtenissen was nog al wat reizen en trekken tussen diverse verblijfplaatsen in Nederland en Gistoux vooraf gegaan. Tijdens één van zijn bezoeken aan het ouderlijk huis nam Du Perron Vestdijk mee, die geruime tijd op Gistoux vertoefde en er zich aan literaire arbeid wijdde, daarbij door Du Perron terzijde gestaan.

Onmiddellijk na hun huwelijk vertrokken Du Perron en zijn vrouw naar het buitenland, met de bedoeling niet meer naar Nederland terug te keren. Hun eerste bestemming was Lugano, vanwaar zij wegens ziekte van Du Perrons moeder na enkele weken alweer teruggeroepen werden. Pas in september kon het voorgenomen vertrek naar Parijs definitief plaats hebben, nadat in augustus woonruimte was gevonden in de voorstad Bellevue.

Nu kwam er pas weer tijd vrij voor het schrijven van kritisch en creatief werk van langere adem, waaraan Du Perron door alle beslommeringen niet was toegekomen. Er werd een begin gemaakt met het voorbereidende werk aan Het land van herkomst *en een aantal van de essays die later in* De

smalle mens *werden verzameld ontstond in deze tijd. Zijn denken over politiek werd uiteraard sterk beïnvloed door de feiten van de dag. Er waren er nogal wat in deze tijd. In Duitsland - om een paar hoofdpunten te noemen - werden de nationaal-socialisten in juli 1932 de grootste partij, met meer zetels in de Rijksdag dan de sociaal-democraten. In de Sowjet-Unie was het eerste vijfjaren-plan aan de gang, in Italië bestond het fascistische regiem al tien jaar en de Japanners zetten hun aanvalsoorlog in China voort met de vestiging van hun marionetten-rijk in Mantsjoerije. Gesteund door al eerder gemaakte notities uit zijn politieke lectuur trachtte Du Perron te komen tot een positie-bepaling, die voornamelijk was: zich schrap zetten tegen de collectivistische en totalitaire stromingen van rechts en van links.*

De onafhankelijkheid die hij in het buitenlands verblijf had gezocht, werd echter weer bedreigd door zijn wankele financiële situatie. Aan het eind van het jaar zag hij zich gedwongen te solliciteren naar de vrijgekomen plaats van Parijs' correspondent van het dagblad Het vaderland, *al lag dat werk hem nog minder dan het schrijven van literaire kranterecensies. Na lang aarzelen besloten de Du Perrons de werkzaamheden die aan het correspondentschap verbonden waren samen te verrichten, waarbij mevrouw Du Perron op papier de functie waarnam. Na enige tijd deed zij ook in werkelijkheid het werk alleen, op enkele uitzonderingen na.*

802. *Aan G. Burssens: Brussel, 1 april 1931*

Brussel, Woensdag.

Beste Burssens,

Hierbij in antwoord op jouw pessimisme, mijn antwoord, volledig, en zelfs verrijkt met een naschrift, in de heroieke *Standaard*.

Een ongemoedelijk steekspel

DE Hr E. DU PERRON ALS RECIDIVIST

De h.E. du Perron, hooghartige Hollandsche censor der Vlaamsche dichtkunst, wil absoluut dat we het hierna volgende kinderachtig schrijven van hem in zijn geheel plaatsen (we hadden er onder Echo's reeds een zinsnede uit gelicht):

Mijne Heeren,

Het volgende voor den fatsoenlijken hoewel anoniemen cacograaf die een zoo vurig stukje aan mij wijdde in uw blad van Vrijdag, 20 Maart.

Het kan mijn bedoeling niet zijn hem tegen te spreken: ik ben een woordacrobaat, als men hem gelooven mag, hij is onmiskenbaar een woordinvalide, die dus als zoodanig reeds recht heeft op een zachte behandeling. Alleen dit dus: ik blijf den heer Moens een martelaar vinden (hij heeft ‘twee jaren van zijn jong leven achter de tralies gezeten voor een ideaal’, mijn God! is hij dan nog geen martelaar?) en voor de rest twijfel ik er niet aan of de fatsoenlijke cacograaf dien ik helaas niet noemen kan, is een edel en weldenkend Vlaming, die zelfs in de journalistiek van nut zou kunnen zijn voor de ‘zedelijke krachten van dit land’, indien hij zich bijv. nog wat zou kunnen bekwamen in het Nederlandsch.

In afwachting van deze blijde gebeurtenis, waarvoor mijn beste wenschen, teekent, na beleefden groet,

(w. get.) E. DU PERRON.

Er was ook nog een naschrift bij, geteekend E.d.P. dat als volgt luidt:

De heldhaftige verdedigers van den heer Moens hebben het noodig geoordeeld niet meer dan één zin uit dit wederwoord te plaatsen, met een nieuw commentaar, betreffende mijn ‘smadelijke hooghartigheid’. Ik verplicht ze tot een integrale publicatie, die overigens de eenige zal zijn. ‘Smadelijke hooghartigheid’, zegt U? Uw termen zijn ditmaal gematigd! (E.d.P.)

* * *

We doen over 't algemeen in dit blad ons best om zoo zuinig mogelijk te zijn met het publiceeren van wansmakelijkheden. Eén zinnetje uit het proza van den h.E. du Perron leek ons al heel erg. Het spijt ons dat we op een vroolijken dag als 1 April onze lezers het bovenstaande niet hebben kunnen sparen.

Intusschen met het opgewektste gemoed ter wereld, er zijn dingen waarover een Vlaming met een normale dosis zelfrespect geen gekscheerderij verdraagt, en zeker niet van de zijde van een Brusselschen Hollander als de genaamde E. du Perron. Tot deze dingen behoort ook de gevangenschap van een jong dichter.[1.]

Ik geloof dat dit volstaat. Aan hun slotwoordjes veegt ieder behoorlik lezer zijn je-weet-wel-wat af.[*]

Wat Marsman zegt over het niet weten wat modern is van P.v.O. (staat dat er werkelik zó?) is natuurlik meer dan dwaas.[2.] Maar bedoelde hij het zo? het artikel was als geheel toch uiterst waarderend (trouwens, ik heb met M. over P.v.O. gesproken, en hij heeft voor hem de grootste bewondering) - en wat mij vooral goed lijkt in dat artikel is dat hij niet, als Nijhoff,[3.] in zijn waardering het akcent verkeerd legt, d.w.z. op *Music-Hall* (n.b.!) en *Het Sienjaal*, met bijna volkomen verwaarlozing van de latere poëzie! (Las je ooit dat stuk in *De Gids*?)

Wat nu betreft het proza van P.v.O. en van Marsman, ik vrees dat noch het ene noch het andere iets van ‘marmer’ heeft[4.]; of liever, ik

1. Knipsel uit *De standaard* (B) van 1 april 1931, dat DP tussen de brieftekst had geplakt.

* Een andere vraag is of er veel ‘behoorlike lezers’ bestaan van *De Standaard*!

2. In het in 782 n 3 genoemde artikel schreef Marsman: ‘over het vraagstuk der moderniteit denkt hij geweldig simplistisch. Vroeg hij zich ooit nader af wat zijn moderniteit zoo al inhield? [...] Ik heb den indruk, dat hij modern is geweest, omdat hij het wilde, zonder te weten wat het eigenlijk was. Benijdenswaardige kerel...’
3. M. Nijhoff, ‘Moderne dichters. Paul van Ostaijen’. In *De gids* 93 (1929) 12 (december), p. 355-303.
4. Marsman had geschreven: ‘dat dikwijls zoo dorre, kromme, stekelige proza van hem, dat rhytmisch letterlijk iedere fleur en zwierigheid mist, dat erbarmelijk slecht klinkt - ironisch noodlot voor een zoo bijziend monomaan der lyriek - dat geen adem of smaak heeft, dat vermoeit door zijn horten en door zijn engte beklemt.’ In de brief waar DP op reageert had Burssens geschreven: ‘Tegenover het vlakke om niet te zeggen platte proza van Marsman staat het proza van V.O. vol relief, of als je wilt, het marmeren blad van een cafétafel tegenover een marmeren relief.’

hoop het - van ‘marmer’ zijn toch alleen maar de poëzijen van de hh. Leconte de Lisle en José-Maria de Hérédia. Maar het is zeker dat, ofschoon Marsman zelf vaak slecht (d.w.z. gekunsteld) proza schrijft, het proza van P.v.O. verre van goed is, d.w.z. precieus en onhandig tegelijkertijd. Dat het ondànks deze fouten, òm deze fouten zelfs, toch een bepaalde charme heeft, dankt het aan zijn persoonlikheid. Maar objektief als proza beoordeeld, schrijf jij bijv., béter dan P.v.O. (Dat verwondert je misschien?) We zullen hier op een keer langer over praten als je wilt. Laat ons van P.v.O. niet zoiets maken als de tegenw. Stalinisten van Lenin: een machine van feilloosheden. - En nu: hoe staat het met de exx. op Pannekoek? hoe met de voorgenomen uitgave van de verhalen (hiervan zou ik graag de drukproeven méé nakijken) en hoe met je komst in Brussel? Wij zijn nu in April, dus weer 1 maand verder.

Met hartelike groeten, steeds je
EduP.

P.S. - Let niet op mijn idioot handje: de griepmikroben van mijn keel zijn in mijn ogen gekropen, wat mij bij het lezen en schrijven nogal hindert. Ik heb al 3 dagen melankolieke, zwemmende, rode ogen.

803. *Aan W.A. Kramers: Brussel, 1 april 1931*

Beste Wynandus,

Hierbij reeds de Lenin.[1.] Het is beter, vind ik, het nog in het April-nr. te doen, als dat kan - met het stuk tegen Last, *ingezonden* dan, in kleine letter achteraan.[*] Ik had hiervoor dan graag een tientje; ik heb nooit zooveel werk voor een bespreking gedaan! Het ingezonden natuurlijk gratis.

1. ‘Een biografie van Lenin’ (bespreking van Valeriu Marcu, *Lenin*). In *DGW* 30 (1931) 352 (april), p. 86-88.

* Ik bedoel: achterin hetzelfde nr. Vooral niet achteraan dit stuk! Het eene geeft aan het andere relief.

Voor Mei krijg je Vera Figner[2] d'r portret.
Schrijf even of alles in orde is.
Met beste groeten, je
E.
Brussel, Woensdag 1 April '31.

804. *Aan. H. Mayer: Brussel, 1 april 1931*

Beste Henri,
Dank voor *San Michele*. De Nederl. vertaling lijkt mij voortreffelijk en is naar de Zweedsche uitgave, af en toe verbeterd met de Engelsche, dus tiptop! Lees *jij* die boel nu maar voor tien pop in het Engelsch. Zend mij voor 3 pop de 2 bundels *Tijdsignalen*, dan houd ik zelfs nog een pop over. Tot mijn spijt en schande moet ik bekennen dat ik de catalogus van Nijhoff niet meer bezit! iemand zal die van hier meegepakt hebben: Van Uytvanck of Willink. Kan je me nog een ex. sturen? Dank.
Ik laat het hierbij; ben net een beetje beter en heb nog last van mijn oogen, waar de griepmicroben tenslotte ingekropen zijn.
Hart.gr. van je
E.
Brussel, Woensdag.

805. *Aan J. van Nijlen: Brussel, 1 april 1931*

Brussel, Woensdag.
Beste oude Jan,
Ik heb hevig in de lappenmand gelegen, echte, klassieke griep ditmaal, met stormaanvallen van de microben uit het bastion van mijn keel, via de loopgraven van mijn neus, op mijn traanklieren. Verder vele en diverse koortsen. Oef! het gààt nu weer...
Ik heb je nog steeds niet bedankt voor dat uitknipsel uit *De Standaard*. Je hebt misschien wel gezien dat er zelfs een vervolgje op gekomen is, één tirade van mij met nieuw commentaar van die heroïeke patriotten, en tenslotte, vandaag, de slotreprise, met mijn volledig antwoord. Ik heb, grieperig en wel, dien strijd moeten voeren,

2. ‘Mémoires van een terroriste’. In *DGW* 30 (1931) 353 (mei), p. 105-107.

en natuurlijk, om aan het woord te komen heb ik zelfs een beroep moeten doen op de ‘rechtskundige krachten van dit land’, m.a.w. een advocaat.

Maar zooals de zaak zich vandaag voordoet, vind ik het best.

Wanneer zien wij ‘ons’ weer? Hier of bij jou - maar eigenlijk, *liefst* hier: gegeven mijn nog wat delicate huid. Hoe maak jij het? Hoe is het thuis?

Hoû je goed en geloof me steeds

van harte je Ed.

806. *Aan A.A.M. Stols: Brussel, 1 april 1931*

Beste Sander,

Heb je 1 ex. *Parlando* verzonden?

Mijn antwoord staat volledig in *De St.*

Dag!

E

What about Pia?

807. *Aan W.A. Kramers: Brussel, 2 april 1931*

Beste Wynand,

Ingesloten het velletje[1.] terug; des te beter als het ermee door kan! Ik denk dat ik nu in die ‘Nieuwe Weg’[2.] of hoe dat blad mag heeten, serieus zal worden afgetakeld; maar laat ons dat rustig afwachten.

De katholieke schobbers hebben mijn antwoord vandaag *compleet* geplaatst. Tout va bien dus, ook op dat front.

Het beste met de proza's van Alie.[3.] Moet haar *D*ominé[4.] ook niet eens?....

Hart.gr. van je

E

1. Horend bij het in 795 n 1 genoemde artikel.
2. Onafhankelijk revolutionair socialistisch tijdschrift onder redaktie van E. Bouwman e.a, dat verscheen van 1926 tot 1935, en later als *De internationale* werd voortgezet.
3. In het aprilnr. van *DGW* publiceerde Alie van Wijhe-Smeding ‘Als men auteur is...’ (p. 73-75). In dit stuk schreef zij over haar werk aan de roman *De domineesvrouw van Blankenheim*, en gaf haar reactie op de ‘haat-stem’ van een radiocriticus (Ter Braak) die het boek negatief had beoordeeld.
4. Eerste letter drie maal onderstreept. Alie Smeding was gehuwd met ds. Van Wijhe.

Gisteren verzond ik Lenin. Wat een post over en weer! - Wil je dat tòch liever in het Mei-nr. zetten, dan is het mij best. (Als *dit* dan als artikel gaat.) Maar kan Vera Figner er dan nog wel bij? de Lenin is al 6 blzn. groot. Of moet die dan worden opgeschoven naar Juni? Meld mij dit even.

Brux. 2 April '31.

808. *Aan H. Mayer: Brussel, 3 april 1931*

Brussel, Vrijdag.

Beste Henri,

In lang niets meer van je gehoord; alles zal dus wel in orde zijn? Hier gaat alles matig. Ik had griep, daarna had Simone griep, daarna had ik weer griep, nu heeft zij weer griep. Griep, of al wat daarop lijkt. Mooi...

Slauerhoff heeft géén leucaemie, géén maagzweer, geen t.b.c. - allemaal lullax! - maar een soort trage longontsteking gehad, voortgekomen alweer uit griep. Hij is nu herstellende, al zullen de koortsen hem wel goed hebben aangepakt. (Ik kan dit aan mijzelf voelen).

Jan is uit Parijs terug en opgewekt; Sander is naar Parijs. Wij gaan naar Gistoux, maar over 8 dagen of twee weken, dat staat nog niet vast.

Ik ontving 2 *Levens*. Dank!

Nu zou ik willen hebben: *Marianne* van Jef Last. Verder alle gegevens die je me verstrekken kunt over dat ‘revolutionaire’ periodiek *De Nieuwe Weg*. Prijs per nr. en per abonnement, - kan je mij een proefnummer bezorgen? - verder hoe lang het al bestaat, etc. etc. Enfin, alles, en een proefnr. het allerliefst.

Tot nader. Hart.gr. van je

E.

Deze revolutie-zaken zoo snel mogelijk, alsjeblieft! Als het blad niet te duur is (fl.5.) - neem dan meteen een abonnement voor me. Liefst alles omgaand!

P.S. Kan je me ook een catalogus bezorgen van *Servire (De Baanbreker)*? En andere dgl. publicaties.

809. *Aan C. van Wessem: Brussel, 4 april 1931*

Brussel, Zaterdag.

In haast

B.C. - Hierbij de besprekingen terug.[1] Zeer suggestief, inderdaad. Als je me de copie sturen wilt, graag. Is daarbij ook alles uit *Lampions* en uit *Clowns en F.*?[2]

Ik ben het inderdaad met je vrouw eens en misschien is haar woord beter dan het mijne. Het portret van Ilse von K.[3] is 'burgerlijk'; menig ander ding is 'kleinburgerlik'. Tòch staat er veel goeds in, vnl. door de *stijl*.

Ik kan je *Een Voorb.* niet zenden, ik heb er géén ex. meer van. Het nieuwe boek is grondig omgewerkt. Maar niet nu: in '28. Niet veranderd overigens, maar samengetrokken en anders 'belicht'. Het is een jeugdwerk, maar ik geloof: alweer 'sympathiek'. (The very best word.)

Slau gaat veel beter, is zelfs al koortsvrij. Al het gealarmeer blijkt overbodig te zijn geweest, hij heeft absoluut géén t.b.c., maar een soort trage en koppige longontsteking gehad, voortgekomen uit griep. Het gevaar is nu wel voorbij.[4] *Coen* zou hij aan de *V.B.* geven, hebben jullie de tekst nog niet? Schrijf hem er dan om. Adres: Diaconessenhuis, Leiden. Ik spreek niet van jouw vie romancée,[5] maar van het tooneelstuk, dat al lang *af* is.

Ik ben weer 'uitgaande'. Dag!

Je E

1. Op welke bespreking DP hier doelt, staat niet vast. Het meest waarschijnlijk is, dat Van Wessem hem besprekingen van diens werk ter inzage heeft gezonden.
2. DP doelt op Frederik Chasalle en C.J. Kelk, *Lampions in den wind* (Amsterdam 1921) en Frederik Chasalle, *De clowns en de fantasten* (Amsterdam 1924). Zie voor de inhoud van beide bundels en voor de aanwijzingen van DP voor het samenstellen van een bloemlezing eruit, diverse volgende brieven aan Van Wessem.
3. Personage uit de versie van Marsmans roman *Vera* zoals die in *DVB* werd gepubliceerd. De figuur werd later op DP's voorstel geëlimineerd.
4. Volgens Louis J.E. Fessard, *Jan Slauerhoff (1898-1936), l'homme et l'oeuvre* (Paris 1964), p. 180-181, verliet Slauerhoff op de dag dat DP dit schreef het ziekenhuis.
5. Zie 673 n 3.

Ik geloof niet dat ik je ‘ontmoedigd’ zou hebben als je mij *Charleston* had laten lezen. Het is toch het *goede soort*?![6.]

810 (48). *Aan M. ter Braak: Brussel, 5 april 1931*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

811. *Aan H. Marsman: Brussel, 5 april 1931*

Brussel, Zondag.

Beste Hennie,

Ik kreeg vanmiddag van Stols het nr. van de *Gemeenschap*, waarin het stukje ‘hagel’,[1.] en ik verzeker je dat ik mijn bèst heb gedaan - uit pure sportiviteit - om dat aardig en geestig, of zelfs maar ‘leuk’ te vinden - maar als je nou van ‘bedroevend’ spreekt, zooiets volslagen geestloos' is méér dan dat. (‘Affijn, ze hebben ook hun best gedaan, zullen we maar denken’.)

Verder kaapte ik op Stols z'n bureau een braakliggend proef-ex. van *Kort Geding*, dat ik in één adem uitgelezen heb. Behalve hier en daar, wordt je stijl merkbaar sneller, natuurlijker, krachtiger. Maar als ik dit boek ga bespreken - ik voel er eigenlijk niet voor, omdat ik de ‘afstand’ tot jou heb verloren, ik zou nu eigenlijk over een héélen tijd pas weer over je moeten schrijven - dan doe ik het al causeerende, als jij over Anthonie.[2.] Hierbij toch vast, snel en na een eerste kennismaking, wat ik denk van dezen bundel.

Het is zeker je beste, d.i., aan den eenen kant je minst ‘moeizame’, aan den anderen ook wel degeen, geloof ik, waarin je de meeste rake dingen zegt - vooral over de dichters. En je zegt ze, lijkt mij, veel meer voor jezelf, lang niet meer zoo als woordvoerder van een groep. Het heele eerste deel is heel goed (zelfs het stuk over *De Afspraak*, dat nog op de oude manier gecomponeerd en gezien is)[3.]; al-

6. Zie *Bw TB-DP* 1, p. 104.
1. De vaste rubriek ‘Hagel’ van *De gemeenschap* 7 (1931) 3 (maart) bevatte een parodie op de in *DNE* gepubliceerde briefwisseling tussen DP en Marsman, in de vorm van een correspondentie tussen een aantal dichters (o.a. Zanger, Van Dichteren etc.), ‘over een kwestie, ten nauwste verband houdende met de monarchale constitutie van de nationale poëzie-kritiek’.
2. Bespreking van Anthonie Donkers dichtbundel *Grenzen* in *Kort geding* p. 77-83.
3. Het colofon van deze bundel vermeldde: ‘De hier verzamelde opstellen dateeren uit de jaren 1927-1930. Alleen dat over “De Afspraak” van A. Roland Holst is ouder (1923)’.

leen vind ik dat je teveel complete gedichten citeert, het lijkt soms op een voorlezing met commentaar. Het beroerdste ben je als je schrijft: ‘Ik meen, dat Erts van 1926 - maar verscheen het niet pas in '27? - een gedicht bevatte’,[4.] enz. Die tusschenzin is wel èrg: een beetje Jacques, minus het rhythme. De stukken over Slau, Donker, Den Doolaard zijn voortreffelijk. In de bespr. v. *Erts 1930*[5.] releveer ik dat er maar 2 goede gedichten in voorkomen, Jany's vertaling van *No Second Troy* (ko-om, m'neer, ko-om!...) en *Rodica en Dodica*. Dat mijn *Harde Dood* je toen ontgaan is, glad en compleet, zal eeuwig een blaam voor je zijn, o Hennie! ik zeg het je met alle sereniteit. De groote aanhaling uit Vermeulen is idioot. Stuk over 3e druk *Nieuwe Geluiden* weer heel goed, vooral het eind. Over Dos Passos delireer je wel wat erg, dunkt mij; zal wel weer een ‘lyrische vergissing’ zijn, als toen over Delteil.[6.] Over Mauriac, matig; over Unamuno, gààt; over Hamsun, mooi als proza op zichzelf, maar geen kritiek (meer een indruk); over Rilke: overheerlijk! 3 × bravo! het doet mij goed dat jij die vent toch eig. ook een kleffe slaplul vindt. Over Expressionisten, vrij goed, maar tegen het eind wordt het weer erg; je zegt daar: ‘Poëzie is geen dynamiet, maar diamant’.[7.] (Hoe-oe!...hoe-oe!...hoe-oe!...) ‘De dichter mag zijn wat hij wil, maar zonder boven-of buitenmenschelijken invloed, zonder sirenische aandoening (Hu-u-u!...)... is hij niets’. (Wèg met die vent! van het podium! we làten ons niet zoo verneuken! enz.). Over jonge Duitsche dichtkunst, ongeveer hetzelfde. Zag je dat de man van de ballade - door jou met Chesterton vergeleken - opeens een heel stuk vertaald heeft en ingelascht van Villon?[8.] - in dit verband werkelijk grappig trouwens. Over Edschmid heb ik geen oordeel; over Ludwig Renn schrijf je prachtig; die samenkomst met dien boerenpummel is een trouvaille.[9.] Zóó moest men dikwijls kritieken schrijven, dat is toch eigenlijk het eenige wat *waar* is.

4. *Kort geding*, p. 61, in een bespreking van J.C. van Schagens *Litanie*.
5. *Kort geding*, p. 95-103. In werkelijkheid betrof het *Erts 1929*.
6. *De lamp van Diogenes*, p. 66-73.
7. *Kort geding*, p. 143.
8. De achtste, negende en tiende strofe van het gedicht ‘Die Liebe’ van Alexander Lernet-Holenia, opgenomen in de in *Kort geding* besproken *Anthologie jüngster Dichtung* van Otto Henschele, zijn inderdaad een bewerking van Villous ‘Ballade des dames du temps jadis’.
9. Op p. 167 van *Kort geding* schreef Marsman over Renn:‘Ik heb het gevoel, al lezend, alsof een goedige, domme, neen niet domme, maar zoo lobbes-achtig-trouwhartige, dat men zelfs de intelligentie van zijn hart dreigt te vergeten, hoekige en verlegen boerenjongen mij avond aan avond in een dorpsherberg zijn ervaringen meedeelt.’

Zoo ongeveer zou dus mijn stuk worden, als ik het nog schrijf. Het liefst las ik een intelligent buitenstaander over de heele serie; de vraag is maar *wie*? ik zou het niet weten te zeggen.

Ik zond je gisteren een Fr. vert, van Vera Figner,[10.] omdat ik de Holl. nog noodig heb. Erg interessant zal je het wel niet vinden. Dit boek is een complete vertaling van het 1e deel, de Holl. geeft de 2 deelen, maar besnoeid. Als je je ervoor interesseert, probeer dan voor deel 2 een Duitsche vert. te pakken te krijgen. Maar lees liever de herinneringen van Boris Savinkov[11.] (voor het terrorisme) dat is 3 × zoo spannend.

Ik las de *Tijdsignalen*; God, wat een zoodje! Inderdaad, niet één die ook maar even Van Collem benadert. Dat is de 'revolutionaire poëzie' (excusez du peu) van Holland! 9/10 is van het grofste en bête-ste 'populisme'. Ik ken socialisten die zooiets onder zouden kotsen.

Ik ga 20 dezer wschl. voor een maand naar Gistoux. Als je dus later komt, moeten jullie dààr maar komen, maar tracht dan minstens één volle dag te blijven - ook als je een week-end neemt - anders heb je er niets aan.

Ik zend je spoedig 1 ex. van mijn eerste bundel cahiers. Behalve in een voetnoot *Büchner* voor *Trakl* (waar ik het heb over je Janyaansch proza in *De Anat.Les*),[12.] heb ik je, ondanks alle felheid, toch niet gemeen behandeld. Maar deze fout hindert mij; ik kon dat niet meer verbeteren, na ons gesprek in Utrecht. Maar in een volgend deel kom ik hierop terug, ook in een voetnoot wschl.; ik zal het dan hebben over je 'eigen stijl' en *Büchner* noemen als een van de eerste stukken, waarin men die duidelijk bespeurt. Daarom zou het allerbeste zijn, dat ik over eenigen tijd nog eens een stuk schreef, of een aan-

10. *Mémoires d'une révolutionnaire.* Traduit du Russe par Victor Serge (1930).
11. *Mémoires d'un terroriste.*
12. Bij het 'Fragment van een niet verzonden brief aan P.v.O.' over M.'s *De anatomische les* (*Voor kleine parochie*, p. 78-82) had DP aan het slot deze voetnoot opgenomen: 'Ik was, toen ik dit stuk schreef, minder "gewend" aan Nederl. literatuur dan nu; ik zou mij nu lang niet zo druk hebben gemaakt, maar mijn reakties waren toèn wsch. zuiverder. En nog dit: de eerste stukken in dit boek (over Novalis, Büchner, etc) zijn eig. een soort prozagedichten in bijna zuiver Holstiaans proza; wat ik toen nog niet wist. (1930).'

vulling, over jou als prozaschrijver ‘door de jaren heen’,[13.] en dan *alles* nog eens bekeek. Maar eigenlijk vind ik al deze waardebepalingen op den duur ook verdomd onvruchtbaar en vermoeiend. Wie zal al deze kritieken van ons over tien jaar nog lezen? Ik denk: letterlijk *niemand*, al werden we *de* beroemdste scribenten van Holland. Als je b.v. maar denkt aan die deelen proza van Verwey, waar ongetwijfeld enorm goede stukken tusschen zitten - als je er maar naar kijkt, heb je lust om weg te loopen. En verdomd, of je wil of niet, ééns ben je algemeen erkend en geëerbiedigd, geridderd misschien. *Jij* zeker, en Anthonie 2 × zoo gauw; *ik* kan nog naar Indië vluchten of zoo, Slau gaat wschl. wel dood voor dien tijd. Maar jij en Anthonie en Menno zitten eens bijeen, let eens op! als gelauwerde ouweloelen: jij lijkt dan een beetje op Kloos, Anthonie op Van Deyssel en Menno op Johan de Meester. (En Binnendijk is jullie Hein Boeken, de collega die ook alles heeft meegemaakt.) Overheerlijk! - Wat de katholieken betreft, die zijn dan natuurlijk niet meer aan te zien, die tappen dan nog maar gâteuze mopjes in den trant van ‘hagel’, en die zijn *allemaal* dan gaan lijken op den heer Knuvelder,[14.] maar met meer rimpels - een van de schijnheiligste en geborneerdste smoelementen die het iemand gegeven is te aanschouwen, zelfs in katholiek Polderland!

Met beste groeten aan Rien ook, je

E

812. *Aan V.E. van Vriesland: Brussel, 6 (maandag) april 1931*

Brussel, Zondagnacht.

Beste Vic,[1.]

Ik hoop dat je terug bent gekomen - niet zonder verdriet, maar met de noodige mate kalmte en berusting. Uit de een of twee malen dat je me van haar sprak, had ik mij eenigszins een idee gevormd van je vrouw; ik had je willen vragen of je het goed vond als ik haar op-

13. Uiteindelijk zou een dergelijk stuk worden gepubliceerd in *GN* 34 (1938) 7 (juli). p.17-30 onder de titel ‘Marsman's verhalend proza’. (*Vw* 6, p. 28-42).

14. Gerard Knuvelder (*1902), redakteur van het katholieke tijdschrift *Roeping*.

1. Deze brief is geschreven n.a.v. het overlijden, op 22 maart 1931, van Van Vrieslands eerste vrouw, Marie Huguenin Dumittan, die sinds 1926 in een psychiatrische inrichting in Zwitserland werd verpleegd.

zocht, als ik ooit weer vrij genoeg zou zijn om die richting uit te gaan. Ik wil je daarmee zeggen dat ik een verre en toch reeds groote sympathie voor haar had opgevat, en dat ik werkelijk deel neem aan je ellende.

Hier is het ook verre van goed geweest. Ik heb mijn moeder om zoo te zeggen avant la lettre zien sterven: afschuwelijke brakingen bij een hart dat ieder oogenblik kon stilstaan. Enfin, zij was plechtig afgeschreven, en ze is, wonderdadig mag ik haast zeggen, ditmaal nog gered. Iedere emotie moet haar worden bespaard; misschien dat ze met de lente in Gistoux wat bijkomt. Ik zal nu maar met haar meegaan en trachten er zooveel mogelijk te zijn - het is hoogstwschl. de laatste maal dat wij er samen zijn, en allicht ben ik, in al mijn nuttelоosheid, er af en toe nog van nut.

Hou je goed en als ik iets voor je doen kan, je weet het kost je een brief. Zou *jij* heusch niet wat in Gistoux willen komen 'uitrusten'?

Een hartelijke hand van je

Ed.

813. *Aan G. ter Braak: Brussel, 7 april 1931*

Brussel, Dinsdagmiddag.

Beste Truida,

Daarnet krijg ik een woordje van Menno over het vergiftigingsgeval van Berlijn. Hij is nu op weg daarheen en zal er nog wel zijn als dit schrijven in Holland komt. Het is een lamme historie. In een van zijn laatste brieven aan mij schreef hij: 'ik houd van haar'; twee dagen later hoorde ik van Bouws dat hij haar geschreven had dat het onmogelijk was. Het is voor dat kind natuurlijk intens beroerd; afgescheiden nog van het figuur dat zij slaat (als zij van hem houdt). En met het paardenmiddel van een Duitsche zonder al te veel cultuur, heeft ze nu vergif genomen. Ik heb een geweldige hekel aan zooiets: ik zou die vergiftiging van dichterbij willen meemaken. Wat denk *jij*? Voor mij is duidelijk dat, als zij tot het leven wordt teruggebracht, Menno 'er aan gaat'; het is altijd degeen die géén vergift heeft ingenomen die het aflegt in zulke gevallen. Vooral als het een man is; vrouwen zijn in dit opzicht verstandiger.

Ik had je allang willen schrijven, maar eerst zat die griep me in den weg, daarna kwam al die misère met Menno, die ik niet wilde vergrooten door vanop een afstand ook mee te doen; hij heeft nu ge-

noeg aan Bouws, jou en E. de Roos. Maar dit telegram is zenuwschokkend. Ik heb de pest aan menschen die anderen in een zelfmoord betrekken, zooals ik het ook had aan mijn vader, die er toch reden genoeg toe had. En zelfmoord is 9 op de 10 keer een drastische vorm van protest tegen andere menschen. Houd mij op de hoogte, wil je? ook van Menno's terugkeer en zoo. Geef me *jouw* indrukken. Als je denkt dat mijn tegenwoordigheid gewenscht is, telegrafeer me dan, ik kan nu misschien wel even weg, wat de situatie hier betreft. We zijn nu 7 April. Het zou mij au fond satanisch amuseeren als er 9 April - in Berlijn, waar M. nu al zit - tòch nog getrouwd wordt, de bruid een beetje pipsch nog van de poging tot zelfverdelging. Maar misschien is alles echt tragisch en sterft ze heusch. (Laat ons dan hopen dat ze niet bij vergissing te veel heeft ingenomen!)

Dit is mijn slechte kant, in alle oprechtheid. Maar ik kan er niets aan doen: ik *vertrouw* die zaak niet. Ik heb dergelijke middeltjes meer meegemaakt, en ik weet ook hoè gevaarlijk ze zijn - voor den 'ander'. Waarom hebben de menschen toch niet een beetje meer trots in hun duvel - in gevallen als deze, althans! Ik wou dat ik naar Berlijn kon gaan, als ik niet zelf in zulke naargeestige omstandigheden zat, zou ik dat eigenlijk het liefste doen. Enfin, schrijf jij mij, dat is het beste. Schrijf mij ook wat jij nu eigenlijk denkt van fraülein Gerda. Wat Bouws mij ervan schreef was van nul en geene waarde. Hij vergeleek haar met Simone (mijn vrouw) wat zeker absoluut *ernaast* is. Maar Bouws ziet de vrouwen en deelt ze in naar hun élégance en vertoonbaarheid, ik zou zijn Ruth verduiveld graag persoonlijk eens bekijken, om na te gaan of hij haar net zoo onnoozel ziet als bijv. Darja. *Style*, stijl, perfect style, zegt die goede Bouws, daarbuiten geen *hyle*, ik bedoel: heil! Hij heeft een soort antipathie tegen Gerda, omdat hij niet op haar verliefd zou zijn geworden, en Menno, zegt hij, zoekt eigenlijk precies in een vrouw wat hij zoekt (het eene lijkt me al even 'gratis' als het andere). Kortom, ik weet eigenlijk niets van het kind, en vertrouw hierin meer op jou dan op het oordeel van 3 Bouwsen na lange beraadslaging. Maar schrijf zuiver en precies wat je denkt.

Begrijp me goed: ik heb niets tegen haar en kan me haar toestand heel goed indenken en vind alles even zielig. Ik heb alleen een zeker wantrouwen (en groote bezwaren) tegen deze vergiftigings-affaire. Wat je van haar en Menno zei: de onmogelijkheid voor haar om een 'eigen leven' naast hem te leiden, wat een eerste vereischte is in dit geval, lijk me *absoluut juist*. Dat is het drama van bijna àl die meisjes,

en zij die wèl een ‘eigen leven’ kunnen leiden, gelooven dat ze daarin gesteund moeten worden door, in de allereerste plaats, een amant.

Lappó[1] hier gaat niet, omdat het een complete ‘hij’ is. We hebben hier zijn dubbelganger. Dat zou groote stoornissen geven zonder éénig genoegen. Maar wat is dat voor onzin dat Gerda ‘hem niet wil houden’? - àls alles doorgaat (waar ik het toe zie komen), kan Menno niet van haar gedaan krijgen dat ze wèl wil? Dat is toch nog het minste.

Je hebt me helemaal niet gezegd hoe je het ridderverhaal[2] vond - alleen maar je gevoel van ‘vereering’. Met het verhaal of alléén maar met mijn goede opinie? Curieus, zooiets. Mijn goede opinie gaat niet zoover van te gelooven dat jij *precies* tot zooiets in staat zou zijn, wèl dat je, als het er wèrkelijk op aankwam, van hetzelfde *soort* zou blijken. En ik geloof niet dat ik mij hierin vergis. Je bent nu 22 jaar, de vrouw uit het verhaal was misschien 4 of 5 jaar ouder. Het grappige is bovendien, dat in onze XXe eeuw, zooiets eigenlijk veel gemakkelijker is, ik bedoel: veel minder moed vereischt, dan toen. Maar nu ja, die historie van het hemd is dan ook maar een ‘verhaaltje’!... (Vraag Bouws eens of hij in het zijden harnas zou zijn gaan toernooien! - Vraag Menno en mij ook maar!!)

Het is een fraaie wereld waarop we leven; Menno vraagt mij: ‘door welke beschaafde duivel gecreëerd’? Er zijn tóch nog wel eenige mogelijkheden om werkelijke moed en toewijding te betoonen - vooral zonder er vergift bij te halen. Wil je de mémoires van Vera Figner eens lezen? Wat is zooiets mijlen verwijderd van het-meisje-dat-dood-wil-omdat-ze-niet-getrouwd-wordt!

Schrijf me gauw. Een hartelijke hand van je

E.

814. *Aan C. van Wessem: Brussel, 7 april 1931*

Brussel, Dinsdag.

Beste Constantijn,

Ingesloten het papier dat ik in de haast uit mijn vorige brief liet. Gelijk hiermee zend ik je de losse vellen van *Een Voorbereiding*. Maar denk erom dat het ‘officieel’ eerst in September uitkomt! Schrijf me uitgebreid wat je ervan denkt; jij bent een van de weinigen die het

1. De kater van Ter Braak.
2. ‘Van de drie ridders en het hemd’. In *DVB* 8 (1931) 3 (maart), p. 84-91.

direct in dezen gezuiverden en samengetrokken vorm (de definitieve!) hebben kunnen lezen.[1]

Jammer dat er nog zooveel drukfouten in voorkomen. Ik heb ze in dit exemplaar verbeterd. Ik zal je een ander zenden in behoorlijken staat, maar ook dit kan nog dienst doen, als je het even laat cartonneeren b.v. Misschien maak je er nog iemand gelukkig mee? - je kunt het mij anders ook terugsturen; just as you like. Voordat ik mijn exx. heb, zal er toch zeker nog wel een maand of drie omgaan; ze zijn daar in Maastricht allesbehalve kwiek. - In dezen zelfden vorm: druk, papier, formaat, wou ik ook mijn andere boeken nog eens laten verschijnen, n.l. *Bij Gebrek aan Ernst*, vermeerderd met een nieuwe 'constructie' (uit oude bouwstoffen); de herdruk van *Nutteloos Verzet*, dat nu nog maar door 2 sprekers wordt verteld, of liever: door 1 verteller: Oskar, en één controleur: Justus, en dat verder vermeerderd is met *Petrus en Paulus* uit de Bijleveldverzameling; en voor de poëtische afdeeling, alles compleet (tot dusver) in 1 deel: *Mikrochaos*. Dat maakt alles tesamen: 4 dln, mijn heele 'scheppende' productie tot op heden: 1 roman, 2 bundels verhalen, 1 bundel poëzie. Erg veel is het niet, al is het voor Holland honorabel. - Voeg daarbij 3 bundeltjes kritieken,[2] dan heb je werkelijk *alles* gehad.

Behalve dan het groote fragment ...*E poi muori*, of hoe het anders heeten mag, waarvan ik vnl. betreur dat de hoofdpersoon (Reinald) zooveel nog lijkt op Kristiaan uit *Een Voorbereiding* (en Thérèse op Andrée) - mais que faire à çà? De kwestie is dat dit alles verweven moet worden in een veel grooter tapisserie: *De Onzekeren*, als ik daar ooit nog aan toe kom! - Maar misschien moet ik daarvoor wachten tot minstens mijn 35e jaar? Nu, op mijn 31e, moet ik de 'leerjaren' toch als geëindigd beschouwen. Het is anders wel triest. De dingen die ik met het grootste *plezier* geschreven heb, zijn zeker wel die van *B.G. aan Ernst* (die ontzettend 'versmaad' worden door iedereen).[3]

...*E poi muori* - dat je trouwens kent - is op het oogenblik bij Mars-

1. Op 28 januari 1931 zond DP het eerste gedeelte van de drukproeven aan Ter Braak (Zie *Bw TB-DP* 1, p. 36) waarna op 28 februari de rest volgde (*Bw TB-DP* 1, p. 67). Uit de brief van laatstgenoemde datum blijkt tevens dat Van Vriesland de tekst gelezen heeft. Ter Braak gaf de proeven door aan Bouws (*Bw TB-DP* 1, p. 69), en vervolgens aan Marsman (*Bw TB-DP* 1, p. 78).
2. *Voor kleine parochie, Vriend of vijand* en *Tegenonderzoek*.
3. O.m. door Ter Braak en Marsman; zie *Bw TB-DP* 1, p. 49-55, 66 en brief 815 en 840 van deze uitgave.

man. Wat denk je ervan? uitgeven - in tijdschriftvorm dan altijd - of niet? Het kan mij eigenlijk niets schelen. Ik wou dat ik mij vrij en frisch (en gevuld) genoeg voelde om aan iets geheel nieuws te beginnen. Ik heb met al deze rommel nu grondig afgedaan. Als die 4 deeltjes bij elkaar staan - in 1933 bijv. - dan is het voor mij de schoone verkalking van het bemind verleden. Kan het daar ook niet bij *blijven*?

Schrijf spoedig hoe je mijn jeugdzonde vindt. Ik beschouw dit boek toch - al is het misschien niet om zuiver literaire redenen - als de sleutel tot mijn heele verdere 'oeuvre'. Vergis ik mij daarin?

Een hand van je

E.

P.S. - Vraag je vrouw of dit boek (*Een V.*) ook 'burgerlijk' is, hier en daar. Naïef is het zeker; naïef en 'slecht' tegelijkertijd; maar dàt bedoel ik niet. Ik was 22 en 23 toen ik het concepieerde, en de eerste 7 hfdstn. schreef. Het 8e hfdst. is van '26. En daaroverheen komt de retouche. Maar je weet dat de retouche nooit het *fond* wegneemt, hoogstens hier en daar de vorm aangenamer (en dus aannemelijker) maakt. O, auteurs-illuzies!...

815. *Aan Marsman: Brussel, 8 april 1931*

Brussel, Woensdag.

Beste Hennie,

Dank voor je uitvoerige brief. Met je kritiek op ...*E poi* ben ik het vrijwel over de heele linie eens. Maar het is een compliment als je zegt dat de stijl zelf op Reinald lijkt; dat moet natuurlijk ook zoo. Tusschen het andere (dat nog komen moet) is het dan uitstekend: een boek moet wel dezelfde toon hebben - ik bedoel: kleursterkte, tonaliteit - maar niet overal dezelfde stijl. Op Couperus lijkt het echter niet, daarvoor is het (bewust) niet 'los en sappig' genoeg. Enfin, je raadt me aan het *niet* apart uit te geven; accoord! Laat ons daar dus toe besluiten.

Plaats je *Coen* nog van Slau?[1]

Ook wat je zegt van de verhouding Reinald - *Nutt. Verzet* lijkt mij volkomen juist. N.V. is knapper en sterker. Maar zou het au fond

1. Dit toneelstuk werd niet in *DVB* gepubliceerd.

niet zijn dat ik talent heb als verhaler en niet - of nòg niet - als romancier? Zooals Van Wessem terecht zei: ‘het vraagt een andere motor’.

Mijn uitgaven. Luister goed.

Eerst verschijnt de definitieve druk van *Een Voorbereiding* (jeugdroman). Een ex. van de losse vellen is bij Van Wessem - maar het boek verschijnt ‘officieel’ eerst in September. Als je nieuwsgierig bent, vraag de velletjes aan Van W. Je zult zien dat Reinald en Thérèse niet veel anders zijn dan Kristiaan en Andrée (uit *Een V.*) en dit is misschien wel *mijn* voornaamste bezwaar tegen ...*E poi.*

(...‘E poi muori’ komt van ‘Vedi Napoli e poi muori’. Ik wou daarmee aangeven dat Reinald nà het drossen klaar zal zijn om de berusting (de dood) te aanvaarden.)

Dàn komen de *Cahiers*, zooals je weet, in 2 dln.

Dàn komt de bundel die je met schrik vervult: *Mikrochaos*, zijnde een herdruk van *Parlando* (dat inderdaad uitverkocht is) en van wat ik goed vind in *P. tot Afst*. (dat ik ophef!) - daarbij verscheidene inedita van vóór en na deze 2 bundels. Dus eigenlijk: mijn verzamelde poëzie tot op den huidigen dag.

Dàn: eind 1932, een herdruk - de definitieve! - van *Bij Gebrek aan Ernst* (dat door jullie allen wordt versmaad, maar door mij, en nog 2 of 3 anderen, nièt). Daarin komt één nieuw verhaal, getiteld *De Poging tot Afstand* (ha zoo!) Men moet, cher ami, niets laten verloren gaan, dat zijn waarde kan hebben, zelfs als ‘document’.

Dàn: in 1933, de herdruk - alweer de definitieve! - van *Nutteloos Verzet*. Ik heb er iets prachtigs op gevonden, wat ook jij zult toejuichen, n.l. de sprekers tot *twee* teruggebracht, d.w.z. één verteller (Oskar) en één ‘controleur’ (Justus, voorbeschikte naam!) Zoo behoud ik het genre en hef het euvel op dat o.a. jij mij verweet: dat men de sprekers niet uit elkaar kan houden, dat ze allemaal op dezelfde manier spreken, etc. - Daarbij komt dan, als slotstuk, het verhaal uit de Bijleveld-bundel, dat hier heeten zal: *Een Kind in de Zonde*.

Dit alles is klààr, de copie ligt zelfs al bij Stols, met dit alles heb ik nu dus volledig afgerekend. Een béétje wind in de zeilen en ik steven naar nieuwe horizonten! Maar..... ik vrees voorloopig het ergste.

Dus, Hennie, zie vóór je staan de versmade, verachte en verafschuwde bundels; *vier* ‘creatieve’: één roman, twee verhalenbundels, één bundel poëzie. Dat is het levenswerk van dezen mensch tot zijn 34e (?) jaar! Voor Holland is het nog niet eens zoo erg weinig...

Daarbij komen dan 2 bundels *Cahiers* en zelfs een 3e die misschien

ook volgend jaar verschijnt, het befaamde *Tegenonderzoek*. Nu hebben we werkelijk àlles gehad (behalve dan het Reinald-fragment). Vind je niet dat ik eigenlijk evengoed kan uitscheiden?

Voor diejong-katholieken heb ik - in tegenstelling met jou - nu eenmaal niet de minste sympathie. Iemand als Engelman lijkt me geschikt, heeft iets aardigs, - zoo ook Helman misschien, maar ten slotte verstaan wij elkaar niet en wil ik ook niet veel moeite doen hen te verstaan. Ik ben als Menno: eigenlijk kan ik met menschen die nog met dergelijke leugentjes en zoo zich aangenaam en troostrijk zoeken te verneuken, *niet praten*. Ik geloof dan ook dat alleen jouw sympathie voor ze, je mijn zinnetjes 'niet gelukkig' doen vinden; wacht tot de ballade[2] af is en ik zal niet nalaten je dezelve met trots en satisfactie te vertoonen: al is het dan weer geen poëzie (God verhoede het!)

Die analyse van *Salto Mortale* is eigenlijk wat ik het 'raarste' vind in je verhaal[3]. Waarom zooiets bijna zuiver 'kritisch'? Maar alles mag en kan. Ik bedoel alleen: het zou beter zijn geweest als je een gelijkwaardige passage erin had kunnen brengen zonder je sociaal dichterschap erin te betrekken. De man die bij je binnenkomt moet nu n.l. niet zeggen: 'Is u Mr.....?' - maar rechtuit: 'Is u Mr. Marsman?'

Iets voor Vic *doen*. Ik vraag het joù. Ik heb zoo'n idee dat hij langzaam uitgeput raakt. Maar wàt er gedaan zou kunnen worden, is natuurlijk alleen uit te maken rond en bij hem. Je kunt er toch voorzichtig eens met hem over praten? Is hij nu al terug?

Ik lees je brief over. Hoe langer hoe meer eens met je opvattingen. De 'wankele passen op een zeer gladde vloer' zijn minder van mij, dan van Reinald. *Hij* weet niet waar zich aan vast te klampen; hij drost, en met de rest moet ik bewijzen dat ook dit drossen 'gratis' en nutteloos is. Maar de àndere figuren moeten Reinald rehabiliteeren, d.w.z. het proza dat hèm vertegenwoordigt. - Misschien maak ik er toch nog iets geheel anders van.

Ik studeer meer en meer 'la science de la révolution' (er is zelfs een boek van Max Eastman[4] dat in Fr. vertaling zoo heet). Mijn belangstelling luwt niet, maar blijft bijna zuiver theoretisch. Om mij practisch mee te krijgen zou er in het leven iets moeten gebeuren. *Verwant* aan deze menschen ben ik alleen maar met één kant van mijn

2. Zie 791.
3. In de definitieve versie van *De bezoeker* kwam geen analyse van Marsmans gedicht *Salto mortale* voor.
4. *Marx, Lenin and the science of revolution* (1926).

wezen, aan hun maatschappelijk ideaal kan ik met den besten wil geen oogenblik gelooven. De anarchie lijkt mij veel sympathieker, maar ook oneindig zotter dan het communisme. De meest practische, doeltreffende lijn voor den revolutionair is zonder twijfel de marxistische. De anderen (Bakoenin, Mikhailov, het terroristische genre, de anarchisten) lijken mij sympathieke hurluberlu's. Maar de dwang en de nieuwe dictatuur van het marxisme in de praktijk omgezet (Lenin - en èrger: Stalin) is tenslotte weer revoltant. In zoo'n staat is de ware revolutionair niet de man die aanstuurt op een ‘revolution permanente’ (Trotsky) maar die carrément de contra-revolutie voorbereidt!

Wschl. ga ik eind dezer maand naar Gistoux, voor zoover de toestand van mijn moeder mij het plannen maken veroorlooft. Wanneer komen jullie nu hier?

Beste groeten, ook aan Rien, de poot van je

E

P.S. - Wààr heeft Greshoff op die Dekkerij geantwoord?[5.] Mij niets van bekend. Ik blijf er bij dat die vent een patjepeëer moet zijn. Ken jij hem?

816. *Aan C. van Wessem: Brussel, 9 april 1931*

Brussel, Donderdag.

Beste Constant,

Je stukjes ontvangen en alle doorgelezen.[1.] Eerlijk gezegd, voel ik niet veel voor het genre: het is voor mij een soort kamermuziek, beminnelijk maar nooit werkelijk treffend - en dikwijls houdt het op als het je net begint te interesseeren. Dit neemt niet weg dat ik in jouw geval *zeker* den bundel zou uitgeven, maar... waarom heb je hem zoo klein gemaakt? Ik herinner mij dingen uit *Lampions in den Wind* die toch minstens even goed zijn, b.v. dat Werther-ding[2.] dat begint met: ‘De pistolen lagen naast het doode lichaam’. (Ik citeer uit het hoofd, omdat ik mijn ex. indertijd voor Kelk's *Spelevaart* verpest heb.) Ik zou je sterk aanraden àlles uit de *Lampions* erin te zetten, en

5. Zie 800, slot.
1. Van Wessem had aan DP het concept van een uit eerder werk samengestelde bundel ter inzage gegeven.
2. DP doelt hier op het stuk ‘Chimaeren’ uit *Lampions in den wind*, dat inderdaad met de geciteerde zin begint.

misschien zelfs eenige fragmenten (het fantastische, Sindbad-achtige bv.) uit *Jacob Penn*,[3] en misschien uit nog andere stukken, b.v. dat soort prentenboek van de piraten.[4] Ik kan je van hieruit natuurlijk niets serieus' zeggen, maar *dit* bundeltje lijkt me ook van omvang wat te mager. De titel vind ik ook niet getuigen van je gewone vernuft: *Lampions in den Wind* is veel aardiger. *Impromptu's* is toch ook eigenlijk op zijn best een ondertitel. En wat zijn *De Clowns en de Fantasten*?[5] ik zag dat boek nog nergens. Ook dingetjes als deze?

Een V. heb je nu al. Als je het tegelijk met *N.Verz.* bespreekt, doe mij dan het genoegen er meteen *BG. aan E.* bij te nemen, al zou je daarover niets goeds weten te zeggen.[6] Voor mij is dat boek n.l. onmisbaar in het ensemble: *Een V.* is voor mij de sleutel tot alles, naïef en door de retouche alleen technisch nog aanvaardbaar; *BGaanE.* is de strijd tegen de naïeveteit en tevens de school tot gecondenseerd schrijven; technisch dank ik tot dusver het meeste aan dit werk; psychologisch is het de antithese tot mijn vorige zelf, vandaar het gewilde (en bijgevolg dus nogmaals naïeve) cynisme, de kant 'jeune Européen'. Ik ben met doodelijke ernst zoo geweest, en in werkelijkheid toch niets anders dan een Kristiaan nà de 'voorbereiding': *Het Roerend Bezit* is feitelijk niets anders dan *Een V.* nogmaals verteld en een beetje anders belicht. En Nameno, Otto, Markus, Bennie,[7] wat zijn het anders dan nieuwe Kristiaantjes die de regels van het Europeesche spel hebben aanvaard? Dàn komt *Nutteloos Verzet* dat een voortzetting is, maar tevens een afwijking, van de lijn *BGaanE.* En zooals ik je reeds schreef, wat mij het minst bevalt in *...E poi muori*, is dat het naar Kristiaan teruggaat. (Marsman raadt mij af het fragment apart te publiceeren; ik ga hier gaarne mee accoord.) De rest moet het op een nieuwen weg brengen - maar de rest is nog niet geschreven.

Oef! allemaal beschouwingen voor niets. Laat mij nu maar gerust wachten tot mijn 35e jaar. Beter dàn één goed ding, dan nu allerlei essays. Maar als je mijn proza tot heden bespreekt, doe er dan *BGaanE.* bij.

3. Zie 715, n 3.
4. Vmdl. bedoelt DP 'De groote piraterie' dat Van Wessem onder het ps. Frederik Chasalle publiceerde in *DVB* 4 (1927) 8/9 (aug/sept), p. 237-241.
5. De bundel *De clowns en de fantasten* bevat een aantal korte schetsen geheel in de trant van die in *Lampions in den wind*.
6. Van Wessem heeft deze werken van DP nooit besproken.
7. Personages uit de in *Bij gebrek aan ernst* gebundelde verhalen.

Ik schrijf je later nogmaals over de impromptu's. Mag ik er nog eenige bij hebben?*
Hart. gr. van je
E

P.S. - Wat ik prefereer (verreweg zelfs) is Het *Dagboek van den Danser Maitland*.[8.] Je zou zooiets - maar *directer* - ook kunnen zetten in *André*.

817. *Aan A. Roland Holst: Brussel, 9 april 1931*

Brussel, Donderdagavond.
Beste Jany,
Dank voor je brief - en misschien nog meer voor die aan mijn moeder, die haar veel goed heeft gedaan. Ik las daarin reeds van je griep-misère; laat me je de galgentroost geven dat ik er ook weer net uitkom en me nog verre van frisch voel. Deze keer was het klassieke griep, met alle naweeën. Veel te vertellen heb ik dan ook niet; ik werk me sedert eenige maanden met groote ijver in allerlei revolutionaire 'literatuur', in wat je de wetenschap en de techniek** noemt van de revolutie (Marx, Bakoenin, Proudhon, etc.); het interesseert me zéér, allerlei dingen die je niet dan vaag kende worden je duidelijk en krijgen langzamerhand hun juiste plaats; de grootste handicap is voor mij het economische gedeelte. Het is heerlijk om te zien hoe in Holland ook hier (God betere 't in de REVOLUTIE!) het ethico-humanitaire en -religieuze element woekert, vergeleken met de Russen bijv. Een vent als Trotsky zou met je tante[1.] bijv. geen oogenblik serieus over den weg kunnen, gesteld zelfs dat hij de hoogste achting zou hebben voor haar toewijding en karakter. Ik heb verder die 2 bundels *Tijdsignalen* ernstig bestudeerd: het is een treurig zoodje! niet één die ook maar even Van Collem benadert, al heeft iemand als Garmt Stuiveling (op het oogenblik 24 jaar) wel eenige mogelijkheden. Het bête en vulgaire *populisme* dat voor proletarische Kunst bij ons moet doorgaan! en waar je tante, als oudere 'kameraad' nog waardeerende studies aan wijdt. Hoe meer ik mij

* Vooral juist omdat dit alles toch 'historisch' voor je is.
8. Dit stuk kwam voor in *Lampions in den wind*.
** theoretisch altijd
1. Henriëtte Roland Holst-Van der Schalk was socialiste.

practisch revolutionair zou voelen (de meesten van al deze menschen, je tante inbegrepen, zijn feitelijk voor 90% socialist, 9% religieus (of -gieuzerig) en voor 1% revolutionair), hoe meer ik er toe zou besluiten al deze valsche troost, deze Gartenlaube tenslotte, op te doeken, zoo mogelijk, en althans te bestrijden. Maar ik vrees dat ik te oud ben, en te weinig gekraakt of gekneusd door de werkelijke proletarische genade, om er mij ooit werkelijk warm voor te maken. 'Dat is nog één geluk', zal jij misschien zeggen.

Ik zou mij de revolutie - of de wil tot revolutie - niet kunnen denken, dan *volledig* gedekt door deze uitspraak van Marx: 'De opheffing van het geloof, dat bedriegelijke geluk der menschen, sluit in zich de eisch van een reëel geluk. (Een geluk, niet in eenige andere, maar uitsluitend op déze wereld.) Van iemand vragen dat hij de illuzies van zijn staat opgeeft, is van hem vragen dat hij een staat opgeeft die illuzies noodig heeft.' - Hoeveel Hollandsche revolutionairen, denk je, zouden tot het laatste bereid zijn? En dàt is toch meer en meer wat ik in de eerste plaats in een wezen tragisch vind en bewonderenswaardig: de afschuw van alle leugens. De Prediker boven Christus, Khayyam boven ieder soort Heilige, de sympathieksten niet uitgezonderd.

Neem dit velletje als een feuille de température - misschien nog beladen met griep-microben. Ik heb geen nieuws, zooals ik je al zei, behalve dat Jan (Jan Greshoff, de fameuze frondeur en pamphlétaire en bestrijder van het burgerlijk vooroordeel en 'fatsoen') een Belgisch lintje krijgt, binnenkort, en er zich met een zeker welbehagen toe leent. De mensch is bepaald een tweeslachtige tweevoeter.

Van Slau hoorde ik al vrij lang niets meer. Het laatste was een kaartje uit het hospitaal, om te vertellen dat hij koortsvrij was. Dat z.g. reisje met Darja zal wel niet direct plaats hebben, ofschoon ze beiden natuurlijk wel gek genoeg zijn om dgl. plannetjes te maken. Ach ja, die verliefde menschen...

Ina[2] is na ruzie met mijn moeder de deur uitgegaan, en binnen de maand terechtgekomen in een soortement bordeel, waar zij de 'serveuse élégante' heeft gespeeld, en misschien nog wel wat anders. In ieder geval heeft zij zich op het gebied der liefde *niet* onbetuigd gelaten! Maar nu schijnt ze alweer iets behoorlijkers te hebben gevonden, en hulp-in-de-huishouding te zijn bij Indische menschen die hier in de buurt wonen. Het fijne weet ik er niet van, omdat ik het

2. Pleegkind van DP's moeder.

goede kind al lang niet gezien heb. Ik zal mij er toe bepalen haar de deur uit te houden; zelfs willen wij probeeren haar naar Indië toe te krijgen, wat wschl. het beste zou zijn. Het is in *ieder* opzicht een vulgair wicht en misschien wel de eenige - zeker de grootste - oorzaak van allerlei onrust in het huishouden. Je zult den nieuwen staat van zaken nog wel meemaken als je in Gistoux komt. Ik zal mij dit jaar zooveel eenigszins mogelijk aan mijn moeder wijden, omdat ik *sterk* het idee heb dat het wel haar laatste levensjaar zal zijn. Dus: vooruit maar weer, revenons à Gistoux! Zonder Ina en Simone zal het er ook wel rustiger zijn.

Wat de schrijverij betreft, ik geloof meer en meer dat ik er - eenige artikels niet te na gesproken - voor *jaren* van af zal zien. Al dit (d.w.z. het voorbije) 'geforceer' is tòch uit den booze. - Het tournooi in *De Nieuwe Eeuw* zal ik aan Sander vragen, ik heb hier geen ex. meer, d.w.z. geen gaaf; het mijne werd verknipt en persklaar gemaakt voor een event. 3e bundel 'cahiers' en heeft dus niet meer dezelfde vorm. Je zou er ook Marsman een briefkaartje voor kunnen schrijven, die heeft het zeker.

Ik lees nu je brief over en zie dat je me vraagt hoe 'de baan' Ina heeft ontvangen? Precies weet ik het natuurlijk niet, maar mij dunkt, er is maar één mogelijkheid: als een klein hoertje van het goedkoopexotische genre en absoluut zonder stijl. De 'fleur orientale' voor vendeurs van de Bon Marché, kerels die brieven schrijven in den trant van (je n'invente rien): '...moi, je suis très fort en amour, chérie, je ne demande qu'à boire ton sang!'*

Van der Hoeven en Whitbrooke[3] elkaar ontmoetend in gezelschap van mevrouw Rengers[4] moet inderdaad een hartverheffend schouwspel zijn geweest, geladen van de edelste hartstochten en menschwaardigste gevoelens. Eigenlijk toch allemaal wezens die iemand helpen zich een juister beeld te vormen van de wezenlijke waarde van bijv. een Bonnot.[5] Jammer alleen dat al die anarchie *practisch* op niets uitloopt, en gelijk staat met òf flammende protesten in

* Dit is helaas nièt sadistisch bedoeld, want er volgt op: 'J'espère que tu comprends ce que je veux dire par cela.'

3. De resp. Nederlandse en Engelse ex-diplomaten met wie Roland Holst en DP eind 1929 in Ascona kennis hadden gemaakt.
4. Een in Ascona wonende Nederlandse kennis van Roland Holst.
5. Leider van de zgn. bende van Bonnot, een groep gewelddadig optredende anarchisten.

een café òf zelfmoord (wat men alleen, in een slaapkamer nog het beste doen kan). Een doeltreffend protest moet gebaseerd zijn op een practisch systeem; het Marxistische verreweg in top. Maar die systemen zijn, hoè dan ook, al gauw onverdragelijk; en dàt euvel is niet zoo gauw bezworen of opgelost, zelfs niet door groote geesten als Marx.

Las je het meer-dan-klooterige stuk van Jef Last over revolutionaire poëzie en tegen Slauerhoff, en de gedistingeerde wijsheid van Donker, Anthonie, daartegenover? (in de laatste *G.W.*) Iets grappigers is eigenlijk moeilijk te bedenken, vooral het revolutionaire toontje van Last. Ben je tenminste op *De Nieuwe Weg* geabonneerd? Zend me toch eens een nummertje van dat blaadje!

Hartelijke groeten en een hand van je

E.

818. *Aan G. ter Braak: Brussel, 10 april 1931*

Brussel, Vrijdag.

Beste Truida,

Veel dank voor het snelle antwoord. Menno had mij niet veel meer geschreven dan 3 of 4 regels: telegram - toestand ernstig - naar Berlijn. Et voilà. Ik sluit hierin een velletje voor hem; jij weet toch van alles af en bent volledig in het comité opgenomen. Ik vind de zaak voor dat meisje heel erg zielig (daar gaat nog altijd niets van af) maar *dit* doet toch de deur dicht. Men speelt niet met zulke vuile kaarten.

Nu de andere punten (daar antwoord je dan maar op als je weer in schrijfstemming bent - en als die schrijfstemming met mij in verband kan worden gebracht.)

Bouws denkt niet alleen van vrouwen dat hij ze ‘door heeft’ maar van bijna alle menschelijke verhoudingen. Zijn positivisme inzake Slauerhoff-Darja heeft mij ook dikwijls geamuseerd. Toen Sl. uit Buenos-Ayres terugkwam, dus begin Febr. gaf hij hem en D. een maximum van 6 maanden, S. was te lastig; te weinig homme du monde voor D., etc. We zullen zien of hij begin Augustus gelijk krijgt. Ik geloof in die dingen absoluut *niet* aan logica, veel meer aan intuïtie.

Geloof jij van jouw kant nu maar niet dat ‘wij’ (hm hm, *de* mannen!) zooiets gauwer verwerken dan ‘jullie’ (haha, *de* vrouwen!) Het

is absoluut een kwestie van bizondere karakters, ieder spelletje van twee brengt nieuwe regels en reacties. Er zijn vasthoudende en sentimenteele mannen, zooals er luchthartige en snelvergetende vrouwen zijn. Weet jij zelfs wel in hoeverre de wanhoop van Gerda uit 'liefde' voortkomt? Het feit dat het frau Doctorschap ermee gemoeid is, geldt minstens voor 50, maar misschien voor 80, en op het oogenblik mogelijk voor 95%. En de 'publieke opinie' dan! Het is een griezelig geval. Als het werkelijk liefde was, *had* ze vergift ingenomen, en zonder medewerking van mama.

Gerda-Simone lijkt me onjuist, 1°. na de photo's die ik van G. zag, 2°. gegeven het Duitsche element, dat bij S. totaal ontbreekt, 3°. uit wat Menno mij van G. heeft verteld. Het eenige wat lijkt is wschl. het milieu, en dan nog is er dit verschil dat G. uit een verarmde burgerfamilie komt en S. een absolute mijnwerkersdochter is. En de vroolijke levens... -lust, had ik haast geschreven, maar ik geloof dat het moet zijn -flair, -handigheid, die een overwegend deel moet uitmaken van het persoontje Gerda, mist Simone bijna heelemaal. - In hoeverre voor Menno het decoratieve telt, weet ik niet, maar het kan onmogelijk hetzelfde zijn als bij Bouws. - Het is voor mij op zichzelf een curieus verschijnsel, omdat ik, toen ik in Europa kwam, een vrouw in de eerste plaats vergeleek met de prentjes van Hérouard in *La Vie Parisienne* en omdat nu, in ieder vrouwenportret dat ik zie, de retouche (van de vrouw, niet van het portret) mij hindert, in een instinctieve poging om altijd weer het wezen te vinden. Wanneer precies de omkeer heeft plaats gehad - in die 10 jaar tijd - weet ik absoluut niet. Ik sluit hierin het portret van een vrouw, die voor mij door en door tot het goede soort behoort; het is een jeugdportret van Vera Figner. Zend het mij bij gelegenheid terug, het kan mij van dienst zijn als ik ooit nog eens de vrouwenfiguur op papier breng die ik zou willen geven. Voor deze uitdrukking van oogen en mond krijg je van mij alle Garbo's en Mariene Dietrichs cadeau.* Als je Bouws het portret laat zien, zal hij zeggen dat het 'te mannelijk' is. Dat is ook waar, oppervlakkig beschouwd, maar na eenig door-kijken verdwijnt dat heelemaal en krijgt men een zelfs zeer knappe vrouw. Maar zoover komt hij *nooit*, omdat voor hem ieder hulpmiddeltje, ieder ezelsbruggetje daartoe ontbreekt, en dat is nu juist het erge. - Bij Menno is dit natuurlijk heel anders.

Ik zal je de mémoires van Vera F. zenden zoodra ik ze voor

* Vooral alle toiletten inbegrepen!

D.G.W. besproken heb. Ze zijn meestal nogal droog, maar voor wat men er achter voelt toch de moeite waard. (Voor een vrouw meer nog, zou ik zeggen, dan voor een man.) Over een dag of tien heb je ze; je kunt ze dan meteen houden voor *de* bibliotheek. *Een voorbereiding* volgt; als Stols wat voortmaakt, krijg je dat volgende maand.

Poor Truida, die niet langer dan een week 'geweten' heeft wat 'houden van' is! Je moest er je toch eens op toeleggen: zooveel probeersels, zooveel mislukkingen misschien, maar dat is niet erg. Waarom zou ook jij niet - evenals je vriendin Jo Donkersloot - plotseling iemand tegenkomen met wie je meteen de verloving ondernemen zou? de rest komt misschien nà het kaartje. Men moet die magische formules geprobeerd hebben, om zeker te weten dat het niet helpt. Ik spits me er nu al op - het eenigszins weemoedig gevoel dat ik iedere keer weer heb, als ik een meisje dat mij sympathiek is, zich zie verloven met een vent dien ik niet ken; - als ik in dit geval dus een kaartje krijg met bijv.:

VERLOOFD:
GEERTRUIDA TER BRAAK
en
HANS VAN DER MULLEKEN
en wat daarop volgt.

Je gaat dan als 'man' direct met een soort jalouzie denken: 'Hans van der Mulleken - Jezes, wat een naam! - waar heeft ze diè smakker nou opgeduikeld? - wat zou het voor een vent zijn? - een onderwijzer misschien wel - of een officier? - neen, Van der Mulleken, dat is wel een onderwijzer - nou ja, enfin, of een leeraar of zoo...' (Blijkt later dat de man een dashing vertegenwoordiger is van een levensverzekering.)

Maar ik zou ook een aangenamer indruk kunnen krijgen - als ik bijv. las.

VERLOOFD:
GEERTRUIDA TER BRAAK
en:
JACQUES DE THOUARS.[1.]

dat klinkt, en stààt, op een kaartje toch direct veel mooier! Kom, Truida, probeer het eens gauw, en zend mij een van de eerste kaartjes,

1. Vriend uit Ter Braaks studententijd, aan wie hij zijn roman *Hampton Court* opdroeg, en die hem tot de figuur van Van Haaften inspireerde.

en schrijf me dan, 14 dagen later, hoe je je nu verhoudt tot het ‘houden van’. - Zeg me vooral niet dat je toch eerst gevraagd moet worden; in onzen tijd is het altijd de vrouw die kiest, en zich laat vragen, of zoo noodig, zelf vraagt.

De Ridders en het Hemd gaan bij Stols verschijnen in luxe-editie, met 4 houtsneden van John Buckland Wright, en onder den titel *Het Zijden Harnas*. Ik had het eerst genoemd *Het Bloedige Hemd*, maar iedereen gaf kreten van afschuw en beweerde dat niemand - vooral onder de nette menschen, die juist het eerst in aanmerking kwamen, voor St. Nicolaascadeau's en zoo -, een boek met zóó'n titel zou willen koopen. Terwijl *Het Zijden Harnas*... oh! ma chère! hoe poëtisch! echt iets voor Thula![2.]

Ik wacht op de schrijfstemming. Een hand van
je Ed.

819 (51). *Aan M. ter Braak: Brussel, 10 april 1931*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

820 (52). *Aan M. ter Braak: Brussel, 10 april 1931*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

821. *Aan C. van Wessem: Brussel, tussen 10 en 15 april 1931*

Beste Constant,

In ieder geval zou ik de bundel uitbreiden; zoo is het toch tè mager. En je hebt nog minstens even goede stukken. Kan je mij *Lampions* en *Clowns* en nog wat andere stukken niet zenden? laat mij dan probeeren iets voor je in elkaar te zetten. Zelfs voor de serie Luchtkasteelen[1.] zou dit boekje te bescheiden zijn; het zou nu hoogstens 30 blzn. beslaan, dus 2 vel - net als *Verloren Vaderland* van Otten, zal je zeggen - maar men kan in die serie tot 3 en zelfs 4 vel gaan. Ik zou er met Stols nog wel over willen spreken: ofschoon *dit* natuurlijk wel een erg delicate kwestie is, maar in ieder geval zijn de Luchtkasteelen vol, met het 10e nr. ervan: *De Exploten van Tabarijn* van Vriamont. Wat ik mij het best kan voorstellen, is dat je het minder judicieus vond deze dingen te weigeren na het boekje van Otten, maar

2. Schrijfster van sentimentele damesromans.
1. Door A.A.M. Stols uitgegeven serie.

daar sprak de persoonlijke relatie natuurlijk een woordje mee. Enfin, ik zou er nu, in jouw geval, ook maar niet meer aan dènken zelfs. Wat duivel, het leven en de literatuur zijn vòl van dergelijke akkefietjes!

Maar uitgegeven krijg je zoo'n boekje toch zeker wel, vroeger of later.[2.] Stuur mij eerst maar eens die andere teksten, en als Stols een nieuwe serie à la deze Luchtkasteelen (of to the Happy Few) begint - wat vroeger of later toch gebeurt, dan wil ik wel probeeren het er in te krijgen.

Mijn Pouchkine is bij den binder en zal er nog wel eenigen tijd blijven. Maar er bestaat een andere, zeer goede Fr. vertaling van B. de Schloezer, Schiffrin en Gide, meen ik, bij Schiffrin uitgegeven, en getiteld: *Nouvelles* par A. Pouchkine.[3.*] Het boek is goed uitgegeven en niet duur; het eenvoudigste zou zijn het te koopen. Heb je er dat niet voor over, dan wil ik wel probeeren het ergens voor je te leen te krijgen.

Voilà.

Met beste groeten, je

E

822. *Aan J. van Nijlen: Brussel, 15 april 1931*

Brussel, Woensdagmiddag.

Beste Jan,

De tocht naar Gistoux is met 10 dagen, althans met een week uitgesteld. Ik zie mijn moeder niet zoo gauw gaan, het afscheid van Ina

2. *De fantasie-stukken van Frederik Chasalle* door Constant van Wessem zouden verschijnen als schrift 9 van *DVB* 9 (1932).
3. Boris de Schloezer komt niet voor op de titelpagina van de door DP bedoelde uitgave.

* Daarin staan: *Le Maître du Relais, Le Coup de Pistolet, La Tempête de Neige* en *La Dame de Pique* (dit laatste zou je ook eens kunnen vertalen). Als er, inpl. van *Le Maître du Relais, La Demoiselle Paysanne* in dit boekje had gestaan, dan was de keuze volgens mij volmaakt. - Ken jij het verhaal dat *Kirdgialli*[4.] heet? Het is de eenige novelle van Pouchkine die ik niet ken. Is het goed?

4. Voor zover viel na te gaan was van dit verhaal voor 1931 geen Franse of Nederlandse vertaling verschenen.

doet haar natuurlijk toch wat en zij is ook overigens vrij slap. Zoo'n ritje van 36 K.M., uiterst langzaam, is een heele onderneming, vooral na de inpakkerij.

Je kunt dus nog wel een avond hier komen, als je wilt. De wandeling naar de taxi is mij toch opgebroken, ik heb weer heftig gehoest en ben gisteren en eergisteren weer in bed moeten blijven. Maar vandaag is het alweer veel beter.

Schrijf me dus nog als je komt.

Ik heb *L'Ombre du Caudillo* gelezen. Het is in menig opzicht toch voortreffelijk, en verdomd goed geschreven. Die vriend van Aguirre, meneer Axkana was mij zeer sympathiek.

Aan de ommezijde vind je het poëem dat ik je aankondigde, à la *Les Cydalises*. Ik noem het *Pastiche romantique*[1] en geef het aan *Helikon*.

Tot ziens. Hartelijke groeten van je

E

Waar is de korenblonde?
Vervlogen en vergaan!
Heeft niemand uit de tombe
haar lichtend op zien gaan?

Haar lippen bloedkoralen,
haar voorhoofd van albast -
O, vloek der manestralen
over het wuivend gras! of, over het *zwijgend* gras (Wat is beter?)

Haar lippen bloedrobijnen,
haar tanden wit en wreed - of: *scherp* en wreed?
O, gruwelvolle rijmen
waar niemand meer van weet!

Waar is de korenblonde
begraven in het land?
Zij, die haar weelde schonden
zijn grijs en uitgebrand. Of: zijn *oud* en uitgebrand?

1. Later ‘Pastiche-Nerval’ genoemd (Met enige wijzigingen in *Vw* 1, p. 90).

Vervloekt, verlamd, vergeten,
Ontluisterd door het kwaad.
Vijf dooden en één leven:
haar hoonend, bleek gelaat!

Of: *drie* doden? Dat is misschien genoeg?
En wat denk je van, in de slotregel:
'haar nooit verzoend gelaat!'

823. *Aan C. van Wessem: Brussel, 16 april 1931*

Brussel, Donderdag.

Beste Constant,

Dank voor bezending. Ik heb alles alweer doorgekeken en vàn alles gevonden om er nog bij te doen.

Uit *Lampions* zou ik nog willen hebben:

Vóór alles ×Chimaeren (een van de beste!); misschien een *stuk* uit *Het Licht* (ik zou zeggen: het begin, het wat daverende slot weglaten, en dit noemen: *A la Brentano*)[1]; verder de *Manon-Dialoog* en *Faust en de Bloemen*. (Dus eigenlijk alle Lampions.[2]) Ook het fragment *Lampions* (of heb je dat elders verwerkt?)

Uit het overige[3]:

Zéker ×*De Clown en de Fantast* (of Wat mag en wat niet mag). Dan: ×Het Idee. Dan: *Het Variété varieert zichzelf*. ×*De dood van Aspasia Citroen* en misschien ook *Adelaïde*. (*Het Duel der oude generaals* heb je er zelf al bij gedaan.) *De Necromant* kan er ook bij. Ook *Florence*

1. Onder deze titel nam Van Wessem inderdaad in *De fantasie-stukken van Frederik Chasalle* een sterk verkorte en gewijzigde versie op van 'Het licht' dat in *Lampions in den wind* reeds het motto '(A la Brentano)' droeg.
2. In *Het getij* 5 (1920), p. 247-248 had Van Wessem onder de titel 'Impromptu's' twee stukken gepubliceerd, die als titels droegen 'Lampions' en 'A la Brentano'.
3. Deze stukken werden alle eerder gepubliceerd in *De clowns en de fantasten*, behalve 'Florence', dat als 'De dood der courtisane' met 'Interieur' onder de titel 'Improvisaties' verscheen in *Het getij* 6 (1921), [eerste reeks], p. 225-227; èn 'Het bronzen kanon' dat nog niet eerder was gepubliceerd en in *De fantasie-stukken van Frederik Chasalle* 'Het bronzen wonder' heette. 'De clown', 'De fantast', 'Adelaïde' en 'De necromant' werden in *De fantasie-stukken* niet opgenomen.

(liefst onder een andere titel). Ook *Het Bronzen Kanon*.

De andere piraten-stukken[4.] en *Jacob Penn* komen bij nadere beschouwing hier toch niet bij.

Ik zend je nu terug: het gave ex. *Lampions* (met verzoek de noodige stukken over te typen), en de piraterie. Mag ik de andere teksten gewoon uit het cahier nemen? Of moet ik je dat ook terugsturen en krijg ik ze dan van je?

- Neen, om heen-en-weer-gezend te vermijden, stuur ik je die ook. Kan ik ze zóó krijgen, dan haal jij ze er wel uit. Als er iets bij is, wat jij eigenlijk niet goed vindt, laat het dan weg. Alleen de titels waarvoor ik een × heb gezet, zou ik per se willen hebben.

Tot nader. Je

E

P.S. Liefst had ik alles wel getypt, op het formaat papier van het ms. Dat is handiger voor het tusschenvoegen.

824. *Aan G. ter Braak: Brussel, 19 april 1931*

Brussel, Zondagavond.

Beste Truida,

Menno en Bouws zijn nog geen 2 uur weg. We hebben den middag doorgebracht in een stupiede inrichting in het Bosch, na tevergeefs geprobeerd te hebben *City Lights* te zien. Er waren wel andere films, ‘maar al die fransche talkies’, zegt Bouws; neen hoor, dat is niets voor een rechtgeaard lid van de Liga. Die Liga-opvoeding is iets heerlijks, en voorbestemd om nèt zoo idioot te worden als het programma van de nette vreemdelingen in Parijs b.v. - om goed Fransch te horen (en te leeren) moet je naar de Comédie Française; dat andere theater, ter afwisseling en als amusement, is ook veroorloofd, maar dat àndere, en dàt b.v.: o foei! Zoo gaat het hier ook: je hebt de héële groote kunstrealisaties, origineel van conceptie, zuiver van rhythme en zoo meer (Eisenstein, Poedovkin, de absolute film natuurlijk, en *Turksib*) - moèt je absoluut gezien hebben! - je hebt de betere ontspanningsfilms (*Sous les toits de Paris* en desnoods *Halleluja*) èn je hebt de vele ‘slechte’ films, waar je voor je fatsoen gewoon niet naar tòe kan! - Gevolg: je gaat naar het Bosch en ziet ee-

4. Zie 715 n 3 en 816 n 4.

nige leelijke bazaarjuffrouwen ronddraaien met eenige afzichtelijke, d.w.z. sterk door de imbeciliteit gemarkeerde galants (of is het ‘galanten’?) en je krijgt het koud, omdat dit gedraai zich in de open lucht afspeelt. Dus zijn de heeren met een vroegeren trein vertrokken, wschl. overtuigd dat de Zondag ook in Brussel een vervelende dag is. Maar dat viel misschien nog te bewijzen.

Nu je brief.

Allereerst, verklaar me een mysterie. Wat beteekent:‘I ♩’? Het is de aanhef van je brief. Ik heb er met pijnlijk gefronsde blikken op gestaard. ‘B.E.’? ‘L.E.?’ of gewoonweg ‘L.S.’? Of is het een geheimschrift dat iets moet uitdrukken: ontevredenheid bijv.? Truida dear, *be* charming en schrijf precies neer wat je denkt. Dus ook niet zinnen als ‘de weemoed vanwege het feit dat - maar dat doet er ook niet toe’. Òf je vertrouwt me en schrijft me alles, òf je doet het niet en verzwijgt me ook het begin.

Diederik van Teylingen is ook een zéér mooie naam! Volgens je verdere beschrijving moet het iemand zijn als een betere (jonkheerlijke) Roland Varno.[1] Het teveel van sommige ontmoetingen ook zonder kaartjes - ook daar ben je mysterieus.

Vera met iets meer Garbo-achtigheid. Ik geloof dat het ònmogelijk is. Een vrouw kan ook niet blond en bruin tegelijk zijn, zonder zooiets te worden als ‘donkervaal’. Men heeft dus te kiezen. Overigens breek je ook hier af, en nog wel terwijl je zegt dat je lust hebt om alles op te schrijven wat je in het hoofd komt. Deedt je het maar! Je overweging over de mogelijkheid (de eenige nog wel!) van een huwelijk is anders alleraardigst. Dat komt nu van zoo'n gebeuren Menno-Gerda. We zullen hierover nog wel eens praten als je wilt. Maar dit vooruit: geen enkele waarheid is werkelijk waar - vooràl niet in gevallen als dit. Ieder spel van twee is een *nieuw* spel, met bijna geheel nieuwe regels. Schud dus gerust alle onaangename indrukken van je af; jij bent Gerda en je ‘pardner’ is hoogstwschl. heelemaal Menno niet. Dus die ‘sympathie gemengd met verliefdheid’ - hoèveel sympathie en hoeveel verliefdheid en op welke uren van den dag? - is ook een sprookje, al klinkt het erg nuchter en rationeel. De echte sprookjes zijn zooveel mooier!

‘Zou ik aanleg hebben om gek te worden?’ Als Jo D. bijv.? *Neen*. Ik zou er mijn hand voor in het vuur durven steken, zooals de dappere menschen zeggen. Maar ik wil wèl van je weten waarom je op

1. Pseudoniem van de Nederlandse filmster Jaap Vuurhard.

die gedachte kwam en waarom je daarmee eindigde. Schrijf je het me? Een hand van je

Eddy

P.S. De Ridders komen als luxe-boekje bij Stols uit. Hoe moet de opdracht daar luiden? zeg *jij* het. Hierbij de keuze: Voor G. - Voor G.t.B. - Voor Geertruida. - Voor Geertruida ter Braak. - Er komen plaatjes in van John Buckland Wright, wschl. heel goed voor dit genre. Menno heeft Vera voor je meegenomen. Ik kom 29 dezer bij jullie.

825. *Aan F.E.A. Batten: Brussel, 20 april 1931*

Brussel, Maandag.

Waarde Heer Batten,

Dank voor uw schrijven. Waarom de edities van Stols zoo ‘vreeselijk duur’ zijn, zou ik u niet precies weten te zeggen; bovendien is het eene goedkooper dan het andere en zijn er verscheidene bij, die goedbeschouwd heelemaal niet meer zoo duur zijn, vergeleken bij andere Hollandsche uitgaven (dichtbundels van Van Dishoeck, Querido, Leopold, etc.) De Hollandsche uitgaven zijn over het algemeen duur, en als de oplage beperkt is, worden ze het iets meer. Het ligt anders wel in de bedoeling van Stols om een grooter publiek te bereiken en - als hem dat lukt - zijn boeken (o.a. een volledige bundel verzen van Jan v. Nijlen) goedkooper te maken. Maar zal het lukken? men durft het niet eens meer hopen.

Wat mijn uitgaafjes betreft, geeft u zich toch geen moeite om dat alles uit te zoeken. Hierbij een lijst van mijn volledige werken, of tennaastebij: 1. *Een Voorbereiding*, eig. mijn eerste boek, staat op verschijnen; 2. *Mikrochaos*; volledige verzen tot op heden, d.w.z. herdruk van *Parlando* (dat inderdaad uitverkocht is) en van wat ik nog ‘erken’ uit *Poging tot Afstand*, - dit werk is ter perse; 3. *Bij Gebrek aan Ernst*, mijn eerste verhalen; een definitieve druk is in voorbereiding en verschijnt in 1932; 4. *Nutteloos Verzet*, 2e bundel verhalen, een vermeerderde en herziene druk verschijnt hoogstwschl. in '33; daarna 3 bundels kritisch proza, n.l. *Voor kleine Parochie* (staat op verschijnen), *Vriend of Vijand* (ter perse) en *Tegenonderzoek* (verschijnt wschl. volgend jaar, is voor meer dan 2/3 voltooid). Ziedaar. Als u dus rustig afwacht, krijgt u alles in de juiste volgorde. Ik geloof dat Stols ook

deze drukken reeds goedkooper zal maken. - Ik zend u spoedig *Een Voorbereiding*.

Kwestie Couperus. Ik voel in principe veel voor een bloemlezing uit het kortere werk[1]; niet alleen de feuilletons, maar te beginnen reeds bij zijn eerste novellen (uit Een Illuzie). Maar wij zouden dan een ruime keuze moeten kunnen maken en ons niet laten beperken door een vooraf bepaald aantal blzn. Eén flink deel (desnoods 450 à 500 blzn) of 2 dln., ieder van 300 bijv. Anders is het de moeite niet. En geen fragmenten, als in dat boekje van De Jong en H.[2] - Maar 1°. hebben wij daarvoor noodig: een uitgever; 2°. de tekst van alles wat in aanmerking komt om 'gekeurd' en event, afgedrukt te worden. Mijn verblijf hier in België maakt, dat ik met uitgevers bijna geen contact heb; en wij zouden in dit geval niet iemand moeten hebben als Stols, maar als Nijgh & van Ditmar b.v. Ziet u kans om in die richting iets te wagen? Ik maak de keuze dan met u samen en wil met genoegen een inleiding voor den bundel schrijven. Of anders een kort en zakelijk voorwoord van ons beiden (dit laatste is *mij* eig. sympathieker, maar de uitgever wil misschien een grootere speech voorin).

Kunt u mij bij gelegenheid een ex. zenden van uw Couperus-bibliographie?

Dank voor wat u reeds deed en nog doen zult, misschien, inzake *Eline*. - Hoe stellen zich die brave leiders van het Genootschap een complete Couperus-uitgave in 12 dln. voor? Folio en 2 kolom? 20 à 25 dln lijkt mij al erg geserreerd. Maar wschl. komt er niets van; dat is dan weer het eenvoudigste.

Kort Geding kan ieder oogenblik uitkomen, is afgedrukt en gebrocheerd. Het is volgens mij beter (losser, minder 'programma'-achtig) dan *De Lamp v.D.*[3] Ik raad u in die serie ten zeerste aan de 2 bundels, maar vooral *Man tegen Man*, van Ter Braak. Met vriendelijke groeten, gaarne uw

EduP.

1. B. had DP voorgesteld een bloemlezing uit C.'s verhalen te maken. In de volgende maanden stuurde hij hem de novellenbundels regelmatig toe. De bloemlezing bleef onvoltooid en verscheen niet.
2. Dr. A.J. de Jong en Jacob Hiegentlich, *Werk van Louis Couperus*. Amsterdam 1931.
3. Marsmans essaybundel *De lamp van Diogenes*.

826. *Aan C. van Wessem: Brussel, 20 april 1931*

Brussel, Maandag.

Beste Constant,

Ik heb op het oogenblik 38 à 40 blzn. copie, voeg daarbij 2 blzn. voor inhoud en colophon, dan hebben we (bij een bundel van 3 vel) dus nog ruim 6 blzn.; *Manon en Faust*[1] zouden die gaping zeer goed vullen. Kan je me die dingen dus toch niet opzenden? bij het overtypen verander je ze misschien nog een beetje. Het 'opera-achtige' hindert hier m.i. heelemaal niet; het heele boek heeft iets van het voetlicht. Een titel ervoor? Ik zal later nog wel eens iets bedenken; jij vindt ook nog wel iets. *Impromptu's* is te behouden, hetzij als ondertitel, hetzij aangevuld; maar beter is iets geheel nieuws. Iets als *Lampions in den Wind*: - 'impromptus bij kaarslicht', iets van flakkerende schijnsels, en toch meer kamermuziek dan openluchtserenade. Kan je niet iets vinden in de muziek? Wat is het equivalent daar van Hoffmann's *Nachtstücke*? Of iets met den naam Offenbach er in? of wat daaraan doet denken?

Ik zend je bij nader inziens den bundel maar terug; voorloopig kan ik er met Stols toch niet over praten. Als hij een nieuwe serie genre 'luchtkasteelen' uitgeeft, zal ik het doen. Stel jij het van jouw kant aan 'De Spiegel' voor; vooral als *Charleston* succes heeft; ze kunnen dan toch wel 3 vel druks voor jouw plezier wagen. - Schrijf desnoods een voorwoord, waarin je naar het oude pseudonym verwijst. Maar après tout, waarom niet rustigweg:

CONSTANT VAN WESSEM
IMPROMPTUS VAN CHASALLE

of, à la Pouchkine (*Les Récits de feu Iwan Petrovitch Bielkine*): de Impromptus van Frederik Chasalle, bezorgd door Constant van Wessem. Dat zou bij het ouderwetsche pastiche-karakter eig. heel goed passen. Eig. lijkt mij dat nog het beste! En schrijf dan een voorwoord *In Memoriam Frederik Chasalle*[2]; ietwat in denzelfden stijl. Maximum 2 blzn.

De volgorde die ik aan de stukken gaf, zie je nog wel na. Volgens mij zouden *Manon* en *Faust*[1] moeten komen vóór de *Chimaeren*. Eindigen met *Maitland*.

1. De 'Manon-dialoog' werd niet, 'Faust en de bloemen' daarentegen wel opgenomen in *De fantasie-stukken van Frederik Chasalle*.
2. Een dergelijk, ongetiteld stuk liet Van Wessem inderdaad aan de uitgave voorafgaan.

1. De 'Manon-dialoog' werd niet, 'Faust en de bloemen' daarentegen wèl opgenomen in *De fantasie-stukken van Frederik Chasalle*.

Het stuk genaamd *Matrozenbal*[3]. zou ik er uit laten. Het is veel zwakker dan de andere 'vasteland-idyllen' en op zichzelf ook niet goed, vind ik.

Zet 'Florence', als je het niet direct na *Aspasia Citroen* wilt hebben, bij de *Elegieën* en noem het b.v. *Het Laatste Bedrijf* of *Crisis* of zoo. Kan je de 'hij' ook niet éven wat meer zichtbaar maken, in een zin vooraf b.v., iets als: 'Hij zag haar aan, maar zij ontvluchtte zijn oogen'; of 'Hij was bij haar neergeknield, maar...' etc. (je begrijpt wat ik bedoel). En dàn komen 'de hand en de brief'.

Het zou mij erg verwonderen als 'De Spiegel' niet bereid was dit boekje uit te geven, wanneer *Charleston* naar wensch gaat.

Tot zoover voor vandaag. Hart. gr. van je

E

P.S. De tekst gaat in een andere enveloppe als papiers d'affaires. Hierbij alleen het matrozenbal.

827. *Aan C. van Wessem: Brussel, 22 april 1931*

Brussel, Woensdag.

Beste Constant,

Een Voorbereiding. Dat het tweeslachtige blijft bestaan is zeer wel mogelijk (omdat de 'belichting' tweeslachtig blijft?) Maar in de 1e lezing was het toch beroerder, omdat de 'ik' over zichzelf vertelde als over een ander van jaren geleden, terwijl hij het gebeuren z.g. *net* beleefd had. Het was n.l. in dagboekvorm. *Deze* 'tweeslachtigheid' dan maar! Alles is nu ook korter.

Wat je zegt over 'biecht' en 'roman'; accoord.

Invloed van Wilde alweer best mogelijk; dat was *toen* wel mijn préféré, Stendhal daarentegen kende ik nog heelemaal niet. Dat de Bohème Belgisch zou zijn is allerzonderlingst[1.]: 1o. heb ik nooit veel met Belgen, zelfs Belgische bohèmes verkeerd, 2o was ik 5 maanden na aankomst in Europa in Montmartre, 3o. hebben alle 'artisten' in *Een V.* beschreven een model, en is er maar één Belg bij (de z.g. Stuber, waar niet meer dan enkele regels aan worden gewijd). Dus, dat moet dan een onverwachte coïncidentie zijn. Overigens ben je met

3. Vmdl. slaat de titel 'Matrozenbal' op het stukje 'Het cabaret aan de haven' dat wel werd opgenomen in *De fantasie-stukken*.
1. Wat Van Wessem m.b.t. *Een voorbereiding* aan DP geschreven heeft, kan enigszins worden afgeleid uit 840.

Greshoff en Van Vriesland de eenige die het fragment van *De Onzekeren* beter vindt; de anderen hebben allemaal het air mij te verwijten dat *Een V.* eigenlijk meer ‘geslaagd’ is en zoo. Peu importe d'ailleurs.

*

Nu je *Fantasiestukken*. Een objectief oordeel is voor mij onmogelijk, tenzij al vergelijkende. Deze stukken zijn zeker beter dan die van Otten,[2.] zooals ik je schreef, maar op zichzelf beschouwd toch ‘mager’ - wel knap en gevoelig, maar zonder (sterke) menschelijke achtergrond. Als alles was als *Chimaeren* en *Maitland* zou ik zelfs subjectief veel ervoor voelen. Maar ik ben een slecht beoordeelaar in dit geval, omdat het zoo geroemde *Gaspard de la Nuit* b.v. mij altijd niet alleen nooit iets heeft gedaan, maar vermoeit en verveelt (ik moet er al lezend te veel ‘bij’ doen). *Le Spleen de Paris* daarentegen vind ik bij momenten wèl pakkend. Maar jouw stukken staan dichter bij het eerste, en zijn zelfs minder ‘visueel’.

Je hebt je zoo gehaast met me de enveloppe terug te zenden, dat je er niets aan hebt gedaan.[3.] Je schrijft me zelfs niet of je de volgorde goed vindt. Je hebt geen inleiding geschreven (is dat voor later?) en *Manon* en *Faust* eruit gehouden. Laat je je niet al te uitsluitend beheerschen door je vendetta tegen Stols? In ieder geval speel ik er ook nog een rolletje in, als het over mij gaat, en look here:

Ik wil je copy met genoegen een heelen tijd in mijn laadjes sluiten, als jij dat prettiger vindt, maar ik zal er met Stols eerst over spreken als er een nieuwe serie genre Luchtkasteelen op touw wordt gezet. Anders doet hij het zeker *niet*. Hij heeft ook zijn ‘ponteneur’, en ik vind dergelijke ‘ponteneurs’ kwesties, zoowel bij jou als bij hem - maar ik zou haast zeggen: jou neem ik zooiets eigenlijk méér kwalijk - lichtelijk irriteerend. Ik ben ook niet erg geverseerd in diplomatieke rollen, maar dit is zeker: als er iets bereikt moet worden, is het met, tact. Mijn bemoeienis geldt 10% voor de stukken, 90% voor jou.

Geef me nog even je laatste instructies, ook over inleiding, *Faust* en *Manon*, en dan laten we een heelen tijd deze fantasiestukken in *mijn* laadje sluimeren.

Met beste groeten, je

E

P.S. Ik ben vanaf 25 dezer in Gistoux.

2. *Verloren vaderland*
3. Zie 838, eerste alinea.

828. *Aan G. ter Braak: Brussel, 23 april 1931*

Brussel, Donderdag.

T.L. (dit beteekent Truida lief, of Truidalief, het is een klein verschil van accent).

Een paar antwoorden maar op sommige punten, want over een weekje, den 29^{en} 's avonds, zie je me in Rotterdam.

Voor de opdracht lijkt mij ‘G.t.B.’ beter dan voluit. Ik weet niet precies waarom; het is een gevoel dat meer rekening houdt met de factor Truida, dan met mijzelf. Als ik dus voor jou kiezen moet, kies ik dit.

Waarom ik Vera schrijf inpl. v. Wera? Omdat het Vera *is*. Alleen Hollanders, die geneigd zijn om een v als een f uit te spreken, schrijven Wera zonder het gevoel te hebben dat zij ridicuul zijn; vandaar ook vele andere w's in Russische namen: Poedo*w*kien, Dostoje*w*ski, en zelfs Aze*w*! Terwijl je op andere momenten een f, en zelfs twee f's ziet staan. Een v zal wel de juiste overgang zijn (naar verkiezing uit te spreken!) maar zeker in Vera. Die v is een zachte v die naar de w neigt, maar geen w wordt; ‘Fera’ zal toch wschl. alleen de dochter van den bakker zeggen. Maar misschien dat ook mevr. ‘Pop’ Buning[1.] in verzoeking kwam, en dat zij toen op aanraden van ‘Jobs’.... men weet nooit met die samenwerkende artiesten-echtparen!

Ik heb gisteren zeer tot mijn ongenoegen die kunstrijke *Romance Sentimentale* van Eisenstein gezien. Ik verdraai het gewoonweg mij door zooiets te laten beetnemen. Ik schrijf er een groote ontboezeming over aan Menno; ook bestemd voor Bouws. Wij gaan samen - met of zonder de filmconnoisseurs - naar een *slechte* film, hè Truida? Een absoluut ònkunstzinnige. Kijk er vast naar uit!

In dat portretgeschenk[2.] van our dear Bows (ik wist dat het komen zou) is iets paradoxaals, dat ik grappig vind, en toch ook iets touchants. Alleen, het zou zijn geworden: het portret van den Huisvriend van Mijnheer en Mevrouw. Nu Gerda weggebleven is en jij gewoonweg *ge*bleven, mist het de helft van zijn bestemming. Maar je zou dit onmiddellijk kunnen veranderen door je met Bouws te verloven. Ik krijg dan een kaartje met

1. Vertaalde *Nacht über Russland* van Vera Figner.
2. Door Willink te schilderen portret van Bouws, dat deze aan Ter Braak en zijn echtgenote in spe had willen aanbieden bij hun huwelijk.

Verloofd:
GEERTRUIDA TER BRAAK
en
EVERARD BOUWS

wat toch ook lang geen slechte indruk maakt! En als de verloving in een huwelijk verandert, hoeft er alleen nog maar een nieuwe bestelling op te volgen voor Willink, n.l. het portret van Mevrouw E. Bouws née Ter Braak. En jullie ‘beschermengel’ van heden is dan kortweg *jouw* ‘engel’ geworden, om in aartsvaderlijken en Catsiaanschen trant te spreken. - Ik ben erg benieuwd het conterfeitsel te zien. Maar eigenlijk vind ik Bouws geen man (meer) voor een portret; hij moest zich laten vereeuwigen per absolute film.

Tot ziens. Ik hoop dat ik je nog met de bijbehoorende chocolaadjes in R. mag feliciteeren; misschien - wie weet - mogen we er samen nog op klinken met een cocktail, of zeg: met een punch à la romaine... Een hand van je

E.

829 (53). *Aan M. ter Braak: Brussel, 23 april 1931*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

830. *Aan W.A. Kramers: Brussel, 24 april 1931*

Brussel, Vrijdag.

Beste Wynand,

Gelijk hiermee zend ik je in een aanget. schrijven de bespreking van Vera Figner. Dank voor de nieuwe ronde Donker-Last.[1] Tegenover de lullige houding van Donker - die bepaald bang lijkt - krijgt Last een imposant air. Het is jammer dat je de discussie sluit; ik zou graag de partij van Donker overnemen en dien braven Last vertellen dat hij nog maar een erg labbekakkig revolutionairtje is, ondanks zijn kordaat kwetteren langs kunst en poëzie. Als men zelf de zeilen moet hebben gereefd etc. om verzen over de zee te schrijven, dan zou ik in de eerste plaats van hem willen weten hoeveel burgers hij al gefusilleerd heeft en hoeveel ministers met bommen opgeruimd.

1. Last reageerde op Donkers weerwoord (zie 795 n 1) opnieuw met ‘Om het recht van het spel’ in *DGW* 30 (1931) 352 (april), p. 92-93, dat door Donkers ‘Antwoord’ werd gevolgd. Op p. 94-95 werd DP's bijdrage aan de discussie afgedrukt (zie 796 n 1).

Alleen als ik er dàt achter *wist*, zou ik me misschien even laten verneuken door zijn ‘poëtische’ slappe leut. Etc. Hij zal trouwens ook nu wel fel op mij zijn. Laat hem zijn gang gaan. Ik vraag: gelijke rechten, even groote plaatsruimte, een neutraal, en desnoods *niet* neutraal, terrein (in *De Nwe Weg* bijv.), en dan een strijd die het noodige mag duren: 3 ronden op zijn minst; en ik beloof je dat Last minstens een paar blauwe oogen heeft. Terwijl die gemodereerde ironie van Donker hem hoogstens nog wat ‘lef’ geeft. Vooral met een ‘revolutionair’ heeft men ànders te polemiseeren.

Enfin... - Ik bestel bij Mayer eenige boeken en bereid me in ieder geval voor. Je kunt nooit weten...

God spare ‘de Revolutie’ voor dergelijke mannetjes! Het is net als bij LaRouchefoucauld: ‘la plupart des dévots dégoutent de la dévotion, et la plupart des amis de l'amitie’[2] of zooiets; zet daarvoor in de plaats ‘révolutionnaires’ en ‘révolution’. Die stomme burgerlijke aantijging al van: vrees voor je pesjisjie, vind ik prachtig. - Wij zijn de rrrooie gewelldenaarren! - Neen, jullie zijn de rooie Hollandsche kakmannetjes, die een werkelijk Revolutionair (met groote R): een toekomstige Trotsky(!) desnoods benutten en ‘bevrijden’ zal, maar die hem in laatste instantie amuseeren.

Ik vind deze discussie in *D.G.W.* héél grappig, omdat zooiets meer moest voorkomen en omdat het nooit gebeurt. Die lulletjes denken dat *Erts* het nec plus ultra is van de ‘burgerlijke’ poëzie. Dat is stom, maar niet erg. Maar als een Last over een Slauerhoff schrijft zooals hij dat deed, is het meer dan stom en wel erg. In het eerste geval trek je zoo'n vent zacht aan het oor en zegt: ‘Mannetje, vergis je niet.’ In het tweede zeg je: ‘Vertel de rest nu maar aan den poelier’ - en je geeft hem een schop onder zijn derrière.

Dit alles zou ik ergens - maar beter en scherper - die helden van de komende revolutie onder het oog willen brengen. Ik betreur het dus dat je hem nu wschl. niet de kans zult geven, zich in *D.G.W.* op mij te werpen. Zijn argumenten zijn zoo heerlijk pootig en onbeholpen tegelijk, dat men ze met een kleine parade (in de meeste gevallen) op zijn eigen kop kan laten terugkomen.

Maar misschien is het de moeite niet waard.

Maar wat - in de kritiek - is tenslotte wèl de moeite waard?

Hart. gr. van je

E

2. *Maximes* 427. De volgorde is andersom.

831. *Aan H. Marsman: Brussel, 24 april 1931*

Brussel, Vrijdag.

(Laatste dag hier.)

Beste Henny,

Ik schreef je gisteren om je te vragen den 30^{en} in Den Haag te komen. Ik ben er wschl. in een hotel; als je er ook overnachtte, zouden we den avond nog ergens samen kunnen doorbrengen. Je zou dan den volgenden morgen vroeg terug kunnen gaan. Of is dit alles niet te realiseeren? Kom dan met Pinksteren in Gistoux, met Rien.

Als je in den H. komt, breng dan voor mij mee: het ex. *Saint-Just* en het ms. van *Godius*.

Ik zal in Gistoux misschien die 'causerie' over *Kort Geding* schrijven. Maar geef mij daarvoor mijn brief even terug, bijwijze van leidraad. - De exx. liggen bij Stols op stapels. Ik zie hem vandaag niet meer, maar zag vanmorgen Greshoff en vroeg hem Stols te zeggen dat hij jou ten spoedigste je auteurs-exx. zendt. Gek dat hij dat niet reeds deed!

Over *Lenin* schreef ik een ietwat moeizaam artikel, dat in de laatste *D.G.W.* voorkomt. Ook mijn stuk over revolutionaire poëzie, naar aanl. v. Donker-Jef Last. Heb je *Marianne* gelezen, dat door Donker zoo bewonderd wordt? Ik heb het hier, en het is weer een van de ontelbare gevallen waarin ik Donker's bewonderingen niet deel.

Die meneer Dekker (die het bericht[1.] wel eens had kunnen tegenspreken als het niet van hem kwam) heeft via een meneer Goedhart,[2.] journalist alhier, geprobeerd om met Greshoff in relatie te komen, wat Gr. vriendelijk heeft afgepoeierd. Ik zal zijn romans (waar je zooveel voor schijnt te voelen) bij gelegenheid eens doorkijken, maar vrees dat ik evenmin 'contact' zal krijgen met dien meneer. Het kan zijn dat hij talent heeft, maar het soort staat me tegen: Hollandsche sous-Dostojevsky's trekken me al even weinig als Duitsche. - Gr.'s antwoord staat nu ook in *D.G.W.*[3.]

De Gids zal je verhaal wel houden.

Menno's roman[4.] vind ik ook zeer goed. Een eerste roman, maar

1. Zie 800.
2. Frans Goedhart, toen redakteur bij *Het laatste nieuws*.
3. J. Greshoff, 'Nederlandsche persgebruiken', In *DGW* 30 (1931) 352 (april), p. 90-91.
4. *Hampton Court.*

eig. van a tot z van het ‘goede soort’ (laatste criterium!) - al zijn de eerste hfdstn. dan wat langzamer.

Donker is een beste kerel, maar heeft opgehouden mij als mensch te interesseeren - als *niet* behoorende tot het ‘goede soort’. Hij is de aangewezen man om eens redacteur van *De Stem* te zijn; ça me suffit.

Wat een raar stukje van Engelman over Coster in de laatste *V.B.*[5] Gedachtegang aldus: ‘àls men zich de noodige moeite wil geven om te analyseeren waaròm Coster een klier is, dan vindt men zijn geschriften eig. heel goed, want zonder de klierachtigheid ervan *zijn* ze dat toch zeker’. Jammer voor de menschen die altijd door de klierachtigheid zullen worden weggestonken. Ik heb het *Schetsboek* gelezen; het is pover! Ik snap werkelijk niet dat jullie zoo'n vent niet integraal verwerpen en nog allerlei heerlijks vinden in zijn ‘schrijfkunst.’ Vic is dan categorischer, die vindt hem als ik een zielig stuk stront en een idealisterige slapzwans, *de* beschermheilige van het treurigste soort ‘intellectueelen’ wat je je in Holland denken kan. Maar coquetteer maar op; zóó erg is niets, dus ook dit niet. *Ik* zal hem uitkotsen tot in mijn laatste snik.

Als je niet in Den H. kunt komen, zend *St. Just* en *Godius* dan naar Gistoux (Ch. de G., Chaumont-G., België). Maar probeer wèl te komen; ik kan onmogelijk nog naar Utrecht. - Hart. gr., ook aan Rien, van je

E.

832 (55). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 26 april 1931*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

833. *Aan W.A. Kramers: Brussel, 27 april 1931*

Brussel, Maandag.

Beste Wynand,

Het portret van Vera wordt je gezonden (uit Holland). Kan je het op dezelfde grootte laten reproduceeren? en mij dan *twee* afdrukken bezorgen op goed papier? Bij voorbaat hartelijk dank.

We zullen zien wat Last doet. *De Nwe Weg* is en blijft een ander mogelijk knokterrein. Ofschoon... après tout... Meer dan één antwoord zal ik wschl. toch niet geven; daarin heb je groot gelijk. Dat

5. ‘Tot de meest “gegriefden”’. In: *DVB* 8 (1931) 4 (april), p. 126-132.

fanatieke geblèr is tenslotte de moeite niet, en het voortdurend moeten uitrafelen van poëzie en socialisme is vermoeiend niet alleen, maar gegeven de omstandigheden ook zoo hopeloos.

Ik moet de revolutionaire verhalen van dien dapperen Jef[1] toch eens lezen, ik heb ze bij Mayer besteld. Je kàn nooit weten. Z'n poësjie[2] lijkt wel stront, maar als-i zich nou nijdig maakt in prosja! Donker is tenminste op dit stuk al vol bewondering geloopen.

Wat je van Ter Braak zegt is - houd *mij* déze oneerbiedigheid ten goede - falikant er naast. Hij mag een slecht 'lezer' zijn, dat is een kunst apart - maar hij is volgens mij zonder twijfel een der scherpste geesten in Holland en vooral het tegendeel van *vaag*. Lees eens in *Man tegen Man* (als Sander daar eindelijk mee voor den dag komt) de meesterlijke stukken tegen Van Duinkerken - Roomsch kampioen - en Huizinga.[3] Ook tegen Donker[4] heeft hij een stuk geschreven, zoo precies als je het maar hebben wilt, waar ik groote vreugde aan beleefd heb. En wat betreft de 'over-het-paard-getild'-heid, ik geloof dat wij allen *direct* dien indruk maken op de menschen die ons niet welwillend gezind zijn. Zooals Multatuli zei: iemand die vermeent dat hij anderen wat te vertellen heeft, is daarom alleen al 'verwaand', Christus voorop. Ik weet vooruit dat ikzelf bijv. een *abominabel* 'lezer' zou zijn; het aspect alleen van zoo'n Kulclub[5] zou me alle middelen ontnemen. Ik zal nooit vergeten dat die brave Henri Mayer mij daar eens in gelokt heeft, en onder ons gezegd, eigenlijk *vergeef* ik hem dat ook nooit. Het zijn allemaal erg nette menschen, - maar daarom juist! God-God, wat een ontmoedigend allegaartje. In zoo'n milieu begin ik na tien minuten een groot verlangen te krijgen naar een reünie van het protesteerend proletariaat.

Dus, om op Ter Braak terug te komen: wankelheid des geestes - neen. 'Glibberigheid' van idem, misschien. Maar dit is een deugd; er zijn menschen die dat *soepel* noemen. Ieder relativiteitsgevoel brengt zooiets te weeg (zie Gide), daartegenover staan de menschen die het voor eens en voor altijd wéten: de z.g. karakter vollen, van den rooien dorpsschoolmeester tot den pikzwarten onderpastoor. Ze zijn voor het rapen, hoe geborneerder hoe karaktervoller (zie bijv. Uyldert). Ik heb er in laatste instantie ook niets tegen, men

1. *Marianne.*
2. Opgenomen in *Tijdsignalen* en zijn bundel *Kameraden*.
3. 'De moderne ketterjager' en 'Huizinga voor de afgrond'.
4. 'Zoolang er hoop is'. In: *DVB* 8 (1931) 5 (mei), p. 136.
5. Spotnaam voor de Sociëteit voor Culturele samenwerking te Den Haag.

moet nu eenmaal een ‘richtlijn’ hebben! Maar het lijkt me ook geen brevet van superioriteit.

Dit in afwachting van het nadere, dat vroeger of later komt. Hartelijke groeten van steeds je

E

834. *Aan W.A. Kramers: Brussel, 27 april 1931*

Beste Wynand,

Ik schreef je vanmorgen, in antwoord op je schrijven. Nu over wat anders. Nu ik toch midden in de ‘revolutie’ zit - kan je aan Querido (uitgever) niet ter bespreking vragen: *Mijn Leven* van Trotsky, voor een volgend nr. van *D.G.W.*[1.] Ik ken dit boek in het Fransch, maar voor citaten en zoo is de Holl. uitgave beter. Vraag het dus voor me aan, please. Verder bij ‘De Baanbreker (Servire)’: *Politiek en Cultuur* van Arthur Müller-Lehning. Dit alles verwijdert mij een beetje van de literatuur, wat verre van onaangenaam is, ik hoop ook voor jouw ‘variatie’.

Dit was het nadere dus. Tot nòg nader! Je

E

Brussel, Maandagavond.

835. *Aan W.A. Kramers: Gistoux, 28 april 1931*

Gistoux, 28-4-31.

Beste Wynand,

Ik las met genoegen in *D.G.W.* je grapjes over onze polemiek in *de n^we^ eeuw* en over de ‘hartgrondige zatheid’ van Marsman.[1.] Is vriend Jef nog niet met een nieuw flamboyant stukkie losgekomen? Van verschillende zijden krijg ik echo's dat hij zijn zakken vol heeft, maar... moèt ik er misschien bij zeggen, alles komt van burgerlijke zijde. Het zou mij toch amuseeren om te zien wat hij nu weer te ver-

1. Dit plan bleef onuitgevoerd.
1. In ‘Tijdschriftenschouw’ van *DGW* 30 (1931) 352 (april) p. 95-96 resumeerde Kramers de tussen DP en Marsman gevoerde polemiek in *DNE*. Marsman had daarin o.a. gesproken van zijn ‘hartgrondige zatheid van het geklets over literatuur’ waarvan Kramers hem door het vervolg van de per brief gevoerde discussie snel bekomen achtte.

haspelen heeft en of hij mij een lesje in Marxisme zal geven! Zend me, in ieder geval, als het zoover komt, mijn brief aan *jou*[2.] ook terug, waarin ik, in de eerste opwelling (die bij mij altijd de beste is) eenige goede dingen heb gezegd. Antwoord hij *niet*, tant pis, of tant mieux, vanuit jouw standpunt bekeken.

Mijn adres is, vanaf heden tot *eind Mei*: Gistoux, jou bekend. (Ch. de G., Chaumont-G.)

Wil je Mayer dit adresveranderingetje even opgeven en hem vragen mij te zenden: de brochure van Herman Gorter over *Kommunisme en Anarchie*? Dank.

Dank ook voor *D.G.W.* en duiten; bereids geïncasseerd.

Hoe staat het met de aanvragen om Trotsky en Muller Lehning? De tweede kan mij niet veel schelen, de eerste wel. Laat de 2e maar loopen als je 't nog niet aanvroeg. Verdubbel daarentegen de kreten om het eerste!

Hart. gr. van je

E

Mevr. Alie Smeding was in één woord *walgelijk*.[3.] Niet zóó erg als in *Nederland*, maar het is dan ook een récidive. God God, wat een lèl. Arm Holland!

836 (56). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 3 mei 1931*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

837. *Aan A.A.M. Stols: Gistoux, 4 mei 1931*

Gistoux, 4 Mei.

Beste Sander,

Dank voor de 10 exx. *Voor kl. P.*

Ik zal de service de presse met en door mlle Angèle[1.] (laten) doen.

Ik krijg nu dus nog van je (volgens afspraak):

1 ex. op Holl. van *Voor kl. P.,* 1 op idem van *Kort Geding*, 1 op idem van *Spelevaart*, 1 op idem van *Domineesland* en van *Man tegen man*. Wil je zoo goed zijn alles naar Gistoux te laten zenden? ik zit hier tot eind Mei. Bij voorbaat 1000× dank.

2. 830.
3. 807. Zie ook 855 n 3.
1. Angèle Manteau (*1912), secretaresse van Stols.

Verder vragen aan N. het ex. *Hombres*!

Houd dit papier aan, alsjeblieft, tot het tot het verleden behoort. Anders vergeet je de helft.

Tot ziens! Steeds je

E

In haast. Sta op het punt nr Br. te gaan, waar ik dit papier op je bureau zal deponeeren!

838. *Aan C. van Wessem: Gistoux, 4 mei 1931*

Gistoux, 4 Mei.

Beste Constant,

Er heeft zich een misverstand voorgedaan. Ik had je n.l. de enveloppe gezonden,[1] maar omdat ik er geen andere had van datzelfde formaat, heb ik gewoon een stuk papier op *dezelfde* enveloppe geplakt, met jouw adres er op. Of nu mijn lijm niet goed was, of een postbeambte een handje geholpen heeft, mijn papier schijnt er onderweg glad afgevallen te zijn, en het oude adres, het mijne in jouw hand, kwam weer boven. En men bezorgde blijkbaar *mij* het pakje terug, *zonder* dat het bij jou geweest was! Vandaar dat er niets in de volgorde veranderd was, vandaar dat ik geloofde dat *jij* me dat op die wijze razend snel teruggeketst had, wat ik matig aardig vond!

Voilà.

Ik ontving nu je brief en de 2 stukken. De volgorde is nu zoo[2]:

I. Lampions. II. Optocht in den Avond. III. Het Barokke Leven. IV. Drie kleine Doodenmarschen. V. De Necromant. VI. Exit Scarbo. VII. Sier der Deernen. VIII. Adelaïde. IX. De Dood v. Aspasia Citroen. X. Florence (?). XI. Het Chin. Penseel. XII. La Gitana. XIII. Elegieën. XIV. Vasteland-Idyllen. XV. Het Bronzen Wonder. XVI. De Clown en De Fantast. XVII. Het Idee. XVIII. Het variété varieert zichzelf. XIX. Duel der Oude Generaals. XX. Manon-dialoog. XXI. Faust en de Bloemen. XXII. Chimaeren. XXIII. Dagboek van Maitland.

1. Zie het P.S. bij 826.
2. In de definitieve versie van *De fantasie-stukken van Frederik Chasalle* ontbraken: ‘De necromant’, ‘Adelaïde’, ‘Florence’, ‘De clown’, ‘De fantast’ en ‘Manon-dialoog’. Wel werden nog opgenomen: ‘Hallali’, ‘Visite aan Jean l'Oiseleur’ en ‘Negerliedjes I, II en III’.

Vind je het zoo goed? Geef anders aan wat er volgens jou in veranderd moet worden.

Het stuk over Frederik schrijf je wel in een goede bui. Ik wacht met geduld, overhaast je niet.

Met de 'latere dingen' bedoelde ik niet: *Nutt. Verzet* (dat iedereen beter vindt), maar *De Onzekeren* (d.w.z. dat Godius-fragment). Dat is volgens sommigen minder goed dan Kristiaan Watteyn.

Stols spreekt reeds over een nieuwe reeks genre 'Luchtkasteelen', omdat de vorige zoo goed ging.

Van hier geen nieuws. Als je voorbij komt, waarschuw dan tijdig; wellicht is er kans - als mijn moeder niet te ziek is of zoo - dat je hier kunt logeeren. Ben je alleen of met je vrouw? Ik ben eind Mei *hoogstwschl.* nog in Gistoux.

Later meer en beter. Beste groeten van je

E

Ik zend je gelijk hiermee 1 ex. *Voor kleine Parochie*, dat eindelijk uit is.

839 (57). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 5 mei 1931*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

840. *Aan H. Marsman: Gistoux, 5 mei 1931*

Gistoux, 5 Mei '31

's avonds.

Beste Hennie,

Ik krijg daarnet je kaart uit Dusseldorf; iedere keer als ik een kaart of brief van je uit D. krijg, zie ik je in een vreemde atmosfeer, alsof je er was om Peter Kuerten - of eenige van zijn imitatoren - te verdedigen.[1]

Slauerhoff is niet hier; schreef ik je dat niet reeds? Of kreeg je mijn briefje nog niet? Verzen en proza heb ik niet; ik heb *niets*, literair gesproken, dan het half of geheel versmade ...*E poi muori*, dat jij nu ook al minder goed vindt dan *Een V.* Curieus, Van Wessem bv. vindt het

1. Peter Kürten, veelvoudig moordenaar van vrouwen en kinderen, uit Düsseldorf, werd op 2 juli 1931 te Keulen terechtgesteld. Het advocatenkantoor waarbij Marsman werkte had een dépendance in Düsseldorf, waar Marsman regelmatig zitting hield.

beter,[2.] maar die zegt weer gekke dingen over *Een V.,* o.a. dat Montmartre hem als door-een-Belgisch-auteur-gezien toeschijnt! Dat is dan wel erg gek, en onder ons gezegd, ik geloof er niets van. Ik geloof dat Van W. Parijs blijft zien in een zekere glans, en dat hij Montmartre met de jazz's en bars van Cocteau in verband brengt (onderbewust), dus er toch een zekere 'Parijsche allure', of chic, in wenscht. En Montmartre is pover en bête en ontglansd, zooveel als dat maar eenigszins ter wereld kan. Voor zoover ik er over kan oordeelen, lijkt mij de Montmartre-episode, met het eind, het beste; het gevrei/ij (?)[*] van Kristiaan met Andrée is toch zeker van geen enkel belang? Maar misschien heeft het voor den buitenstaander een zekere frischheid? Enfin... het is de moeite niet om er lang over te praten; wàt ik in dit boek blijf 'liefhebben', heb ik in het nawoord precies gezegd.

Ik zond je een ex. *Voor kleine Parochie*; schrijf me bij gelegenheid daar nog eens je indrukken over. Ik maak me op om over *Kort Geding* te schrijven; het beroerde is alleen dat ik mij in deze zomeromgeving en -rust eindelijk eens heerlijk voel afdrijven buiten alle literatuur; ik lees één of twee hoofdstukjes per dag in brochures van Trotsky of zoo, en doe dat ook nog met sterk verminderde aandacht. Die Omar Khayyam had toch gelijk: een tuin met rozen en de kost verzekerd, dan gaat men zoetjesaan naar het graf en alle agitatie lijkt ijdel en dom. Och, al dat 'vitalisme'! Het is welbeschouwd misschien niets dan een kwestie van *bloeddruk*.

Maar ik zit hier nog een maand, dus ik kom nog wel aan die bespreking toe, en ook nog aan een andere, die ik Menno beloofd heb - om hem te vervangen, voor het *Cr. Bulletin* helaas - over *Rhum* van Cendrars.[3.] Belofte maakt schuld en de literaire ijdelheid van ergens per se *niet* in te willen staan is ook al zoo kakkineus, al hebben wij, eilacy! toch ieder al een rrreputatietje te verrrliezen!... (Zou je daarom alleen al niet uitscheiden?)

Zend me *Saint-Just* hierheen, en ook ...*E poi muori*. Het eerste als drukwerk, het andere als 'papiers d'affaires'. - Vertel me eens wat

2. Zie 827.

* Ik kan mij verdòmd niet meer herinneren hoe 'vrijen' wordt geschreven; ik gelóóf eig. met lange ij. Weet jij het direct?

3. Op verzoek van Ter Braak, die meewerkte aan *CB*, maar verhinderd was, besprak DP *Rhum* van Blaise Cendrars onder de titel 'De verborgen avonturier'. In *CB* 2 (1931) 6 (juni), p. 173-175.

van je praktijk. Voel je er niet voor om later *mijn* advocaat te zijn; voor een erfenis of zoo bijv., als ik in Holland een rechtskundig adviseur noodig heb? Of doe je 't niet minder dan voor lustmoorden?

Kòm je nu deze maand nog in Gistoux? Jany is ook in aantocht. Greshoff wou van 28 t/m 30 hier zijn; begin Juni ga ik weer naar Brussel terug, tenzij mijn vrouw in Montigny the-love-of-her-life ontmoet en het echtelijk domicilie niet meer wenscht te betreden, waar weinig kans op is... - Hartelijke groeten, ook aan Rien, van je

E

841. *Aan J. van Nijlen: Gistoux, 5 mei 1931*

Gistoux, 5 Mei '31.

Beste Jan,

Ik ben uit Holland terug en zit nu ‘voor goed’ in Gistoux,=voor een maand. Wanneer kom je? Hoe eerder, hoe beter! Mijn moeder knapt reeds op, het weer is niet altijd, maar toch dikwijls mooi. Je bent van harte welkom, ook harerzijds.

Slauerhoff kon nog niet mee, wat ook wel te voorzien was. Voelt zich nog erg zwak.

Ik zend je gelijk hiermee 1 ex. *Tourguéniev* van Maurois (gebonden, het laatste opstel - uiterst lullig en onbeduidend, over ‘la philosophie de T.’ - werd door mij uitgeworpen) - en een vrijwel verontramponneerd ex., bij nadere beschouwing het binden niet waard, van de gedichten van Gilbert. Je weet wel: ‘mourir comme Gilbert en avalant sa clé’ (Toulet), verder je nog bekend misschien uit *Stello*. Ik vind dat toch eigenlijk èrg onleesbaar, ook het z.g. heele goede. Mòcht je er nog op gesteld zijn, dan kan je het misschien voor een paar franken laten brocheeren; anders maar weggooien.

Nu Jan, laat hooren òf en wanneer je komt. Liefst deze Zaterdag bijv! Men zegt dat Jany tegen den 15^{en} komt en dan ook hier zou willen logeeren. Maar ik had jou liefst zoo gauw mogelijk aan mijn zijde, in deze dreven. Ik verveel me al zoetjes.

Hartelijke groeten thuis en de 5 van je

E.

Simone is naar Montigny-les-Tilleuls. Ina dobbert op de baren.

842. *Aan W.A. Kramers: Gistoux, 6 mei 1931*

Gistoux, 6 Mei '31.

Beste Wynand,

Waarom hoor ik absoluut *niets* meer? Ik verwacht op verschillende punten nog antwoord. Dank voor het doorgestuurde *Stem*-nr., waarin je (in jouw ex. dan) de eindelijke repliek van Coster gelezen hebt? Ik heb daarop geantwoord. Een afschrift van mijn antwoord gaat naar *De Stem*; plaatsen zij het daar niet, dan gaat het naar *D.G.W.* Je zult het met mij eens zijn dat ik er op antwoorden moèt; anders maakt het op duizenden *Stem*-mentaliteiten den indruk dat ik bij het eerste verschijnen van Dirk in elkaar ben gezakt, wat mij voor mijzelf minder schelen kan - 'pon my faith! - dan voor het menschensoort dat ik, in tegenstelling met het Coster-genre, vertegenwoordig. Maar dan zou voor *D.G.W.* ook iets van *zijn* stuk moeten worden afgedrukt; liefst alles (het is niet lang, een regel of 30); maar màg dat? De heeleboel dan gewoon achterin, waar je de vechtpartijen altijd onderbrengt, in de bijgebouwen! Mijn antwoord is ook niet grooter dan een goede 30 regels.

Krijg je nu Trotsky, of verdommen die Joden het?

Met beste groeten, maar verzoek om antwoord,

je E.

Dank voor de doorgegeven bestelling,[1.] maar het werkje *ontbreekt*. - Vroeg ik je al 2 afdrukken op kunstdrukpapier van het portret van Vera, als dat goed overkomt? Anders doe ik het hierbij, met veel dank vooruit.

Waar blijft de heer Jef Last? Ik hunker naar 's mans nieuwe betoog!

Zou deze revolutionair zóó lui zijn, après tout? Dat màg toch niet!

843. *Aan H. Mayer: Gistoux, 6 mei 1931*

Gistoux, 6 Mei '31.

Beste Henri,

Ja, ik zocht Slau even in vliegende vaart op,[1.] na Ina (het aange-

1. Herman Gorter, *Kommunisme en Anarchie* (zie 835).
1. Sinds april verbleef Slauerhoff in een katholiek rusthuis te Scheveningen; kort na dit schrijven van DP ging hij naar zijn moeder die te Aerdenhout woonde.

nomen Javaneesje van mijn moeder) in Rotterdam op de boot te hebben gebracht. Zijn toestand lijkt mij delicaat, maar toch niet meer zorgwekkend. Misschien dat hij in Haarlem nog wat sneller opknapt, dan bij die onbevlekte zeesterren (*Maris Stella Immaculata* - zag je het? - heet een van de bijgebouwen!)

Ik zit nu in Gistoux; het weer is heerlijk, mijn moeder gaat zienderoogen vooruit. Overigens is alles doodkalm natuurlijk, dus geen nieuws.

Jammer dat Gorter is uitverkocht. Ik ben bepaald te laat met mijn revolutionaire ijver. Dank verder voor dat voddenkrantje op kunstdrukpapier, *De Nieuwe Spectator*.[2.] Wat een geniale bijdragen! Zooiets kòn niet verdrukt blijven.

Heb je gezien dat Coster - eindelijk - een slappe poging heeft gedaan om mij te kastijden? Ik had heusch geen ongelijk toen ik zei dat het een eunuch was.

Ik zend je eerstdaags een pop of 50, in afbetaling van mijn rekening; ook krijg je wschl. iets van Bouws, die mij iets schuldig is en dat bij jou storten zal. Wil je mij eens de zorgvuldig bijgewerkte nota laten sturen? Ik moet zooiets van een 70 pop schuldig zijn.

Later misschien wat meer. Hart. gr. van je

E

Jacques schijnt erg gelukkig te zijn in Breukelen. Of hij er al *zit* weet ik niet; maar hij *zag* het.

P.S. - Ik zit hier tot eind Maart, begin Juni[3.]; alles dus hierheen tot ik een nieuw sein geef. Misschien ga ik 3 dagen naar Parijs.

Dank voor het stukje van de Kwee over Maurits. Dààr is hij tenminste goed voor![4.]

2. Van *De nieuwe spectator*, die maandelijks verscheen, kwamen slechts vijf nummers uit, waarvan het eerste in mei 1931.
3. DP vergist zich. *Maart* moet worden gelezen als *Mei*.
4. Niet te achterhalen om welk stuk het gaat; wschl. is De Kwee een spotnaam.

844. *Aan D. Coster*[1]*: Gistoux, 7 mei 1931*

Antwoord aan Dirk Coster

Waarde Heer, (u wilt mij wel ten goede houden wanneer ik op uw kleine uitnoodiging om elkaar te tutoyeeren niet inga, ik hèb nu eenmaal een kasteel...)

Als ik uw stukje goed begrepen heb, is u nu dus boos geworden? Heftig en ziedend boos? ik bedoel: mateloos boos? boos, zooals men het is, wanneer men op uw manier Dostojevsky en Dop Bles heeft gelezen? boos met een boosheid die uit de grondelooze afgronden der menschelijke ziel als een dierlijke kreet ophuivert - enfin, wat ik zou noemen: heel boos? A la bonne heure! Ook daarvoor werd het misschien tijd.

U heeft het zelf zoo uitmuntend - en zoo kort ditmaal - geresumeerd: jaar in jaar uit heb ik, E. du Perron, met en zonder kasteel, overal waar het mij maar even inviel verkondigd, dat u, Dirk Coster, de vermaarde apostel van De Stem, hoe zei u het ook weer: ethisch, verheven, - pardon, *schijn* verheven! - ethisch, *schijn* verheven dus, en dom was. Daarop heeft u nu, vanuit volle apostolische waardigheid, geantwoord. U is boos op mij, u tutoyeert mij met onvoorziene losheid, en sommeert mij om 'mijn mes te trekken', waarmee u, altijd uzelf gelijk, het schrijven van een 'behoorlijk' (ik lees: langademig en woordenzwaar) essay bedoelt. Of anders 'uit te rukken' - een martiale term, maar het is waar, men heeft u ook al eens met een generaal vergeleken. Jammer dat de militaire discipline nooit *mijn* voornaamste deugd is geweest.

Waarde heer, ik vrees dat ik aan uw verlangens niet zal voldoen. Wat ik van u denk, *precies* denk, heb ik blijkbaar dan toch reeds zoo duidelijk gezegd, dat het zelfs tot ù is doorgedrongen, wat zeg ik? dat het in uw geheugen is blijven vastzitten. En het toomelooze essay, waaraan u uw apostolisch hart zou ophalen, ik erken het in alle deemoed, kàn ik inderdaad niet schrijven. Zelfs indien ik mijn heele

1. DP schreef Dirk Coster (1887-1956) deze brief naar aanleiding van Costers stuk 'Een vijand gevraagd' in *De stem* 11 (1931) 5 (mei), p. 527-528. In een ingezonden stuk van *Het vaderland* van 2 juli 1931 deelde C. mee dit stuk nooit te hebben ontvangen. Het werd opgenomen in *DGW* 30 (1931) 354 (juni), p. 131. In de nalatenschap van Ter Braak bevond zich van deze getypte brief een doorslag met correcties in handschrift, waarnaar bovenstaande tekst is afgedrukt. Verdere correspondentie tussen DP en Coster is niet bekend.

kasteel, van torenkamers tot oubliettes doorzocht, ik zou geen honderdste bijeen kunnen brengen van het vereischte quantum humanitaire en ethische zeever. U moogt mij dit op zichzelf niet kwalijk nemen: la plus belle fille du monde ne peut donner que ce qu'elle a. Ik kan u dus alleen zeggen dat uw repliekje mij volkomen bevredigd en toch weer teleurgesteld heeft. Bevredigd, in zooverre het volkomen leek op het beeld dat ik mij nu al zoolang van u heb gevormd; teleurgesteld, omdat men helaas toch altijd iets meer verwacht dan logisch raadzaam is. En ja, op één punt heeft u zichzelf toch overtroffen: in uw charmante belangstelling voor mijn kasteel. Zóóveel mondains had men weer niet durven verwachten van een apostel.

Maar afgescheiden hiervan, en gegeven mijn onvermogen om essay-messen te trekken, rest mij niets anders dan stuk voor stuk mijn oude beweringen te handhaven. Ik zou zeggen: *her*leest u mij, waarde heer, wanneer uw brandende verlangens naar schoone liederen van heftige, ziedende haat wat zijn gebluscht, door den onverlegbaren lóóden stroom der jaren misschien. Wie weet of u er dan niet nog iets aan heeft. U lijdt aan een lastige kwaal, dat is ontegenzeglijk, maar laat mij u niet alle hoop ontnemen: wie weet of ook u niet eens uw juiste proporties vindt.

Laat ons voor heden hierop scheiden. En overigens ben ik van meening dat zekere apostel, in die andere volgorde - zegt u het nòg eens: dom, verheven en ethisch - neen, dom, *schijn* verheven, en ja, heel zielig is.

Met kasteelwaardige groeten,

E. du Perron.

Gistoux, 7 Mei '31.

[2.]Noot.

Dit antwoord op uw kleine uitdaging is bedoeld als ingezonden stuk.

Maar daar u wel te beroerd zult zijn om het in uw *Stem* af te drukken, zend ik een copie ervan aan *D.G.W.* Verschijnt het dan niet in uw Juni-nr., dan een beetje later dààr.

EdP.

2. Aan de volgende, met de hand geschreven, passage, ging vooraf, eveneens in handschrift: ‘Op mijn ex. schreef ik erbij.’

845. *Aan J.J. Slauerhoff (fragment)*[1]*: Gistoux, 7 mei 1931*

Later: Hierbij vast mijn oordeel over V. -: een rijk talent, althans een rijk temperament, en vele van deze verzen zijn zéér goed - maar... hoe ter wereld heeft hij het aangelegd om zóó absoluut in jouw toon en rhythme te schrijven? Je begrijpt dat bij publicatie het geschreeuw van ‘epigoon’ niet van de lucht zal zijn'. Ceci dit, zou ik het tòch jammer vinden als dit alles ongepubliceerd bleef. Maar het is een uiterst delicate affaire. - De zwarte kruisjes zijn zeker van jou? Ik heb hier en daar nog een rood kruisje gezet bij verzen die ik ook nog goed vind. - Maar...maar...maar... Zou het geestelijk een tweelingbroer van je zijn?

846 (59). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 8 mei 1931*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

847. *Aan J. Greshoff: Gistoux, 8 mei 1931*

8 Mei, Gistoux.

Beste Jan,

Dank - ook aan Mile Angèle - voor de overgetypte brief. Heb je voor de prâlines gezorgd?

Bouws vraagt zijn exx. op Hollandsch, voor zoover aanwezig, van de *serie* (St. en Get.)[1]. Laat hem dus voor rekening, 1 ex. *Kort Geding* zenden en 1 ex. *Voor kleine Parochie*. Als de prijs nog niet bepaald is, laat hem de factuur dan nasturen, bijv. gelijktijdig met het ex. op Holl. van *Domineesland*.

Hij snakt naar deze lectuur!

Is Sander nog steeds niet terug?

Waarom kom je niet een paar dagen *hier*? Het is hier heerlijk rustig, en ook het weer is streelend-zacht. We zullen je verzorgen, en je kunt op een lange stoel blijven liggen in den tuin, zooveel je wilt. Telephoneer dat je komt, en neem de verzen mee.

Tot ziens.

Je E

1. Dit brieffragment is het enige wat er van DP's correspondentie aan J. Slauerhoff (1898-1936) bewaard is gebleven. Het was geschreven achter op een envelop van een brief aan Slauerhoff, thans in bezit van dhr. Feriz te Den Haag. Met V. wordt S. Vestdijk bedoeld. Zie ook 856.
1. *Standpunten en getuigenissen*, reeks kritisch en essayistisch proza van Stols.

Ik schreef vanmorgen een stukje, op verzoek van Menno, over *Rhum* van Cendrars, voor het *Cr. Bulletin*. De kwestie is dat Menno zelf beloofde het te zullen bespreken en er maar niet toe kon komen, omdat hij eig. niet wist wàt erover te zeggen. Een volgende keer schrijft hij voor mij misschien een stukje in *D.G.W.* over... over Coster misschien wel! Hij had gedacht dat ik wèrkelijk een 'essay' over dien vent zou schrijven, wat toch lichtelijk naïef is, vind ik.

848 (62[=60]). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 9 mei 1931*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

849. *Aan J.A.A. Engelman: Gistoux, 9 mei 1931*

Château de Gistoux,
Chaumont-Gistoux, 9 Mei 1931.
Geachte Heer Engelman,

Vanmorgen kreeg ik *De Nwe Eeuw* met uw uitvoerige bespreking van *Parlando*,[1] waarvoor ik u veel dank zeg. - Ik lees dit blad trouwens altijd met genoegen; die 'Close-Up'[2] bijv. is soms onbetaalbaar; wat een pracht-tegengif voor de idiote film, vooral omdat zijn taal zoo helder en onartistiek is. - Wat uw bespreking betreft, ik geloof graag dat u op menig punt, ook waar u mijn tekort aan poëtische creativiteit analyseert, gelijk heeft, - al geloof ik geen oogenblik met Valéry dat een prozaregel altijd ver-, en een poëzieregel altijd ònver-vangbaar is.[*3] Als zij werkelijk behooren tot het volkomen geslaagde, zijn zij beide onvervangbaar; zijn zij daarentegen bij benadering goed (99½% dus van het 'goede' - het slechte laten we hier geheel buiten beschouwing) dan zijn zij ook nog wel door iets gelijkwaardigs, zooniet beters, te vervangen - *zoozeer* in de poëzie

1. In: *DNE* 714 (30 april 1931), p. 961.
2. In *DNE* werden films en het gebeuren rond de film door A. van Domburg, onder het pseudoniem Close-up, kritisch gevolgd.

* En dat dàt eigenlijk het verschil zou aangeven - wat een *dwaas*heid! (typisch Valéryaansche over-subtiliteit die het doel voorbijschiet).

3. Engelman had in zijn bespreking geschreven: 'Paul Valéry zegt in één van zijn aphorismen (ik citeer uit het hoofd) dat een prozaschrijver iets uitdrukt op een wijze die ook door een andere kan worden vervangen.'

als in het proza. Ik vind de poëzie eigenlijk een erg flatteus, of geflatteerd (zooals u verkiest) genre, een soort troetelkind van de literatuur, dat tot taak heeft, meer dan de andere kinderen, edel en mooi te zijn, maar dat daarvoor dan ook allerlei privileges ontvangt. Een voorbeeld: denk u eens in wat een prozaschrijver aan menschenkennis, ervaring, gevoel voor proporties, smaak en creativiteit (hm hm!) moet bezitten om een verhaal te schrijven dat evenzeer treft als de 12 of 16 regels van Slauerhoff's *La Voyageuse*.[4.] Het muzikale prestige van de poëzie is op zichzelf moeilijk te bereiken, maar eenmaal bereikt - en ook hier is het voor 80% een kwestie van aanleeren - dan wordt zij ook wel èrg hooggeschat. Mijn vrees om voor mooischrijver door te gaan[5.] (ook ik heb op dit gebied eenige mogelijkheden!) is in wezen een soort wantrouwen voor het prestige van den *kunstenaar*. Als ik te kiezen had, ik wist wel wat ik liever zou hebben geschreven: *Le Rouge et le Noir* of *Les Fleurs du Mal*. U ook, nietwaar? Dat is eigenlijk, op het gebied van kunst, tusschen u en mij - of tusschen Marsman en mij - *het* verschil.

Naarmate ik mij armer voel tegenover mijn 'taak', zullen we maar even zeggen, van prozaschrijver, verdraai ik het om, bijwijze van troost, te coquetteeren met de poëzie. Ik heb dus niet alleen in tijden geen verhaal, maar ook geen vers geschreven. Wanneer ik u deze 'armoede' verraad, gelooft u dan niet dat het er een is, die ook maar eenigszins - in den goeden zin dan - afgunstig zou kunnen zijn op de productie van bv. Helman.[6.] Integendeel, juist mijn sympathie voor hem maakt dat ik hem een beetje begin te zien als afschrikwekkend voorbeeld. Hij verwatert, al produceerende, als het zoo voortgaat; nog geen enkele maal heeft hij de rijke aandrift van *Z.Z. West* teruggevonden; en *Overwintering* na *Serenitas* is bedroevend! Enfin, hij is nu misschien wat je noemt: een werkzaam auteur...

Ik liet u door Stols een pers-ex. sturen van *Voor kleine Parochie*; hij was ditmaal karig met zijn auteursexx. Heeft u het al? Las u reeds mijn anti-'Gemeenschaps'-stukje? Ik verwacht van u een bespre-

4. Dit gedicht werd gepubliceerd in *Erts 1930*, en later opgenomen in *Een eerlijk zeemansgraf* (1936).
5. Engelman had over DP in zijn *Parlando*-bespreking geschreven: 'Hij weigert te styleeren, hij weigert te zoeken naar zijn eigen zeer persoonlijk idioom, naar zijn eigen interne melodie, vermoedelijk omdat hij doodelijk bevreesd is, voor een mooischrijver te worden aangezien.'
6. Albert Helman had sinds 1926 jaarlijks een roman of een bundel novellen gepubliceerd.

king, maar misschien doet u beter daarvoor even te wachten op het 2e deel,[7] dat eigenlijk geheel hierbij aansluit. Ik kreeg de drukproeven er reeds van, en Stols maakt er haast mee. Maar wilt u ieder deel apart behandelen, *mij* is dat natuurlijk wel zoo lief. Of neen, terwille van de gelijkenis van het portret, misschien toch weer niet... Trouwens, ù beslist!

Intusschen nogmaals dank voor uw artikel, en als u tijd en lust hebt, schrijft u mij eens. Ik zit hier tot begin Juni.

Met vriendelijke groeten, gaarne uw

EduP.

[8] Daar u *Epitaaf* tot mijn goede gedichten rekent, zegt u mij eens wàt u beter vindt, de slotregel die er nu staat, of die waardoor ik hem verving: 'Altijd bedreigd en reddeloos te laat'. (Ja, u heeft dien regel méér gezien!)[9]

Uw EdP.

850. *Aan J. Greshoff: Gistoux, 9 mei 1931*

Gistoux, Zaterdag.

Beste Jan,

Ik las *Oud Zeer* in nieuwe lezing vanmorgen zorgvuldig door; over het algemeen lijkt het mij ook veel verbeterd. Enkele opmerkingen schreef ik in potlood op de copy; dat veeg je dan wel weer weg. Als ik de oude tekst erbij had gehad, zou ik je meer geschreven hebben, maar zóó is het ook wel goed. Ik vind ook dat dit een uitstekende introductie is, alleen zou ik dat eene groote gedicht van de wandeling bepaald *niet* zoo in stukjes snijden, en verder de *Weder-*

7. *Vriend of vijand*.
8. Dit post-scriptum bevond zich op de achterkant van de envelop. Doordat de postzegel en het stempel verloren zijn gegaan, is niet met zekerheid vast te stellen, of deze envelop bij de brief van 9 mei 1931 behoort. Het adres 'Nassaustraat 25' is een aanduiding, want Jan Engelman woonde in 1933 al op Oude Gracht 341. Omdat Engelman in zijn brief van 8 juni hier op terugkomt, is het aannemelijk dat dit naschrift hier thuis hoort.
9. De laatste regel van dit gedicht luidt in *Vw* 1, p. 97: 'hij was geen màn, maar ach! ook geen castraat.' In 'Over het "kreatieve" in onze nieuwe poëzie' (*DNE* 705 van 26 febr. 1931) schreef DP dat de hier als verwant genoemde regel hem deed denken aan verzen van De Musset en De Vigny.

geboorte er *uit* doen. Maar *Voor Albert Besnard* en *Texel* mogen niet worden weggelaten! Ook *Texel* niet, alsjeblieft. En zou je dat Hooftiaansche ding er nu ook maar niet bij doen? Of valt het te veel uit den toon? (Dit laatste misschien wèl.) Op zichzelf is het heel aardig.

Ik heb ook nog een kleine bedenking tegen: *'En toen* heeft zij mij aangenomen', dat is toch wel wat erg familjaar, vooral in dit verband. Maak daar ook nog iets anders van.* Hoe was het vroeger?

Engelman heeft een groote bespreking in *De Nwe Eeuw* gezet over *Parlando*. In hetzelfde nr. werd overgenomen een vers van jou, dat ik hier insluit.

Jany komt den 16en. Jan v.N. komt dan ook in Gistoux. Als je dus een paar dagen komen wilt, doe het dan liefst éérder. Telephoneer mij desnoods hierover, de telephoon is nu vóór mijn slaapkamer opgesteld.

Hartelijke groeten, ook aan Atie, van je

E.

Oud Zeer gaat gelijk hiermee terug.

851. *Aan J. van Nijlen: Gistoux, 9 mei 1931*

Gistoux, 9 Mei.

Beste Jan,

Afgesproken dan voor Zaterdag over 8 dagen, met of zonder Jany. (Ik heb van hem géén berichten meer). - *Voor kleine Parochie* is uit; ik zend je geen ex., omdat je er misschien een op Hollandsch - en toch zeker een gewoon - krijgt van Sander.

Alleraardigst die klootjes van *De Standaard*. Wat is een 'aanbidder' van een woordenboek? Weet jij het? Die kerels schrijven werkelijk zoo'n beetje 'bij benadering', en enfin, het bidden maakt deel uit van hun baantje... - Zend mij de *Tijdsignalen*; ik wou er nog wat over schrijven; ik werk weer wat aan de cahiers.

Als dit 3e deel klaaris, scheid ik er toch voor een heelen tijd mee uit. Coster heeft tegen me geschreven - eindelijk! - en ik heb geantwoord. Overigens is alles doodrustig. Het weer blijft mooi, Jan zou zeggen 'zalig'.

* Eerder iets: 'toen heeft haar gunst mij aangenomen'

Tot ziens. *Waarschijnlijk* kom ik je halen; als de auto loopt en de chauffeur niet ontslagen is.

Met hart. groeten, ook thuis, steeds je

E

852. *Aan G. Burssens: Gistoux, 10 mei 1931*

Gistoux, 10 Mei '31.

Beste Burssens,

Die zwarte randjes zijn zoo op de heele serie.[1.] Hier komen ze wel èrg zwart op uit, omdat de kleur v/h papier lichter is. Maar soms, op nogal donker groen b.v., staat het nogal aardig. Een beetje aktivisme vind ik trouwens niet erg..., als het maar niet met Moens samen is. Heb jij ook niet eens gevangen gezeten voor aktivisme?

Ik zal probeeren in Juni in Antwerpen te komen, maar wil er niemand ontmoeten dan *jou*. We spreken dan wel af in een café of zoo. (Of bij jou thuis, dat vind ik ook best.)

Waarom niet die laatste kritische stukken van P.v.O. - die juist alle meer persoonlijk zijn - *Self-Defense* en de stukken over ons etc., mèt de brieven samen? Noem het dan: *Brieven*, voorafgegaan door laatste kritische stukken, of zooiets. Zou je onze namen voluit schrijven op die brieven? of ook met initialen? Ik ben benieuwd naar je inleiding en naar de brieven zelf.

Je zou ook wat anders kunnen doen, n.l. aangeven dat de brieven voor jou en mij zijn, en dan de aanhef en onderteekening weglaten. Of lijkt je dit te vrij? Mij is tenslotte alles goed.

Heb je de voetnoten van de *cahiers* gelezen? Er is er een bij waarin jijzelf betrokken bent, aan het adres van Cornette.[2.]

1. Het omslag van *Voor kleine parochie*, zojuist verschenen in de reeks *Standpunten en getuigenissen*, was geel met zwarte opdruk en zwarte rand. Geel en zwart waren ook de kleuren van de Vlaamse nationalistische beweging, waarvan een deel tijdens de Duitse bezetting van '14-'18 als zgn. activisten in samenwerking met de bezettingsautoriteiten streefde naar verwezenlijking van bepaalde Vlaamse doelstellingen. Na de oorlog werden de activisten, waartoe ook Burssens behoorde, vervolgd.
2. De voetnoot, die bij de betreffende passage in *Vw* 2 (p. 66-72) niet meer is opgenomen, luidde: 'Bij nadere beschouwing ben ik hier misschien wat onvoorzichtig geweest, door een opinie van mij (zomaar) voor die van P.v.O. te geven. Gaston Burssens wijst mij er dan ook op, zeggende: "Ik wéét wat P.v.O. van de heer C. dacht, want hij heeft het mij gezegd. Hij hield de heer C. voor een poesjenel".'

Mijn moeder knapt heusch een beetje op; dank. Hartelijke groeten van steeds je
EdP.

853. *Aan C. van Wessem: Gistoux, 10 mei 1931*

Gistoux, Zondag 10 Mei.

Beste Constant,

Blij dat je de *Cahiers*[1] genietbaar vond. Stuur me bij gelegenheid eens *De Wei der Ideetjes*,[2] of neem het voor me mee als je hier komt. Ik weet niet of ik 8 Juni nog in G. zal zijn, wschl. *niet*, want mijn vrouw, die op het oogenblik bij haar moeder in Montigny-les-Tilleuls zit, zal dan zoetjesaan wel lust krijgen de echtelijke woning in Brussel weer op te zoeken, waar ik haar dan niet voortdurend alleen kan laten. Bovendien gaat het met mijn moeder aardig vooruit. Ik blijf *zeker* tot begin Juni, maar jij wou den 8^{en} pas *beginnen*, wat wschl. net te laat zal zijn voor de goede orde hier. Maar in Brussel kan je ook bij mij logeeren, als je je een beetje behelpen wil. In ieder geval zien wij elkaar dus.[3] Ben ik, als je komt, al een week in Br. terug, dan zouden we samen, d.w.z. jij en ik, ook een dag of 2, 3, naar Gistoux kunnen; dat zien we dan wel. Daarover dus nader.

Hoe oud is die Hondius op het oogenblik toch? Zijn verdwijnen uit de letteren heeft bepaald iets sympathieks... Zijn *Sebastiaan* vond ik niet slecht, maar *klef*.

Zag je dat ook Coster mij nu eindelijk terugaanviel?[4] Men zal hem verteld hebben dat het zoo niet langer kon. Mijn reactie is ‘bereids’ naar hem toe, zal wel niet in de hooge *Stem* verschijnen, maar dan in het Juni-nr. van *D.G.W.* Op zijn invitatie een ‘essay’ over hem te schrijven (‘òf een goede grap’, zegt de sukkel erbij) ben ik overigens niet ingegaan. Wat kan ‘een goede grap’ voor C. zijn?

Ik wil Stols opstoken een serie te maken in het genre van Kelk's *Spelevaart*, maar op beter papier en met mooiere omslagen. Daarin

1. *Voor kleine parochie*, dat DP op 4 mei 1931 aan Van Wessem gezonden had.
2. De titel van een artikel dat Van Wessem had gepubliceerd in *Het getij* 6 (1921) [tweede reeks], p. 73-75.
3. Zie 887, 890 en 891.
4. Zie 844.

zou Frederik[5] dan kunnen verschijnen (als hij tenminste 'bijten' wil, Stols bedoel ik, niet den overleden Frederik), en daarin zou *ik* ook veel voelen om een soort volledige gedichtenbundel te geven van Hendrik de Vries. (Alles behalve de *Wijzangen*, of hoe heet dat ding?[6])

Ja, Marsman vindt ook al *Een V.* beter dan het deel *Onzekeren*.[7] Maar dit laatste is nog niet heelemààl een verloren zaak. Het beroerdste is alleen dat Kristaan en Reinald te veel op elkaar - d.w.z. beiden teveel op mij - lijken. Nous allons mettre bon ordre à cela...

Ik ga je *Charleston* hoogstwschl. niet bespreken[8]; ik heb van die besprekerij meer dan genoeg, moet ik je zeggen. Ik beloofde Marsman een stuk over *Kort Geding*, en zelfs daar zie ik erg tegen op; verder moet ik nog een stuk schrijven over *Hampton Court*,[9] maar dat is dan ook voor jaren het laatste, hoop ik. Mijn 3e deel *Cahiers* moet daarop dan maar besluiten. Voor de rest misschien nog wel eens aant. voor mezelf, maar in geen geval recensies meer. Ik ben er ziek van. - Als je me dus geen auteurs-ex. kan sturen, laat het dan maar, ik bestel dan wel een ex. bij den boekhandel - of, om de reductie te hebben! - via Stols.

Nu, laat hooren wanneer je komt, maar tijdig vooruit, met het oog op de plannen hier.

Hart. groeten, ook aan je vrouw, van je

E.

P.S. - Het is gek, iedereen ziet in de *Cahiers* wschl. de Holl. literatuur en Coster; het actueele. Als je ze eens overleest, zal je zien dat de 2 stukken over *Job* bijv. (besproken als was het gisteren verschenen) tot het beste behooren van den bundel. (Bloem vond het als bijbelkritiek dilettantisch, zei hij, wat alleraardigst was van naïveteit!) En wat zeg je van mijn kleine botsing met je groote Matthijs? Daar zwijg je maar van...

5. Een bundeling van de stukken die Van Wessem onder het ps. Frederik Chasalle schreef, later verschenen als *De fantasie-stukken van Frederik Chasalle*.
6. *Lofzangen.* Amsterdam 1923.
7. Zie 840.
8. Pas aan de herdruk van *Celly, lessen in charleston* (Amsterdam 1937) wijdde DP een bespreking, nl. in het *Bataviaasch nieuwsblad* van 9 april 1938 (*Vw* 6, p. 252-255).
9. Deze plannen bleven onuitgevoerd.

854. *Aan F.E.A. Batten: Gistoux, 11 mei 1931*

Gistoux, Maandag.

Beste Freddy, Frederik of Batten,

Zou je uitgever (Duunk)[1] niets voelen voor 2 boekjes van Greshoff, die hij graag samen zag uitgegeven, in 2 afzonderlijke plaquetten; n.l. *De Wieken van den Molen*, op het oogenblik alleen verkrijgbaar bij Enschedé, en heel duur; en de *Brieven* uit *Den G.W.*,[2] die je zelf zoo aardig vond. Gr. zou willen hebben fl.75- per boekje, dus fl.150.- voor de twee, voor één oplage. De rest kan hem dan niet veel schelen. Mij dunkt, het is nogal bescheiden. Zou je er je best niet voor kunnen doen? Schrijf hem er dan zelf over! zijn adres heb je, als je 't tenminste niet verloor.

Heb je nu Marsman al geschreven?

Ik zal voor onze Couperus-bloemlezing, Bouws nog op Nijgh & Van Ditmar afsturen; dat zou eig. toch het beste zijn, als dat lukte. Wanneer zend je me die te lezen werken in de juiste volgorde? Telkens 2 of 3 tegelijk, want ik lees vlug en heb nogal tijd, meestal. Maar wèl in chronologische orde, please.

Kort Geding, Voor kl. Parochie en *Afscheid v. Domineesland* zijn uit. Als ik je er een dienst mee kan bewijzen, kan ik alles wat je van Stols zou willen hebben met korting krijgen, dat scheelt je ongeveer ⅓ van de prijs, dus in een geval als dit zou je 3 boeken inpl. van 2 voor hetzelfde geld hebben.

Laat weer eens wat hooren. Beste groeten van je

EdP.

Hieronder de juiste condities van Greshoff.

1. fl.75. Per 500 exx.(oplage).
2. moet de beide boekjes samen nemen.
3. eender uitgeven
4. typogr. uitvoering behoorlijk
5. geen dure editie ervan maken, fl.1,50 hoogstens.

De titel van de brieven zal zijn: *Klein Brievenboek voor Ontgoochelden*.

Adres: Château de Gistoux, Chaumont-Gistoux (België).

1. W.F. Duunk, uitgever en vriend van Batten. Hij wilde de Couperusbloemlezing uitgeven.
2. Later verschenen als *Rebuten* bij Boucher te Den Haag in 1936.

855. *Aan W.A. Kramers: Gistoux, 11 mei 1931*

Gistoux, Maandag 11.

Beste Wijnand,

Hierbij *Vera*[1.] terug; het was dus te laat om een tweede ex. te verstrekken. Tant pis; zoo mogelijk, zend mij dan een ex. van de revisie, niet om terug te zenden naar de drukkerij, maar om hier te houden voor mijn *cahiers*.

Mijn goede vriend Everard Bouws is zoo onpasselijk geworden van het walgelijke stukje van Alie, dat hij je een 'Open brief van een Zakenman' heeft gezonden, of zal zenden, waarvan ik vanmorgen copie ontving.[2.] Ik moet zeggen: ik vind het *alleraardigst*. Jij ook, vermoed ik. Ik bezweer je: druk het ding af, in niet te kleine letter, minstens 10 punt, en laat dat misselijke wijf met haar huilcliënteele er plezier aan beleven. Ze heeft het niet gestolen, voorwaar; want ik weet niet of je ook nog dat heerlijke opstel van haar kent over deze zelfde affaire in *Nederland*,[3.] na als 'contra-radiolezing' te hebben gefungeerd, en waarin het heele slotenmakersvak te pas werd gebracht. Jan en ik hebben er versteld van gestaan, ofschoon we toch weinig illuzies hebben op dit gebied. Maar dat stuk in *D.G.W.* (dat jij nog wel op een eereplaats zet!) doet heelemaal de deur dicht. Waarom schrijft het wijf er niet meteen een gedicht op? Enfin, dat komt nù misschien?

Met beste groeten, je

E

856. *Aan S. Vestdijk*[1.]*: Gistoux, 11 mei 1931*

Gistoux, 11 Mei '31.

Zeer geachte Heer,

Ik verneem van Slauerhoff dat u gesteld is op mijn oordeel over

1. Zie 803 n 2.
2. Zie 807 n 3. Het stuk van Bouws werd niet in *DGW* opgenomen.
3. '*De domineesvrouw van Blankenheim*, mijn boodschap van liefde'. In Nederland 83 (1931) 3 (maart), p. 315-326. (Tekst van een op 18 januari 1931 gehouden radiolezing.) In dit stuk werd de vraag gesteld met welke sleutel de poort van de liefde geopend diende te worden.

1. De aanleiding tot de correspondentie tussen DP en Simon Vestdijk (1898-1971) was een cahier gedichten, ontstaan in de periode van 'permanente poëtische uitspatting' waaraan Vestdijk naar eigen zeggen toen leed, en dat via de redaktie van de *DVB* aan Slauerhoff was toegezonden. Deze stuurde de gedichten ter beoordeling aan DP, wschl. omdat hij zich in dit geval niet de meest geschikte criticus voelde. Een half jaar na DP's eerste brief aan Vestdijk had in Den Haag een ontmoeting tussen hen plaats, op initiatief van DP. 'Een van de motieven van zijn bezoek zal wel geweest zijn om mij te keuren als toekomstig medewerker aan Forum', meende Vestdijk later. Zie ook 845.

uw gedichten. Het is een eenigszins lastig geval mij daarover, zoo op een afstand en zonder u persoonlijk te kennen, *precies* uit te spreken; aan den anderen kant zou u weinig hebben aan een oordeel dat, om welke redenen dan ook, vervalscht was. Ziehier dus ronduit wat ik ervan denk:

1. dat u talent heeft, lijkt mij buiten twijfel. Dààr gaat het dus niet om; dit trouwens is iets, dat de 'patient' om zoo te zeggen het allerbest bij zichzelf waarnemen kan; mij dunkt: de drang èn het kunnen zijn bij u in groote mate aanwezig; -
2. maar... dit eenmaal daargelaten, valt het zeer te betreuren, dat u zich zoo uitsluitend en geheel op Slauerhoff heeft ingesteld, als uit *dit* cahier blijkt. Ik wil aannemen dat er een zekere verwantschap tusschen u beiden bestaat, maar dikwijls is hij u bijna volkomen een voorbeeld geweest.* Voor een publicatie schuilt daar het gevaar. U kunt er zeker van zijn dat men u dat van alle kanten, tot het uiterste toe, verwijten zal; wat ik jammer zou vinden van het reëele talent dat u hebben moet, of u zou ook déze gedichten niet hebben geschreven.
3. Aan den anderen kant komen, ook in dit cahier, reeds verscheidene verzen voor, waarin die invloed veel minder zichtbaar, of aanwezig, is; ik zou niet willen zeggen dat het de beste zijn, maar het zijn zeker de proeven die ik u zou aanraden het eerst te publiceeren. Ik heb uw cahier aan Slauerhoff teruggestuurd; hijzelf kan u hierin, minstens even goed als ik, raden.[2] Het beste is dat geen andere het cahier in handen krijgt, tenminste geen 'letterkundige'; en ik zou u willen zeggen: schrijft u andere verzen. Laat dit cahier voor u zijn als de *bevestiging* van uw kunnen, en gaat u hiervan uit om uw talent in een geheel eigen richting te brengen. Het zou mij niet verwonderen indien u spoedig eenige *sterke* gedichten schreef; wanneer ik in aanmerking neem dat dit heele cahier in 4 maanden tijd (?) ont-

* Ik bedoel: ook, en soms vooral, technisch.

2. Hierbij tekende Vestdijk aan: 'Dit laatste is nooit geschied. Mijn "raadsman" bleef, tot nader order, Du Perron (S.V.)'.

stond en dat - als men den invloed van Sl. wegdenkt - het eene gedicht al beter is dan het andere, kàn dit haast niet anders, zou ik zeggen.

Ik hoop dat u mij mijn openhartigheid niet kwalijk zult nemen, en vooràl, dat het u in geenerlei opzicht uw zelfvertrouwen ontnemen zal; daarààn juist bestaat bij u de grootste behoefte. Wat uw kùnnen betreft, dus zuiver de kwestie *talent*, mag u volkomen zeker zijn van uzelf; het gaat er alleen om uw eigen toon te vinden, uw eigen *persoonlijkheid* uit te drukken. Geloof mij uw oprecht belangstellende

EduPerron
Château de Gistoux *Chaumont-Gistoux*
(België)

857. *Aan F. Hellens: Gistoux, 12 mei 1931*[aant.]

Gistoux, ce mardi.

Mon cher ami,

Je suis heureux d'avoir de tes nouvelles. J'avais appris de Méral que tu étais rentré, et assez ‘défatigué’, mais j'étais sur le point de venir ici. Tout va bien pour l'instant, grâce à un tas de choses qu'on laisse dans le bleu - ce qui est le secret de la vie, peut-être. Ma mère a l'air d'aller bien et Simone est chez ses parents à Montigny-les-Tilleuls [...[1.]] Je devrais aller à Paris aujourd'hui pour revoir Malraux, qui n'a pas l'air de venir à Bruxelles; mais des emmerdements avec l'auto m'en ont empêché. Bon, on ira plus tard. Veux-tu demander à Méral de *surtout* envoyer à Pia (9 rue Paul Bert, Colombes) ces nègres[2.], ou peu importe quoi, *mon* numéro de la série enfin. J'y tiens infiniment plus que si c'était pour moi-même, et Stone[3.] ne peut que gagner au change.

Tu ferais bien peut-être de te laisser bercer par ta flemme ou par ton retour d'âge, ou par ce que cela peutêtre... Tu reprendras le boulot *après* 50 ans. Ça vaut mieux. Stendhal avait 54 ans et ne bandait plus lorsqu'il écrivait *La Chartreuse*, d'où le ‘charme de regret’ de cet ouvrage. Moi aussi, je ne fous rien; selon Malraux paree que j'ai la

1. 20 woorden weggelaten.
2. Niet duidelijk wat hiermee bedoeld is.
3. Niet geïdentificeerd.

flemme, selon moi parce que je n'ai rien dans le ventre, parce que je suis trop jeune. Heureusement que la vie ne doit pas être forcément passée en écrivant!

Holst vient ici le 16 et resterajusqu'au 22 ou 23; puis j'aurai des gens (Greshoff peut-être et d'autres) jusqu'au 25, puis ce sera de nouveau le calme plat. Je n'arrive pas à me promener tout seul, je ne suis pas assez *poète* pour cela; ça me fout une mélancolie romantique des plus fades que je supporte très mal, en vérité. - Je ne fais que lire des ouvrages sur la révolution, pratiques et littéraires. J'ai essayé ton Babel; c'est bien emmerdant. Par contre, essaie, toi, *Ce qui ne fut pas* de Boris Savinkov, et aussi les *Souvenirs d'un Terroriste* du même[4]; il y a là des choses excellentes! Ce n'est pas un littérateur, comme tu sais, c'est un terroriste du genre sceptique mais extrêmement courageux. Ensuite, *L'Ombre du Caudillo*, qui est parfois épatant.

Je te déconseille vivement de réimprimer les *Réalités fantastiques* ou un autre ouvrage complet. Ce qu'il faut, c'est des contes choisis. Envoie-moi tous tes recueils de contes, sauf les *Hors-le-vent* d'où il ne faut prendre que *Les Soirs de Gand*. J'aimerais beaucoup faire le choix avec Méral, chacun séparément, puis confronter nos listes. Mais envoie-moi tout, car il est temps!

Quant aux histoires du comité,[5] à vrai dire je trouve cela assez insupportable. Quelle malheureuse idée de m'y mettre! Je te suis très dévoué, mais là je m'esquive; tout le travail que tu veux, mais pas de parlotes et de dîners. - Au revoir! crois-moi toujours bien sincèrement

ton EdP

J'ai vu le Philippard[6]; quel con!

P.S. Amitiés à Maroussia. Nous avons passé avec elle (Delgouffre, Méral et moi) une soirée charmante, en petit comité et bavardant sans contrainte. Parfois chez toi, il y a tout de même un peu trop de monde; alors on s'y coudoie, mais on ne se ‘trouve’ pas. Ceci aurait plu à Beyle, Milanese.

4. In zijn essay ‘Flirt met de revolutie’ uit *De smalle mens* noemt DP S.'s *Herinneringen van een terrorist* naast Trotsky's autobiografie ‘de twee grote vondsten’ van zijn in die jaren gelezen reeks revolutionaire boeken. (*Vw* 2, p. 482-500).
5. Comité tot huldiging van H., die op 8 sept. '31 50 jaar zou worden.
6. Evenals Delgouffre vriend van Hellens.

858. (61[=62]). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 14 of 15 mei 1931*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

859. *Aan F.E.A. Batten: Gistoux, 15 mei 1931*

Gistoux, Vrijdag.

Beste Fred,

Ik voel eigenlijk *niets* voor die verzamelnrs. van bewonderende getuigenissen,[1] waarin het orgaan van den een, dat van den ander doodzaagt. Maar enfin, gegeven de loffelijke bedoeling en het juveniel enthousiasme... Ik heb je brief aan Ter Braak doorgestuurd met een kleine aansporing mijnerzijds[2]; dat is dàt. Ik sprak gisteren Greshoff, die ook mij beloofde een stuk te zullen 'probeeren'. Wat mij betreft, ik zal je iets zenden, maar misschien eerder voor 1 Juni dan voor 25 Mei. Zal ook Jan van Nijlen wat vragen; de anderen zie ik niet en ik ben er ook vrijwel zeker van dat ze geen tijd of lust hebben om binnen zoo korten tijd een 'stukje' over Couperus (nog wel!) te plegen.

Ik moet eerstdaags voor een paar dagen naar Parijs; verder heb ik A. Roland Holst hier - vanaf morgen - te logeeren. Ik zal hem ook wat vragen, maar ben er alweer vrijwel zeker van dat hij het niet zal doen. Als hij hier is, zal er van stukjes schrijven niet veel komen. Met de Pinksterdagen heb ik Marsman hier, dat zijn ook weer verloren dagen. Tenzij ik dus vanavond of morgen een bevlieging krijg en het stuk ineens afroffel (zooiets overkomt mij weleens), kan je het dus moeilijk vóór eind van de maand hebben; laat ons zeggen tusschen 27 of 28 Mei en 1 Juni uiterlijk.

Greshoff is altijd schaarsch in zijn correspondentie; hij moet te veel schrijven daarbuitenom. Marsman zond me je brief door, wschl. omdat ik er eenigszins schuld aan had. Inderdaad, het was erg poème-en-prose-achtig en je hebt het er wel dik op gelegd. Je zult moeten leeren begrijpen (jongeman), dat de dagen van dit artistiek-romantisme voorbij zijn, dat wij leven in een tijd die vitaler *wil*

1. Batten had DP (en een vijftigtal andere schrijvers) gevraagd om een bijdrage voor het door hem te redigeren Couperus-nummer van *De schakelaar*, 'orgaan van Haagsche instellingen voor voorbereidend hoger- en middelbaar onderwijs' en DP bovendien verzocht zijn literaire vrienden om een bijdrage te vragen.
2. Zie *Bw TB-DP* 1, p. 92.

zijn - coûte que coûte - maar in werkelijkheid nuchterder is dan die van het realisme. Iemand die je niet kent, moet je na zoo'n brief aanzien voor een geëxalteerde dwaas. Ik heb Marsman en Greshoff nu ingelicht, maar raad je aan tegenover anderen je *toon* (niet je stijl op zichzelf, die heelemaal niet slecht is) te wijzigen; d.w.z. sterk te vereenvoudigen. Je maakt een razend misbruik van accenten. Als je Slauerhoff zoo'n brief schreef, zou hij hem halfgelezen verscheuren. De eenige die er misschien zich nog door zou laten 'bedwelmen' is Dirk Coster, - maar bedenk wie ik daar noem!

Tusschen haakjes: ik heb op zijn quasi-superieure reactie (met het armeluismopje op het kasteel) al lang geantwoord: een copie naar *De Stem*, een andere naar *D.G.W.* In Juni dus, in het eene of in het andere; hoogstwschl. in het 'andere'.

Zie hoever je komt met Duunk,[3] en wend je voor alle verdere inlichtingen tot Greshoff himself.

Ik zend je gelijk hiermee mijn eerste deel Cahiers; tot mijn spijt kan ik je de rest niet zenden. Als je nog eens fl.3. bij elkaar krijgt, zou je ze kunnen wijden aan den bundel van Marsman en de twee bundels van Ter Braak.[4] *Een Voorbereiding* is officieel nog niet uit; 'in het najaar eerst', volgens boekverkoopers-jargon. Stols is eindelijk terug; ik zal hem toch ook nog eens vragen naar je verzen.

Geef me alsjeblieft de verzendkosten en contributie, etc. op voor die boeken van Couperus, en vraag Annie[5] zoo noodig mij dat zoolang voor te schieten. Zeg haar verder dat ze, als ze wil, na Pinksteren hier zou kunnen logeeren. Laat haar mij schrijven; mijn adres krijgt ze dan van *jou*.

Mijn zoon heet niet 'Eddy', maar Gille. Deze naam is libertijnsch, zooniet ook romantisch, en eenige libertijnsche aanleg meen ik in mijn telg te bespeuren; maar verdere anti-Costerlijkheden zijn hem vreemd. Trouwens, als hij 'groot' is, (en hoogstwschl. de pen *niet* voert,) is Coster al lang dood en begraven, ik vrees vnl. *als scribent*.

Voor vandaag laat ik het hierbij; ik moet naar Brussel.

Met beste groeten, je

EduP.

3. Zie 854.
4. *Kort geding, Afscheid van domineesland* en *Man tegen man.*
5. Annie Battcn-Rijpstra.

860. *Aan C. van Wessem: Gistoux, 15 mei 1931*

Gistoux, Vrijdag.

Beste Constant,

We houden het dus voorloopig op 7 Juni. Ik ben dan zeker reeds in Brussel terug; denkelijk ga ik 3 of 4juni terug; je moet dan maar een dagje bij me in Br. logeeren, dan gaan we weer voor een paar dagen naar Gistoux; en waarom niet naar Waterloo?[1.] Mooi.

Ik vind *Hampton Court* niet alléén sympathiek, maar ook dikwijls bepaald goed. Alleen in zijn ensemble is het duidelijk een 'eerste roman'. Het hoofdstuk *De Generaal* vind ik een van de beste, misschien wel het beste; ik heb er dan ook niets van begrepen dat jullie *Eline's gezicht* hadden gekozen.[2.] De Nederlandsche literatuur zit jullie tòch in het bloed; anders verklaar ik mij zooiets niet. Voor een jong, levend blad was *De Generaal* hèt aangewezen hoofdstuk, volgens mij. Maar al deze verschillen van meening geven niets. *Maffie* vind ik als ensemble minder, maar met één uitstekend fragment erin. *Eline's gezicht* sluit zich weer bij onze 'traditie' aan. Een heel goed hoofdstuk vond ik ook *Het leven met Van Haaften*.

Over de rotboel van mevrouw Nijhoff[3.] sinds lang volkomen accoord; laat ons daarover zwijgen. (Marsman schreef me anders net dat hij het zoo beroerd niet vond; hij meende dat het in boekvorm verbeterd was.)

De Onzekeren, ook het fragment dat nu af is,[4.] zal ik wschl. nog eens geheel anders maken. Laat vooreerst maar sluimeren, nu iedereen er zoo tegen is, behalve - ik tel het rijtje weer af: Vic Vriesland, Greshoff, jij. - Dat Pom zich tegen *Schuim en Asch* verzette, zou (als het waar is!) weer teekenend zijn! Tusschen het fregatschip en dit zou *mijn* hart tenminste geen oogenblik schommelen: het eerste is mooi en àf, het tweede sterk en levend. Maar Pom is nu eenmaal de jonge vriend der oudere heeren. Ik zal het hem op een keer zeggen ook, als het er toe komt.

Hondius is dus één jaar jonger dan ik. Hoe grappig!

1. Dit i.v.m. Van Wessems Waterloo-verhaal, zie 603 n 2 en 4.
2. *DVB* 8 (1931) 5 (mei), p. 133-140 en 6 (juni), p. 165-174, bevatte het negende hoofdstuk van Menno ter Braaks roman *Hampton Court*, getiteld 'Eline's gezicht'. Blijkens een brief van Ter Braak aan Marsman d.d. 26 maart 1931 had de redaktie van *DVB* de vrije keus gehad uit hfdst. 4 t/m 10.
3. De roman *Twee meisjes en ik* van A.H. Nijhoff.
4. '...E poi muori.'

Met Stols heb ik over Chasalle noch over H. de Vries gesproken; *later* eerst, au moment propice. Eerst moet de serie bestaan. De *Luchtkasteelen* zelf moeten nog een laatste nr. brengen: die *Exploten van Tabarijn*. Heb je *Spelevaart* gezien? Eig. toch niet erg mooi, hè? al had veel gered kunnen worden door tenminste een ander omslag.[5.] Enfin, ik ben blij het boekje te bezitten; het is een jonge, maar eig. toch een verdòmd aardige bundel. Hollandsch èn frisch, iets unieks in onzen tijd.

Tot later. Het beste.

Je E

861. *Aan W.A. Kramers: Gistoux, 17 mei 1931*

Gistoux, Zondag.

Beste Wynand,

Dank voor Trotsky. Ik zal probeeren het voor Juni te bespreken (zal ook wel lukken, al moet ik even naar Parijs). Neen, zend dat rotboek van Pom z'n wijf maar naar den weiwillenden dominee Houwink. Of naar Greshoff? ik meende dat hij het lezen wou; alleen, als hij het belooft te bespreken, wacht je misschien een jaar.

Dank voor nieuwe drukproef Vera.

Voor Coster, als je zijn stuk compleet overneemt, natuurlijk *alles* supprimeeren, behalve het eigenlijke antwoord. Maar zend mij het laatste velletje terug. - Je mag in je rectificatie betreffende 'lijforgaan'[1.] misschien ook wel opnemen dat de 'intieme vriend' naar wien hij refereert, Reimond Herreman was, die altijd tot mijn oppervlakkige kennissen heeft behoord. Of is dat niet noodig? Ik laat het aan jou over.

Je E

Waarom kan je Everard niet opnemen en Eges[2.] laten vervallen?

Everard is qua *vorm* toch zéker aardiger?

5. Het omslag van *Spelevaart* was oranjekleurig.
1. Coster had in 'Een vijand gevraagd' (zie 844 n 1) *DGW* het lijforgaan van DP genoemd, en er verder aan herinnerd dat Herreman in zijn bespreking van *Poging tot afstand* (DGW van april 1929) opgemerkt had dat DP als een terrier op ieder woord van Coster wachtte.
2. In *DGW* 30 (1931) 353 (mei), p. 117 reageerde Willem Eges (ps. van W.A. Kramers) met 'Wat wij weten' kritisch op het in 807 n 3 genoemde stuk. Zie ook 855 n 2.

862. *Aan H. Marsman: Gistoux, 17 mei 1931*

Gistoux, Zondag.

Beste Hennie,

Dank voor je uitvoerig schrijven.[1] Ik ben in mijn sas dat je mijn stukken over *Job* (althans het 2e, maar dat eerst tot zijn recht komt na het eerste) goed vindt; men spreekt daar anders nooit over, iedereen complimenteert mij alleen over mijn aanvallen op Coster.* Terwijl *Job* - (inderdaad 2 meer dan 1) m.i. behoort tot het volste, en tegelijkertijd het meest geserreerde van den bundel; iedere zin de natuurlijke gedachtevoortzetting van den vorige. De stukken die voor mij goed zijn, zijn: 1. het ding over *Nwe Geluiden*; 2. over het geestenboek van Fl. Marryat en de andere wereld (al werd dit onderwerp bij lange na niet uitgeput); 3. het stuk over Gide en Vermeulen, waar ik verdomd graag nog altijd een tégenstuk op zou willen zien, liefst van den grooten Thijs himself! ik heb het gevoel dat ik hem hier op de *plee* heb gezet, en verdomd als het niet waar is - al is hij dan een 'onvergelijkelijk' muziekkritikus; 4. het stuk tegen de jong-katholieken, ondanks de z.g. 'eenzijdigheid' ervan (il faut avoir l'esprit de *haïr* ses ennemis[2]; Chamfort); 5. *Job* (in zijn geheel); 6. Wilde. De rest is 2e en 3e rangsch; soms, als in de gesprekken met Jany en mijn eerste aanval op jou, *behoorlijk* 2e rangsch. - Maar inderdaad, mijn maatstaf is lichtelijk verschillend van de jouwe; laat mij je eraan herinneren dat in je *Kort Geding* voor mij niets gaat boven het stuk over Renn, ook als je analyses van sommige dichterfiguren knapper en completer mochten zijn. Maar *dit* is direct *waar*, dit is een 'man-tegen-man': Marsman tegen Renn. Je hebt dus wschl. groot gelijk als je zegt dat ik misschien meer psycholoog dan kritikus ben. Dit alles nat. nog binnen bepaalde grenzen, maar het is een feit dat mijn aandacht zich veel meer richt op den man achter het werk, dat het werk, met al wat ik er in apprecieer, wat ik er zelfs in moèt apprecieeren wil de man mij interesseeren, tòch eigenlijk voor mij een beetje 'middel' blijft, terwijl voor jou het volle accent *uit* den man òp het werk

1. Wschl. een reactie op *Voor kleine parochie*, waar DP op 5 mei om had gevraagd.

* Tusschen haakjes: hij heeft eindelijk geantwoord (*Stem* van Mei).[3] Héél superieur, maar met mopjes over mijn kasteel. Arme flapdrol.

3. Zie 844 n 1.

2. Sèbastien-Roch-Nicolas Chamfort, *Oeuvres principales* (Paris 1960), p. 38.

valt.* Vandaar dat jij niet voelt voor *Parlando*, toch zeker een van de *persoonlijkste* bundels van onze generatie? en dat ik, ofschoon jullie werk toch wel op één plan staat, jou prefereer boven Anthonie. Ik heb in laatste instantie het gevoel dat een andere Anthonie mogelijk zou zijn geweest in onze poëzie, een andere Marsman niet. Tout est là. Wij blijven voortdurend onszelf getrouw.

Maar zeg me eens: wat vind je eigenlijk beter, Casanova op z'n best - ook als schrijver - of Malte Laurids Brigge?[4.] Dit is misschien wel een criterium. *Minder* talent dan Casanova mag de 'persoonlijkheid' die mij interesseert eigenlijk weer niet hebben - ofschoon, ofschoon... het talent van Casanova eig. al heel groot is!

De brief van Jany[5.] vind ik zeer de moeite waard. Er staan uitstekende dingen in, die mij weer doen betreuren dat hij zijn natuurlijke proza altijd zoo laat heupwiegen. O.a. die vgl. van de roode en witte bloedbolletjes. En er is ook 'veel waars in wat hij zegt'. Nu wat betreft de invloed van *De Afspraak*, die zie ik hier lang niet zoo direct als in het eerste deel van *A.-M.B.,* maar, het is duidelijk dat ook dit verhaal van je[6.] tot de *Afspraak*-categorie behoort. Zooals, trouwens, *De Pen op Papier* van Pom, die ik, om de schrijfwijze, bóven de *Afspraak* verkies, en die tòch, eigenlijk, Pom's *Afspraak* is! Het gekke is dat jouw verhaal een soort brug legt, en de *soort*gelijkheid (of is het: gelijksoortigheid?) van àl deze stukken in het oog doet springen; je verhaal staat precies tusschen Jany's en Pom's *Afspraak*. En toch, zoo onoorspronkelijk en onpersoonlijk als Jany zegt dat het is, kan ik het niet vinden; ik vind het, wèl 'literair' misschien (die 'wortels'!) maar toch *echt*; omdat... let nu op, want nu komt de psycholoog weer op de proppen, jij *als mensch ook, precies zóó, tusschen Jany en Pom instaat*. Ik vind je verhaal dus toch sterk Marsmaniaansch! En dus niet alleen acceptabel, maar *goed*.

Voilà, heb ik het niet prachtig opgelost? (En heusch, ik ben ernstiger dan misschien wel lijkt.)

Ik lees je brief nu over, het 'directe' heb ik uit hoofd beantwoord. Nu de andere punten.

* Zoo, zou het ook moèten zijn! - zegt iemand. Ja?zou het zoo moèten zijn?...

4. Rilke's alter ego, de 'ik' van de autobiografische *Die Aufzeichnungen des Malte Laurids Brigge.*
5. Brief, gedateerd 'april '31', bewaard in de KB te Den Haag.
6. 'De bezoeker', gepubliceerd in *De gids* van juni 1931.

1. Neen, de stukken in mijn *Parochie* over P.v.O. en Van Schendel en de gesprekken met Jany vind ik eigenl. goed 2e-rangsch. - De 2e bundel, *Vriend of Vijand*, is over het algemeen beter. Het begin, hier, is wat 'voorbij'.
2. Slau's opinie over de *Vr.Bl.*[7] hoorde ik. Ik ben er maar niet op ingegaan; die dingen gaan en komen bij Slau. Maar misschien, als oud-medewerker, dat hij zich een ander beeld van de *Vr.Bl.* in de toekomst had gevormd? Waarom kunnen de *Vr.Bl.* niet worden opgewerkt tot een soort *Gids* of *Leiding* - wat formaat en ruimte betreft - van de jongeren? Zijn we daar op ons 30e jaar in Holland dan nòg te beroerd voor? Slau zei: '*De Vr.Bl.* zijn op het oogenblik een soort kinderkrant'. Hij dacht daarbij wschl. te exclusief aan de Binnendijken (zal ik maar even zeggen). Maar tòch, het zou mij ook plezier doen als wij werkelijk een *behoorlijk* orgaan hadden, waarin we dan ook vrijuit en voortdurend zouden kunnen schrijven, inpl. van die versnippering van nu, in *Gids, Stem,* enz. Me dunkt, met Slau, Menno, jij, ik, mits werkelijk saamgeschaard, zou toch werkelijk een superieur tijdschrift mogelijk moeten zijn? En dan Nijgh & Van Ditmar of zóó iemand als uitgever. (En ik zou haast Anthonie vergeten, ofschoon ik die al met Houwink samen zie troonen in *De Stem*; Dirk, Anthonie en Roel, de H. Drieëenheid van de verheven labbekakkigheid.)
3. Afgesproken, als ik in Holland een advocaat noodig heb, neem ik jòu dus. Het gebrek aan ervaring wordt ruimschoots vergoed door de toewijding, stellen we vast.
4. Ik ben niet tot begin *Juli*, maar tot begin *Juni* hier. Maar 22 Mei zou gaan. *Iedereen* komt dan, helaas! Bouws wou hier dan ook logeeren. Als ik 22 Mei in Brussel kom, kan ik jullie alleen hierheen meenemen, niet dààr logeeren (mijn vrouw is naar haar ouders in Montigny-les-Tilleuls). Maar dat spreken we nog nader af. - Jany komt den 16en hier en wou met Pinksteren juist weer weggaan, dat treft dus, ook met de logeergelegenheid. Maar ook Greshoff wou komen. Enfin, er is een *charmant* pension vlak naast ons, en als er te veel menschen zijn voor mijn moeder, neem ik een paar kamers daar voor de 'overtolligen'. Het is altijd hetzelfde gedonder met die heiligendagen!
   Hierover dus nader, maar houd het op 22.

7. In de *Nieuwe Arnhemsche courant* van 30 juli 1930 had Slauerhoff *DVB* al negatief besproken. Vmdl. gaat het hier om een mondelinge opinie.

5. De brief van Batten is heel mooi, tout un poème-en-prose! Ik vind het charmant, zoo artistiek-romantisch. Ik kan alleen maar niet nalaten erbij te denken dat ik zelf zooiets nooit had kunnen schrijven, en nog minder verzenden, ook niet toen ik 20 was - en toch, schaamtevol ben ik niet... - Ik moet je er, tot je geruststelling misschien, bij zeggen dat hij als mensch *niet* op zijn proza lijkt; het is een klein, mager Indisch (bruin) jongetje, levendig maar 'bedeesd' - ja, dat is wel het woord, en erg 'toegewijd'. Daarbij nog erg onzeker, maar verre van dom; hij kent Couperus, jou, Slau, verdomd goed. Schrijf hem maar eens een vriendelijk briefje terug, en zeg hem dat hij zich - al is het 'lichaamloos' - niet àl te dikwijls overlevert aan die 'instroomende willekeuren'. (Mijn moerassige geest[8.] leest hier bijna: 'likeuren'.)
   Je zou verder misschien ook voorzichtig kunnen insinueeren dat je eventueel bereid zou zijn die op den kop getikte en havelooze boekjes van je naar den binder te brengen, of althans in de bindkosten van dezelve te voorzien. Ze zijn natuurlijk voortdurend in geestdrift op den kop getikt en letterlijk haveloos gelezen. Ach, die jeugd toch! zoo rijk aan 'vuren lachen'[9.]!
6. Ik zou Vic zelf verdomd graag weerzien. Het is een van die kerels voor wie ik de meest-direct-menschelijke sympathie voel, onberedeneerd. Maar er valt niets met hem te beginnen; hij onttrekt zich aan alles...
7. Over vergelijken van grootheden. Ja, het is en blijft ongewenscht, maar soms is het noodig, al was het als represaille. Zoo in dat geval van die vergeleken generaties. Ik zou dat nooit gedaan hebben, zonder het voortdurend neerkijken van den 'anderen kant'. Het wordt dan een noodzakelijke correctie van optisch bedrog. - In mijn stuk heb ik jou niet met Pom vergeleken,[10.] maar, meen ik, gezegd dat Pom eig. bij ons hoorde, wat waar is. Ik zou dat moeten opzoeken. Bovendien zijn al deze vergelijkingen approximatief. Dat Jany voor jou grooter is dan Slau, is weer 'in de orde der dingen'; ik heb jou altijd benijd dat je - al was het dan dichterlijk - zulke noodsprongen kan maken naar het paradijs. Paradijs, Elysium, altijd de Andere Wereld. Bij Slau alleen het Andere Land, het steeds wijkend Wonderland, het Eldorado, dat men vergeefs zoekt op *deze*

8. Zie 311 n 4.
9. Toespeling op Marsmans gedicht 'Vlam'.
10. Zie *Tegenonderzoek*, p. 89 (*Vw* 2, p. 265). Nijhoff werd niet met Marsman, maar met Gossaert vergeleken.

aarde. Deze *moed* is voor mij grooter.* Voor jou is het bovenaardsche element daarentegen grooter, of grootscher, jij wilt die troostende leugens;je bent ook een dichter; Jany is een dichter; julli zijn mystiek, mijne heeren, onverbrekelijk in grootheid verbonden door het boven- en buitenaardsche, en de sirenische aandoeningen, der mystiek! Verdomd, hier merk ik weer dat ik géén dichter ben; ik geloof daar, in laatste instantie, *toch niet aan*. Ik denk nu aan deze drastische aanteekening van mijn grooten vriend Léautaud: 'Je n'aurais jamais pu être poète lyrique, je ne suis pas assez *bête* pour cela'.[11.] Het is een verhéven domheid natuurlijk, en *dit* een materialistische, lage, gelijkvloersche boerenslimheid. Mais que veux-tu? toch is dàt het verschil.
Mondeling hierover meer.

8. Wschl. heeft Rien gelijk wat betreft die uitgave in boekvorm van *Twee meisjes en ik*. Zend het mij eens op.
Dank voor *St. Just* en *Godius*. Ik keek het laatste weer even door; het is nog géén 'verloren zaak'. Met hartelijke groeten voor jullie 2, (Marcu en Figner[12.] *allebei* houden.)

je E.

B.H. - Hierbij nog de brief van Jany dien ik vergat in mijn anderen brief te sluiten. Ik las hem over en vind hem werkelijk heel goed; afgescheiden ervan of hij geheel op jouw geval toepasselijk is of niet. Wat is het toch zonde en jammer dat Jany niet - ook literair - zóó kan schrijven; misschien wortelt *zijn* proza dan in het voor-literaire leven, maar wat een (na)-literaire luchtwortels schiet het dan! Sommige stukken van zijn *In Gedachten*, de stukken die hij niet verhaspeld heeft, vind ik ook zeer goed, zoo o.a. in het laatste *Gids*-nr.[13.] Maar meestal overschrijdt hij de grens, inplaats van veerend en golvend, wordt het dan traag-kronkelend en zooals ik al zei: heup-enbil-wiegend, werkelijk grotesk soms voor mijn gevoel, van een aanstellerigheid, die met zijn werkelijke grootheidjuist niet te rijmen is; als een mooie vrouw met een mooi teint, die duimendik zalf op haar gezicht smeert. En hij neemt zijn zalf au sérieux, wat op z'n minst genomen toch een *literair euvel* is...

* Vooral misschien omdat ze met 'wrakheid' samengaat.

11. Paul Léautaud, *Passe-temps* (Paris 1929), p. 139.
12. Zie 803 n 1 en 2.
13. 'De bewegende gordijnen', 'Spiegel en hart' en 'De gedachten en de muzikanten'. In *De gids* 95 (1931) 5 (mei), p. 183-186.

Eens heeft Jany een soort dagboek geschreven voor een vrouw van wie hij hield; een vriendin zou het doorgeven en naaide het toen in een kussen dat *zij* zelf dan cadeau zou doen; maar het dagboek kwam niet aan, en het kussen, geloof ik, ook niet. Wat zou er met dat dagboek zijn gebeurd? Stel je voor: het genot van degeen die er op dit oogenblik de bezit(s)ter van is (die vriendin misschien wel), als die persoon tenminste eenig gevoel hiervoor heeft; - ik ben er zéker van, *absoluut zeker* (ik zou het 3 × kunnen onderstreepen) dat daar pagina's in voorkomen en accenten, waar het beste uit *De Afspraak* niet bij haalt! Jany, een oogenblik wèrkelijk verliefd, schrijvende zonder aan literatuur of publicatie te denken, en toch al de veertig voorbij: wat een rijkdom in ieder opzicht! En dat dagboek is weg, aan de Nederl. letteren ontrukt, ontstolen door een soort kakmadam misschien, die er alleen naar kappersjongensgeilheid in zoekt, met een sneer dat ze het lekker niet doorgezonden heeft. 'Het leven, waarde vriend, heeft van die wonderlijke sarcasmen!' zooals mijnheer Serjanszoon of zoo iemand zei.[14.]

Je E

P.S. - Later.

O ja, ik ben je misschien ook nog een verklaring schuldig over dat stukje over Ger. Bruning[15.] (*buiten* mijn anti-Roomschheid om). Ik kende, toen ik dat schreef, zijn *Nagelaten Werk* niet, alleen zijn portret - dat mij nog altijd hoogst antipathiek is, ofschoon ik het bij lange na niet zoo belachelijk vind als het 'geniale' portret van zijn broer - en de studie over Baudelaire,[16.] in *Erts II*. Nu moet je weten dat ik in dien tijd dagelijks omging met Pascal Pia, iemand die Baudelaire kent als geen ander, die zelf in zijn leven veel met B. gemeen heeft (ziekte, voortdurend geldgebrek, enz.; - ik schreef op hèm *De Katastrofe*, verder is hij 'Vincent' uit *Huize-aan-Zee* en 'Daniel' uit *De Avonturiers*), en als je dàn dat echte Hollandsche *opstel* leest, met van die hysterische hijgzinnen erin als: '...en toen Baudelaire tot de laatste, láátste cent de tol aan de Schoonheid had betaald' (of zooiets), heusch, dan voel je je of je een fluim in je gezicht krijgt. Vandaar mijn reactie. Jij hebt deze Bruning *verregaand* overschat; uit vriendschap

14. In Herman Teirlincks *Mijnheer J.B. Serjanszoon, orator didacticus* is dit citaat niet te vinden.
15. *Voor kleine parochie*, p. 64-65 (*Vw* 2, p. 51-52).
16. 'De prijs der schoonheid'. In *Erts* 1927, p. 4-7.

misschien, maar je deedt het.* Toch heeft zijn *Nagelaten Werk*, na dit rotartikel over Baudelaire, mijn beroerden indruk over hem een beetje goedgemaakt, d.w.z. andere stukken - ook dat halfslachtige artikel over Gide,[17] alweer iemand die Gide maar *half* kent - zijn in ieder geval niet zoo wee van toon. Maar je tirade over zijn halfverminken en half-wurgen van Rimbaud[18] vind ik nog altijd gewoonweg bête, en wat Slau daarover zei nog altijd het eenige wat erop geantwoord kan worden. - Ik schrijf je dit alles zo precies, ofschoon ik weet dat je een vriend was van Bruning en dat hij dood is; maar ik erken de dood eenvoudigweg niet als een 'goedmaker' van allerlei, en verder, als jij over Van Ostaijen dezelfde dingen zou zeggen die ik je nu over Br. zeg, zou ik je dat niet alleen niet kwalijk nemen, maar ze zouden mij ook niet kwetsen, als ik maar wist dat ze *waar* bedoeld zijn. Je vraagt ergens voor dezen Br. 'heldere vijandschap of bewondering', geloof ik. Nu, eerlijk gezegd, ik zou het niet verder weten te brengen dan tot 'klare onverschilligheid'. En dit nu wèl omdat hij dood is. Leefde hij nog, en was hij met die 'vurige' stukken doorgegaan, dan had ik wschl. lust gevoeld er mijn 'moerassigheid' op een dag zoo scherp mogelijk tegenin te zetten, bv. op het punt Baudelaire of Gide. Ik begrijp verder ook niet goed waarom ik in mijn bewonderingen 'opener' ben dan in mijn vijandschappen; tenminste voor zoover het karakter van bewondering deze grootere 'open'-heid niet vanzelf meebrengt. Als ik vecht, vecht ik om te winnen; dan is het; erop of eronder, met àlle middelen die ik heb. En ik heb bij mezelf kunnen waarnemen dat ik niet ben als Greshoff, die, wanneer het gevecht moeilijk wordt, er écoeuré van raakt, ik word hoe langer hoe giftiger en strijdlustiger. Maar vecht ik niet en moet ik ook iemand's deugden belichten en opsommen, dan schrijf ik een beschouwend artikel - zooiets dus als Engelman laatst over *Parlando*.[19] Dit lijkt mij de juiste middenweg, in de 2 andere gevallen ben je; vriend of vijand. En de vriendelijke vijand is een idioot.

Nu nog iets anders - over 'poëzie'. In de *Nwe Eeuw* die Engelman mij zond, stond een vers overgenomen van dien anderen Bruning,[20]

* of doet het (nog).

17. 'André Gide'. In *Nagelaten werk* (1927), p. 117-131.
18. *De lamp van Diogenes*, p. 61. Zie ook *Tegenonderzoek*, p. 121 (*Vw* 2, p. 286).
19. In *DNE* 714 (30 april 1931), p. 961.
20. In hetzelfde nummer van *DNE* werd uit *Roeping* 'Droefheid der vreugde' van Henri Bruning overgenomen.

den fronsend-geniale. Hoe vind jij dat vers? (het heet *Droefenis der Vreugde*). Ik vind dat: van inhoud stom, en van toon walgelijk. Ja, dit is nu eigenlijk een pracht-voorbeeld van poëzie die mij geestelijk hevig tot kotsen brengt. O, dat gedragene ... dat uitgetee-eemde.... 'bij den laatsten regel is de dichter van zijn stokje gegaan' moest eronder worden vermeld. Aan te leeren *humbug*.

Ik geloof dat Engelman de eenige dichter is met wèrkelijk talent, onder de J-K.'s[21.]; en Kuyle (*Songs ofKalua*). - Na *Het Roosvenster* alleen zou ik het van Engelman trouwens ook niet hebben gevonden. - Maar àl de anderen zijn meedoeners, die beneficieeren van de epigonen-opvatting over poëzie in Holland; van het genre dat Slau in de *V.Bl.* verfoeit. (Ook Wijdeveld en Van Duinkerken.)

Met hart. gr. nogmaals je E.

P.S. - Het zou onjuist zijn te zeggen dat er een 'verkoeling' is geweest, of is, tusschen Jany en mij. Er is een andere *instelling* van mij tot hem; meer weet ik er eig. niet van. Ik zal zien wat deze logeerpartij oplevert. Ik waardeer hem, als jij, buitengewoon, om wat jij 'ruimte' noemt (een zeer goed woord!)

863. *Aan A.A.M. Stols: Gistoux, 18 mei 1931*

Gistoux, Maandagavond.

Beste Sander,

De jonge Batten vraagt of je zijn gedichten[1.] - als je ze niet opneemt in *Helikon* (het 3e vond ik nogal aardig) - hem terug wil zenden; zijn adres is: 35, Archimedesstr. 's Gravenhage.

Heb je verder al iets gekozen uit die verzen van Vestdijk?[2.] Ik gaf aan mlle. Manteau het briefje waarin ik je opgaf wat volgens hem *niet* genomen mocht worden. Ik herinner je hieraan, omdat ook Vestdijk wschl. met spanning naar een event: publicatie uitkijkt.

Overigens geen nieuws. Tot spoedig ziens.

E.

Gisterenmorgen keek ik de drukproeven na; vanmorgen zijn ze als aangeteekend drukwerk verzonden. Ik zend dezen brief maar naar

21. Jong-katholieken.
1. Niet in *Helikon* gepubliceerd.
2. Gepubliceerd werd 'Blinden' in *Helikon* 1 (1931) 11 (november), p. 139-140.

Brussel, omdat je al die *Helikon* copy wel niet meegenomen zult hebben naar Maastricht.

864. *Aan W.A. Kramers: Gistoux, 25 mei 1931*

Gistoux, Maandag.

Beste Wynand,

Wil je voor mij aanvragen bij *De Baanbreker* (Servire, Den Haag), het werk *Levensberichten* door Nico Rost. Daarin staat een beschrijving van het leven van Boris Savinkov, iemand die mij op het oogenblik bepaald fascineert, en over wien ik dan meteen een stuk zou kunnen schrijven voor het Juli-nr. bijv. Als alles goed gaat,[1] krijg je dus van me:

Voor Juni: Trotsky.

Voor Juli: Savinkov.

Voor Augustus: Over het essay, naar aanl. van Marsman, *Kort Geding.* (Ik moet wachten tot ook de 2 dln. van Ter Braak in die serie zijn verschenen.)

Is dit goed?

Graag dus dit boek van Rost. Vraag meteen aan: de vertaling van Malraux' *La Voie Royale*, in het Holl. genaamd *De Avonturier en de Dood* (Holland is, uit deze titelveranderingen blijkt het al, de kinderkamer van de literatuur).

Dagdag. Je

E

Zend me, als je den brief nog hebt, in ieder geval dat schrijven van mij[2] op over Last; voor de *Cahiers*. Je krijgt het desgewenscht terug, natuurlijk.

865. *Aan F.E.A. Batten: Gistoux, 26 mei 1931*

Gistoux, Dinsdag.

Beste Fred,

Hierbij gaan de 2 eerste Couperussen terug, voor de bibliotheek. Het 3e volgt spoedig. Uit *Een Illuzie* wil ik in ieder geval nemen, het

1. Geen van deze stukken werd in *DGW* of elders geplaatst. Zie ook 857 n 4.
2. Brief 830.

verhaal *Epiloog* (al is het wat lang; maar het is verreweg het beste); dan misschien ook *Korte Raadsels*. Wil je een lijst aanleggen waarop we alles zetten wat we nemen, wat we vàst nemen met een x ervoor, wat we desnoods laten vervallen zonder x. Maar schrijf achter elke titel het aantal blzn.

Uit *Reis-Impressies* niets. Ik vind dat boek integraal minderwaardig. Kijk jij zelf nog eens. Als er iets uit moèt worden genomen, zou ik zeggen: eenige fragmenten uit de brieven; n.l. die waarin C. het over zichzelf heeft, in geen geval de catalogue raisonné uit de musea.

Ik had Marsman hier; hij zal *misschien* een stukje over C. voor je schrijven. Jan van Nijlen zegt dat hij het zóó niet kan, Holst dat hij, als hij op reis is, niet tot schrijven komt, Greshoff is ziek en komt er zéker niet toe. Ikzelf zal nog probeeren, maar hoe meer ik er aan denk, hoe minder ik er voor voel. Het komt niet te pas een haastig rotstukje te schrijven, en voor een behoorlijk stuk is er geen tijd; ik zou mij daarvoor de atmosfeer van C. weer in moeten leven. Hij is te veelzijdig om zoo maar eens een 'analyse' van hem te geven. Kortom, als je het stuk voor 1 Juni *niet* hebt, dan schrijf ik het ook niet, dan beteekent dat dat ik het opgeef. Maar ik zal nog probeeren.

Je begrijpt: het kan me niets schelen om een 'aardig' flutstukje te pennen over X of Y; maar niet, uitgerekend, over Couperus.

Kort Geding is voor jou, en natuurlijk zònder bijgedachten aan je berooide beurs. Dit was een proef-ex. dat bij Stols verwaarloosd lag; ik heb het gekregen en je 'vermaakt'. Ziedaar.

Over de rest later. Ik heb het op het oogenblik druk met allerlei dingen buiten de literatuur om, niet het minst met de noodige attentie voor mijn gasten. Wil je nauwkeurig opteekenen wat Annie mij alzoo voorschiet met die boekenhistorie. Beste groeten van je

EdP.

866. *Aan C. van Wessem: Gistoux, 25 of 26 mei 1931*

Beste Constant,

Ik ontving je boek[1] en las het met groot genoegen vóór ik naar Parijs ging; het is in menig opzicht heel goed, en in zijn geheel alleraardigst. Ook Holst, die nu hier is, las het met oprechte waardeering. Ik feliciteer je van harte, als je zulke dingen prettig vindt.

1. *Lessen in charleston*. Maastricht 1931.

Over de détails spreken we als je hier bent. Ik heb je verschillende dingen te zeggen, maar dat doen we met het exemplaar in de hand. Vandaag haast ik me je te zeggen dat het boek, vooral na je eigen aarzeling, mij *erg* is meegevallen; sommige hoofdstn. (als *Jeroen en de Engelen*) vind ik zelfs uitstekend); het behoort zeker, zooals het is, tot het beste moderne proza (verhalend) in 'ons land'. Werp je op André![2.]

Schrijf me wanneer je langs komt. Ik ben vanaf 4 Juni weer in Brussel. Dan gaan we samen weer naar Gistoux. - Hart. gr. van je

E.

Wat een belabberde visitekaartletter heb je voor je eersteling uitgezocht! Of wou *De Spiegel* dat zoo? Een 2e druk moet in een andere letter, beloof me dat nu al!

867. *Aan F.E.A. Batten: Gistoux, 27 mei 1931*

B.F.

Gelijk hiermee gaan al de *Lichtende Drempels*. Ik heb het zoo gauw uitgelezen, dank zij het middelste en langste verhaal,[1.] dat gewoonweg bête is, Couperus op z'n abominabelst! - Wat de 4 andere verhalen[2.] betreft - de 'ruiterlijk symbolische' - ik zou zeggen, neem *desnoods* het laatste verhaal, dat althans het best-geschrevene is: *Van de onzalige erfenis*. Maar liefst niets. Ik vind dit genre eigenlijk heelemaal de moeite niet waard; het zijn van die dingen die je vergeet zoodra je ze gelezen hebt.

Tot nader. In haast.

EdP.

Volgens je lijst krijg ik nu:

Van en over mijzelf en anderen 4 dln.
Liefst de heeleboel tegelijk. Dank.
Zal ik je wat geld sturen voor de bibliotheek en verzendkosten?

Gistoux, Woensdag.

2. Zie 603 n 2 en 4.
1. 'Over lichtende drempels'.
2. 'Van de prinses met de blauwe haren', 'Van de kristallen torens', 'Van dagen en seizoenen', 'Van de onzalige erfenis'.

868. *Aan G. ter Braak: Gistoux, 1 juni 1931*

Gistoux, Maandagmorgen.

Lieve Truida,

Ben je al boos op me?

Word het maar niet; ik maak weer een allervervelendste tijd door: apathie, neurasthenie... Al die gasten achter elkaar, eerst de Marsmans, daarna Holst weer, daarna Hellens en Méral, aan den eenen kant is het 'aardig', d.w.z. het houdt wel 'aangenaam bezig', aan den anderen is het ontmoedigend, want je hebt zoo wel erg het gevoel dat het leven intusschen doorgaat en dat er *niets* gebeurt. Verder ook weer allerlei onverkwikkelijke gesprekken met mijn moeder; iedere keer als ik bij haar zit, loopt het mis. Al begin ik met de allerbeste bedoelingen.

Je brief heeft mij veel goed gedaan; maar het wordt mij moeilijker dan ooit om aan *jou* juist te schrijven. Ik voel mij nu ook heelemaal niet tot 'epistoleeren' meer in staat, ik zou zelfs heelemaal geen brieven meer willen ontvangen; behalve van jou alleen. Vanmorgen was ik blij dat de post *niets* voor mij had; ik die soms een heelen dag uit mijn humeur ben als ik niets te lezen krijg bij mijn ontbijt. Het is alles even slap en beroerd. Over 3 of 4 dagen ga ik naar Brussel terug; zoodra ik daar weer goed *thuis* zit, krijg ik een gevoel ofik hierheen terug zou moeten, omdat mijn moeder zoo eenzaam is, enz. Het is heroïek! Ik wou dat ik zachtjes kon barsten.

Ik schrijf je spoedig langer, en beter, wil ik hopen. Schrijf mij over jezelf. Was het prettig in Eibergen?

Veel liefs van je

E.

869. *Aan F.E.A. Batten: Gistoux, 1 juni 1931*

Gistoux, Maandag.

Beste Fred,

Je mag brommen, vermanen, te keer gaan, maar het stuk over Couperus is mislukt. Ik heb het gisteren even geprobeerd, maar met zoo weinig élan en overtuiging, dat het naar niets leek. Ik voel mij dezer dagen trouwens literair geheel apathisch, mede door omstandigheden van gansch anderen aard; ik heb groote lust om voor langen tijd met het stukjes schrijven uit te scheiden. Twee of drie dingen

moet ik nog in elkaar zetten, maar gelukkig heb ik daar voor allen tijd; en dan: OEF.... en damn it all.

Ik zend je als boetedoening 2 bundeltjes voor je bibliotheek. Over eenigen tijd wat Belgisch geld, dat je in Holland wel even kunt wisselen, niet? En het geleende deel Couperus. De jouwe houd ik ditmaal iets langer aan, omdat de tekst ditmaal zooveel interessanter is. - Ja, stuur mij ook *Korte Arabesken*, ik heb dat boek niet meer.

Dat het gedweep in *Reis-impressies* je wel bevalt, verwondert mij niet. Maar het blijft daarom toch een 2e rangs-Couperus. Ditzelfde heeft hij later veel losser en beter gedaan, en aesthetisch beschouwd hebben allerlei menschen (Italianen, Engelschen, Franschen) het weer veel beter dan hij ooit gedaan. De aesthetische kant is (vergis je niet!) de *zwakste* kant van Couperus; hier schrijft hij soms uiterst gewild, zonder werkelijke smaak, soms zelfs carrément slecht, hier is hij wat hij zelf noemt: een faiseur, 9 op de 10 keer. Bovendien staat in dat boek niet één stuk dat werkelijk boven de rest uit komt, alles is egaal 'goed' dan, als je het zoo nemen wilt. Voor één deel, al is het dik, moeten we niet een stalenkaart geven van Couperus' talent (dàn zou men eig. ook romanfragmenten moeten opnemen), maar eenvoudigweg alles wat werkelijk goed is, wat zóó uit den bundel stapt, om dat mooie beeld weer eens te gebruiken.

Gek dat je zoo 'verstomd' stond over mijn snelheid. Maar ik lees altijd snel, en bovendien, *Een Illuzie* kende ik al en had ik eig. alleen dus nog wat door te kijken om de herinnering op te frisschen. De verhalen in *Lichtende* Dr. las ik alle, en vind ze niet eens slecht, behalve het middelste, dat in één woord afgrijselijk is, en dat ik, na de conversatie van de 2 overledenen ('mijn liefde, mijn liefde' - overledenen schijnen beestachtig idioot te moeten zijn) gerust op een half oog kon doorglijden.

Bouws heeft met Zeilstra[1.] hierover gesproken en Z. ziet er geen heil in. Maar we kunnen elders wel zien, als we met dit werk klaar zijn.

Voor verdere vermaningen over geloste scheten in *Voor kleine Parochie* en elders houd ik mij 'minzaam aanbevolen'. Ik hoop verder dat Kelk je bevalt; het is een frissche, jonge bundel,[2.] al is het niet sterk.

1. D. Zijlstra (1889-1940) was direkteur van Nijgh & Van Ditmar, bij wie Bouws voor DP had bemiddeld om een uitgave van de Couperus-bloemlezing te realiseren.
2. Het door DP samengestelde *Spelevaart*.

De meeste van deze verzen schreef hij tusschen 17 en 19 jaar.
Met hart. er. je
EduP.

De limerick van Nijhoff[3.] is werkelijk drastisch zouteloos. En dat aan de Middellandsche zee... Enfin.

P.S. Hierbij meteen maar een Belgisch biljetje: ±fl.3.50.

870 (64). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 1 juni 1931*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

871. *Aan F.E.A. Batten: Gistoux, 2 juni 1931*

Gistoux, Dinsdag.

B.F. - Hierbij het eerste deel *Van en over mijzelf en anderen* terug. Hoeveel zijn er nog, die denzelfden titel dragen? Je gaf op: 4 dln. Maar het kleine boekje dat nu volgt, is weer deel I-II lijkt het, van de serie *Van en over mijzelf en iedereen*.[*] Enfin, de chronologische volgorde is jou, Couperus' bibliograaf, veilig overgelaten.

Nu de keuze. Het is inderdaad erg moeilijk; alles is vrijwel even aardig; - aan den anderen kant word-je wel bang dat alles tenslotte weer erg op elkaar zal gaan lijken. Ik stel voor, dit:

1. Michele
2. Geuren van Heiligheid
3. Impulsie en Weifeling
[x]4. De Lof der Luiheid
[x]5. Van Orlando's Viooltjes, etc.
6. Nerone
7. Legenden van de Blauwe Kust I, II[x], III[x], IV. (of misschien II niet, dat ik alleen zou nemen omdat 'Jan'[1.] daar voor de 1[e] maal in voorkomt! - De beste zijn volgens mij III en IV.)

3. Zie *Bw TB-DP* 1, p. 99 voor de inhoud van deze limerick, die Nijhoff aan Batten had toegezonden als antwoord op diens verzoek een stuk over Couperus te schrijven, en die na Battens weigering werd gepubliceerd in *DVB* 8 (1931) 7 (juli), p. 228. Zie ook 859 n 1 en 918.

* Neen, deel IV, zie ik, en dan staat er: Tweede Bundel I en II. Het is erg gecompliceerd. Wat zijn deel I, II en III van de serie *Van en over alles en iedereen*? Schrijf mij dit.

1. Regelmatig in het werk van Couperus optredend personage, vriend van de schrijver, en type van de Hollandse burger.

De kruisjes nemen we *vast*.

Houd de lijst bij, en het aantal blzn. vooral.

Hart. groeten,

EdP.

872. *Aan H. Marsman: Gistoux, 2 juni 1931*

Gistoux, Dinsdagavond.

Beste Hennie,

Daarnet het pak ontvangen - en de heerlijke uitknipsels[1] (ik wist niet dat die Vlaamsche idioten zich zóó 'vereend' met mij hebben beziggehouden, en het pleidooi voor de 'regelmatige muziek' heb ik ook met spanning gevolgd).

Wat je copie betreft: nu ik alles vóór me zie, kunnen we er meteen over spreken. Ik heb niet de minste lust om jouw orde te verstoren en dan nogmaals op een andere manier te ordenen; als het niet streng chronologisch moet zijn (en dat zou *jij* alleen kunnen herstellen), dan is de manier waarop jij alles achter elkaar hebt gezet ook de beste. En ik vind het zóó: allergezelligst, - met al die korte stukjes door de grootere heen, en alleen cijfertjes erboven. Je hebt volkomen gelijk: deze copy *moet* nu ook bijeen blijven, dus als Stols absoluut geen 2 dln. wil, dan elders. Er is veel te veel hier, voor een deel van 160 blzn.; misschien is er zelfs al genoeg voor 2 dln.

Het beste is nu, dunkt mij, dat ik alles doorkijk en vnl. mijn aandacht geef aan de afgekeurde stukken; - daarna zend ik je alles terug; of, als Stols wèl 2 dln. wil, dan hou ik er de copie af voor het 1e deel en zend je de rest, 'ter ordening' voor deel 2.

Titels vinden we nog wel. Neen, geen *Kritisch Proza*; dat is al verkalkt, en ook zonder dat droog.

I wonder wat ik aan *Vera* zal kunnen doen; maar zend maar op. Of zullen we met dat werkje wachten tot alles in *De Vr. Bladen* heeft gestaan? *Ik* zend je dan gewoon de tekst van de *V.B.* met kantteek eningen.[2] Dat lijkt me nog het beste.

Over een tijdje schrijf ik je dus wat ik onder de afgekeurde stukken nog goed vind. - Waarom bv. niet uit dat interview van Den

1. Deze hadden betrekking op de *Standaard*-polemiek. Zie 785 en 802.
2. Zie voor het resultaat *Vijf versies van Vera*, ed. Arthur Lehning en Daisy Wolthers, 's Gravenhage 1962. Achter het boek: 1 (1962) afl. 2/3.

Doolaard[3] alleen opnemen wat jij *zegt*; en daar ook een nr. van maken met vermelding dat het uit een interview van D.D. komt? - Ik kan en wil hier juist *niet* 'streng' zijn!

Ik voel mij in dezen tijd ontzettend gedeprimeerd, of om met Coster te spreken: onzegbaar ontwricht. *Ontwricht* is wel het woord; het is iets afschuwelijks om iederen nieuwen dag uit 10 dingetjes te moeten opmaken dat je geen enkel serieus spel kunt spelen, omdat je je gewoonweg niet toebehoort. En de literatuur zit me tot dààr. Niet de boeken die ik lees, en die te beschouwen zijn als een hoogere soort conversatie, maar alle literaire werkjes die ik nog zoo'n beetje doe. Ik zou, *nu al*, de cahiers v/e lezer willen opdoeken en geen woord meer schrijven, voor ik weer werkelijk 'het leven' op papier kan zetten. Je zult het gek vinden, maar in den tijd van *Bij G. aan E.* deed ik dàt, ondanks alle modernisme en pose. En nu zou ik eig. iets gehéél anders willen doen, waarbij een pennehouder niet te pas komt, - alleen, zooals ik je zei, het is ook weer heel erg onmogelijk voor me om me te interesseeren in Philips-lampen. (Heer, maak mij controleur van een ietwat net bordeel!)

Met hartelijke groeten voor jullie II,
je E.

P.S. - Stols gaat morgen op rondreis in Holland en komt 16 of 17 Juni eerst terug. Ik zal dan met hem over je copie praten. Begrijp wel: als het er om ging uit dit heele pak een bundel van ±160 pag. te lichten, in het genre van *Kort Geding*, dan zou dat gemakkelijk genoeg zijn. Maar dat wil jij immers niet? en ik zou het je ook afraden. Het is zóó veel aardiger!

873. *Aan W.A. Kramers: Gistoux, 2 juni 1931*

Beste Wynand,

Je zou me een groot genoegen doen als je me mijn brief[1], waar ik al 2× om vroeg, terugzond; - of is hij weg? In dat geval basta, maar zeg het dan even. (Je weet toch nog wel wat ik bedoel? dat stukje destijds tegen Last en bij-lasten.)

Het artikel over Trotsky schrijf ik zeker niet voor deze maand. Ik ben met allerlei andere dingen bezig; *niet* van literairen aard.

3. A. den Doolaard, 'H. Marsman'. In *DGW* 26 (1927) 4 (april), p. 82-90.
1. Zie 830.

Heb je die *Levensberichten* van Nico Rost aangevraagd? Zooniet, doe het dan maar niet meer. Misschien dat ik er ook géén artikel over schrijf, en als je zooiets aanvraagt, moet dat, geloof ik. Maar zou je Mayer even willen opbellen - of is hij nog altijd in Venetië? - en hem vragen het mij te bezorgen? Dank.

Overigens geen nieuws. Over 3 dagen (vanaf 5 Juni) ben ik weer in Brussel terug.

Met beste groeten, je

E.

Gistoux, Dinsdagavond.

874. *Aan F.E.A. Batten: Gistoux, 4 juni 1931*

Gistoux, Donderdag.

Beste Fred,

Ik sta op het punt naar Brussel terug te gaan. Daarom kort maar goed.

1. Ik ontvang daarnet een pakket, bevattende *Korte Arabesken* en *Van en over mijzelf en anderen* Derde Bundel. Dus géén *Antieke verhalen*. Wacht daarmee! Ik heb nu nog 4 dln. te verslinden.
2. Geef me alsjeblieft op wat er precies staat in de serie *Van en over alles en iedereen*. Ik begrijp er n.l. niets meer van, omdat deel IV van die serie (die volgens jouw opgave 5 dln. telt) de IIe bundel *Van en over mijzelf en anderen* bevat. Wat bevat dan deel I, II, III? En wat deel V? - Ik wil alles chronologisch lezen; dus, mij dunkt, na *Van en over mijzelf e.a.* deel 1 (dat ik je terugzond), eerst *Korte Arabesken* en *De Zwaluwen neergestreken*. Wàt eerst? Geef mij dit omgaand op. - Daarna: *Van en over mijzelf e.a.* II en III. Niet?
3. Zend mij *De Vijf Vingers* dan maar terug. Of zie je kans het zelf met iemand te ruilen? *Nutt*. *Verzet* zend ik je niet dan in de herdruk, verbeterd en *uitgebreid*. Wacht dus nog even.
4. Over Couperus heb ik géén lust meer te schrijven, vooreerst althans. Trouwens over niets. Ik maak een periode door van dégoût. (Maak je overigens niet bezorgd!) Ik beloof dus niets, en bovendien: vind je zelf al die werkjes eig. niet zonder éénige beteekenis? Verdomme, laten ze C. zelf *herdrukken*, en verder hun smoel houden, al die hh. letterkundigen, als ze dààr te beroerd voor zijn! Basta.

Met beste groeten, je

EdP.

P.S. - Ik ben niet in principe tégen die antieke verhalen van Couperus, en zal ze zeker met aandacht lezen. In over *Lichtende Dr.* vind ik alleen het middelste verhaal beneden alles. Die 4 symbolische eromheen niet eens slecht. Het laatste zou je event, kunnen opnemen. Of het vóórlaatste?

Maar misschien doen we beter deze dingen later nog eens te verzamelen, in een apart deeltje, als daar ook nog een uitgever voor gevonden wordt. Ik ben bang dat *dit* deel nu al heel erg lijvig wordt!

875. *Aan G. ter Braak: Gistoux, 4 juni 1931*

Gistoux, Donderdag.

Lieve Truida,

Dank voor je plagerige brief: de dikke man moet 'mülleren'[1]; you want some exercise, zooals de Engelschman met véél gezond verstand zegt. Als je wist!... Als je wist hoe weinig de heele *Vrije Bladen*-historie me op het oogenblik kan schelen, en al die andere literaire werkjes. Maar de groote vraag blijft altijd - dat is nu al twee jaar zoo -: wat stel ik ervoor in de plaats? De vrouw? Neen. De revolutie? Kom-kom. En zoo zou het voortgaan, als het lang kòn voortgaan. Maar er *is* zooveel niet eens te veronderstellen. De reis? Ik zit immers vast! Arme, arme Eddy.

Vier dagen heb ik geprobeerd mij met mijn moeder over verschillende practische dingen (als de verkoop van dit kasteel, etc.) te verstaan; slag op slag is het op boosheid* en boosaardigheden** uitgeloopen. Ik ben blij dat ik morgen naar Brussel terugga; ofschoon het vandaag *iets* beter ging. Haar gezondheidstoestand gaat rustig vooruit; de dorpsdokter hier is tevreden, en als ik naar haar mopperzucht oordeel, voèlt ze zich ook bepaald veel beter. Truida dear, ik wou dat de heeleboel hier opgedoekt was, om elders een 'vrijer' leven te beginnen. (Dat stel je je dan voor, al weet je vooruit dat het verschil nooit zoo héél groot zal zijn!)

Het is hier anders in den zomer wel heerlijk. Wanneer kom je nu met Menno een tijdje logeeren? In Augustus komt Slauerhoff

1. Bepaalde gymnastiekmethode. Zie ook 387 n 3.

* Van haar.

** Van mij.

wschl., geflankeerd door Darja, - liefst dus eerder. Mijn moeder heeft eig. ook wel graag gasten; als het er maar niet te veel tegelijk zijn, twee hoogstens. En als ze dan af en toe maar een *klein* beetje met haar praten. In dat opzicht is ze heel geschikt; het is alleen pestilent dat zij en ik, zoodra het gesprek eenigszins ernstig wordt, het direct met elkaar aan den stok krijgen.

Als je hier komt, heb ik allerlei landelijke lectuur voor je, heel wat anders dan dgl. nare boekjes als je in Eibergen gelezen hebt (de *Kleine Parochie* en zoo). Bijv. *De geschiedenis van San Michele*, door Axel Munthe, een meesterwerk van rust en menschenliefde... En de *Zebedeüs* van Van Looy, als je dat nog niet kent. Alles geheel aangepast aan de kleur van het gebladerte, de kracht van den wind, de rimpelingen van het water, enz. enz. Ik hoop dat *wij* dan ook even harmonisch zijn! Wat zal je dan uitgerust en gesterkt naar je 'taak' in het drukke Rotterdam teruggaan. Ach Truida dear, misschien heb je me toch nog wel voor iéts als vriend aanvaard, al is het bitter weinig.

Enfin, je merkt, ik ben erg verteederd en berustend. Maar zooals gezegd, voorloopig ben ik blij dat ik van hier wegga. (Als ik 3 dagen in Brussel ben en merk dat mijn bestaantje daar eig. net zoo doelloos is als hier, en dat ik daar nèt zoo erg op een paar literaire werkjes ben en blijf aangewezen, dan zal het gevoel weer den kant van Gistoux uit wapperen.)

Ik wou dat je hier was, om een groote wandeling met je te maken. Ik geloof dat ik weinig zou praten; misschien alleen een beetje mopperen. Zou je me je hand geven, denk je? Schrijf gauw weer.

Je E.

P.S. Sterkte voor den tandarts, d.w.z. *bij* den tandarts; en beperk je in het gebruik van godslasterlijke woorden, d.w.z. *mis*bruik die woorden niet! Hierbij een portret van onze Vera op kunstdrukpapier - fraai is het niet, dus ik doe het oude portret er ook maar bij. Las je mijn (snert)artikel?[2] Een zekere Otten heeft het 'met veel plezier' gelezen, maar ik weet nog niet of het *de* Otten is.

876 (66). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 4 juni 1931*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

2. Over Vera Figner, zie 803 n 2.

877. *Aan W.A. Kramers: Gistoux, 4 juni 1931*

Beste Wynand,

Gisteren schreef ik je om dien brief; vandaag heb ik hem al - blijkbaar dus wéér zoo'n curieus geval van 'telepathie'! Hierbij den brief ook weer terug; veel behoorlijks stond er toch niet in! Excuse me.

Dank voor de portretten der schone Figner.

Jan is uit Parijs terug, en veel minder gedeprimeerd, dan ik eig. vreesde. Maar hij is toch in een lammen toestand. Alleen, hij is op dat gebied zoo raar: over een week is hij misschien weer heelemaal kwiek en monter.

Ikzelf voel me heelemaal niet frisch, en 'fed-up' van literatuur. Als ik iets anders kon vinden, dat een beetje boeiend was!

Met hart. gr. je

E.

Zeg aan De Lange dat hij toch vooral die Savinkov's[1.] uitgeeft: de 2 romans en het deeltje Souvenirs. Het is van het gróótste belang, en zal zich zeker bèst laten verkoopen. Verwijs hem maar naar Rost's 'Levens'.

Gistoux, Donderdag.

878. *Aan F.E.A. Batten: Gistoux, 7 juni 1931*

Gistoux, Zondag.

Beste Fred,

In de eerste plaats veel dank voor dat portret van Couperus.[1.] Het is eigenlijk tragisch: die grijsaard die nog absoluut een jongeling wil zijn; deze karaktertrek geeft hem dan ook direct iets van een *acteur* (eertijds grand premier rôle en tous genres)! Maar het geeft prachtig één kant van zijn wezen; bij lange na niet alles, goddank!

Wat zond je me toe? ('Twee nieuwe'.) Ik kreeg niets, tot dusver.

1. *Le cheval blême, Ce qui ne fut pas*, en *Souvenirs d'un terroriste* werden niet door Allert de Lange uitgegeven.
1. Foto, genomen omstreeks de zestigste verjaardag van Couperus (10 juni 1923), en afgedrukt in *Louis Couperus* (Schrijversprentenboek 9). Amsterdam, 1963, p. 37.

Alle verzen van Kelk die je aanhaalt, zijn latere verzen, en wel alle van 1930. Er staan in *Voor de jonkvrouw*[2] 6 of 7 nieuwe verzen; geschreven voor de jonkvrouw, waar hij nu mee gehuwd is.

Wàt wou je broer Dick weten over Gide? Als je me dat nu maar zei.... *La Symphonie Pastorale* is een minderwaardige, vervelende Gide, genre beter-maakwerk in zijn oeuvre. Daarom werd het onfeilbaar uitgekozen, natuuurlijk, voor een Holl. vertaling. Als je broer Gide wil kennen, laat hem beginnen met *L'Immoraliste*. Daarna: *La Porte Etroite* (ook 'Protestantsch', maar 10x zoo goed als die pastorale symphonie), daarna *Isabelle, Les Caves du Vatican* en *Les Faux-Monnayeurs*. Als hij dit alles gelezen heeft, gaat hij er misschien toe over om ook de oudere, symbolistische werken van Gide te lezen: *Voyage d'Urien, Tentative Amoureuse, Nourritures Terrestres* (dat jij wschl. pràchtig zult vinden), *Amyntas* (dit is al veel reëeler), en de zeer geestige 'zotternijen', noemt hij het: *Paludes* en *Le Promethée mal enchaîné.* Gide is precies *niet* het soort auteur, dat men eig. heelemaal kent als men één boek van hem gelezen heeft, en zeker niet die symphonie in kwestie, of een ander maakwerk als *L'Ecole des Femmes*.

In Lente-eiland van Slau staat één meesterlijk verhaal, - meesterlijk door de soberheid en toch zoo *rijke* inhoud: *Po Sju I en Yuan Sjen bij de Yang Tse Kiang*. Lees dat eens over, als je het te vluchtig deed.

Lessen in Charleston is alleraardigst; viel ons allen bizonder mee. - Roelants' *Jazz-Speler* vind ik eig. Hollandsch vervelend; een terugval na *Komen en Gaan*. Las je *Adelaïde* van Walschap? Dat behoort wel tot het beste wat de heele jongere Nederl. verhaalkunst heeft opgeleverd. Het heeft een zekere verwantschap met *Eline Vere* en met *Van de koele meren des doods*; qua gegeven, de uitwerking is 'zakelijker'. Lees dàt maar eens, ik raad het je sterk aan.

Ik weet niet welke biographie van Dostojevsky de beste is, wèl welke de meest valsche en stòmste is, die van Coster. De andere zijn allemaal goed en slecht door elkaar; het is net als met Stendhal, een volmaakte biographie bestaat niet. Die van Gide is in ieder geval zeer intelligent, maar het is geen biographie, meer stukken (lezingen) over D. bijeengebracht; *vrij* goed is die van Serge Persky.[*] Die van

2. Afdeling uit Kelks bundel *Spelevaart*.

* De herinneringen van vrouw en dochter zijn te veel biographie alleen. Bovendien verpest door een familietoontje vol liefderijke idiotie.

Levinson zal wel beroerd zijn, de man is een klier, specialist over danskunst.[3.]

Ik geloof dat ik nu op al je vragen, buiten C. om, geantwoord heb. Eerstdaags krijg ik natuurlijk nieuwe protesten tegen mijn voortgezet gemopper. Toch is er in dit *voort*lezen juist iets goeds; want de lezer van *ons*[4.] boekdeel, krijgt onze keus wèl achter elkaar te lezen - (als hij als lezer tenminste een beetje 'temperament' heeft). Overigens geloof ik dat we best zullen opschieten, als het zoo voortgaat.

Nu:

Houd *Geuren van Heiligheid* dan aan, als je dat zoo goed vindt. Schrap legende II van de Blauwe Kust. (Please!) Houd I, III en IV aan, die zéér goed zijn.

Vervang *De Verveling* dan door *Een Vervelende Morgen*. Accoord, en met alle liefde!

Accoord ook voor aanhouden van *Onder de Olijven*. Maar laten we het dan een ander plaatsje geven; iets meer naar voren, wat best kan. Ik bedoel: niet zoo direct tegen *De Laatste Libel* aan.)

Voor *Kindersouvenirs* blijf ik tòch voelen. Het is in dit geval nat. verkeerd om bij een beoordeeling aan mevrouw Couperus-Baud te denken. De 'atmosfeer' van dat verhaal vind ik heel goed, waar die dan ook vandaan komt. *Als* er gekozen moet worden, dan liever *Toen ik een jongen was*, ja; maar als het kan, dan graag de twee.

Melancholieën beter dan *De Nachten*? Ik geloof het niet; De Nachten is gaver als proza, en ook minder 'herhaling'. Maar ga je gang.

Begeertes naar kl. wijsheden absoluut behouden!

Desnoods *Bladen uit mijn Dagboek* weg. Ofschoon ik daar ook veel voor voel, althans voor I en II. Maar als het te veel wordt, dan gerust weglaten.

Ik geloof dat we karig moeten zijn met onze keus uit de 'reis-impressies'. Alleen werkelijk heel mooie en *persoonlijke* stukken daaruit opnemen, die *niets* Baedeker-achtigs meer hebben. Daarom: bepaald geen enkel stuk uit *Reis-Impressies*. Ik ben erg huiverig voor *Blanke Steden, Spaansch Toerisme*, enz. Daarentegen wèl benieuwd naar de *Antieke Verhalen* en *Schimmen*. Enfin, zend wat je vinden kunt; ik voel me alweer frisch.

3. Dirk Coster, *Dostojevski* (1919); André Gide, *Dostoïevsky* (1923); Serge Persky, *La vie et l'oeuvre de Dostoïevsky* (1918); A.G. Dostojevskaja, *Lebenserinnerungen* (1925); Aimée Dostojevski, *F.M. Dostoiewsky* (1920).
4. Dubbel onderstreept.

Dat oordeel van Scharten[5] teekent den man! Kan je me opgeven *waar*in hij die ezelachtigheid gelanceerd heeft? Ik zal hem dan bij gelegenheid vertellen dat van iemand die zelf zulke platte, stupide leuterromans geschreven heeft, dit *Haagsche-Post*-oordeel logisch is; wat hij van Couperus apprecieert is het wekelijksche praatje bij de thee. Als er één ding is, wat ik bij gelegenheid zal doen uitkomen, dan is het de onovertroffen waarde van C. in zijn *romans* (de goede dan altijd, niet de antieke reconstructies). En wat al die anderen betreft, waar jij dan nog zooveel waardeering voor hebt: Van Genderen Stort, Top Naeff, Ina Boudier (God betere't) en zelfs Jeanne Reyneke (Fred, Fred!), die krijg je van mij van de eerste letter tot de laatste cadeau. Ik kan die Hollandsche burgerlijkheid, met een vernisje van beschaving erover, integraal niet zien, laat staan lezen. Van Genderen Stort is een potsierlijk scribentje, met zijn 'archaïsche' verfijning, God-God, wat een idioot! Er zijn *twee* (zegge TWEE) Nederl. auteurs die ik werkelijk als *figuur*, dus vrijwel integraal, bewonder en herlees: Multatuli en Couperus. Daarnaast eig. alleen losse boeken, als *De Zwerver* en de eerste verhalen van Van Schendel, *Frank Rozelaar* van Van Deyssel en nog 2 of 3 andere. En de rest staat voor mij gelijk aan *niets*; ik heb die rommel niet noodig, niet als 'literator', en nog veel minder als mensch. Dus... *ter pleeë*, om als Scharten te spreken.

De Nederl. poëzie is nat. iets anders. En de tijdgenooten laat ik buiten beschouwing, b.v. Slauerhoff. Nu, tot nader. Beste groeten, van Annie ook,

je EdP.

879. *Aan H. Mayer: Gistoux, tussen 6 mei en 9 juni 1931*

Gistoux, Dinsdag.

Beste Henri,

Laat ons nog even wachten voor Savinkov. Misschien kan ik toch een Fr. uitgave krijgen van *Le Cheval Blême*. Wat zijn dit voor Amerik. uitgaven? *denk* je dat ze er behoorlijk uitzien? Anders is het 6 pop voor niets.

Ingesloten de rekening terug; ik heb zoo'n gevoel dat er te veel

5. In *De roeping der kunst* (Amsterdam 1917), p. 392 schreef Carel Scharten na *Eline Vere* Couperus' feuilletons diens beste werk te vinden.

op staat, n.l. dat ik reeds eerder, door terugzenden van boeken of zoo, reeds wat meer had afbetaald; kan je niet tot wat eerder teruggaan? - Anders is het zoo ook goed. Maar de Marx moet er wèl nog af; die bracht ik je in persoon terug, den laatsten keer dat ik bij je was (in den winkel), den dag volgend op den avond toen ik *Moby Dick* meenam.

Veel plezier in Venetië!

Ik stuur je spoedig de ontbrekende gelden.

Hartelijke groeten van je

E

880 (67). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 9 juni 1931*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

881. *Aan H. Mayer: Gistoux, 9 juni 1931*

Gistoux, Dinsdagavond.

Beste Henri,

Ben je al uit Venetië terug? Of ben je daar gebleven? Heb je Casanova's voetsporen gedrukt? (voor zoover dat op het water mogelijk is).

Luister: er schijnt een Fransche uitgave te bestaan van Savinkov's bleeke paard; onder den titel *Le Cheval Blanc*; verschenen in 1916 of '17. Zou je niet voor mij kunnen opzoeken bij wie?

Verder had ik graag dat je Wynand opbelde (ik vroeg hem joù op te bellen, maar misschien doet hij dat niet) om hem te vragen of hij voor mij heeft aangevraagd: *Levensberichten* door Nico Rost (uitgave Servire) waarin n.l. een biographie voorkomt van Savinkov. Zooniet - of als hij niets ontvangt - wil *jij* mij dan dat boek bezorgen? Dank.

Verder graag het *prospectus* van 'Servire', waarin dit boek wordt aangeprezen, met een uittreksel uit een stuk van Dirk Coster! (wondermooi, dat uittreksel; ik bedoel: van een dáverende imbeciliteit).

Vooràl dat prospectus alsjeblieft!

Ik zond eergisteren, geloof ik, fl.3.75 op, ter volledige kwijting van mijn beer. Kan je me een papier laten zenden, waarop die kwijting wordt vermeld? We beginnen dus nu overnieuw.

Ik ben vanaf overmorgen in Brussel terug. Hart. groeten van je

E

882. *Aan H. Marsman: Gistoux, 10 juni 1931*

Gistoux, Woensdag.

(Ik ben hier nog 10 dagen.)

Beste Hennie,

Afgesproken: ik houd de copie[1] aan, spreek er medio dezer met Stols over, als hij terug is, en in Aug. met jou; misschien moet de indeeling bij nadere beschouwing ook nog anders? Ik zal *Vera* vast doorkijken; als je in Aug. hier bent, heb ik er dan nog de nrs. van Juni en Juli bij; de tekst van de *V.Bl.* is n.l. wèl zoo prettig, om na te kijken, als je getypte copie.

Graag dat stuk van jou over mij (werd je dat ingegeven door het bezadigde gelul van Anthonie over ons beiden?)[2] - maar dan niet in *Vriend of Vijand*, waar ik zelf al een nawoord voor schreef. - Maar wat denk je van een nawoord[3] voor het 3e deel: *Tegenonderzoek*, dat met het *Gesprek over Sl.* begint, en waarin onze polemiek voorkomt, plus de stukken over jou: dat wat ik reeds schreef en dat wat ik nog schrijven ga? Daarin dan, niet een voorrede (dat zou het effect bederven), maar een nawoord van jou over mij. Als je je *nu* geïnspireerd voelt tot dat stuk, doe het dan *nu*; we houden het dan zoo lang aan. Volgend voorjaar kan het deel verschijnen.

Of wil je in Augustus? je kunt dan de copie bij je nemen, in het pension. Slau is *wschl.* dan hier.

Geloof je dat Vic in de redactie wil?[4] Had hij niet eenige bezwaren tegen Van Wessem? Moeten we Slau niet vragen?* Nu het zoover is, vind ik deze reorganisatie wel erg zielig voor Binnendijk; laat die zich er zoomaar uitkeilen? Enfin, ga je gang en ik hoor dan nog wel wat de uitslag is. Ik zal mij pas voor de zaak interesseeren als het uitgebreide tijdschrift *bestaat*; al dan niet als redactielid, want heusch, het kan mij niets schelen; *liefst* zou ik zelfs gewoon medewerker zijn. Ik heb n.l. duidelijk het gevoel dat ik de eerste jaren heelemaal niets schrijven zal, en daarna iets geheel anders dan ik tot nu toe deed. Maar wat er komen zal, heeft wschl. een sterk karakter van *on*waardigheid,

1. Zie 872.
2. In de *NRC* van 6 juni 1931 (av.) besprak Anthonie Donker Marsmans *Kort geding* en DP's *Voor kleine parochie*.
3. Marsman zou dit nawoord pas in augustus 1932 schrijven.
4. Deze alinea heeft betrekking op de reorganisatieplannen t.a.v. *DVB*.

* Ik heb Vic grààg in de red.; maar *hoort* hij er eig. wel bij?

of *a*-waardigheid, als je dat beter vindt. Ik zou het *officieele schrijverschap*, dat op mij ook al begint te drukken, zoo ver mogelijk van me af willen smijten; als afschrikwekkend voorbeeld hebben we Anthonie om naar te kijken. De vraag is nu: wat heb je aan zoo iemand in een redactie?

Enfin, misschien is alles ook maar een voorbijgaand dégoût. Maar ik geloof het niet; ik geloof dat ik tot deze phase 'gerijpt' ben (om met Menno te spreken), en de rijpe vrucht 'valt af'. Ik heb te veel levende letteren tot mij genomen, ik ben er van doortrokken en verzadigd, en zoo iemand als Pom doet mij eig. ook rillen. Ik begrijp niet dan men zelfs als schrijver - al ben je dan uiteraard altijd ijdeler dan iemand anders - niet de vrijheid verkiest boven een 'eervolle' rol, positie, of hoe je dat anders noemen wilt. - Wat werkelijk *waar* is, in mijn liefde voor de letteren, is de passie voor lezen, - en dan nog, zooals ik je zei, ik lees dikwijls zooals een opiumschuiver schuift: om het *leven* waarover ik beschik met het 'verbeelde leven' te overstelpen.

Hierbij nog een foto. Hart. gr. van je

E.

P.S. - Heb je nu gezòcht naar die Eva van Engelman?[5] Wie zou haar hier hebben gestolen? Zij is en blijft weg.

Ik lees nu voortdurend Couperus (de feuilletons) voor die voorgenomen bloemlezing. Er is veel aardigs bij, maar toch ook een imposant quantum lullekoek; dat merk je als je de boel achter elkaar leest.

[6]Ik stuur je een dubbele proef (bijna het heele eerste cahier) van *Vr. of Vijand*.

883. *Aan C.J. Kelk: Gistoux, 11 juni 1931*

Gistoux, Donderdag.

Beste Kees,

Wat zou ik je vertellen? Alles gaat zoo'n beetje het gangetje van vorig jaar: moeder ziek, weer wat beter, weer wat erger ziek, weer

5. Zie 888.
6. Links boven de brief geschreven.

een beetje beter... Het weer is heerlijk, ik voer geen bal uit. Soms ben ik hier - als vandaag; - soms in Brussel - b.v. vanaf morgen. Mijn leven behoort mij niet toe; ik maak dus ook geen plannen.

Met Slau gaat het slap, maar gestadig vooruit. Gevaar is er nu wel niet meer. Hij ligt bij zijn moeder in Haarlem, of het is eig. Overveen, geloof ik: in de Hyacinthlaan n° 54. Hij schrijft mij soms een slap briefje. When shall we three meet again? - God knows! Maar toch: somewhere and someday, hoop ik, want ja, het was soms heel aardig, bijv. de avond van den tocht naar het Indisch restaurant! - zoo heerlijk om aan terùg te denken.

Het is natuurlijk dwaasheid dat je niet meer dan 1 ex. van je bundel[1.] zou krijgen. Stols is voor 14 dagen op rondreis, maar zal 16 of 17 Juni wel terug zijn; schrijf hem dan om je auteurs-exx. en vraag er 1 of 2 op Hollandsch. Ik *heb* er al één zoo, je hoeft mij dus geen ex. te sturen; als je weer eens in Brussel komt, of ik in Amsterdam, schrijf je er nog wel iets in. Ik las het boekje met groot genoegen weer door; het is *jong*, maar daarom juist eig. een verdomd aardige, frissche bundel! Zoo heelemaal zonder witte vlammen en rozen van het donkere bloed, - zoo heerlijk zonder het banaal geworden jargon van de dichtend-vertwijfelende aestheten! Je moest nog maar eens wat liedjes gaan schrijven, Hollandsch en toch licht en opgewekt, - onder al de andere bedrijven door. Maar natuurlijk, het openluchtspel,[2.] waarvoor 400 pegels kunnen worden uitgekeerd, mag niet worden verwaarloosd.

Ik geloof dat je nu weer alles weet. Het beste dus met Suzie, en tot ziens. Hartelijke groeten voor jullie beiden van je

E.

Ik ben erg apathisch - kom niet meer tot lange brieven soms. Vergeef me dat maar en blijf in goede gezindheid aan mij denken.

P.S. - Ik ben niet zoo ‘behoudend’ geweest als je wel denkt, want ik supprimeerde wel degelijk 3 of 4 fragmenten - waar niets mee te doen was. ‘Rij zwaarden tot bogen’ en zoo. Toch waren die fragmentjes op zichzelf ook niet te versmaden. Kijk ze eens na - en maak

1. *Spelevaart.*
2. Met nog vier andere schrijvers was Kelk uitgenodigd door het Leids studentencorps een openluchtspel te schrijven over de tulpenhandel. Dit plan werd niet gerealiseerd.

die gedichtjes bijv. af. Het fragment wat ik hierboven aangeef, zou dan bijv. kunnen staan bij De Dansers (uit *Lampions*).

Enfin - nogmaals - ik ben zeer benieuwd.

P.P.S. - Wat denk je ervan event, die krabbel van jou uit *Erts I*[3.] in het boekje te laten drukken? Maar dat cliché is wat klein; er zou een iets grooter cliché van moeten worden gemaakt.

884. *Aan H. Marsman: Gistoux, 11 juni 1931*

Gistoux, Donderdag.

Beste Hennie,

Vanmorgen kreeg ik een brief van Menno,[1.] waarin hij mij op zijn beurt die voorgenomen studie van je (over hem)[2.] aankondigt, en zelf mijn invloed erkent, je gelijk geeft, etc. - op het epigonisme na, natuurlijk, dat een grapje van hem is! Maar één ding moet je dan niet vergeten ('toch stel ik mij voor dat de bodem rijp was', zegt Menno bescheiden): dat hij het stuk tegen Van Duinkerken[3.] schreef vóór onze 'kennismaking', en dat men hierin reeds ¾ vindt van zijn latere vrijgevochtenheid.

Nu dat stuk over jou. Ik denk niet dat ik een stuk over *Kort Geding* apart ga schrijven; wel zal ik het - en jouw 'evolutie' in het essay - uitgebreid behandelen in een grooter stuk, dat ik voor de *Vr. Bl.* schrijven wil, en waarin ik vnl. dat algemeen-waardeerende houdinkje van de Donkerslooten wil 'analyseeren'.[4.] Ik wil dan aantoonen waarom hij in die bespreking van *Kort Geding* en *Parochie* zijn eigen huidje reeds verdedigt en jou, Menno en mij tesamen neemt. Dit niet speciaal om hem te bestrijden, maar omdat werkelijk het heele verschil *daarin* ligt, omdat wij inderdaad daarom bij elkander hooren,[*] en hij bij Coster en niet bij ons. (Ik heb argumenten te

3. Het portret van Kelk, 'naar een charge van Theo Ortman', in *Erts 1926*, p. 88.
1. Zie *Bw TB-DP* 1, p. 106-108.
2. Deze zou pas in 1938 verschijnen. Zie Marsman, *Verzameld werk* (Amsterdam 1955) p. 684-723. Op p. 692 e.v. komt de invloed van DP op Ter Braak ter sprake.
3. 'De moderne ketterjager'. In *DVB* 7 (1930) 4 (april), p. 97-107.
4. Het zou bij dit voornemen blijven.

* quand même!

over.) Meteen bewijs ik dan waarom *Kort Geding* niet alleen mij het liefste is, uit jouw bundels essays, maar - afgescheiden van alle persoonlijke toenadering - het liefste *moet zijn*. - Vind je dit niet veel beter? Ik spreek dan ook nog over je vorige bundels en over Menno's kritisch werk - en zelfs over het mijne.

Zoo'n opstel, niet 'diep doorgedacht' (de brave Anthonie heeft heùsch het verschil nog niet door tusschen door*kauwen* en *door*denken), maar 'perspectieven openend', lijkt mij veel beter, en doeltreffender, dan een z.g. essay of studie over jou alleen. Ik kan er dan ook weer van alles bijhalen: hun houding tegen Slau bijv., - en dan ben ik op mijn best, omdat de zaak mij dan werkelijk even interesseert. Terwijl Jan Publiek voorkauwen wat jij nu precies waard bent, mij a priori onnoozel voorkomt.

Wat is dat voor *Panopticum*, waar je Menno en mij directeur (of gids?) van wil maken?[5] - Je weet toch dat ik nog maar 2 stukken wil schrijven, na het hierboven vermelde, n.l. één over Boris Savinkov (waarin ik mijn heele *liefde* van het oogenblik wil leggen), en één over de erotische roman naar aanleiding van *Lady Chatterley's Lover* van D.H. Lawrence[6] (door jou toegestaan!)

Ik scheid er mee uit, want deze pen, waar ik mee schrijf, maakt me tureluursch; ik moet noodig een nieuwe vulpen koopen, en meen maar steeds dat ik er geen geld voor heb.

Heb je je verhaal *Herinnering aan Parijs* behoorlijk teruggekregen? Ik verzond het, nu zeker toch wel een week geleden. Je moet het zeker publiceeren, al vind ik het heusch hier en daar wat kinderlijk (niet kinderachtig! ik schrijf wat ik bedoel) en al geef je je er eigenlijk teveel in bloot. Maar daarom juist... Alleen kan je het hier en daar misschien bekorten, het geheel gespierder maken door het soberder, minder literair te doen zijn. Die erge 'herinneringenweemoedstoon' moet er m.i. wat uitgepurgeerd.

Met hartelijke groeten, je

E.

P.S. - Zoodra Menno's *Man tegen Man* uit is, begin ik aan dat stuk.

5. Marsman wilde in *DVB*, die gereorganiseerd werden, een rubriek van die naam openstellen voor DP en Ter Braak; *Forum* zou met een maandelijks *Panopticum* starten.
6. 'D.H. Lawrence en de erotiek'. In *Forum* 1 (1932) 6 (juni), p. 366-379.

885. *Aan H. Mayer: Gistoux, 13 juni 1931*

Gistoux, smoorheet.

Beste Henri,

Dank voor je briefkaarten; de laatste (Chillon), heel mooi, wordt als bladwijzer gebruikt. Je zult, terugkomende, al een brief van me op je vinden wachten. Voldoe ten spoedigste aan mijn verzoeken, en vergeet *vooral* niet het prospectus van *Servire* met die aanhaling uit Coster.

Gelijk hiermee zend ik je ook *Zebedeus* van Van Looy. Van zoo'n boek word ik tureluursch; het is het 'verfijnde', melancholiek-opgewekte geleuter van een ouden lettré, die *eigenlijk* met zijn duimen zat te spelen. Wat Jan dàäraan gezien heeft, ontgaat me. Ik kreeg die 3 dln. van je voor fl.7.50. Mag ik ze ruilen tegen wat anders? Als ik er minder voor krijg, is het ook goed; zeg dan maar hoeveel.

Schrijf spoedig; hart.gr. van je

E

Ben je opgefleurd, doorgewaaid, etc. teruggekomen?

Zaterdagmorgen.

(Ik zit hier nog een dag of 5.)

886. *Aan F.E.A. Batten: Brussel, 14 juni 1931*

Brussel, Zondag.

B.F. - Hierbij mijn lijstje uit *De Zwaluwen* en uit *Korte Arabesken*. (Als de volgorde anders moet, zet jij het zaakje wel om.) De boeken zend ik je gelijk met de 2 andere.

Zwaluwen:

× Korte Romans
Arnaldo en Candido
× Toen ik een jongen was
× Kindersouvenirs
De Nachten
De Verveling

Korte Arabesken:

×	André le Pêcheur en Bébert le Boucher	} van deze alle wil ik er géén missen
×	De Ring en de Prins	} van deze alle wil ik er géén missen
×	De Oude Trofime	} van deze alle wil ik er géén missen
×	Het Verbeelde Leven	} van deze alle wil ik er géén missen
×	Imperia	} van deze alle wil ik er géén missen
×	Begeertes naar kleine Wijsheden	} van deze alle wil ik er géén missen
×	De Laatste Libel	} van deze alle wil ik er géén missen

(misschien ook: *Onder de Olijven* - ofschoon dit lijkt op *De Laatste Libel* - als 'stemming')

Bladen uit mijn Dagboek (? I en II).

Gistoux, Dinsdag.

Gisteren Annie van den trein gehaald en met haar en mijn vrouw hierheen teruggekeerd. Dank voor de inlichtingen en het nieuwe boek. Ik zal zorgen dat vóór 16 Juni alles terug is. Maar dit voortdurend lezen in deze kleine stukjes wordt wel vervelend; er is toch ook een hoop gezwam bij, al is het dan aardig; het is nooit bête, maar het lijkt toch 7 op de 10 keer erg veel op lullekoek, als je me 't woord vergeven en veroorloven kunt. In ieder geval is het onzin als de menschen zeggen dat *dit* eig. Couperus op zijn best is. De *groote* Couperus steekt in zijn romans: *Eline Vere, Boeken der Kl. Zielen, Van Oude Menschen*... Als je 3 din. 'Van en over mijzelf en niets' *uit* hebt, weet je dat wel heel zeker. Enfin, ik zal heldhaftig voortgaan. Maar stuur me voorloopig niets meer, en daarna in Godsnaam en ter afwisseling die *Antieke Verhalen, Schimmen van Schoonheid* en andere 'artistieke' gestalten...

Beste groeten van je

EdP.

P.S. - Schrap in deel I: *Geuren van Heiligheid*, dat toch wat al te gezocht-romantisch is. Of vind je het erg mooi? In dat genre vind ik *De Ring en de Prins* veel beter. Grappig dat Couperus eigenlijk niets begrepen heeft van wat een goed kort *verhaal* is; het geserreerde daarvan was hem, geloof ik, niet mogelijk. Hij moet òf causeeren, òf artistiek doen.

- Ik ben nog wel een week in Gistoux.

[1.] Stuur me *Ant. Verhalen en Schimmen v. Schoonheid* maar spoedig; het duurt wel een week voor ze hier zijn.

1. Tekst op de envelop.

887. *Aan G. ter Braak: Gistoux, juni 1931*

Gistoux, Maandag.

Truida dear,

Je zult van Bouws of Menno gehoord hebben dat ik heelemaal niet naar Brussel ben gegaan, van wege troebelen hier in de huishouding. En nu hebben we nog steeds geen chauffeur; wat op z'n minst genomen lastig is, gegeven de idiote trein-verbinding en de afstand. Maar overmorgen mòet ik naar Br., om Van Wessem af te halen, die in aantocht is en 4 dagen met mij samen wenscht te zijn, hetzij hier, hetzij in Brussel (dit hangt ook weer van allerlei huishoudelijke zaken af). In ieder geval denk ik na 21 of 22 dezer een tijdje in Br. te zijn, zonder Van Wessem dan. - Menno schreef mij dat jullie graag 11 (of 12?) Juli hier zouden komen; dat lijkt op het oogenblik heel geschikt, dus laten we het daar voorloopig op houden. Ik hoop dat we dan een nieuwen chauffeur hebben, zoodat jullie behoorlijk per auto van den trein kunnen worden gehaald. Wil je dit Menno zeggen? en hem ook hartelijk bedanken voor zijn brief,[1] waarop ik spoedig hoop te antwoorden. Misschien heb ik ondertusschen van hem, Bouws of Marsman weer nieuwe berichten over die sensationeele *Vrije-Bladen*-reorganisatie.

Ik neem mij nog steeds voor om nog 3 (drie) artikelen te schrijven en dan voor een heelen tijd niets meer! Wàt doet er wel iets toe? vraag je; ik weet het niet, ik ben meer dan ooit geneigd om te zeggen: 'niets', niet zoozeer uit ergernis, als vanuit een zachte onverschilligheid. Ik maak wschl. ook, sedert 2 jaar ongeveer, een phase van 'reorganisatie' door, die haar hoogtepunt bereikt, - geholpen door den zomer wellicht. Het is hier heerlijk, onder voorwaarde van niets te doen; een beetje praten, een beetje wandelen, een *klein* beetje lezen. En dan neem je de constante bedienden-misère, met alle erupties, er ook nog bij! Ik las den laatsten tijd niets dan deelen en deelen feuilletons van Couperus; alleraardigst, maar weinig opwindend. En de *Geschiedenis van San Michele* is vrijwel van hetzelfde slag.

De meest geliefde wandeling hier is langs het kerkhof en een romantische schuur, een soort van 'spookhoeve,' die we *Wuthering Heights* hebben genoemd, naar dien roman van Emily Brönte, dien je ook nog eens lezen moet, als je dien nog niet kent. Ik hoop je 12 Juli al dit moois te laten zien; - als er nu maar geen kink in de kabel

1. Van 10 juni 1931 (*Bw TB-DP* 1, p. 106-108).

komt, anders gezegd: geen nieuwe uitspattingen onder het personeel. De gezondheidstoestand van mijn moeder is zeer bevredigend, maar ze heeft haar ‘eer van huisvrouw’ en staat daarvoor soms dagen lang voor haar gasten te koken (omdat het eten uit de pensions hier zoo vreeselijk slecht is, volgens haar), en het gevolg is dat ze dan spoedig weer klaagt over moeheid, etc. etc. Enfin, laten we er het beste van hopen; in de practijk valt dit alles meestal erg mee.

Je photo is *charmant*; ik denk er niet over je die terug te sturen (what a horrid idea!) Maar ik neem mij voor je hier zelf te photografeeren, en wat minder ‘vanuit de hoogte’. Als je er een plaat van Tauber bij noodig hebt, dan kunnen we ook diè leveren; mijn moeder luistert met smachten naar zijn ‘Toujours... l'Amour,.... l'Amour.... toujours’, dat je wschl. ook kent.

Schrijf me na 21 dezer dus naar Brussel en vraag Menno geduld met mij te hebben; heb het zelf ook. Veel liefs.

Je E.

888. *Aan J.A.A. Engelman: Gistoux, 15 juni 1931*

Gistoux, Maandag.

Waarde heer Engelman,

Veel dank voor uw brief, en vooral voor uw tweede Eva. Ik vond het zoo aardig van u, dat u mij die eerste zond, en kan mij nog maar steeds niet troosten over haar verlies. Zij was zoo lief - en zoo erotisch; veel erotischer dan op deze 2^{e} opname, al ziet men hier veel beter die eene, ietwat sadistisch aangekloven borst. Maar iemand anders schijnt mijn gevoelens voor haar te deelen, althans, zij verdween den dag zelf van haar aankomst; zij is nog steeds nergens te vinden, vandaar dat ik Marsman schreef of *hij* haar misschien niet had meegenomen.

En nu uw brief. Hij is eigenlijk bijna volledig genoeg om als bespreking van een bepaald gedeelte van mijn cahiers ergens te worden afgedrukt. Misschien dat ik daarom ook zoo weinig ‘aanvechting’ heb om u tegen te spreken. Uw schrijven is vriendschappelijk en overigens zegt u precies wat ik verwachtte dat u zou zeggen; mijn ‘onbillijkheden, misvattingen’, enz. zijn 8 op de 10 keer zuivere gevoelsreacties, waartegen ik misschien even weinig kan doen als ieder ander. En leve de monolithen,[1] die alle eeuwen trotseeren! (Weet u

1. In zijn brief van 8 juni 1931, in concept bewaard in het Letterkundig Museum, schreef Engelman dat DP voor hem een ‘onvermoeide (ook onvermoeibare?) fox-terrier’ was, die echter ook blafte en beet naar dingen die zouden blijven staan als monolithen, als hij al lang vergeten was.

dat wij - d.w.z. onze aarde - door een te innige wrijving met de zon worden bedreigd? wat een afgrijselijke logenstraffing, bedenk ik opeens, van alle poëeten.) Ik heb voor mijn 3e bundel 'cahiers' een citaat gevonden uit Stendhal: 'La *tête* ne doit être que le valet de l'*âme*. - Ne sais-je pas que mes amis m'entendront toujours, qu'ils expliqueront mes discours par mon caractère, non mon caractère par mes discours'.[2.] - Dergelijke waarheden noteeren, met diè *bonhomie*, die men ook oppervlakkigheid kan noemen (als de schoolmeester Donker) of nonchalance, is eigenlijk alles wat mij interesseert; ík. *geloof* niet aan algemeener formules en programma's. In dit opzicht ben ik dus, zoolang ik de lust heb tot schrijven, onvermoeibaar, omdat het eenvoudigweg mijn wezen zelf is. Maar niet onvermoeibaar, in zooverre, dat er best een tijd kan komen waarin ik het opschrijven niet meer noodig vind. Het is niet zoozeer het inerte, dat mij tegenstaat, als wel (zooals Ter Braak het *precies* uitdrukte) de 'vooze gewichtigheid'. Het is tenslotte misschien heel erg ongelukkig voor me, maar ik kàn geen dupe zijn van sommige toontjes; zelfs niet in den vorm van poëzie; het hoogste wat men dan bij mij bereiken kan, is dat ik toegeef dat het inderdaad heel voortreffelijk-en-mooi is. Zoo bijv. bij Boutens, wiens meesterlijke en prachtige poëzie me van den eersten regel tot den laatsten roerend onverschillig laat. Het wòrdt voor mij geen betoovering; - qu'y faire?

We houden in dat sonnetje van mij dus den nieuwen regel en verjagen den niet-man-niet-castraat.[3.]

Ik hoop van harte u nog eens in Utrecht, of misschien in Brussel, op een van uw volgende reizen, te ontmoeten; we spreken over eenen-ander dan beter dan zoo op papier. Nutteloos, maar wellicht aangenaam.

Met vriendelijke groeten, uw

EduP.

Ik heb uw huisnr. vergeten, daarom zend ik dezen brief naar Marsman. Is het niet Nassaustraat 25? - maar ik twijfel!

2. De eerste zin komt uit Stendhal, *Pensées. Filosofia nova* (Paris 1931), deel II, p. 131; de tweede zin, uit deel II, p. 234, werd het motto van *Tegenonderzoek*.
3. Zie 849 n 9. Tenslotte zou de oude slotregel gehandhaafd blijven.

P.S. - Ik heb, ook van een standpunt van zuivere kunst beschouwd, met 2 katholieken iets te maken, met u (na *Sine Nomine*) en met Helman. De rest is mij dus al heel weinig sympathiek; maar toch, zegt u mij eens: vergis ik mij als ik Wies Moens voor een *rund* bij uitstek verslijt? Ik had hierover, schriftelijk of mondeling, van iemand als u toch eens graag 'bescheid'. Wat denkt u van iemand die in de gevangenis ijn heele verdere karakter vindt?

889 (69). *Aan M. ter Braak: Brussel, 16 juni 1931*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

890. *Aan H. Marsman: Brussel, 16 juni 1931*

Brussel, Dinsdagmiddag.

Beste Hennie,

Hierbij dan de photo en de nieuwe Eva van Engelman, in ruil voor die andere opname, als je zoo goed wilt zijn mij jouw exemplaar te sturen. - Wil je Engelman verder hartelijk bedanken voor het stuk over Slau,[1] dat *hij* mij (wschl. op jouw verzoek) opzond? Ik schreef hem gisteren aan jouw adres omdat ik zijn huisnr. niet meer wist en dat in Gistoux niet kon nakijken.

Nu je brief. Eerst het zakelijke.

1. Geldelijk kan ik Dekker[2] niet bijstaan. Ik moet zelf voortdurend rekenen om te zien of ik toekom; mijn moeder klaagt ook over staking van renten enz., en àls ik op die manier helpen kan, dan heb ik in de eerste plaats mijn oude vriend Pia, die er ook erg beroerd voor staat, materieel gesproken. Maar je zou Dekker over eenigen tijd - als ik weer in Br. terug ben - eens naar mij toe kunnen zenden; misschien dat ik toch wel iets voor hem doen kan. Hij zou af en toe eens bij me kunnen eten, of misschien vind ik een plaatsje voor hem, als hij *persoonlijk* daarvoor geschikt blijkt. Dan is er ook nog zooiets van 'moreele steun', zeggen de deskundigen. Maar kèn jij den man? Is het niet een beetje een prol van het vervelende soort? Sommige

1. In *DNE* 715 (7 mei 1931) werd in de rubriek 'Op den kandelaar' een resumé gegeven van de twee artikelen over Slauerhoff die P.N. van Eyck in de tweede jaargang van *Leiding* had gepubliceerd. Het artikel was niet ondertekend, maar is wschl. door Engelman, literair redakteur van *DNE*, geschreven.
2. Maurits Dekker.

menschen zijn heusch alleen maar ‘interessant’ als ze honger lijden.

2. Ik zal *Vera* spoedig serieus bestudeeren.
3. Het redacteurschap, als ons hier wordt aangeboden,[3] is vnl. aardig in zooverre als het ònaardig zou zijn wanneer we datzelfde redacteurschap door een stelletje lullen van Blanus bezet zouden zien. Om onszelf dàt ongenoegen te besparen, voelen we er tòch wel voor, geloof ik. Maar ik blijf erbij: ofschoon ik Vic een 10× beter redacteur vind, dat spreekt - dat Slau in ons midden beter thuishoort, gegeven juist het ‘verschil van generatie’. Vic inpl. van Slau schaadt aan het *karakter* van het ensemble; evenals, indertijd, Buning.[4] Ik dacht ook dat Bouws red.secretaris zou zijn?[5] waarom is hij zoo geheel eruit gelaten? om ‘literaire onbekendheid’? Hij heeft zich toch voor deze reorganisatie verreweg het meeste ingespannen, en practisch ook het meeste ervoor bereikt.
4. Ik zal Müller-Lehning schrijven. Dank voor zijn adres.
5. Hierbij Menno's brief[6]; er staan geen geheimen in, al is het ensemble wel wat tè vleiend voor mij.
6. Dat je vindt dat ik in afwachting van wat beters toch wel ‘kleine dingetjes kan blijven doen’ is strijdig met je eigen opvattingen tot dusver. En dan nogwel polemische ‘dingetjes’. Wat? Coster weer eens vertellen dat zijn stuk tegen Slau[7] treurig en ontzettend laagstaand is, vooral voor een ethisch-nobel man? Kom-kom, Hennie, beschouw de zaak nog eens goed. In géén geval wil ik een polemische rubriek voor Menno en mij alleen. Desnoods wel een dgl. rubriek van de heele redactie; zooiets als in *de Gids*, maar met initialen onderteekend. Goed?
7. Citaat van Hofmansthal[8] inderdaad uitstekend. Je kunt dat best

3. In de reorganisatieplannen m.b.t. *DVB* zou een nieuwe redaktie gevormd worden door Marsman, DP, Van Vriesland, Van Wessem en Ter Braak, zoals op een vergadering van de oude redaktie en TBr ten huize van Binnendijk op 7 juni 1931 werd besloten (Zie *Bw TB-DP* 1, p. 107-108).
4. J.W.F. Werumeus Buning maakte deel uit van de redaktie van *DVB* gedurende de eerste, derde, vierde en vijfde jaargang.
5. Zie *Bw TB-DP* 1, p. 108-109. Bouws had zich bij DP schriftelijk beklaagd dat hij buiten de nieuwe redaktie werd gelaten.
6. D.d. 10 juni 1931 (*Bw TB-DP* 1, p. 106-108).
7. D. Coster, ‘Slauerhoff, de bloedbedropene’. In *De stem* 11 (1931) 6 (juni), p. 634-636.
8. Een citaat van Hugo von Hofmannsthal kwam in het nawoord bij *Tegenonderzoek* niet voor.

gebruiken voor je nawoord. Niet? Ik ben zéér benieuwd naar dat stuk en betreur nu dat het eerst zooveel later zal worden geschreven, als de eig. drang ertoe misschien al voorbij is. Maar doe precies zooals je wilt; ik denk er niet over het te weigeren, om welke reden dan ook. Ik ben er zeker van dat het mijn 'dwaze hart' hier en daar goed zal doen; maar je mag erin fulmineeren naar hartelust; ik beloof je dat ik het integraal achterin mijn 3e bundel plak, en me zelfs niet bij jou zal beklagen...

* * *

Nu heb ik 3 sterretjes gezet omdat we tot het persoonlijke, niet-meer-zakelijke=literaire, geraakt zijn: de vriendschap. Je ultimatum is erg aardig, erg jong, erg dichterlijk ook - heeft iets Shelleyaansch, vind ik. En toch begrijp ik niet hoe je me mysterieus kunt vinden, in dit opzicht. Me dunkt dat ik je toch bewijs op bewijs heb gegeven, al waren die bewijzen dan niet 'explosief', dat ik mijn tegenwoordige verhouding tot jou absoluut als een vriendschapsverhouding beschouw, al is het dan, après tout, een *beginnende*. Ik geloof dat met dit laatste woord alles gezegd is. Onze verhouding tot dusver was uiteraard nooit veel meer dan een vriendschappelijk contact dóór, over, langs, om, in en bij de literatuur; voor iets anders ontbrak ons tot dusver materieel de *tijd*, en werkten ook de omstandigheden niet mee. We zouden elkaar in andere levensomstandigheden moeten meemaken, om het tegenwoordige stadium van vriendschapsgevoelens tot een werkelijke vriendschap te doen 'rijpen', zooals dat heet; maar ik heb te dien opzichte niet de minste vrees of twijfel. D.w.z. - als ik alleen vrienden kon zijn met iemand 'de mon bord': geheel van mijn slag, dan zou ik wèl twijfelen (jouw Shelleyaansche kant is mijn fort niet), maar als dat waar was, zou ik immers ook Jany niet alleen vriendschappelijk gezind zijn, maar ronduit vijandig. Neen, het eenige wat voor mij telt - na een ongeveer gelijkwaardige intelligentie, of wat daarvoor in de plaats treedt, natuurlijk - is *dit*: de properheid van het individu, zijn werkelijke, menschelijke waarde - of, om je nòg een voorbeeld te geven, dat in duidelijkheid, hoop ik, niets te wenschen overlaat, ik aanvaard jou precies en geheel om dezelfde redenen waarom ik Nijhoff verwerp.

Ik ben overigens op het gebied van vriendschap juist nogal sceptisch geworden; ik heb opgemerkt dat men, in een menschenleven, waarin alles wisselt, ook de behoefte aan bepaalde vrienden voelt

wisselen, en dat na eenigen tijd, als we eerlijk zijn, we onszelf moeten toegeven dat sommige - zelfs van onze beste vrienden, alleen nog maar onze vrienden zijn, omdat ze het eens geweest zijn. Of als je dit beter vindt, dat het vaak meer een kwestie is van trouw dan van liefde. De vrienden die ons werkelijk, door de jaren heen, nà blijven, zijn heel schaarsch, geloof je ook niet? misschien is dit zuiver een magnetische (dierlijk-magnetische) kwestie, die met intelligentie, streven naar hetzelfde doel, en dgl. niet veel meer te maken heeft. Het gevoel van *medeplichtigheid* kan in de vriendschap soms ook heel sterk binden. Of, bij *jeugd*vrienden, het gevoel van verteedering tegenover de *eigen*, maar ook de samen gedeelde, voorbije jeugd. ...Dit alles is uitweiding, overigens; we spreken er nog wel eens beter over. Ik moet je alleen vooruit zeggen dat ik in mijn zachtere gevoelens weinig 'explosief' ben (ook tegenover vrouwen)! Dus, vergeef me bij voorbaat.

Met hart. groeten, je
E

P.S. - Morgenavond komt Van Wessem hier; Donderdag en Vrijdag ben ik met hem in Gistoux, Zaterdag of Zondag wschl. weer in Brussel terug.

891. *Aan E. Bouws: Brussel 17 juni 1931*

Brussel, Woensdag.

Beste Bouws,[1.]

Vanavond komt Van Wessem hier; morgen en/overmogen ga ik

1. E. Bouws (*1900) had DP al een jaar eerder leren kennen, vmdl. via hun wederzijdse vriend Slauerhoff. Bouws, intimus van D. Zijlstra, directeur van Nijgh & Van Ditmar, was al lang bezig met plannen om een nieuw literair tijdschrift op te richten, waarbij DP ook betrokken zou worden. In deze fase hadden de plannen de vorm aangenomen van een reorganisatie van DVB, uit te geven door Nijgh & van Ditmar.
Er zijn eerder brieven door DP aan Bouws geschreven; volgens ontvanger zijn die zoek geraakt toen hij ze in de zestiger jaren had uitgeleend aan een kandidatenwerkgroep Neerlandici van de Universiteit van Amsterdam. Copieën van enkele van deze brieven, die hij eerder verstrekt had, zijn door C.H. Nobels, lid van deze werkgroep, opgenomen in zijn scriptie. Naar deze tekst, de enig beschikbare, zijn de brieven van DP aan Bouws afgedrukt.

hoogstwschl. met hem naar Gistoux, Zaterdag denk ik weer hier te zijn, en dan wschl. voor een tijdje. Ik ben benieuwd wat Van W. over die redactievergaderingen vertellen zal. Je vraagt me wat *ik* ervan denk; ik moet wel zeggen: 'zoo goed als niets' - want ik was er niet bij en kan me dus geen enkel idee vormen van *hoe* het er is toegegaan. Ik heb Marsman geschreven om hem te vragen waarom je er zoo geheel uit werd gelaten,* terwijl je toch voor deze reorganisatie het meeste hebt gedaan. Ik denk dat de reden zal schuilen in je 'literaire onbekendheid'; voor Menno en mij, die je kennen, is zooiets van geen gewicht, maar voor de anderen wschl. wel. Het eenige wat ik je dus kan zeggen is dat ik persoonlijk het betreuren zou als je er niet in kwam, en dat, als het van mij afhangt, je direct in mijn plaats in functie mag treden - maar ik denk dat de brief van Zijlstra van meer gewicht zal zijn dan een dergelijk voorstel, hoe volkomen welgemeend dan ook, want ik zweer je dat *jij* of *ik*, zuiver redactioneel gesproken, mij ganz egal is, met zelfs een bepaalde voorkeur voor *jou*. Ergo ... Ik schreef Marsman verder dat ik Vic, in dit verband, ook minder gewenscht vond dan Slau, ofschoon die een 10× slechter 'redacteur' zal zijn, maar dat Vic eigenlijk het *stempel* van dit nieuwe blad (*het* orgaan der 'jongeren') een beetje bederft, niet alleen omdat hij 7 jaar ouder is - dat is Van Wessem ook - maar omdat ook zijn stijl en streven niet dat der 'jongeren' is. Maar tenslotte vind ik *alles* best, vooral wanneer er over en om plaatsjes moet worden gekibbeld. Het gekke is alleen dat noch Menno noch Marsman mij iets bepaalds over die vergaderingen hebben geschreven, eig. niets dan de voorgenomen redactie, waarin ik inderdaad met verwondering je afwezigheid constateerde. Wat zegt Menno ervan? je zult met hem deze zaak toch wel uitvoerig hebben besproken? Ik ben er zeker van dat men *geen* betere redacteur-secretaris zou kunnen vinden, en Menno is natuurlijk geheel van hetzelfde gevoelen; maar Marsman en de anderen kennen je tenslotte niet dan van een paar ontmoetingen en je 'onliteraire naam' zal voor hen wel het voornaamste bezwaar zijn geweest, stel ik mij voor. Schrijf me eens wat de brief van Zijlstra heeft uitgewerkt.

Ik heb Otten maar niet meer geantwoord op die briefkaart. Je wilt hem bij gelegenheid misschien wel voor mij bedanken. Zeg maar

* Waarom hebben Zijlstra en jij op die vergadering zelf niets gezegd; dat was toch beter geweest dan om later per brief daarop terug te komen?

zooiets van dat ik een epistolaire verlamming doormaak; ik heb vrijwel in niets lust dan in wat lezen en wandelen. Het is soms ook zoo helsch warm.

Ingesloten een paar foto's, die ik je den vorigen keer al had willen zenden. Mooi zijn ze niet, maar het echtpaar[2] staat er *lief* op. De Marsmans zijn vast van plan in Aug. in Bon Acceuil te komen logeeren (Slau is dan misschien bij ons), Menno en Truida komen 11 Juli. Wat doe jij? Wanneer is je vacantie? Laat hooren wat precies je plannen zijn.

Hart. gr. van je

E.

892. *Aan A. Lehning*[1]*: Brussel, 17 juni 1931*

Brussel, 17 Juni '31.

Zeer geachte heer,

Mag ik u even om een inlichting lastig vallen? Bij *Servire* wordt aangekondigd een boekje *Levensberichten* van Nico Rost, waarin o.a. een leven van Boris Savinkov; het boekje wordt aangeprezen door een volmaakt imbeciele zin van Coster. Ik hoor nu van Marsman dat u deze 'studie' sedert lang kent en dat, volgens u, Rost vrijwel alles van een ander heeft overgenomen. Zou u mij op het spoor willen brengen van den oorspr. schrijver? Roman Goul toch niet? Ik ben zeer geïnteresseerd in alles wat Savinkov betreft; u zou mij dus een zéér groot genoegen doen indien u mij op weg hielp. Kunt u mij ook zeggen, misschien, *waarin* Dirk Coster over Rost-Savinkov geschreven heeft? ik verlustig mij bij voorbaat op een kennismaking met dat fraais.

U bij voorbaat dankend voor de te nemen moeite, gaarne, met beleefde groeten, uw dienstwillige

EduPerron

Afz. E. du Perron,

104 Boul[d]. Brand Whitlock

Brussel.

2. H. Marsman en R. Marsman-Barendrecht. De foto is gemaakt toen zij van 22 t/m 25 mei te Gistoux verbleven. Zie *H. Marsman* (Schrijversprentenboek 4). Den Haag 1960, p. 26.

1. Arthur Müller-Lehning (*1899) die na de oorlog zijn naam veranderde in Arthur Lehning, raakte met DP in schriftelijk contact via hun wederzijdse vriend Marsman. In september 1931 maakten zij kennis met elkaar.

893. *Aan F.E.A. Batten: Gistoux, 17, 18 en 20 juni 1931*

Gistoux, Woensdag.

Beste Freddy,

Ik stoom de volgende deelen Couperus door. Gisteravond en vanmorgen het II[e] deel van ‘Van en over mijzelf en andere nietsjes’ uitgelezen. Gelukkig staan hierin een paar *verhalen*, navertelde legendes en zoo; op zichzelf ook niet erg mooi, maar wat een welkome afwisseling na die causerietjes, die eindelooze, altijd weer hupsche en uitvoerige praattoon. Zoo'n *Open brief aan Marchesa A.V.* (ik zie dat je dat stuk rijkelijk aangestreept hebt en wschl. dus erg mooi vindt), vind ik eigenlijk je reinste geouwehoer. Bovendien, heb ik zulke stukjes bij Fransche schrijvers, ik bedoel: chroniqueurs en causeurs, 10× beter gelezen. Je zult je met mijn keuze dus niet al te best kunnen vereenigen, maar ‘God helpe mij, hier sta ik, enz.’ Hieronder dan de lijst uit dit nieuwe deel; steeds met kruisjes voor wat ik wèl ‘erg-aardig’ vind (alles is relatief!) - Kijk jij hierna de boel zelf ook nog door en geef smartekreten als je lievelingen te veel door mij werden verwaarloosd. Ik ben op het oogenblik misschien wel erg oververzadigd van de praatjes van mijnheer Couperus zaliger, hoe charmant dan ook.

Dus: *Van en over mijzelf en anderen II.*

× De Jonge Auteur*
De Dorian Gray (zou dat een ontmoeting zijn geweest met Lord Alfred Douglas?)
× Giovannino (het verborgen cynisme hiervan is héél aardig)
De Charmante Oplichter
× Uniform en geen Uniform (alleraardigst!)
De Brief
De Meisjes, die verdwenen
De Betooverde Koe (dit en het vorige zijn m.i. de 2 beste ‘legenden’)
Ter uwer verjaring
Gevraagd: een secretaris
× Na een Tentoonstelling (dat is tenminste echt), wat zal hij dién dag ‘beroerd’ zijn geweest!
× De Spiegel

* Vooràl niet *Michel Dracosès*, dat is gewoonweg belachelijk! met die aanstellerij waarvan C. nog dupe is, en dat gelul over Jean Lombard!

Ik heb er toch wel àlles op gezet wat eenigszins de moeite waard is, juist omdat ik mijn dégoût wantrouw. Maar het stuk over het vogelvoederen bv. heb ik niet kunnen lezen. En wat mij ook buitengewoon ergert is het doorwauwelen over een waarheid als een os, bv. dat de Oudheid, door ons gezien, mooier is dan wij haar zouden hebben gevonden, als we toèn geleefd hadden; of dat de liefde voor 'iets of iemand onbekend' de mooiste liefde kan zijn (*Het Portret*). Dat is niet meer het uitgebreid weergeven van een gevoel of een stemming, maar het kauwen voor den lezer op een ideetje. Ik heb *bizonder* de pest aan schrijverij, waarbij de schrijver zich als een knecht inspant om *alles voor den lezer te denken*; ik tenminste, als ik als lezer volstrekt niet meer mee mag denken, krijg altijd slaap.

Donderdag.

Ik geloof dat ik *nu* de 4 andere dln. *Van en over alles en iedereen* zou moeten lezen; althans, het 3e deel *Van en over mijzelf en anderen* begint met een verwijzing naar *Spaansch Toerisme*. Om heen-en-weer-gezend te vermijden, zal ik tòch maar deze 2 dln. eerst lezen; maar als jij de volgorde van *het*[1] boek op je neemt, onthoud dan dat die andere serie hier tusschen komt. Een *zekere* chronologische volgorde is toch noodig, omdat Couperus dikwijls naar vorige stukken verwijst.

Hier dan de lijst uit *Van en over mijzelf en anderen III*.

Het heele begin (eerste 65 blzn.) vind ik 'actueel', journalistiek; wil je daar absoluut iets uit nemen, dan is misschien *Sentimentalisme tegen Futurisme* nog het beste. Maar het sluit wel erg aan op het voorafgaande. *Un Uomo Finito* is gewoonweg een boekbespreking! Uit de rest dan:

× Mannelijk Toilet (zéér Couperiaansch, en dus belangrijk)
× Wreede Portretten I en III (II vind ik een onbeduidende novelle,
  inpl. v. een 'portret')
  Conversatie? (of toch niet, lees jij het nog eens over)
  De Geluiden? (idem; *ik* vind 't eig. vervelend)
× Ouderdom en Leeftijd (dit vind ik als causerie héél aardig)
  Medaille's Keerzijde (vooral I is goed)
× Een Hagenaar in den Haag (het meesterwerk v/d bundel).

Deze keer dus niet veel, maar dat heb je altijd: als iemand's werk niet geheel verandert, wordt het op den duur slechter - niet omdat *wij*

1. Driemaal onderstreept.

het zoo vinden, maar omdat de schrijver vanzelf in herhalingen vervalt en de frischheid, de noodzakelijkheid haast, van zijn maniervan-zeggen verliest.

Ik word nu werkelijk benieuwd naar die 'antieke verhalen', niet alleen ter afwisseling, maar omdat het best kan dat Couperus, die deze feuilletons toch min of meer noodgedwongen schreef, dààrin verwerkte wat hem als kunstenaar op het hart lag. Ofschoon - zoodra ik zooiets geschreven heb, word ik weer bang voor zijn àl te literaire 'artistiekheid'. Het *beste* zou misschien zijn, om na déze 4dln. de 4 resteerende dln *Van en over alles en iedereen* te attaqueeren. Maar ik heb er den moed niet toe. En in ieder geval moet het langzamer gaan!

O ja, ik wou ook graag mijnheer 'Jan' er maar heelemaal uit hebben; het bestaan van dien man is toch maar een flauw aardigheidje. Ik vind mijnheer Orlando dikwijls al zoo vervelend, maar mijnheer Jan is larie. Schrap dus in de lijst van deel I het IIe stuk van *Legenden van de Blauwe Kust* dat ik alleen opgenomen heb voor dezen Jan; toen ik nog dacht dat het iets worden zou.

Zaterdag.

Hieronder dan de lijst van deel IV. Oef!...

(Zend me nu, maar over een week eerst! - *Antieke Verhalen en Schimmen van Schoonheid*.)

Der Dingen Ziel
× Het Afscheid
De Liefdes van Lili
× De Scheveningers
× De Tweede Blik
× Brieven van den Nutteloozen Toeschouwer (maar dit moet vóórop gezet worden, vóór *Een Hagenaar in den Haag* van het vorige deel. Verder is het 70 blzn. groot! - misschien moeten we er dus een keuze uit maken. Fragmenten eruit moeten we in ieder geval opnemen.) Wschl. ook vóór *Medailles Keerzijde*!

De Uren.

Ga mijn keuze nu werkelijk *goed* na en schrijf me je bevindingen. Ik ben en blijf zeer gesteld op een chronologische volgorde en reken op jou om die, althans zoo goed mogelijk, hersteld te zien. Voor vandaag laat ik het hierbij, hebbende niet alleen mijn taak volbracht, maar ook meer dan genoeg gemopperd. Ik schrijf met een hier teruggevonden vulpen, die van mijn vader moet zijn geweest, maar

mij niet ‘ligt’, als men dat van een vulpen zeggen kan.
Beste groeten van je
EdP.

P.S. Ik zond je Donderdag deel II en III tezamen. Vandaag deel IV. Je hebt nu dus alles.

894. *Aan J. Greshoff: Gistoux, 19 juni 1931*

Gistoux, Vrijdagmiddag.
Beste Jan,
Alles gaat hier vrijwel z'n oude gangetje. Ik blijf met liefde aan Jacques denken, maar heb een afkeer gekregen van correspondentie; par *abus*, dat spreekt. Ik heb eigenlijk heelemààl geen schrijflust meer.
Van Aty hoorde ik dat je het vrij goed maakt, gegeven de omstandigheden. Wanneer kom je terug? Ik ben op het oogenblik met Van Wessem hier, een beste kerel, maar hij is helaas wat doof. Zondagavond weer alleen, in Brussel, Dinsdag of Woensdag wschl. weer *hier*. Dit heen-en-weer-trekken is vervelend genoeg, maar enfin...
Ik gaf Atie Slauerhoff's adres; maar hier is het nogmaals: Hyacinthlaan 54, Overveen; misschien wel op 100 M. afstands van je huisdeur?
Ik zal Jacques spoedig toch eens schrijven.
Met mijn moeder gaat het weer iets minder goed; ze heeft zich teveel vermoeid.
Ik hoop je spoedig - en dan weer eens wat langer! - te zien. Ik zwijg veel, maar vergeet je niet. Je moet van den zomer toch ook nog eens hier komen, hetzij met Atie, hetzij (desnoods) alleen. Hoû je taai, een ferme hand van steeds je
Ed
Hartelijke groeten aan Nini.[1.]

895 (71). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 25 juni 1931*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1. Greshoffs schoonzuster Nini van Krimpen-Brunt.

896. *Aan H. Marsman: Gistoux, 25 juni 1931*

Gistoux, Donderdag.

Beste Hennie,

Ik zal je weer proeven zenden van *Vriend of Vijand*, zoodra ik ze heb. (Eerstdaags!) Wat *Tegenonderzoek* betreft, een groot deel daarvan wordt ingenomen door mijn Gesprek over Slau en onze polemiek. Inspireer je daar dus op. Als je hier bent, neem je de copy wel eens mee; op het oogenblik kan ik haar nog te veel noodig hebben.

Dank voor Eva!

Met *Vera* zal ik je graag helpen, zooveel ik dat kan.

Mijn stukken over Trotsky (dat ik niet schrijf wschl.) en over Savinkov, schijn ik al beloofd te hebben aan *D.G.W.,* indertijd. Ik kreeg er een ongeruste brief over van Kramers. Maar Lawrence geef ik je graag.[1.]

Ik ga zeker niet meer van hier weg vóór Aug. Geen lust en eigenlijk ook geen geld.

Tot nader. Met hart.gr. je

E

Wat een bête geschiedenis die *Vr.Bl*-reorganisatie! Wat is jouw lezing van het geval? Waarom deze bruuske mislukking?[2.]

Ik ben vanaf Maandag a.s. weer in Brussel.

897. *Aan F.E.A. Batten: Gistoux, 27 juni 1931*

B.F. Gelijk hiermee gaan de *Schimmen van Schoonheid* terug. Er is voor mij maar één verhaal in dat iets beteekent; het vrij lange *De Naumachie*. Al die andere brokjes navertelde mémoires en geschiedenis kunnen me gestolen worden. *Franciscus van Assisi* en *Messer Donato* zijn daarvan misschien weer de beste, maar ik zou ze toch niet opnemen.

Zend me nu *Antieke Verhalen, Van Blanke Steden* of de eerste deeltjes van *Van en over alles en iedereen*. De volgorde doet er voor mij

1. Zie 864 n 1 en 884 n 6.
2. Op dezelfde dag schreef DP aan Ter Braak: ‘Gisteren kreeg ik van Marsman, in één enkel zinnetje, het bericht dat Nijgh & Van Ditmar van de Vr. Bladen afzag.’

nu niet meer zoo erg toe, ik ben nu wat je noemt ‘wegwijs’ geraakt. En ook wel weer leeslustig.

Annie blijft op verzoek van mijn moeder nog wat hier, om te helpen en gezelschap te houden.

Beste groeten van

EduP.

Gistoux, Zaterdag.

II

Antieke Verhalen gelezen. In aanmerking komen, volgens mij, en om verschillende redenen: *Martia* (de beste ‘reconstructie’ van een historisch gegeven); *Van twee liefdegodjes* (een nogal charmant verhaal); en *Een Morgen vol anecdoten* (dat levendig en nogal grappig is). Als geheel vind ik deze bundel béter dan *Schimmen van Schoonheid*, ondanks de groteske Ary Prins-achtige omzettingen van de eerste proeven (*Adonis* vooral). Maar een verhaal als *De Naumachie* vind ik hier niet. Het beste is, geloof ik, om een of hoogstens twee verhalen hieruit te nemen, voor de variatie toch van C.'s kunnen (èn omdat de verhalen goed zijn). Maak jij maar uit welke.

Ik meen verder je opmerkzaam te moeten maken op zeker ‘gezwel tusschen de beenen’ van den keizer-gladiator Commodus, dat hem misschien ook voor Martia tot een gladiator maakte. Het is gek - ik merk dit ook bij Marsman - dat de beste Hollanders zoo verdomd weinig gevoel voor humor hebben, soms!

In haast.

898 (73). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 1 juli 1931*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

899. *Aan H. Marsman: Gistoux, 1 juli 1931*

Gistoux, Woensdag.

Beste Hennie,

Wat een stupide affaire, die van *de Vrije Bladen*! Ik vindje brief aan Bouws[1] in menig opzicht uitstekend. Hierbij zijn schrijven terug. Hij bedoelt het goed, maar zooals je zegt: tenslotte mag zijn ijver ook wel *iets* belangeloos' hebben, al is zooiets misschien volstrekt uit den

1. Zie *Bw TB-DP* 1, p. 116, 117 en 117-121.

booze in de business-sfeer waarin hij leeft. Ik schrijf hem eerstdaags hierover; ik stelde het tot dusver uit, uit een soort ergernis. Groote lust mij niet meer 'beschikbaar' te stellen!

Ingesloten ook een brief van Arthur M.L. Je ziet hoe 'onjuist' je inlichtingen zijn; leer juister te zijn, in den vervolge, van deze anarchist!

Ik ben bezig *Vera* zorgvuldig door te lezen en schrijf er de onhebbelijkste opmerkingen naast.[2.] Je neemt mij dit wel niet kwalijk; ik schrijf precies op wat er al lezend in mij omgaat, en daar ik je op het *slechte* moet wijzen... Mogelijk heb je er toch meer aan, dan ikzelf nu denk. Moet ik je die blzn. opzenden of voorloopig hier houden?

Waar is dat 'onmogelijk communiqué' van Pom?[3.] kan je het mij niet opzenden?

Inhoudsopgaaf van *Vr. of Vijand* etc. volgt; mèt de proeven. Met mijn moeder gaat het slap, met mij ook zoo-zoo. De warmte misschien; zal wel beteren.

Hart.gr. ook aan Rien, van je

E

900. *Aan F.E.A. Batten: Gistoux, 2 juli 1931*

Gistoux, Donderdag.

Beste Freddy,

Als je zulke dikke brieven in je drukwerken doet, krijgen wij er op een kwaaie dag gedonder mee; dat zou je niet meevallen! Vertrouw niet àl te erg op de onverschilligheid van de postmenschen inzake 'gedrukten'.

Dank overigens voor de *Antieke Verhalen* en het nr. *Schakelaar*. Heerlijk toch, al dat wetenswaardigs over Couperus! De eene is nog boeiender en onderhoudender dan de andere, en alleen de enkele

2. Zie *Vijf versies van Vera*, p. 10.
3. Marsman bedoelde de aanbeveling van de commissie voor schone letteren van de *Maatschappij der Nederlandse letterkunde* voor de C.W. van der Hoogt-prijs 1931 (uitgereikt aan Arthur van Schendel voor Het *fregatschip Johanna Maria*), die op de jaarvergadering van de *Mij* (10 juni 1931) werd voorgelezen door 'het lid dier commissie Mr.M. Nijhoff'. Het juryrapport staat afgedrukt in de *Handelingen van de Maatschappij der Ned. letterkunde 1930-1931*, p. 80-83.

phrasen die je uit mijn brieven lichtte[1] brachten iets of wat van een wanklank. Ik neem je dit grapje niet kwalijk, omdat ik nu eenmaal niet genoeg literator ben om er tenslotte éénige beteekenis aan te hechten, maar ik vind die paar zinnetjes wel wat erg afgeroffeld, waar het gaat om een *hulde* aan Couperus. Maar basta.

Nu tusschen ons. Je bent ontzettend aan het pennen geslagen: 1°. om nog eens te zeggen hoe'n plezier je had over mijn lees-vermoeienis - goed, het zij je van harte gegund; 2°. om mij nog eens duidelijk te maken hoe véél superieurder de on-directe speelsch-defensieve houding van Couperus is, dan mijn directe offensieve (en wschl. weinig speelsche) dito - heerlijk! die superioriteit zij Couperus (en jou) méér dan gegund; 3°. - maar hier zijn we aan de detailkritiek.

Dat je Jan - met den 'anderen Jan', genaamd Walch[2] - zoo aardig vindt... vooruit dan maar. Ik houd niet erg van dit soort humor tegen *den* Hollander, dat men bovendien bij Beets (fam. Stastok) en Multatuli (Droogstoppel) veel beter vindt. Maar als jij het als zóó geestig, speelsch, defensief etc. beschouwt, doe het er dan vooral bij, en laat mij je dan de zorg overlaten van er *die* Jan-stukken in te plakken, die je het meest vervoerd hebben.

'Wie leest de *Ideën* van Multatuli nog?' vraag je. Ik zou op deze zelfde manier kunnen vragen: wie leest Couperus nog? 'Het Publiek' niet. Ieder intelligent Nederlander misschien wel. Je weet toch dat in deze door jou gesmade *Ideën* de heele *Woutertje Pieterse* steekt (o.a.)? De *heele* Multatuli is boeiend, levend gebleven, minstens zoozeer als Couperus. En vergis je niet, van deze twee menschen was Multatuli - als je dan van het woord 'figuur' houdt, zonder eenige twijfel de grootste figuur. Het is vreemd dat je blijkbaar zoo weinig aandacht aan hem wijdde, want hij is zelfs de beste *schrijver* misschien die we hebben, ik bedoel dat hij een veel genialer, rechter, temperamentvoller proza schreef dan Couperus (zelfs op zijn best) en méér dan C. *altijd zichzelf* was.

Er zijn geen 'eigenlijk onbeteekenende' scheldwoorden. *Ieder* woord, dus ook ieder scheldwoord, krijgt soms de grootste beteekenis, als het hart van den schrijver (zullen we maar zeggen) erachter zit. Als Multatuli tot Duymaer van Twist zegt dat hij hem op zal roepen, net zoo veel en zoo lang, tot zijn naam den volke zal zijn ge-

1. De bijdrage van DP aan De *schakelaar* (Zie 859 n 1) bestond uit een aantal fragmenten uit de voorgaande brieven over Couperus.
2. Battens oud-leraar Jan Walch was een vriend van Couperus geweest, en identificeerde zich graag met het personage Jan uit Couperus' schetsen.

worden tot een braakmiddel,[3.] dan heeft hij, ook als ‘kunst’, iets minstens zoo volmaaktst gegeven als de geparfumeerde tirade die je me citeert uit *Eline Vere* (over Lili's rêverieën). - En van ‘lenigheid en souplesse’ gesproken, ook daarin is Multatuli zeker Couperus' mindere *niet*. Rest dus je voorliefde voor parfums. Maar over zulke smaken valt niet te twisten, zeggen de wijzen. Als Couperus alléén die parfumeur was, zou ik hem ook een kwibus vinden, zooiets als zijn naäper, mijnheer het prachtsmousje Ed. Veterman.

(Als ik die eene phrase over Jean Lombard aanhaal als karakteristiek voor de heele flauwe kul van mijnheer Dracosès,[4.] dan weet ik waarover ik schrijf. On n'est pas cul à ce point là! Maar jij vindt het wschl. alleen maar een mooie naam, dus ik begrijp je verwondering.)

Je wilt uit Deel II dus smijten: *Ter uwer verjaring* en *Gevraagd: een secretaris*; verder: *De Spiegel*. Mooi; mij best. - Uit deel III: *Conversatie* en *De Geluiden* weg. Ook best. Maar ik ben zéér gesteld op *Wreede Portretten* I en III, die heusch nog wel meer zijn dan ‘knap’. De vaderlandsliefde van *De Terugkeer* vind ik daarentegen een beetje vervelend - ja, ‘vervelend’; bovendien staat datzelfde gevoel duidelijk, meen ik, in *Een Hagenaar in Den Haag*. Dat zou dus een beetje repliek van het eerste worden. Ik blijf tegen, sterk tegen *De Terugkeer*, n'en déplaise de braaf-vaderlandsche harten. - In deel IV wil ik absoluut fragmenten hebben uit de *Brieven van den Nutt. Toeschouwer*; dit behoort eenvoudig soms tot het beste wat hij ooit over zijn ‘ik’ geschreven heeft, en ik verzeker je dat ik dit opnemen zou, dwars tegen mijn afkeer in van alle oorlogslectuur (al is het ‘zijdelingsche)’. Accoord voor de rest; ofschoon ik *De Uren* niet zoo goed vind als jij. *De Liefdes van Lili* kan er desnoods wel uit.

Als je mij een overdrukje van dat stukje met die portretten[5.] bezorgen kunt - graag! Maar als medewerker kan je *mij* niet opgeven, ik heb nooit één letter in *Elzevier's* gehad. - Mijnheer Houwink is 1. een gatlikker van het treurigste soort, 2. als kritikus een rund. - (Je vergeeft me wel, terwille van het even oprechte als weloverwogene van deze meening, de ‘eigenlijk onbeteekenende’ scheldwoorden.) Op je soort verdediging van wat er allemaal nog wèl aan goeds kan steken in de Ina's, Tops, Letjes en andere Mina's, ga ik niet in: het leven is kort. En herzie je karakteristiek dat Slauerhoff een ‘psycholoog van de achterbuurt’ zou zijn, dàt monopolie berust sedert lang bij

3. Zie 733 n 1.
4. Zie 893.
5. Zie 766 n 2.

Louis' vriend, de groote schrijver Ies,[6] je weet wel, de epos-man van *De Jordaan*.

Het vitale - vóór alles - is nooit *mijn* hobby geweest; je verwart mij met Marsman. Ik zou iemand kunnen aanvaarden die één boek geschreven heeft, en dan nog een kwijnend. Wat ik misschien in de eerste plaats zoek is (maar begrijp me nu vooral niet verkeerd) een *menschelijke standing*. Ik heb op mijn manier een intense hekel aan wat banaal is en wat stinkt (naar de keuken bijv.), al zal deze bekentenis je misschien hoogelijk verwonderen.

Wat het imbeciele Hiegentliechje schrijft[7] is werkelijk van geen beteekenis. Er zijn ook nog een soort literaire paardevijgen, waar ik nog niet eens mijn schoen in zet. Je zou zien, als je me wat langer meemaakte, hoe je me nog zou 'begrijpen'!

Annie zond je eergisteren - omdat ik ietwat overhaast naar Brussel moest - het Mei en Juni-nr. van *Helikon*. Deze zijn je gaarne aangeboden door mij, in hoedanigheid van non-collectioneur van dergelijk fraais; als je wilt zal ik je de rest ook sturen. - Ingesloten nog wat goud voor de komende zendingen en spoedig verslag over de *Antieke Verhalen*. Met beste groeten, je

EduP.

901. *Aan E. Bouws: Gistoux, 2 juli 1931*

Gistoux, Donderdag,

Beste Bouws,

Ingesloten de aant., die Marsman mij doorzond - met één kantteekening van hemzelf, zooals je ziet. Alsof de *talent*-kwestie weer niet *vanzelfsprak*.

Je hebt je veel moeite gegeven voor de zaak, dat is zeker. Je moet later maar eens de historie schrijven van dit tijdvak! - Met je aanteekeningen ga ik vrijwel geheel accoord. Hoe meer ik erover nadenk, hoe meer ik merk dat ik eigenlijk niet kan tegen een zekere toon: van gewichtigheid, van dikdoenerij.* En die schijnt voor genuine business-men onvermijdelijk, onmisbaar. Waarom kon alles toch niet eenvoudiger? Waarom al die groote woorden tegen Van Wessem?

6. Israël Querido.
7. Zie 947 n 2.

* Waarvan je *brief* aan Marsman zwaar ging.

Waarom al die gewichtigheid van en over mijnheer Zijlstra? Ik word tureluursch als ik dat bepaalde toontje hoor; ik heb dan direct lust om 'poep' te zeggen.

Komt er nu nog wat van of niet? In Godsnaam, geef dien grooten zakenman Zijlstra nu een paar Amerikaansche injecties voor vlug besluiten, en schrijf me omgaand of er wat gebeurt of niet. Of moet daar weer voor worden *vergaderd*? Waarom ook kon die Zijlstra-de-malheur *op de vergadering* zijn bek niet opendoen om te vertellen dat jouw aanwezigheid in, naast, op de redactie een *eisch* van hem was? Waarom moest dat achteraf, in gecompliceerde briefjes, worden behandeld? Iedereen krijgt zoo den indruk dat *hij* niet denkt, maar dat *jij* dat voor hem moet doen! - Enfin, als er nog eens gestemd moet worden, je kent in ieder geval mijn stem. Van Wessem erin; jij ook. Kan men niet een nieuwe titel voor je bedenken, als alles strandt op dat rotte baantje van *secretaris*? Kan Van W. niet reductie-*secretaris* blijven, strict beperkt tot secretaris van de redactie, en jij: administrateur, manager, commissaris, minister, G.v.d. vind een naam! - redactie-controleur, voor mijn part! - of kortweg: *Schakel*? Heb toch een beetje humor, jullie allen, en breng iets tot stand; inpl. van zulke helden te zijn in het opstellen van wetten en contracten en het dan nog niet ééns te kunnen worden, na alle over-en-weer geschrijf. Marsman is er al abruti van; ik ook. Als er nog eens vergaderd moet worden, boks dat dan voor elkaar; maar laat dan op die vergadering uitgemaakt worden of de zaak doorgaat of niet. Ik zou verdomd graag ééns erbij zijn, en met dien grooten man Zijlstra spreken, al was het maar om definitief stront met hem te maken en te weten dat de zaak lekker niet doorgaat.

Voilà. Ik zeg je maar precies wat ik voel; en nogmaals, onze persoonlijke relatie staat buiten dit alles. Wij zijn 'onzakelijke idioten' schreef je aan Marsman (*ik hoor daar ook bij*!); jullie - Zijlstra vooral, de man die zijn bek niet kan opendoen om te zeggen wat hij wil - zijn zakelijke *sabbelaars*. Schrijf me nu a.j.b. spoedig deze 3, of 4, woorden: *Zaak gaat door* of *Zaak gaat niet door*. Het zal mij, *in beide gevallen*, een vreugd des harten zijn! Hart. gr. van je

E

902 (74). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 2 juli 1931*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

903. *Aan Het Vaderland*[1]*: Gistoux, 6 juli 1931*

Gistoux, 6 Juli '31.
Aan de Redactie
van ‘het Vaderland’.

WelEd. Heeren,

In aansluiting op de haastige rectificatie van den heer Dirk Coster, haast ik mij, op mijn beurt, u het volgende mede te deelen:

Ik zond mijn stuk aan den heer Dirk Coster, wiens adres mij wèl bekend is, in een gewone enveloppe, en met een gewone postzegel voor het buitenland. Er was niets merkwaardigs aan die zending. Toch schijnt zij dus, tusschen Gistoux en Bennebroek, te zijn weggeraakt.

Hoe jammer, zulke toevalligheden! Er zijn veel woorden voor noodig, soms, later, in de courant. Ik schreef den heer Coster, in margine, dat mijn stuk een ‘ingezonden’ was, en dat, wanneer het niet in het *Stem*-nummer van 1 Juni voorkwam, ik het zou plaatsen in *Den Gulden Winckel* van 20 dagen later. Hetgeen gebeurd is. Dat den heer Coster op deze wijze de moeite bespaard werd mij te antwoorden, is even duidelijk. Het was, welbeschouwd, een soort delicatesse van mij, ten opzichte van iemand, die, ofschoon zoozeer op de hoogte van mijn ‘intieme vrienden’ en woongelegenheid, mijn adres ‘totaal’ niet kent.

Met beleefde groeten, en u dank zeggend voor plaatsing van het voorgaande,
E. du Perron.

904. *Aan F.E.A. Batten: Gistoux, 7 juli 1931*

Gistoux, Dinsdag.
Beste Fred,
De *Blanke Steden* zijn gearriveerd. Ze zien er erg vervelend uit. Eerstdaags rapport.
Vandaag zend ik je twee oude nrs. *Helikon* - weg te geven, als je

1. Deze brief werd geplaatst in *Het vaderland* van 9 juli 1931 (av.) met de volgende noot bij ‘Bennebroek’: ‘Wij dachten dat de heer C. te Amersfoort woonde (Red. Vad.)’. Zie ook brief 844, waarvan Coster in *Het vaderland* van 2 juli 1931 (av.) had meegedeeld dat hij hem nooit ontvangen had.

er niet op gesteld bent; help de poëzie te verspreiden, zelfs kosteloos, in Nederland! - en het nieuwe (extra!) nummer. Dit bedoelde ik met 'de rest'.

Bankpapier dus maar aanhouden. Zóóveel was het niet; en het gedonder bij wegraken dus lang niet zoo erg als bij vinden van je contrabande. Maar *niets* raakt weg, behalve mijn 'zendingen' aan Dirk Coster. Als zijn vrouw, uit medelijden met zijn pover figuur, mijn enveloppe niet heeft weggemoffeld, dan ben ik er zeker van dat de man liegt. 'Te hoog' staat hij er zeker niet voor; hij, die nog maar de grootste hoogte bereikte van den *ethicus*.

Ik heb aan *Het Vaderland* geschreven; eenige verneukeratieve regels.

Dat van *Woutertje* een aparte editie bestond, weet ik. Maar dit verontschuldigt den lezer van *die* editie niet, als hij de *Ideën* ongelezen laat. Wat de passage betreft van het braakmiddel, een van de mooiste die Multatuli ooit schreef, die staat ergens achterin de brochure *Over Vryen-Arbeid*. Lees dat eens heelemaal over, het is zoo frisch en pakkend alsof het gisteren geschreven was. Een toon als deze klinkt door alle tijden. Wat ik in Multatuli bewonder, is dat hij zoo prachtig schrijft als zonder zich schrijven te hebben *geleerd* (wat men van Couperus niet zeggen kan), met den klop van het bloed, - zoomaar, en eigenlijk beter dan *wie ook* in Holland, *eigenlijk* 10× zoo goed als Van Deyssel, den artiest-in-proza, om maar iemand te noemen. *Nooit* heeft Van Deyssel bereikt wat Multatuli bereikte, in zijn groote momenten.

Wat je overigens zegt van die 'affiniteiten', begrijp ik volkomen.

Natuurlijk zijn 'losstaande' scheldwoorden, bête neergekalkt, uit den booze. Maar evenzoo, 'losstaande' en bête neergekalkte fraaie woorden. Het verband is natuurlijk altijd noodig. Maar het simpele *Merde*! van Cambronne,[1] in het verband van den slag van Waterloo, is minstens even mooi als welke gevleugelde phrase ook. Ik begrijp niet dat je dit niet inziet. - En wat ik je over Houwink schreef, was eenvoudigweg mijn meening. Je kunt doen wat je wilt, maar ik veronderstel dat je nu toch precies voelt en weet wat ik van hem denk? Daar ging het om - niet om effect te maken bij de Natie!

Dat stuk tegen Coster, dat jij zoo goed vindt, schreef ik op een

1. Pierre Jacques Etienne de Cambronne, generaal van Napoleon, voerde bij de slag van Waterloo het bevel over een divisie oude garde. Door een Engelse parlementair tot overgave genoopt, zou hij 'merde' hebben geantwoord.

morgen, nog half-slaperig, nadat ik zijn 'varium' gelezen had. Ik vind die half-slaperigheid er ook nog wel in te bespeuren. Het mist *fut*.

Zeer benieuwd naar de overdruk.

Hoe is de lezing van Greshoff[2.] je bevallen? Gr. zit tot 15 Juli in Holland, examineert nog steeds, de arme kerel. Adres: Haarlem.

De volledige poëzie van P.v.O. heb je in dat deel[3.] niet. Tegen zijn zin in, plaatsten we al ⅓ ongeveer van *Music Hall*, en zoowat de helft van *Het Sienjaal*. Maar *Bezette Stad* vormt een apart geheel, is eig. één groot gedicht - en was (en is!) niet uitverkocht. Ik raad je af het te koopen. De eigenlijke, de 'definitieve' P.v.O. vind-je in *Barbaarse Dans* en verder in het heele *Eerste Boek van Schmoll*. - Met hart. groeten, je

EdP.

905. *Aan W.A. Kramers: Gistoux, 7 juli 1931*

Beste Wynand,

Ik heb een artikel over Trotsky[1.] gevraagd aan mijn vriend Paul Méral, die het wschl. veel beter zal doen dan ik; eventueel schrijf ik er zelf nog wat bij. Het artikel is *wordende*. Als je het 8 dezer niet hebt, dan voor het volgende nr.[*] Ik *kom* gewoonweg niet tot werken: familiegedonder en warmte.

Goed, je krijgt Savinkov en het stuk over Marsman en andere essayisten. In principe ben ik geenszins van plan uit de rangen van je medewerkers te deserteeren. Die *V.Bl.*-reorganisatie is overigens een dreinerige historie!

De kloothark Coster beweert dat hij nooit eenige 'zending' van mij onder de oogen had. Ik ben er vrijwel zeker van dat hij *liegt*; tenzij zijn vrouw misschien uit liefde die enveloppe verstak. In ieder geval zal ik even hierover antwoorden aan *Het Vaderland* (al is de zaak eigenlijk àl te bête).

Hart. gr. van je

E

Gistoux, Dinsdag.

2. Een radiolezing. Zie 915.
3. *Gedichten*. Antwerpen 1928.
1. Herman de Guchtenaere, 'Bij de mémoires van Trotzki'. In *DGW* 30 (1931) 357 (september), p. 184-186.

* O jee, ik merk dat dat al niet meer kan!

906. *Aan C. van Wessem: Gistoux, 7 juli 1931*

Gistoux, Dinsdag.

Beste Constant,

Mijn moeder is van oververmoeienis wat gaan sukkelen; daar Annie Batten hier niet blijven kon, maar naar Weenen moest, kon ik niet naar Brussel terug; andere ‘omstandigheden’ hebben trouwens gemaakt, dat ik al mijn boeken hierheen overgebracht heb, en zeker tot eind Augustus hier denk te blijven.

Het spijt me dat ik jullie niet kon afhalen, voorloopig is het beter dat we geen logés hebben. Tegen halfJuli komt Menno een paar dagen, maar dan zal de chatelaine wel weer zijn opgeknapt; trouwens, nu al gaat het beter.

Ik laat het hierbij, hebbende nog steeds absoluut geen schrijflust. L'envie épistolaire est comme l'envie de foutre; on ne l'a pas toujours.[1.]

De reorganisatie van de *V.Bl.* lijkt mij meer en meer een vervelende, dreinerige historie. Daarover dus ook liever niet. - Overigens geen nieuws.

Met beste groeten, mede aan je vrouw,

je E

Heeft het vuur van de Balineesche apsara's het Holl. paviljoen afgebrand?[2.]

907. *Aan F.E.A. Batten: Gistoux, 8 juli 1931*

Gistoux, Woensdag.

Beste Fred,

Ik heb den heelen morgen doorgebracht met bladeren in de *Blanke Steden*. Het is mij erg meegevallen, sommige blzn. zijn heel persoonlijk, en dat is het ensemble óók, maar toch voel ik hoe langer

1. Wschl. een (gewijzigd?) citaat, waarvan de herkomst niet kon worden achterhaald.
2. Het Nederlandse Paviljoen op de Internationale Tentoonstelling 1931 in het Bois de Vincennes te Parijs werd op 28 juni 1931 in een kwartier volledig door brand verwoest, waarbij de gehele, zeer waardevolle, inhoud verloren ging. Naast het paviljoen bevond zich het zgn. Balinese dorp, waarin een groep Balinese dansers was gehuisvest, die tijdens de tentoonstelling optrad. Zie ook 929.

hoe duidelijker dat wij *dezen* kant van Couperus niet moeten opnemen in ons eene deel. - Dit werk heeft toch altijd iets van een catalogue raisonné; het treedt, aan den eenen kant, te zeer in competitie met andere catalogi - die alle ook weer, meer of minder, *persoonlijk* zijn!; aan den anderen kant wordt onze voorkeur voor dit of dàt stuk al te veel beïnvloed, dunkt me, door de *onderwerpen*. Ik voel bijv. erg veel voor het heele hoofdstuk over Pisa; maar als ik dàt eruit zou moeten lichten, vraag ik mij af: waarom? *Al* deze stukken staan vrijwel op hetzelfde peil; vooral als kunstkenner en -minnaar, blijft Couperus vrijwel altijd zichzelf gelijk. Maar ik zie daarom ook geen stuk dat, zooals ik vroeger zei, als vanzelf 'er uit springt'. Jij wel? In dat geval zou *jij* kunnen kiezen. Ik geef het op. Vooral tusschen de verhalen geplaatst, zullen deze fragmenten van een catalogue raisonné, geloof ik, erg verbleeken. Kortom, *ik* waag het er niet op, dat staat vast.

Zend mij spoedig *Legende, Mythe en Fantaisie.*

Beste groeten.

Je EdP.

Gelijk hiermee zend ik je de 2 dln. terug.

Woensdagavond.

Met de middagpost, waarmee ik de *Blanke Steden* verzond, kwamen hier *Legende, Mythe, enz*. en het overdrukje van *Elzeuier's*.[1] Het laatste is heel mooi; en werd mij rechtstreeks toegezonden; je hebt mij dus wèl genoemd? De portretten zijn heel goed; ik heb er direct Couperus en Slauerhoff uit gesneden, de eerste om in het 1e deel van de *Kleine Zielen* te worden ingeplakt, de tweede voor mijn ex. *Schuim en Asch*. De rest.... o! de rest! - Ik heb ook het proza van Houwink doorgekeken; het wemelt van stommiteiten en absolute onjuistheden. Ik zal het je eerstdaags terugzenden met mijn kantteekeningen. En dat krijgen die brave PEN-menschen uit andere negorijen nu als evangelie te slikken, zonder protest ook van Hollandsche zijde.

Intusschen, dank voor een en ander.

Tot nader.

EdP.

1. Roel Houwink, 'Hedendaagsche Nederlandsche letterkunde'. In *Elsevier's geïllustreerd maandschrift* 41 (1931) 6 (juni), p. 401-420. Dit opstel was geschreven n.a.v. het 9e congres van de P.E.N. club, dat van 22 tot 26 juli werd gehouden te Den Haag. Een vertaling ervan werd de buitenlandse congressisten aangeboden.

[2.]P.S. - *Misschien* ga ik een stuk schrijven, voor de *Vr.Bl.,* over de catalogus voor den buitenlandschen PEN-man, van Houwink. In dat geval houd ik de overdruk nog wat aan. Ik denk dat, *als* ik het schrijf, het iets worden zal als het *Gesprek over Slauerhoff*; maar dan een 'gesprek met een buitenlander'.

908. *Aan F.E.A. Batten: Gistoux, 9 juli 1931*

Gistoux, Donderdag.

B.F. - Met *Legende, Mythe, etc.* ben ik ook al klaar. Niet veel tijd aan besteed; ik begin Couperus nu zóó te kennen, dat ik aan den *toon* van een verhaal al merk of het goed wordt of niets. En dit boekje vind ik - als ik je er niet èrg mee grief - bijna prullig. Vooral in vergelijking met de 2 vorige deelen van dit soort, en ook met de 4 legenden uit *Over Lichtende Drempels*, blijft er eigenlijk niets van over. Ik zie geen enkel verhaal (of stuk) om op te nemen; als je vindt dat ik me vergis, hoor ik het nog wel. Een van de beste (na)vertelsels hier is m.i. *De Rots*, maar eigenlijk heeft dat ook niets om het lijf. Ik denk dat onze groote Louis, toen hij deze dingetjes schreef, veel 'brosse koekjes' at, uit de andere hand.

Zend me nu *niet Met L.C. naar Afrika*, en ook *niet Oostwaarts*; zoek jij zelf daar maar in, als je vindt dat het gebeuren moet. Evenzoo voor *Nippon*. Ik krijg nu nog van je: de 4 dln. *Van en over alles en iedereen*, die ik nog niet zag, de 3 dln. *Proza* van Holkema en Warendorf en *Het Snoer der Ontferming*. En *God en Goden* - hoort dat hier niet bij?

Maar wacht nu tot de volgende maand! Begin Augustus voel ik me wel weer frisch.

Beste groeten van je

EdP.

[1.]Ik stuur je het stuk van Roel tegelijk met *Legende enz*.; après tout kan ik mijn tijd beter gebruiken dan met er een stuk tegen te schrijven.

2. Tekst op achterzijde van envelop.
1. Tekst op achterzijde van envelop.

909. *Aan F.E.A. Batten: Gistoux, 10 juli 1931*

Gistoux, Vrijdag.

B.F. - Als je mijn krabbels bij Houwink bestudeerd hebt - en de ondelicaatheid ervan betreurd, zend mij het fraais dan terug, want misschien dat ik er *toch* een stuk over schrijven ga; niet uitgebreid dan, voor de *Vr. Bladen*, maar kort, voor het 3e deel van mijn cahiers. Daar Stols blijft staan op 160 blzn. maximum per deel in die serie en mijn 2e deel dit maximum al met een vel overschreden heeft, is er een pak copie teruggekomen, met het gevolg dat - daarmee 'verrijkt', ook mijn 3e deel nu *klaar* is! Een heerlijk gevoel toch, zooveel over je medescribenten te hebben geschreven! Enfin, binnen afzienbaren tijd heb je nu deel 2; het is m.i. beter dan het ie, de toon is er beter volgehouden, en de manier van schrijven losser ook, natuurlijker, geloof ik.

Het 3e deel opent nu met mijn kritiek op het *Carnaval* van Ter Braak; wat geen kwaad begin is.

Ter Braak zelf is overmorgen hier. Overigens gaat alles even rustig voort en alleen mijn lectuur van de laatste dagen (Couperus niet meegeteld) was anarchistisch.

Zend me Houwink-vaer dus terug; hart. groeten van je

EdP.

P.S. - Lees de *Groene* van 4 dezer, waarin een *vlammend* artikel moet staan van Marsman tegen de Commissie voor de bekroning van Van Schendel, en een rapport van die Commissie - in werkelijkheid van je beminden Nijhoff. Ik vermoed dat het stuk je plezier zal doen!

910. *Aan H. Marsman: Gistoux, 10 juli 1931*

Gistoux, Vrijdagavond.

Beste Hennie,

Een heel pak uit *Vriend of Vijand* werd mij door Stols teruggestuurd, omdat de tien vel die hij per deel geven wil, door mij reeds met een vel overschreden werd. Ik merk nu opeens dat ik veel te veel ook heb voor het 3e deel; vooral nu het overtollige van het 2e er bij komt. Ik breng morgen de copie bij Stols.

Jou stuur ik eerstdaags de proeven van al wat je nog hebben moet uit *Vriend of Vijand*. In deel III komt het volgende:

1. Art. over *Carnaval der Burgers*. 2. Stuk over Menno's stuk over Havelaar, verdediging van Bloem eigenlijk. 3. een stuk dat in *D.G.W.* heeft gestaan tegen een bespreking van *Saturnus* door Marnix Gijsen.[1] 4. Losse aanteekeningen over Greshoff, Binnendijk, Van den Bergh. 5. Een stuk over Greshoff (geheim nog!) 6. Aanteekeningen over *La Voie Royale* van Malraux. 7. Idem over *Adelaide*, Sade, Stendhal (en jou), Conan Doyle, etc. (Deze stukken zond je mij via Van Wessem terug als ongeschikt voor de *V.Bl.*) - Tweede Cahier: 1. Gesprek over Slauerhoff. 2. Naschrift daarop. 3. Brief daarover - voortzetting en uitbreiding. 4. Nog een reprise, meer over Van de Woestijne, Leopold en de dichterij van het 'verhevene' soort. - Derde Cahier: 1. Het stuk in *D.G.W.* over den bundel van Bijleveld en tegen Pom. 2. Het stuk over epigonisme en poëzie, dat voorin *De Nwe Eeuw* heeft gestaan. 3. De 'herinneringen' aan jou, die je in ms. las. 4. Vervolg van het debat over poëzie en epigonisme, met de slotaanteekeningen die je ook kent. 5. Stuk over Galmot en Cendrars (*Rhum*) in het Cr. Bulletin. 6. Mijn 'brief' aan Coster.[2]

Ik geloof dat je zoo ook een duidelijk beeld hebt van mijn 'literaire activiteit' in dezen 3^{en} bundel!

Wacht nu op de proeven. Je hebt ze *spoedig*.

Hartelijke groeten van je

E.

Maak je stuk niet *te* lang; anders bromt Stols weer over extra-kosten! Een pag. of 8-10 in ms. hoogstens. Tenzij.... enfin, hou hier rekening mee, voor zoover dat *gaat*.

Morgen is Menno hier!

911. *Aan G. Burssens: Gistoux, 14 juli 1931*

Beste Burssens,

Ik ontvang daarnet een uitnoodiging om deel uit te maken van een comité Paul van O. Natuurlijk wil ik dat met groote vreugde doen! Maar de voorzitter, Jozef Muls, gaf zijn adres niet op; zoodat ik, om tijd uit te winnen, *jou* maar mijn antwoord opgeef. Wil je hem telefoneeren?

1. Niet in *Tegenonderzoek* opgenomen.
2. Deze werd vervangen door het stuk over revolutionaire poëzie (Zie 796 n 1).

Mijn moeder kwakkelt weer, en door allerlei andere omstandigheden zit ik hier wschl. 2 maanden vast, tot ongeveer eind Augustus. Ik kan onmogelijk van hier weg, behalve af en toe even naar Brussel, en dan zonder ooit vooruit te weten wanneer.

Ik zond je 3 dagen geleden zoowat een ex. van mijn 'jeugdroman',[1.] samengetrokken en wat opgeknapt. Een meesterwerk is anders; maar misschien amuseert het je hier en daar nog wel.

Laat eens wat hooren. Hart. groeten van je

EdP.

Gistoux, Dinsdag.

Verdomd aardig, terwijl ik dit papier wegleg, komt je brief binnen. Ik ben met je kritiek over *Een V.* méér dan tevreden; meer dan zooiets had ik althans niet verwacht. Ook dat je de laatste alinea de beste vindt, vind ik heerlijk; die werd 2 maanden geleden, geloof ik, bij het nazien van de proeven, geschreven!

Wat die comité-kwestie betreft: daar is dus nog onzekerheid over? Dan is het maar goed dat ik mij tot jou wend. En ziehier: jij en ik zijn in deze één. Ik verklaar mij solidair met jou; antwoord *voor mij* dus *precies* zooals je het voor *jezelf* zou doen.

Tot nader! Houd me op de hoogte.

EdP.

912. *Prentbriefkaart*[1.] *aan D.A.M. Binnendijk: Nijvel, 15 juli 1931*

B.D. en E,[2.]

Een hart.gr. van Jean de Nivelles, die hier de poésie pure uitklepelt over een charmant stadje!

Menno

> Zeer geachte heer!
> Jan van Nijvel is van Goud;
> U en ik zijn spoedig Oud;
> Waarvoor 't Leven te verzuren
> Met de Poésie très-pure?

EduP.

Hart.gr.

Truida

1. Een voorbereiding.
1. Foto van het beeldje van Jan van Nijvel in de klokketoren te Nijvel.
2. Dick en Enny (Binnendijk).

913. *Prentbriefkaart*[1.] aan de heer en mevrouw H.C. van Houten[2.]: *Nijvel, 15 juli 1931*

Deze gouden Johannes (de Dooper?) maakt zich de tolk van onze hartelijke groeten. Hij klepelt ieder half uur, zonder de ziel van Beethoven echter!

Menno
Hart.gr.
Truida.

> Mijnheer, dit land is klein, de kerken zijn er groot,
> Men slaapt in de cafés als in Abraham's schoot,
> Aanvaard uit deze stad, onder een winterzon,
> De groeten van den scribens Edgar du Perron

914. *Aan H. Marsman: Gistoux, 16 juli 1931*

Gistoux, Donderdagmidd.

Beste Hennie,

Ik haast me je gerust te stellen: *alle* zendingen zijn aangekomen! Eerst - inderdaad terwijl Van W. hier was - je *Gesprek*[1.] (waarin veel aardigs staat, maar waarover ik met je spreken wou - als we de copie voor je 2 crit. bundels in elkaar zetten, dacht ik, in Augustus); verder, vandaag, het wat al te driftige, maar toch *voortreffelijke* stuk tegen de Pommen,[2.] en de krant (die ik mèt het stuk netjes bij de andere copie leg); last not least, de aanteekeningen van Bouws.[3.] Je ééne aanteekening is gauw weerlegd: ‘talent’ komt nog eerder dan in de eerste plaats, talent moet de *basis* zijn. Ik vind die aanteekeningen behoorlijk, en heel wat geschikter dan het zware en pedante antwoord van B. aan jou persoonlijk. Maar basta over deze rotaffaire, die ook mij vermoeit en hindert.

1. Foto van het beeldje van Jan van Nijvel in de klokketoren te Nijvel.
2. Hendrik Cornelis van Houten (1876-1967), redakteur buitenland van de *NRC*, was goed bevriend met Ter Braak.

1. Mogelijk gaat het om het ongepubliceerd gebleven *Gesprek tussen Hans en Bennie*. Zie 1100 n 1.
2. In *De groene Amsterdammer* 2823 (11 juli 1931), p. 2, verscheen Marsmans artikel ‘De bekroning van Arthur van Schendel’.
3. Zie *Bw TB-DP* 1, p. 117-119.

Het doet mij genoegen dat mijn notities bij *Vera* je goedkeuring hebben; goed, ik zal er dus zoo mee voort gaan. Ik vind het zóó absoluut niet vervelend, want ik schrijf maar precies op wat ik denk. Dat het intusschen op deze manier geen poème-en-prose wordt, ben ik met je eens; meer een lang verhaal. Maar toch: ook zóó gaat het best, geloof ik. In ieder geval: *wat* er gedaan moet worden om een geheel ander, zuiver poème-en-prose-aspect te krijgen, kan ik je natuurlijk niet zeggen, maar dat flitst in jezelf wel op, als je tot de 'taak' overgaat. - Maar je spreekt nu al van weer een 'geheel àndere mogelijkheid'! Wat nu? een drama in verzen? Als het maar geen filmscenario wordt!

Ik weet heelemaal nog niet wanneer - en òf - Slau in Augustus komt. Met Bouws schikt zich dat wel. Als jullie *alleen* hier zijn, komen jullie *hier*, en gaan niet in dat pension. Of jullie komen hier, en Bouws gaat in dat pension. Laten we daar nu nog maar niet aan denken. *Wanneer* dacht je te komen in Augustus?

Kan je meeen nr. sturen van *De Groene* waarin je stuk verscheen? Grààg.

Het adres van Josef Muls is: Vleminxveld, Antwerpen. Nummer hoeft niet. Schrijf hem zelf even je toezegging; want het is nog niet zeker dat ik meedoe. (Dit hangt n.l. van Burssens af, met wien ik mij 'solidair' verklaard heb, en die bezwaren heeft tegen sommige leden van het comité.[4.])

Ik zend je eerstdaags *Bringolf*, uit Brussel. Mijn exemplaar heb ik uitgeleend.

Hartelijke groeten van je

E

P.S. - Hoe meer ik erover denk, hoe meer ik geloof dat er tot dusver maar *vijf* prozawerken zijn, waarin qua *inhoud* iets definitiefs steekt van onze generatie (beroerde zin, maar je begrijpt me): 1. *Schuim en Asch*. 2. *Zuid-Zuid-West*. 3. *Nutteloos Verzet*. 4. *Carnaval der Burgers*. 5. *Lessen in Charleston*. Daarbij komt: 6. *Hampton Court*.[*] De rest is al-

4. Het comité Paul van Ostaijen dat zich ten doel stelde gelden in te zamelen voor een gedenksteen op het graf van deze dichter. Zie ook 911.

* In Vlaanderen nog: *Komen en Gaan en Adelaide*.

léén ‘talent’, literatuur. Het beste voorbeeld daarvoor is *De Bries* van Kuyle, waarvan de inhoud eigenlijk *niets* is. En *Hart zonder Land*, op 3 of 4 stukken na, hoort daar ook geheel bij. Je moet de liefde voor het *opstel* verliezen, om te geraken tot werkelijke waarden; de kunst-van-het-opstel moet vanzelfsprekend *zijn*, moet zich bijna *laten vergeten*.

P.S. - Bewijs voor mijn stelling: het beste stuk uit *De Bries*: n.l. *Aquarium*, is eigenlijk een soort poëzie, heeft het prestige daarvan; is een poème-en-prose. De rest is, qua novellen, *onbeduidend*. De schrijfkunst is voor het Onderwijs!

915. *Aan J. Greshoff: Gistoux, 18 juli 1931*

Gistoux, Zaterdag.

Beste Jan,

Welkom thuis! - Als je dit leest, is Menno bij mij in Gistoux. Bel ons eens op. Dinsdag zijn we in Br. met E. de Roos, misschien scharrelen we je ergens op, of geven je rendez-vous in de stad - als je er tenminste op gesteld bent. Daarom, als het kan, even een afspraak door de telefoon. We vertrekken Dinsdagmorgen om half 10 van hier. Dus liefst Maandagavond.

Nu iets anders: *Tegenonderzoek* is klaar, omdat er zoowat 35 blzn. uit *Vriend of Vijand*, waaronder het stuk over *jou*, bijgekomen zijn. Sander is n.l. gesteld op 160 blzn. en wil dat ik het meerdere betaal, waar ik weer niet zoo erg voor voel. Dus, ik heb nu zelfs te veel opeens voor het 3e deel. - Wil je mij nu *omgaand* sturen, het laatste velletje van mijn stuk over jou - of beter nog, het heele stuk over jou, opdat ik de laatste lezing neme, ook voor de cahiers. Die is n.l. veel beter, vind ik, vooral het eind. Niet vergeten, please, maar direct doen.*

Ingesloten een verheerlijking van je radio-prestatie door Fred Batten. Misschien verteedert het je wel. De arme jongen is wat dweepziek, maar toch een *best* ventje. Nu, tot ziens, old man! Je

E

* Ik wacht op deze zending, om de copy bij S. te brengen.

916. *Aan H. Marsman: Gistoux, 18 juli 1931*

Gistoux, Zaterdag.

Beste Hennie,

1. Comité *P.v.O.*

Je vraag over dat comité was mij totaal ontschoten! Ik weet er n.l. *niets* van. Die menschen lijken me zoo op het eerste gezicht allen zeer eerbiedwaardig - of eerbied*b*aardig is misschien het juiste woord. Maar Burssens heeft bezwaren tegen sommigen, en ik hoor in dit geval, als mede-'executeur-testamentair,' bij Burssens. Dit hoeft *jou* niet te beletten toe te treden;jij staat er geheel anders tegenover. Persoonlijk heb ik niets tegen al die heeren, omdat ik *ze niet ken*.

2. *Cahiers*.

Het stuk over Den Doolaard[1.] komt er wèl bij; dat vergat ik dan. (Ik word erg slordig.) De brief tegen Coster komt er ook bij, *als er plaats genoeg is*[*]; maar ik begin lust te hebben om tegenover het slappe geklets van Donker dat ik hem 'niet voldoende gelezen zou hebben,' tòch een essay te schrijven, dat dan ook definitief zal zijn. Maar ik heb daarvoor noodig: de opera omnia van dien hoogstaanden geest, en wie bezorgt mij die? Ik kan toch geen 12 pop uitgeven voor boeken waarvan ik op mijn vingers kan narekenen dat ze niets ende niets dan walgelijks voor mij zullen bevatten? Die goede Nico is ook een *onherstelbare boerelul*. Dààr zit het hem in; niet in hun geleerdheid en ijver. 'Eerst *alles* lezen', zegt zoo iemand. Alsof de *toon* niet *alles* was, alsof le *style* n'est pas l'*homme*.

Mondeling meer. Hart. gr. van je

E.

[2.] Als ik dat 'essay' over C. schrijf, heb ik groote lust het te doen in een open brief aan Anth. Donker, waarin ik dienjongeman-zelf dan ook nog eenige meeninkjes van mij over hèm verkondigen kan.

917. *Aan G. ter Braak: Gistoux, 20 juli 1931*

Gistoux, Maandag.

Lieve Truida,

Hierbij een kaart van 'Jo'; zij zoekt haar heil in 'die schöne Deut-

1. DP's bespreking van *De laatste ronde* van Den Doolaard werd niet in *Tegenonderzoek* maar in *Vriend of vijand* opgenomen.

* Misschien valt die dus nog weg, en ook het stukje over *Rhum*.

2. Tekst op achterzijde van envelop.

sche Sprache', het lieve kind; en wat is zij geestig, als ze het erop toelegt!

Het was hier na jullie vertrek erg melancholiek; *ik* althans had erg het land, ook al over die overhaaste aftocht en omdat ik het gevoel had dat we van alles en nog wat *niet* gedaan hadden, o.a. behoorlijk 'kieken'. Die twee phototjes op de valreep zullen wel mislukt zijn, er was nauwelijks zon genoeg. Kortom, ik had de laatste 2 dagen sterk een gevoel van 'alles tegen'.

Eergisteren en gisteren was Méral hier, wat mij weinig opwekte en veel vermoeide. Vandaag ben ik weer alleen en onderga het als een verkwikking.

Ik zou je nog veel meer kunnen schrijven - maar waarvoor? Veel liefs *in gedachten* dan maar, van je

E.

Kom je nog terug? Of is dat absoluut niet mogelijk? Zeg Menno dat hij, als het eenigszins kan, *begin* Augustus hier komt, dus vóór Bouws; als hij het tenminste prettig vindt. Dat is het eenige om hier te komen tot werken - wat natuurlijk best kan, want met Slauerhoff ging het uitstekend.

Schrijf gauw! - Hoe heb je het gehad in Eibergen?

918. *Aan F.E.A. Batten: Brussel, 22 juli 1931*

Brussel, Woensdag.

Beste Fred,

Hierbij het grappige rijmpje van Nijhoff,[1] uit de laatste *Vrije Bladen* met een klein commentaar aan jouw adres. Hij vindt het feit dat hij er LOUIS COUPERUS in heeft kunnen jassen, blijkbaar buitengewoon vernuftig. Ik bied je het volgende aan, door *jou* in te zenden aan de red. *Vr. Bl.* (je hebt groote kans dat ze het opneemt). Zend maar naar *Marsman*; maar doe er dan geen brief bij van 2 of 3 zijdjes, hoogstens enkele regels.

1. Zie 869 n 3. Battens antwoord werd geplaatst in *DVB* 8 (1931) 10 (oktober), p. 276.

Antwoord aan M. Nijhoff.

'k Erken, schoon ons blaadje niet baardig
Mag zijn, en uw rijmpje wel vaardig,
  Dat 'k voor Couperus mij
  Schaamde en van ù zoo' N EI
HOFF'lijk niet vond en nauw (w)aardig!
  F. BATTEN

Hartelijke groeten van je
EduP.
In haast.

919. *Aan H. Marsman: Brussel, 24 juli 1931*

Brussel, Vrijdag.
[1.] dit is geen hamer, maar
een nette manier om
'Gistoux' weg te werken!

Beste Hennie,

Schrijf me weer naar Gistoux, waar ik morgen weer heenga. - Dank voor je brief. Grappig dat *B.G. aan E.* (door jou 'verafschuwd' en door Menno 'veracht'[2.]) je ditmaal niet meer zóó hinderde. Ik moet je eerlijk bekennen dat ik van al jullie afschuw en verachting nooit veel begrepen heb; het is voor mij een *ras*verschijnsel, meer niet. Noch Malraux, noch Pia - en beide zijn zeer intelligent - hebben zich over de vertalingen die ik hen daaruit mondeling opzei (dus ga na hoè beroerd het qua vorm dan tot hen gekomen is) eenigszins dik gemaakt, integendeel. Vanwaar dan die algemeene boosheid in Holland? Dat het geen meesterwerken zijn, wil ik graag aannemen. Maar wàt hindert jullie zoo? Het *te* droge, *te* naakte van den *vorm*? Of de mentaliteit, de inhoud? Of beide? Persoonlijk voel ik voor de mentaliteit ook niets meer, en zelfs niet voor den vorm, maar afschuwelijk en verachtelijk kan ik zooiets niet vinden (ik be-

1. Met een pijl naar een hamervormige doorhaling.
2. Op 4 februari 1931 schreef Ter Braak: 'Jezus, wat versmaad ik dat boek!' (*Bw TB-DP* 1, p.50; zie ook p. 66).

doel nu: als ik mij indenk dat een ander het geschreven zou hebben, - Blijstra bijv.) Er moet hier een 'vitalistische' reden bestaan, misschien zelfs 'vitalistisch-aesthetisch'. - *Ik* kan je alleen zeggen dat deze dingetjes mij schrijven hebben geleerd; veel méér dan *Een Voorbereiding* (dat in de eerste druk nog vòl nuttelooze bavardage's zat); wat jullie de 'volle waarde van den *zin*' noemden - in tegenstelling met het 'overwicht van het woord' (ik denk aan zooiets als de inleiding van Van Wessem voor de bloemlezing van jongeren uit *het Getij*[3]) heb ik hier voor mijzelf gevonden; en ik geloof dat wàt ik voortaan ook schrijven zal, de leerschool van *B.G.a.E.* in mijn *stijl* merkbaar zal blijven. Daarnàást is voor mij van belang dat dit boekje ook volstrekt niet alleen een schrijfprobleem is geweest, dat het niet alleen de 'liefde voor het opstel' was (als in *De Bries* van Kuyle), maar wel degelijk meteen een levenshouding reeds inhield, al was het dan het *probeersel* van een levenshouding. Het was een pose, maar zoo eerlijk als maar eenigszins kon. Op dit gebied kan je je *B.G.a.E.* niet verklaren, dunkt me, dan na *Een Voorb*.; beide zijn naïef, maar II is een reactie van I - in *Een V.* het eerste conflict tusschen de 'dorpsjongen en de Europeesche vrouw', in II de houding van genoemde jongen, die meende dat hij het nù *geleerd* had! - Je hebt verder groot gelijk wat betreft het eruit vallen van *Ieder zijn kwelling*; dat ding werd geschreven toen ik eigenlijk deze phase al uit was; als het niet qua schrijfwijze zoo mager was, had ik het in *Nutteloos Verzet* ondergebracht.

Nu basta hierover; ik verdedig me tòch zonder succes! Voor jullie is *De Bries* tòch onzegbaar veel mooier en beter. Voor mij niet, hoe verwaand dit dan ook moge zijn. Het is au fond altijd weer het 'boerelullen-standpunt', ik bedoel: het anti-dito, waar ik je in mijn vorige brief van sprak. De boerelul-met-liefde-voor-het-opstel laat mij koud. Zoo Kuyle, zoo Coster, zoo, in zijn kritieken, Donker. Vraag daarentegen aan Vic Vriesland wat *hij*, als jongen van 23, 24 liever geschreven zou hebben: *De Bries* of *B.G.a.E.* Ik heb hem nooit deze vraag gesteld, maar ik ben er vrijwel zeker van, dat hij zal zeggen: het laatste. Een andere waardeering ambieer ik niet.

Met Menno was het héél prettig in Gistoux; niet alleen de lieve, begrijpende, rustige Truida was er, maar, één avond, ook de intel-

3. *De jongeren*. Bloemlezing uit het werk der jongere Nederlandsche dichters. Samengesteld door Ernst Groenevelt met een inleiding van Constant van Wessem. Amsterdam 1919. Zie vooral p. 8.

ligente, tactvolle Elisabeth de Roos. Ik was werkelijk wat melancholiek toen ik weer alleen gelaten werd. - Wat Van Wessem betreft, hij is zeker een geschikte kerel: voorzichtig, maar smaakvol en begrijpend, meer passief overigens dan opwekkend; - maar zijn vrouw vind ik gewoonweg om op sterk water te zetten. Een geweldige *klets*, die er op uit was om prikkelend en geestig te converseeren, verder om vooral te bewijzen hoè goed ze alle 'auteurs' kende en dat een Nederlandsche patricienne die gereisd heeft, alle Fransche en soortgelijke geest volkomen door heeft en beheerscht, etc. Ze is volmaakt *ridicuul* geweest, en ik heb mijn uiterste best moeten doen om - terwille van dien goeden 'Stan', die erbij zat als een reeds half opgevreten muis, die met eerbied de sprongen van mama Kat volgde - nog zoo'n beetje beminnelijk te doen. Het liefst had ik het lievelingswoord van Père Ubu[4.] op haar afgeschoten. Ze wou ook ontzettend analytisch over alle wederzijdsche kennissen praten, o.a. over Nijhoff. Ik heb haar precies gezegd wat ik van hem denk en ik hoop dat ze het hem overbrengen zal - (hoe zou het anders?) Toen ze *terug* zouden komen: want 'Stan' verbeeldt zich dat ik zijn vrouw alleraardigst vind en dat wij bizonder goed samen zijn opgeschoten, heb ik getelegrafeerd dat ik verhinderd was, door vermoeienis van mijn moeder, - ofschoon ik deze vermoeienis meer vreesde, dan waarnam; - nadien heb ik niets meer van ze gehoord. Misschien zijn ze boos op me.

(Dit alles strict onder ons; informeer eens voorzichtig òf ze boos zijn, maar laat die goede 'Stan' maar denken dat ik zijn vrouw erg aardig vind. En zoo onderhoudend en cosmopolitisch!)

Ik las eindelijk *Point counter Point*, dat ik heel erg vervelend vind. Hier merk je het verschil tusschen *Les Faux Monnayeurs* en een boek als dit; ze kunnen alleen uiterlijk met elkaar vergeleken worden, en dan nog! Huxley had op zijn best een Engelsche *Europe Galante* kunnen schrijven; het is een Engelsche Paul Morand, die een Gide heeft willen zijn. - Mondeling meer hierover, als het je interesseert.

Vera heeft tòch een zekere standing; door de *toon*. Psychologisch is het inderdaad eigenlijk *niets*. Maar ik blijf erbij: het zou jammer zijn het niet anders te maken en wel uit te geven. Kan je mij de rest van de copie nù niet zenden, inplaats van eerst na Sept.? - Ik kijk dan

4. Het toneelstuk *Ubu roi* van Alfred Jarry (Parijs 1896) opent met de volgende uitroep van Père Ubu: 'Merdre!', wat zijn steeds terugkerend stopwoord zal zijn.

alles ineens door, wat veel beter is. En je zou er in Gistoux dan al aan kunnen werken. Het samenstellen van de bundels voor Stols doen we ook *samen*, in Gistoux. Zou je aan *Vera* niet een 3e deel kunnen schrijven, eig. een 3e avontuur (ontmoeting) dus, met een soortement Bringolf? Heusch, het zou alles sterk releveeren! Maar werk eerst de 2 bestaande deelen om, en ga dan, op *die* schrijftrant voort aan deel 3, als je je geïnspireerd voelt. Beschouw alles als proef, dat is heel goed: *l'art de faire un livre*; en neem mij als entraîneur. Ik beloof je dat het in ieder geval een goed en leesbaar boek wordt, zij het dan lang geen 'meesterwerk'.

Ik wou dat ik mezelf als mensch anders voelde - maar zooals het nu gaat, ontzeg ik mij het recht iets te 'scheppen'. Kun je je dat voorstellen? Of lijkt dit je 'aanstellerij'? Het is droevige ernst.

- O ja, je moèt *Vera* goed maken, omdat Pom er zoo op neerkijkt. Je moet hem in boekvorm iets in de maag splitsen, waar al zijn vooropgezette kritiek opeens machteloos op afglijdt. (Zooiets reëels is heel goed om aan te denken.) Maar wees dan niet eigenwijs en maak van Ilse von Kehrling een vrouw, en een niet een would-be-interessante cultuur-baedeker. Als Pom je 'pakt' is het op *die* punten, en hij zou gelijk hebben. Alsof hijzelf een 'reuze-cosmopoliet' was, en niet ook nog maar een Hagenaartje die in het snert-cosmopolitisme van zijn eigen vrouw nèt zoo stom trapt als 'Stan' in de losse allures van *zijn* ega. Als wij samen op dit gebied een pleefiguur slaan, dan verdienen wij niet beter, Hennie, dan door Pom gebom bardeerd te worden met de paardevijgen die 'Nettie'[5] hem aanreikt. - Dààrom (par manière de dire!) moèt je *Vera* opknappen. Laat het gerust geen meesterwerk zijn, maar een ding van *standing*, en niet alleen wat de stijl betreft. Of, om het hàrd te zeggen: *fouten* in *Vera* zijn zoo erg niet, maar wat *uit* dit boek moet is 'Utrecht'. - (Ik zeg 'Pom' en 'Utrecht' eig. alleen als *voorbeelden*.)

Met *Proteus* hoef ik je heusch niet te helpen, als Vic dit reeds deed. Hij heeft van zooiets veel meer verstand dan ik, en ik geloof dat je je op zijn advies geheél kunt verlaten. Hij hielp mij uitstekend met de samenstelling van *Mikrochaos*. Vind je het niet grappig, al die 'ontmoetingen' in onze titels? Vgl.: *Kort Geding - Tegenonderzoek; Voor kleine Parochie - Afscheid van Domineesland; Vriend of Vijand - Man tegen Man; Mikrochaos - Proteus*. Gide heeft gelijk als hij zegt dat de 'jongeren' altijd veel receptiever zijn, en door de strooming-in-den-

5. A.H. Nijhoff-Wind.

tijd bewogen worden, dan ze zelf weten. Ook de oogenschijnlijk méést opstandigen.

Er is een ongeluk gebeurd met mijn proeven; een dik pak is weggeraakt, op weg naar Maastricht! Je moet dus nog wat geduld hebben - ik trouwens ook. Tot nader; ditmaal heb je toch weer een lang epistel.

Hartelijke groeten, ook aan Rien, van je

E.

P.S. - Als je over *Nutt.Verzet* schrijft, vergeet niet dat daar eigenlijk bij hoort, als geheel uit denzelfden tijd, dat verhaal dat nu in de Bijleveld-bundel staat.

[6.] P.S. Lees eens, om een idee te krijgen van een kerel, tegenover wien men Vera zou willen zien, de mémoires van *Bringolf*: Duitsche uitgave (- kan je bij Ter Br. leenen) of Fransche uitgave, bezorgd door Cendrars (Au Sans Pareil). Tien maal beter dan *Rhum, Dan Yack* en dergelijke Schund.

E

Denk over een 2e deel van *Vera*! even groot als dit!

920 (76). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 23 juli 1931*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

921. *Aan H. Marsman: Gistoux, 26 juli 1931*

Gistoux, Zondag.

Beste Hennie,

Wil je een serie stukken van mij hebben over den belangrijken schrijver Coster?[1.] Ik heb een 20 blzn. ms. klaar over de *Marginalia*, om den dood niet slecht, zooals je zult zien, en zonder één scheldwoord. Jullie hebben mij er nu voor gespannen: jij vroeger, en het

6. Op de envelop geschreven.
1. 6 mei 1931 had Ter Braak DP tot het schrijven van een groot stuk over Coster aangespoord, n.a.v. Costers uitdaging in *De stem* (*Bw TB-DP* 1, p. 89 zie ook 844 n 1). Na lang geweigerd te hebben gaf DP eindelijk toe. Tijdens het verblijf op Gistoux van Ter Braak en Elisabeth de Roos in augustus, suggereerde de laatste als titel *Uren met Dirk Coster*, naar analogie van een serie *Uren met...*, waarin Coster *Uren met Novalis* had uitgegeven.

rund Anthonie Donker bij herhaling, ik heb er mij nu voor gezet en trouwens, dit werk moet dan maar worden verricht. Als *ik* dien man niet in koelen bloede slacht, wie zou het dan doen? Ik verzeker je dat het geen polemiek meer is, het wordt een groote 'studie.' Ik ben bereid jullie iedere maand een hfdst. te geven; volgende keer dus over *Dostojevski* en *De Wedloop*, daarna *Proza I*, daarna *Proza II*, daarna over *Schetsboek*, over de 2 bloemlezingen, last not least over *Waarheen gaan wij*? Al kost het me 6 maanden, ik wil nu met dezen belangrijken schrijver en zijn geestverwanten afrekenen. Schrijf me dus omgaand wat je ervan denkt.

Mocht je vinden dat het tòch niets voor de *Vr.Bl.* is, wil je Jan Engelman dan vragen of hij ze in de *Nieuwe Eeuw* wil? Maar ik moèt het ergens in hebben; al die mss. zich hier te zien ophoopen is mij psychologisch een kwelling, vooral bij een werk van dezen aard. Ik moet mezelf een beetje lùcht geven!

Hart.gr. van je E.

922. *Aan F.E.A. Batten: Gistoux, 26 juli 1931*

Gistoux, Zondagmiddag.

B.F. - In haast dit antwoord.

Dank voor *Elzevier's*[1] (retour) - ik weet tòch weer niet of ik dat stuk wel schrijven zal, dit zal geheel afhangen van een 'bui' - voor je kritiek op *Parochie*, voor het stuk van Campert,[2] enz. Maar mijn ingezonden in *Het Vaderland* zond je *niet*. Doe dat dus nog, als je het terugvinden kunt; ik ben er benieuwd naar, het te zien.

Zend me begin Aug. 2 deeltjes Couperus tegelijk. Telkens maar 2 tegelijk!

Van Oudshoorn heet in werkelijkheid Feylbrief en geniet van zeer intelligente menschen bewondering en waardeering, zoo van Victor van Vriesland.

Nu je desiderata. - Rimbaud[3] is, als ik mij niet vergis, uitverkocht; maar onder ons, je zou gèk zijn als je deze uitgave van fl.18.- kocht, terwijl er een heele behoorlijke uitgave bestaat van de *Mercure de France* voor fl.2.- ongeveer. Het portret van Rimbaud door Buck-

1. Zie 907 n 1.
2. Niet teruggevonden.
3. Arthur Rimbaud, *Oeuvres complètes*. Ed. Pascal Pia. z.p. (The Halcyon Press, A.A.M. Stols) 1931.

land Wright hoeft je niet te verleiden, dat lijkt *niets*; en meer op Stols dan op Rimbaud! De toegevoegde stukken zijn niet van de beste: *Les Stupra* is 'pornographisch' en op de 2 laatste terzinen na van het laatste sonnet vrijwel zeker *niet* van Rimbaud, *Un Coeur sous une soutane* is nogal grappig, maar verre van onmisbaar. *Ce qu'on dit au poète*... is een lang, maar vrij vervelend gedicht. En dat is alles wat hier bij gezet is. Koop de *Mercure*-uitgave, en heb meer plezier van je andere 16-of 10-pop!

Greshoff's *Spijkers met Koppen* zijn uit. Een 2e deel is ter perse, geheeten *Voetzoekers*.

Je verheerlijkte bespreking van zijn lezing gaf ik hem door. Hij is nu weer in Br. terug.

Een Voorbereiding zal ik je zenden met een mooi *licht*groen omslag. Is op komst. Nog éven geduld!

De Lokstem van Van Nijlen moet je niet koopen; wacht op een uitgave van zijn volledige gedichten,[4] die voor weinig geld bij Stols uit zal komen - volgend jaar misschien - tòt *De Vogel Phoenix*. - Ook van Greshoff komt volgend jaar hoogstwschl. een bundel volledige, en met zorg herziene gedichten uit.[5] Dus laat al die plaquetjes met rust... De *Mengelstoffen* zijn niet bij Stols uitgegeven, maar bij zijn vader, die als medefirmant heeft: de heer Boosten, en waar dus de korting niet te krijgen is, vrees ik. *Uren* is een vervelend boekje, waar Greshoff zelf niets meer voor voelt, een beetje pretentieuze reis-notities. Schrijf me dus beetje bij beetje wat je wilt, dan zal ik er met Stols over praten. Maar niet zoo'n heele lijst tegelijk, want dan wordt het tòch niets. - *Mijn* boeken kan je schrappen, die zend ik je in de herziene drukken, een voor een; volgend jaar *Bij Gebr. aan Ernst* en *Mikrochaos*, enz. Van Campert is *De Bron* of misschien *Het Verliefde Lied*, ik weet het zelf al niet meer, het beste; maar je kunt ook dàarvoor wel wat beters nemen, dunkt me. *Altijd* wel wat beters; of is het voor een 'collectie'? Als je het inane geleuter van Schwenke over *Ex Libris*[6] koopt, ben je heelemààl geschift!

Als je voor iedere maand fl.10.- of fl.5. op zij kon leggen en mij die zond, koop ik gewoonweg telkens wat je er voor hebben wilt bij Stols; is dat niet het eenvoudigst? Dan kan je er zelf ook mee uitscheiden wanneer je wilt en zit niet vast als je het misschien allang betreurt.

4. *Gedichten* 1904-1938. Maastricht 1938.
5. *Gedichten* 1907-1934. 's-Gravenhage 1934.
6. Johan Schwencke, *De Nederlandsche ex libris-kunst*. Maastricht 1929.

Enfin, hierover nader. Ik zal Stols zeggen je verzen te plaatsen of terug te sturen (maar hij is nu in Maastricht). Hart. groeten van je
EduP.

923. *Aan G. ter Braak: Gistoux, 27 juli 1931*

Gistoux, Maandag.
Lieve Truida,
Dank voor je brief. Vervelend dat je daar nu zoo alleen zit; hoe lang moet dat nog duren? Gelijk hiermee zend ik je een krabbel[1] voor Menno, om door te sturen naar Eibergen. Kan je me zijn volledig adres niet geven? Ik dring erg bij hem aan om *hier* te komen; vind je dat erg? Spreek met hem af wanneer jij ook weer hier komt - want ik ontvang je (helaas alleen figuurlijk!) *altijd* met open armen.
Ik ben intusschen met mijn 'be-essayeering' van Coster begonnen en schreef vandaag en gisteren ±40 blzn. De *Marginalia* en *Dostojevski* zijn nu afgewerkt, maar twee dikke deelen *Proza* en dan nog allerlei kleinere essays en brochures wachten. Voor ik dààr doorheen ben; en telkens heb ik ook het gevoel dat ik mijn tijd beter kan gebruiken! Maar ook het gevoel, dat dit werk nu ééns *moet* gedaan worden, en dat ik er mij dan maar voor spannen zal, n'en déplaise de verheven opvattingen inzake polemiek van Elisabeth de Roos, Jo Donkersloot en nog wat anderen.
Mijn moeder is nog steeds in Brussel, in het hotel, omdat ze niet klaar is met haar dentiest, ik ben dus met Simone hierheen gegaan, omdat ik in Brussel niet kon werken; het is doodstil in huis, want Simone zorgt voor het eten! Het weer is nog altijd ellendig; af en toe een *klein* gekwinkeleer van vogeltjes, verder veel gedruppel en weinig gerucht.
Ik moest je schrijven, zei je, omdat alleen maar verstandige dingen doen het leven zoo vervelend maakt. Maar zelfs deze brieven zijn immers verstandig? Ik heb altijd het gevoel dat ik je van alles-en-nog-wat zou willen zeggen, maar tevens ook het vooruitziende weten (zou Dostojevsky zeggen) dat deze intimiteiten ongelukkig afloopen; ik heb heusch een vrees gekregen voor complicaties en in dit geval oneindig minder voor mezelf dan voor jou. Ik zou jou niet graag in die treurige atmosfeer weten, waarin ik nu al jaren rond-

1. Zie *Bw TB-DP* 1, p. 121-122.

ploeter - misschien wel alleen omdat ik niet heelemààl in mijn burgerlijke bestaan kan berusten. Ik heb mij nu voorgenomen om in Augustus hard te werken (hier, eerst met Menno, dan met Marsman misschien) - en dan in September een maand lang geheel alleen op reis te gaan, God weet waarheen, ('t Klinkt romantisch!)

In zeker opzicht is de verzoening van mijn moeder met Sim one voor mij een gemak: ze zien elkaar nu tenminste en kunnen dan ook bij elkaar blijven. Maar aan den anderen kant heb ik vooruit ook wel weer de zekerheid dat het tòch op nieuwe beroerdigheid uitloopt Verder heb ik door verschillende dingen in de gaten gekregen dat ook Méral heel best een smeerlapje zou kunnen zijn, met wien een geval als toen met dien neef[2.] zich best zou kunnen herhalen. Ik kan je hier geen details geven, maar het is vrijwel zeker, en vreemd, ik *voel* het - soms midden in den nacht, dat hij absoluut een *vijand* zou kunnen worden; iets wat ik tot dusver nooit had.

Enfin, un homme averti ... In afwachting ben ik blij dat ik hier zit, tusschen allerlei paperassen, en in gemoede Coster slachten kan - altijd figuurlijk! Die goeie Dirk eigenlijk, in menig opzicht is het toch een *brave* man ... Van Nico Donkersloot kreeg ik een trouwpapier, en een verzoek om een boek over Gide te bespreken. Ik heb hem nu geschreven[3.] om hem aan zijn verstand te brengen dat ik dat eene stuk voor *Menno* schreef en hoe de verhouding tusschen hem en mij is. Ik hoop dat het tot hem doordringt.

Nu, Truida dear, vergenoeg je hiermee. Hou je goed; veel liefs van je
E.

P.S. Dat ‘veel liefs’ begint me te vervelen! Maar ik kan toch niet zetten: ‘innig omhelsd’ of ‘vele kusjes’?

924. *Aan G. Burssens: Gistoux, 28 juli 1931*

Beste Burssens,

Gelijk hiermee schrijf ik aan die meneer Duysan[1.] een ui-

2. Neef Herbert; zie *Vw* 3, p. 431-433.
3. Deze brief bevond zich niet in het LM gedeponeerde correspondentie. Zie ook 840 n 3.
1. Sjef Duysan was sekretaris van het Paul van Ostaijen-comité. Een brief van DP aan hem is niet teruggevonden.

terst beleefd - en zelfs vriendelik - briefje: de man bedoelt het goed! - waarin ik hem naar de pomp laat lopen.

Dat is dus afgedaan. En verder: wat nieuws?

Ik blijf *gekluisterd* aan Gistoux. Gelukkig dat het weer zo heerlik is - soms, niet altijd; maar de toestand van mijn moeder baart mij voortdurend zorgen. Ik heb mijn vrouw hier weer overgebracht en mijn appartement in Brussel laten sluiten. Als dit kasteel verkocht kan worden (maar dat is weer een andere moeilikheid) dan gaat de hele familie terug naar Brussel. Ik hoop je dan bij me te zien, of zelf nog eens te komen naar Antwerpen.

Ik werk ook absoluut niet; mijn hoofd en gemoed, zouden onze voorvaders zeggen, staan niet naar literaire werken. Maar vroeger of later....

Hoe staat het met jouw produktie? En met het volgend deel van P.v.O.? Krijg ik daar ook eens drukproeven van?

In ieder geval het beste, en laat af en toe - ook zonder aanleidingen van heren Duysan - van je horen.

Een hand van je

EdP.

925. *Aan H. Marsman: Gistoux, 28 juli 1931*

Gistoux, Dinsdag.

Beste Hennie,

Vanmorgen kwam je brief, gelijk met een heerlijk epistel van den secretaris van het P.v.O.-comité, dat ik hierbij insluit (na lezing prullemand ingooien).

Nu snel antwoord.

In principe komt de geschuwde Bouws hier op 8 Augustus, en blijft... een week, zou ik zeggen. Kom dus tegen 15,16 Augustus - jij-zelf had gezegd dat je in de 2e helft wou komen. Maar als de man er dan nog *is*, wat dan? moet ik hem dan wegjagen? Ik weet niet hoe lang hij denkt te blijven en hoe groot zijn vacantie is. Maar tegen dien tijd waarschuw ik je nog wel; het zal wel losloopen, denkje zelf niet?

Menno komt hier wschl. vóór 8 Aug. nog terug - alleen - om wat te werken. Hoe lang *hij* blijft weet ik al evenmin. In ieder geval is hier plaats voor jullie, tenzij Slau en Darja komen (omdat dat zoveel eerder is afgesproken). Dat goed?

Natuurlijk wil ik je *in ieder geval* met *Vera* helpen!

Van Wessem schreef me ook reeds; is dus niet boos.

Amyntas, geen liefde-voor-het-opstel, maar eenvoudig voor de taal. Niet ieder die goed schrijft, is verliefd op het *opstel*! Let op de inhoud. Maar *Berbke* van Erens, hoopen stukken van Schwob, *De Bries* van Kuyle (met uitzondering misschien van *Aquarium*) en al dèrgelijke stukken,* zijn omderwille van het opstel geschreven. Er zijn ook 'slecht geschreven' *opstellen*, b.v. *Marianne* van Jef Last. Mondeling meer hierover.

Als het éenigszins kan, moet je wèl een 3e stuk aan *Vera* maken, ook zonder Germaine Krull.[1] Maar het is duidelijk dat je daarin geen plezier zult hebben, dan wanneer de vorige deelen verbeterd vóór je liggen. Dan - denk ik - kan je opeens lust krijgen om voort te gaan.

Ik wou dat het wààr was: die overeenkomst van mij met Multatuli!

De stukken over Savinkov en Lawrence zal ik *zeker* schrijven; maar voor het 1e ontbreekt mij een boek - dat overal voor mij gezocht wordt - n.l. zijn eerste roman, *Het Vale Paard*. En voor het 2e wacht ik tot de Fransche vertaling van *Lady Chatterley's Lover*, met voorrede van Malraux, uit is. - Wat Trotsky betreft, dat is een heel ander geval; dat vergt misschien nog wel jàren studie! Ik voel mij daar nog heelemaal niet *in*.

Het boek van Trotsky over kunst en revolutie[2] bestaat tot dusver alleen in Duitsche vertaling. Vraag dus eens bij een Holl. boekhandel of men het voor je vinden kan; ik zou het zelf ook graag eens inzien. - Boeken zijn hier nog wel, in Gistoux; anders koopen we ze in Brussel.

Ik heb ± 35 blzn. over je vriend Coster klaar. Ik heb den duvel aan dit werk, maar G.v.d.! nu *mot* het ook! Ik las gisteravond een groot deel van zijn *Proza I*. Het is een afgrijselijke, larmoyante slapzwans. 'De Liefde' - 'de Redding van de Wereld' - Hennie, hoe heb *jij* in je 'vitalistische' periode je met dit gemuichel kunnen ophouden? Omdat het zulk 'schoon proza' is? die bête *herkauwersstijl*? dat zware, altijd hijgende, *navertellen* ook? als die man iets minder verliteratuurd was, genoot hij eigenlijk van de boeken 'vol edele karakters' als *De Groote Lord* en *Sorell en Zoon*. Zijn smaak voor het 'demoni-

* Het geciteerde is geheel au petit bonheur!

1. Germaine Krull, in die tijd getrouwd met de cineast Joris Ivens was fotografe te Parijs. Marsman is een tijdlang van plan geweest een roman over haar te schrijven.
2. L. Trotsky, *Literatur und Revolution*. Wien 1924.

sche' is aangeleerd. In werkelijkheid is hij doodsbang voor Stafrogin.[3.] Enfin... Ik heb hier 19 blzn. ms. klaarliggen over de *Marginalia* en 13 over *Dostojevski*. Wie wil ze? - De rest volgt. Men zal mij nu toch zeker niet meer verwijten dat het niet *solide* is?

Hart. groeten, ook aan Rien, van je

E.

926. *Aan H. Mayer (fragment)[1.]: Gistoux, vermoedelijk 28 juli 1931*

*Dan dat mijn moeder, voor een paar dagen in Brussel zit om naar de dentiest te gaan (zal je wel niet èrg interesseeren). - Zoo, dus je las dat correspondentietje in het nobele *Vaderland*? Waarom schreef die oude pik van een Borel erbij dat C. in *Amersfoort* woonde? Verlicht mijn bot verstand, dat voor de 'vaderlandsche' geest hier volkómen gesloten is!

927. *Aan J. van Nijlen: Gistoux, 28 juli 1931*

Gistoux, Dinsdag.

Beste Jan,

Even dit briefje om je te zeggen dat ik heel erg vrees dat Ter Braak er déze Zaterdag nog wel niet zal zijn. Volgende misschien?... Ik houd je op de hoogte.

Ik schrijf aan het groo-oote stuk dat 'van verschillende zijden' wordt verlangd, over Dirk Coster. Gisteren en eergisteren schreef ik ±35 blzn. over de *Marginalia* en *Dostojevski*. Vandaag las ik het heele *Proza 1*(200 blzn.) uit, en serieus! met het potlood in de hand! - Morgen minstens 20 blzn. daarover. Steun me in gedachten! het is een heele karwei!

Ken jij *La Cause du Beau Guillaume* van Duranty? Moet volgens Coster verwant zijn aan Stendhal. Door La Sirène uitgegeven. Sprak jij me niet eens van een ander boek van dezen Duranty? Schrijf me hierover.

3. Personage uit Dostojevski's *Demonen*.
1. Bevond zich tussen de andere brieven van DP aan Mayer, geschreven op een afgescheurde strook papier. Blijkens de asterisk behoort het bij een verloren gegane brief.

Werk je aan de samenstelling van het officieële, publieke, *Heimwee naar het Zuiden*?[1] Doe het vooral! ik snak ernaar je in een dergelijke uitgave te bezitten. In 'onze' uitgave is het tòt de *Phoenix* 72 blzn., en het heele *Aangezicht der Aarde* staat er zoowat in; als je dus niet àlles van *Naar het Licht*[2] opneemt, geloof ik niet dat je tot tien vel komt, hoogstens 8. Bedenk eens wat een verschil: ook al zouden deze 72 blzn. in de compositie van het nieuwe boek er 85 worden. Enfin, het beste ermee! Maar doe het nu, al was het maar om òns een plezier te doen. Niet uitstellen.

Overigens geen nieuws. Hart.gr. van je

Eddy

928. *Aan A.A.M. Stols: Gistoux, 28 juli 1931*

Gistoux, Dinsdag.

Beste Sander,

Gelijk hiermee gaan de proeven terug. *Dit* heb ik ervan kunnen maken:

Cahier 2 afbreken op blz. 117. Blz. 118 wordt dan *wit*.

Titelblad waarop 'CAHIER III', komt dan op blz. 119-120.

Het artikel over André Gide, dat op het oogenblik het laatste hfdst. vormt van cahier 2, wordt dan het eerste van cahier 3, - en begint op blz. 121. Er komt een gaping, vanwege een halve bladzij die er nu te weinig is, maar dit vul ik aan door een voetnoot aan het eind van het artikel, t.w. op blz. 136.

Vanaf blz. 137 heeft men dus alleen de pagineering te wijzigen, en de cijfers van de hoofdstukken.

Een stuk van 3 blzn. vervalt dan nog achterin heelemaal, n.l. op de tegenw. blzn. 159-162.

Daarna nog één hoofdstuk. Ik kan het niet korter maken. We hebben nu, alles bij elkaar, 168 blzn.; dus maar een half vel meer dan de tien vel waarop jij had gerekend.

Daarbij komt nog: 2 blzn. voor de inhoudsopgave en misschien nog 2 voor de colophon of zoo. Dus, totaal 174 blzn.

Het verschil bekostig ik dan, als je daarop gesteld blijft. (Maar Ter

1. Van de door DP in 1929 onder deze titel in eigen beheer uitgegeven bloemlezing van Van Nijlens verzen is nooit een handelseditie verschenen.
2. DP verwarde de titels van de verzenbundels *Het licht* (1909) en *Naar 't geluk* (1911).

Braak behoefde toch niets bij te betalen voor zijn aanmerkelijk te groote *Man tegen man*?)

Laat mij nu àl wat verder nog gezet werd, opzenden, plus de rest van de *copie*. Ik stel je dan het derde deel ter hand, dat dan ook wel *af* is, met wat er nu bij komt. - Dit alles graag zoo spoedig mogelijk.

* * *

Verder ontving ik nog 16 - dus in het geheel 20 - exx. *Een Voorbereiding*, met de beroerde omslagjes. We kunnen deze wel houden voor de pers bijv., vind je niet? Als de nieuwe omslagen erom zitten, laat mij dan 20 andere exx. zenden.

Graag ook, in afwachting daarvan, 10 gebonden exemplaren, en *mijn* ex. op Hollandsch (dit laatste liefst ingenaaid).

Ik hoop dat alles duidelijk is? Tot spoedig ziens; en hartelijke groeten van je

E

P.S. Ik heb zelf alle wijzigingen op de proeven aangegeven. Van pag. 117-132 corrigeerde ik *deze* proeven niet, omdat ik een ander stel reeds eerder, gecorrigeerd, terugzond.

P.P.S. - Ik zou haast vergeten te hebben dat er ook nog een *Nawoord* moet in *Vriend of Vijand*, van 2 blz. Dus; blz. 169-70 voor het *Nawoord*; blz. 171-72 voor de *Inhoud*, en blz. 173-74 voor de colophon(?), of wit. - Nu is het heusch heelemaal in orde!

929. *Aan C. van Wessem: Gistoux, 28 juli 1931*

Gistoux, Dinsdag.

Beste ‘Stan’,

Ik werk - wil je het vooral je vrouw laten weten, neen, ik bedoel: wil je het vooral voor haar verbèrgen - aan een gro-o-o-ot stuk over... Dirk Coster. Wat je noemt een serieuze *studie*, ditmaal. Alle 's mans werken liggen hier, en 35 blzn. heb ik geschreven, voor de *Marginalia* en *Dostojevski* alleen. Is het niet iets voor de *Vr.Bl.*: iedere maand een stuk? Het geheel zal 6 of 7 stukken bevatten. Tot op heden ‘bijgewerkt’.

Menno en alle anderen zijn nu weg. Ik zit alleen, heelemaal met

Dirk alleen. Zelfs mijn moeder en de door jou bedoelde dames[1] zijn naar Brussel, voor dringende zaken met den dentiest.

Kan je me de Slauerhoviaansche letteren over je negerwellust[2] niet eens zenden? Zeer benieuwd. En ook de versto(m)pte Donkerslooterij?[3] Graag. Alles gaat direct weer terug. - Je giraffe-verhaal[4] lijkt me zeer gelukkig; bravo! maak er wat van. Laat er desnoods het schot van Poesjkin in het Hollandsch nog wat voor in het pistool zitten,[5] après tout kon die man toch alleen maar een schilderij bederven.

Mijn nieuwe chauffeur is een *snoes*.

Et v'la voor vandaag. Hart. gr. van je

E.

P.S. De brand van Java's heerlijkheden schijnt door communisten ontstoken. Die kerels kunnen toch ook nog wel wat! VV IL POPOLO! à bas Bali![6]

930. *Aan H. Marsman: Gistoux, 31 juli 1931*

Gistoux, Vrijdag.

Beste Hennie,

Brief en briefkaart ontvangen. Dus vooreerst maar geen Coster. Je moet dan maar kijken hoe het is als je hier bent.

Wat je vrees voor Bouws betreft, die zal wel een ijdele blijken te zijn. Ik geloof er niets van dat hij van 8 tot 22 zou blijven! bovendien, zouden òf jullie, òf hij, in den tijd dat jullie nog samen hier zijn, in dat pension kunnen gaan; 3°. denk ik er niet over ons ‘samenwerken’

1. Behalve DP's naaste familie en Annie Batten kan Van Wessem ook ‘Oma Britt’, de schoonmoeder van DP's halfbroer Oscar van Polanen Petel, hebben ontmoet.
2. Slauerhoff besprak in de *Nieuwe Arnhemsche courant* van 4 juli 1931 *Lessen in charleston* waarderend, samen met *Twee meisjes en ik* van A.H. Nijhoff. Naar zijn mening was Van Wessem er evenals in vroeger werk dat onder het pseudoniem Chasalle verscheen goed in geslaagd de figuren van negers te beschrijven.
3. In *CB* 2 (1931) 7 (juli), p. 207-209, besprak Anthonie Donker onder de titel ‘Om den nieuwen roman...’ eveneens *Lessen in charleston*, dat hij een ‘onbeduidend boek’ vond, ondanks zijn bewondering voor Van Wessems stijl.
4. Hfdst. VIII, ‘Het bezoek aan de giraffe’, uit de roman *De vuistslag* (1933).
5. Van Wessem vertaalde Poesjkins *Het pistoolschot*.
6. Zie 906 11 2.

in eenig opzicht door Bouws te laten storen, en zal hijzelf dat ook geenszins probeeren. Ik kan mij bovendien met B. ophouden, terwijl jij werkt (*schrijft*, waar noch ik, noch B. bij hoeven te zijn) of in de zoetere momenten die je met Rien, en met Rien alléén, doormaakt! Laat alles gerust aan mij over, en kom zoo spoedig mogelijk na den 16en bijv. Als je 17 of 18 Augustus kwam? Het zou mij verwonderen als Bouws dan niet reeds lang weg was. Hij is niet iemand om zoolang buiten 'de stad' te kunnen. Enfin, ik houd je in ieder geval op de hoogte.

Ik zond je vanmorgen 2 exx. *Een Voorbereiding*, een voor jou en een voor Engelman.

Tot nader. Je

E

Onze vriendschap voor B. zal ik je bij gelegenheid wel verklaren. 'Netelig' hoeft het heelemaal niet te zijn!

P.S. - Zou Rien er niet voor voelen om - terwijl jij en ik ons opsluiten om te 'werken'! - Bouws' éducation sentimentale onder handen te nemen? Wie weet hoeveel ze daarin niet vond te corrigeeren. (Het is nat. maar een idee.)

931. *Aan H. Mayer: Gistoux, 31 juli 1931*

Gistoux, Vrijdag.

Beste Henri,

Even maar - ik heb hoofdpijn en wou toch graag even wat bestellen; in de eerste plaats *Pale Horse* van Savinkov, in die Amerik. uitgave van 1½ dollar; hoe gauwer hoe liever.

Wil je nog eens ergens anders kijken voor die Eng. vertalingen van Kierkegaard? Misschien wordt de naam ook met *i* alleen geschreven (inpl. v. *ie*); ik weet *zeker* dat er nog andere vertalingen bestaan.

Zend alles maar nr Gistoux, ik ga voortdurend op en neer, al is dat vervelend.

Excuse me; de hand van je

E

Mijn moeder is ook weer sukkelende.

In haast

932. *Aan V.E. van Vriesland: Gistoux, 31 juli 1931*

Gistoux, Vrijdag.

Beste Vic,

Even een kort briefje maar, om je niet al te zeer op te schrikken. (Intusschen: hoe *maak* je het? dat mag ik er misschien toch nog bij vragen.)

Gelijk hiermee zend ik je een ex. *Voorbereiding* in de omgewerkte lezing; het is voor een groot deel aan jou te danken dat ik deze nog uitgaf, *jij* vond zelfs de eerste lezing eigenlijk zoo beroerd niet! - Mooi; ik werk op het oogenblik aan een serieuze studie over Coster; herinner je je nog dat wij er eens over spraken, en dat je zei dat zooiets werkelijk noodig was? Ik wil niet zeggen dat mijn polemische neigingen in dit stuk heelemaal zullen sluimeren, maar de toon is er over het algemeen toch een van rustige analyse. En ik lees de verzamelde werken van den man! pour faire plaisir au veau Donker.

Kan je me omgaand opgeven hoe je je ook weer precies uitdrukte over Coster, aan het slot van het 1e of 2e stuk over Van de Voorde: ‘de diepe en sonore gemeenplaatsen’, meen ik.[1] Een briefkaart is genoeg.

Adres: Ch. de G., Chaumont-Gistoux (België).

Dag-dag. Hou je taai, het beste, en de hand van

steeds je Eddy

933. *Aan A.A.M. Stols: eind juli 1931*

Beste Sander,

Hierbij de proeven terug. Moge de boel nu spoedig afgedrukt worden!

Zou je voor mij willen bestellen, bij Conard te Parijs, de volgende deelen van de door Ch. Huart geïll. Balzac:

1. In zijn tweede artikel over Urbain van de Voorde's bundels *Het donkere vuur* en *Per umbram vitae* in de *NRC* van 26 mei 1930 (ocht.) schreef Van Vriesland over de laatste: ‘De bundel is aan Dirk Coster opgedragen, en dikwijls is de directe invloed van diens sonore en diepzinnige gemeenplaatsen onmiskenbaar’.

Le Père Goriot (1 vol.)
Splendeurs et Misères des Courtisanes (2 vol.)
Les Illusions Perdues (2 vol.)
La Cousine Bette (1 vol.)

Maar zeg erbij dat je *alles* moet hebben. Als een werk uitverkocht mocht zijn, laten ze dan opgeven welk - dan zou ik kunnen probeeren dat eene hier ergens nog op te scharrelen.

Dank voor je bemiddeling.

Tot ziens. Je

E

934. *Aan F.E.A. Batten: Gistoux, 1 augustus 1931*

Gistoux, Zaterdagavond.

Beste Frederik,

Best, wat dat gedichtje betreft.[1] Zóó begrijpt niemand er iets van. En Nijhoff *zwijgt* wel, dat garandeer ik. Dat EI zal hij heelemaal niet grappig vinden, overigens. Maar je moet in de 2e regel 'rijmen' (als dàt er staat) door 'rijmpje' vervangen; anders is het of je hèèl zijn rijmkunst bedoelt, en niet deze eene zoutelooze witz.

Ik houd me dus voorbereid op je geldzendingen en desiderata. Inderdaad zond ik je een *Domineesland*, echter met een uitgekrabde opdracht op de laatste blz. Ik hoop dat dit niet erg is? - *De Groene* bevat(te) Marsman's proza. Haal er je hart aan op.

Bloem is een alleraardigst iemand. Als zijn brief ironie bevatte, was het een zéér speelsche. Maar ik geloof eerder aan een overgroote (ouderwetsche) hoffelijkheid.

Amuseer je bij je ongeparfumeerde sloot.[2] Van hier geen nieuws. De zon komt terug, maar de regen laat zich niet zóó maar verdringen. En ik werk een béétje.

Hart. gr. van je

EduP.

Dank voor het uitknipsel.[3] Van de 'vaderlandsche' ironie heb ik *niets* gesnapt. Het is toch lastig, soms, als je zoo dom bent.

1. Zie 918. Batten stelde voor de limerick te plaatsen onder zijn naam met het onderschrift 'verantwoordelijk voor de plaatsing'.
2. Batten merkt hierbij op: 'Dit moet een greppel zijn geweest in de nabijheid van Huize ter Geul in Valkenburg (L.), waar ik mijn amoureuze zomervakantie doorbracht'.
3. Vgl. 926.

935. *Aan C. van Wessem: Gistoux, 3 augustus 1931*

Beste Constant,

Ingesloten de documenten[1] terug. Inderdaad, Slau is aardig en Donker 'obtus'. Ik kreeg vandaag een onverstoorbaar vriendelijk briefje van hem in antwoord op een kleine mise-au-point mijnerzijds betreffende mijn 'medewerking' aan zijn *Bulletin*. Hij blijft 'hartelijk mijn Nico'; het is een ongelooflijk edel mensch! Enfin, hij is ook pas getrouwd, dan moet men wel van *iedereen* houden.

Mijn studie over Coster is 50 blzn. groot. Ik ga verder.

Het beste met je roman en met de *Vr. Bladen.*

Hart. gr. van je

E.

Gistoux, Maandagavond.

936. *Aan G. ter Braak: Gistoux, 6 augustus 1931*

Gistoux, Donderdag.

L.T.

Even een paar woordjes maar, in haast. Ik heb al deze dagen hard gewerkt; 84 blzn. van Coster zijn af en het ziet er naar uit of ik pas op ongeveer de helft ben! Menno heeft zijn *Démasqué* geheel af, en ik heb de 'inleiding' ervoor geschreven. Verder schreef M. hier nog zijn stuk over Nietzsche-Brann,[1] dat reeds naar Van Wessem is. Je ziet....

Morgen moèt ik nog een blz. of 15 tegen Coster pennen (anders raak ik het idee kwijt). Bouws komt overmorgen. En het 'château' hier is overstroomd door kleinkinderen van mijn moeder, die met hun andere grootmoeder zijn komen opzetten! Met het gevolg dat hier geen plaats meer is voor Bouws. M. en ik zijn zooeven erop uit gegaan om een kamer voor hem te nemen in het pension, maar daar was ook al geen plaats, en inpl. v. verder te zoeken hebben we nu maar besloten om Zaterdag met Bouws naar de Ardennen te gaan

1. Zie 929 n 2 en 3.
1. 'Dionysos en Pentheus' (bespreking van H. Brann, *Nietzsche und die Frauen*). In *De gids* 96 (1932) 2 (februari), p. 264-273. Dit stuk kon niet meer worden geplaatst in *DVB* die met ingang van 1932 overgingen op de cahiervorm.

(Laroche of zoo). Menno gaat Dinsdag dan, via Brussel, van daaruit naar Rotterdam, en ik keer naar Gistoux terug met Bouws, die dan in de kamer van Menno komt. Voilà.

Je krijgt een briefkaart uit Laroche (?) en een 'fatsoenlijke' brief zoodra ik hier terug ben. Be a dear, and don't be angry.-----

Je Ed.

937. *Aan F.E.A. Batten: Gistoux, 7 augustus 1931*

Gistoux, Vrijdag.

B.F. Gelijk hiermee zend ik je een ex. *Voorbereiding* eindelijk! - officieel is het trouwens nog niet uit. In September eerst, zegt Stols.

Ingesloten het meesmuilende stukje van Walch[1.] en de brief van Bloem.

Kan je me helpen aan een goed portret van Kloos? niet oud, maar jong; liefst het 'lezende bij de boekenkast'. Ik wil niet een echte photo hebben, maar misschien kan je me een reproductie opschar'len, uit een tijdschrift of zoo. Kwam het o.a. niet voor in het Gedenkboek van de Wereld-Bibliotheek? - Ik wou het laten binden in mijn ex. van *Veertien Jaar Literatuurgeschiedenis*, dat verreweg zijn beste proza bevat.

Marsman schrijft mij niets van je -(mijn-onze) limerick. Het zou toch wel amusant zijn als hij hem plaatste.

Van den Bergh's *Nieuwe Tucht* is voor mij een prul. Pretentieus èn onbeduidend (behalve misschien voor de Holl. jongeren in dien tijd die nòg achterlijker waren). Op zichzelf beschouwd is het zoo goed als *niets*.

Amuseer je in dat pension, ondanks het slechte weer. Gelukgewenscht met het opnemen van je verzen door Frans Coenen[2.]; Stols heeft ze, geloof ik, nog zelfs niet ingekeken, omdat, zegt hij, *Helikon* t/m. Oktober of zooiets tòch al volstaat. Als *Gr. Nederland* je nu maar niet een jààr laat wachten, daar zijn ze sterk in, bij dat blad!

Hart.gr. van je EdP.

1. Onduidelijk welk stuk het hier betreft.
2. Pas in *GN* 33 (1935) 11 (november), p. 450 werd van Batten 'Abschied -: Siodmak' opgenomen.

938. *Aan V.E. van Vriesland: Gistoux, 9 augustus 1931*

Gistoux, Zondag,

Beste Vic,

Veel dank voor de 2 citaten[1]; het eerste heb ik al toegepast, het 2e kan mij ook nog van nut zijn. Maar ik wou nu nog iets van je weten: hoe luidt precies je aforisme in den trant van: 'Er zijn twee soorten menschen: het eene soort bestaat niet'?[2] Ik wou dat citeeren tegen de langdradige manier waarop C. een dgl. waarheid formuleert. Graag spoedig op een kaart.

Afgesproken: zoodra ik weer in Holland kom, zoek ik je op. Ik ben de vorige keeren niet in Amsterdam geweest - anders had je me zeker gezien. Maar overigens is het te dwaas dat je die brievenhistorie als een soort onbetaalde schuld beschouwt! dacht je dat ik zelf nog wist wat ik je allemaal heb gevraagd in die correspondentie?[3]

Ik wou dat het je beter ging. Kom in September wat *hier*, maar dan bij mij. Als je alleen-en-opgesloten wilt blijven, kan dat ook best gebeuren.

Ik schreef 102 blzn. tegen Coster en *ga voort*. Ditmaal is het 'op dood en leven'. - Marsman-en-vrouw zijn hier nog niet, die komen pas over een goede week.

Antwoord spoedig: één zinnetje is genoeg.

Met veel hartelijks, steeds je

E

Zend me dat stuk over Netty N.,[4] want ánders zie ik het *Cr. Bulletin* nooit. Ook ik ben zeer benieuwd!

939. *Aan C. van Wessem: Gistoux, 9 augustus 1931*

Beste Constant,

Hierbij het stuk van Slau terug over mevr. Nijhoff.[1] Zéér vreemd, vooral gegeven wat hij mij erover *zeide*. Enfin!....

1. Voor het eerste citaat zie 932 n 1.
2. 'Er zijn twee soorten van menschen, de eene soort bestaat niet'. Door DP geciteerd op p. 13 van *Uren met Dirk Coster* (*Vw* 2, p. 313) en oorspr. gepubliceerd in *DVB* 6 (1929) 12 (december), p. 395.
3. Deze brief (of brieven) is niet teruggevonden.
4. In CB 2 (1931) 9 (september), p. 241-247 besprak Van Vriesland *Twee meisjes en ik* van A.H. Nijhoff onder de titel 'Een opmerkelijk maar slordig debuut'.

1. Zie 929 n 2.

Ik heb 102 blzn. over Coster geschreven, en zal er nog wel een 60 à 70 bij moeten doen voor ik met hem klaar ben. Voor de *Vr. Bl.* is het dus niet meer geschikt.

Zend je *Pistoolschot* zoo spoedig mogelijk aan Stols.[2.] Maak het niet tè mooi. Het beste met je roman.

Hart. gr. van je

E

Gistoux, Zondag.

940. *Aan F.E.A. Batten: Gistoux, 10 augustus 1931*

B.F.

Dank voor de Couperussen die ik nog niet heb, maar die wel spoedig zullen verschijnen. Idem voor het beloofde conterfeitsel v. Kloos.

De 'Spijkers met Koppen' komen *niet* van mij! Dus hoogstwschl. wel van Greshoff.

Over de limerick heb ik over 10 dagen wel opheldering. Marsman is dan hier. Op het oogenblik in de Vogezen of zooiets.

In haast. Hart.gr. van je

EdP.

Gistoux, Maandag.

941. *Aan F.E.A. Batten: Gistoux, 13 augustus 1931*

B.F. Ik ontving gisteren deel II en III van die Couperussen, inpl. v. de aangekondigde I en II. Ik zend ze je vandaag terug, omdat het mij voorloopig onmogelijk is met dit werk voort te gaan. Ik ben bezig aan allerlei andere dingen en zou niet met de noodige aandacht deze stukjes kunnen lezen vóór 22 en 24 Aug., zooals dat schijnt te moeten van de bibliotheek.

Graag dus later, en dan eerst deel I alsjeblieft.

Hart.gr. van je

EdP.

Gistoux, Donderdag.

2. Van Wessem zond op 24 augustus 1931 zijn vertaling van Poesjkins *Het pistoolschot* aan Stols.

942 (78). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 13 augustus 1931*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

943. *Aan J. Greshoff: Gistoux, 14 augustus 1931*

Gistoux, Vrijdagmorgen.

Beste Jan,

Wat vervelend dat je nu weer in zoo'n gedeprimeerde toestand verkeert! Ik schreef net aan Jany,[1] die naar je informeerde, dat je den laatsten tijd weer veel beter was. Verzorg je je wel goed? volg je de doktersvoorschriften? Of is dit alles alleen maar een gevolg van het akelige weer?

Ik ga straks naar Brussel en zal bij Sander informeeren naar die Holl. exx. van *Een V.* Een gewoon ex. voor Nini zend ik van hieruit, gelijk met dezen.

Angèle kan ik de copy van Marsman nog niet geven, omdat ik die zelf ieder oogenblik nog noodig kan hebben. Ik houd alles liever hier, tot de heeleboel klaar is. Morgen denk ik weer een hoofdstuk te schrijven; over de bloemlezingen. - Als je in September terug bent, breng ik je alles weleens ter lezing.

De Marslieden komen Dinsdag hier. Bouws vertrekt Zondag.

Nu Jan, hoû je taai en tracht de somberheden te overwinnen. Rust maar eens flink uit, en laat ons hopen op spoedig weer wat zon. Hartelijke groeten aan je vrouwelijk gezelschap en de hand van je

E

944. *Aan A.C. Willink: Gistoux, 14 augustus 1931*

Gistoux, Vrijdagmorgen.

Beste Carel,

Inderdaad heb ik den laatsten tijd mijn correspondentie wat 'gematigd'. Niet alleen omdat ik te veel correspondenten kreeg, maar vnl. omdat ik weer wat tot werken kwam. Een roman of zoo zal ik vooreerst wel niet schrijven, maar ik nam de uitdaging, om een serieus essay over het rund Coster te schrijven, tenslotte aan, en zie, ik schreef 102 blzn, in één week tijds ongeveer. Ik hoop er spoedig de nog ontbrekende blzn. - een 60 à 70 denk ik - bij te schrijven, en dan af te wachten of het Coster-*type* nog wat meer verlangt. (Ik reken er Donker en Houwink ook toe, al is het dan met eenige verschillen.)

1. Deze brief is niet teruggevonden.

Het speet mij dat we den laatsten tijd zoo weinig contact met elkaar hadden, maar heelemaal mijn schuld is het niet: in Brussel kan ik jou en Wilma *samen* niet logeeren bij gebrek aan plaats, en hier in Gistoux gaat het moeilijk tegenover mijn moeder en haar kennissen. Een man alleen is wat anders dan een man met een juffrouw, zei Jozef Peeters. Zulke dingen zijn tenslotte verdomd stompzinnig, maar gegeven de situatie tusschen mijn moeder en mij, beschouw ik mij op Gistoux eigenlijk zelf als 'eerste gast'. Ik heb bovendien gisteren order gekregen om na September niemand meer te vragen, omdat het heele boeltje hier misschien 3 Sept. a.s. verkocht wordt en wij dan toebereidselen moeten maken om te verdwijnen. Maar..... In ieder geval denk ik begin September - nà den 3en bijv. - naar Holland te komen en ook jou dan natuurlijk in Amsterdam op te zoeken. Die laatste ontmoeting van ons op de tentoonstelling, met dat vreemde verdwijnen als slot, was wel èrg weinig bevredigend, maar que veux-tu? ook toen was je niet alleen!

Ik ben benieuwd te zien wat je den laatsten tijd op artistiek gebied bedreef. *Onze* serie, in nieuw gewaad, wordt ook zonder nieuwe teksten voortgezet; achter elkaar zullen nu verschijnen: *Mikrochaos* (met de teekening die je daarvoor maakte), *Bij Gebr. aan Ernst* en *Nutteloos Verzet*, alles in het formaat en met de letter van *Een Voorbereiding*, en het laatste boek met een nieuw verhaal vermeerderd (n.l. *Petrus en Paulus* uit den bundel van Bijleveld); alles ook belangrijk herzien. Verder zend ik je eerstdaags *Vriend of Vijand*, d.w.z. de 2 laatste 'cahiers van een lezer', vermeerderd met allerlei latere artikelen, als over Gide en Den Doolaard. Een 3e critische bundel *Tegenonderzoek* is ook al aan Stols gegeven. En *Uren met Dirk Coster* volgt wel over een paar maanden! d.i., alles bijeen: 8 dln., waarvan 4 scheppend (een roman, twee verhalenbundels, een dichtbundel) en 4 critisch. Wat een inventaris! - maar ik zal blij zijn als dit alles definitief achter mij ligt, om mij aan iets geheel nieuws te kunnen wijden. De vraag is maar: wàt?

Er is veel gewerkt (zooals je wschl. van Bouws weet) aan een reorganisatie van de *Vrije Bladen*. Dit is vrijwel mislukt, maar Bouws geeft den moed niet op en ziet andere mogelijkheden. We'll see...

Je rijmprent[1] is klaar en verdomd aardig geworden, vind ik. Stols zal je spoedig een paar exx. zenden, plak er vooral één op in *De Kring*

1. Victor E. van Vriesland, *Amsterdamsche bohème*. Tekening van A.C. Willink. (Rijmprenten en plano-drukken no. 6) Maastricht 1931.

zelf, met ‘prijs 40 ct., te bevragen aan het buffet’ of zoo, erop! Als je het ding niet gauw hebt, schrijf er dan zelf om: p/a 13, rue Montagne-aux-Herbes-Potagères, Brux.

Van de literaire kameraden zou wschl. Ter Braak je het beste bevallen; er is eenige overeenkomst tusschen jullie, volgens mij; hetzelfde ‘intellectueele skepticisme’. Ik moet het gedaan zien te krijgen dat jullie elkaar wat beter leeren kennen. Marsman valt als mensch èrg mee; maar is, geloof ik, inderdaad toch niet iemand naar jouw ziel: hij heeft te veel lyrische uitspattingen. Maar het is een door-en-door eerlijke vent, waar je op rekenen kunt, en zonder eenige - zelfs literaire - valschheid. Een hemelsbreed verschil met den ‘charmanten’ Nijhoff, wat dat betreft, die me dan ook in optima forma gestolen kan worden.

Het kritiekje van Helman[2.] las ik. Het is après tout toch een beste, maar wel wat erg domme jongen. En ook zijn ‘scheppend werk’ wordt met den dag beroerder. Las je de fraaiïgheden *Overwintering* en *Triangel*?

Je vriend Plasschaert zag ik dienzelfden tentoonstellingsavond in de gewelven van het Palais des B.A. met Wiegersma, Van Uytvanck en nog wat anderen. Hij heeft niet zóó'n dwarskut op zijn tronie, als men het, naar zijn portretten geoordeeld, zou zeggen, maar toch... aantrekkelijk blijft voor mij iets anders. Is dat boek van al die schilders (met opstellen van dezelve) nog verschenen? dat van Citroen, of hoe heette die Jood ook weer?[3.] Ik ben daar nog steeds benieuwd naar. Als je het bezit, zend het me dan eens ter inzage.

O ja, kan je me ook eens terugsturen dat rare boekje van die Marie Anderson over Multatuli,[4.] dat ons toen zoo amuseerde? Ik wou het Ter Braak laten lezen; - als je erop gesteld bent, krijg je het terug, bij gelegenheid, d.w.z. als ik in September mijn opwachting bij je maak en in persoon naar de nieren van je moeder kom inform eeren. Doe haar voorshands mijn beste wenschen.

Hier in Gistoux knapt *mijn* moeder juist aardig op, en heeft zich zelfs weer met Simone verzoend (voor hoe lang? mijn God! voor hoe lang?) Voorlopig gaat alles werkelijk nogal bevredigend - be-

2. In *De groene Amsterdammer* 2827 (8 augustus 1931), p. 6 besprak Albert Helman een aantal bundels kritieken waaronder *Voor kleine parochie* onder de titel ‘Vijf broden en twee vissche n’.
3. Albert Plasschaert en Paul Citroen, *Palet. Een boek gewijd aan de hedendaagsche Nederlandsche schilderkunst*. Amsterdam 1931.
4. *Uit Multatuli's leven. Bijdrage tot de kennis van zijn karakter*. Amsterdam 1902.

halve dan de Beurs, en de verkoop van het kasteel. Maar men kan en moet nu eenmaal maar *hopen*. Als die verkoop ditmaal weer mislukt, hoop ik je eind September uit Holland mee te nemen, of anders in October alleen hier te kunnen loodsen; tenzij je er zelf niets meer voor voelt. Anders later in Brussel? Gegeven het beroerde weer van nu, is er mooi weer en zon voorspeld tot eind October! *Hopen* wij ook in dezen.

Tot ziens in Sept., of schrijf me weer hierheen. Geloof me, onveranderd, geheel je

Eddy

N.B. - Doe mijn beste groeten aan je moeder en Wilma, ook die van mijn echtgenoote Simone.

945 (79). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 14 augustus 1931*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

946 (81). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 17 augustus 1931*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

947. *Aan H. Mayer: Gistoux, 14 of 21 augustus 1931*

Gistoux, Vrijdag.

Beste Henri,

Dank voor nota, brief en nieuwe boeken. Ja, die *W. Heights* is wel erg. Wat gek dat er van dit boek geen enkele behoorlijke uitgave bestaat! Die kleurplaatjes had ik er wel uitgegooid, maar de druk en het papier zijn dan nòg even beroerd. Enfin....

Je zond me nog niet: Verzen van A.R. Holst, dat ik ook hebben wou.

Kan je zoeken naar de Fransche vertaling van Savinkov (of Ropchine): *Le Cheval Blanc*? omstreeks 1916 verschenen.

De *Dostojevski* van Coster kreeg ik van Sander, - trouwens 's mans volledige werken. Nog 2 hfdstn. en ik heb daarmee afgerekend. Dan nog één hfdst. voor *de man*.

Ja, zend me in Godsnaam dan maar *Astrid*[1] voor een rijksdaalder. Mijn studie moet compleet zijn.

Hart.gr. van je

1. Madeleine Böhtlingk, *Astrid*. Drama in vijf bedrijven met een inleidend woord van Dirk Coster. Rotterdam 1920.

Het stuk van dien Hiegentlich[2] was lang niet zoo erg als ik dacht. Wat stom en erg ongepast voor *zoo'n* lulletje-van-niks, maar overigens....

948 (83). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 21 augustus 1931*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

949. *Aan F.E.A. Batten: Gistoux, 22 augustus 1931*

Gistoux, Zaterdag.

Beste Fred,

Dank voor het portret van Kloos, maar inderdaad: niet alleen is het moeilijk om in te plakken (gegeven de dikte van het papier) maat bovendien wel heel erg leelijk. *Als* je me dus nog een reproductie kunt bezorgen, heel graag.

Het cliché van die kiek van Annie met mij kan ik niet meer vinden. Als ik het haar niet zond, heb ik het misschien vernietigd; zoo afschuwelijk vond ik die kiek, waarop de Mata-Hari-schalksheid van Annie er niet in slaagt mijn intellectueele verzakking op te schrikken. - Andere photo's van mij zou ik nog moeten laten maken; wel heb ik een heele partij kiekjes, maar daar zou ik dan ook nog een keuze uit moeten doen. Als er later weer eens een behoorlijk portret van mij wordt gemaakt, zal ik je dat sturen. Hierbij alleen een oud kiekje uit de Montmartre-dagen,[1] dat uitstekend kan in *Een Voorbereiding*.

De Couperussen zond ik je terug; die heb je nu wschl. reeds.

Doe maar geen moeite meer voor die 2 teksten van Greshoff[2]; hijzelf is al weer in onderhandeling met iemand.

Zijn *Spijkers* zijn, zooals je zegt, dikwijls journalistiek, maar als zoodanig van het beste soort en voor de kennis van de figuur Greshoff toch van groot belang. Natuurlijk zijn zijn gedichten per slot zijn beste werk. - Wat Ter Braak betreft, die heeft inderdaad in dit *Afscheid* (op een enkel stuk na: het eerste opstel natuurlijk, en dan *Ad-*

2. J. Hiegentlich, ‘Kort geding tegen de “Jongeren”’ (H. Marsman, J. Slauerhoff, A. Donker, Th. de Vries, A. den Doolaard e.a.). In *De nieuwe gids* 46 (1931) 6 (juni), p. 615-621. Hiegentlich liet zich negatief uit over DP's verhalen en gedichten, waarin hij surrealistische trekken herkende.
1. Gepubliceerd in G.H. 's-Gravesande, *E. du Perron*, p. 48.
2. Zie 854.

waita, Waarom ik Amerika afwijs, De Wegen) nog lang niet de losheid bereikt van zijn 2e bundel: *Man tegen Man*.

Later meer. Hart.gr. van je

EduP.

Ik kom in Sept. wschl. in Holland.

- De man met wien ik op die photo zit, is *Suré*. (In werkelijkheid heette hij Oscar Duboux.)

950. *Aan E. Bouws: Gistoux, 23 en 24 augustus 1931*aant.

Gistoux, Zondag.

Beste Bouws,

Ingesloten het concept. Het lijkt mij uitstekend. Alleen is Nijgh en Van Ditmar niet 'nader genoemd' (na art. I). In art. 13 zou ik na het woord 'leden' nog zetten: 'der Redactie', vooral in deze stijl.

Nu iets anders. Het zou kunnen zijn dat Zijlstra van enkele der medewerkers-redacteuren de schrijverij voor dit tijdschrift zou willen monopoliseeren (bv. Menno, Slau, ik?). In dat geval moet je iets voor ons opmaken waardoor wij meer krijgen dan fl. 3.- per blz., zoo mogelijk fl. 6.- Maar liefst *niet* monopoliseeren! Wat vind jij?

Met het programma van je nr.1 ga ik niet accoord, niet omdat het me zoo niet aardig lijkt, maar practisch onuitvoerbaar. Je geeft 1 blz. voor het manifest, het moet er minstens 2 of 3 hebben, misschien wel 4; - 10 blzn. voor *Démasqué* is veel te weinig, of het zou eindeloos duren en door niemand meer gelezen worden. Neen, *Démasqué* moet in 2 of 3 keer geplaatst worden: hóógstens 4 keer, dus bij pakjes van 20 blzn. minstens. Laat Uren met Coster (10 blzn door jou hiervoor opengelaten) dus vervallen, en trek die ruimte bij de 10 blzn. voor *Démasqué*. Dan zijn we al op 24 à 25 blzn. gekomen. Vier blzn. poëzie is best. Met de rest heb ik vrede, als je denkt dat Willink een stuk over schilderkunst kan schrijven dat, in dit verband, de moeite waard is (ik twijfel eraan). De roman van Slau (20 blzn.) is uitstekend; mocht het boek niet af zijn, dan kunnen we altijd de Camoës-episode geven.* - Maar bij de anderen lijkt het me een bezwaar dat je ze telkens maar 2 blzn. geeft (Scholte en E. de Roos). Of kan dat?

* Dus *tot* het optreden van Cameron-Fairbairn of hoe die knaap heeten gaat.

Met het tweede nummer wilde ik graag die polemische rubriek van korte stukken openen (Menno en ik en nog anderen, tegen allerlei idiotieën) die Marsman destijds voor de V.Bl. wou. Korte stukken bijeen, genre 'Van de Redactie' in *De Gids*, maar iedere aanteekening gesigneerd met initialen, gegeven het agressieve karakter. - En moet er geen actueele rubriek zijn over '*het* boek van de maand': hetzij Fransch, Engelsch, Duitsch, Spaansch zelfs? Een artikel over *Point counter Point*, waarvoor Menno's lezing dienen kan; en dan telkens over boeken die belangrijk zijn: bv. Remarque's *Der Weg Zurück*, enz. De lezers willen zooiets, geloof ik. En dan iedere keer besproken door *de* competente persoon ervoor. Deze actueele literaire kroniek ontbreekt op het oogenblik in Holland bij *ieder* tijdschrift. Een bespr. van *De Klop op de Deur* is ook gewenscht. Waarom dàt niet in nummer 1? - Greshoff zou ik uitstellen, minstens tot nummer 2. Anders lijkt het direct op 'hetzelfde potje' van D.G.W. of zoo, vooral nu Roelants erbij komt. Je vergeet ook in je 1e nr. een mogelijk artikel v. Roelants! Die 'adviseerende stem' vind ik zelf idioot, maar dat was van jullie zoo de term. Jouw stem is, in *deze* redactie, vanzelfsprekend 'adviseerend'. Maar naar buiten is het in ieder opzicht beter dat je 'streng' in je eigen vakje blijft. Al die medewerkende scribenten zijn een beetje of een beetje veel muggezifterig. *Wel je naam, vind ik*.

Dank voor gedane moeite inzake Coster-Savinkov. Toch moet zoo'n artikel bestaan, gegeven het citaat uit het prospectus van *De Baanbreker*. Enfin, ik zal het citaat zelf dan maar gebruiken. Misschien is het uit een 'algemeen' artikel.

Over art. 14 ben ik best tevreden. Alles *moet* ook door jouw handen gaan, terwille van het overzicht; - en God betere 't, waar zou het heen moeten als we nog gingen beschikken 'over je personeel'?!

Wat de titel betreft: ik voel voor zooiets als: *Nieuwe Letteren*. Anders maar: *Nieuwe Revue* (ofschoon banaal en natuurlijk al 100× in Holland gebruikt). Forum is ook niet kwaad, misschien; wat bedoel je er precies mee? - maar het *rijmt* op Criterium,[1] wat ik in dit geval beroerd vind. *Nwe Rotterdamsche Revue*: zéér beslist tegen! - *Nwe Nederlandsche* is ook erg pover. *Kunst en Letteren* klinkt ontzettend ouweheerig, behalve banaal. *Panopticum* is absoluut onmogelijk;

1. Van Vriesland en J.W. Schotman hadden met uitgever SijthofF overeenstemming bereikt een nieuw tijdschrift onder deze naam te redigeren. In een later stadium zou Sijthoff zich terugtrekken.

men zou denken dat wij zelf de wassen beelden zijn, die erin worden opgesteld! - Zoek nog wat, en ook Menno. Ik kan niets meer vinden. *Het Laatste Woord* was *mijn* laatste woord op dit gebied. Ik vind het nog steeds 'perfect', om zijn dubbele beteekenis en rationeel geluid.

Nu, klim in het touw en schrijf *ze* aan! Een poot van je

E.

Maandag

O ja, - ik heb nog wat bedacht, aangezien deze brief toch vandaag eerst weg kon. Ik wou mijn *Uren met Coster* ook hoogstens in 5 keren geplaatst hebben, n.l. I: *Marginalia* en *Dostojevsky*; II. *Verzameld Proza I*; III. *Verzameld Proza II*; IV. De Bloemlezingen en *Schetsboek* (deze stukken zijn nu ook klaar!) en V. - de rest: *Waarheen gaan wij*? Conclusie, enz. Ook zóó wordt het al zeurig genoeg. Het moet dan in 1932 uitkomen: najaar. Als ik 4 maanden wacht, tot Menno is uitgevuurd, komt mijn boek in onze revue van Mei t/met September; of - als Menno maar 3 keer duurt, van April t/m Augustus. En ieder van mijn stukken is ±4 blzn. groot, dus in kleine letter gemakkelijk een 20 à 25 blzn. van het tijdschrift. De plaats kan me niet schelen: heelemaal achterin is best.

Scholte liefst niet in nummer 1 en überhaupt niet officieel vragen; we moeten de vrijheid hebben zijn stukken te weigeren. Stukken als hij voor De Groene schrijft zijn heel aardig, maar voor ons te journalistiek, kàn hij het niet anders, dan moeten we hem er niet bij nemen. Dan Bep de Roos voor toneel, of ik ga zelf eens in de maand naar Holland daarvoor, wat ik after all best doen wil. - En ja, in nummer 1 een goed stuk over *De Klop op de Deur*, onder het hoofd (voor de *rubriek*): 'Publieke Belangstelling', of zoo. Dit zou al uitstekend ons karakter aangeven.* Vraag het stuk aan... ja, aan wiè?

Tot nader.

E

P.P.S. - Krijgen we allen een copy van het contract? Ik graag. - Begin of half september kom ik in Rotterdam; zal ik dan zien gedaan te krijgen dat Roelants met mij meekomt?

* Ik bedoel: onze houding tegenover *De Klop*.

951. *Aan F.E.A. Batten: Gistoux, 24 augustus 1931*

Gistoux, 24 août 1931.

Beste Freddy,

Dank voor de nieuwe reprod. van Kloos, die inderdaad oneindig beter is. Wind je niet te voortdurend op bij *Een Voorbereiding* het is zooveel inspanning heusch niet waard. - Ik schreef 160 blzn. over Dirk Coster en ben tot mijn conclusie geraakt: nog een blz. of 10, en de man is 'afgewerkt'. - Als ik in Den Haag ben, logeer ik wschl. in Voorburg, ik zal zien het zoo in te pikken dat ik eens bij je kom eten, maar het komt misschien niet uit, gegeven mijn schaarsche tijd; in dat geval moeten we maar een rendez-vous ergens in een café verzinnen. - *Hampton Court* ken ik door-en-door; het is een alleraardigste jeugdroman van het *goede* (niet-bête) soort; het doet in menig opzicht denken aan *Een voorbereiding*, maar het is beter, meer in één trek ook geschreven en vanuit een meer gerijpte geest (op het oogenblik van de 'creatie').

Tot nader. Zend me *nu* maar spoedig *Van en over alles en iedereen*, maar niet meer dan één deeltje tegelijk, en liefst in de goede volgorde. Dank vooruit en beste groeten.

Je EdP.

Wanneer komt Annie hier? Ik dacht dat ze tegen de verjaardag van mijn moeder zou komen? Die is over 3 dagen! (28 Aug n.l.)

952 (84). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 24 augustus 1931*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

953 (85). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 24 augustus 1931*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

954. *Aan J. Greshoff: Brussel, 24 augustus 1931*

Brussel, Maandag.

Beste Jan,

Je hebt de hartelijke groeten terug van de Marslieden, die nu in het pension *Bon Accueil* gekropen zijn. Mijn moeder verlangde wel zéér naar rust! - Coster is, ondanks alle bezoeken, op een oor na gevild; 167 blzn. liggen klaar, nog een stuk of 10 en het *finis* kan eronder

staan. Èn Menno (die het maar tot blz. 115 zoowat kon volgen) èn Marsman vinden het *moordend*. In ieder geval zal men hierna niet meer zwammen over de onvoldoende bestudeering; het regent citaten, en de titel van Elisabeth de Roos; *Uren met Dirk Coster*, is werkelijk perfect.

Ik heb overigens toch geen lust meer het naar juffrouw Manteau te zenden: 1°. heb ik het nog steeds noodig; 2°. zal ik je het ms. begin September geven of het joù naar St. Idesbald opsturen, als ik eerder klaar ben, zoodat jij het mij begin Sept. terug kunt geven als ik naar Holland ga; 3° komt het in het nieuwe tijdschrift, dat ditmaal zoo goed als voor elkaar is, met Menno, mij en Maurice Roelants in de redactie en Bouws als secretaris van idem. En ‘kantoor’ ten gebouwe van Nijgh en Van Ditmar! Ik zond vanmorgen het concept-contract terug: men verbindt zich voor 5 jaar. Het blad krijgt 64 blzn. per nr., met 2 vel surplus per jaar, het honorarium wordt fl.3. per bladzij. Maar Vic heeft ook een tijdschrift voor elkaar gekregen, bij Sijthoff, en met Schotman (God betere 't) als mederedacteur; echter, dit blad is uitsluitend critisch, heet *Criterium* en is ‘universeel’; enfin, je ziet het van daar! Jammer dat Vic ons nu ontsnapt, maar daarom niet getreurd. Marsman voelt voor opdoeken van de *V.Bl.* en heeft in dien zin aan Van Wessem geschreven, maar die klampt zich natuurlijk weer met 10 klauwen aan zijn ‘reden van bestaan’ vast (ja, ondanks *Charleston*!) Ik ben benieuwd wat hier allemaal van komt. In ieder geval is het nu meer dan waarschijnlijk dat het tijdschrift met 1 Januari volgend jaar verschijnt, want het proefnummer moet in October klaar zijn.

Het speet me te lezen dat je je nog steeds zoo ‘geëindigd’ voelt. Als het weêr anders werd, zou dat wel beter gaan. Maar het blijft pestilent, ondanks alle mooie voorspellingen. - Wil je Nini bedanken voor haar brief en zeggen dat ik de kater tot haar beschikking houd en niets heb tegen den ietwat romantischen naam dien ze hem geven wil. Doe haar mijn hartelijke groeten, en vooral ook aan Atie, en ontvang zelf een ferme handkneep van steeds je

E.

- Ik ga morgen met de Marsluiden naar Brussel en hoop er dan Jan van Nijlen te ontmoeten.

955. *Aan E. Bouws: Gistoux, 24 augustus 1931*

Gistoux, Maandagavond.

Beste Bouws,

Ingesloten 2 gedichten van Marsman[1.] voor ons eerste nummer. Vraag ook Engelman om verzen, hij zal wschl. wel meedoen. Marsman is van plan Van Wessem aan te porren om de V. Bl. op te doeken, omdat hij het onnoodig vindt dat 2 tijdschriften als deze naast elkaar bestaan, en omdat hij liever medewerker bij ons is dan redacteur in een kwakkelend tijdschrift; maar Van W. zal er vooreerst nog wel anders over denken. We'll see.

Er is een kans dat de nieuwe bundel, *Proteus*, van Marsman, dit jaar nog uitkomt: in dat geval kunnen we deze verzen niet meer plaatsen, omdat ze daarin worden opgenomen. Maar wschl. is *Witte Vrouwen* niet uitverkocht en zal *Proteus* (waarin ook die bundel opgenomen wordt) moeten wachten tot volgend voorjaar. In dat geval plaatsen we ze wel. Of moet je zekerheid hebben vóór October?

Je moet je naam beslist wèl opgeven, al is het p/a Nijgh en van Ditmar. Ik vind dit ook noodig tegenover de 'buitenwereld'; het moet niet den schijn hebben dat wij (of jij) je nu verstoppen!

Hart. gr. van je

E

956. *Aan H. Mayer: Gistoux, 23 augustus 1931*

Gistoux, Dinsdag.

Beste Henri,

Ik laat het aan jou zelf over om te beslissen welke editie,[1.] die in 2 dln. van fl.8. - of die in één van fl.11? Die in 2 lijkt mij meer kans te bieden op ruimere druk. Maar als die in één deel mooi gedrukt is, dan is die ook goed. Laat je ook een beetje leiden door de al of niet aanwezigheid van portretten.

Ik zal zooveel van Coster gaan houden als Nietzsche van Wagner, na *Der Fall Wagner*, en Multatuli van Duymaer van Twist. Maar soit! ik heb nu 167 blzn. klaar en heb alleen nog maar de conclusie te schrijven, d.w.z. een blad of tien hoogstens. Overmorgen hoop ik *klaar* te zijn.

1. 'Maannacht' en 'Verzet'. In *Forum* 1 (1932) 1 (11 november 1931), p. 42-43.
1. Blijkens aantekening van Mayer gaat het hier om een editie van Dante Gabriel Rossetti.

Ik zag *D.G.W.* niet meer, want schreef er niet in en ben er niet op geabonneerd. En Jan zit in St. Idesbald en is zeer kwijnende. Slau moet òf in Den Haag terug zijn, of misschien nu weer in Haarlem. Hij moet nog steeds rusten.

Zou je later nog eens een 12e druk van Perk voor me krijgen, zooals je me nu een Rossetti bezorgt?

Hart.gr. van je

E.

Zoodra ik Coster af heb, zal ik voor Wynand het Trotsky-artikel van Méral vertalen.

- Ik krijg nu nog steeds *Astrid* en *Verzen* van Holst. Ja, *Wuthering Heights* is wel erg, vooral omdat ook de druk en het papier zoo beroerd zijn, zoo hyper-belabberd. Schreef ik je dat reeds? Enfin...

957 (87). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 26 augustus 1931*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

958. *Aan G. Burssens: Brussel, 5, 12, 19 of 26 augustus 1931*

Brussel, Woensdag.

Beste Burssens,

Het is mij tot mijn spijt niet mogelik om vooreerst naar Antwerpen te komen. De ziekte van mijn moeder maakt dat ik dezer dagen voortdurend tussen Gistoux en Brussel cirkuleer en eigenlik meer daar ben dan hier; (ik ben sedert de dood van mijn vader eigenlik absoluut geen 'vrij man' meer, vergeet dat niet). Ik zou je anders graag een uurtje rustig in de Hulstkamp gesproken hebben, alvorens ons in de mondaniteiten te werpen onder het genot van 'kuchen und thee'. Wil mij bij Mme. Salti verexkuseren, zoals de nette boeren in Holland zeggen.

Tant pis inderdaad voor De Bock,[1] maar après tout is het misschien beter zo. Ik weet n.l. niet of de uitgave van die brieven Paul's reputatie of hoe je het noemen wilt, veel goed zou hebben gedaan. Tenzij misschien als appendix achterin *Krities Proza II*; als je dan diè brieven kiest vnl., waarin hij het over kunst heeft en meningen en

1. Eugeen de Bock was directeur van uitgeverij De Sikkel, die Van Ostaijens werk uitgaf.

zo zegt. Het Franse idee van brieven uitgeven tot nadere kennis van de persoon van een schrijver is eigenlijk niets voor deze landen (Holland en Vlaanderen), hier heet zoiets ‘ijdelheid, oninteressant’, enz. Mogelik heeft De B. zich door de mensen van De Gemeenschap laten afraden? Vraag hem er bij gelegenheid toch eens naar.

Had je veel interessante brieven? Een 20-tal, als appendix achterin *Kr.Proza II* zou toch nog wel gaan? Vooral wanneer dat deel dunner zou zijn dan het I^{e}.

En hoe zit het nu met dat voorstel over *Verhalend Proza*? Zou De B. bereid zijn alles te drukken, uniform met de rest? of is hij gesteld op het apart verkopen van die onooglike uitgaafjes van *Trust, Ika* en *Vogelvrij*? Een behoorlik uitgever moest zoiets opkopen om het te verdelgen! vooral waar het laatste krioelt van de drukfouten en allesbehalve een goed beeld geeft van Paul's Nederlands. (‘Opgeëten’, enz.) - Als De Bock ook nog *De Bende van de Stronk* zou willen hebben, wordt het *Verhalend Proza* ook wel 2 dln; niet? maar waarom zou dat eigenlik niet gaan? Bij een auteur als Van de Woestijne, Teirlinck of zo, zou men het best proberen en de belangstelling voor P.v.O. is op dit ogenblik even groot. Maar men moet die belangstelling wakker houden, dat zou een uitgever moeten begrijpen. Vooral in Holland zou men al gauw weer aan wat anders denken als die uitgave van de z.g. volledige werken zo sloom gaat.

Nu beste, hoû je goed en als je weer eens in Brussel komt, schrijf me dat dan 3 dagen vooruit en *kom bij mij op de tee*.* Je kunt hier dan ook blijven eten en 's avonds tegen 8 of half 9 bijv. eerst teruggaan. Als ik mij ‘vrijer voel’, tegen het eind v/d maand bijv. (?) of als mijn moeder in Brussel komt wonen (in Oktober of November) kom ik nog wel in Antwerpen en schrijf ik jou tijdig; ik zie dan ook gaarne Mme S. terug, desnoods zonder tee.

Hartelike groeten van je

EdP.

959. *Aan G. ter Braak: Gistoux, 27 augustus 1931*

Gistoux, 27 Augustus.

Lieve Truida,

Eergisternacht ben ik om half 4 pas naar bed gegaan, gisternacht

* Een tram (90) brengt je van de Gare du Nord tot hier voor de deur.

om 4 uur; maar vandaag is Coster *af*. Ik ben er heftig verlucht van! Op het laatst werd het wel taai, en vooral de 'conclusie' werd erg moeilijk, na al wat ik al over dezen auteur reeds had gezegd. Enfin, ik ben er nu van af en hoop het ding niet meer in te zien voordat ik er in Rotterdam bij Menno mee aankom. - De Marslieden vinden het zeer goed en Marsman geeft toe dat ik hem in menig opzicht 'uit een droom' heb gehaald, ten opzichte van dezen man; ofschoon hij het in sommige opzichten toch niet met mij eens is. (Het moet in het gebruik ook zoo'n goeie vent zijn, die Dirk!)

'Rien' valt in sommige dingen mee, in andere weer niet. Maar over het algemeen blijft zij mij sympathiek. Ik zou ook kunnen schrijven: *heel* sympathiek, maar dat is misschien toch overdreven. Ik houd 10× meer van *jou*. Het lijkt mij eigenlijk een heele last om met haar getrouwd, of enfin, 'samenwonend' te zijn. Maar voor Marsman schijnt ze toch de ware gezellin te zijn. En ze is 34, hoorde ik zooeven. Allerkranigst ziet ze er uit, voor 34! Ik ben een beetje meer van haar gaan houden sedert ik weet dat ze 34 is. Ik wou dat jij 34 was!

Het is hier overigens nog steeds akelig weer. Vandaag was het iets beter; misschien is het morgen verrukkelijk. Misschien is dit weer speciaal de heele Augustusmaand door zoo treurig geweest; om er de kankerstemming bij mij in te houden; misschien wilde ook de Natuur dat de heer Dirk Coster zou worden verdelgd. Ik voel mij pantheïstisch worden, onder zulke voorteekenen.

Als Menno nog bij jullie is, zeg hem dan even dat ik gelijk hiermee een dikke brief (n.l. inhoudende allerlei bijlagen) opzend naar Rotterdam. Hij is daar toch Zondag, en de brief gaat over *het* tijdschrift. Daarover wordt ontzettend gepraat en gekankerd: maar de *V.Bl.* geven het toch op, d.w.z. Marsman heeft Van Wessem overtuigd dat het noodelooze versnippering was om daarmee, naast ons, voort te gaan. Hijzelf is ons zeer toegewijd en neemt zich voor, een krachtig medewerker te zijn. Maar wat een geklets en geanalyseer is er toch noodig om zooiets voor elkaar te krijgen, ieder heeft een eigen opinie en moet toch worden tevreden gesteld.

Ik lees je beide brieven over en merk dat je - op het bezoek van Scholte na - in ongeveer dezelfde eentonigheid leeft als ik. Wij hebben hier de Marslieden natuurlijk, en verder is Gille gisteren aan zijn keel geopereerd. Anders is alles precies als altijd; alleen had ik Coster om op te kauwen. Morgen is mijn moeder jarig en komt de oude Dr. Maasland hier. Er zijn soms wel kleine komische voorvallen, als

een gesprek dat ik na Menno's vertrek had met Oma Britt, maar ik kan ze je niet beschrijven, daarvoor zijn ze weer te stom. Ik vertel ze je wel in R'dam.

Truida, neem dit geschrijf voor lief. Ik *kan* niet beter! Begin September: tegen den 7^{en} of 8^{en} kom ik in Holland en bij jullie in de eerste plaats. Schrijf me als je er behoefte aan hebt, maar vergeef me het stomme air van mijn correspondentie. Heel veel liefs.

Je Ed.

P.S. - Het is weer kwart over twaalf, ik kuikel in bed. Hoop vannacht de schâ in te halen; maar jou moest ik schrijven, na je zoo te hebben verwaarloosd. Denk maar dat het Coster's schuld is en niet de mijne, dear.

960. *Aan F.E.A. Batten: Gistoux, 28 augustus 1931*

Gistoux, 28 Augustus '31

Beste Fred,

Annie is hier en heeft me je brief gegeven: je bent wel èrg uit over *Een V.!* Enfin, het streelt mijn ijdele hart. Ook Coster is afgemaakt; misschien ook wel in den zin dien jij bedoelt. (173 blzn. over dezen humanitarist!) Je begrijpt dat ik, vooral nu het weêr beter wordt, weinig lust heb in briefschrijverij.

Er is een uitstekende editie van Villon, met alleraardigste oude plaatjes, van La Sirène, en niet duur: ±fl.2.- Ikzelf heb deze uitgave en zou geen andere willen hebben.

Serenade's zijn er nog zooveel als je wilt. Maak je daarover dus niet bezorgd.

Dank voor Couperus.

Je trekt rare conclusies uit het feit dat men zich met snorren tooit.[1] Moet de ‘muze’ dààrom vluchten? Wacht tot je het *Démasqué der Schoonheid* èn *Uren met Dirk Coster* gelezen hebt, die in dezen zelfden tijd ontstonden! Integendeel, de muze smeert 'm, als de dichters met ernstige fronsblikken op hun photo's staan, als Henri Bruning in *Erts I*.[2] You can lay to *that*.

1. Toespeling op de foto van DP en Ter Braak, genomen op Gistoux, waarop beiden zijn te zien met valse snorren, DP à la Nietzsche. Zie *Menno ter Braak* (Schrijversprentenboek 5). Amsterdam 1961, p. 19.
2. Henri Bruning, ‘Voor moeder’. In *Erts 1926*.

Pas op voor de meisjes, die je maar ‘eenigszins’ bemint. Voordat je het weet, beminnen *zij* je zoo, dat je onherroepelijk blijft hangen. - Wat de geperverteerde gevoelens van den heer Van Welie[3] betreft, ze interesseeren mij uiteraard even weinig als de heele man mij interesseert. C'est le grand-style pompier 's Gravenhageoise, die meneer; die papen en generaals en ministers schildert. Een handig fabrikant in de *nette* kunst.

Veel dank voor nog gesignaleerde drukfouten. Het is afschuwelijk, zoo beroerd als ik dit boek heb gecorrigeerd. Verbeter ze in je exemplaar, please.

Tot ziens in September, hartelijke groeten van je

EduP.

Je limerick wordt geplaatst; ik heb Marsman de ware toedracht van de zaak maar verteld, dat leek mij eerlijker.

- Pag 167 mag je gerust een t zetten achter ‘wil’, maar absoluut *noodig* lijkt het mij hier niet. Tenzij misschien voor de ‘muziek’, zou Ter Braak zeggen. - Op blz. 168 staat ook nog ‘idere’ avond, wat ook een fout is, maar de ontbrekende e is hier bijna niet tusschen te zetten (of deed ik het toch?)

Je hebt de groeten van Marsman, die gisteren lange gesprekken met Annie had, en verder in het Pension *Bon Accueil* naast ons, aan een nieuwen roman[4] werkt. - Dank voor de gelukwenschen met mijn moeders verjaardag, ook namens haarzelf.

(Je ziet, er is nog een heele staart aan dezen brief gekomen.)

961 (88). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 28 augustus 1931*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

962. *Aan J. Greshoff: Gistoux, 28 augustus 1931*

Beste Jan,

Dank voor den uomo finito, die er inderdaad wel erg triest bij staat. Arme kerel! je hebt geen chance gehad, met je vacantie aan zee. Vandaag voor het eerst weer wat zon. - De Marslieden zijn nog hier

3. In *De nieuwe gids* van augustus 1931 had Batten ‘Notities bij het portret van Louis Couperus geschilderd door Antoon van Welie’ geschreven, waarvoor hij de schilder had bezocht.
4. *De dood van Angèle Degroux.*

en laten je hartelijk groeten. Ik *voltooide* vandaag Coster: 173 blzn. Oef oef oef. Blij dat het àf is. Ik breng het je begin September in de 130, Aug. Reyers.

Misschien is het blad van Vic toch nog *niet* voor elkaar. Titel voor ons is nog niet gevonden. Ja, *Coen* moet er ook in, dat is waar. Hoû je taai, deze laatste dagen aan zee. Schrijf me, of bel me op zoodra je in Brussel terug bent.

Met hartelijke groeten ook aan de damessen,

je Ed.

Gistoux, Vrijdag.

P.S. Marsman en Jan v.N. zagen elkaar in Brussel en bevielen elkaar over en weer. - Wat een stupide historie met dien brief naar Versailles! Ze weten hier van de Belgische zeeën niets af!

963. *Aan J. Greshoff: Gistoux, 28 augustus 1931*

Gistoux.

Beste Jan,

Dank voor de nieuwe photo, die al even somber is. Dit moet maar eens gauw veranderen! - De Marslieden gaan 30 of 31 van hier weg, ik breng ze dan naar Brussel, dus dat is Maandag - of Zondag; ik zal probeeren dat het Maandag wordt. Maar jullie zijn er 's *avonds* pas, en ik weet niet of ik Woensdag weér naar Brussel kan. Zooniet, dan breng ik Maandag het poesje voor Nini èn het ms. van Coster bij Sander, die je beide dan zal doorgeven. Kan ik Woensdag of Dinsdag wél komen, dan breng ik ze zelf. Ik reken er dan op dat je Coster snel leest, want tegen 7 September wou ik ermee naar Holland. Tegen het tijdschrift zijn bezwaren gemaakt door de oudere heeren van Nijgh & Van D. (dus niet Zijlstra), maar men denkt deze bezwaren wel te overwinnen. Natuurlijk rekenen we op je, als de boel in zee gaat.

So long, in stijl Bouws. Hartelijke groeten van

je E.

Groeten aan Nini; als ik eenigszins kan zal ik haar in Haarlem opzoeken.

28 Aug.

964. *Aan H. Mayer: Gistoux, 28 augustus 1931*

Beste Henri,

Graag nog een ingenaaid ex. van *Commentaar* door Binnendijk D.A.M., verschenen bij Nypels. - De verzen van Jany en *Astrid*, het Maeterlincksche heerlijks, ontving ik. Dank.

Jan zond mij een paar foto's van hem uit St. Idesbald, waarop hij er 'fataal' uitzag! Een man van goed in de 50, hopeloos ontgoocheld. Het is te hopen dat de lens overdreven heeft. Ik zie hem Dinsdag of Woensdag a.s. - Morgen begin ik aan het stuk van Méral, d.w.z. de vertaling (de bewerking eigenlijk, want voor het Hollandsche publiek zal ik van alles moeten toelichten) van dat Trotsky-stuk. Het revolutionaire ensemble[1.] zag ik, waarin de stem van Jacques alleen detoneerde!

Hoe gaat het je overigens? Ik kom in September in Holland en zelfs in Den Haag, d.w.z. ik logeer in Voorburg en misschien in Scheveningen. Hoop je in ieder geval te zien, en ook Wynand. Hart. groeten,

je E

Gistoux, 28 Aug.

965. *Aan A.A.M. Stols: Gistoux, 28 augustus 1931*

Beste Sander,

Jan verzoekt me je bijgaande knipselen te zenden. Ik kom eerstdaags bij je, met de copie van Marsman: één deeltje maar (we hebben er een hoop uitgegooid). Titel wschl.: *X-stralen*.[1.] Marsman vertrekt Zondag of Maandag, misschien zien jullie elkaar dus nog.

Tot spoedig. Je

E

1. In *DGW* 30 (1931) 356 (augustus) stonden artikelen over Ilja Ehrenburgs *Die heiligsten Güter* (van R. Events), Bernard Lecache's *Sévérine* (van Nico Rost), het stuk 'Proletarische dichtkunst' van M.J. Premsela, 'Mirsky over Lenin' van J.F. Otten, een bespreking van Jef Lasts *Marianne* (van Roel Houwink), en van J.C. Bloem 'Stemmen uit het verleden' (over Van der Goes en Gorter).
1. Niet uitgegeven.

Ingesloten een zeldzame photo van Nietzsche en Peter Gast, opgenomen in den tijd dat *Der Fall Wagner* geschreven werd. 'Der Fall Coster' is AF: 173 blzn. Ik ben verdomd blij dat ik er van af ben! Ik schreef gisteren de 'conclusie'; moeilijk - maar ik geloof toch wel goed.

Gistoux, 28 Aug.

966. *Aan C. van Wessem: Gistoux, 29 augustus 1931*

Beste Constant,

Van Marsman hoorde ik dat jij en hij afgesproken hebben om, als het nieuwe tijdschrift wordt opgericht, de *V.BL.* te laten verdwijnen. Ik haast me je te zeggen dat het nieuwe tijdschrift nog *niet bestaat*, en dat er dus nog altijd een kleine kans bestaat dat de besprekingen misloopen. Eerst als het contract is geteekend, kunnen we zeker zijn. Ik zal je schrijven zoodra ik zekerheid heb. Met al het gedonder waarvan ik gehoord heb, ben ik voorzichtig geworden; het zou belachelijk zijn als jij 'De Spiegel' reeds gewaarschuwd had en wij er niet kwamen! Wacht dus even vóór je iets doet.

Ik heb Marsman dit alles gezegd, maar hij is zoo beu van het geschrijf hierover, dat hij mij verzoekt je te schrijven. Hetgeen hierbij gebeurt.

Hoe gaat het je verder, en je giraffe?[1] *Coster is klaar*[*].

Hart. groeten van je

E.

Gistoux, Zaterdagmorgen.

967 (90). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 30 augustus 1931*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

968. *Aan F. Hellens: Gistoux, 29 augustus 1931*[aant.]

Gistoux, samedi.

Mon cher ami,

Tu me pardonneras de ne pas t'avoir écrit plus tôt pour te remer-

1. Zie 929 n 4.

* 173 blzn!

cier de l'excellente bouteille de liqueur que tu m'as si gentiment réservée derrière un rideau de ta Bibliothèque. Simone en est ravie, moi encore plus. J'ai eu de tes nouvelles par Méral; mais il m'a été impossible de venir te revoir à Genval,[1.] à cause de tous les hôtes que nous avons eus ici depuis tout le mois d'août. Les derniers partent demain.

Moi-même je me prépare à partir, j'en ai rudement besoin. J'irai le 4 septembre en Hollande et je ne reviendrai pas avant la fin du mois. Je compte alors te revoir, soit à Bruxelles, soit à Gistoux.

Amitiés à Maroussia et la main de ton

EdP

Encore merci! - As-tu terminé les *Documents Secrets*?[2.]

969. *Aan W.A. Kramers: Gistoux, 29 augustus 1931*

Gistoux, Zaterdag.

Beste Wynand,

Hierbij dan het stuk van Paul Méral,[1.] dat je bevallen zal, hoop ik, al is het wat 'algemeen' voor een *bespreking* van een bepaald boek. Maar zoo doet men het tegenwoordig immers slag op slag. Als je er een mooi portret van Trotsky bij doet, is alles wel weer goed; hierbij een teekening van Annenkoff.

Zoodra *Man tegen Man* uit is, schrijf ik voor *D.G.W.* een artikel over het tegenwoordige essay, d.w.z. *Kort Geding*, de 2 bundels van Ter Braak, den bundel van Binnendijk, zelfs dien van Anth. Donker. Ook Savinkov kan je krijgen, maar ongelukkigerwijs kan niemand mij het boek bezorgen dat ik daarvoor nog noodig heb. Bovendien wacht ik liever even tot ook de biografie door Rost uit is.

D.G.W. wordt anders aardig rood zou men zoo zeggen. Zou je het maar niet weer eens gaan zoeken bij de esperanto-auteuren?[2.]

Met hart. groet, je

Eddy

1. Dorp in de buurt van Brussel.
2. Mémoires van Hellens, die als *Documents secrets, 1905-1931* in 1932 bij Stols zouden verschijnen en in een meer uitgebreide versie als *Documents secrets, 1903-1956* bij Albin Michel, Parijs, in 1958.

1. Zie 905 n 1.
2. In jaargang 28 (1929) van *DGW* verscheen een artikelenserie van M.G. Kramers over 'De litteratuur in Esperanto'.

Herman de Guchtenaere is de werkelijke naam van Paul Méral (hij is een Gentenaar). Vind-je Méral mooier, zet dàt er dan onder. Voor de betaling is zijn adres: M. Paul Méral, 24 rue du Vallon, St. Josse, Bruxelles. Zend *mij* de drukproeven.

970. *Aan A.C. Willink: Gistoux, 29 augustus 1931*

Gistoux, Zaterdag 29 Aug.

Beste Carel,

Ik kom 4 Sept. in Amsterdam, ga nu direct *door*, met het oog op je vertrek naar Italia. Ik blijf dan tot 7 Sept. 's morgens en ga dan met Jany naar Bergen. Wil je Vic vooruit waarschuwen en een afspraak met hem maken, hetzij voor 4 Sept 's avonds, hetzij voor den 5^{en}? Ik kom met dien trein die ± 1 uur van Brussel Zuid gaat, dus omstreeks 5 uur in Amsterdam meen ik. Je hoeft me niet van het station te halen, ik kom wel met een taxi bij je. Tot ziens!

Je E.

Uren met Coster is àf: 173 blzn! Geschreven van 24 Juli t/m 27 Augustus, vind-je het geen prestatie? Maar ik heb er nu dan ook wel méér dan mijn bekomst van, moet ik erbij zeggen. Het poepblaadje *Nieuwe Spectator* ken ik, wat een prachtige rij van medewerkers![1.]

971 (91). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 30 augustus 1931*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

972. *Aan J. Greshoff: Gistoux, 2 september 1931*

Gistoux, Woensdag.

Beste Jan,

Zooeven thuiskomend, vond ik een telegram van Bouws: *ZAAK GAAT DOOR*. - Hoera!

Ingesloten een snertbrief van Kramers. Ik ben er niet op ingegaan - en doe jij het alsjeblieft ook niet - maar vind-je het niet een beetje èrg gek? Ik vrees dat ik niet veel meer in D.G.W. zal zetten,

1. Zie 843 n 2. Medewerkers waren o.a. Max Moro Cohen, Jacob Hiegentlich, George Patow en S. Carmiggelt.

een blad dat Alie S. en Albertine D.[1.] opneemt en waarvan de redacteur zich dergelijke opinies veroorlooft - daarnà! - over Menno.[*] C'est pas sérieux, om met Jan v.N. te spreken.

Zou je Jan v.N. willen opbellen en vragen Vrijdag om 12 uur in de Passage[2.] te komen? Ik zou graag afscheid nemen van hem vóór ik wegga.

Tot ziens. Je

Ed

Gooi brief Wynand in de kattedrek.

973. *Aan W.A. Kramers: Gistoux, 2 september 1931*

Beste Wynand,

Zend de drukproeven *niet* hierheen; ik vertrek overmorgen naar Holland en ben omstreeks den 10^{en} wel in Den Haag. Kijk ze anders zelf maar na, als ik niet tijdig mocht opdagen. En houû maar: de Guchtenaere.

Dus géén stuk over Marsman, etc., ofschoon ik meende dat dit *mij* gereserveerd was. Enfin, waarschuw Bloem dan ook dat hij *alles* bespreekt, anders laat hij Marsman weg ten mijnen 'behoeve'.[1.]

Tot spoedig ziens waarschijnlijk

Beste groeten van je

E

Over Goethe heb ik niets te vertellen. Misschien Alie en Albertine wel - die me heusch nog wel erger wegstinken dan de 'rooden', want voor deze laatsten voel ik méér dan je denkt.

Gistoux, Woensdag.

1. Alie Smeding en Albertine Draayer-De Haas.

* En zelfs Binnendijk!!

2. Greshoffs stamcafé de Taverne du Passage in de Koninginnegalerij.

1. In de artikelen 'Het goed recht van het essay' in *DGW* 30 (1931) 358 (oktober), p. 213-215, 359 (november), p. 236-238 en 360 (december), p. 256-258 besprak J.C. Bloem de bundels *Spijkers met koppen* van J. Greshoff, *Kort geding* van H. Marsman, *Voor kleine parochie en Vriend of vijand* van DP, *Gedachten op Dinsdag* van M. Nijhoff, *Afscheid van domineesland* en *Man tegen man van* Ter Braak, *Wij en de litteratuur* van Albert Helman, *Commentaar* van D.A.M. Binnendijk en *Parnassus en Empyreum* van Jan Engelman.

974. *Aan F.E.A. Batten: Gistoux, 2 september 1931*

Beste Fred,

De vele mooie gedichten van Klabund gelezen en ontvangen - of neen, de volgorde is andersom. Ik vertrek overmorgen naar Holland en ga eerst naar Amsterdam en Bergen; je ziet me dus spoedig, maar zend *nu* geen Couperus meer op. Als ik Den Haag ben, merk je het wel.

Ingesloten je pampier.

Mondeling meer. Met beste groeten,

je EdP.

Annie wil niet omhelsd door je zijn, zelfs niet via mij... 'Schade', zou Herr Klabund gezucht hebben.

De Villon van La Sirène is oneindig smaakvoller dan de kling-klang-'pracht' uitgave van Piazza.

Gistoux, Woensdag.

975. *Aan H. Marsman: Bergen, 4 september 1931*

Beste Henny,

Zooeven bij Jany aangekomen vind ik je brief. Ik heb *De Bezoeker* al lang teruggestuurd, uit Brussel. Die copy is dus weggeraakt.

Truida ter Braak heeft me verzekerd dat ze je een nr. van *Het Fonteintje* gestuurd heeft (zij of Roelants) met dat verhaal erin. Dus schrijf daarom, als het er nog niet is. Of ligt alles in Utrecht, en heb je je post vandaar niet na laten zenden?

Mijn dagen zijn zoo vol dat ik met geen mogelijkheid eerder kon komen. Ik blijf hier eigenlijk maar 1½ dag, Zondag ga ik weer naar Den Haag. Van daaruit zal ik je schrijven. Maar ik denk dat ik in ieder geval eerst wat bij mijn schoonzuster in Haarlem ga uitrusten. (Adres: bij mevrouw E. van Polanen Petel, Zandvoortsche weg 10, Bentveld bij Haarlem.) Als je me daar niet kunt opzoeken - of in Amsterdam - kom ik wel bij je. Maar eerst blijf ik zeker nog wel een dag of 3, 4 in den Haag; adres Menno.

Je hebt de hartelijke groeten van Jany.

Tot spoedig.

Je E.

Bergen, Vrijdagavond.

976. *Prentbriefkaart*[1] *aan G. ter Braak: Amsterdam, 5 september 1931*

Amsterdam, Zaterd.

L.T. - Gisteren Menno en Bouws a/h station gezien en hun het cadaver van C.[2] meegegeven. Vanmiddag ga ik naar Bergen, waar ik M. terugzie, Dinsdagavond zal ik probeeren in Den Haag te zijn bij Bouws, Woensdagav. in R'dam. Zie ik je dan? mag ik dan meteen overblijven tot Donderdag bv.? Geniet van deze kaart en geloof me je

E

977. *Aan H. Marsman: Bergen, 6 september 1931*

Beste Hennie,

Dank voor je briefkaart. We hebben hier erg prettige dagen doorgebracht: Jany, Jacques, Menno en ik. Morgen ga ik weer naar Amsterdam, Dinsdagavond ben ik bij Bouws in Den Haag en Woensdagavond heeft *de* vergadering plaats ten huize van Zijlstra, in Rotterdam. Wil je dus vóór Woensdag aan Menno schrijven of je beschikbaar bent als redacteur, indien wij het erdoor krijgen dat jij en niet Roelants de 3e man wordt en zonder dat Bouws 'stem krijgt in het kapittel'? Doe je het liever niet, dan houden we het op Menno, Roelants en ik, en rekenen we op jouw meest actieve medewerking.

Jany wil grààg de opdracht van een afdeeling van *Proteus* aanvaarden; ik heb hem erover gesproken, dus... - Mondeling meer over alles en nog wat. Hart. groeten ook aan Rina,

van je Eddy

Bergen, Zondagmiddag.

Jany laat je zeggen dat hij je stuk over Hofmannsthal[1] zéér goed vindt en dat hij je eerstdaags zal schrijven.

978. *Aan A.A.M. Stols: Amsterdam, 7 september 1931*

Beste Sander,

Zou je Kelk een paar exemplaren willen zenden van zijn *Spele-*

1. Foto van de filmster Roland Varno.
2. Het ms. van *Uren met Dirk Coster*.
1. In *De gids* 95 (1931) 9 (september), p. 415-423, besprak Marsman *Die Berührung der Sphären* van Hugo von Hofmannsthal.

vaart? Hij kreeg één ex. tot dusver, en schreef je niet om andere, omdat hij dacht dat je ze vanzelf wel sturen zou. Maar hij verlangt er zéér naar. Kan je er misschien ook nog 1 Holl. ex. bij doen? het zou hoogelijk worden gewaardeerd.

Van Bouws hoorde ik dat er veel kans is op een goed antwoord inzake de exploitatie door N. en Van D. van je Holl. fonds. Ons tijdschrift wordt morgenavond op pooten gezet.

Ik zag Jany en Jacques in Bergen en bracht er met Bouws en Menno een paar aardige dagen door. Ik ben blij dat ik er *uit* ben, en zou liefst een paar maanden aan één stuk hier blijven. Doe mijn hartelijke groeten aan Jan, en heb ze zelf van je

Eddy

Amsterdam, Maandag.

Het adres van Kelk is: Prinsengracht 838, Amsterdam.

979. *Aan C. van Wessem: Den Haag 8 september 1931*

Den Haag, Dinsdagavond.

Beste Constant,

Je brief bereikte mij in Gistoux even voor het vertrek der Marslieden; ik weet niet of het een antwoord was op mijn schrijven of een brief die dit schrijven eenvoudigweg heeft gekruist. In ieder geval kan ik je nu *dit* wel zeggen: het nieuwe tijdschrift komt 1 Jan. uit; ik ben naar Holland gekomen om het contract te teekenen, welke gewichtige gebeurtenis morgenavond plaats heeft.[1.]

Wat je in je schrijven bedoelt met ‘defectie in den rug’ is mij onduidelijk. Van wie komt deze ‘defectie’? van Marsman? van Bouws? van mij? - mysterie. Marsman heeft zich onmiddellijk met je in verbinding gesteld; Bouws heeft, na de mislukking van het V.B.-plan, op verzoek van Menno en mij, zich met Zijlstra verstaan over een nieuw tijdschrift - een plan dat overigens reeds bestond vóór het idee van de uitbreiding der V.B. Er is dus doodeenvoudig een nieuw geval opgezet, niet in je rug, maar onafhankelijk vanjou, Binnendijk en zelfs Marsman, die alleen eerder op de hoogte was, omdat hij in Gistoux zat toen Bouws mij schreef dat hij goede hoop van slagen had.

1. Dit zou pas 24 september gebeuren.

Ik geloof dus dat het onnoodig is de zaken te dramatiseeren. Het idee om de V.B. op te doeken, met het oog op een versnippering van krachten, komt in de 1e plaats van Marsman, die het jou ronduit en zelfs eenigszins voorbarig schreef. Dus....? - In ieder geval komt het hierop neer: het nieuwe tijdschrift zal hoogstwschl. *Forum* heeten (morgen te bepalen) en als redacteuren hebben: Menno, mij en wschl. Maurice Roelants; Bouws is secretaris der redactie, zonder stem. Ik vind dit laatste zelfs zéér bescheiden, aangezien het qua *werk* niet weinig is wat hij ervoor moet doen, en aangezien hij, veel meer dan Menno of ik, alle moeite heeft gedaan voor de oprichting, en de bestaande bezwaren, etc. heeft overwonnen. Wij beginnen met den roman van Slau te publicceren.[2.] Als de V.B. ophouden te bestaan, en jij lust zou hebben je roman *Een Vuistslag* in ons blad te zetten, is het in principe van onzen kant: heel graag. Blijven de V.B. daarentegen wèl bestaan, dan zal je wschl. je copy voor je eigen tijdschrift behouden? Laat mij eens hooren hoe je plannen zijn. Op je medewerking wordt door ons veel prijs gesteld.

Excuseer deze tijdschriftleiders-toon, maar éénmaal is geen regel en ik geloof dat het beter is in dit geval ons standpunt zoo zakelijk mogelijk te bepalen. Marsman heeft actieve medewerking beloofd en voor het 1e nr. twee verzen afgestaan.[3.]

Met hartelijke groeten, je
Eddy

Schrijf mij omgaand a/h adres van Dr. de Roos, Koningin Wilhelminalaan 19, Voorburg (Den Haag). Ik weet niet hoe lang ik nog in dit land blijf.

980. *Aan J. Greshoff: Voorburg,*[1.] *10 september 1931*

Beste Jan,

Het tijdschrift is voor elkaar. Het gaat *FORUM* heeten, overigens is de opzet precies uitgevoerd. *Later meer*.

Dank voor de kiekjes. Mag ik een vergrooting - of twéé vergrootingen hebben van die eene kiek, die jij zelf zoo goed vindt, en een

2. *Het verboden rijk* verscheen in de eerste negen afleveringen van *Forum*.
3. Zie 955 n 1.
1. Briefhoofd: 19 Kon. Wilhelminalaan, Voorburg. Adres van de ouders van Elisabeth de Roos, bij wie DP enige tijd logeerde.

andere (of twee andere!) van die van jou en mij samen op het 'balkon', zonder hoeden? Duizend maal dank.

Ik sta op het punt Slau in Scheveningen op te zoeken.

Hart. gr. van je

Ed

Schrijf mij steeds naar het adres van Bouws[2.]: dat is het veiligste. Groeten aan Neel Doff.

981. *Aan C. van Wessem: Voorburg*[1.]*, 10 september 1931*

Beste Constant,

Dit even in haast: ik sta op het punt naar Slau in Scheveningen te gaan.

Jammer voor den roman. Mocht je je bedenken...

Wat het 'verraad van Menno' betreft: die historie is mij bekend. Hij had met Marsman afgemaakt dat er nog een rendez-vous gevraagd zou worden aan Zijlstra. Dat is juist. Marsman is toen naar Frankrijk vertrokken, Menno naar Gistoux. *Daarna* ben jij bezig geweest aan de zaak met Bouws. *Daarna* eerst vroeg Binnendijk het ietwat verschaalde rendez-vous nog aan, dat Zijlstra afsloeg, onafhankelijk van Menno en Bouws die beiden in Gistoux waren (en Menno zelfs voor de 2e keer). Dat Menno hier dus ook maar eenigszins blaam zou treffen, is m.i. gewoon een krankzinnigheid. Toen Bouws ons zeide dat de V.B.-historie, na *jouw* correspondentie met hem, definitief afgesloten was, heeft Menno geen oogenblik gedacht aan dat rendez-vous dat hij ruim 3 weken tevoren voor Marsman had gereedgemaakt. Daarna kwam, voor hem: Gistoux - Eibergen - Gistoux; voor jullie: de nieuwe bemoeienis Van Wessem - Bouws. Waarvan acte. Dus graag 'basta', maar dan ook zonder dit kinderachtig spelletje om coûte que coûte een 'verraaier' te ontdekken. Heusch, het nieuwe tijdschrift werd opgericht, als een geheel nieuw geval, toen de V.B.-kwestie van de baan was. Het rendez-vous dat Zijlstra, los van alles, Binnendijk weigerde (ook Bouws wist hier niets van, dan eerst toen hij uit Gistoux in Rotterdam was teruggekeerd) is wel het beste bewijs!

2. In de dansschool van Darja Collin aan de Jozef Israëlslaan in Den Haag.
1. Briefhoofd: Zie 980 n 1

Over de kroniek van het proza nader. Ik geloof niet dat het mogelijk is die aan één persoon te geven, omdat én Menno zelf, èn ik, en wschl. eenige anderen over prozaboeken zouden kunnen schrijven. Maar als je lust hebt, dit of dat boek te bespreken, geef het ons dan op, en dan schikken we dat. *Boekbesprekingen* zullen we *niet* geven; alleen grootere stukken, onder de rubriek 'Proza' of iets anders ('Vanonder het stof', 'Publieke belangstelling', enz.) - Ik bedoel dus: geen korte notities, maar artikelen van 3, 4 blzn. minstens.

Met hartelijke groeten je

E.

Ik schrijf je zoodra ik in Amsterdam kom, als dat nog gebeurt. Maar... misschien blijf ik wel voorgoed in het land! De vraag is alleen waar ik mij metterwoon zal vestigen. Wschl. in Den Haag.

982. *Aan A. Lehning: Den Haag 29 september 1931*

Haag, 29.9.31.

Waarde Heer Müller Lehning,

Veel dank voor de gezonden brochures. Die over Sacco en Vanzetti zal ik u na lezing terugsturen; mocht ik op het bezit ervan gesteld zijn, dan krijg ik wel het ex. van Ter Braak. De brieven van die 2 mannen las ik; er staat inderdaad veel goeds in, en vooral het *geval* is aangrijpend; maar de mentaliteiten zelf zijn mij toch te simplistisch, het zijn voor mij après tout te veel brave menschen alleen, hoe trouw dan ook aan 'de zaak' en hoe berustend dan ook tegenover dien gerechtelijken moord. Hoe vreemd: u voelt voor deze menschen tot buiten hun geval, en u interesseert zich nauwelijks voor Sawinkov, die als mensch toch oneindig interessanter is. Ik ben door Sawinkov eenvoudigweg gefascineerd; ik hoop dat u met eenige belangstelling mijn stuk over hem lezen zult.

Ik interesseer mij voor uw uitsluitend politieke brochures niet zoo 'ten deele', als u veronderstelt. Maar ik ben maar ten deele 'fähig' om ze naar waarde te schatten, dàt is het ware. Enfin, ik zal mijn best doen.

Ik zou het prettig vinden als ik u voor uw vertrek nog terugzag. Ik heb hier *Een Voorbereiding* voor u; de andere deeltjes moet ik u door Stols laten sturen; dit gebeurt zoodra ik uw nieuwe adres heb. Als u Slau hier komt opzoeken (ook hij hoopt zeer u te zien) konden

we het zoo schikken, dat we bijv. samen naar Scheveningen gingen. Mijn adres is vanaf overmorgen (1 Oct.) Van Imhoffstraat 16, Den Haag; *tot* dan het oude: Joz. Israëlslaan 7. Als u mij schrijft met welke trein u komt, zou ik u aan het station kunnen opwachten.

Heeft u mij meer dan 1 paket gezonden? ik kreeg n.l. nog een kaart dat 2 onbestelde paketten door mij aan het een of andere postkantoor moeten worden afgehaald. Dat zal dan vanmiddag gebeuren. Misschien zijn het de nrs. van I 10[1], die niet in den brievenbus konden? Indien ja, dan ook daarvoor nu reeds veel dank.

Met hartelijke groeten en in de hoop u terug te zien, gaarne uw

EduPerron

983. *Aan J. Greshoff: Den Haag, 2 oktober 1931*

Den Haag Vrijdag 2 Oct.

Beste Jan,

Ik heb een kamer gehuurd in de Van Imhoffstraat 16. Schrijf mij voortaan dus daarheen en geef dit adres op aan de andere vrienden. Het spijt mij zelf ook dat ik jullie allen moet 'achterlaten', maar je weet, ieder oord is mij tenslotte liever dan dat karakterlooze Brussel, waar ik beroerd van word als ik er maar doorrijd. Ik verafschuw die stad, waar ik tien jaar buiten mijn wil en keuze werd vastgeplakt. Geef gerust af op Den Haag, dat voor mij vol lieve plekjes zit (ik heb nog het oog van den toerist, dat is waar) en blijf fleuren aan de oevers van de Senne - voor *mij* is Tjitjatjerkstradeel liever, vooral op dit oogenblik. En bovendien, Holland is mijn *alibi*.

We zullen zien of ik zoo gepest zal worden als jij het voorziet. De eerste ronde heb ik ditmaal dan toch gewonnen. Maar dat er nog allerlei misère komen zal, weet ik après tout natuurlijk even goed als jij.

Ik woon hier bij een Duitsche mevrouw met een neurasthenische echtgenoot, die den naam draagt van Hoogewerff. *Zij* is 6 jaar geleden filmactrice geweest bij de Ufa, thans bevriend(ind) met Willy Corsari. Naast mij woont een oude Oostenrijker en onder mij een Indischman met Russische vrouw. Nogal cosmopolitisch, alles bij elkaar genomen, vooral voor Den Haag, vind-je niet? Tot dusver ken ik alleen de Duitsche mevrouw; hier in huis, bedoel ik.

1. Dit tijdschrift verscheen onder redaktie van Lehning van 1927 tot 1929.

Nini belde gisteren op, terwijl ik zat uit te pakken; ik had bovendien een afspraak om half 2, zoodat ik haar niet tegemoet ben kunnen gaan. Ook ken ik den weg hier nog niet zoo goed. Straks komt Arthur Müller Lehning uit Amsterdam, om met mij samen Slau op te zoeken in Scheveningen; A.M.L. gaat volgende week voor zijn gezondheid weer weg. Jammer, ik had bést met hem kunnen opschieten (en misschien zelfs samenwerken?)

Wil je Sander zeggen dat ik morgen *Het Zwarte Paard* terug zal sturen, waar ik heel weinig aan vind. Het is kennelijk een 3e boek van Savinkov, en *Het Vale Paard* is zijn 1e! *Dit* werd geschreven in de laatste periode, toen hij vrijwel op was. Het is ontmoedigend èn heel zwak; misschien doet Sander goed het niet uit te geven. Laat hij Hutse vragen om *Het Vale Paard* te vertalen, als hij *dit* uitgeeft: hij kàn het wel doen, omdat het zoo'n klein boekje is. - Vraag Sander ook of hij mij *gauw* die exx. op Holl. zendt van *Gedachten op Dinsdag* en *Vriend of Vijand*, + 5 gewone van het laatste. En krijg ik van jou spoedig die vergrootingen? Alles hierheen; dank.

Hartelijke groeten aan Aty, de hand van je

Ed.

Geef *jij* mijn adres a.j.b. aan Sander, Jan v.N., Méral, Hellens, enz. Ik kom vooreerst niet tot schrijven.

984. *Aan H. Marsman: Den Haag 2 oktober 1931*

Den Haag, 2 October '31.

Beste Hennie,

Ik woon sedert 2 dagen in de Van Imhoffstraat 16, hier in Den Haag. Eén kamer - een studentenkamer - fl.90 -met pension mee; gemeubeld, wel te verstaan. Het is er nog niet erg gezellig, maar misschien dat dat komt. De hoofdzaak is dat ik mij eindelijk vrij voel! (Voor hoe lang?)

Kom je me eens spoedig opzoeken? Ik zou graag eens wat met je praten. Menno komt morgen hier; Slau zag ik vrij geregeld; overigens probeer ik weer wat tot werken te komen, maar de omgeving is nog onpersoonlijk en koud. Daarom dat ik jou ook graag bij me zou zien. Logeeren kan ik je niet; maar een hotel van fl.2.50 kan er misschien nog wel van af, of wil je in mijn kamertje boven Bouws logeeren? Ik zal Darja dan vragen of dat kan.

Ik merk dat ik er uiterst krap voor zit, en voor zitten zal. En God weet of het zelfs niet nog erger wordt. Enfin, over dit alles liever mondeling. Je zou me een *groot* plezier doen als je eens kwam.

Vele hartelijke groeten, ook aan Rina,
van je Eddy

985. *Aan V.E. van Vriesland: Den Haag, 2 oktober 1931*

Den Haag, 2 October.

Beste Vic,

Ik heb je opgegeven als medewerker van *Forum*, dat vind je toch wel goed? Zou jij voor ons 2e nr. bijv., voor de rubriek 'Publieke Belangstelling' een stuk willen schrijven over *Joden zonder Geld*[1.]? Of legt *Kriterion*[2.] zóó'n beslag op je, dat je voor ons geen essays meer wilt of kunt schrijven?

Ook graag verzen, als je er hebt.

Ik woon sedert 2 dagen in Den Haag, Van Imhoffstraat 16. Kom je eens hier? of moet ik naar Amsterdam? Ik heb maar heel weinig geld; mijn moeder klaagt ontzettend; ik *begin* mijn huur met achterstallig te zijn, wat mij tot dusver nooit gebeurde. Als deze 'crisis' voortduurt, dan is er heel veel kans dat ik over een paar maanden er net zoo voorsta als jij; ik vraag mij nu al dagelijks af hoe *ik* geld zou kunnen verdienen. Ik heb één kamer nu, met pension en al voor fl.90.; de menschen hier lijken me nogal geschikt; zou ik over een tijdje weer ergens anders heen moeten?

In ieder geval heb je mijn adres.

Mijn roman[3.] zal nog wel niet zoo gauw klaar zijn; ik heb wel lust om eraan te werken, maar dan alles anders op te zetten; - daarmee zal nog wel eenigen tijd verloren gaan. Ik zou je nu, liever dan dit 1e deel, dat wschl. toch niet als apart boek verschijnt, mijn Costeressay opdragen, dat in zijn soort toch wel een van de beste dingen is die ik ooit schreef. En, ondanks de trouvaille van den titel, is een opdracht aan jou in dit geval toch veel beteekenender dan aan Elizabeth de Roos. Als je het dus goed vindt (je hebt alle tijd om erover

1. Een stuk over de Nederlandse vertaling van Michael Golds *Jews without money* werd niet in *Forum* of elders geplaatst. Een rubriek 'Publieke belangstelling' werd in *Forum* niet opgenomen.
2. Zie 950 n 1.
3. '...E poi muori'.

na te denken, want de publicatie vangt in Mei '32 eerst aan en eindigt wschl. eerst in September!) dan krijg *jij* de *Uren met Dirk Coster*[4.] - en de roman: wie dan leeft. Ik zou dit ook grappig vinden omdat, op de eerste wandeling die wij samen deden, van Willink's atelier naar jouw huis in de Deurloostraat, jij het verlangen kenbaar maakte een dergelijk werk over Coster te lezen; of herinner je je dat niet meer?

Schrijf me omgaand 3 regels, vooral over jezelf. Ik voel me als een arm student, maar *vrij*, Godlof! en prettig dat ik uit dat karakterlooze Belzenland weg ben, dat ik nooit gekozen heb, en waar ik toch even tienjaar van mijn bestaan zoekbracht. En als je dan vrijwel zeker bent dat je niet eens zestig zult worden! niet eens vijftig, misschien.

Nu, Vic, het beste. Zoo gauw ik kan, kom ik naar Amsterdam, en natuurlijk bij je. Geloof me, ook van hier, steeds hartelijk je

Ed.

986. *Aan A.C. Willink: Den Haag, 2 oktober 1931*

Den Haag, 2 October.

Beste Carel,

De ontbrekende fl. 10.- zal ik je zoo spoedig mogelijk zenden. Op het oogenblik heb ik zelf te kampen met allerlei kosten. Ik heb n.l. een kamer gehuurd, met pension en al, in de Van Imhoffstraat 16, hier in Den Haag, en moet probeeren heel zuinig te leven. Mijn moeder klaagt ook erg over dalende aandeelen en weigerachtige renten. We zullen ons binnenkort met handenarbeid moeten bezighouden: *Rote Arbeit, bitte*! Ik weet niet wat jij waard bent op dat gebied; allicht meer dan ik.

Waarom maak je je zoo èrg nijdig over die Hammacher-historie[1.]? Van een verband tusschen Charley Toorop enjullie hoeft geen sprake te zijn: in dit opzicht is het juist veel beter dat hij een stuk over Ch. Toorop alleen schrijft, en niet een overzicht over moderne schilderkunst, waarin zij boven jullie werd geïnstalleerd. Bouws heeft een goed plan: naar aanl. v. jullie gezamenlijke tentoonstelling,[2.] zullen we iemand vragen een groot stuk over jullie te schrijven: Gres-

4. Dit werd noch aan Van Vriesland, noch aan Elizabeth de Roos, noch aan Donker opgedragen, maar aan Slauerhoff.
1. In het eerste nummer van *Forum* zou een artikel van A.M. Hammacher over Charley Toorop verschijnen.
2. Samen met Pyke Koch en Kor Postma exposeerde Willink van 1 oktober t/m 15 november 1931 voor de Rotterdamsche Kring. Greshoff besprak deze tentoonstelling in *Wendingen*, maandblad voor bouwen en sieren van Architectura en Amicitia, 12e serie, nr. 6.

hoff bijv. - en hem zoo het kan op kosten van Nijgh en Van Ditmar naar Holland laten komen ervoor (misschien kan hij dan ergens logeeren?) Of ken jij iemand anders? Het pestilente is dat er geen schrijvers *zijn*! aan Hammacher kwamen we door Vic. Jan Engelman is jullie ook niet zoo bijster welgezind, bij hem zouden jullie worden weggedrukt achter Wiegersma.[3.] Ik - en Bouws - hebben werkelijk het beste voorgehad; ik ben zelf (nu ik wat van hem las) heelemaal niet dol op de schrijftrant van dien Hammacher. Noem mij iemand, die in staat is een behoorlijk stuk over jullie te schrijven, en wij zullen dien man aanschrijven. Het is toch àl te bête dat, voor zooiets, iemand uit België moet worden ontboden!

Dat er - zoodra het maar *kan* - een behoorlijk stuk over jullie in *Forum* verschijnen gaat, staat vast.[4.] Houd je dus met combinaties tegenover Ch. Toorop, Wiegersma, en andere levende beroemdheden niet op. Heb je lust om zelf een stuk te schrijven, ga je gang. Maar je kunt het toch moeilijk over jezelf gaan doen? of jij over Koch en Postma, en dan zij over jou? Dat is het ongeluk voor jullie schilders, dat zooiets direct als de ergste reclame zou worden uitgekreten. Ik heb er zelf de pest over in, dat geen enkele kritikus over schilderkunst jullie geven kan wat jullie toekomt (een dithyrambisch stuk wordt immers niet verlangd!) Ik stel je voor: zoeken jullie den man - maar dan ook een, waar je je zelf niet voor hoeft te schamen.

Met hartelijke groeten, ook aan de zoete Wilma, en je moeder,
steeds je E.

- Kom je me eens opzoeken, als je rijk bent? Hetzelfde geldt van mij tot jou!

987. *Aan A.A.M. Stols: Den Haag, 2 oktober 1931*

Den Haag, 2 October 's av.

Beste Sander,

Ik heb Jan geschreven over het *Zwarte Paard*, dat duidelijk een latere roman van Savinkov is, en met het *Vale Paard* niet veel heeft te

3. Engelman was bevriend met de schilder H. Wiegersma.
4. 'A.C. Willink'. In *Forum* 2 (1933), 2 (februari), p. 113-122, op verzoek van DP door Greshoff geschreven.

maken. Dat boek, zijn eerste, blijft mij dus onbekend. En dit latere werk lijkt mij weinig interessant; in ieder geval niet te vergelijken met *Ce qui nefut pas*. Als je het dus uitgeeft, stel dan als conditie dat de heer Hutse ook het *Vale Paard* voor je vertaalt, dat ongetwijfeld veel beter zal zijn (en niet veel dikker is).

Zou je mij verder zoo gauw mogelijk de exx. op Holl. willen (laten) sturen van *Gedachten op Dinsdag* en *Vriend of Vijand*, en ook mijn 5 exx. (gewone) van dit laatste? Bouws heeft zijn exx. op Holl. al, en ik brand van verlangen om Pom te lezen.

Verder graag 1 ex. van: *Bij Gebrek aan Ernst*, van *Nutteloos Verzet*, van *Poging tot Afstand*, van *Vriend en Vijanden* van *Voor kleine Parochie* aan Arthur Müller Lehning, Keizersgracht 498, Amsterdam. (Zend 1 ex. van mijn *Vr. of Vijand*, ik krijg er dus nog maar 4 van je; het ex. *Voor kl. Parochie* voor mijn rekening).

Mijn adres is: Van Imhoffstraat 16, Den Haag.

Laat wat van je hooren. Hart. groeten, ook aan Greet, van je

E.

988. *Aan A.A.M. Stols: Den Haag 3 oktober 1931*

Haag, 5 October.

Beste Sander,

Zou je me een *groot* plezier willen doen? Bezorg me dan zoo spoedig mogelijk dat portret van Stendhal als dragonderluitenant. Het zou mij bijna physiek een genot zijn als ik het hier had, in deze huurkamer. Schrijf Otten dus dat hij het je zonder verwijl zendt, laat het dan gauw over-photografeeren en zend me een exemplaar. Ik wil graag in de kosten deelen.

Boeken ontving ik nog steeds niet. Wanneer komt *De Arme Hemdenmaker*? Ik had daarvan ook graag ten spoedigste een paar exemplaren. (Je zult me wel erg lastig vinden, maar een-en-ander staat in verband met mijn momenteele eenzaamheid.)

Doe mijn hartelijke groeten aan de kameraden; de poot van je

E.

Kom je me spoedig hier eens opzoeken?

Van Imhoffstraat 16

's Gravenhage.

989. *Aan C. van Wessem: Den Haag, 5 oktober içji*

Den Haag, 5 October 1931.

Beste Constant,

Ik ben je nog steeds een antwoord schuldig, o.a. over die onverkwikkelijke 'verraad'-historie. Een heen-en-teruggaan naar Gistoux heeft dit tot dusver uitgesteld. Ik ben nu in Den Haag terug en woon er: 16, Van Imhoffstraat.

Van Bouws hoorde ik van je bezoek bij hem en van jullie goede verstandhouding. Uitstekend. Maar wel jammer, waar dit alleen bereikt scheen te kunnen worden ten koste van dat fameuze 'verraad' en die allerverschrikkelijkste 'defectie' van Ter Braak. Indien Bouws het hierin met je eens is, ik minder dan ooit. Mijn zwijgen is dus niet geweest een zwijgende overeenkomst, ofschoon de zaak zeker bête genoeg is om stilzwijgend te worden begraven. Maar nu ik je toch antwoord, wil ik dat ook behoorlijk doen; temeer waar deze zelfde historie aanleiding is geweest tot een definitieve breuk tusschen Binnendijk en Ter Braak.

Dus: ik vind deze heele zaak eigenlijk een volkomen sentimenteele snert, waarin de groote literatorsijdelheid alleen overtroffen wordt door de menschelijke kinderachtigheid, die een 'verraaier' moest en zou hebben. Ik vind het een povere vertooning, vooral na de opera-allure van Binnendijk. En aangezien er onder ons dus een zekere mentaliteit schijnt te bestaan die dit alles zoo erg au sérieux neemt, wil ik dat jullie (Binnendijk, jij en mogelijk anderen) dan ook precies mijn opinie kennen. Mijn 'loyale houding' laat ik dus ook graag vallen; als Ter Braak een 'verrader' is omdat hij Binnendijk niet inlichtte, ben ik een andere 'verrader' tegenover jou geweest. Het heele verraad steekt hierin, dat we het onnoodig vonden om weer brieven te wisselen over een affaire die zeer best wéér had kunnen mislukken. Er is ook gepraat over al of niet iets *tegen* De V.Bl. ondernemen. Noch Ter Br., noch ik zelfs, hebben aan iets *tegen* jullie gedacht; naast een blad van 64 blzn. per maand kon een ander blad van 32 blzn. best blijven bestaan. Het eerste idee om De V.Bl. op te doeken kwam van Marsman. Noem onze houding dus zooals jullie wilt, maar neem ons niet al te kwalijk wanneer wij over de termen 'verraad', 'defectie in den rug', enz. enz. eigenlijk nù nog meer plezier hebben dan een tijdje geleden. Zet De Vr. Bl. dan voort en staak déze uitinkjes van onmacht.

Dit is inderdaad *mijn* laatste praatje in dezen; mocht je met Bin-

nendijk nog erover beraadslagen, dan hoeft deze tekst voor hem geen geheim te zijn. Résumons: ik vind het heele geklep kinderachtig, sentimenteel en literaterig. Hierna kunnen we het over wat anders hebben, als je wilt.

Met beste groeten, je

E.

990. *Aan A. Lehning: Den Haag, 8 oktober 1931*

Den Haag, Dinsdag.

Waarde Heer Müller-Lehning,

Ik merk aan de kaart die ik heden van u ontving, dat u nog steeds niet vertrokken is. Heeft het zachte weer van de laatste dagen u weerhouden? Stols schreef mij dat hij u alle door mij opgegeven boeken gezonden had; u moet dus ontvangen of ontvangen hebben: *Poging tot Afstand, Bij Gebrek aan Ernst, Nutteloos Verzet, Voor kleine Parochie, Vriend of Vijand*. - Ik ontving van u, in dank, 3 nieuwe nrs. van 1 10; mij ontbreken nu nog slechts de nrs. 17, 18, 19, en misschien nog nrs. na 22? Heeft u die nog voor mij? nu we zoover gekomen zijn, zou het mij plezier doen alles compleet te hebben. - Ik ben hier nog steeds niet behoorlijk tot lezen gekomen (ging zelfs 2× heen en terug naar België sinds ik u het laatst zag), wel heb ik mij plichtgetrouw gezet tot een vertaling - iedere dag een paar blzn. - van *Ce qui nefut pas* van Sawinkov. De levensberichten van Rost las ik*: ze zijn ‘interessant’, bij gebrek aan beters, maar kennelijk zeer slordig opgesteld, ook wat de feiten betreft, en op ieder ander gebied zéér pover.

Met vriendelijke groeten, gaarne de uwe.

EduPerron

991. *Aan A.A.M. Stols: Den Haag 8 oktober 193j*

Den Haag, Donderdagmorgen.

Beste Sander,

Henri Mayer belde me daarnet op of ik fl.25 -wilde sturen voor het boek van Jan. Dat is mij op het oogenblik *onmogelijk*; maar schrijf

* In *De Stem*; Sawinkov en Azev.[1.]

1. Resp. in 5 (1925) 11 (november), p. 845-855 en 12 (december), p. 894-913; 9 (1929), 3 (maart), p. 171-182 en 4 (april), p. 259-273.

ze op mijn rekening; bij gelegenheid krijg je ze van mijn moeder in Belgische franken.

Als je eens hier komt, zal ik je de fl.5.30 geven voor *Crime et Châtiment*, waarvoor véél dank. Of wil je dat ik je dat geld direct opzend? Dat kan nog wel gebeuren. Maar kom je niet eens in Holland? - Ik ontving ook 4 exx. *Vr. of Vijand*, waarvoor wederom dank. Wil je 1 ex. van *Voor kl. Parochie* en een ander van *Vr. of Vijand* sturen naar: D.F. Tissing, p/a fam. Molenaar, Viviënstraat 90, Den Haag? Beide voor mijn rekening; ik betaal deze sommetjes eens tegelijk af, als je me het juiste bedrag opgeeft; de volgende maand bijv., als je dat schikt.

Overigens geen nieuws. Ik wen me aan mijn kamer, maar het gaat langzaam. Onaardig is het er anders werkelijk niet, maar de 'ongeregelde' situatie zit mij wel wat dwars.

Tot ziens, hoop ik. Anders gauw op schrift.

Hart. gr. van je

E.

992. *Aan F.E.A. Batten: Den Haag, 12 oktober 1931*

Beste Fred,

Kan je me een uur opgeven, waarop we elkaar deze dagen kunnen ontmoeten? maar dan ergens waar ik zonder moeite komen kan, bv. 'Het Wachtje'[1]. Als je daarna mij tot gids wilt zijn, ga ik ook wel mee om bij je te eten of wat je verder wilt. Donderdag ben ik niet vrij; Woensdag en Vrijdag wel. Schrijf dus spoedig.

Ik woon: 16 Van Imhoffstraat. Ik schreef je niet eerder, omdat ik 2 × heen en terug naar Gistoux ben geweest. Ik heb een ex. van *Vriend of Vijand* voor je, met een 'ongeregeld' omslag; als dat niet erg is, of door jezelf te repareeren? Stols is buitengewoon gierig met deze auteurs-exx., het is mijn laatste.

Tot ziens. Over de gezonden verzen mondeling.

Je EduP.

Geef me ook het telefoon-nr. van Annie op; ik ben het weer kwijt!

Den Haag Maandag.

1. Café aan het Haagse Malieveld, tijdens de laatste oorlog bij een bombardement verwoest.

993 (94). *Aan M. ter Braak: Den Haag, 12 oktober 1931*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

994. *Aan J. Greshoff: Den Haag 12 oktober 1931*

Den Haag, Maandag.

Beste Jan,

Dank voor de vergrootingen; die van jou en mij samen vind ik werkelijk alleraardigst! Zou je me er nòg een van willen zenden, maar dan een van het formaat 6½ × 11, of ongeveer, voor mijn album; want deze zou ik moeten versnijden, en dan vallen de handen weg, wat veel bederven zou.

Ik heb van Henri M. gehoord dat de *Voetzoekers*[1.] zouden uitkomen. Ik ben erg blij dat het dus gaat; mijn moeder zal 350 frs. bijdragen tegelegenertijd. Ik zal Menno vragen, zoodra ik hem zie, dat hij je een geb. ex. van *H.C.*[2.] zendt, maar waarom vraag je hem dat zelf niet even? hij doet het vast; het kost je een briefkaart. Ik zie hem eerst Donderdag a.s. *Is* het boek al uit? ik kreeg er nog geen ex. van; alleen Bouws heeft ‘in diep geheim’ al 10 dagen zoo'n ding om aan te lurken. - Ik zal M. intusschen ook schrijven.

Wanneer kom je eens hier? Ik voel mij weinig schrijflustig en maak een tijd door van ‘wennen’. Wil je Sander bedanken voor de exx. op Holl. van Pom en mijzelf,[3.] die ik eindelijk kreeg, en hem vragen mij te antwoorden?

Hart. groeten, ook aan Atie, van je

Eddy.

Ik ga Spaansch leeren, voor event, vertalingen, en vertaal op het oogenblik *Ce qui ne fut pas* van Boris Savinkov.

995. *Aan G. ter Braak: Den Haag 13 oktober 1931*

Dinsdagavond.

Lieve Truida,

Natuurlijk moest dat weer misloopen! Ik was inderdaad bij de

1. Bundel kritisch proza van Greshoff in de reeks *Standpunten en getuigenissen.*
2. Ter Braaks even tevoren verschenen roman *Hampton Court*.
3. *Gedachten op Dinsdag en Vriend of vijand*.

Bloemen aan de Vecht,[1] en dronk er wschl. vele Voorburgen inpl. van thee. Ik kwam zooeven terug, en ga me weer met kracht op de vertaling van Sawinkov werpen, bijwijze van 'leven'. Mejuffrouw Hertha[2] - met twee h's! - ik bedoel die gnädigste Fraülein Oberhaupttanzerin, komt wèl in de literaire bent; ik zag haar n.l. verleden Donderdag in gezelschap van Bep de Roos en den avond vóór ik naar Breukelen vertrok sliep A. Roland Holst op haar etage. En nu der herr Doctor Von Braak! Mijn Duitsch schijnt haar erg zu gefällen overigens, al spreken de andere Schriftsteller het natuurlijk unentlich viel besser. Maar ik vind het tòch geen aantrekkelijk wicht. Wat vond Menno ervan?

Laat ons een afspraak maken voor Zaterdag bv. Komen jullie dan hier, of ik kom in Rotterdam. Tenminste als Dr. Dumay er geen schâ van heeft. Schrijf maar even; als je telephoneert ben ik er misschien net niet. Ik heb, vóór ik naar Br. ging, jullie ook nog eens vergeefs opgeroepen.

Tot ziens. Steeds je

E.

Ik dúrf niet goed zoomaar bij je oudere zuster om thee vragen. Maar heb je aan het kiekje gedacht?

996. *Aan G. Burssens: Den Haag, 13 oktober 1931*

Den Haag, Dinsdag.

Beste Burssens,

Sedert tien dagen ongeveer woon ik in Holland: 16 Van Imhoffstraat, Den Haag. Ik weet niet voor hoe lang, maar tot eind November zit ik hier wel vast. Zoals je misschien weet, heb ik met Menno ter Braak een tijdschrift opgericht, *Forum*, dat Jan. 1931 uitkomt en 64 blzn. per nr. zal bevatten.[*] Op wens van de uitgever hebben we voor Vlaanderen als 3e redakteur genomen Maurice Roelants, die je

1. Jacques en Clara Bloem, die in Breukelen woonden.
2. Hertha Westmann, later mevr. Bouws, verbonden aan de dansschool van Darja Collin in Den Haag.

* De oprichting - het praktiese resultaat altans - is vnl. te danken aan onze voortvarende redaktie-sekretaris: Everard Bouws.

misschien reeds geschreven zal hebben om je medewerking, zoals tussen ons werd afgesproken. Ik wou je nu voorstellen in dit tijdschrift ook de inedita van P.v.O. te zetten, bv. *De Bende van de Stronk*; tenzij De Bock haast heeft om eindelik de verzamelde verhalen uit te geven. Zend mij anders dat grote verhaal, dat wij in 3 of 4 keer zouden kunnen plaatsen; als de nieuwe roman van Slauerhoff, waarmee we de jaargang openen, afgelopen is (titel *Het Verboden Rijk*). Ik zou *eerder* reeds een korter verhaal kunnen aanbieden; maar zijn daar nog onuitgegevene bij? Schrijf mij eens wat je hebt, en stuur mij in ieder geval *De Stronk*, als aangetekend dokument; hoe gauwer we erover kunnen beslissen, hoe beter. - Hoe maak je het overigens? laat mij dat eens weten. Steeds hartelik je

EdP.

997. *Aan H. Marsman: Den Haag, 13 oktober 1931*

Den Haag, Dinsdag

Beste Hennie,

Dank voor brief en briefkaart, en kom nu maar gauw in persoon. Als je dézen Zaterdag bv. in Rotterdam kwam? Ik zou daar dan ook heen kunnen; we zouden samen de tentoonstelling van Ch. Toorop (met welke dame ik dezer dagen kennis maakte) kunnen afwerken, en Zondag in Den Haag die van je vriend Wiegersma. Daarna samen naar Slau gaan, in den middag, en 's avonds zou je weer naar Utrecht kunnen. Als *jij* Zaterdagavond bij Menno wilt logeeren, keer ik hierheen terug en vinden we elkaar Zondagmorgen aan het station. Lijkt je dit niet goed?

Ik zal je mondeling meer vertellen van het geval dat je interesseert. Je hebt gelijk, de ‘Onverschenene’ - hoe onverschenen dan ook! - heeft recht op een vlotte afwerking. Het gedicht[1] is nog niet geschreven, maar *bestaat* toch reeds meer en meer. Ik geloof dat ik alleen nog maar wacht, om het voldragen te doen zijn, zooals immers de fraaie term luidt? Denk je eens in: als ik schrijf ‘bezorgd’ moet ik ook bedoelen ‘bezorgd’ en niet ‘beangst’ - en ik heb geen Winden die de liefde uiteen kunnen waaien en geen galjoten, varende naar het Paradijs. Jullie dichters hebben het zóóveel gemakkelijker! Ik moet alleen maar de ‘Onverschenene’ toespreken, op een ma-

1. Wschl. ‘Somewhere’ (*Vw* 2, p. 109).

nier die haar treft, - ik bedoel natuurlijk: die haar eventueel getroffen zou kunnen hebben. Als zij dus tegenover mijn verskunst even veel goede disposities heeft als Rien, dan... Enfin! - One only can do one's best. En Rien heeft ongelijk mij te verwijten dat zij *Arsène Guillot* zoo aardig vindt, want dàt verhaal heb ik haar juist met veel klem aangeraden. (Of bedoel *jij* eigenlijk *L'Abbé Aubain*? Dat is ook wel aardig, maar meer voor Engelman dan voor mij. Is het niet iets voor *De Nieuwe Eeuw*?)

Veel dank voor de inlichtingen van Rost. Ik heb nu *Het Zwarte Paard* gelezen, maar *Het Witte Paard* blijft even mysterieus. Kunnen we ons niet gezamenlijk spannen voor een uitgave van Sawinkov's complete werken in het Hollandsch? Ik las de *Levensberichten* in *De Stem*.[2.] Ze zijn niet al te slecht; ook niet al te goed. Alleraardigst, de manier waarop onze Rost jou toeknikt: 'Een zakelijk boek'. (Net iets in jouw lijn, hè mannetje?) - Mag *ik* niet over die Levensberichten schrijven in *Forum*? Of wordt het maar een onderdeel van jouw artikel?[3.] Enfin, we vinden hier wel wat op. Je plannen zijn voortreffelijk, *jij* moest directeur zijn!

Vr. of Vijand werd je toegestuurd door Stols, vandaar het ontbreken van de opdracht. Maar schrijf de datum er vast in, en neem het werkje mee naar Rotterdam. - Ja, Cendrars is regisseur geweest van het kunstproduct film. - Zend *Z.Z. West* maar, of breng ook mee naar R'dam. Ik zal je wat terugsturen, via de fa. Nijhoff.[*] Tot ziens; hartelijk je

E.

- Schrijf me als je niet komt, want ik ga dan misschien naar Amsterdam.

2. In *De stem* 11 (1931) 10 (oktober), p. 1035-1039 verscheen van Nico Rost 'Manulescu', fragment uit *Levensberichten*, geschreven in de stijl van de door Marsman zo bewonderde 'nieuwe zakelijkheid'. Zie ook 990 n 1.
3. 'De aesthetiek der reporters'. In *Forum* 1 (1932) 3 (maart), p. 141-150. Dit stuk behandelde de zgn. 'nieuwe zakelijkheid' in het proza, maar ging niet in op de *Levensberichten*.

* Je kan ook nog je rechten laten gelden op 2 manchetknoopen.

998. *Aan J. Greshoff: Den Haag, 14 oktober 1931*

Den Haag, Woensdag.

Beste Jan,

Vanmorgen je gedicht[1] nog eens goed herlezen. Ik vind het werkelijk heel aardig en zend het straks door naar Menno. Voor jou nog even wat detail-kritiek.

I vind ik aardig, vooral om ‘het Koninkrijk der Nederlanden’[2]; de 2 laatste regels zijn mooi. - II iets minder, de 1e strophe erg faciel met die ‘frikken’, en bij jou ook een herhaling; het slot goed. - III heel aardig, het slot uitstekend. - IV zou ik heelemaal goed vinden als het slot anders was, niet zoo'n vlakke herhaling van het ‘huiselijk woord’ waar we 't al over hadden, (‘warmgekleurd vermaak’ zegt me, *vooral bij jou*, zoowat nièts meer) V vind ik weer een inzinking: de ‘taaie spier’ aan het eind is een verzwakte repliek van mijn eigen ‘spierknobbel’ uit *De H. Dood*[3]; in r. 8 zou ‘de lof der menschheid’ of ‘de lof van 't menschdom’ dunkt mij beter doen dat dit vlakke: ‘der menschen’. Maar ik vind dit heele stuk nogal slap. - VI is van 't beste; een spontane aanhef en een héérlijk slot; ook de 2e strophe voortreffelijk. VII is een echt *vervolg* van VI, maar even goed volgehouden, de Klu-Klux-Klan (is het niet *Ku*-Klux?) en het slot alleraardigst, de nuchtere en zoo vlotte regel over Hitler[4] verrukkelijk. - VIII. Ook nog aardig, maar misschien meer om het élan, als om de kernachtigheid. - IX vind ik van 't slechtste: de 1e strophe een herhaling van sommige dingen uit *Bij F. Gelegenheden* en een beetje getruqueerd,* de 2e strophe van dat soort ‘schooiers’-lef waar ik ongeloovig om glimlach (wat zijn we allemaal dappere bohèmes), het slot niet onaardig, en zeker welgemeend, maar eig. toch wel wat erg banaal. (Ik bedoel de laatste regel, de 2 vorige zijn heel goed.) - X is weer heel goed. XI zou ik opperbest vinden, als de ‘oude schooier’ er niet weer zoo'n groote rol in speelde, maar de verzen op zichzelf,

1. ‘De Najaarsopruiming’. In: *Forum* 1 (1932) 2 (februari), p. 77-83.
2. Het eerste kwatrijn van ‘De Najaarsopruiming’ dat uit 12 genummerde gedichten van 11 regels bestaat, luidt: ‘Dit is voorwaar geen zuivere poëzie / Volgens de code die door Binnendijk / Muurvast is opgesteld voor 't Koninkrijk / Der Nederlanden, broedplaats van 't genie.’
3. In de definitieve versie van Gr.'s gedicht staat ‘ons hart’.
4. De veelgeciteerde regel ‘En Hitler vind ik een vulgairen man.’

* wat ik dan het ‘illogische’ noem; het ‘moderne’, enfin.

vooral 2 en 3 van de 2e strophe zijn heel suggestief; al denkt men aan Verlaine en niet aan jou bij dat beeld van die maan om dien schedel. Het slot goed, met een flink accent. XII misschien wel het beste: het slot prachtig. De eerste 2 regels van het eigenlijke grafschrift zijn me iets te pootig. en een te ruwe inzet voor de rest; de rest daarentegen is van a tot z voortreffelijk. Ziedaar.

Misschien heb je iets aan deze opmerkingen. Als je nog eens iets zou willen veranderen of omwerken, je hebt tot Februari tijd. Ik ben vrijwel *zeker* dat Menno het heele gedicht èrg aardig zal vinden en er dus vóór zijn.

De Lafaard stuur ik je, zoodra ik het gedicht zelf terug heb. Zaterdag of zoo.

Hampton Court is al lang uit. Heb je Menno om een ex. geschreven? Hij heeft er niet veel meer. Vraag anders aan je goeden vriend Zijlstra.

Ik houd dezen brief aan tot een nieuwe van je, wschl. bevattende de andere verzen.

Donderdagmorgen.

Daarnet je vers[5.] voor *Helikon* gekregen. Het is inderdaad misschien wat 'literair', maar ik vind het toch zéér goed. De 2e strophe de zwakste, behalve de 4e regel die mooi is; die 'holle hand' in deze strophe is onduidelijk en loopt vooruit (in zekeren zin) op de 'kleine hand' van de laatste strophe. Ik zou in jouw plaats str. 2 herschrijven, of schrappen.

Ook de 'warme lippen' van str.2 en de 'donkere monden' verderop zijn wat 'dubbel'. Tot nader, hartelijk je

E.

999. *Aan C. van Wessem: Den Haag, 14 oktober 1931*

Den Haag, Woensdagavond.

Beste Constant,

Van een brief over de *Vuistslag* merkte ik niets. Waarheen heb je die gezonden? Misschien ligt hij in Gistoux?

Van de voortzetting der V.B. in cahier-vorm[1.] (wat beteekent dat

5. De door DP voorgestelde wijzigingen in 'Verbannen' zijn overgenomen.
1. Vanaf januari 1932 verschenen *DVB* maandelijks met een aflevering waarin werk van één auteur.

precies?) hoorde ik inderdaad van verschillende zijden, ofschoon niemand er het ware van wist. Komen deze cahiers geregeld uit? bevatten zij eig. wat je noemt 'speciaal-nummers'? Vertel mij er eens wat van en geloof aan mijn onverzwakte belangstelling. Met Vic, Walschap en jou is ook een alleszins competente, etc. etc. leiderschap gevormd. (Moest Walschap het precieze Vlaamsche tegenwicht zijn van Roelants? of is dit Flandriaansche derdeman-schap geheel toevallig?)

Ik ben zéér benieuwd naar de *Vuistslag*. Hoe groot is het nu? Grooter dan *Charleston* of ongeveer hetzelfde? Ik snak ook naar een herdruk van *Charleston* in een andere letter, en - eventueel - 'herzien en met een hfdst. vermeerderd'. Ik mag lijden dat je nu ieder jaar een roman schrijft.

Welke lezing van ons manifest[2.] las je? De eerste misschien, die van Menno alleen was? In de definitieve lezing is van de *V.Bl.* zoo goed als niet gerept. Niet dat de definitieve lezing overigens zoo èrg veel beter was! Welneen, dergelijke stukken zijn nu eenmaal gedoemd om afschuwelijk en onleesbaar te zijn - alleen de uitgever en de boekhandel beleven er, geloof ik, eenig plezier aan; voor wie anders zouden ze worden geschreven? Ach, natuurlijk voor den 'intellectueelen lezer' - een mijnheer, en helaas, veel vaker een mevrouw, die wij al te zeer geneigd zijn te vergeten, maar waar de boekdrukkunst het in laatste instantie van hebben moet. En de arme 'revue-directeuren'!

Goddank dat je je vrij gehouden hebt voor eventueele bijdragen in *Forum*. Ik ben evenmin gebonden, en als ik erg productief word, zend ik je gaarne wat voor de cahier-vorm van de Bladen. Dit alles is heusch geen 'diplomatieke vriendelijkheid', maar volkomen kameraadschap: als wij ook al niet meer bij elkaar hooren, wie dan wèl in dit land? Alleen, dat vreeselijke gehufter over die verraderij begon me op de zenuwen te werken. Als Binnendijk de zaak niet al te vriendelijk opnam, is alles ook alweer goed. De manier waarop hij zich 'uit de literatuur terugtrok' (zooals dat heet) gaf mij een goed idee van hem, maar deze overdreven boosheid over dat verraad viel mij weer tegen. Enfin, de hoofdzaak is dat *hij* - en hierin kan ik hem geen ongelijk geven - ontzettend de pest aan mij schijnt te hebben. Wij waren misschien geschapen om elkaar mis te verstaan....

Met Vic - als hij wat uitvoert alzóo, maar ook als keurder - heb

2. 'Ter inleiding'. In *Forum* 1 (1932) 1 (11 november 1931), p. 1-3.

je een van de beste keuzes gedaan die je, volgens mij, kon doen. En Walschap is ook ± een unicum voor Vlaanderen.

Hoe maak je het verder? Ik denk er alweer hard over om Holland te verlaten. Parijs?... Waarom niet Constantinopel? *Ik kom er nog wel eens*. Hartelijke groeten van je

E.

1000 (96). *Aan M. ter Braak: Den Haag 16 oktober 1931*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1001. *Aan G. Burssens: Den Haag, 17 oktober 1931*

Den Haag, 17 Oktober '31.

Van Imhoffstraat 16.

Beste Burssens,

Maak je niet ongerust over mijn 'Hollander' worden; voor zover ik het niet bèn, zal ik er ook wel niet in gaan veranderen, al zit ik in dit land. Maar het is beter om de omstandigheden te beheersen (voor zover dat gaat) dan om er wrokkend dupe van te zijn; we moeten langzaam maar zeker het publiek overtuigen en dwingen te zien dat wij er zijn. Het is dus dwaas dat je, om een antipatie tegen Roelants - die toch werkelijk de kwaadste niet is - niet aan een blad zou meewerken, waar *ik* toch ook nog in de redaktie zit?* Je kunt je bijdragen aan mij sturen, of direkt aan het sekretariaat. Bepaalde uitnodigingen schijnen, na nadere bespreking, niet te worden gedaan: expres om mensen niet op de tenen te trappen die officieel uitgenodigd hadden *moeten* worden! Laat ons dus zeggen dat *ik* jou hierbij (of in de vorige brief zelfs) uitnodig om, als je wat hebt, mij dit te zenden. Eenvoudiger kan het toch niet?

Ga je je ruïneren met die uitgaven? Je hebt er geen idee van hoè beroerd zulke privé-uitgaven verspreid worden niet alleen, maar door de boekhandel ontvangen worden; het gaat je geld kosten en veel moeite, om geen of zo goed als geen resultaten te bereiken. *Kleine* dichtbundels van jezelf kosten misschien zoveel niet, maar ook dan: waarom probeer je niet ze uitgegeven te krijgen door een bestaand uitgever? - Nijgh en Van Ditmar is een van de grootste uit-

* Of ben ik, voor jouw gevoel, direkt door Roelants 'tot nul gereduceerd'?

gevers van Holland en beschikt over allerlei middelen van reklame; onze bedoeling was om romans en andere grotere boeken, die in *Forum* gestaan hebben, in een aparte reeks bij deze firma te laten verschijnen, en deze reeks zal *uitsluitend* werk brengen van de z.g. 'jongeren'. Als De Bock nu toch *De Stronk* niet uitgeeft, en het verzamelde verhalend proza, zoals hij beloofd had, en als jij er nu toch een apart boekje van zou moeten maken, is het dan niet èn voor jou - financieel - èn voor P.v.O. - uit een oogpunt van 'bekendheid' of 'publieke verspreiding', zoals je 't noemen wilt - oneindig beter dit boekje eerst in *Forum* te laten verschijnen, en later (met een aardige tekening van Jespers bijv. als frontispiece) in de *Forum*-reeks? Ik schrijf er, als je wilt, dan een inleiding voor, en heb dan het idee dat ik als exécuteur-testamentair ook nog het nodige heb gedaan.* De 3 eerste nrs. van de reeks zijn zowat vastgesteld: de roman *Het Verboden Rijk* van Slauerhoff (die zeer goed is); een essay van Ter Braak tegen het estetisme in de kunst: *Démasqué der Schoonheid*; een grote aanval, over de hele lijn, en gedokumenteerd, van mij tegen Coster, waarop iedereen hier, nu al, met spanning wacht: *Uren met Dirk Coster*, en *De Bende van de Stronk* dus, als je de kopy zendt. Ik geloof niet dat je je in een gelegenheid als deze door bedenkingen als 'bourgeois' of 'on-bourgeois' moet laten beïnvloeden; het gaat er veel meer om 'te winnen of te verliezen', en ik zou het in jouw plaats moeilik tegenover de nagedachtenis van P.v.O. kunnen verantwoorden, als ik zijn werk in een privé-uitgeverijtje (al was het dan van mijzelf!) onderbracht, terwijl ik eindelik kans kreeg op een eerste-klas-doeltreffende verspreiding in Vlaanderen èn Holland.

Laat mij in ieder geval hierover dus nog horen.

Met hartelike groeten, je

EdP.

P.S. Zijn er niet enige interessante brieven of kritiese inedita van P.v.O. voor het 2e nr. van *Forum*? Heb je zelf geen proza? - Hoe meer ik erover nadenk, hoe vreemder ik het idee vind dat je, om een antipatie tegen Roelants, niet met mij zou samenwerken! Beste Burssens, schud deze ietwat surrealistiese houding gezwind van je af, en bedenk dat wij beiden, niet alleen uitgekozen werden om het werk van P.v.O. te 'bezorgen', maar ook zo wat zijn 2 enige 'literaire' vrienden waren. En in slecht gezelschap breng ik je toch zeker niet, al is

* Of neen, die inleiding is volmaakt overbodig!

de naam *Forum* (die ik zelf verre van mooi vind) een beetje glad en mat.

Een andere vraag is: aan wie moet het geld voor een event, uitgave en druk in het tijdschrift (wij betalen fl.3.- per bladzij) worden uitgekeerd? Toch niet aan Papa v.O., die zo'n gierigaard is, volgens jou? Aan de schoonzuster van Paul, vrouw van Constant?

1002. *Aan A.A.M. Stols: Den Haag, 23 oktober 1931*

Den Haag,

Beste Sander,

Heb ik je al persoonlijk bedankt voor de exx. op Holl. van *Vr. of Vijand* en van de *Gedachten op D.*? zooniet, dan hartelijk bij dezen.

Wanneer krijg ik eindelijk een Holl. ex. van *Een Voorbereiding*? Kan je niet naar Maastricht schrijven om die exx. op te snorren en er mij een van te zenden? liefst *ingenaaid*.

Ik ben druk vertalende aan *Ce qui ne fut pas*. Ingesloten een sonnet dat ik je aanbied voor *Helikon*, als het je mocht bevallen. Het is een grapje, maar als zoodanig, lijkt mij, nogal aardig 'gedraaid'.

Het gedicht dat Jan je gaf,[1.] vind ik zeer goed, op de 2e strophe na. *Forum* no 2 brengt hoogstwschl. de heele *Groote Najaarsuitverkoop*. Wie is die Belzenbaroen aan wien deze uitverkoop nu weer zoo zwierig werd opgedragen?[2.]

Heb je *Hampton Court* gelezen? Over het algemeen is het oordeel van 'buitenstaanders' erover niet zeer gunstig, terwijl iedereen vol lof is over *Een Voorbereiding*. Allergekst... Ik hoop nu maar dat je er enkele exx. van verkoopt.

Hoe gaat het ermee? Schrijf eens.

Hartelijk gegroet door je

E.

P.S. - Misschien stuur ik je binnenkort een pendant van dit sonnet,[3.] als de geest die over mij vaardig werd, mij niet verlaat.

1. 'Verbannen'. In *Helikon* 1 (1931) 11 (november), p. 30.
2. 'De Najaarsopruiming' werd opgedragen aan Emile van der Borch van Verwolde.
3. 'Op mijn divanbed in een Hollandse huurkamer'. In *Helikon* 1 (1931) 12 (december), p. 156 (*Vw* 1, p. 110).

1003. *Aan J. Greshoff: Den Haag, 23 oktober 1931*

Den Haag, Vrijdagmorgen.

Beste Jan,

Neen, doktersbemoediging is het niet geweest; ik vind die *Uitverkoop*[1.] werkelijk heel aardig - zooals je uit de 'detail-kritiek' trouwens nog eens hebt kunnen merken. Van de 3 verzen die ik vandaag kreeg, vind ik *Kinderspel* heelemaal niets; niet goed of slecht, maar gewoon niets, een 'aardigheidje'. *Dit* is wat Jany wschl. niet geserreerd genoeg vindt. Het gevaar voor jou is: als je poëzie heelemààl kamermuziek of café chantant wordt, heelemààl Paul Delmat of Raoul Ponchon.[2.] Toulet is geen van de 2: zijn grammaticale ge voelig/compliceerd heid redt hem, Corbière neigt naar het tweede, soms, maar zijn natuurlijke ferociteit redt hem - jij, als je niet oppast, wordt zóó 'gewoon' en 'vloeiend', dat je soms opeens midden in de twee genres tegelijk zit. *Laus Autumni* (ik vind deze titel beroerd en onjuist, bovendien heb je al een *Laus Castitatis*, ik zou er niet zooveel lauzen bij doen) is ook al chanson-achtig, maar vind ik, desondanks, toch heel aardig. Maar *Kinderspel* ben je op je ergst; drie slappe kwatrijnen, en dat vriendelijke grapje aan het slot, waar 'Hein'[3.] voor de variatie 'Heinoom' wordt genoemd, is toch wel erg flauw. Ik zou zoo'n krabbeltje in jouw plaats desnoods wel ergens in een tijdschrift zetten, maar juist *niet* in een bundel opnemen. De *Vroolijke Elegie* vind ik lang niet kwaad, met dat terugkeerende rijm op *-aan*. Voor *Forum* 3[4.] (maar kan je zoo lang wachten?!) zou ik dus die 'herfstluis' wel willen hebbenen; en misschien dan nog *Interieur*? (Ik zal wachten met verzenden van dezen brief, tot die komt.) Zend Coenen dan *De Lafaard* en *Kinderspel*.[5.] Komt dat ééne gedicht, *Winterdienst*, nu in *De Gids*? Ik ben fel benieuwd naar dit ééne, uitverkorene!

Ik geloof dat je over 't algemeen goed zou doen met een strophe te schrappen, waarin je neiging tot herhalen zich heeft uitgevierd. Zoo de 2e strophe in *Verbannen*; dat voor de rest wèl een 'geserreerd' en 'resumeerend' gedicht is. - O ja, in die *Luis* zou ik in str. 3 zetten:

1. Oorspronkelijke titel van 'De Najaarsopruiming'.
2. Schrijvers van populaire Franse chansons.
3. Magere Hein.
4. 'Laus autumni' werd niet in Forum gepubliceerd.
5. Frans Coenen was redakteur van *GN*.

'Ik word nooit *de* bandiet of held', of '*de* something else of held', *die*... enz. Misschien is de laatste strophe, dat caf'conc'-variant van het begin, ook overbodig (dit is een kwestie van gevoel.) Ik signaleer je deze dingen heusch zonder eenige pretentie, maar jij, al schrijvend, geeft je aan je instincten over (wat zijn vóór, maar ook zijn tegen heeft) en ik, proevend, onderga alleen het resultaat.

Ik zond Sander een heroï-komisch sonnet voor *Helikon*. Het proefnr. van *Forum* komt begin November uit, want moet 11 Nov., meen ik, in 500 exx. in de Bijenkorf te Rotterdam worden verspreid, ter gelegenheid van een lezing van Menno. Schrijf gauw hoe je *Hampton* C. vindt.

Hoe gaat het met de gezondheid? Is 'Heinoom' het kiekeboe spelen niet moe geworden en bereids weer voor een tijdje opgekrast?

Ik kom hoogstwschl. 29 Oct. in Brussel, als ik dan bij je mag overnachten; 30 Oct. breng ik dan 's morgens mijn pas in orde en 's middags ga ik dan door naar P.

Vrijdagmiddag.

Daarnet - terwijl ik aan tafel zit - komt het envelopje met *Interieur*. De dokter is nu héél ontevreden; van zooiets houdt hij heelemaal niet. Het 3e stuk is iets beter, maar de rest is voor mijn gevoel een kruising tusschen de Genestet en Speenhoff - en wat een lammenadig dreuntje heb je hierin te pakken! Er wordt weer wijn geschonken, godlof, in het schemerlicht, dat in *Kinderspel* ook al zoo aangenaam aandeed... Gelukkig ook lijkt mij de trouvaille om dit vers aan een zoo plompe egoïst[6] - maar de nààm is mooi, dat is waar, en komt als zoodanig prachtig bij de collectie - op te dragen; zeker vanwege het samen 'oud worden'. Enfin, als *hij dit* gedicht in je heeft 'losgepeuterd', wordt alles weer logisch. Van logisch gesproken, en om in den caf'-conc'-toon te blijven, - ik ben nu tòch ook weer zoo'n beetje aan 't rijmen, - hierbij in alle haast een kleine contraprestatie, die Sander óók hebben mag als hij wil, maar die ik *nu net*, voor jou en door je opdracht geïnspireerd, heb opgekalkt. Voila - noem het *De Café-Makker(rr)*.[7]

6. Greshoffs vriend E. van Lidth de Jeude.
7. Met wijzigingen verschenen als 'De bierpiraat' in *Forum* 1 (1932) 4 (april), p. 235. (*Vw* 1, p. 111). Het gedicht is geïnspireerd op E. van Lidth de Jeude aan wie Greshoff 'Interieur' had opgedragen.

Het was een plompe stier, met een gezicht
zoo onbehoorlijk opgeblazen, dat
men met plezier erin gespogen had,
als men maar spugen kon met de oogen dicht.

Hij dreef op alle bieren en ging prat
dat drank hem nooit een beentje had gelicht,
en God! hij had gelijk - méér dan elk vat
kon hij bevatten: 't was *zijn* overwicht!

En hij vertelde moppen! Ja, die man
Schonk menschenkennis uit dezelfde kan:
zijn moppen waren heusch nog psychologisch.

En rond van schuim en humor, zàt hij maar -
vervaarlijk: Mussolini-Zigomar!
een blufmortier, maar tot den slokdarm logisch.

Ik moet er nu hard vandoor om Paul Beynon[8.] te spreken, die hier vandaag voor het laatst is. Tot nader. Hartelijke groeten, ook aan Aty, van steeds je
Ed.

1004. *Aan J. Greshoff: Den Haag, 24 oktober 1931*

Den Haag, Zaterdag.

Beste Jan,

Hierbij, in een prachtige enveloppe, nog een brief, maar dat is dan ook de laatste voor je me terugziet.

Schrijf alleen nog even of ik dus den 29^{en} bij je logeeren kan. Ik kom dan tegen 4 uur of zoo, en rijd rustig naar je boulevard Reyers.

Ingesloten: *Kinderspel* (dat ik gisteren vergat in te sluiten) en *Winterdienst* (dat ik weer heel wat beter vind - edoch, waarom *dit* eene vers uit de heele collectie door *De Gids* begenadigd werd, is mij een onoplosbaar raadsel!) - Boven alles stel ik de *Uitverkoop*; dan de 2 verzen in *Helikon* en de *Luis*; dan *Winterdienst*, dan een heele tijd niets, en dan de rest, met *De Lafaard* bovenop en *Kinderspel* onderaan.

8. Jeugdvriend van DP en later bestuursambtenaar te Kangean (Madoera).

Je moet me toch ook nog eens wat meer vertellen van *Hampton Court*. Het boek van Maurice[1] zal ik lezen zoodra ik het heb. Ik schreef Sander om de Holl. *Voorb*.; maar por jij hem toch ook nog wat aan.

Uitverkoop is nu practisch dus opgenomen, nu Maurice er ook voor is. Dat Menno er iets tegen zou hebben, is m.i. ook onmogelijk, maar zelfs àls... Dus dat gedicht komt zeker in *Forum 2*.

Nu, beste Jan, tot ziens. Hart.gr. aan Aty,
de hand van steeds je E

P.S. - De laatste regel van *Winterdienst* vind ik erg zwak. ‘Ik vloek *alleen maar* en doe mal’; de 2 dingen die je zegt te doen zijn al kinderachtig, maar dat ‘alleen maar’ maakt het nog een streepje bêter. Verander dat, really. -

1005. *Aan G.H. 's-Gravesande: Den Haag, 23 oktober 1931*

Den Haag, Zondag.

Geachte heer 'sGravesande,

Eenigen tijd geleden vroeg u mij om een vers voor uw letterk. rubriek in *Het Vaderland*. Kunt u het hierbij gaande gebruiken?

Als ik begin November hier terug ben - vóór den 10^{en} - bel ik u op voor een ontmoeting.

Met vriendelijke groeten, steeds gaarne uw
EduPerron
Van Imhoffstraat 16
Den Haag.

1006. *Aan J. Greshoff: Den Haag 25 oktober 1931*

Den Haag, Zondagavond.

Beste Jan,

Het vers op Eef is niet heelemààl een portret van hem - dat zou schrikkelijk overdreven zijn! - maar toch wel op hem ‘geïnspireerd’.

Je nieuwe verzen lijken me, na een eerste lezing, inderdaad heel goed. Ze zijn poëtisch fijner, ‘zuiverder’ dan de *Uitverkoop*, daar kan

1. *Het leven dat wij droomden* (1931).

je gelijk in hebben; toch is de *Uitv.* mij veel liever. Wat niet zeggen wil dat ik deze groep niet voor *Forum* zou willen hebben, mits dan, evenals de *Uitv.,* met 2 verzen per blz., en ook eig. als één groot gedicht beschouwd. Ik zal ze doorgeven aan onzen geachten secretaris.

Je bent enorm productief! - gaat het nog een tijdje zoo voort?

Het sonnet op dien borrelheld, die dus niet heelemaal Jhr. E. v.L. de J. is, ging heden naar 's Gravesande, voor eventueele opname in *Het Vaderland*.

Hampton Court is afgekraakt door de winkelbediendes Colmjon etc.,[1] door Helman in *De Groene* en door Shu in de *Arnhemmer*.[2] Zijlstra zit er erg mee in. Ik las je brief aan Menno vanmorgen in R'dam, en ben het over de geheele lijn met je eens, in het bizonder over de toon, de voordracht. Maar dit schijnt die heeren totaal te zijn ontgaan.

Ik kom 29 a.s. wel bij je aanrijden, hoe laat precies weet ik nog niet. Ik denk tegen 4 uur. Tot ziens. Je

E.

1007. *Aan F.E.A. Batten: Den Haag 27 oktober 1931*

Den Haag, Dinsdagavond.

Beste Fred,

Het is alleraardigst van je dat je mij dat bonnetje doorstuurt. Maar ik heb geen tijd om naar het Postkantoor te gaan, ik weet ook niet waar het is, etc. Morgen ga ik met Slauerhoff naar Keulen, om hem zoover te begeleiden, vandaar naar Brussel, vandaar hoogstwschl. naar Parijs. Ik denk tegen 6,7 Nov. eerst terug te zijn.

Ik stuur je het bonnetje dus weer; laat ons zóó afspreken: je haalt die fl.1.50 op en koopt er een ex. voor van de ‘Standp. & Getuigenissen’, bv. *Gedachten op Dinsdag*. Ik geef je dàt dan cadeau, voor zoover die fl.1.50 *mij* toebehoort (wordt de verantwoordelijkheid niet betaald?)

Als ik terug ben schrijf ik weer eens; of bel me hier op voor een afspraak. Slauerhoff is volstrekt niet zoo ziek, als Paul schijnt te heb-

1. De firmanten van ‘De Literaire Boekhandel’ te Den Haag, Gerben Colmjon en Lex Verbraeck, redigeerden *De literaire gids* waarin op 23 oktober *Hampton Court* besproken werd.
2. Albert Helman, ‘Het tweekoppig monster’. In *De groene Amsterdammer* 2838 (24 oktober 1931), p. 3. Het stuk van Slauerhoff stond in de *Nieuwe Arnhemsche courant* van 31 oktober 1931.

ben verteld, - maar hij moet nu wel zoetjesaan het land uit en behoorlijk kuren in een zachter klimaat (Merano).

Met beste groeten, je

EdP.

Ga 11 of 12 Nov. naar de lezing van Ter Braak in de Bijenkorf te Rotterdam; de proefnummers* worden daar kosteloos op de stoelen gelegd!

1008. *Aan J. Greshoff: Den Haag, 27 oktober 1931*

Beste Jan,

Dank voor het nieuwe gedicht (Harold Lloyd) waarvan vooral het 1e stuk èrg aardig is. Je verzen voor Willy Zoo-tot-Zoo[1] vallen bij herlezing niet mee; inderdaad wel 'gaaf', maar toch ook wat mat, voor mijn gevoel. Het is lief, maar het spreekt mij niet aan. De factuur daarentegen is heel best.

Helman wordt hoe langer hoe vervelender. Een journalist, een voorlichter van het publiek, een ingewijde in het roman-métier, en à peu prés een 'arrivé'.

Slau heeft *H.C.* ook afgekraakt in de Arnhemmer, al zal het wel zijn op een sympathieker manier.

Ik dank je zéér voor je lijst van treinen, maar... ik arriveer Donderdag uit *Keulen*, waarheen ik Slau vergezel. Hij gaat nu n.l. naar het Zuiden, kuren in Merano. Wij overnachten samen in Keulen, dan gaat hij door, ik naar Br. terug.

Tot ziens dus. Steeds hartelijk je

Ed.

Den Haag, Dinsdagavond

1009. *Aan F. Hellens: Den Haag 7, 14, 21 of 28 oktober 1931*[aant.]

La Haye, mercredi

Van Imhoffstraat, 16.

Mon cher ami,

Je venais d'écrire à Méral, lorsque par Greshoff j'ai appris l'opé-

* van *Forum*

1. 'Examentroost', opgedragen aan Willy Holzschuher von Harrlach.

ration de Maroussia. Je m'empresse de t'écrire; donne-moi de tes nouvelles et dis-moi que tout va bien. D'après Greshoff tout s'est assez bien passé, surtout vu que l'opération était urgente. Pauvre Maroussia! fais-lui bien mes amitiés et tous mes voeux de guérison. Et toi, du courage.

Une bonne poignée de main de ton

Eddy

1010. *Aan H. Marsman: Den Haag, 6 november 1931*

Den Haag, Vrijdag.

Beste Henny,

Er is weer van alles gebeurd sinds onze laatste ontmoeting. Ik heb Slau weggebracht tot Keulen - op den weg naar Merano; ik ben daarna in Brussel en Parijs geweest. Zooeven hier teruggekomen en deze kamer opgezegd. In December zit ik hoogstwschl. òf in Parijs, òf in Amsterdam.

Vic noodigt me erg uit tot het laatste. Après tout ... Parijs is ook niet alles.

Menno zal je geschreven hebben over je stuk.[1] Het heele slot leek mij: 1°. niet te wijzigen, 2°. een herhaling, die gewijzigd, d.w.z. gekuischt, heelemaal geen zin meer had. Daarom ⅔ v.h. stuk voor *Panopticum*. Wat denk je ervan? Heb je al geantwoord?

Ik laat je door Bouws sturen den bundel *Het Brandglas* van Aimé de Marest. Door mij opengesneden, maar door Stols voor *Forum* bestemd. Wat denk je van een kroniek van Vlaamsche poëzie (tweede kroniek bijv.?) waarin je ook den bundel van Herreman bespreken zou?

Laat eens wat hooren. Ik zond je nog niets voor *Z.Z. West*, faute d'argent. Maar ik vergeet het niet.

Hart. groeten, ook aan de felle Rina, en een hand van steeds je

Ed.

1011. *Aan V.E. van Vriesland: Den Haag 6 november 1931*

Den Haag, Vrijdag.

Beste Vic,

Dank voor je brief. Ik kom me spoedig eens in persoon overtui-

1. Zie 997 n 3.

gen van je toestand. Had ik zelf maar wat minder te letten op wat ik uitgeef! Enfin...

Ik kom net van Parijs terug, waar ik poolshoogte heb genomen. Uitslag: matig. Maar ik heb hier alvast opgezegd. In Dec. ga ik òf naar Parijs òf naar Amsterdam. - Als ik in Amsterdam kom, zou ik voor hoogstens fl.75.- in de maand behoorlijk gehuisvest, gevoed en verwarmd willen zijn. Kan dat? Wil je eens informeeren? Ook zou mijn domicilie geheel *vrij* moeten zijn. Is dit alles niet te veel gevergd of te laag geprijsd?

Forum zal het zonder mij ook wel bolwerken.* - Godius[1.] breng ik je eerstdaags mee. Zend het dan vooral aangeteekend naar dien Walschap, want over laten tikken doe ik niet; zelfs 5 pop geef ik nu niet meer voor zooiets uit. Over een paar maanden ben ik misschien volslagen in je situatie - wie weet daar nog iets van afin deze rottijd?

Ik zal Bouws ook op Zijlstra afsturen voor dien bundel.[2.] De arme Stols kàn het werkelijk niet meer.

Wat was dat voor een 'plek'? Mijn geheugen laat mij hier geheel in den steek.

Ja, ik ben 32 geworden, twee dagen geleden, d.w.z. die 32 zijn 'vol' geworden, en het 33e begint. Prosit! voor jou en voor mij - we komen er, we komen er zéker, en het Paradijs is niet te winnen of te verliezen, omdat het er gewoonweg niet *is*. Het is een troost.

Schrijf me eens gauw wanneer je me een dag over wilt hebben, en maak dan meteen een afspraak. Anders kom ik er weer niet toe, dat is wiedes.

Tot ziens. Steeds je

1012. *Aan A. Roland Holst: Den Haag, 8 november 1931*

Den Haag, Zondag.

Beste Jany,

Ik kreeg je brief van Bouws, toen ik net uit Parijs terug was (ik

* Als dat moèt; maar zoover zijn wij niet - ook niet als ik in P. zou wonen.

1. '...E poi muori' werd door DP aan de redaktie van *DVB* aangeboden om het als cahier te publiceren.
2. Van Vrieslands eerstvolgende bundel, *Herhalingsoefeningen*, werd in 1935 bij Querido te Amsterdam uitgegeven.

ben daar n.l. een 4 à 5 dagen geweest). Mijn plannen zijn nog steeds vaag; de toestand met Simone is erg pijnlijk, en ook de financiëele kant is allesbehalve zeker. Ik moet zien zoo goedkoop mogelijk te wonen en, als het kan, zelf wat bij te verdienen. Van hier ga ik hoogstwschl. toch weg: 1°. is dit huis mij te duur, 2°. zit ik liever in Amsterdam. Ik ga dus in December òf naar Amsterdam, of naar Parijs. Of... elders: - maar *niet* Gistoux, dat staat vast.

Het 1e nr. van *Forum* is klaar en grooter dan de gewone nrs. (n.l. 76 blzn. inpl.v. 64), maar Zijlstra heeft er zelf schik in, en er schijnt ook veel belangstelling voor te bestaan. Woensdagavond biedt hij ons (d.w.z. de redactie + secretaris) een festijn aan bij Haek. Daarna hoop *ik* althans mij van dergelijke grapjes te mogen onthouden; ook daarvoor zit ik liever in Parijs.

Slau is weg; ligt nu in Merano en kuurt al - of doet alsof. Ik bracht hem tot Keulen. Hij heeft de reis nogal goed verdragen, behalve het allerlaatste end. Hij sprak mij over jullie ontmoeting en dat jij eerst 'boos' was; enfin, hij was erg gelukkig je te hebben teruggezien. Ja, die historie met Claartje heeft mij ook gehinderd - maar ik had met Bouws afgesproken dat hij er met niemand verder over spreken zou, dan met de menschen die het nu eenmaal te weten waren gekomen door die malle ontmoeting bij Menno, d.w.z. Menno, hijzelf en ik. Nu heeft hij jou ingelicht; wat niet zoo erg is, op zichzelf, maar ik vrees dat hij het zóó interessant vindt dat hij zijn smoel niet houden kan, en dan komt het natuurlijk tòch vroeger of later bij Jacques. Ik ben het met je eens - vooral gegeven de omstandigheden, moet zooiets verdomd beroerd voor hem zijn. Ik heb Slau gezegd wat ik ervan dacht, en hij verdedigt zich ook niet; hij voert alleen aan: de allerellendigste toestand waarin hij toen verkeerde, na het eindigen van die verhouding met Chiara,[1] en alleen in Utrecht.

Wat Pom betreft, ik apprecieer het erg dat jij hem verdedigt, en ik zei het je al: zóó erg vind ik alles ook weer niet, ik kan mij vele dingen van Pom best *verklaren*. (Herinner je ons gesprek in Alkmaar.) Maar ik houd niet van hem; hij behoort tot die menschen die het me overdwars en overlangs kunnen doen, ik heb zijn charme niet noodig, noch zijn intelligentie, noch zijn andere omgangs-accomplishments. Ik zit liever op spelden bij jou, dan aangenaam koutend met Pom. Hij schijnt me hier op een Zondagmiddag te hebben opgezocht, ik was gelukkig uit en heb er ook verder in geen enkel op-

1. Niet geïdentificeerd.

zicht op gereageerd (ik weet trouwens zijn adres niet). - Wat die historie van de Mij van L. betreft[2]: het is niet zoozeer het geven van den prijs aan Van Schendel dat ik misselijk vind, als de toon van het rapport van Pom. Wie zoo schrijven kàn, is een ‘gearriveerd letterkundige’ - niets erger, maar ook niets minder erg. Et ça me suffit largement. Er zit in Pom (en het is grappig dat je dit niet inziet) een *cuistre*, een katheder-man; je vindt het door de heele *Gedachten op Dinsdag* terug. En ik kan dit niet meer vergeten, ik heb Pom nu eenmaal voor mijn eigen gevoel geklasseerd, en hij zou al verdomd hard moeten charmeeren voor hij deze opinie van mij over hem weg-charmeert. Ik begrijp Jacques en Marsman niet, die hem ‘perfide’ vinden, ‘valsch’, ‘onbetrouwbaar’, enz., en hem dan toch nog aanhalen, omdat hij zoo ‘charmant’ en ‘boeiend’ is. Als ik een vent boeiend moet vinden omdat hij een soortement schavuit is, dan wil ik hem ook veel completer in dat genre - dan is Méral bijv. een heel wat grappiger exemplaar dan Pom. Deze ‘literaire’ en literators-perfiditeitjes doe ik liever af buiten iedere persoonlijke omgang, op het plan waar ze thuis hooren, bv. de rubriek ‘Panopticum’. - Maar ik kan mij begrijpen dat jij Pom verdedigt; voor jou is hij een vriend; of althans, een *soort* vriend, misschien zelfs: presque malgré lui.

Boeh!, wat een heel verhaal weer hierover. Wanneer zien we elkaar weer? In Amsterdam misschien? Ik vrees ook dat Bergen in den winter mij niet bepaald ‘inspireeren’ zal, vooral niet in mijn tegenwoordige eenzaamheid. Ik voel mij anders best, en zoo zeker van mijzelf als ik nooit geweest ben. Als die crisis mij maar niet met een heel nieuw soort leven bedreigde.

Wat doe je? Hoe was Hennie? Gezellig? - Dàt is een door-en-door proper individu; ik heb hem zéér leeren apprecieeren. - Jan maakt het tegenwoordig vrij goed, en schrijft vers op vers. Sander daarentegen zit in zak en asch en zal zich genoodzaakt zien zijn zaak in te krimpen, misschien wel Brussel te verlaten. Crisis, crisis, malaise! niemand koopt, dus niemand verkoopt. Où allons-nous, cher ami?

Nu, Jany, voor ditmaal laat ik het erbij. Het beste met je werk, je leven-en-liefde's, een hand van steeds je

Ed.

O ja, laat je alsjeblieft niet beïnvloeden door de gossip van Bouws betreffende de verhouding Slau-Darja, of welke andere dan ook.

2. Zie 899 n 3 en 914 n 2.

Bouws is een beste kerel, maar zijn psychologisch inzicht evenaart nul. Kan men anders zoo opgaan in een Hertha? Tot je verdere informatie diene, dat hij nu eenige strubbelingen met haar heeft, op het gebied van de danskunst. Zij danst helaas niet - of niet precies - op de manier, zooals Bouws die graag ziet. Je zult zien: àls het huwelijk niet doorgaat, is het door een *dans*-misstap van die dame, die als vrouw toch reeds een zoo vaste voet in huis had.

1013. *Aan J. Greshoff: Den Haag, 9 november 1931*

Den Haag, Maandag.

Beste Jan,

Wanneer mijn verhaaltje in de V.B. komt? Daar weet niemand nog iets van! Zaterdag gaf ik het aan Vic Vriesland; die heele V.B. geschiedenis is nog niet recht duidelijk, administratief althans.

Ja, Menno vertelde mij zijn enthousiasme over Maria Danneels.[1.] Ik begreep er ook niets van. Hij vond het boek zelfs als taal eigenlijk nogal mooi; alléén het bidden had hem een beetje gehinderd. Hij vond het boek beter dan *Komen en Gaan*; vooruit dan maar!

Ik zit mijzelf te plagen met *De Stille Plantage*, maar ik denk dat het wel het laatste boek is van Helman dat ik lees. De goeie jongen is op en top een auteur geworden, een boeken-legger, en dit werk van 250 blzn. is een voortreffelijke literaire arbeid. Daarbij stompzinnig buiten alle verhoudingen, één saai, braaf, liefdevol, en volkomen onbenullig gewiegel op de schoone rhythmen van Van Schendel. Hoe minder je te vertellen hebt, hoe gaver en rhythmischer de zinnetjes worden. Het is het domste en traagste boek van het seizoen: hulde, mijne heeren! (Daar wordt Maurice tenminste weer een fijnzinnig psycholoog naast.) - Het is wèl ontmoedigend, al dit *moois*.[2.]

Werk hard aan je roman.[3.]

Tot nader. Hartelijke groeten, ook aan Aty, van

je Ed.

Ik gaf het geb. ex. van *Een V.* aan Tine ter Braak; het deed dus goed dienst. Dank voor het andere.

1. Hoofdpersoon uit Maurice Roelants *Het leven dat wij droomden*.
2. Dubbel onderstreept.
3. De niet voltooide roman *Tien Mei* 1903.

Kan je me nog een ex. zenden van dat studentenblad dat ik verloren heb?

Je verzen ontvangen. Ik geef ze door. Voor 4 of 5 zal wel gaan. Over poëzie door Nijgh uit te geven zal ik Bouws spreken, maar waarom schrijf je hem niet zelf? Dat zou véél meer indruk maken!

Dat Houwink een kloot is, blijkt inderdaad iederen dag meer.[4.] Een aardig stuk overigens in dienzelfden G.W. van Jacques over jou![5.]

Dag! Tot nader-nader-nader.

1014. *Aan V.E. van Vriesland: Den Haag, 9 november 1931*

Beste Vic,

Ik heb Willink ook geschreven voor die afspraak in Amsterdam. Maar ik kan niet vóór Woensdag, of liever nog Donderdag, over 8 dagen; ik moet n.l. deze Vrijdag voor een paar dagen naar Gistoux.[*] Kan je me dus een dag opgeven (na Willink erover te hebben opgebeld) na Woensdag over 8 dagen? het liefst nog Zaterdag en Zondag bv., d.i. dus de 21e en 22e, als ik mij niet vergis. Maar Donderdag (dus 19?) is ook goed. Ik hoop een briefje van jou of W. te vinden bij mijn terugkomst in dit stadje.

Tot ziens!

Je E

Als ik niet bij W. slapen kan, kan ik dan bij jou terecht? Ik ben beestachtig arm! - een bezuiniging van 2 × fl.3. (of 2 × fl.2.50) begint voor mij te tellen.

Den Haag Maandag.

4. In *DGW* van november 1931 beoordeelde Roel Houwink Ter Braaks Hampton Court negatief.
5. Zie 973 n 1.

* Daarvòòr ben ik niet vrij - er moet gegeten worden en geluisterd naar een lezing, alles in verband met Forum.[1.]

1. Op 11 november 1931 hield Ter Braak een lezing bij het verschijnen van de eerste aflevering van in ‘De Bijenkorf’ te Rotterdam.

[2.] Ik heb Reinald persklaar gemaakt: 72 blzn. ms., niet meer. Je kunt nu wel alles houden, geloof ik. De titel zal zijn: *Nog een mijnheer die weggaat*. Dit nu ook voor het laatst!

E

1015. *Aan H. Marsman: Den Haag 12 november 1931*

Den Haag, Donderdag.

Beste Hennie,

Dank voor je briefje. Het is ook maar beter dat je niet deze weekend komt; ik ga morgen n.l. naar Gistoux, voor een 'nieuwe ronde.' Het beste is - dat zie ik nu dagelijks beter in - dat ik 'officieel' een scheiding met Simone bereik; ik ga haar dat nu voorstellen. Ze voelt toch drommelsch goed dat het samenleven nu uit is; waarom dan ook maar niet heelemaal? Wat ik 'officieel' aan haar goed te maken had - en zelfs reëel, voor zoover de wereld deze realiteiten beheerscht - *is* immers goedgemaakt. Wat dan verder? (Maar zal *zij* het begrijpen???)

Zou jij, in geval van scheiding, mijn advocaat willen zijn? Zijn er altijd 2 advocaten noodig, ook bij wederzijdsch goedvinden? Wil je de zaak eens nakijken? Wie krijgt het kind? *Is* er niet anders te scheiden dan met wederzijdsch goedvinden? (aan betrapping bij overspel en dergelijke grapjes hoeft niet te worden gedacht). Als ik in Holland woon, moet ik dan een Holl. advocaat nemen? (dat zou jij dan moeten zijn). Of is de scheiding in België te voltrekken, met één advocaat voor beide partijen?

Licht je hierover in. De zaak zelf kunnen we beter bepraten, als ik uit G. terugkom: a.s. Maandag of zoo. Hart. groeten, ook aan Rien, je

Ed.

1016. *Aan H. Marsman: Den Haag 16 november 1931*

Den Haag, Maandag.

Beste Hennie,

Ik was werkelijk getroffen door het feit dat je me nog even naar Gistoux hebt geschreven. Ik heb daar drie vreeselijke dagen door-

2. Op de envelop geschreven.

gemaakt, en ontzettend te doen gehad met die arme Simone. Zij maakt geen, of althans zeer weinig, zwarigheden, maar zij was absoluut kapot. Ik wist niet dat zij op haar manier zooveel van mij hield; zij heeft mij een briefje meegegeven, die een van de touchantste briefjes is, die ik wschl. ooit lezen zal. - Maar ik heb mij over de groote lijn goed gehouden, d.w.z. voet bij stuk; hoe moeilijk het ook viel. Van dwingen en beschuldigingen tegen haar komt niets, zooiets zou ik niet kùnnen doen; maar ik geloof wel dat deze historie zich 'bevredigend' - als men het zoo noemen kan - voltrekken zal.

Wanneer *zie* ik je nu eens hier? Hartelijke groeten, ook aan Rien, en een ferme hand van je

Eddy

1017. *Aan F. Hellens: Den Haag, 17 november 1931*[aant.]

mardi, midi.

Mon cher ami,

J'ai tout à fait oublié, hier, de te parler d'un jeune danseur russe, Alexeï Ormesson, que j'ai rencontré à Paris. C'est un jeune homme qui jadis a dansé avec Darja Collin (la femme de Slauerhoff). En ce moment il *crève de faim*, il est absolument affaibli et se trouve à la Haye, où Darja, par camaraderie, tâche de le retaper. Il aimerait danser en Belgique. Pia m'a dit que tu connais M. Vandeputte, un grand homme du Kursaal d'Ostende; j'ai pensé que tu pourrais peut-être donner un mot à Alexeï pour ce monsieur. En tout cas je lui ai donné un mot pour toi. Ceci sert seulement à te prévenir. C'est un pauvre type, qui a du talent, mais qui pour le moment ressemble à un cadavre; il a de bons yeux et est charmant, un peu *humble* peut-être, mais en même temps très discret. J'espère que tu pourras faire qq. chose pour lui.

Merci.

Ecris-moi à propos de cette autre affaire.

Ton Eddy.

1018. *Aan C. van Wessem: Den Haag, 19 november 1931*

Beste Constant,

Ik ben erg weinig schrijflustig, den laatsten tijd; iedereen klaagt

erover. Het hangt samen met allerlei omstandigheden. Rien à faire.

Dat de *Uren met Coster* niet meteen in nr. 1 stonden was niet alleen uit overwegingen om een 'algemeen' nr. te maken, maar omdat 3 afgebroken stukken wel erg vervelend zouden zijn.[1]

'Godius' zal heeten - en ditmaal definitief, wat deze eerste lezing betreft: *Nog een mijnheer die weggaat*. Ik zal het ms. Zaterdag of Zondag aan Vic Vriesland ter hand stellen; alsdan ben ik in Amsterdam en bij Willink gelogeerd (tenzij ik nog contrabericht krijg). Zie ik je misschien Zondag? Bel dan bij Willink op voor een ontmoeting.

Neen, ik las het nieuwe prospectus van de *V.B.* niet. Zend me dat drukwerk eens, wil je?

Tot ziens, of met beste groeten alhier,
steeds je Eddy

Eind van de maand ben ik wschl. weg van hier. En ik weet nog bij lange niet naar waar.

Den Haag, Donderdagavond.

1019. *Aan F.E.A. Batten: Den Haag, 20 november 1931*

Beste Freddy,

Ik kan bijna geen oogenblik meer vinden voor een behoorlijke ontmoeting. Deze week-end ben ik in Amsterdam, daarna in Rotterdam, daarna hier terug, maar voortdurend bezet. Laat ons afspreken voor *Woensdag* a.s. tegen half 5 bij Riche. Anders kan ik niets meer vinden en eind van de maand vertrek ik wschl. van hier. Dus kom Woensdag alleen of met Van Lier of laat Van Lier alleen komen; ik wacht tot 5 uur, tenzij ik tegenbericht krijg (dit laatste wel graag, als jullie geen van beiden kunnen). De rest mondeling. - Met hartelijke groeten, je

EduP.

Den Haag, Vrijdag.

1. In *Forum* 1 (1932) 1 (11 november 1931) verschenen de eerste afleveringen van *Het verboden rijk* van Slauerhoff en *Démasqué der schoonheid* van Ter Braak.

1020. *Aan V.E. van Vriesland: Den Haag, 23 november 1931*

Den Haag, Maandagavond.

Beste Vic,

Bij algeheele slaperigheid in den huize Willink, en ietwat bang voor de koude die mij daar in mijn kamertje wachtte, niet zoo bàr aangetrokken bovendien door de glimlachende bezadigdheid van den vader des eurokokken,[1] en omdat we bovendien toch het meest poignante gesprek dat dit samenzijn ons brengen kon achter ons hadden (op 2 zulke gesprekken hopen ware al te onlogisch!), heb ik maar besloten met Menno mee te gaan en den nacht in het door jou zoo hooggeschatte Rotterdam door te brengen. Ik nam den brief van Thelen[2] mee, om er in den trein nog van te genieten. Het is werkelijk een alleraardigst stuk proza, dat gepubliceerd verdiende te worden - met oneindig meer recht dan welke bladzijden ook van *De Stille Plantage*. Die heele brief lijkt uit een roman picaresque weggefladderd. Jammer dat ik de andere nu niet las.

Tot eind van de maand ben ik hier; daarna in België. Daarna... Parijs misschien toch wel, tenzij ik met één ruk in Holland terugkom. Je hoort er meer van, en per Giove! eer we volgend jaar December schrijven, hoop ik je meer ook van mijn zotternij (die nu nog maar theorie is, soit!) te vertellen.

Jij, hoû je goed! Ik wensch je alle mogelijkheden toe, waarin je zelf nog gelooft. Ik duizel als ik denk aan al de hersens en persoonlijkheden die jij in bed hebt gehad, en natuurlijk zou mijn koppige (en misschien laatste) illuzie in jouw geval ook al lang platgedrukt zijn door zoo'n overvloed. Nu, 32 jaar oud, sta ik tegenover mijn ééne komende mogelijkheid als een kind, vooruit dan maar! trotsch op het woord 'mystiek' dat je me meegaf - jij, de eerste die iets mystisch in me mocht ontdekken, tot dusver.

Henny Marsman komt Zaterdag hier; hij, die in Rina zijn eindliefde vond, begrijpt me zooveel beter dan jij. Hoe kan men mij in deze ééne historie ook anders begrijpen dan met gevoel? En ik zie jou heel best in staat om (even) met mij mee te voelen, zelfs in een zoo précaire aangelegenheid, maar toch, ik vrees dat de hersens en

1. Ivan Goll (1891-1950), auteur van *Die Eurokokke* (1928).
2. De zgn. 'hoerenbrief' waarvan Van Vriesland een eerste exemplaar ontving, dat onder een aantal schrijvers circuleerde. Op verzoek schreef Thelen vervolgens meer van dergelijke brieven. Die aan Ter Braak werd met een inleiding gepubliceerd in *Forum 2* (1933) 11 (november), p. 822-828.

kutten voor jou zoozeer tot één ragout geworden zijn, dat alleen de smaak van het sausje je werkelijk bijgebleven is, en dat dit sausje een beetje zuur is gaan smaken mettertijd. Misschien ook is het mijn schuld, in zooverre dat de reactie op mijn vroegere keeslust mij tegenwoordig parten speelt. Chi lo sà? Maar over een jaar hoop ik *De Wachtende* te logenstraffen. En pest me niet vooruit met een: 'voor hoe lang?' Je weet dat zoo'n vraag maar één antwoord verdient: Per l'eternità! Voor eeuwig! En - sempre crescendo!

Een hartelijke hand van steeds je
Ed.

P.S. - Zend me een gedicht (of twee) voor *Forum*. Keuze kan ik jou veilig over laten; zal wel goed zijn.

Als ik weer in Amsterdam kom hoop ik je wat rustiger voor mij alleen te hebben, zonder meneeren Goll en Fransche conversatie.

1021. *Aan A.A.M. Stols: Den Haag, 24 november 1931*

Den Haag, Dinsdag.

Beste Sander,

Gelijk hiermee gaan de drukproeven terug. Ingesloten een rekening waar ik niets van begrijp. Ik geloof dat het hoog tijd wordt om eens uit te knobelen hoe we op dit oogenblik tegenover elkaar staan. De afspraak was: jij zou uitrekenen hoeveel ik krijg voor de Pouchkine en voor *alle* verkochte exemplaren van mijn eigen boekjes (de lijst volgens welke ik hierbij uitbetaald zou worden heb jij). Reken dit dus uit tot bv. 1 November 1.1. - Trek daar dan van af: de drukkosten van *Een Voorbereiding* en alle loopende kleine rekeningetjes, en geef mij dan precies op wat ik jou schuldig ben of wat jij mij. - O ja, ik krijg ook nog honorarium voor 7 aan *Helikon* geleverde gedichten (3 + 3 + 1).[1] That right?

Verder moet ik jou nog betalen: 46 pop voor het nieuwe omslag van *Een V.* en 25 pop voor *Voetzoekers.* Het wordt heusch tijd dat je alles eens uitrekent en dat we tot 1 Nov. 1.1. schoon staan, anders ko-

1. 'Drie vergeten sonnetten: De notaris spreekt; Een apostel; De ronker tot de verdrevene'. In *Helikon* 1 (1931) 6 (juni), p. 85-87; 'Simpel verhaal; Kamermuziek; Pastiche romantique I'. In *Helikon* 1 (1931) 7 (juli), p. 108-109; 'Op mijn divanbed in een Hollandse huurkamer'. In *Helikon* 1 (1931) 10 (oktober), p. 156.

men we er niet meer uit. Die exx. van *Een V.* die mij nu in rekening worden gebracht, met de bandjes nog wel, alsof ik die niet afzonderlijk aan de firma Brandt(?) betaald had, moeten natuurlijk worden geschrapt.

Ik ben i Dec. weg van hier en vmdl. in België terug, houd dus die rekening maar aan. Tot ziens, hartelijke groeten van je

E.

1022. *Aan F. Hellens: Den Haag, 25 november 1931*[aant.]

La Haye, mercredi.

Mon cher Franz,

Merci de ta lettre. Je suis sur le point de partir d'ici; le 1er je serai probablement rentré à Bruxelles; j'irai 'en pension' peut-être, pour une dizaine de jours. Ensuite: Paris? Que sais-je?

Le danseur en question a trouvé pour le moment quelque chose à La Haye. Peut-être ne viendra-t-il te voir que l'été prochain. Il a toujours ma lettre, et toi, tu es au courant. *Re*merci.

Quant aux renseignements pour mon ami de Java, ce n'est plus nécessaire. Il s'est débrouillé avec une bonne femme d'Amsterdam. Tant mieux!

J'ai fait envoyer un numéro de *Forum* à Méral, l'a-t-il reçu?

A bientôt. Amitiés à Maroussia et à Méral, la main de ton

E.

L'adresse de Slauerhoff est:

chez H. Lambers[1.]
Villa Olanda
Merano (Italie)

1023. *Aan J. Greshoff: Den Haag 20 of 27 november 1931*

Den Haag, Vrijdag.

Beste Jan,

Hiermee tegelijk, of uiterlijk morgen, zend ik je de drukproeven.

1. Slauerhoffs jeugdvriendin Helen Hille Ris Lambers, die daar als bejaardenverpleegster werkte.

Ik vind de keuze in *Voetzoekers* veel minder dan in de *Spijkers*; ik geloof dat je beter had gedaan met méér uit de copy voor Breuer over te nemen, en minder van de latere stukjes hierin (over hedendaagsche literatuur). Dit boek is ook wel èrg actueel-polemisch, en minder gevarieerd dan het vorige. Maar enfin...

Ingesloten 20 fr.franken waarvoor ik graag zou hebben dat je voor me kocht 1 ex. van *Perles de la Poésie Slave*, traduites par Henri Grégoire, éd. Librairie Bénard, Liège (illustrations d'Eric Wansart). Tot dusver heb ik het alleen kunnen krijgen bij *Lamertin*, hoek van de Mont. de la Cour, tegenover Ravenstein, je weet wel. Als ze het daar niet hebben, bestellen ze het.* Wil je het mij zoo spoedig mogelijk opzenden?

Dank! Hartelijke groeten, ook aan Aty,

steeds je Ed.

1024. *Aan G. Burssens: Den Haag, 28 november 1931*

Den Haag, Zaterdag.

Beste Burssens,

Daarnet ontvang ik je schrijven. Zo is het dus best. Leve *De Sikkel* en het verzameld verhalend proza.

Ik heb het hier zeer druk en antwoord je maar kort. Ik zie iedere dag allerlei mensen die niets te maken hebben met literatuur, wat mij zeer aangenaam is en als het ware nieuw bloed inpompt.

De rest later als ik terug zal zijn: ongeveer 20 December. Voor Stols is de zaak dus verkeken, maar voor P.v.O.'s werken is het oneindig beter zó. Kurieus toch dat de *Bende van de Stronk* die Gemeenschap niet afschrikt.[1] Maar weten ze wel waar ze aan toe zijn?

Met hartelike groeten, steeds je

EdP.

* Misschien is de librairie Bénard te Liège al lang opgedoekt, maar weten zij waar het dépot is van dat boek. Bestel het dus niet elders.

1. 'De bende van de stronk' zou uiteindelijk toch door Burssens eigen uitgeverijtje Avontuur worden uitgegeven.

1025. *Aan C. van Wessem: Den Haag, 30 november 1931*

Beste Constant,

Even 3 regeltjes: ik sta op het punt van te verdwijnen. Blij dat je de hemdenmaker goed (her)vond. Tot je dienst voor de proeven van *Het Pistoolschot*. Mijn adres geef ik je op zoodra het weer eenigszins 'vast' is; anders is het de zekerste methode om copie zoek te maken.

Ik ben er vrijwel zeker van dat Stols het *Schot* drukt. Tenzij hij zelf onklaar raakt... maar zóó'n vaart zal het wel niet loopen.

Het smoel van Barnabooth op mijn omslagje[1.] was wel èrg! een oude Woodrow Wilson inpl. v. een aardige jonge Zuid-Amerikaan aux yeux de pervenche. Enfin.

Tot nader en beter. Een haastige hand van je

E.

Den Haag, Maandagavond.

1026. *Aan H. Mayer: Brussel,[1.] 2 december 1931*

Bruxelles, Woensdag, 2 December.

Beste Henri,

Ingesloten de fl.25. die je zoo vriendelijk was mij te leenen. Bericht mij even p.o. de ontvangst. Ik ben met griep hier aangekomen, hoewel ik Maandag in de kamer gebleven ben; hier wordt het huisarrest voortgezet, en daar ik niet naar Gistoux wil, in een vervelend hotelkamertje. (Il faut prendre ce qu'on trouve!) Jan komt mij hier soms gezelschap houden. Ik hoop toch binnen 2 of 3 dagen weer op vrije voeten te zijn.

Tot Zondag uiterlijk ben ik hier. Daarna: God knows. Misschien wel Parijs.

Neem me niet kwalijk dat ik zoo stil en beroerd was dien avond bij je. Een volgend maal hoop ik gezelliger te zijn. En nogmaals dank.

Met beste groeten en tot ziens! Je

E.

1. Op het omslag van *De arme hemdenmaker*, de vertaling die DP maakte van Valery Larbauds *Le pauvre chemisier*, was een illustratie van W.J. Rozendaal afgedrukt, bestaande uit een hemd met daarop en er omheen gegroepeerd vier koppen, waarvan de bovenste, met monocle, volgens DP enige gelijkenis vertoonde met Thomas Woodrow Wilson (1856-1924), 28e president van de Verenigde Staten.
1. Briefhoofd: Hôtel Central te Brussel met de plaatsnaam voorgedrukt.

1027. *Aan H. Marsman: Brussel,*[1] *3 december 1931*

Brussel, Central Hôtel,
3 December.
Beste Hennie,

Ik ben met griep uit Den Haag vertrokken en dus met dezelve hier aangekomen, zoodat ik - omdat ik niet naar Gistoux kan - meteen me in een hotelkamer heb moeten opsluiten, waar ik nu nog opgesloten zit. Ik hoop over 2 dagen weer op vrije voeten te zijn. - Het is hier een peststemming: iedereen klaagt over de komende oorlog, tusschen Frankrijk en Duitschland om te beginnen, over het a.s. failliet; bref, het is om te gelooven dat men het allerbest met de armpjes over elkaar den dood kan afwachten. Wat zou men dan nog voor literatuur bedrijven? vooral als men zich zoo weinig in harmonie voelt met de rotzooi die in alle landen verschijnt. Ik las hier in bed *De Druivenplukkers*, één verhitte droom van sterke kerels en neuklustige wijven, wel 4 × zoo goed als *De Laatste Ronde*, en zelfs boeiend (o! 10 × zoo boeiend als die griezelig stille *Plantage*), maar als ik het uit heb, vraag ik mij af: waar raakt mij dat? en wat voel ik daarvoor? - Ik las in de laatste *Gids* ook je bewonderend artikel over *Der Held*.[2] Nog een boek, dat ik bepaald niet lezen zal; al was het nog veel beter als jij zegt dat het is, die Duitsche pootigheidsbacillen maken me bij voorbaat ziek. In één woord: zulke gegevens zijn *voorgoed* opgelost door Dostojevsky - leve Dostojevsky en à bas alle Duitsche, Oostenrijksche, Joodsche of wat-dan-ook Namaak. Ik las in de *Bladen* het 3e stuk van *De Electrocutie*[3] en vond het stompzinnig als alles wat ik van de Amsterdamsche pootigheidsbacillenleverancier Maurits Dekker las. Hij is net zoo *dom* als Helman, en Helman schrijft dan nog wat gedistingeerder; de eene is vervelender en braver, de andere plebeïscher en pootiger, verder zal noch de een noch de ander mij één illuzie meer verschaffen. Ik geloof heusch dat ik rijp ben om ermee uit te scheiden: al dit romanfabrikaat stemt mij triest; werkelijk goede boeken, boeken zonder procédé, die lijnrecht uit den mensch zelf opkomen, zullen er misschien niet meer worden geschreven. *Barnabooth* is er mogelijk het laatste voorbeeld van ge-

1. Briefhoofd van *Forum.*
2. In *De gids* 95 (1931) 12 (december), p. 421-424 besprak Marsman *Der Held* van Alfred Neumann.
3. In *DVB* 8 (1931) 12 (december), p. 284-293 verscheen het laatste deel van Maurits Dekkers verhaal ‘De electrocutie’.

weest. Ik zal je dit boek opsturen zoodra ik uitga en het koopen kan; en laat ik er dan in schrijven: ‘aan Hennie, dit laatste serum tegen de pootigheidsbacil’. Als die Moffen goed zijn, zijn ze alleen nog maar drastisch goed. Je Hubert Hoff[4.] is eigenlijk een soort Sawinkov, maar Duitsch literair angehaucht. Het wordt tijd voor mij dat ik mij in de ‘kultuur’ van een moestuin ga interesseeren en alleen nog wat oude boeken lees (Poe, Stendhal en nog 2 of 3 anderen); aan die ‘razende modernisten’ heb ik toch tè royaal schijt, als ik mijn belangstelling als ‘vakman’ ook maar even uitschakel. En als ik alleen maar spanning noodig heb, herlees ik Sherlock Holmes.

Neem deze boutade voor lief en schrijf als je wilt naar Gistoux, of wacht tot ik je een nieuw adres opgeef. Morgen heb ik hier in het hotel een onderhoud met Simone: veel huilen, veel praten en wschl. geen korrel resultaat. Hartelijke groeten, ook aan Rien, van je

Eddy

1028 (99). *Aan M. ter Braak: Brussel, 4 december 1931*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1029. *Aan G. ter Braak: Brussel, 5 december 1931*

Brussel, Zaterdag.

Lieve Truida,

Inderdaad: ik heb je erg verwaarloosd! Later uit ‘gebrek aan tijd’, en in het begin omdat ik dacht je spoedig terug te zien. De domheden die je me geschreven zou hebben, bestaan alleen in je verbeelding. Maar wat ik ertegenover zou kunnen stellen is alleen: 100 variaties van ellende, ‘miserie’ zeggen de Vlamingen. Mondeling meer hierover. Ik zie je nu vàst Woensdagavond of - middag, om half 4 moet ik n.l. Zijlstra spreken in Rotterdam. Om 5 kan ik dus bij jullie zijn, of half 6. Tot dàn. Neem dit nu voor lief. Hartelijk je

Eddy

1030. *Aan J. Greshoff: Brussel,*[1.] *6 december 1931*

Zondag.

Beste Jan,

Méral is vandaag noch gisteren gekomen - misschien vanavond,

4. Hoofdpersoon van *Der Held*.
1. Briefhoofd van *Forum*.

maar het kan best zijn: heelemaal niet. Zou *jij* dus dat interview over de poëzie[2.] willen maken, met Hellens, die dit voor jou zeker graag doen zal. Niet te lang: de essentieele dingen over de Nederl. poëzie, vooral de 'moderne' en de poëzie in het algemeen. Jij kunt ook beter dan ik over de nieuwe strooming (persoonlijkheid gevraagd!) spreken.

Geef mij op welk gedicht van je het liefst vertaald moet worden: *Monsieur Maurice*? Het anecdotische ervan leent zich misschien wel erg goed voor een vertaling. Bezorg me dan spoedig een afschrift daarvan; zoodra je een adres hebt.

Morgenochtend komt òf mijn moeder zelf òf Paul B.[3.] hier om mij geld te brengen (mijn moeder was Zaterdag zelf grieperig) en dan *ga ik weg*. Maar ik weet nog altijd niet waarheen. Ik zal me laten inspireeren door het oogenblik als ik weer op vrije voeten sta.

In ieder geval hoor je spoedig van me.

Hart.gr. ook aan Aty, van je

E.

1031. *Aan H. Marsman: Den Haag 9 december 1931*

Den Haag, Woensdag.

Beste Hennie,

Ik ben weinig schrijflustig; hetgeen je wel begrijpen zult als ik zeg dat ik net weer uit België terug ben waar ik weer pijnlijke dagen doorbracht. Simone moet er erg ellendig aan toe zijn en zit nu bij haar moeder in Montigny; mijn moeder is ook erg terneergeslagen onder dit alles, en krijgt daarbij net het heerlijke bericht dat haar andere zoon[1.] (uit haar 1e huwelijk) in Indië door de doktoren opgegeven is. Longkanker en 44 jaar oud; binnen een maand kan hij dood zijn.

Hier is alles weer even ongesettled; ik weet werkelijk niet wat te doen: een baantje zoeken, waar mijn woonplaats dan vanaf zou hangen? naar Parijs gaan? naar Amsterdam? Eén ding is zeker: ik keer

2. In 1028 schreef DP dat het Belgische tijdschrift *Le journal des poètes* een Holland-nr. wou uitgeven en dat Donkersloot hem daarvoor een interview over poëzie had gevraagd. DP had dit met Hellens en zijn vriend Paul Méral willen doen.
3. Paul Beynon.
1. DP's halfbroer Oscar van Polanen Petel.

niet in mijn familiekring terug. Maar ik maak een harde tijd door, op dat gebied; en de rest zou goed zijn als ik maar niet zoo volkomen in het onzekere verkeerde.

Wil je nog eens informeeren hoe het met die scheiding staat? Als ik in Holland gedomicilieerd ben, dan moet ik toch scheiden voor de Holl. wet? Of moet alles zich dan toch in België afspelen?

Van Jany kreeg ik een alleraardigste brief. Hij zei me dat je bij hem was geweest. Heeft Pom je alweer aan-gecharmeerd? Wat vind je van Forum?

Met hartelijke groeten, ook aan Rina, steeds je

E.

- Ja, als ik naar P. ga inpl. v. naar A., spreken we nog af voor een slotconversatie.

1032. *Prentbriefkaart*[1] *aan J. van Nijlen: Amsterdam, 10 december 1931*

Donderdag.

Beste Jan,

Het speet mij dat ik je niet meer in het hotel teruggezien heb; ik heb met spanning op je gewacht. Ik had versch. dingen met je willen bespreken, waarover ik met anderen diep zwijg, dus ... Hoe lang ik hier nu nog blijf, weet ik weer niet: 5 dagen, een week misschien? Mijn adres is: c/o R. Blijstra, Prinsengracht 540 III, A'dam. Tot nader!

Je E.

1033 (101). *Aan M. ter Braak: Amsterdam, 12 december 1931*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1034. *Aan J. Greshoff: Amsterdam, 12 december 1931*

Amsterdam, Zaterdagavond.

Beste Jan,

Wil je voor mij informeeren naar een behoorlijk familiepension, liefst niet duurder dan hier in Holland, dus ± 45 frs. per dag? Er moe-

1. Foto van Hôtel-Pension Boston te Amsterdam.

ten er verscheidene zijn, maar neem er een waar ik òf vrij zit in de eetzaal (genre hotel) òf in de kamer kan eten. Je zou mij hiermee een groote dienst bewijzen.

Ik schrijf je dan nog wel tijdig wanneer ik kom.

Met hart. groeten ook aan Aty, je

E.

O ja, Menno schreef mij laatst (in den brief die terugging): ‘Maak bij gelegenheid mevr. Greshoff mijn compliment over haar *uitstekende* stukje in de Groene naar aanl. van Van de Velde![1.] Zeer sympathiek en een verfrissching, bij het geklieder van verschillende dames-kwijlen’.

C'est fait.

Morgen zie ik Marsman in Utrecht.

1035. *Aan A. Roland Holst: Amsterdam, 15 (dinsdag) december 1931*

Maandagnacht, half 2.

Beste Jany,

Ik hoor dat je vanmiddag van half 3 tot half 4 op me gewacht hebt in de *Américain*. Maar je had naar het Boston-Hotel geschreven, terwijl ik je toch moet hebben opgegeven dat ik verhuisde (den dag zelf dat ik je die briefkaart schreef) naar R. Blijstra, Prinsengracht. Het spijt me erg dat het zoo geloopen is, want ik had je graag gezien. Ik wist dat je later ergens zat met Jacques en Pom, maar kon toen niet komen omdat ik reeds een afspraak had. 's Avonds zag ik *X-Y-Z*[1]; een flutstukje, daarna, in de *Américain*, waar ik met Blijstra Halbo Kool zou ontmoeten, kwam ik aan één tafeltje te zitten met Pom en eenige anderen, d.w.z. Sander, Bep Verf,[2.] Halbo Kool, Blijstra en zijn vrouw en later nog een mevrouw. Terwijl ik even opstond om Willink te begroeten, die met zijn tegenwoordige geliefde aan een ander tafeltje zat, zag Sander kans om Pom gauw in te fluisteren dat ik van

1. Na een redaktioneel verzoek om commentaar op een artikel over huwelijksgeluk in *De groene Amsterdammer* van 21 november 1931 door de toen bekende sexuoloog dr. Th.H. van de Velde, had mevr. Greshoff geantwoord aan generaliserende conclusies die op grond van een gering aantal gevallen waren getrokken, weinig of geen waarde te hechten.

1. Toneelstuk uit 1928 van de Duitse schrijver Klabund.
2. Bep Ferf, vriendin van Nijhoff.

hun tafeltje wegging omdat ik bezwaren tegen hem, Pom, had. Ik werd daarop door Pom hierover ter verantwoording geroepen en heb de bezwaren onmiddellijk toegegeven, maar erbij gezegd dat ik geen lust had om het in dit heele gezelschap erover te hebben, en dat ik het hem bij een betere gelegenheid wel eens precies zeggen zou. Hij deed toen een beetje haantjesachtig, kwam me aan het tafeltje van de Willinks (dat er overigens vlak bij stond) na, sprak van uitknokken en naar buiten gaan, tot het me begon te vervelen en ik met hem ben mee gegaan. In de vestibule van de *Américain* heb ik hem toen verteld wat ik tegen hem had, maar zoodra ik gekomen was tot de verklaring dat hij eigenlijk behoorde tot de ouweloelen,* sprak hij weer van uitknokken en naar buiten gaan, waarop ik hem (hoewel zeer à contre-coeur en dit toch heusch niet uit lafheid) naar buiten ben gevolgd, en we op de kinderachtigste manier, daar bij de stoep van de *Américain*, elkaar 2 of 3 vuistslagen hebben verkocht. Er kwamen onmiddellijk allerlei taxi-chauffeurs bij, en boven-op de stoep kwamen vele kijkers, maar enfin, we werden gescheiden, zooals altijd, zonder naar het klabakkarium te worden gesleept, wat mij werkelijk veel genoegen deed, want mijn proces in België[3.] is nog niet afgedaan - d.w.z. ditmaal verdaagd tot den 19^{en}. Pom schijnt te krabben als hij vecht, althans ik merkte dat ik bloedde aan mijn bovenlip, waarvan hij een stukje vel had afgekrabd, maar het stond heel mooi, want er was althans een bloedzakdoek bij, die in de kronieken van 'de Kring' wel zal uitdijen tot minstens 2 bloedneuzen. Kortom, het was volmaakt kinderachtig en nutteloos, want 1°. (en al zou ik de knock-geste van Pom sympathiek vinden, wat ik zeker doe) het verandert mijn opinie niet over zijn literaire ijdel- en valschigheidjes; en 2°. heb ik mij, afgescheiden van deze opinie, geen oogenblik werkelijk boos op hem kunnen maken, zelfs niet gedurende de enkele klappen van het 'gevecht'. - Het gekste van alles was dat daarbuiten een groote kerel met een breed en stom smoel opeens mij stond te vragen of ik met hèm mee wou gaan; en nadat ik er een commissaris van politie en daarna een bravo van Pom of een andere geheime vijand van mij in gewaand had, bleek het eenvoudigweg een voorbijganger te zijn die ook zin in het knokken had gekregen. Pom werd intusschen nog steeds vastgehouden door een taxi-

* in de literaire hiërarchie dan altijd, of althans dat hij dit scheen te willen.

3. Voor de aanleiding, zie 537.

chauffeur; maar tenslotte kwamen we beiden weer de stoep op en het café in en zelfs weer aan hetzelfde tafeltje, waar de rest vnl. werd verpraat en Pom het ietwat surrealistisch had over: 'niet met de pen, maar met de vuist' en aan Bep Verf 6 × verzekerde 'dat hij zich geen ouweloel liet noemen'. Er werd zelfs vaag gesproken over verder knokken in een rustiger lokaal; tenslotte wou Pom ons allen meehebben naar zijn woning. Ik voelde me moe, en wat ik al deze dagen behouden heb, nog verkouden en grieperig, maar op mijn vraag of hij mij mee wilde hebben om werkelijk verder te vechten zei hij niet direct: nee, zoodat ik meende min of meer zedelijk verplicht te zijn mee te gaan. Het bleek bij hem overigens heel gezellig te zijn, als trouwens altijd; van knokken werd niet meer gerept, integendeel, er werd gedanst, er werd god zij dank niets plechtig 'afgedronken', zooals die flauwe kul, geloof ik, heet, en een goed half uur later zijn Vic en ik samen opgestapt. Morgen is mijn laatste dag hier; Pom wou hebben dat ik bij hem kwam koffiedrinken, maar ik heb dit gereduceerd tot een afspraak om 4 uur bij de *Américain*. We moeten mijn 'bezwaren' dan kalm bepraten en het zal *even* nutteloos zijn als de stupiditeit van vanavond, maar soit. Ik beloof mezelf en Pom dat ik kalm maar dan ook zeer duidelijk zal zijn; - hij zal mij ditmaal aanhooren, mij zeggen dat ik mij in alles vergis, en tenslotte zullen we er een beleefd eind aan draaien, omdat het immers maar gaat om literatuur en niet om zaken van leven en dood. En dan? Dan zijn we precies even wijs, want dat Pom aardig kan zijn weten we allemaal, en dat zijn *wezen* mij toch onaangenaam zal blijven door het gevoel dat ik aan zoo iemand niets heb - zèlfs niet de behoefte aan 'omgang' - staat even vast. Over het gebeurde van dezen avond heb ik niet de minste rancune (integendeel, als iets mij nog voor Pom zou kunnen doen voelen was het zóóiets, al vind ik opstoppers uitdeelen voor literaire kwesties wel èrg stom). - Ik schrijf je het gebeurde voor ik naar bed ga, omdat je het niet alleen van Pom zult hooren, maar natuurlijk in allerlei 'Kring'-versies, die er wel het noodige moois van zullen maken. Wil je bij gelegenheid deze brief ook doorsturen naar Hennie, dan hoef ik hem niet nogmaals hetzelfde te schrijven (want vandaag of morgen krijg ik natuurlijk een brief van hèm om inlichtingen naar aanleiding van de geruchten die in Utrecht circuleeren). Enfin, je vond mij in deze kwesties, geloof ik, wel eens idioot, maar laat ik je verzekeren dat ditmaal het heele grapje voor rekening van Pom is en dat ik nooit onovertuigder en verveelder heb gebakkeleid. Niettemin, mocht Pom in het vervolg en

nieuwe lust op dit gebied manifesteeren, dan spreekt het vanzelf dat ik geheel bereid blijf hem *weer* zijn zin te geven. - Later over wat anders; hart. gr. van je
E.

P.S. - Als je me terugschrijft, adresseer dan gewoon naar Gistoux. Ik moèt n.l. naar België voor dat rotproces, dat anders ruïneus dreigt te worden voor mijn moeder en mijn Brusselsch adres weet ik nog niet.

1036. *Aan G. ter Braak: Gistoux, 20 december 1931*

Gistoux, Zondag.
Lieve Truida,
Ik ben nu 3 dagen in Gistoux terug en ben gisteren toch naar die rechtszitting gegaan, omdat de zaak anders ruïneus voor mijn moeder dreigde te worden. Een oervervelende historie, die bovendien lang duurde, en een pak leugens om er kromme knieën van te krijgen. Het leek weinig op Sawinkov. Ik ben er af gekomen met een boete + schadevergoeding van, alles bij elkaar, 3000 frs. ongeveer. Maar het had 14 dagen of een maand gevangenisstraf kunnen zijn.
Morgen ga ik van hier weg en in een pension in Brussel, dat ik nog zoeken moet. Daar blijf ik dan tot na Nieuwjaar. En dan ga ik naar het Zuiden, of naar Holland terug - misschien wel naar Utrecht - God knows! Zoodra ik weet hoe mijn adres is, zal ik het Menno en Bouws schrijven, met het oog op *Forum* en de drukproeven.
In Amsterdam ben ik nog even slaags geraakt - op de kinderachtigste manier - met een aangeschoten Nijhoff. Heeft Menno dit fraais nog niet vernomen?
Ik schrijf later wel meer, op het oogenblik ben ik er totaal ongeschikt voor - zooals trouwens meer en meer. Het beste; dank voor je brief, een ferme hand van je
E.

1037. *Aan G.H. 's-Gravesande: Brussel, 22 december 1931*

Zeer geachte heer 's Gravesande,
Tot mijn spijt heb ik u niet meer kunnen opbellen. Ik ben trou-

wens veel heen en weer geweest, ook in Holland, en zit nu voorloopig in een Belgisch pension, n.l. Pension Herman, 59 rue de la Concorde, Brussel. Mijn gedicht[1.] zag ik tot dusver niet in *Het Vaderland*; als het u daarvoor niet geschikt lijkt, had ik het wel graag terug. Wilt u het mij dan omgaand zenden? anders ben ik hier misschien niet meer. Bij voorbaat dank en met beste groeten, steeds gaarne uw

EduPerron

Brussel, Dinsdag.

1038. *Aan V.E. van Vriesland: Brussel, 24 december 1931*

Brussel, 24 Dec. '31.

Beste Vic,

Hoe bevalt je je nieuwe positie?[1.] - Ik zit wéér in een Brusselsche hotelkamer, maar ditmaal een betere, en het is ook eigenlijk geen hotel, maar een pension. Hoe lang ik er blijf, weet ik niet. Ik weet niets meer van mijn eigen plannen, nog altijd niet. Ik wou dat ik, als jij, ergens een 'basis' had, in afwachting van de komende krach en verdere rotzooi, waar iedereen mee dreigt.

Greshoff vroeg me of jij hem niet aan werk kon helpen, d.w.z. artikelen. Hij wil schrijven over wat je maar wilt en in de puurste *N.R.C.*-toon, zegt hij, zakelijk, zonder een greintje polemiek. Ik breng je de boodschap over. Mòcht je iets voor hem hebben, zijn adres is: Boul[d] Aug. Reyers, Schaerbeek-Brussel. N[o] 130.

Wat doe je in Rotterdam, behalve op de krant zitten? Zag je Menno reeds? Kom je daar aan huis? Geef je hèm nu eens een vers voor *Forum*, nu *ik* het nooit van je kreeg? Wanneer krijg ik drukproeven van Godius?

Ik wensch je nogmaals en van harte het beste met je nieuwe werkkring. Als je de eerste beroerdigheid dóór bent, is het misschien toch het beste voor je - ook dat je van het gekwijl van 'de Kring' afbent. Ik hoop je in Rotterdam te ontmoeten, zoodra ik er weer ben.

Met een hartelijke hand, steeds je

Eddy

Schrijf maar naar Gistoux, dat is nog het veiligst.

1. 'De bierpiraat'.
1. Sinds eind december 1931 was Van Vriesland letterkundig redakteur van de *NRC*.

1039 (102). *Aan M. ter Braak: Brussel, 25 december 1931*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1040. *Aan G.H. 's-Gravesande: Brussel, 25 december 1931*

Zeer geachte Heer 's Gravesande,

Inderdaad is het heelemaal niet gek dat de redactie mijn gedicht minder geschikt vindt, van kwalijk nemen dus geen sprake. Mocht het echter nog te vinden zijn, dan had ik het graag terug; want ik heb er geen copy van en kan het niet *heelemaal* uit hoofd reconstrueeren. Ook de voetnoot leek mij nogal gelukkig in de lezing die u heeft. Zou u mij het ms. dus kunnen terugsturen? Mocht u er persoonlijk op gesteld zijn, dan stuur ik het u terug - of liever, dan zend ik u ervoor in de plaats bijgaand curiosum,[1.] dat welhaast nog minder in de lijn van *Het Vaderland* zal liggen[*]

Als u mij omgaand die copy stuurt, vindt u mij nog hier. Anders, voor alle zekerheid, c/o A.A.M. Stols, Warmoesberg 13, Brussel. (Het is n.l. tòch bestemd voor *Helikon*.)

Met beste groeten, steeds gaarne uw

EduPerron

Brussel, Kerstmis '31.

1041. *Aan S. Vestdijk: Brussel, 26 december 1931*

Brussel, Zaterdag.

Beste Vestdijk,

Dank voor het recept en niet minder voor de vele verzen. Ik houd dan graag voor *Forum* aan: *De Jager, De Kasplant, Het Ongeval* en natuurlijk *Jardins sous la Pluie*,[1.], dat ik steeds aardiger vind.[**] Maar dan hebben we voorloopig ook genoeg, met het oog op de ‘variatie’! De

1. Niet duidelijk om welk gedicht het gaat.

* U kunt mij natuurlijk ook een copy zenden, getypt bv., als u het ms. graag houdt, mogelijk voor uw bibliophielencollectie.

1. Van deze gedichten werd ‘De kasplant’ gepubliceerd in *Forum* 1 (1932) 3 (maart), p. 151. ‘Jardins sous la pluie’ verscheen onder de titel ‘Tuinen in weer en wind’ in *Forum* 2 (1933) 1 (januari), p. 50. ‘De jager’ werd gepubliceerd in *De stem* 14 (1934) 4 (april), p.366.

** Ik zend dit alles gelijk hiermee aan Bouws.

gedichten die ik je hierbij terugzend lijken me minder gelukkig, ofschoon op zichzelf niet slecht. - Wat Stols betreft, hij zit op het oogenblik in Maastricht, maar het beste is dat je zelf met hem correspondeert en bijv. de verzen die hij niet plaatsen wil terugvraagt. Je hoeft die dingen dan niet telkens weer over te schrijven. Adres: Warmoesberg 13, Brussel.

Je 3e cahier is terecht! Gevonden in een latafel. Ik heb Bouws gezegd het je naar de D- en B-sche laan te sturen. Heeft hij dat gedaan? Maak anders, als je in Den Haag bent, maar een afspraak met hem; adres: Jozef Israëllaan 7.

De Wraak van den Oldenhove is mij te 'Duitsche ballade'-achtig. Wel aardig in zijn soort, maar het soort lijkt mij toch te verouderd. Overigens zit er wel schwung in, vooral tegen het eind. Maar het is toch ook m.i. iets te lang; het zou wel wat geserreerder kunnen.

De Parasiet[2] houd ik nog even aan, ter bestudeering. Ik vind het een alleszins merkwaardig gedicht; maar vooreerst meer 'curieus' dan 'mooi'; wat misschien prachtig is! Het is zoo gecontorsioneerd en geladen dat ik er mee vertrouwd moet raken. Misschien mondeling meer hierover, want ik denk dat ik toch wel weer naar Holland terug zal gaan. Wschl. Utrecht dan, ook voor de goedkoopte. Enfin, je hoort in ieder geval nog van me.

Blij dat *Nutt.Verzet* je goedkeuring wegdroeg, al was het dan blijkbaar meer om technische redenen. In de herdruk heb ik de sprekers teruggebracht tot 2: één verteller (Oskar) en één 'tegenspreker' (Justus), wat aanmerkelijk beter is en het 'laboratoriumgevoel' niet schaadt. Er komt dan ook nog een 6e verhaal bij, dat nu in dien verzamelbundel verhalen van Bijleveld staat. Lees ook eens *Bij Gebrek aan Ernst*, waar men over het algemeen veel minder goeds van zegt, maar waar ikzelf véél aan gehad heb.

Ik schreef hier de 1e acte van een tooneelstuk,[3] en ga nu aan de 2e beginnen. Nu, het beste en tot nader. (Het beste ook met '32.)

Je EduP.

1042 (105). *Aan M. ter Braak: Brussel, 29 december 1931*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

2. Gepubliceerd in *Forum* 1 (1932) 4 (april), p. 205-210.
3. *De nieuwe manier.*

1043. *Aan H. Marsman: Brussel, 29 december 1931*

Brussel, Dinsdag.

Beste Hennie,

Jany heeft je, op mijn verzoek, het relaas van die idiote affaire met Pom doorgezonden. (Noteer er bij dat, hoe onovertuigd ik ook was en hoe kort de strijd, Pom, volgens eigen getuigenis, althans één verdomd goede klap midden op zijn gezicht heeft gehad.) Verder ben ik hier in Nivelles voor het gerecht geweest en veroordeeld tot 76 frs. boete (d.i. × 7) en 2000 frs. schadevergoeding. Het was een geweldig gelieg, en de man had twee volkomen omgepraate getuigen, tegen ik één erg slappe en aarzelende, zoodat het resultaat bevredigend mag heeten.

Ik zit nu in Pension Herman, 59 rue de la Concorde, Brussel; voor minstens een week. Dan...? Wanneer kom je voorbij, op weg naar Parijs? Maar dan is Binnendijk bij je, niet? Ik zag Binnendijk in de Américain, nà het gebeurde met Pom (d.w.z. een dag later); ik zou naar hem toe zijn gegaan, maar werd weerhouden door één ding: wat heeft de man een *vervelend* gezicht! Neen, ik vrees dat ik nooit met hem zal kunnen opschieten, en noodig is het niet, dus: wat zouden we - welbeschouwd?

Zou je willen bespreken, voor *Forum*, in 2 kronieken, eerst de poëziebundels die jij zelf op het oog had, en dan bv. deze Vlaamsche: *Roos van Jericho, Brandglas* van de Marest, dat boekje dat Greshoff je zond (die akeligheid), en last not least *Calando*(!) van den heer Grauls.[1] Over al dit moois mag toch wel iets worden gezegd! - Schrijf me omgaand een paar woordjes, anders ben ik misschien weer weg. Hart. gr. aan Rina Ariëvna, de poot van je

Ed.

1044 (106). *Aan M. ter Braak: Brussel, 2 januari 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1045. *Aan R.A.J. van Lier: Brussel, 2 januari 1932*

Beste Van Lier,[1]

Dank voor je brief en de verzen. Ik vind overal wel *iets* in, maar

1. Dit plan werd niet uitgevoerd.
1. Met R.A.J. van Lier (*1914) had DP al kennis gemaakt via hun wederzijdse vriend F.E.A. Batten.

geen van deze drie is integraal zoo aardig als *De Gestorven Scholier*.[2] Er ontbreekt òf iets aan den 'inhoud' òf aan de 'poëzie'. Maar je bent op den goeden weg, ga door, schrijf op en zend op zonder je te laten ontmoedigen. Als *ik* op mijn 17e jaar zulke goede verzen geschreven had als jij nu, had ik mezelf een crack gevonden. Helaas, ik schreef op mijn 22e nog een vlotte prullaria, meer niet.

Wil je ook mijn groeten en beste nieuwjaarswenschen doen aan Fred Batten, aan wien ik eindelijk de gevraagde boeken[3] zond (voor jou en voor hem elk een exemplaar.) Maar van beide komt een verbeterde, en *vermeerderde*, herdruk, dus dit is heusch maar iets voorloopigs. Bedankbrieven zijn onnoodig; trouwens, overmorgen ben ik hier al niet meer, en ik weet verdomd weer niet waar ik heen zal gaan: naar Parijs en verder naar het Zuiden, of uit practische overwegingen maar weer naar Holland, en dan hoogstwschl. Utrecht.

Tot nader, in elk geval. Hartelijke groeten van je

EduP.

Brussel, Zaterdag.

1046. *Aan H. Marsman: Brussel, 3 januari 1932*

Brussel, Zondag, 3 Jan.

Beste Hennie,

Ben je alweer in Holland terug? Ik heb je erg noodig voor 2 of 3 dingen. Eerstens: wil je eens *goed* nagaan of de scheiding tusschen tafel en bed door *mij*, uit Holland, kan worden aangevraagd, als ik daar domicilie neem; en dan, of er heusch niet een voordeel aan verbonden is. Misschien decideert het Simone, misschien niet, maar men beweert overal dat na 5 jaren scheiding op deze manier, de definitieve scheiding altijd wordt toegewezen, dus daar moet dan toch wel *iets* van waar zijn? Ik geloof, eerlijk gezegd, dat het voorloopig mijn eenige kans is, althans het eenige wat ik kan *doen*. De wet hier is gewoon revoltant en belachelijk, ik zal je er uitgebreid over vertellen als we elkaar terugzien. Bah, wat een katholiekerige mispunten!

Iets anders is: kan je met Rien informeeren naar een behoorlijk en goedkoop pension voor me, liefst waar ik op mijn kamer kan

2. Gepubliceerd in *Forum* 1 (1932) 2 (februari), p.123, onder het ps.R. van Aart.
3. *Bij gebrek aan ernst.*

eten.* Enfin, de ‘studentenkamer’ met eten thuis, liefst voor fl. 60. à fl. 65., als men daarvoor al iets behoorlijks heeft; anders mag het ook wel iets duurder. Ik denk dat ik spoedig naar Holland terugkom, misschien deze Vrijdag of Zaterdag of zoo; ik kom dan zoo gauw mogelijk naar Utrecht. Kan ik dan in ieder geval een of twee avonden bij je logeeren?

Heb je je geamuseerd in Parijs en er gegevens opgedaan voor je *Pauw*?[1.] Ik schreef een eerste acte van mijn stuk, en denk vandaag aan de tweede te beginnen.

Tot ziens. Hart. groeten, ook aan Rien, van je

Ed.

O! en het beste natuurlijk met ‘het jaar’.

P.S. Je 2 tegenstr. briefjes kreeg ik, maar jij hebt thuiskomende ook nog een brief van me moeten vinden - of werd die je nagezonden?

1047 (107). *Aan M. ter Braak: Utrecht, 10 januari 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1048. *Aan A.A.M. Stols: Utrecht, 10 januari 1932*

Zondag.

Beste Sander,

Hier is mijn nieuwe adres: Frederik Hendrikstraat 83, Utrecht. Zend proeven enz. dus daarheen.

Je idee om van ‘onze’ Stendhal[1.] het 1e nr. te maken voor een bibliophielencollectie juich ik zeer toe. Als je er op deze manier dan ook wat aan verdient! Wat denk je dan van een serie met portretten door John B.W. - een beetje aardig uitgevoerd** - waarin wij,

* Liefst ook niet te ver van jullie af! (vooral gegeven de tegenwoordige koude!)

1. De ongeschreven gebleven roman over Germaine Krull, toen wonend in Parijs.
1. *Anecdotes italiennes et françaises.*

** Ik bedoel: telkens een fantasie, i/h genre v/h Goethe-portret in *Werther.*

hierna, de Poésies van Nerval zouden brengen, mijn keuze uit Byron, die 9 groote gedichten uit Coleridge, dan weer eens wat Duitsch bv. enzoovoort? Het zou werkelijk alleraardigst zijn als dat ging - in 100 exx.

Geef je *Modern Love* nog uit of is dit plan geheel van de baan?

Schrijf me eens, als je tijd hebt. Met hart. gr.

je E.

Laat me eens gauw de *complete* afrekening sturen tusschen jou en mij, tot 1 Januari. Dat is voor ons beiden prettiger.

1049. *Aan C. van Wessem: Utrecht, 10 januari 1932*

Zondag

Beste Constant,

Mijn adres is voor eenigen tijd: 83 Fred. Hendrikstraat, Utrecht. Ik hoor van Hennie dat je me proeven wou zenden. Als het voor *Het Pistoolschot* is, zend me dan een tekst erbij, want ik heb hier zoowat geen enkel boek bij me en zeker geen Poesjkin.

Met beste groeten, je

E.

1050. *Aan C. van Wessem: Utrecht, 15 januari 1932*

Utrecht, Vrijdag.

Beste Constant,

Hierbij de proeven terug; ik heb ze zorgvuldig nagegaan, voor zoover mij dat zonder tekst mogelijk was. Kijk al die ‘de’'s en ‘den’'s toch goed na; dat moet in een tekst als deze in orde zijn, vind ik. Verdere aanwijzingen op de proeven; de vertaling doet het hem wel, maar ik geloof dat je beter had gedaan je tot één goede vertaling (die van Schiffrin) te bepalen, inplaats van deze combinatie - ik weet niet waarom.

Nu, ik hoop dat je wat aan mijn gekrabbel hebt.

Wanneer kom je eens hier? Schrijf mij dan, of Hennie, voor een ontmoeting. Ik ben tegenwoordig aan het werk, en zit ook voor de goedkoopte veel thuis.

Wat een heerlijke Vlaamsche uitgaven komen er in de nieuwe

V.Bl.! Een bundel van Urbain van de Voorde, Walschap over den verkeerden Cantré - tous mes compliments! Wanneer komt de echte Coster er in? een vervolg op het *Schetsboek* lijkt mij aangewezen.[1.]

En jouw *Vuistslag*?

Tot ziens, misschien gauw. Beste groeten van je

E.

1051. *Aan F.E.A. Batten: Utrecht, 16 januari 1932*

Utrecht, Zaterdag.

Beste Freddy,

Dank voor je brief en de enthousiaste beschouwingen over *B.G. aan Ernst*. De herdruk (dat zal je zien) is in menig opzicht beter; vele taal-détails in orde gebracht en een verhaal toegevoegd. Paul v.O. heeft deze verhalen op één na nog alle gekend - en inderdaad zeer geapprecieerd, anders had ik ze hem niet opgedragen. Alleen in Holland zijn ze met vijandige stilte ontvangen; in België was iedere bespreking, tot de Fransche toe, lovend. Maar wat wil je? de menschen zijn hier zooveel verder en vooral knapper. - Die correspondentie van Rudy en jou met ‘'t meisje’[1.] lijkt me allerheerlijkst. Wanneer heeft de eerste persoonlijke ontmoeting plaats? Pas op, die literaire connecties zijn soms het begin van veel zielelijden! en dit ‘meisje’ is meer ‘vrouw’ (ik steek er mijn hand voor in het vuur) dan jij en Rudy ‘man’ zijn, dus gently, gently, please. - Als je Roelants zooveel te vertellen hebt, moet je hem zelf maar eens schrijven, p/a Greshoff komt wel terecht. Ik zit op het oogenblik in Utrecht, adres: Fred. Hendrikstraat 83. Ik hoop er niet àl te lang te blijven, maar tot 10 Febr. minstens zit ik hier wel vast.

Wat vertelde Paul je weer op zoo geheimzinnige wijze? Die goe-

1. Op een afzonderlijk blaadje bij schrift 1 van de negende jaargang van *DVB* werd van Gerard Walschap de monografie *Jan Frans Cantré* aangekondigd, over de minder bekende broer van Jozef Cantré, evenals deze beeldend kunstenaar. Van Urbain van de Voorde, door DP beschouwd als de Vlaamse evenknie van Dirk Coster, werd geen werk aangekondigd in *DVB*, evenmin gepubliceerd.
1. A.L. Schelling (*1908), leerlinge van Ter Braak aan het Rotterdams gymnasium.

de Paul is altijd wonderlijk welingelicht, vind je niet? Heeft hij je ook geen nieuwe berichten over Slauerhoff verschaft? dan zou ik dat tenminste op deze manier kunnen hooren.

Met beste groeten ook aan Rudy, je

EdP.

1052 (110). *Aan M. ter Braak: Utrecht, 17 (zondag) januari 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1053. *Aan C. van Wessem: Utrecht, 17 januari 1932*

Utrecht, Zondag.

Beste Constant,

Ik zag de 1e aflevering, geheeten 'schrift' van de *V.B.*[1] Heel aardig; ook het formaat en de letter; maar *alsjeblieft*, mag in mijn verhaal althans het titelblad op de juiste manier erin staan, en niet achter een bête witte bladzij tegenover de eerste gedrukte pagina! Ik vind dit gewoon krankjorem. Verder had ik graag dat je er niet bij zette: 'korte roman', maar 'verhaal'. En mag ook dat lamme 'door' weg? Dus gewoon:

E. DU PERRON NOG EEN MIJNHEER DIE WEGGAAT (VERHAAL)

ook, als het kan, op het omslag. Ik feliciteer je overigens met het bereikte uiterlijk, dat, hoop ik, vele koopers zal lokken.

Heb je de dikke envelop met drukproeven die ik eergisteren verzond nu behoorlijk terug?

Met beste groeten, en tot een volgende maal of tot ziens, je

E.

Dat verhaal van Beb Vuyk is niet onaardig, maar toch wel weeïg, vind je niet? Iets om aan Van Genderen Stort voor te lezen overigens, in het genre van 'zacht mislukte levens'.

1. Als schrift 1 van *DVB* 9 (1932) verscheen *Vele namen*, novelle door Beb Vuyk.

1054. *Aan J. Greshoff: Utrecht, 20 januari 1932*

Beste Jan,

Dank voor brief en briefkaart. Ik heb weer flink griep te pakken, lig nu al 4 dagen met koorts. Zag daarom Jacques niet. - Gisteren kwam een telegram uit Gistoux, dat Simone weg is, wschl. na ruzie met mijn moeder, en of ik direct wou komen; heb moeten telegrafeeren dat ik niet kan. Maar kom natuurlijk zoo gauw mogelijk, en dan zie je me wel. Met Angèle reken ik dan ook af.

Met 3e bedrijf nog geen bal opgeschoten.

Uren met Coster verschijnt hoogstwschl. in de 'reeks'[1.] en meteen als boek. Zijlstra leest het nu.

Je hebt vele groeten terug van de Marsmenschen en de slappe hand van je
Ed

Wil je Hellens voor me bedanken en hem zeggen dat ik te beroerd ben om hem zelf te schrijven maar op komst ben, enz.

Utrecht, Woensdag

1055 (112). *Aan M. ter Braak: Utrecht, 22 januari 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1056. *Aan A.A.M. Stols: Utrecht, 22 januari 1932*

Beste Sander,

Ik ben verrukt van Helikon 1, 2e jrgang.[1.] De verzen van Slau zijn prachtig. Maar de pastiche die Grauls nu van Engelman's *Vera Janacopoulos* maakte is toch wat bàr! Regel voor regel gewoon nagekalkt! Ik geef je bijgaand poëem[2.] graag voor niets; je zou me een groot plezier doen als je het in de volgende *Helikon* opnam!

1. Een wel ontworpen maar niet gerealiseerde *Forum*-reeks.
1. Bevatte poëzie van A. Roland Holst, Greshoff, Slauerhoff, Jacob Hiegentlich, J.J. van Geuns, Emile van der Borch, A.W. Grauls ('Serenade') en DP ('Voor een jong meisje').
2. 'Hulde'. In: *Forum* 1 (1932) 3 (maart), p. 203 (*Vw* 2, p. 450-451). Zie ook 1057.

Ik ben nog beroerd van de griep, dus kort.
Mijn moeder is hier.
Tot ziens, over een week misschien.
Met hart. groeten, je
E.
Utrecht, Vrijdag.

1057. *Aan J.A.A. Engelman: Den Haag 24 januari 1932*

Zondag.
Beste Engelman,
Ik ben, na mijn bezoek bij je,[1.] een paar dagen grieperig geweest en zoodra ik koortsvrij was overhaast uit Utrecht vertrokken. Op het oogenblik zit ik in een vegetariërshotel in Den Haag, morgen ben ik weer in Brussel; dan?..... Hierbij een antwoord op je onderscheiding van poëzie in wijn en niet-poëzie in jenever.[2.]

Voor Paradijspaarders.[3.]

Veroorloof mij u nogmaals af te wijzen
binnen de maat van een veracht sonnet.
De Schoonheid wreekt zich, want ik sterf van pret
bij al uw kostloos bovenwereldsch reizen.

Uw buitelingen tusschen paradijzen
met als eindhaven toch een kleevrig bed -
moet men niet dòm zijn, om zoo nauwgezet
steeds weer een nieuw soort hemel aan te krijschen?

Wij spreken werkelijk niet dezelfde taal:
Ik ben geen dichter, dat staat vast, en de Aarde
is mij genoeg, zelfs voor één enkle maal.

1. Op 16 januari 1932, in gezelschap van het echtpaar Marsman.
2. Vgl. *Bw TB-DP* 1, p. 160. Engelman had onderscheid gemaakt tussen echte poëzie (bv. Rilke) en anti-poëzie (bv. Corbière) en deze beide soorten vergeleken met wijn en jenever.
3. Gewijzigd opgenomen in *Forum* 1 (1932) 4 (april), p. 236. (*Vw* 1, p. 118).

Voor u de zang der sfeeren en de wijn
die poëzie heet: een geijkte waarde.
Dit is jenever? Mag 't petroleum zijn?

Ik denk het in *Forum* te plaatsen.

Heb je de laatste *Helikon* gezien? De brave Grauls, een Vlaamsch poëet met baard, die iedereen nageschreven heeft, zette daarin een afgietseltje van je *Vera J.*[4] Ik zond Stols voor zijn poëzieblad het volgende grapje (hoop dat hij het plaatst).

Mnemosyne, wat komt hier aan?
Jan Engelman mag zich nu stallen:
Ambrosia is van de baan,
maar Grauls is van haar kind bevallen.

En binnenkort komt zijn *Calando*
(de titel rijmt wat op *Parlando*),
waarin, met smaak nullissimo,
geratst wordt dondrentissimo.

Wie Grauls is, weet men nog niet zeker:
misschien is hij een stekjeskweeker,
misschien meer een verhuurkantoor,
misschien gewoon een kwispeldoor -

Maar veelgevooisd en dito-slachtig,
blijft hij - dit staat wel vast - aandachtig
bereid zich onder ieders lettren
tot protoplasma te verplettren.

Ik hoop dat een en ander je amuseert. Tot ziens, vroeger of later; met beste groeten, je

EduP.

4. Het gedicht ‘Serenade’ begon met de regel: ‘Myosotis, zing mij haar naam’.

1058. *Aan C. van Wessem: Utrecht, 28 januari 1932*

Beste Constant,

Ik lag 4 dagen met griep en koorts, anders was ik nu alweer in Gistoux. Gisteren kreeg ik n.l. een telegram dat ik direct komen moest. Daar ik mij vandaag beter voel, denk ik Vrijdag of Zaterdag te vertrekken; we zullen dus moeten afspreken voor na mijn terugkeer.

Excuseer dit korte briefje; ik ben nog slap.

Je E.

Utrecht, Donderdag.

1059. *Aan F.E.A. Batten: Voorburg 3 februari 1932*

Beste Freddy,

Ik weet niet of je me nog naar Utrecht geschreven hebt; maar ik ben al lang van daar weggeloopen - het werd er me te saai - en nu heb ik - na een week in Gistoux teruggeweest te zijn - een kamer gevonden in Voorburg, in de Laan van Oostenburg 27. Je kunt mij hierheen schrijven of hier opzoeken, ook met Van Lier, als je dat wilt. Maar waarschuw altijd even vooruit* Ik wou ook van je hebben het adres van een goeden boekbinder hier in Den Haag; maar de man moet niet eigenwijs zijn en niet te duur.

Laat spoedig wat hooren.

Beste groeten, ook aan Rudy, van je

EduP.

Voorburg, Woensdag.

P.S. - Wil je mijn moeder het adres van Annie schrijven? Gewoon naar Gistoux: mevrouw *M.* du Perron. Een briefkaart is voldoende.

1060 (113). *Aan M. ter Braak: Voorburg, 3 februari 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1061. *Aan J. Greshoff: Voorburg, 3 februari 1932*

Voorburg, Woensdag.

Beste Jan,

Hier is mijn adres: 27 Laan van Oostenburg, Voorburg-Den

* Anders vind je me wschl. niet thuis.

Haag. Ik vond er, dank zij Bep de Roos, een behoorlijke kamer, bijna 2 × zoo groot als in Utrecht, met even goed pension en behoorlijke verwarming, alles voor fl.72.50 (d.i. een rijksdaalder meer dan in Utrecht).* En ik ben van hieruit in 10 minuten in het centrum van Den Haag (per tram) en in 3 minuten bij haar, die jij het 'wereldwonder' noemt (te voet).

Ingesloten het geschrift van Fred Batten[1.] terug. Het boeket - waarmee ik je feliciteer - is de uitspraak dat jouw 'een andere ernst' is dan mij! Dat had je misschien zelf niet gedacht?

Ik reisde zeer aangenaam met een Zweedsche dame, en ontfutselde haar in alle onwetendheid een vulpen. Ik weet niet wie zij is of waar zij woont, en een advertentie is zoo vréése lijk romantisch, dus...

Wil je Hellens zeggen dat ik geen tijd had hem op te bellen, en hem, en ook Sander, mijn adres geven? Ook Jan v.N., graag. En, via Hellens, Méral.

Schrijf eens gauw. Ik hoop hier te werken en een tijdje rustig te kunnen zijn. Hart. groeten, ook aan Aty en Nini, van je

Ed.

1062. *Aan H.C. Kool: Voorburg, 3 februari 1932*

Voorburg, Woensdag.

Beste Halbo,[1.]

Ommezijds vind je een sonnet dat ik in *Forum* wil zetten en *jou* opdragen,[2.] als je het goed vindt. Verder wou ik graag de volgende boeken nog hebben, die of bij jou of bij Blijstra moeten zijn:

1. La Révolution de février 1917.
2. Souvenirs d'un Commissaire du Peuple.

* In de maand - (overbodige toelichting).

1. Brief van Batten, waarin de poëzie van Greshoff boven die van DP werd gesteld.
1. DP ontmoette Halbo C. Kool (1907-1968) wschl. voor het eerst op 13 december 1931 in Amsterdam, door bemiddeling van hun gemeenschappelijke kennis R. Blijstra. (Zie 1035). Kool was journalist bij het socialistisch dagblad *Het volk*, en publiceerde daarnaast gedichten. Tot veelvuldige contacten zou het nooit komen. Toen DP in januari 1932 in Utrecht verbleef, vonden nog enkele ontmoetingen plaats.
2. Met wijzigingen gepubliceerd in *GN* 31 (1933) 4 (april), p. 289, evenwel zonder de opdracht aan Halbo Kool. (*Vw* 2, p. 116).

3. Lawrence and the Arabs.
4. Levensberichten, door Nico Rost.

Kan je die mij eens zenden? Of kom me hier eens opzoeken, dat zou ik erg prettig vinden. (Ik ben nu weer behoorlijk grieploos.) Maar waarschuw vooruit, anders ben ik misschien niet thuis.

Geef ook Blijstra mijn adres. Hier is het: Laan van Oostenburg, Voorburg-Den Haag. En laat wat van je hooren. Met hartelijke groeten, je

EduP.

De Vooruitgang.

Ze komen los, en niets zal hen weerstreven!
Van de paleizen kraait hun roode haan;
boven hun luizen waait de roode vaan;
de burgers smelten en de goden beven!

Voor deze stank en dommekracht: ruim baan!
Dit is de Menschheid aan zichzelf ontheven;
wie nu niet sterft, ontvangt het Nieuwe Leven:
zij zijn de Wereld, niets kan hen ontgaan!

En uit hun vrouwen met cementen kaken
komt (vide Marx) dan nog de Nieuwe Mens:
wel met een sekse, een soort van ziel, een pens -
maar gelijkvormig zullen zij hem maken!

...Tot uit zijn geestloos collektief gedrens
de Neo-Burgers revolutie braken.

1063. *Aan A.A.M. Stols: Den Haag*,[1] *3 februari 1932*aant.

Woensdagavond.

Beste Sander,

Ik schreef Jan vanavond om hem - en via hem jou - mijn nieuw adres op te geven. Daarna ging ik zielig en verlaten naar dit café en schreef er de volgende vaerzen die ik *Helikon* aanbied, als antwoord

1. Briefhoofd: Restaurant ‘Café Riche’ / Grand Café ‘Regina’.

op het gedicht dat Jan je gaf en mij opdroeg (*Es ist nicht wahr*).[2.] Dit dus één nummer later te publiceeren, liefst gelijktijdig met *De Bierpiraat.*

Ik heb naar Utrecht geschreven om je brief. Hierbij mijn adres:
27, Laan van Oostenburg,
Voorburg - Den Haag.
Laat ook Jan mijn vers lezen, dan hoef ik het hem niet meer te zenden.
Dagdag.
Je E.

1064. *Aan A.A.M. Stols: Voorburg, 6 februari 1932*aant.

Voorburg, Zaterdag.

Beste Sander,

Je brief uit Utrecht bereikte mij heden.

Ik meen je indertijd een papier gegeven te hebben, waarop precies stond hoe wij de betaling van de door mij betaalde boekjes zouden regelen, d.w.z. de drukprijs terug per *verkocht* exemplaar + zoveel %; tegen alleen zooveel % bij door jou betaalde uitgaven. Kan je dat papier niet terugvinden? Dat vond je zelf goed.

Ik had wel graag een afrekening over *alles*, tot 1 Januari van dit jaar. Dus ook van de verkochte *Bij Gebr. aan Ernst, Nutt. Verzet, Poging tot Afstand* en *Parlando*. - Dan staan we zuiver tegenover elkaar.

Wat de Poesjkin betreft, ik ga accoord met je voorstel, als de winst tot op 1 Jan. *minder* is dan 600 gldn. Anders liever niet, dat begrijp je. Hoe minder ik jou te betalen heb, hoe liever natuurlijk. Het feit dat ik *Een Voorbereiding* heb moeten betalen in denzelfden tijd waarin je op het punt gestaan hebt Marsman fl.1000.- te geven voor *Vera* zit me nog altijd een beetje dwars. En daarbij, ik hèb het geld niet.

Laten we alles dus zoo precies mogelijk verrekenen, ook als het een beetje moeite kost.

Zend je me die Goethe nog?

Ook graag dat stukje van dien meneer Van Leeuwen of hoe heeti? over *Een Voorbereiding.*[1.] (Ik liet dat toen bij vergissing bij je liggen.) Uit die provinciale krant.

2. 'Antwoord aan Johannes Greshovius van Nieuw-Helvoet'. In *Helikon* 2 (1932) 3 (maart), p. 40. (*Vw* 2, p. 112).
1. In *Tubantia* van 28 november 1931, en herdrukt in W.L.M.E. van Leeuwen, *Drie vrienden*. Utrecht 1947, p. 195-196.

Schrijf spoedig, en stuur me, als het kan, ook spoedig weer eens proeven van *B.G. aan E*. - Die fl.46. voor Boosten & Stols zal ik ook spoedig zien te vinden! - Hart. gr. van je

E.

1065. *Briefkaart aan C. van Wessem: Utrecht, 12 februari 1932*

Utrecht, Vrijdag.

Beste Constant,

Mijn zwerftochten worden zoo grillig dat ik er zelf niets meer van weet. Ik ging ziek van Utrecht naar België, kwam daarna in Holland terug (bij katholieke menschen in Voorburg!), ben nu weer in Utrecht, ga overmorgen (Zondag) weer naar België, en ik weet niet voor hoe lang (3 dagen of een week). - Zend je stuk[1.] naar Bouws; er is heel veel kans natuurlijk dat het wordt opgenomen. Maar ik beslis niet alleen. Ik ben benieuwd naar de Berezina! Zet er een pakkende titel boven, en onderaan het stuk pas: *fragment uit* (etc.) - of heelemaal niet. Je kent het adres: Wijnhaven.[2.] Tot later.

Met beste groeten, je

E.

1066. *Aan S. Vestdijk: Gistoux, 14 februari 1932*

Gistoux, Zondag.

Beste Vestdijk,

Gisteren zat ik rustig en gelukkig in Voorburg, toen er opeens een briefje kwam van Dr. Maasland dat mijn moeder goed ziek was, zich ongerust maakte over mijn lange zwijgen, enz. Het was toen half 3; ik heb in alle haast mijn koffertje gepakt en ben hierheen gereisd; 's nachts om 11 uur was ik hier pas, per taxi, na allerlei rarigheden, die ik je nog wel eens vertellen zal. (Brand onder bij Greshoff, Victor[1.] die zich in het adres vergistte en nog zoowat leuks.) Vandaag zit

1. Zoals blijkt uit 1189 is het hier bedoelde stuk dat tenslotte niet voor *Forum* werd ingezonden, een fragment uit hfdst. VIII, 'Impossible n'est pas Français' uit de roman *De ijzeren maarschalk, Het leven van Daendels, 'soldat de fortune'*.
2. Wijnhaven 113 te Rotterdam, waar de fa. Nijgh en Van Ditmar was gevestigd, was het redaktie-adres van *Forum.*

1. Chauffeur van DP's moeder.

ik hier dan, en als de toestand vooruit gaat, tot Woensdag. De dokter is over mijn moeder wel tevreden, maar ik vind haar *niets* goed; het zou mij eig. niet verwonderen als ik Woensdag op het laatste oogenblik nog hier gehouden werd; wel erg tegen mijn zin, als alles overigens in huis *blijft* zooals het nu is. Mijn brief aan Simone kwam n.l. gistermorgen pas hier*, en 's avonds zag zij mij in persoon! Ze is nu erg stug, ontwijkt me, heeft tegen mijn moeder gezegd dat ik alleen kwam om haar verdriet te doen, dat ik haar alle portretten terug moest geven, en andere 'words to that effect' - enfin, het is hier op het oogenblik door het heele huis een treurige historie voor me. Ik heb niet met Simone kunnen spreken, omdat zij niet antwoordt; bovendien heb ik het idee dat wat nu met jou gebeurt haar nieuwe zorgen geeft: ze voelt zich wschl. heelemaal 'verloren' en op zichzelf aangewezen, omdat ze er met mij wschl. niet over spreken wil. Het beste is dat ik haar aan haar lot overlaat, omdat zij toch maar denken zou dat ik haar wil plagen. Als jij nu hier was, zou het aan de situatie veel goed kunnen doen. Mijn moeder stelde me voor je te telegrafeeren, maar dat lijkt mij overbodig; ik schrijf je dit in de hoop dat het je ook zoo spoedig genoeg bereiken zal. Mòcht je hier willen komen, *doe het dan gerust*. Ik zou het vooral beroerd vinden als je dacht dat ik me vanjou zou willen bedienen voor het opknappen van deze situatie, voor zoover dat in *mijn* kraam te pas komt; begrijp me dus goed: ik leg je uit hoe de toestand hier is - mocht *jij*, voor wat er tusschen jou en Simone gaande is, vinden dat je beter hier kunt zijn, laat je dan niet weerhouden door andere overwegingen, en telegrafeer me dat je komt, dan haal ik je met de auto af. Mijn bedoeling is zoo gauw ik kan (dus met het oog op den toestand van mijn moeder - en ook op Simone!) van hier weg te gaan; maar jij kunt, ook daarna, *gerust hier blijven*. Laat dus één ding voor je tellen: wat je eigen gevoel je ingeeft. (Ik ken je te kort om dat met eenige juistheid te weten; en bovendien, weet men zooiets ooit?)

Als ik niets van je hoor, bel ik je op zoodra ik in Den H. terug ben. Ik bedoel: schrijf ik je; of bel jij mij op, bij Bep. Er is een kans dat ik Woensdag terug ben, met die trein van 1 uur uit Brussel; ben ik er dan niet, dan is dat een bewijs dat het hier slecht gaat. Allicht hoor je ook wel iets van Bep. Dus bel bv. Woensdag op, om half 5.

Als je hier komt en na mij zou willen blijven, laat ik ook mijn

* Idioot laat, want Woensdagavond deed ik hem in Voorburg in de bus.

moeder in je hoede achter. Jij, als dokter, kunt in moeilijke gevallen, als er haast bij is, beter optreden dan een ander. Ook Vera[2.] is nu hier; dat geeft ook grooter vrijheid aan Simone.

Nu, beste kerel, tot ziens, hier of daar. Laat deze historie vooral geen 'onzuiverheden' brengen tusschen ons; ik zou dat *zeer* betreuren.

Met een hartelijke hand, je

E.

1067 (115). *Aan M. ter Braak: Voorburg, 20 februari 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1068. *Aan J. Greshoff: Voorburg, 20 februari 1932*

Beste Jan,

Vertrek weer uitgesteld wegens schommelingen met Simone. Laat Sander tòch *Mikrochaos* vragen en dààr houden, tot ik er ben.

Ik schrijf je nader.

Mijn adres is vanaf overmorgen *niet* meer Laan v.O. - Wat het wel zal zijn weet ik nog niet.

Tot gauw.

je E

Zaterdagavond.

1069 (116). *Aan M. ter Braak: Den Haag 22 februari 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1070. *Aan A.A.M. Stols: Den Haag 22 februari 1932*

Beste Sander,

Zou je me per keerende post *Een Voorbereiding* willen sturen? een ingenaaid exemplaar. Anders komt het te laat en een nieuw adres heb ik nog niet.

De Bierpiraat (dat sonnet) moet je maar niet publiceeren. Ik werkte het om en geef het liever met 3 andere tegelijk aan *Forum*,[1.] dan hee-

2. Hongaarse gezelschapsdame van DP's moeder.
1. 'De bierpiraat', 'Voor een paradijsvaarder' en 'Twee filmsirenen'. In *Forum* 1 (1932) 4 (april), p. 235-237 (*Vw* 2, p. in, 113-114).

lemaal apart in *Helikon*. Verscheur dus maar de copie.

In de lezing van dat sonnet voor Jan schreef ik:

'Ik ben onbruikbaar, *zij 't* als optimist' - dit moet zijn: *ook* als optimist. Wil je dat even veranderen?

Ik voel me verre van goed deze dagen. Groeten, ook aan Jan, van je

E.

Adres: Laan v.Oostenburg 27.

Den Haag, Maandag.

1071. *Aan J. Greshoff: Den Haag, 23 februari 1932*

Den Haag, Dinsdagavond.

Beste Jan,

De fl.10 - zal je nu ontvangen hebben. Ik ben deze dagen bij mijn moeder in het pension, een beetje voor Simone maar ook voor mijzelf, want ik was geweldig slap, wschl. nagriep en slechte voeding. Henri Mayer zocht me hier 2 × op. Ik schreef een stuk tegen Schotman,[1.] en een ander, feller nog tegen Premsela,[2.] geïnspireerd door het knipsel dat je me zond. Beide kunnen helaas eerst in nr. 4; nr. 3 is om zoo te zeggen klaar. Jouw artikel[3.] kon er ook met geen mogelijkheid meer in; we stikken in de copy en 64 blzn. blijken après tout weinig. Nr. 4 is nu ook al bom-vol! een groot stuk van mij (*Een Dilettant en de Revolutie*)[4.] komt eerst in 5. En Coster in 6 of 7!![5.] Het gààt niet anders.

Ik kreeg geen enkele proef van *Helikon.*

Die 10 frs. verrekenen we eens in de Taveerne van den Doorgang.[6.]

1. 'Aandacht voor Schotman' verscheen als Panopticumstuk in *Forum* 1 (1932) 4 (april), p. 266-269 als reactie op 'Vlegelrevolutie', Schotmans beschouwing over *Forum* in *Nederlandsche Bibliographie* van februari 1932.
2. N.a.v. M.J. Premsela's recensie van André Maurois' roman *Le cerde de familie* in de *NRC* van 18 februari 1932 schreef DP het Panopticumstuk 'De congenitale onmogelijkheid' (in *Forum* 1 (1932) 4 (april), p. 270-271).
3. 'Vlaanderens verfvermaak'. In *Forum* 1 (1932) 4 (april), p. 230-234.
4. Omgewerkt en aangevuld verschenen als 'Flirt met de revolutie' in *Forum* 2 (1933) 2 (februari), p. 81-99. (*Vw* 2, p. 482-500.)
5. *Uren met Dirk Coster.*
6. De Taverne du Passage.

Overmorgen (Donderdag) staan Simone en ik tusschen 10 en 11 voor ‘den Faun’.[7.] Als alles meeloopt, kan ik 9 Maart a.s. officieel gescheiden zijn; d.w.z. als zoodanig ingeschreven.

Vic over Premsela spreken is volkomen overbodig. Hij weet best wat de man waard is, maar vermag niets tegen hem. Hij mag blij zijn dat hij er zelf zit.

Vanaf Donderdagavond logeer ik weer in de L.v.O. 27.

Dag! Het beste, ook voor Aty, van steeds je

Ed.

1072. *Aan F.E.A. Batten: Den Haag 24 februari 1932*

Den Haag, Woensdag.

Beste Freddy,

Dank voor brief en vertalingen.[1.] Die meneer Klabund - het zal wel aan mij liggen, maar ik geloof dat je gelijk hebt: het is me te Duitsch.[*] Het eenige *nogal* aardige verhaal vind ik Margarete Andoux. De rest.... is te goed voor mij! Ik stuur je de vertalingen terug, omdat je ze best eens zou kunnen plaatsen, in *Gr. Nederland* bijv., dat wel vertalingen opneemt. Probeer het eens. Anders in De *Nwe Eeuw.*

In ieder geval blijf ik zeer getroffen door je attentie, dit alles voor mij te verdietschen.

Je kunt Stols schrijven uit mijn naam en hem vragen of je ook korting krijgt. - Als ik weer in Holland terugkom, wil ik graag eens bij je komen, maar nu heeft mijn moeder mij weer noodig in België. Van 1 tot minstens 15 Maart zal ik dus weer dààr zitten, misschien wel langer. En in deze laatste dagen hier voel ik mij slap en heb ook eigenlijk geen tijd.

Ik zal je vóór mijn vertrek misschien nog een boek zenden, met aanwijzingen, voor den binder. Wordt het goed, dan heb ik direct 11 dln. Stendhal voor hem; of iets anders. Kan de man ook *behoorlijk* portretten inplakken en zoo? niet scheef of met vuile lijmvlekken?

Nu, beste, groeten aan Rudie, en tot later.

Steeds gaarne je EdP.

7. Bijnaam voor mr. J.E. van der Meulen (1890-1968), Utrechts rechter en maecenas.
1. Van Klabunds *Novellen von der Liebe* (1930), waarin o.m. opgenomen ‘Das Lächeln der Margarethe Andoux’.

* Zelfs zoo, en waar jij zou zeggen: het moet méér in het Duitsch.

1073. *Aan H. Marsman: Voorburg, 26 februari 1932*

Voorburg Vrijdagmorgen.

Beste Hennie,

Ik ga Dinsdag a.s. naar Gistoux; 1e heeft mijn moeder mij noodig voor het uitvoeren van versch. plannen, 2e een beetje als controle van Simone. Als zij haar schoonbroer spreekt en ik er niet ben, wordt ze weer lastig en vijandig. Gisteren kreeg ze hier ook weer een briefje van dien Belgischen advocaat - en ze is door iedereen te manoeuvreeren.

Stuur jij nu - d.w.z. laat door Den B.[1] aan *haar*sturen - adres: Château de Gistoux - een concept van de volmacht, die zij en ik teekenen moeten* mèt een concept van het contract tusschen haar en mij. Schrijf mij dan wat je nog weten moet. Voor het kind is het: 1 week per maand bij mij of bij zijn grootmoeder van vaderskant, hetzij in éénmaal, hetzij in twee 'fracties'.

Simone is ontzettend argwanend, en het ontbreken van Den B., en ook het feit dat hij zoo goed als niet met haar gesproken heeft, maakt dat zij nu weer raar doet; laat deze volmacht-en-contract-historie dus zoo 'vertrouwenwekkend' mogelijk zijn. (Zij wantrouwt ook mij en mijn moeder, dus...) De vertaling laat ik dan in België door een advocaat die ik daar heb op papier brengen, maak je daar dus maar geen zorg over.

Ik ben overigens werkelijk nog verwonderd over het prachtige verloop en heb alle reden om jou en v.d.M. dankbaar te zijn voor de razende vlotheid waarmee jullie alles 'voor elkaar' hebt gekregen en toen aan het rollen hebt gebracht. Schrijf mij naar Gistoux wat ik doen moet voor het weer opheffen van mijn Utr. domicilie en zend mij de acte van berusting, en wat ik nog meer teekenen moet, daarheen.

Zoodra de scheiding *definitief* is: dus ± 15 Maart, kom ik terug; we spreken dan ook af voor Utrecht.

Hartelijke groeten, ook aan Rien, veel dank en de poot van je

E.

[2](Ik sta bij jou ingeschreven, vanaf 15 Februari.)[3]

1. C. den Besten, advocaat en collega van Marsman.
* (over het kind)
2. Boven de brief geschreven.
3. Nl. als wonend op Marsmans adres in Utrecht.

1074. *Aan F.E.A. Batten: Den Haag, 26 februari 1932*

Vrijdag.

Beste Freddy,

Gelijk hiermee zend ik je een boek voor den binder, als proefstuk. Ik wou het hebben in héél linnen (liefst donkergroen); goud op den kop; de bladen vóór en onder *niet* afsnijden (zooals ze het in Holland altijd doen) maar zoo laten (een beetje ongelijk dus, het Fransche idee van 'ébarbé'). *Dubbele* schutbladen, één gekleurd, één wit; zoodat er van voor en van achter een los wit blad is voordat het eig. boek begint. Het portret v/d schrijver tegenover het titelblad moet opgeplakt worden op een sterk blad wit papier, genre teekenpapier. Laat ons zien wat hiervan terecht komt. De titel gewoon op den rug zonder etiket, maar nooit in de lengte, wat ik afschuwelijk vind. Dus

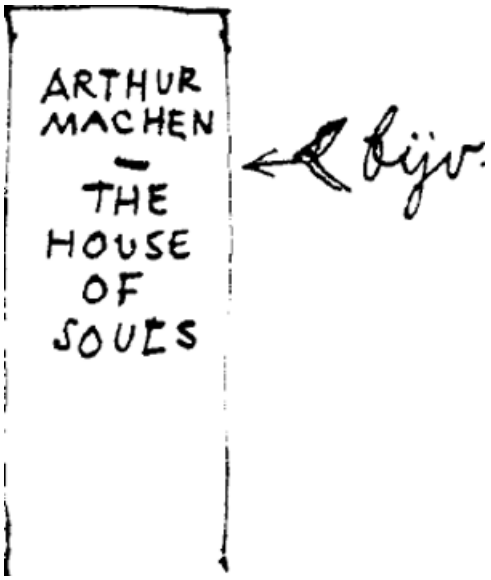

Ik ga Dinsdag weg en ben tegen ± 15 Maart terug. Kan het dan af zijn?

Schrijf me naar Gistoux. Hart. gr. van je

EdP.

1075. *Aan J. Greshoff: Voorburg, 27 februari 1932*

Voorburg, Zaterdag.

Beste Jan,

Ik ben weer in aantocht. Donderdag 1.1. had, zooals ik je reeds schreef (?), de beslissende ronde te Utrecht plaats. V/d Meulen werk-

te alles schitterend af, in 5 minuten maximum bevonden wij ons aangeklaagd, verhoord, onverzoend en uit de kamer gezet. *Nu de rest*! (dat is nog zóó eenvoudig niet.)

Dinsdag ga ik naar Gistoux, waar ik tot ± 15 Maart denk te blijven; met het oog op allerlei. Ik zie je dus spoedig weer.

De drukproef van *Helikon* kwam *gisteren* eerst hier; ik zond haar direct terug. Het ms. van *Mikrochaos* bleef weg. Wil je Sander nu zeggen (liefst dadelijk) dat hij nu aan Maastricht schrijft het *hem* te zenden, aangezien het anders hier te laat komt en misschien wegraakt? Vergeet dit niet, en rijd Sander na!

De rest mondeling. Met veel hartelijks, ook voor Atie, je

Ed

De famiglia gaat morgen al. Ik heb nog 2 dagen te goed bij de ploerterij! Ik word zuinig.

1076. *Aan H. Marsman: Voorburg, 27 februari 1932*

Voorburg, Zaterdagavond.

Beste Hennie,

Zou je Den Beste willen vragen om zoodra hij uit Düsseldorf terug is toch even naar Den Haag te komen, om die 2 papieren, die jij dan hebt opgesteld, hoop ik (of zelfs tennaastebij, als er maar *iets* is) met Simone en mij te bepraten. S. is al deze dagen wrokkend geweest en vanavond is gebleken waarom; de snelle afwikkeling van alles in Utrecht heeft haar natuurlijk weer wantrouwig gestemd. Daarbij schreef ik je al dat er weer een briefje van dien Belg. advocaat kwam. Mijn moeder acht het nu beter om hier te blijven, althans tot de echtscheiding *ingeschreven* is. Zend dus geen papieren naar Gistoux, maar naar hier, d.w.z. dat den B. ze dan persoonlijk meeneemt en er een deftig en vaderlijk gezicht bij zet (en als het kan 3 woordjes Fransch of wat dan ook bij mompelt).

Adres: Benoordenh. weg 21. Je kunt ook *mij* waarschuwen* (*jij* inpl.v. Den B.), maar dan a/h adres van Bep: Kon. Wilhelm, laan 19, Voorburg, omdat ik den 1en uit mijn tegenw. kamer weg moet. Het is wel roezemoezig, maar enfin...

Ik wou dat we er waren!

* wanneer Den B. komt

Maak nu iets dat zoo *ongeveer* in orde is, wat er aan mankeert bepraten we dan hièr wel (met Den B.). Als hij er Woensdag of Donderdag kon zijn zou het prachtig zijn.

In haast. Veel hartelijks, ook aan Rien, je

E

1077. *Aan H. Marsman: Voorburg, 6 maart 1932*

Zondag.

Beste Hennie,

Allerlei omstandigheden, waaronder verhuizen, maakten dat ik je niet meer schreef. Ook was ik een beetje geschrokken van je 'woedende' brief. Geloof me vrij dat ik je niet zou pesten met al deze dwaasheid, als ik er niet zelf mee werd gepest. Ik heb weer een goede portie gehad en *iedereen* is zoo beklagenswaardig...

Enfin. Hierbij het berustingsbiljet in grooten dank terug. Wil *jij* Den B. niet vragen wanneer hij hier wil komen? Als jij mij schrijft wanneer hij aankomt, haal ik hem per auto van den trein. Mijn nieuwe adres is Voorburg, Parkweg 49.

Nogmaals veel dank voor alles (ik ben werkelijk 'confuus' van de moeite die V.d.M. zich voor mij geeft) en werkelijk, beste kerel, het spijt me als ik je zooveel last bezorg, vooral nu je zoo kwakkelende bent. Zou je niet eens een flink tijdje rust nemen en je serieus verzorgen? Anders blijft het tòch lapwerk.

Met hartelijke groeten, ook aan Rien,

je E.

P.S. - Ik merk dat ik nog op een paar punten van je vorigen brief moet antwoorden. Zoo bijv. over het in dat contract zetten dat de uitkeering aan Simone vervalt bij haar hertrouwen. Dat lijkt mij inderdaad niet slecht (als het iets uithaalt tenminste!) - Waar moet ik een bewijs, van Nederlanderschap vragen? Moet ik niet zelf mijn verhuisbiljet uit Utrecht opvragen? Als jij het doet, dan weet je nu meteen mijn adres (Voorburg is, geloof ik, nu ook Den Haag). Ik geloof dat ik nu op alles geantwoord heb.

Schrijf je me gauw?

E.

1078. *Aan A. Roland Holst: Den Haag, 6 maart 1932*

Den Haag, Zondag.

Beste Jany,

Ik heb in lang niets van me laten hooren. Maar hier is dan weer eens een nieuw adres: Parkweg 49, Voorburg, - of een ander, dat van mijn moeder: Nieuwe Parklaan 187, Scheveningen. Zij zit daar met Simone (van Henny zal je gehoord hebben dat de scheiding afloopt). Wat mij betreft, bezie mijn adres en concludeer dat ik nog steeds in 'the Elizabethan shadow' verwijl. - Mijn moeder heeft een villa!

Om mijn groote stilte goed te maken, hieronder een gedicht, dat Vestdijk me bezorgde en dat jij wel prachtig moet vinden. Het is van een nogal onbekend (?) Amerikaansch dichter, Edwin Arlington Robinson.

Luke Havergal.[1.]

Go to the western gate, Luke Havergal,
Go where the vine clings crimson on the wall,
And in the twilight wait for what will come.
The leaves are whispering there of her, and some
Like flying words will touch you as they fall.
But go, and if you listen, she will call.
Go to the western gate, Luke Havergal,
Luke Havergal.

No, there is not a dawn in eastern skies,
To rift the fiery night that's in your eyes,
But there where western glooms are gathering
The dark will end the dark, if anything.
God slays Himself with every leaf that flies,
And Hell is more than half of Paradise.
No, there is not a dawn in eastern skies,
In eastern skies.

1. Vestdijk schreef bij dit vers zijn aan DP opgedragen essay 'Bij een gedicht van E.A. Robinson', in *Forum* 3 (1934) 9 (september), p. 786-800, ook in *Lier en Lancet* (Rotterdam 1939).

Out of a grave I come to tell you this.
Out of a grave I come to quench the kiss
That burns upon your forehead with a glow,
That blinds you to the way that you must go.
Yes, there is but one way to where she is,
Bitter, but one that faith may never miss.
Out of a grave I come to tell you this,
To tell you this.

There is the western gate, Luke Havergal,
There are the crimson leaves upon the wall,
Go, for the winds are tearing them away.
Try not to riddle the dead words they say,
Nor even more to touch them as they fall,
But go, and if you trust her, she will call.
There is the western gate, Luke Havergal,
Luke Havergal.

Ik heb zelden zooiets moois gelezen. Schrijf me eens hoe *jij* het vindt.

Kom je in den loop van deze maand (Maart) nog in Den Haag? Mijn moeder zou je dan graag bij haar zien. Je hebt haar groeten, en die van Simone, en een hartelijke hand van steeds je

Eddy.

1079. *Aan A.A.M. Stols: Den Haag, 6 maart 1932*

Beste Sander,

Dank voor *Doc. Secret*, dat ik zoonet kreeg. Mijn adres is nu: Parkweg 49, Voorburg. Ik zal Hellens spoedig schrijven.

Bijgaand een rekening van de firma Brandt waar ik niets van begrijp. Ik betaalde toch volledig den prijs van het binden der exx. van *Een Voorbereiding*. Wat zijn deze 19 pop dus weer? Zou jij dit voor me willen vragen, aangezien alles door jouw bemiddeling is gebeurd.

Hoe gaat het verder? Mijn familie woont in Scheveningen en de scheiding loopt af. Overigens weinig nieuws.

Met beste groeten, steeds je

E.

Den Haag, Zondag.

1080. *Aan F. Hellens: Voorburg, 7 maart 1932*[aant.]

Voorburg, lundi.
Parkweg 49
Mon cher ami,

Merci de m'avoir écrit et de m'avoir envoyé les *Docum. Secrets*. Je me ferai un plaisir de relire le texte comme dans cette charmante preséntation; c'est du très beau Stols, sans aucun doute. (Pas de faute d'impression?)

L'affaire marche. J'ai signé un 'acte de résignation' (trad. littér.); le 9 le jugement sera rendu. La Hollande aussi est un paradis du divorce, du moment qu'on est d'accord. Simone a été très bien. Je lui garde une affection sincère. - La question *enfant* n'est pas encore réglée. Il faut au moins un mois pour cela. Mais j'espère que tout ira bien, maintenant.

Je ne t'écris pas beaucoup, n'ayant pas la tête à cela. La plume m'horripile; je bouge, je change de chambre(!) et c'est tout. Fais toutes mes amitiés à Méral, et crois bien que ni toi, ni lui, je ne vous oublie. Amitiés à Maroussia aussi.

Tu as raison de retravailler *Mélusine*.[1] Tu peux faire un livre bien remarquable en abattant quelques arbres de cette 'forêt.' Au début du mois prochain j'irai probablement à Bruxelles et j'espère que tu me montreras ce que tu as fait.

Ma mère est ici - à Scheveningen - avec Simone et pour un mois. Ce n'est pas désagréable, car je suis en somme à l'autre bout de la ville et je garde beaucoup de liberté (assez inutile d'ailleurs).

Excuse-moi de t'écrire si mal et reçois une bonne poignée de main de ton
Eddy

1081. *Aan H. Marsman: Voorburg, 11 maart 1932*

Voorburg, Donderdag.
Beste Henny,

Ik zal straks, of morgen, Den Besten opbellen en iets afspreken. Dat bewijs van Nederl.-schap haal ik, als ik hier ben ingeschreven;

1. In 1920 verschenen roman van Hellens, die eerst in 1952 zou worden herdrukt.

heb je vóór dien zoo'n papier noodig, dan zend ik je mijn pas. Maar laat me dat verhuisbiljet nu maar direct opzenden, hier naar Voorburg, Parkweg 49. Dank voor de andere te zenden stukken.

Vestdijk heeft Kafka[1.] niet (ik vroeg hem er al lang naar). Hij las het in een bibliotheek.

Als er niets tusschenbeide komt, is het afgesproken dat we - dit 'we' klinkt heroïsch en innig tegelijk! - volgend week-end bij jullie komen. Anders waarschuw ik tijdig. Ik schrijf je toch nog tusschen nu en dàn.

Hart. groeten, ook aan Rien en van Bep,
je E.

1082. *Aan G. Burssens: Voorburg, 13 maart 1932*

Beste Burssens,

Dank voor het briefje, waarin je me een ex. van die fameuze *Stronk*[1.] aanbiedt, die zo griezelig gevallen is in onze kameraadschap. Mijn adres tot eind Maart is: Parkweg 49, Voorburg-Den Haag. Vanaf 1 April weer: Gistoux.

Met dank vooruit en beste groeten,
EduP.

Kan je ook een pers-ex. zenden aan *Forum*, adres: Wijnhaven 113, Rotterdam? Het boek wordt er zéker in besproken.

Voorburg, 13 Maart '32.

1083. *Aan F.E.A. Batten: Den Haag, 15 maart 1932*

Beste Freddy,

Ik heb deze week absoluut geen tijd. Hierbij het vers van Rudie terug, dat veel aardigs heeft, maar in zijn geheel mij toch niet bevredigt; eenige regels die mij hinderden gaf ik aan. Volgende week, als

1. *Die Verwandlung.*
1. Zie 1001 en 1024 n 1. Burssens weigering 'De bende van de Stronk' af te staan voor *Forum* zou aanleiding worden tot een breuk in de vriendschap, die echter al sterk was bekoeld. Vgl. 'Herinneringen aan "modern" Vlaanderen' (*Vw* 7, p. 502).

ik dan nog hier ben, geef ik wel een sein; maar vmdl. ga ik naar Amsterdam. Het boek was *allerberoerdst*, het werk binnen zeer middelmatig en buiten erg smakeloos. Ik zal in België moeten blijven! Intusschen toch hartelijk dank voor je tusschenkomst.

Met beste groeten, je

EdP.

Den Haag, Dinsdag.

1084. *Aan J. Greshoff: Scheveningen, 15 maart 1932*

Scheveningen, Dinsdag.

Beste Jan,

Hoe vervelend voor je, deze historie met Jany. Maar je geeft me geen bizonderheden, zoodat ik feitelijk niet weet waar het om gaat. Kan je ons dat stuk over Proust niet zenden? Als het eenigszins gaat, plaatsen we het in *Forum*. Maar we zijn overstroomd door copy, en vooral op 'essayistisch' gebied zijn vele komende nummers al vol. Ik vind de correspondentie van meneer Proust bovendien als onderwerp allesbehalve belangwekkend. Maar n'importe, als het een aardig stuk is (zet er dan ook een speciaal titeltje boven) dan kàn het wel. Is het erg groot?

Ik schreef een stuk voor *Filmliga*, dat mezelf en Menno nogal amuseerde; over de film *Sjanghai Express* van Mariene Dietrich.[1] Ik werk nu weer aan mijn tooneelstuk. Maar heusch, deze 'hang' toestand is fnuikend. Ik wou dat we 1 Mei waren. De regeling van het kind is ook een heele affaire op zichzelf. En ik ben nu wel gescheiden, maar de scheiding is nog steeds niet ingeschreven; het wachten is nu op papieren uit Utrecht.

Prachtig dat het boek met Meulenhoff[2] tenminste in orde komt. Geef je dààr dan ook serieus aan en bewijs de heeren in Holland dat je ook nog wat anders kunt zijn dan een polemicus en een 'boutadist'.

Thijs Vermeulen is een ernstig man; hij hoort als zoodanig beter in *De Gids*.

1. Geschreven op verzoek van Ter Braak, redakteur van *Filmliga*, en door Henrik Scholte, mederedakteur van dit blad, vervangen door een stuk van eigen hand over deze film. Zie ook 1092.
2. De door Greshoff verzorgde poëziebloemlezing *Kent Uw Dichters!*, in 1933 bij Meulenhoff te Amsterdam verschenen.

Doe mijn beste groeten aan de famiglia Van Schendel, en ontvang zelf een ferme hand van je
Ed.

P.S.[3.] Ik ga misschien eerstdaags wat maraudeeren naar Amsterdam.

1085. *Briefkaart aan H. Marsman: Den Haag, 18 maart 1932*

Den Haag, Vrijdag.
Beste Hennie,
Veel dank voor de stukken. Vandaag liet ik de gebeurtenis inschrijven; je hebt er werkelijk alle eer van. Wanneer komt Den B. nu hier? ik wacht vergeefs op een teeken. Laat hem schrijven aan *Simone*, desnoods in het Hollandsch, adres: Nieuwe Parklaan 187, Scheveningen. Die regeling met het kind moet ook nog in orde komen. Ik dacht Dinsdag a.s. met B. bij jullie te komen - niet logeeren, maar even praten, dus houd die avond nu voor ons open. Of ben je er te beroerd voor? (ik bedoel: physiek?) Schrijf het me dan even, anders houd ik het op Dinsdag, tusschen 7 en 8, dus nà het eten, bij jullie. Ik hoop dat het je nu toch weer beter gaat, wat een lamme historie is dat. Donderdag a.s. ga ik hoogstwschl. naar Bergen, in April ben ik voor een groot deel in Gistoux, dus als het nù niet gaat, wordt een ontmoeting moeilijk. Het boek van Kafka heet: *Die Verwandlung* (uitgever na te zien). Nu, het beste en misschien tot Dinsdag. Gr. aan Rien; poot.
Je E.

1086 (118). *Aan M. ter Braak: Scheveningen, 21 maart 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1087 (119). *Aan M. ter Braak: Scheveningen, 21 maart 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1088. *Aan H. Marsman: Scheveningen, 24 maart 1932*

Scheveningen, Donderdagavond
Beste Hennie,
Bij aankomst hier voelde ik me weer minder goed: ik ben mis-

3. Dubbel onderstreept.

schien toch te vroeg naar Utrecht gegaan, maar ook met het oog op de plannen van Bep ging het niet anders - verder merk ik dat ik alweer aardig door mijn duiten heen hen. Dit alles bij elkaar genomen, heb ik Jany maar afgeseind; ook al omdat jij zei dat hij toch wat moe was. Willen Rien en jij niet *hier* komen in Scheveningen? ik vind wel een goedkoop pension voor je, en dan zijn jullie ook aan zee. Als je toch niet naar Bergen gaat, zou ik het heel gezellig vinden. Bep gaat morgen al naar Amsterdam, maar wij drieën kunnen toch ook best over de baan.

Hoe was de reactie van Rina Ariëvna op het bezoek? (of mag ik dit niet meer vragen?) Aan déze zijde niets dan enthousiaste waardeering. Het deed mij oprecht genoegen; ikzelf vond 'the general atmosphere' zeer gezellig en was blij ook niets van een griepstemming bij jou te merken. Ik moet je nogmaals hartelijk danken voor al de moeite die je je voor mij gegeven hebt; ik had door dit alles anders den laatsten tijd het gevoel dat ik je als vriend verwaarloosde, omdat ik je als advocaat zoo vervelen moest. Maar ik heb vele vrienden verwaarloosd, o.a. dien goeden Hellens, die zijn 50^{en} verjaardag heeft gevierd en tegenover wien ik mij werkelijk *schandelijk* gedragen heb!

Schrijf eens gauw terug: Nwe Parklaan 187, Scheveningen, wat je doet. Hartelijke groeten voor jullie twee en een hand van je

E.

1089. *Aan H. Marsman: Scheveningen, 25 maart 1932*

Scheveningen, Vrijdag.

Beste Hennie,

Van Den Besten zal je gehoord hebben hoe Simone zich heeft gedragen. Ik zou nu van je willen weten:

1. *Moet* de kwestie van het kind in Utrecht worden beslecht, of kàn dat nog elders, bv. in België? (als *zij* het daarop aan zou willen sturen.)
2. Wat gebeurt er als ik alleen de volmacht teeken en zij weigert iets met de Utrechtsche rechtbank te doen te hebben? dus geen papier inzendt, noch verschijnt.

Ik zeg niet dat dit zoo gebeuren zal, maar als zij weer in België terug is en daar wordt 'geraden', is het niet heelemaal onmogelijk. Ik kan je niet zeggen hoe ik er mijn bekomst van heb, om met deze *half*begrijpende mentaliteit om te moeten springen. Het is hier thuis, na

het bezoek van Den Besten gisteravond, weer een rotboel; doodeenvoudig omdat S. alleen realiseert wat er gebeurd is of gebeuren moet, wanneer het ‘officieel’ wordt. Zielig voor haar, maar ook pestilent voor mij.

Kom dus maar niet in Scheveningen. Ik heb alleen nog maar lust om me ergens op te zouten - niet bepaald ‘aan zee’ - nu ik weer alleen in zoo'n rotatmosfeer zit; ik bedoel met ‘alleen’, nu Bep om allerlei lang tevoren aangegane verbintenissen net deze 4 dagen naar Amsterdam is. Alles smaakt naar edik, maar het is dan ook Paschen! Het zal me ditmaal heugen dat die Heiland precies 1900 jaren geleden, minus geloof ik één jaar, uit zijn graf is gekropen, uit toewijding voor allerlei halve vuilikken die ze niet heelemaal konden onderbrengen in de Hel.

Enfin, ieder z'n meug; ik wou dat ik ergens *in* een gezellig grafje kon kruipen tot ik volgens besluit uit Indië weer geboren ben.

Schrijf me naar Scheveningen, dat is veiliger. Het beste!

Je E.

1090 (122). *Aan M. ter Braak: Scheveningen, 26 maart 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1091 (123). *Aan M. ter Braak: Scheveningen, 26 maart 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1092. *Aan J. Greshoff: Scheveningen, 26 maart 1932*

Scheveningen, Zaterdag.

Beste Jan,

Menno is werkelijk een prachtvent; hij heeft, na verschijnen van de *Filmliga*, waarin een stuk van Scholte, vol filmische lyriek, mijn stuk verving, een stuk tégen dat stuk geschreven, waardoor het best in stukken zou kunnen gaan![1] En, zooals hij mij schrijft: het gaat een herhaling worden van het geval Binnendijk; het is de film pur na de poésie pure. En à quand de peinture pure van de specialisten die het zoover gebracht hebben (met de zelfverblinding) dat zij in de *Nachtwacht* geen enkele militair meer zien? (Ik herinner mij een groot gesprek hierover met jou, waarbij Keuchenius[2] stomverbluft

1. ‘Bij het graf van den “cineast”’ in *Filmliga* van mei 1932.
2. Niet geïdentificeerd.

zat te luisteren. Als je maar weet dat wanneer dit gesprek zich ooit in druk tusschen ons herhaalde, *jij* de rol van Scholte-Binnendijk krijgt voor de schilderkunst!) Ik ga trouwens als ik ook een stuk schrijf over deze filmkwestie - want ik heb nog van allerlei te zeggen, ondanks het artikel van Menno - meteen een woordje erbij doen over de plastiek-specialiteiten. (Motto: 'leve het gezond verstand'! - mits nièt van M. Homais.[3])

Ik ga ook een stuk schrijven over *onze* epigonen - meer bepaald die van jou en mij - die nu het land overstroomen, vanuit *Het Venster* over het *Forum* tot op de *Helikon*. Als we niet snel onze houding ook dàártegenover aangeven, krijgen we de reputatie dat wij de pleegvaders zijn van iedere berijmde borrelpraat over een paar 'wrange' gevoelentjes. En dat vind ik bepaald even erg als de pseudobezweringsformulieren met opstandige engelen, wijn, harten, witte vlammen en donker bloed. Als je de idioten meekrijgt, wordt het altijd héél gevaarlijk.

Er was verder eenige wrijving in *Forum*, vnl. door de voorzichtige houding van Zijlstra, die nu aarzelt om *Uren met Coster* in de reeks op te nemen. Dan moèt het, volgens Menno, ook *compleet* in het tijdschrift. Ja, maar dàn wordt het risico voor Zijlstra ook weer uiterst gering, als hij het heele zetsel heeft! Dat voor zóóiets stoms zóó lang moet worden gedelibereerd, is toch wanhopig in dit land. Iedere behoorlijke uitgever zou gezegd hebben: 'met iets meer dan de helft v/h zetsel in *Forum*, neem ik de risico voor den boekvorm'. Maar ik vrees dat die 'geschikte Zijlstra' tenslotte ook maar een pover businessmannetje is, die zijn zetters-instincten niet verloochent - en in ieder geval, qua mensch 1000 × liever Sander! Ik denk er *sterk* over om hem de tekst nu *niet* te geven, ook als hij geheel in *Forum* komt; en wèl aan Sander of wie maar. Tenslotte word ik liever fatsoenlijk behandeld, dan alleen maar met maximum van kansen verkocht. En dit weet ik wel: als *Coster* niet bij Nijgh & Van Ditmar uitkomt, dan ook geen énkel geschrift van mij bij die firma, al was het de eenige van het land. Verrek en tant pis dan maar!

Nu, ik ben zeer verlangend naar je sonnetten. Tot begin April dus in Brussel. Hart. groeten aan je gast'herrschaften' en de poot van je

E.

Ik ben weer in orde, maar niet naar Jany gegaan. De Marsmans komen straks hier in Scheveningen.

3. Personage uit Flauberts *Madame Bovary.*

1093 (1153). *Briefkaart aan M. ter Braak: Voorburg, 30 maart 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1094 (1154). *Aan M. ter Braak: Voorburg, 31 maart 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1095 (127). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 6 april 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1096 (129). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 7 april 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1097 (131). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 9 april 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1098 (132). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 9 april 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1099 (133). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 11 april 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1100. *Aan J.A.A. Engelman: Gistoux, 11 april 1932*

Gistoux, Maandag.
Beste Engelman,

Waar blijven de beloofde nummers van *De N.E.*? dat met het gesprek ‘Hans en Bennie’ van Marsman[1.]; dat met de bespr. van *Forum* 3, en als je hebt, van *Forum* 4.[2.] Ik las alléén één losse bladzij, mij door Greshoff doorgezonden, waarop mijn vers over de sirenen[3.] voorkwam en jouw polemiek over ‘Vlaanderen's verfvermaak’.[4.] In dit laatste stuk staan voortreffelijke dingen - met alle vriendschap die ik voor Gr. heb, kan ik niet anders dan dit toegeven, en ik ben over-

1. Niet in *DNE* of elders gepubliceerd.
2. Niet het derde, maar het vierde nr. van *Forum* werd besproken in *DNE* 763 (7 april 1932), p. 877.
3. ‘Twee filmsirenen’. In *Forum* 1 (1932) 4 (april), p. 237 (*Vw* 1, p. 113). Het gedicht werd overgenomen in *DNE* 763 (7 april 1932), p. 876.
4. Zie 1071 n 3. Engelman reageerde in *DNE* van 7 april 1932, en stelde tegenover Greshoffs mening dat de fotografische reproduktie van schilderijen vervalsend werkt.

tuigd dat je ten opzichte van die fotografische misvormingen volkomen gelijk hebt. Alleen, je neemt de boutade-achtige overdrijvingen van Gr. te veel au sérieux; wat je over de Haesaerts zegt, is veel interessanter, - wat zeg ik? *instructiever*! Wil je niet, ware het maar in één alinea, op deze kwestie terugkomen in het stuk dat je voor ons schrijven gaat over Koch?[5] - En kan jij nu niet, over eenigen tijd, een niet-afkrakend stuk schrijven over Willink, voor wiens kwaliteiten je toch niet blind bent, al mag hij dan de zuiverste tegenstelling zijn van Wiegersma (een tegenstelling *genre* Huxley-Lawrence, die iedereen op het oogenblik bezighoudt, naar het schijnt).

Met je vers[6] hebben we een vermakelijk geval beleefd, dat ook heel onaangenaam had kunnen zijn zonder de aardige houding van Ter Braak. Ik kreeg het hier in Gistoux van Bouws doorgestuurd en zond het weer naar Roelants, met mijn 'zeer voor'; ik dacht dat *hij*, gegeven zijn antipathie tegen 'onpoëtische' poëzie, er ook *voor* zou zijn en Ter B. *tegen*. Tot mijn verbazing krijg ik een kort briefje van hem terug dat hij het 'te mooi' vond en, gegeven onze 'grondwetinleiding', had tegengestemd. Ik heb èn aan hem èn aan Ter Braak onmiddellijk briefjes geschreven dat ik zooiets te bête vond, dat ik me niet aan onze eigen z.g. 'grondwetten' wou vastleggen, enz. enz. - hopende op deze manier Ter Braak nog mee te krijgen. Het zou mij persoonlijk* zéér onaangenaam zijn geweest als dat vers van je, niet alleen omdat het een beetje als antwoord[7] bedoeld was, maar zoomaar, omdat ik het èn 'persoonlijk' (begrijp je het nòg niet, 'aestheet'!) én als 'Perzisch tapijtje' verdomd aardig vond, teruggestuurd was. En daar krijg ik vanmorgen, nog vóór mijn brief hem heeft kunnen bereiken, een brief van Ter Braak met dit alleraardigste zinnetje erin, dat ik je niet onthouden mag: 'Ambrosia': ben ik zoomaar *voor*. Alle poésie pure, in hoe verfijnden vorm ook, behoort bij mijn ruik-en-tastorganen en die zeggen bij een friction-Engelman altijd: ja!'

5. J. Engelman, 'Pyke Koch'. In *Forum* 1 (1932) 7 (juli), p. 443-449.
6. 'Ambrosia'. In *Forum* 1 (1932) 6 (juni), p. 380-381. Vgl. voor de affaire rond de plaatsing *Bw TB-DP* 1, p. 175-195.

* andere beteekenis hier dan verderop!

7. 'Ambrosia' was door Engelman bedoeld als antwoord op Ter Braaks Demasqué der schoonheid dat in deze tijd in *Forum* verscheen. Met 'Perzisch tapijtje' verwijst DP naar Nijhoffs theorie die de literaire vorm niet als omhulsel of presenteerblaadje, maar als organisch geheel beschouwde.

Heb je verder de groote Costeriaansche tegenaanvallen gezien van Theun de Vries en Thonie Donker, resp. in *Crit. Bulletin* en *N.R.C.*?[8] Ik ben blij dat ik de pachydermenedelheid van nr. 2 dan toch heb kunnen doorprikken, dàt noem ik een succes! Hij vergeet er zijn objectieve beoordeelaars-rol door. Jammer alleen dat mijn Coster-serie, zelfs door déze bezweringen, moeilijk kan worden ontkracht.

Wil je Henny vragen waarom hij mij niet schrijft? Heb ik hem iets misdaan of is hij weer minder goed? Ik weet je nummer weer niet aan de Oude Gracht en adresseer daarom deze brief naar hem.

Schrijf mij ook eens hierheen, en vertel mij o.a. wanneer we een nieuwe definitie moeten geven van het toch zoo eenvoudige woord 'persoonlijkheid'. Met hartelijke groeten,

steeds je EdP,

Heb je nog méér verzen voor het levende tijdschrift?

1101 (136). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 12 april 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1102 (137). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 13 april 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1103. *Aan J.A.A. Engelman: Gistoux, 14 april 1932*

Beste Engelman,

Daarnet ontvang ik een briefje van Menno t.B.,[1] dat hij nu eindelijk eerst van Bouws je vers te zien kreeg, en dat hij er après tout toch tegen is. Hij vindt het n.l. lang niet zoo goed als *Vera J.* (ik ook niet) en acht een mystificatie jouwerzijds niet uitgesloten (ik ook niet, maar het kan me zoo weinig schelen, in een branche als deze!) Ik blijf erbij, mystificatie of niet, het vers is lang niet onaardig. Ik heb er nu nog eens over geschreven, maar in laatste instantie kan het 2 tegen 1 zijn, dus... Ik heb Menno gevraagd je zelf te schrijven; doet

8. DP bedoelt de besprekingen van *Een voorbereiding*, door resp. Theun de Vries onder de titel 'Een narcissusproduct' in *CB* 2 (1932) 4 (april), p. 123-125, en van Anthonie Donker in de *NRC* van 8 april (av.). Beide recensies waren afbrekend.
1. Brief van 12 april (*Bw TB-DP* 1, p. 182-183).

hij dit niet, dan krijg je ‘definitief uitsluitsel’ van Bouws. Oef! ik heb me zelden zooveel moeite gegeven voor iets, als voor dit gedicht.

Met beste groeten, je

EdP.

Gistoux, Donderdag.

1104 (139). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 15 april 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1105 (141). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 16 april 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1106 (142). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 16 april 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1107. *Aan F.E.A. Batten: Gistoux, 18 april 1932*

Gistoux, Maandag.

Beste Freddy,

Voor een paar dagen ben ik nog hier, daarna weer in Holland - vmdl. in Bergen. - Ik antwoord even op je laatste briefje. Mooi dat het sonnet voor Greshoff[1.] je bij eigen lezing zoo meeviel en dat (om voor het *juiste* tegenwicht te zorgen, want het zou onvoorzichtig zijn dat te vergeten) de *Bierpiraat* en de *Sirenen* je zoo verdòmd vervelend schenen. Als je mij vraagt wat ik ervan denk, dan is het: alles vrijwel één pot nat en per slot verre van superieur. Maar après tout goed genoeg om alleen te gaan. - In *Mikrochaos* komt dit alles niet; vanaf *Somewhere* leg ik verzen weg voor een latere, nieuwe bundel. Dat komt ook beter uit met de jaartallen: *Mikrochaos* is 1921-30; de volgende bundel kan omstreeks 1940 verschijnen, als ik misschien volstrekt geen verzen meer schrijf. Dat wordt dan ècht mijn poëtisch testament.

Over Houwink schrijven trekt me op het oogenblik niet aan. Ik ben ziek van artikelen, en ik zal er nog zooveel moeten pennen, misschien! Signaleer Ter Braak het fraais.[2.]

1. Zie 1063 n 2.
2. Op dezelfde dag aan Ter Braak: ‘Roel Houwink heeft zijn idiotie voor de Pen-Club in boekvorm herdrukt en oa. met jouw conterfeitsel geïllustreerd. Moet je 't niet eens panopticummen?’.

Het beste met je stuk,[3.] waar ik benieuwd naar blijf! Maak het maar flink lang. Schrappen kan je achteraf nog altijd, als dat noodig blijkt. Maar pas op voor de narcistische toon, beste kerel, waar je in Holland zwààr voor gestraft wordt. Groeten, ook aan Rudie, van je

EdP.

1108 (143). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 18 april 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1109. *Aan J.A.A. Engelman: Gistoux, 18 april 1932*

Gistoux, Maandag.

Beste Engelman,

Ik hoop dat de zaak in orde komt, dat is al wat ik je ervan kan zeggen. Mijn vrees voor mystificatie was nooit serieus, en het vers heeft nog altijd met volle kracht mijn stem vóór. Bovendien schreef ik Menno er nog over, en is er dus wel kans dat hij, zooals hij jou zelf schreef,[1.] zijn 'onvoorzichtig jawoord' gestand zal doen. Dat Roelants hierin tegen is, - niet èrg tegen, bleek me! - is voor mij *het* mysterie. Maar dat krijg je ervan als de menschen zich aan eigen 'grondwetten' gaan storen.[2.]

Ik ben de zaak overigens, na alles wat ik er naar rechts en links over schreef, Ambrosiaansch beu. Misschien kan je je dat wel voorstellen. Het is ook wel onnoodig, hoop ik, je nog eens uitgebreid te vertellen hoe een scheiding tusschen *Forum* en jou[3.] mij spijten zou. De opvatting om ieder vers apart na te kijken is trouwens de mijne niet; ik adopteer veel liever integraal een *auteur*, en neem er dan zoonoodig zijn mindere werken bij. Schoolmeesterskeuringen vind ik alleen noodig bij beginnelingen en 'anoniemen'. Voilà.

Als de zaak in orde komt en je, na Koch, nog over Willink wilt schrijven, dan is dit zijn adres: Keizersgracht 538, Amsterdam. Je kunt mij noemen tot introductie.

3. Battens verhaal 'Mémoires van een jongeman', waarvan een fragment zou verschijnen in *Forum* 4 (1935) 7 (juli), p. 634-648.
1. Zie *Bw TB-DP* 1, p. 186, 189.
2. Zie Roelants, *Roman van het tijdschrift Forum*, p. 45: 'Dit gedicht is esoterisch en in strijd met onze grondwet, die voor de gehele mens opkomt.'
3. Engelman had gedreigd zich als medewerker van *Forum* terug te trekken, als 'Ambrosia' werd geweigerd.

Laat Kuyle[4.] het in jullie geschil vooral *met geen millimeter* winnen, *Ieder* gedicht dat je uit *Sine Nomine* in *De Tuin van Eros* wilt zetten, moet er ook in; anders voel ik me o.a. nu al bekocht. En vooral die Kuyle, die zelf zich niet geneert om de menschen te begappen en bedotten zooveel hij kan. Zelfs als het in je contract zou staan, dan nog zou ik me er niet aan storen; Henny weet er misschien wel raad op, en tot een proces zullen ze wel niet zoo gauw overgaan. Wat een typische pròl, in de ware beteekenis van het woord, is dat mannetje toch.

'Menschen die zijn wat ze schrijven' is heel aardig, maar sluit ook niet heelemaal. N.l. je opmerking, dat er 'persoonlijkheden' zijn, aan wie jij (of wij, of ik) de pest hebt, blijft ook zóó van kracht. Timmermans is misschien heelemaal wat hij schrijft. Daarom is 'persoonlijkheid' heel goed, *mits* men erbij bedenkt dat er antipathieke en ongewenschte dito zullen blijven bestaan. Het woord had alleen *volle* kracht tegen 'scholen' en epigonen; met 'scholen' bedoel ik ook: toegepaste aesthetica. Leg *Alleenspraak* van De Graaff naast *Media Vita*; op het eerste gezicht en als men niets van de dichters weet, zou men kunnen denken dat de bundels op één plan staan; hetzelfde poëtische ectoplasma, zou je zeggen, wordt hier gevormd, als uit de lucht in een bundel gecondenseerd. Maar *Media Vita* komt uit en wordt weer een persoonlijkheid, *Alleenspraak* blijft mooi ectoplasma. En dan is De Graaff nog niet eens een epigoon, of, als hij het is, is hij het niet van iemand, maar van de algemeene poëtische sfeer. Deze 'mooie' verzenbundel[5.] is, op dit oogenblik, in Nederland, nergens, nergens, nergens *verrassend*. Donker is op zijn best een uitstekend dichter; maar om dezèlfde reden - al gaat het hier dan wel om twee 'persoonlijkheden' - is Henny tenslotte van veel grooter beteekenis, ook al zou men (wat toch best kan), zuiver poëtisch gesproken, Donker prefereeren. Maar men kan zich in Holland best een andere Donker voorstellen; iedere Martin Leopold, W.A.P. Smit, Van Klinkenberg, zelfs Campert, heeft in zich de stof van een soortement Donker, terwijl niemand Marsman vervangen kan. (Deze opinie was de mijne toen ik niets voor Henny voelde en met Donker nog vaag bevriend was.)

4. Albert Kuyle was directeur van de uitgeverij De gemeenschap.
5. Engelman had in *DNE* 722 (25 juni 1931) gesproken van 'zeer mooie gedichten'.

Hoe is het met je krant[6.] afgeloopen? Ben je nog niet broodeloos? Ik informeer met spanning naar dgl. bizonderheden, sedert ikzelf me door zooiets bedreigd voel.

Tot later en beter, liefst na *bevredigende* oplossing van het ge-Ambrosiaak! De hand.

Je EdP.

1110 (145). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 19 april 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1111. *Aan H. Marsman: Gistoux, 19 april 1932*

Beste Henny,

Ik ga de 26e van hier weg, blijf dien avond òf in Den Haag òf in Amsterdam - Bep verkeert in een zône van ongezonde 'belangstelling', die elke toenadering gevaarlijk maakt - en ben de 27e bij Jany in Bergen, waar ik tot den 30^{en} blijf. Daarna kom ik, als je wil, ook nog wat bij jou logeeren, bv. in de eerste week van Mei.

Moet je mijn paspoort nog hebben? Zoo ja, schrijf me dat omgaand, dan stuur ik je het moois aangeteekend, want ik heb nog een 'kaart van eenzelvigheid' om mee te reizen.

En stuur me, please, de vertaling[1.] vóór den 26en terug, als het kan. Tot spoedig ziens, hoop ik. Met veel hartelijks, ook voor Rien, steeds je

Ed.

Coster vraagt via Van Loghem en Stols mijn *Harde Dood* voor de 4^{e} druk van zijn *Nieuwe Geluiden*. Doen??[2.] - Ik 'haat' hem niet meer! And yet...

Gistoux, Dinsdag.

6. *Het centrum.*
1. Wschl. een vertaling van op de echtscheiding tussen DP en Simone Sechez betrekking hebbende stukken.
2. 'Gebed bij de harde dood' werd in de vierde druk van *Nieuwe geluiden* (Arnhem 1932) gepubliceerd.

1112. *Aan F.E.A. Batten: Gistoux, 21 april 1932*

Beste Freddy,

Die heele sonnettenbe-over-en na-weging[1] kan me gestolen worden bij het begin van je brief. Schrijf me omgaand hoe het met Annie is; ik weet van *niets*. Is ze aan de baarmoeder geopereerd? wanneer dat? ligt ze al 10 dagen buiten kennis nà de operatie? Ik ben werkelijk beroerd van dit bericht en mijn moeder ook; en ik durf haar niet te schrijven. Zie jij de toestand niet al te erg in? ze is jong, dat is een groot ding in zulke gevallen. Laat me vooral weten of er iets - wat dan ook - voor haar kan worden *gedaan.*

Met hartelijke groeten, je

EdP.

Gistoux, Donderdag.

1113 (146). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 21 april 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1114 (148). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 22 april 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1115 (150). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 24 april 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1116. *Briefkaart aan F.E.A. Batten: Gistoux, 23 april 1932*

Gistoux, Maandag.

Beste Freddy,

Dank voor nadere berichten; het is afschuwelijk, maar natuurlijk, hier is *misschien* alleen een kei van een dokter niet volkomen machteloos. Ik ga morgen weg, en naar Bergen; van 27 tot 30 dezer is mijn adres: c/o A. Roland Holst, Nesdijk, Bergen-binnen (N.H.) Daarna misschien weer Voorburg, Parkweg 49; of anders schrijf ik je wel weer.

Tot nader dan.

Met hart. groeten, je

EdP.

1. Zie 1107.

1117 (151). *Briefkaart aan M. ter Braak: Gistoux, 25 april 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1118. *Briefkaart aan J. Greshoff: Amsterdam, 28 april 1932*

Amsterdam, 28.4.32

Beste Jan,

Gisteren was ik den heelen dag bij Jany; het was erg gezellig; maar vandaag moest hij naar Amsterdam. Ik ben maar meegegaan en zit nu bij Willink, die zeer goede dingen heeft gemaakt in dezen laatsten tijd. Ik bedenk daar dat jij in Juni in Holland bent, zou *jij* nu niet (inpl. van Engelman) een stuk over Willink willen schrijven voor *Forum*, van desnoods een blz. of 8; eindelijk eens een behoorlijke studie, waarin je dan ook zou wijzen op de heele 'ontwikkelingsgang' van dit werk. Je zou daarvoor dan wel bij W. moeten komen; maar zou dat niet gaan, als je toch in Holland bent? Als Engelman dat stuk schrijft, zit het natuurlijk tòch vol met 'voorbehoud', en, wat erger is, uit den geest van Wiegersma. Wil je, als je hiervoor voelt, met Willink iets afmaken? - Ik ben Zondag en Maandag in Den Haag terug; daarna...? misschien in Rotterdam, of in Amsterdam, of God weet waar. De stukken zijn er nog steeds niet. Vanavond ga ik met Jany weer naar Bergen terug. Dadag, groeten aan Aty en van Willink,

de hand van je E.

1119 (154). *Aan M. ter Braak: Bergen, 29 april 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1120. *Aan A.A.M. Stols: Voorburg, 3 mei 1932*

Voorburg, 3 Mei 1932

Beste Sander,

Veel dank voor het ex. Stendhal dat ik daarnet kreeg. Het ziet er prachtig uit, en ik heb er veel plezier weer aan beleefd. Hoe maak je het nu in Maastricht? Ik hoop van harte dat je 'nieuwe bestaan' eenige prettige (of voordeelige) kanten heeft: het leven is moeilijk, zeggen alle menschen. In deze lijn hieronder een bericht dat met *mijn* 'nieuwe bestaan' te maken heeft, en toch wel niet gloednieuw voor je zal zijn; zou je voor me willen laten drukken en *ten spoedigste* willen

sturen aan dit adres: Mej. E. de Roos, Kon. Wilhelminalaan 19, Voorburg (Z.H.), kaartjes van den volgenden inhoud:

> Elisabeth de Roos en E. du Perron geven hierbij kennis van hun huwelijk
> en vertrek naar het buitenland.
> * Mei '32
> Postadres, voorloopig: Kon. Wilhelminalaan 19, Voorburg.

De 'typografische schikking' laat ik aan jou over, maar kàn het in 'gewone' uitvoering, d.w.z. niet in kapitalen;** net of het een gewoon zinnetje is, maar dan in 'fraaie letter'? Formaat niet te groot. En bv. 100 exemplaren. Stuur toch maar een drukproeve, als het kan. Maar dan razend vlug.

Veel dank vooruit en met hartelijke groeten, steeds je
E.

P.S.[1.] Maak er geen dure bibliophieluitgave van, van dat kaartje!

1121. *Aan A.A.M. Stols: Voorburg 4 mei 1932*

Voorburg, Woensdag.

Beste Sander,

Veel dank voor de prompte toezending van de proef. Het lijkt mij best zoo; laat *Mei 1932* nog iets meer inspringen, met het oog op een met inkt in te vullen datum, die ik nog niet weet. - Kan je het laten drukken op kaarten (witte) van het formaat van de *proef*, of iets grooter? en dan met de compositie over de breedte, dus zooals de proef er nu uitziet. Dat lijkt mij beter dan het bijgevoegde formaat.

Wil Greet ook namens mijn - hoe moet je zeggen? - 'aanstaande'? hartelijk danken voor de gelukwenschen, en daar Greet en jij *reeds* één zijn, heb je er vanzelfsprekend ook je deel van. Van naar Maastricht gaan zal vooreerst wel niets komen; maar mogelijk zien we je nog eens hier. Alhoewel, wijzelf gaan naar het buitenland. Enfin, toch tot vroeger of later.

Amuseer je met Gabriël Smit[1.] en veel succes met de schuldei-

* Openlaten.
** Ook de *namen* niet; wèl de beginletters!
1. Dubbel onderstreept.
1. Smit logeerde in Maastricht, waar Stols ook woonde.

schers-problemen. Ik wou dat je uit deze impasse kwam; ik wensch je dat werkelijk van ganscher harte Als jij het niet verdient, welke uitgever dan wel?

Met hartelijke groeten, steeds je

E.

Wil je de kaarten dan nog eens naar dit[2.] adres zenden? Ik ben er dan niet, maar ik heb ze ook niet noodig. Dank.

Adres: Mej. E. de Roos

Kon. Wilhelminalaan 19, Voorburg - Den Haag.

1122. *Aan F.E.A. Batten: Gistoux, 8 mei 1932*

Beste Freddy,

Je brief naar Bergen kwam me eerst een week later in handen. Ik had ondertusschen reeds naar Annie geïnformeerd; en gehoord dat het dus *iets* vooruitgaat. Misschien zoek ik haar nu spoedig zelf op. Op het oogenblik ben ik in Gistoux, waar mijn moeder niets goed is; mocht de toestand hier ook vooruitgaan, dan ben ik deze Woensdag in Den Haag terug. (Schrijf mij Parkweg 49, Voorburg.) - Nu, tot nader. Ik kom er nu niet toe te schrijven.

Je EdP.

Gistoux, Zondag.

1123. *Aan H. Marsman: Gistoux, 8 mei 1932*

Gistoux, Zondag.

Beste Hennie,

Ik vond je brief tegelijk met je telegram in Voorburg en was pijnlijk getroffen door het moedelooze toontje.[*] Het is toch niet *zoo* ernstig als je nu misschien denkt? er zal wel een hoop landerigheid van je bijkomen over dat gekwakkel. Maar het *is* een rottoestand en ik kan je niet zeggen hoe lam ik het vind dat je er niet uit komt. In-

2. Met een pijl naar het tekstgedeelte vanaf ‘Adres’, dat in de kantlijn staat.

* Het was nòg moedeloozer dan je verschijning, want die had tenminste nog honger.

tusschen, nù begint de goede tijd weer; ook in Holland. Mijzelf helpt niets zoo goed als de zomer, ik heb er dus voor jou ook mijn sterkste hoop in gesteld.

Ik werd plotseling hierheen geroepen omdat mijn moeder nu weer ernstig ziek ligt. Drie dagen is het heel erg geweest, maar vanaf gisteren vindt de dokter haar iets beter. Ikzelf vind haar, ook zooals zij nu is, niets goed; maar toch, als het vooruitgaat, zou ik liefst zoo gauw mogelijk weer van hier weg. Simone is nu geheel op de hoogte en schijnt me liever niet meer te zien; met een zieke in huis en dan nog zooiets, is de stemming hier allesbehalve opgewekt. Ik zal me compleet *een ander mensch* voelen (ook om allerlei 'bijkomstigheden') als ik met Bep uit Holland weg kan. Deze laatste dagen met haar waren *heel goed*,* ondanks het feit dat zij in Voorburg werden doorgebracht. - Ik hoop voor jou en mij een groote verandering ten goede met de nieuwe zomer, dus laat ons zeggen, vanaf 20 Mei.

Stuur de paperassen voor alle zekerheid maar aan Bep; ik bedoel: aan haar zelf, als je ze aangeteekend stuurt, omdat ik *misschien* nog hier zit, als het hier beroerd gaat.

Als ik je vóór mijn vertrek uit Holland (het echte dan!) niet meer schrijf, dan toch zeker uit Lugano of Pallanza, of waar we komen te zitten. Ik hoop dan ook wèl wat meer van je te hooren; waarom zou je geremd zijn, tegenover mij? - *Vera* liet ik nu in Den Haag achter, omdat ik Menno niet meer zag, maar hij haalt het wel bij Bep op, of ik geef het hem nog wel voor ik wegga.

Hou je taai en schud de landerigheid van je af, die je toch geen steek vooruit helpt. Mijn beste wenschen, ook voor Rien, en een hartelijke hand van je

Ed.

Ik moet me ook samenballen, zooals dat heet, om je te schrijven! Het is hier ook akelig genoeg, om niets te doen dan wat in het gras te liggen - waar het nog net te koud voor is.

Wees lief tegen de 'gefährtin des Marsmannes', ja? Ze zorgt zoo goed voor je en kampt zoo dapper tegen je honger, met zoo'n lief wit mutsje op.

* Dit slaat zuiver op een 'psychisch evenwicht', niet in het minst op v/d Velde![1.]

1. Th.H. van de Velde, . . Leiden 1926.

1124. *Aan C. van Wessem: Gistoux, 8 mei 1932*

Beste Constant,

Dank voor *Het Pistoolschot*. Neen, die vertaling lijkt me toch làng niet goed; ik geloof dat je er niets bij gewonnen hebt om dat Duitsch en Fransch naast elkaar te leggen. Ik krijg lust, bij je 'overzetting' om het over te doen - wat een veeg teeken is. En precies zeggen waaraan het ligt, kan ik ook niet.

Ik ben hier in G. omdat mijn moeder weer eens ernstig ziek is. Gaat zij vooruit, dan ga ik spoedig weer naar Holland, anders....

Neem dit voor lief en schrijf liever niet voor ik weer een ietwat vast adres opgeef. Of anders op de bonnefooi: Parkweg 49, Voorburg. Daar *moet* ik nog wel eens heen, om mijn kamer te betalen.

Met beste groeten, je

E.

Gistoux, Zondag.

1125. *Aan A.A.M. Stols: Voorburg, 11 mei 1932*

Voorburg, Woensdag.

Beste Sander,

Dank voor de kaarten. Ik reisde vanmiddag met Maurice Roelants hierheen terug en leende hem fl.5.25, waarvan hij jou de fl.5.17[5] voor de kaarten per postwissel zal overmaken.

Van adressen weet ik nog niets, maar dat komt wel. Ik hoop spoedig van hier weg te zijn!

Hart. gr. van je

E.

1126 (156). *Aan M. ter Braak: Voorburg, 12 mei 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1127. *Briefkaart aan H. Marsman: Voorburg 16 mei 1932*

Voorburg, Maandag.

Beste Hennie,

We vertrekken dus morgen. Een 'officieele' kaart sturen we jullie maar niet - wel aan Van der Meulen! Dank voor de contracten; ik

zond ze door naar Simone, met verzoek ze geteekend naar Den Besten terug te zenden; stuur, als ze geregistreerd zijn, 1 Fransch en 1 Hollandsch naar *haar* (Mme Simone Sechez, Ch. de G.) en houd de andere voorloopig voor me aan. Ik zal met mijn moeder bespreken (ik zie haar morgen in Brussel) hoe we de afbetaling kunnen schikken. Wil jij event, daarover met haar correspondeeren? (Mevr. M. du P., Ch. de G.) - ik bedoel, als er *haast* bij mocht zijn. Ik hoop nu verder dat je gauw uit die beroerde stemming van je komt; kunnen een paar briefkaarten uit Lugano en omstreken daartoe meewerken, of juist niet? Nu, het beste voor jullie beiden, en tot nader en beter. Met een hartelijke hand,

steeds je E.

Het beste, en wie weet hoe gauw het lot jullie ook naar het 'buitenland' voert!

B.

1128. *Trouwkaart[1]: Voorburg, 17 mei 1932*

Elisabeth de Roos en E. du Perron geven hierbij kennis van hun huwelijk en vertrek naar het buitenland.

17 Mei 1932

Postadres, voorloopig: Kon. Wilhelminalaan 19, Voorburg.

1129. *Trouwkaart aan H. Mayer: Voorburg 17 mei 1932*

Beste Henri,

Geen tijd meer gehad om je op te zoeken. Trouwen is een ernstige bezigheid! Maar hierbij een kaartje-van-zooals-het-behoort. Tot ziens, vroeger of later, en het beste! Je

E.

1. Op de gedrukte kaart is alleen '17' met de pen ingevuld. De tekst van de nummers 1129, 1130 en 1131 staat geschreven tussen de datum en het adres op de kaart.

1130. *Trouwkaart aan A. Roland Holst: Voorburg 17 mei 1932*

...Et puis l'amour
C'est une rage,
Prêt à braver jusqu'au mariage,
(Ce mariage
Qui tue l'amour!)

1131. *Trouwkaart aan A. van Schendel: Voorburg, 17 mei 1932*

Misschien spoedig Parijs,[1.] of omstreken. Mogen we in Bellevue een kop thee komen halen? Veel liefs.
E.

1132. *Aan F.E.A. Batten: Lugano, 21 mei 1932*

21.5.32.
Beste Freddy,
Hierbij de brief van Pourtalès[1.] terug. Wat hij schrijft is duidelijk, en zou het zelfs zijn als hij het niet zoo ijverig herhaalde: je mag 1 of 2 hoofdstukken van zijn boek publiceeren, meer niet. Of een serietje fragmenten mag misschien ook; maar je moet hem vooruit opgeven wàt je gaat publiceeren, alsjeblieft.
Het is met Annie voor het minst een 'raar' geval. Maar wat heeft ze te lijden! Schrijf je mijn moeder, als het op de een of andere manier over is? Het adres heb je. Waar ik voorloopig zal uithangen weet ik niet. Later meer.
Met beste groeten, ook aan Rudie, je
EdP.

1133. *Prentbriefkaart*[1.] *aan J. Greshoff: Lugano, 21 mei 1932*

21.5.32.
Beste Jan en Aty, Hierbij een aanblik van het 'burgerlijk - mondaine'

1. Met een pijl naar 'buitenland' in de gedrukte tekst,
1. Batten had de Frans-Zwitserse schrijver Guy de Pourtalès schriftelijk toestemming gevraagd voor het vertalen van *Chopin ou le poète* (Paris 1928).
1. Foto van Lugano Nuovo en Monte Brè, met op de voorgrond een vrouw die een kinderwagen voortduwt.

gedeelte van Lugano. Ondanks veler vermoedens, is de dame op voorgrond met kinderwagen nog *niet* mijn vrouw. We hebben hier een allerliefst Italiaansch hotel gevonden, alle comfort en een balkon boven het water, voor 8 frs. per dag de man (en ook de vrouw). Komen jullie niet even over om ons te verheugen met jullie joie de vivre? Ook het klimaat is hier heerlijk! Schrijf poste restante.

Dag! Je E.

Ja, laten we hier met zijn vieren een picnic hebben!

H.gr. Bep

Je kan ook hierheen schrijven:

Hotel du Midi, Lugano-Cassarate. Maar gauw.

1134. *Prentbriefkaart*[1.] *aan H. Marsman: Lugano, 21 mei 1932*

21.5.32.

Beste Hennie en Rina,

Hier is dan zoo'n zuidelijk aangezicht, al zal het jullie misschien melancholiek maken. Maar jullie komen er ook, vroeger of later, en dan zitten wij in een ‘eigen woning’ en benijden jullie voor zoover we niet met jullie kunnen *mee*genieten. Het voornaamste is voorloopig dat H. wat beter wordt. En tot ziens dan, in de omstreken van Parijs bv. Ja? Veel hartelijks van jullie

E.

[2.] quel pessimisme extraordinaire! Is jullie depressie weer aan het overdrijven? Hier drijft er net een aan, met een paar regendroppels.

H.gr.B.

1135. *Prentbriefkaart*[1.] *aan J. van Nijlen: Lugano, 21 mei 1932*

Lugano, 21.5.32.

Beste Jan, Om je niet àl te verlangend te maken, ‘gekooide vogel’,[2.]

1. Foto van Lugano-Paradiso en Monte San Salvatore.
2. Onderschrift van mevr. Du Perron. Met een pijl naar ‘eigen’ in de derde regel.
1. Beeldzijde: Foto van Lugano, Giardino pubblico.
2. Toespeling op de laatste strofe van Van Nijlens vers ‘De haven’ uit zijn bundel *Het aangezicht der aarde* (1923). (*Verzamelde gedichten* 1964, p. 77 en 78.)

om uit je bureelen te vliegen, en dezelve dus te laten zonder Overste,[3] zend ik je uit dit 'paradiso' alleen maar een spuitfonteintje; du plus joli effet, overigens! Het klimaat, alles is hier verrukkelijk en er zijn nog maar weinig van die specimina van een nieuw menschenras, die men toeristen heet. Later meer, en nu alleen maar véél hartelijks, van je

E.

Hartelijke groeten,

E. du P.-de R.

1136. *Prentbriefkaart*[1] *aan A.C. Willink: Lugano, 21 mei 1932*

21. 5. 32.

Beste Carel,

Hier is dan een stukje waterkant, niet precies daar waar wij zitten, maar het is *overal* hier even heerlijk en mooi! Waarom kan zooiets niet eeuwig duren? Waarom zijn wij van huis uit 'al zoo weinig ingesteld op eeuwigheid'? Enfin, probeer het toch maar eens met Wilma, als je nog eens een miljoentje verdient, misschien met ons portret. Dag! Vele groeten aan jullie drie, ook van Bep. Later meer.

Je E.

1137 (157). *Prentbriefkaart aan M. ter Braak: Lugano, 21 mei 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1138. Prentbriefkaart[1] *aan A.A.M. Stols: Lugano, 24 mei 1932*

Lugano, 24.5.32.

Beste Sander, We zijn Dinsdag l.l. uit Holland vertrokken, na een kort maar krachtig woord van zekeren ambtenaar van het Voorburgsche stadhuis (meer kort dan krachtig, alles welbeschouwd). Voor eenige tijd is ons adres: Hotel du Midi, Cassarate-Lugano (Zwitserl.). Mocht je nù proeven voor me klaar hebben, zend ze dan

3. Van Nijlen was chef van de vertaaldienst van het Belgische ministerie van Justitie.
1. Foto van Gandria verso Val Saldo aan het meer van Lugano.
1. Foto van Lugano Mercato.

direct. Hoe gaat het je nu in Maastreech? Met hartelijke groeten als steeds je

E.

1139 (158). *Prentbriefkaart aan M. ter Braak: Lugano, 25 mei 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1140 (160). *Aan M. ter Braak: Lugano, 27 mei 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1141. *Prentbriefkaart*[1] *aan F.E.A. Batten en R.A.J. van Lier: Lugano, 29 mei 1932*

Lugano, Zondag.

Beste Freddy en Rudie, Dank, ook namens mej. dr. E. de R. voor jullie felicitaties. We zijn beide zéér benieuwd te weten welke naam je *eerst* raadde (toen je mis ried!) Schrijf dat omgaand. We zitten hier nog wel een paar weken, wschl. tot 21 Juni. Hotel du Midi, Lugano-Cassarate, Zw. Schrijf spoedig weer en laat Rudie zijn verzen sturen. Ik antwoord nog wel eens beter. Met h.gr. je

EdP.

1142. *Prentbriefkaart*[1] *aan A. van Schendel-de Boers: Lugano, 29 mei 1932*

Lugano, Zondag.

Lieve Annie, We hebben hier een vrij goedkoop pension gevonden en denken hier nog de heele maand Juni te blijven; als wij in Parijs komen, zijn jullie dus misschien net weg? Of zouden we elkaar toch nog net treffen, als *wij* wat eerder komen? Wanneer zijn jullie uit Italië terug? Hart. gr. voor allen, ook van Bep, en je E.

Hotel du Midi, Cassarate-Lugano.

1143 (161). *Aan M. ter Braak: Lugano, 30 mei 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1. Foto van het meer van Lugano en de kerk van Castagnola.
1. Foto van Lugano en Castagnola dal Monte Brè.

1144. *Aan W.A. Kramers: Lugano, 30 mei 1932*

Lugano, Maandag 30 Mei.

Beste Wijnand,

Dank voor je brief; het 'vage buitenland' zal wschl. omstreken van Parijs zijn, maar waar precies weten we zelf nog niet. Voorloopig - tot 20 Juni - zitten we in Lugano (adres op de enveloppe), waar we een soort vacantie doorbrengen, wschl. om later des te harder te moeten werken.

Zou je, met het oog op het geld dat ik voortaan voor een groot deel zal moeten verdienen, mij niet aan een vaste rubriek voor *D.G.W.* kunnen helpen? Het liefst had ik de prozakroniek, die Roel nu verzorgt (het zou kunnen zijn dat je langzamerhand genoeg van hem kreeg), anders een rubriek voor Fransche letteren, of schiet ik dan onder de duiven van Jan? Van Engelsche letteren dan; alles is mij goed, mits ik rekenen kan op een vast artikel *iedere* maand, en minstens een tientje (waarvoor ik dan 5 kolom *zal* leveren, als dat het minimum is). Vind zelf maar iets uit en schrijf me zoo gauw mogelijk hierheen wat het resultaat zijn kan. Kan ik nog iets leveren voor *deze* maand? Maar als je een boek hebt, dat daarvoor besproken moet worden (ook vallende buiten de door mij genoemde rubrieken), zend het dan tegelijk met je brief op, want ikzelf zit hier vrijwel zonder boeken.

Ik dank je bij voorbaat. Met hart. groeten je

E.

1145. *Prentbriefkaart*[1] *aan A.A.M. Stols: Lugano, 30 mei 1932*

Hotel du Midi, Lugano-Cassarate, Maandag.

Beste Sander,

Kan je me de proeven van *Mikrochaos* niet hierheen zenden? We blijven hier tot 20 Juni ongeveer; ik zou het dus erg prettig vinden als je het zoo kon inrichten dat ik die proeven hier nog kreeg. Jan zei me, nu vrij lang geleden, dat *alles* getikt was, kan het dan niet verder afgemaakt worden? Hart. groeten, ook aan Greet, en schrijf eens hoe het je nu gaat.

Je E.

1. Foto van het meer van Lugano.

1146. *Aan S. Vestdijk: Lugano*[1.]*, 30 mei 1932*aant.

Lugano, Maandag.

Beste Simon,

Ofschoon je nu wschl. in Gistoux zit,[2.] schrijf ik, zooals je vroeg, naar Den Haag. Mocht je in G. zijn, als je dit ontvangt, schrijf me dan alsjeblieft hoe de toestand daar volgens jou is. Ik telegrafeer straks naar mijn moeder, die mij volmaakt zonder berichten heeft gelaten, ofschoon nu van hier 2 briefkaarten en 2 brieven naar haar toe zijn. Ik maak me nog niet bepaald ongerust over haar toestand, maar ik kan je niet zeggen hoezeer zooiets mij hindert. Ik voel er toch altijd iets in van een 'manifestatie', iets van: ik zal je nu laten zien hoe goed ik begrijp dat ik niets meer in je leven ben, etc. En niets is minder waar.

Ditzelfde geldt voor Simone. Het is voor mij een moeilijk geval; gegeven haar mentaliteit, die voor mijzelf dikwijls nog een puzzle is, weet ik gewoon niet of ik goed doe, of juist niet, met haar van hieruit te schrijven. Ik zou haar niet graag pijn doen, juist wanneer ik denk dat ik het tegengestelde bereik; praat jij eens met haar erover en schrijf me wat ik doen moet. Over jou en haar *hoef* je me niet te schrijven, als dat je onaangenaam is; ik ken nu je scrupules, maar neem één ding van me aan: dat je tegenover mij volkomen vrij bent èn dat ik het grootste vertrouwen in je heb. - Schrijf me daarentegen wèl wat je indrukken zijn van den toestand thuis, ook wat betreft de verhouding tusschen mijn moeder, Gille en Simone.

Ik hoop verder dat het verblijf daar in alle opzichten prettig - of althans boeiend - voor je is, en dat je werkt. Je kwatrijn op de Salvatore, de 2 regens, de roos en het perron[3.] is uitstekend. Ik werk hier nog niet, maar het kòmt wel. Ik las *St. Mawr* van Lawrence, een boek waarin de held Mellors door een *hengst* vervangen wordt; met het gevolg dat de vrouw à la Connie niet (à la Pasiphaë) bevredigd wordt, maar zich in eenzaamheid terugtrekt, wat uiterst droevig is. Het boek is bovendien vrij dom geschreven, vol gesprekken à la

1. Briefhoofd: Hotel Du Midi, Lugano-Cassarate met voorgedrukte plaatsnaam.
2. In het voorjaar en de zomer van 1932 verbleef Vestdijk regelmatig op Gistoux, om er te werken, en vanwege zijn relatie met DP's eerste vrouw Simone Sechez.
3. Niet door Vestdijk gepubliceerd.

Heimburg[4.] of wie je maar wil, plus natuurlijk de hysterische preoccupatie about sex. Daarna las ik met Bep, om me in het Duitsch te oefenen, Weininger,[5.] wat niet minder een teleurstelling werd. Ken je diè idioot? (die nog wel voor een genie doorgaat...) Dan probeerde ik *Sons and Lopers*, maar dat werd me te machtig; dat gekibbel en gedoe in die mijnwerkersfamilie was me tè taai, na al wat ik al eerder te slikken kreeg. Ik ga nu *Barnabooth* herlezen, tot verademing.

Wat je over de *F.M.* en *Les Caves*[6.] zegt, ben ik grootendeels met je eens; ik houd ook meer van het laatste, al is het eerste toch wel 'belangrijker'. Maar ik stoot me minder aan die pederasterij dan jij; ik heb een gevoel dat het mij *heelemaal* niet aangaat, dus blijven het talent en de intelligentie van Gide mij lief, ondanks dit deel van het gegeven. Ik moet de *F.M.* trouwens nog eens overlezen; de *Caves* herinner ik mij veel beter, ofschoon ik het veel eerder las. - Ik had nog lust om een stuk over *St. Mawr* te schrijven, en over het idéefixe dat een groot schrijver soms belachelijk maken kan, maar bah, mijn vacantie is mij liever, op het oogenblik.

We blijven hier nu zeker tot ± 20 Juni. Daarna dachten we een week in Gistoux te logeeren, als dat tenminste kan met Simone. Zij zou dan zoolang naar haar moeder moeten of naar Brussel bv., in het pension Herman; - als zij het *beroerd* vindt (informeer daar eens naar) zou noch Bep, noch ik het prettig vinden om erop aan te dringen. Mijn moeder zou het wschl. heel prettig vinden, maar het moet op een natuurlijke manier kunnen gebeuren, niet geforceerd of ten koste van Simone. Ik schreef er gisteren over aan mijn moeder, maar meer dan een *plan* is het nu nog niet.

De laatste dagen hadden we hier erg veel regen; nu wordt het weer wat beter en ligt Bep weer een zonnebad te nemen op ons balkonnetje. Ik voelde me niet best: moe in het hoofd en 's avonds gedeprimeerd (het zwijgen van mijn moeder en het zonder eenig bericht zijn over Gistoux heeft hier ook schuld aan). Overigens voelen we ons gelukkig en 'vacantievol' - met uitzondering van de rekensommetjes die Bep moet maken om te voorkomen dat wij pecuniair vastloopen, en van dat soort strafwerk qua lectuur, dat we achter ons hebben, want Bep las onder hoofdschudden en gezucht een rotboek van zekeren meneer Daniel-Rops, genaamd *Le Monde sans Ame*,

4. Niet geïdentificeerd.
5. Otto Weininger, *Geschlecht und Charakter* (1903).
6. Gide's romans *Les faux-monnayeurs* en *Les caves du Vatican.*

waarin onze huidige ‘onrust’ zonder een grein genialiteit werd uitgestald (dit laatste om een paar pegels te verdienen aan de *N.R.C.*).[7]

Van Menno kregen we een nogal kort, maar opgewekt schrijven[8]; verder een aardige brief van Greshoff, die je, als je in België zit, nu toch zeker wel zult zien. Ik ` erg aan om een ontmoeting te arrangeeren met ons aller geliefden vriend Jan van Nijlen, die je zeker bevallen zal. En vraag hem dan (J.v.N.), of hij nu gauw wat verzen zendt voor *Forum*, zooals hij mij beloofde. Hierheen, als hij het liever niet direct naar Bouws doet.

Ik wou dat ik je wat aardigers vertellen kon, maar die verleidingsscène schreef ik nu reeds aan Menno,[9] en 2 × gaat me slecht af. Vraag hèm dus bij gelegenheid daarom, als het je nog interesseert. Een volgende keer, als mijn vervelende stemming ten opzichte van Gistoux geweken zal zijn, schrijf ik wel eens gezelliger. Nu moet je dit maar voor lief nemen. Bep zal op den achterkant van dit papier, vanuit haar zonnebadsfeer nog wat inkt laten vloeien, ik druk je hier nu maar de hand. Nogmaals: ik hoop van harte dat je het *prettig* hebt in Gistoux, en ook dat het weer mèt je is. Groeten aan Simone.

Je E.

Beste Simon,

Hartelijk dank voor het Salvatore-kwatrijn (ik noem hem Savonarola, die berg). Ik had jou mijnerzijds het lesbische nummer van Le Rire toegedacht dat Eddy aan Menno zond (voor het gemak van maar één pakje), als tegenprestatie voor de sodomische brief die je ons schreef. Ook wilden wij graag de psychiatrische naam van je weten voor het paardencomplex waardoor de heldin van St Mawr (vraag het aan Menno te leen) bezeten wordt, en dat de goede D.H. overigens als volkomen normaal, clean and healthy beschouwt. O ja, je vraagt nog of de trouwerij leuk was? Reuze-leuk.

Hartelijke groeten,

Bep.

Ik maak dit weer open: daarnet komt een briefje van mijn moeder, heel kort; ze is erg moe, zegt ze. Je bent nu daar, dus gaat dit nr. G.

7. In de *NRC* van 18 juni 1932 (av.) besproken door Elisabeth de Roos.
8. *Bw TB-DP* 1, p. 208-209.
9. Zie *Bw TB-DP* 1, p. 210-211.

1147. *Aan H. Marsman: Lugano,*[1] *2 juni 1932*

Cassarata, 2 Juni 1932.

Beste Hennie,

Dank voor je briefje. Hèb ik je niet geschreven, of was het alleen maar een briefkaart? Hoe gaat het nu met je depressie? Wij hebben het hier opperbest, al valt het weer niet mee; het hotel is niet erg duur (nu we ons voor een maand verbonden hebben, maar 7 frs. = *iets* minder dan fl. 3.50 per persoon en per dag), en ons balkonnetje hangt om zoo te zeggen boven het water. Soms gaan we naar de bioscoop, als de economie het ons toestaat. We denken ± 20Juni van hier weg te gaan, waarheen is nog niet heelemaal zeker, en hangt trouwens ook van de economie af.

Schrijf me uit welk blad dat stukje over de 'louterheid' van mijn cynisme![2] Wat bedoelt die man het goed! Ook *U.D.*? - Het stuk van Van D.[3] las ik. Geen lust om te antwoorden op zooveel neo-cretinisme. Ik voel mij in een te prettige stemming om me door dit gekwaak te laten opschrikken of zelfs maar verontrusten. Vanuit het neo-cretinistisch oogpunt dat nu eenmaal dat des dorpschen onderpastoors is, heeft de klungel immers ook 'overschot van gelijk'? (Vlaamsche, en misschien wel Brabantsche, uitdrukking). Jammer voor dien heer, die zich 'spitst'...

Het lijstje van Maupassant's boeken is alarmeerend! o, veel meer dan Van D.'s polemiekerij. Ik moet je in vertrouwen bekennen dat ik dien M., met zijn algemeen geprezen bondigheid, een stomvervelend realistje vind, en ik vrees dat hij voor jou haast nog erger zal zijn. *Bel-Ami*, een z.g. meesterwerk van hem, is èn als realisme ('boulevard' van dien tijd) èn als satyre (het pretendeert ook nog zooiets te zijn tegen het journalisme, ook al van dien tijd) eigenlijk èrg bête; *Boule de Suif*, ander beroemd werk, is heel, heel erg flauw. *Une Vie* is ook héél beroemd, en iéts beter, maar ook nog knap langdradig voor mijn gevoel; *Mont-Oriol* en *Notre Coeur* heetten 'gewaagd', maar ik kwam er nooit aan toe. Volgens Méral is het boeiendste, en

1. Briefhoofd: Hotel Du Midi, Lugano-Cassarate. Met voorgedrukte plaatsnaam.
2. Niet achterhaald om welk stuk het gaat. Het was in ieder geval niet opgenomen in het *Utrechts Dagblad.*
3. In *De gemeenschap* 8 (1932) 4 (april), p. 233-236 schreef Anton van Duinkerken over DP's geesteshouding onder de titel 'Neocynisme', in het bijzonder n.a.v. het gedicht 'Voor een paradijsvaarder' (Zie 1057).

ook vreemdste, *Le Horla*, dat ik mij nog altijd voornam eens te lezen. Begin daar dus maar eens aan (Méral is wel betrouwbaar, als voorlichter in de fraaie letteren!) en als het werkelijk goed is, zend het mij dan eens ter inzage. *Pierre et Jean* heet nogal geestig te zijn, maar ik ben erg bang voor dien geest van Maupassant. En wat *Fort comme la Mort* is, weet ik heelemaal niet.

Ik heb hier *Barnabooth* voor je, maar ben het zelf aan het overlezen, met Bep. We vinden het allebei weer even verrukkelijk. Je krijgt me alle Gladkovs, Ehrenburgs, Döblins en andere Feuchtwangers cadeau, bij karrevrachten van de reinigingsdienst tegelijk, voor dit eene, werkelijk door-en-door *superieure* boek. Als men één zoo'n boek in zijn 'literaire carrière' geschreven heeft, kan men tevreden doodgaan - of uitscheiden (wat Larbaud ook vrijwel gedaan heeft). En de Donkers, Binnendijken e.a. noemen dit een 'decadente slappeling' of zooiets. Het heele geheim is geloof ik dit: het zijn burgerjongens gebleven, die een literaire draai te pakken hebben, maar au fond nog ontzettend zijn blijven opkijken tegen de literaire *productie* van Schrijver X en Auteur Z. Barnabooth is een likeur van de fijnste soort (om met de onderscheiding van Engelman[4.] te spreken) tegen de grove arak van die modefabrikanten. Ik zag hier laatst een Russische film: *Der Weg ins Leben*. Om je voorgoed van alle communisme en democratische neigingen te genezen! Bah, wat een misère, dat gesystematiseerde prollendom!

Ik ben soms ook erg down, in het gevoel dat er geen plaats voor mij meer is, of zijn zal, in deze wereld.

Laat gauw wat hooren, en wat 'vitaals'! Groeten, ook van Bep en aan Rien; de hand van je

E.

P.S. - Vergeet niet me te schrijven uit welk blad dat knipsel is. Coenen over Helman[5.] is niet slecht, maar *hij* moet zijn smoel houden, die zuurzak!

4. Zie 1057 n 2.
5. In *GN* 30 (1932) 5 (mei), p. 556-557 besprak Coenen *De stille plantage* van Albert Helman. Hij wees op de invloed van Van Schendel, en meende dat het boek een 'nasmaak' gaf 'als van te zoete roomtaart uit een tweedehands Banketwinkel'.

1148. *Aan H. Marsman: Lugano,*[1] *3 juni 1932*

Cassarate, Vrijdag.

Beste Henny,

Dit in aansluiting op mijn brief van gisteren. Ik keek vandaag n.l. mijn kritisch proza door en ontdekte dat ik zoowat een nieuwe bundel klaar heb, waarin o.a. álle Forumstukken komen. Het ding gaat heeten: *Panoptikum en Forum*[2] en ik wou dàt dan maar opdragen aan Bouws. Dan vervalt de opdracht aan hem van *Tegenonderzoek*, en aangezien jij daar de 'held' van bent, of zoo ongeveer, wil ik jou die bundel wijden. Ga je daar accoord mee? Ik vind het mijn beste kritische bundel: het *Gesprek over Slauerhoff*, onze polemiek over poëzie staan erin; het lijkt mij uitstekend als *jij* dat 'nawoord' ervoor schrijft, en *ik* zal niet vergeten mijn vergissing over Büchner[3] te rectificeeren! Maar dat nawoord moet nu zijn, vind ik, zooiets als een 'brief' aan mij, en niet een soort 'studie', zooals je eerst wou doen; het moet ook niet langer worden dan een blz. of drie, vier.

Schrijf of je hiermee accoord gaat.

Ik zal dit morgen eerst verzenden, als Jany hier geweest is; misschien heb ik je daarover ook nog wat te vertellen.

Zaterdag.

Neen, eigenlijk toch niet. Het was heel geschikt en aardig, maar met dat typisch-doodsche laagje dat ieder contact met Jany meer en meer voor mij heeft. En toch is het een alleraardigste kerel. - Hart. groeten, ook aan Rien, je

E.

1149 (163). *Aan M. ter Braak: Lugano, 4 juni 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1150 (164). *Aan M. ter Braak: Lugano, 5 juni 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1. Briefhoofd: Hotel Du Midi, Lugano-Cassarate met voorgedrukte plaatsnaam.
2. Uiteindelijk werd dit *De smalle mens*, opgedragen aan A. Roland Holst. *Tegenonderzoek* werd niet aan Marsman, maar aan Vestdijk opgedragen. Zie ook 1163.
3. Zie 811 n 12.

1151. *Aan J. Greshoff: Lugano, 5 juni 1932*

Lugano, Zondag.

Beste Jan,

Dank voor de 2 brieven en voor de opdracht.[1] Ik vind het vers heel aardig en heb Bouws geschreven dat ik er vóór was. Maar wat zet je er dan boven, als titel? Alleen maar: *Opdracht*?

Je stuk over Van O. en Vriamont[2] las ik met genoegen, al ga je wel wat èrg te keer tegen F. Timmermans, zoodat de analyse van de behandelde boeken als zachtgekookte stukjes vleesch drijven in een overvloedige saus van anti-Pallietersche verbolgenheid. Dit wordt meer en meer een tic van jou, als je niet oppast; het euvel van een toekomstige bundel van je zal zijn, dat *ieder* boek, min of meer aanleiding is tot een preek, vóór de 'happy few' en tégen de anderen, soit, maar toch een preek! Ik wou dat je meer ging schrijven in den trant van je stuk over *Media Vita*,[3] en de literatuurpolitiek wat vergat. Wij hebben het noodige nu heusch wel gezegd, en te veel van het goede schaadt.

Overigens ben je voor V.O. héél zacht geweest, want bedonderd geschreven wàs het boekje,[4] of we dat willen of niet.* En Vriamont, met al zijn Vlaamsche kleurigheidjes, schrijft zeker beter.

Ik beklaag je verder oprecht dat je zóóveel poëzie hebt moeten 'verslaan'. Er zal wel slagerswerk bij noodig zijn geweest, niet? - Gisteren hadden we Jany hier; heel aardig en geschikt, maar toch (wat ik nu *altijd* bij hem heb), un peu *terne*. Er komt meer en meer een doodsche laag over Jany, waardoor hij, ondanks al zijn aardigheid en wat men voor hem voelt, geen werkelijk, ik bedoel: volkomen, contact meer geeft. Vreemd is dat, want heusch, hij was overigens èrg aardig. Het is ook best mogelijk, natuurlijk, dat het aan mij ligt.

Ik heb nu een film laten ontwikkelen en afdrukken aan den overkant van de straat; misschien is er wel iets gelukt, dat hierbij kan.

1. 'Opdracht'. In *Forum* 1 (1932) 7 (juli), p. 450. Dit gedicht opende *Mirliton* onder de titel 'Opdracht aan Elisabeth en Charles Edgar du Perron'.
2. 'Pallieter en antipallieter'. In *Forum* 1 (1932) 6 (juni), p. 392-395.
3. In *GN* 30 (1932) 4 (april), p. 436-439.
4. *De bende van de stronk.*

* Ik bedoel: ook in 'onzen zin' - n.l. pretentieus, gezocht en ongekund tegelijk.

Maar de heele vorige serie was idioot; Bep is niet erg ‘fotogeniek’, d.w.z. ze kan slecht tegen de zon en maakt dan grimassen, die verre van flatteus zijn. En ik wil - per Baccho! stel je in mijn plaats! - dat je een *lief* beeld krijgt van mevrouw Elisabeth du Perron, in afwachting van het uur waarop dat door de werkelijkheid nog tot nul wordt gereduceerd. (Als Bep dit leest, doet ze het op de verkeerde manier! - en *dit* zinnetje nògmaals.)

Kan je mij zenden: *Les Conversations de Méré*? (dat roode boekje; het zou mij kunnen ‘inspireeren’ tot iets dat ik schrijven wil.) En ook *The Gioconda Smile*, in dat Albatross-uitgaafje. Als je alles netjes inpakt, komt het hier aan zonder te beschadigen. Je krijgt alles netjes ook weer terug. (We moeten zuinig zijn en kunnen niet koopen wat niet absoluut nodig is.) - Ik ben ook zeer benieuwd naar de brieven van P.v.O., waarvan er verscheidene tot mij gericht moeten zijn. Ik zag niets van dit boek; zelfs geen proeven!

Vraag Stobbaerts mij het epistel te zenden met onvertogen krabbels. Hij zal Apollinaire zéér goed illustreeren! Wil je hem ook vragen mij te waarschuwen als zijn *Pybrac*[5.] uitkomt? Op Bonnel[6.] en Pia reken ik maar niet meer.

Bep laat je zeggen dat ze het héérlijk vindt dat haar lievelingsauteur (= Hellens) weer aan het schrijven is getogen. Jou bedankt ze hartelijk voor haar mede-opname in de opdracht (dit *zonder* ironie) en ze verzoekt de hartelijke groeten; ze is op het oogenblik te lui, of te verslagen door een Amerikaansche ‘revue’, om een vinger uit te steken. We hebben trouwens vanaf gisteravond verschil van meening over het in de XXe eeuw te houden gedrag van bedrogen echtgenooten, die ‘intelligent’ zijn, of daarvoor doorgaan.

Ik kreeg een briefje van Sander en ga hem schrijven. Tot nader. Veel liefs, ook voor Atie, van ons beiden en schrijf gauw weer.

Je E.

Over die *Opdracht* nog:

In de slotstrofe zou ik zetten, inpl. van ‘zéér oprecht’ -: ‘wél oprecht’. Het eerste is Anth. Donker, het tweede Greshoff. En het klinkt ook veel aardiger; minder nadrukkelijk, ook van *accent*.[7.]

5. *Les quatrains du seigneur de Pybrac* (1576).
6. Vriend van Pascal Pia, boekhandelaar.
7. Greshoff volgde DP's advies op.

P.S. - Alle photo's zijn alweer mislukt; niets dan grimassen; de zon is hier blijkbaar te fel, want ik heb zelden zoo weinig succes gehad bij ijverig werk.

1152. *Aan A.A.M. Stols: Lugano, 5 juni 1932*

Lugano, Zondag.

Beste Sander,

Dank voor je brief. Van Jan hoorde ik dat je, van Parijs terugkeerende in Br. was geweest, maar verder niet veel meer, want je was den vorigen avond moe aangekomen en sliep misschien nog toen hij mij schreef. Beroerd, dat de zaken ook daar niet vlotten! Over de Stendhal schreef ik je reeds mijn bewondering en dank; uit Voorburg; heb je dien brief dan niet gekregen? Maar wat ellendig, als dit nu ook alweer niet gaat. Heb je in Holland ook geen succes ermee? Vraag Beversen eens of hij er een stuk over wil schrijven. Adres: Parkweg 197, Voorburg. Je kunt het doen uit mijn naam; hij zal het zeker graag doen, als hij je er een plezier mee kan doen (hij weet dat ik de tekst bijeenbracht).

Goed, zend dan maar eerst de proeven van *Bij Gebrek aan Ernst*; maar inderdaad, nu liefst eens een volledige proef. Als die eerste vellen afgedrukt zijn, dan graag een exemplaar van zoo'n gedrukt vel erbij, voor het ‘overzicht’.

We hebben het weer hier niet altijd mee, maar er is toch vaak genoeg zon voor enkele mooie wandelingen. Gisteren was Jany even hier uit Ascona, waar hij zich nogal schijnt te amuseeren. Het schijnt dat de Buckl. Wrights in Ascona wilden komen, of althans aan het Lago Maggiore, en dat Jany een héél goedkoop hotel in Ascona voor hen weet. *Dit* hier kan ik je ook aanbevelen: alleraardigst gelegen, zéér geschikte ‘madam’, en frs.7.- per persoon, als je een maand blijft.

Kan je me opgeven waar Larbaud nu zit? Als hij in Parijs mocht zijn, als ik er ben (begin Juli ongeveer), wil je mij dan een briefje voor hem meegeven? Ik zou graag een groot stuk over hem schrijven voor *De Gids*, en wou van hemzelf dan eenige details hebben. Heb jij die *Itinéraire*[1] nog? Of zou hij me die willen geven? Ik zou ook graag kennis met hem maken, na zóóveel vriendschap!

Hartelijke groeten, ook van Bep, je

E.

1. Niet uitgegeven reisaantekeningen van Larbaud.

1153. *Aan S. Vestdijk: Lugano, 5 juni 1932*

Lugano, Zondag.

(Bep schrijft aan haar nieuwe 'mama'.)

Beste Simon,

Hierbij nog een ex. van je verhaal in *Forum*[1]; ik moest een ex. verpesten voor iets wat ik noodig had en mogelijk heb jij hier ook nog wat aan, hetzij om aan iemand te zenden, hetzij als copy voor een event, bundel.

Verder veel dank voor je brief, die mij in menig opzicht uit de onzekerheid haalde. Bep heeft nu het gevoel dat het je wel geneeren moet om telkens aan ons beiden te schrijven en heeft me bij herhaling op het hart gedrukt je te zeggen dat je toch vooral aan mij alleen moest schrijven, als je dat prettiger vond. Ik breng je die boodschap over, maar geloof niet dat jij er een bizondere behoefte aan hebt, ook al zou Simone niet die geheimhouding van je gevraagd hebben.

Ik kan je, wat deze historie betreft, in één zin alles zeggen: ik voel me voorloopig als een outsider 'geboeid' door wat er gebeurt en gebeuren kan. Eerst als er voor jou, of voor S., of voor jullie beiden, iets spaak loopt, zal ik mij er wel daadwerkelijk mee moeten bemoeien. In wat je over haar zegt, kan je groot gelijk hebben: je ziet haar op een andere manier, maar wschl. ook op een heel ander oogenblik, en met andere middelen dan ik. In ieder geval ben ik je werkelijk erg dankbaar voor je brief.

Ik zal Simone wel eens schrijven als ik in België terug ben: van Gistoux naar haar moeder bv. Van *mijn* moeder hoorden we tot nu toe niets, ook niet over dat event, logeeren van ons. - Wat S. precies bedoelt met dat verzwijgen van een ontmoeting tusschen mijn moeder en ons is mij een raadsel; heeft mijn moeder haar dan verzwegen dat zij ons in het hotel zien zou, op onze doorreis hierheen? Of bedoelt S. iets anders? Zoo ja, wat?

Maar ook hierin heb je gelijk: *ergens* moet iets niet goed zijn, en ik vind haar zelf nog bewonderenswaardig geduldig, zooals ze nu is! Ik, de 'intellectueel', zou me wschl. heel anders nog gedragen in haar toestand. Je weet niet hoe lam ik het vind (heusch: zonder het *minste* gevoel van gevleidheid) dat ze nog zoo aan mij 'hecht'; het is nu net of jij een soort doktersrol bij haar moet vervullen, waar ik dan ook

1. 'Ars moriendi'. In *Forum* 1 (1932) 6 (juni), p. 382-388.

nog van profiteer! Ik zal blij zijn als je me eindelijk schrijven zult dat ze niet meer naar me taalt en niets dan jou kent en ziet. Maar dan..., hoe sta *jij* er dan voor, beste kerel?!

Wij hebben hier nog altijd erg veranderlijk weer, maar maken af en toe toch een goede wandeling. Ik schreef voor *Panopticum* een stuk over *St. Mawr*, waarin ik, om jou plezier te doen, een 'droomregel' over paarden citeerde uit Marsman.[2.] Verder kom ik niet tot werken zooals ik zou willen; ik voel me dikwijls ook nogal mat en vaag gedeprimeerd: melancholie over een kern van absoluut geluk (*moet* dit samengaan, psychiater?)[3.] terwijl ik mij nu toch met niets bepaalds kwel. Misschien bêteweg een reactie nog op die 8 maanden - en op de ± 4 jaar, die daar weer aan voorafgingen. Of 6 jaar, 7 jaar, als je de neurasthenie van mijn vader meetelt. O, ik zeg dit niet om het interessanter te maken, alleen uit een behoefte aan 'historische' waarheid!

Schrijf ons spoedig weer. Eigenlijk doen we beiden zoo'n beetje hetzelfde; luieren, wandelen, slapen of wat denken. En met Bep, na Weininger en je brief, heb ik groote en geleerde conversaties, als gisteren over Holst, die uit Ascona even hier was, en zich daar wel amuseerde, beweerde hij, tusschen wat *wij* nu noemen: het ergste hippolagnische thelyplasma. - Jammer dat je Greshoff niets eens opzoekt, niet om de literaire band of de belangstelling, maar voor de gewone, animale gezelligheid. Zijn arrhenoplastische habitus heeft ook een thelyplasmatische inslag, die heel koesterend kan zijn. Maar mogelijk heb je aan tante Henny genoeg, waar Simone je nog vrij laat...

Amuseer je; rust veel; en ontvang onze hartelijke handen.

Je E.

[3.] Dit is maar een rhetorische vraag; op antwoord wordt niet gewacht.

B.

1154. *Aan F.E.A. Batten: Lugano, 5 juni 1932*

Beste Freddy,

Dank voor je brief over Annie, die mij wèl hierheen werd door-

2. 'Het ontmoedigend stokpaard'. In *Forum* 1 (1932) 7 (juli), p. 466-467. Het geciteerde gedicht van Marsman, 'Madonna' opent met de regel: 'Gij slaapt met ons als paarden in uw armen'.
3. Bijschrift van mevr. Du Perron, met een pijl naar de vraag tussen haakjes in de zesde alinea.
3. Bijschrift van mevr. Du Perron, met een pijl naar de vraag tussen haakjes in de zesde alinea.

gezonden - niet voor de volslagen idiote leuterbrief, die je daarnà zond. - Het is ellendig, dat sterven van Annie; vooral na deze eindelooze lijdenshistorie. Ik kan er niet over schrijven; we praten er nog wel eens over.

Wil je Rudie bedanken voor zijn verzen? Maar er is er niet één bij, waarin ik niet van allerlei veranderd zou willen hebben: niet voor mijn particulier plezier, maar voor hem. Ook daarover praten we liever eens. Of misschien schrijf ik hem nog persoonlijk daarover.

Dagdag. Met beste groeten, ook aan Rudie, je

EdP.

Lugano, Zondag.

1155 (165). *Aan M. ter Braak: Lugano, 6 juni 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1156 (166). *Aan M. ter Braak: Lugano, 6 juni 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1157. *Aan R.A.J. van Lier: Cassarate, 6 juni 1932*

Beste Rudie,

Kan je tegen precieze kritiek? Ik bedoel: onomwonden qua terminologie? Hierbij je verzen terug, waarin altijd (op *De Zieke* na, dat ik heelemaal een kreng vind) wel iets aardigs zit, vooral van toon; maar waarvan niet één mij werkelijk bevalt. Ik stuur je alles terug met kantteekeningen[1]; ik vind dit werkje allerbelabberdst en had er veel liever eens met je over gesproken, maar wanneer zullen we elkaar terugzien? Het kan zijn dat ik me hier en daar vergis, en als je je 'gangmaker' Freddy consulteert, zal hij zeker niet nalaten je enthousiast te verzekeren dat ik er niets van begrepen heb, dat je rhythme voortreffelijk is, enz., maar enfin, ik kan je alleen *mijn* reacties openbaren. Trek je er niets van aan en schrijf andere verzen, en stuur me die ook weer.

Freddy schreef me dat je ook zoo'n huwelijksidiotietje in-drukvan-Stols[2] wou hebben. Ik heb er goddank geen meer, maar boven-

1. DP's kantlijnaantekeningen zijn hier afgedrukt tussen de strofen of verzen van Van Liers (cursief afgedrukte) gedichten, met asterisken i.p.v. strepen en pijlen.
2. De gedrukte kennisgeving van DP's huwelijk.

dien wil ik hopen dat het niet waar is? Met hartelijke groeten, ook van ‘Dr. Bep’,
steeds je EdP.

P.S. Ik had je die verzen met een algemeener praatje erover terug kunnen zenden, maar daar had je toch heelemaal niets aan gehad!

Brieven
I

Nog niet tot de slotsom gekomen
Te streven naar het loutere geluk[*]
- En dan, wordt dit ooit volkomen? -
Wil ik weten en ga liever stuk.

Ga liever stuk aan mijn pogen[*]
Uit schijn en schaduw te raken
Dan stil de leugen gedoogen
Die geheel gelukkig kan maken.

Ben niet een vriend van de haard[*]
Stille avond, genegen gesprek
En het bijzijn dat mij bewaart
Voor een snel en roekeloos vertrek,

Maar ik zou mijn zelf willen vormen
Op een hoogte woest en eenzaam
In wind en regenstormen
Waarin ik zuiver vereenzaam.

erg Slauerhoff

Want mijn dagen gaan heen in rust
Maar een leven groeit in het verborgen,
Wordt soms bij schokken bewust.
Hoe weet gij dan mijn dag van morgen?

* louter geluk (niet ‘*het* loutere’) zou minder hangerig zijn
* Dit ‘ga liever stuk’ - herhaling - onaangenaam! een beetje erg ‘gemakkelijk’.
* Deze telegramstijl ‘Ben’ (inpl. van ‘*ik* ben’) *belabberd.*

Het geheim van het binnenste stroomen
Wordt ook mij soms openbaar.
Spoedig weer door donker hernomen
Bleef dit mij, duidelijk en klaar:

Dat deze[*] niet wil vloeien
In een vijver, wat wind in het riet,
Waar witte bloemen bloeien,
Maar naar een hevig bewogen gebied

Ik weet hoeveel ik in mij moet breken
En hoeveel tot leven voeren,
Moet mij zelf soms hevig ontsteken
Tot een groote en heft'ge vervoering.

Ben wel een vriend van de haard
Stille avond, genegen gesprek
Doch mij is geopenbaard
Eens, veel later, een zeker vertrek.

Jij die streeft naar het klein geluk
Bent misschien zeer wijs
En ik vind wellicht stuk-
Geslagen, dit aan het eind van de reis.

Laten wij altijd vrienden blijven
Alles is hetzelfde in wezen,
Zij, die in woeste stormen drijven
Of thuis gerust een boek blijven lezen -
April '32

Dit heele slot vind ik beroerd. Het gedicht is voor mij *uit*, waar ik de streep[3.] zette; de rest is hangerige herhaling, en de twee slotstrofen zijn *leelijk.*

* Wàt ‘deze’?

3. DP heeft de streep gezet tussen de zevende en achtste strofe.

II

Meer nog een vaag besef van later
Dan een duidelijk verhelderd weten.
Ik ben een diep nachtelijk water
Geregeld door verre planeten.

Rijs soms als een vloedgolf naar boven[*]
Val dan weer in eb naar beneden
Maar heb om het blijde gelooven
Een zekere strijd uitgestreden.[**]

Ik keek met nieuwsgierige oogen
Die zochten het wezen der dingen.
Ik lach reeds, maar blijf toch bewogen
Door[*] *stem die zich niet laat verdringen*

En maant tot een zeker afscheid
Van wat ik te voos heb bevonden,
Jij weet dat dit niet tot geluk leidt
Noch naar gelukzalige verbonden.

Ik wilde zoo graag klaarder schouwen
En leven in trots en in moed.
Komt eens het morgengrauwen[*]
Van mijn wezen, dat ik bevroed

Dan zal dit trotsch zijn en eenzaam
Van het kleine geluk veren vervreemd[*]
Omdat zijn weten langzaam
Hem vele dingen ontneemt.

Dan zal het verafgelegen
In gebieden hoog en koud
Machtig lachen in de regen
Versteenen als ik veroud.[*]

* Waarom toch dat weglaten v/h pers. voornaamw.? 'Rijs'...
** 'Een *zekere* strijd' is erg vaag; ook van klank, in dit verband.
* hier dan maar: '*een* stem'; de maat is toch slordig genoeg...
* Dat 'morgengrauwen' is ook erg raadselachtig.
* Hier is 'van kle*in* geluk' beter; korter.
* Neen! verou*der.*

Ik schrijf dit in krachtig verrijzen
Ga morgen veel vlakkere wegen.
Dit maakt mij nog niet tot de wijzen
Die over het komende zwegen.
Mei '32

Het geheel is erg vaag en sloom.

III

Geloof je niet dat in het uur
Dat je stil voor je zit te kijken
Bij een vrouw en een knappend vuur
Ik zacht naast je neder kan strijken

En - wel met een wetende lach -
Kan luisteren naar je verhalen.
Dan, dieper, door wat ik zag
Beminnend geluk van de dalen.[*]

Je stilte zal ik niet verstoren
Ik ben dan zelf met stilte saamgeweven.[*]
Ik zal begrijpend naar je hooren
En denken: het is geen kwaad te leven.[**]
Mei '32

IV

Liefde ga ik niet voorbij -
Denk je dat ik haar[*] *verwoesten zou?*

Liefde geef ik, ànders medelij
Aan de enkele[*] *begeerde vrouw.*

Weten[*] *is nog geen ontberen*
Geen verlaten van de goede aarde.

* Wat *beteekent* dat??
* rotregel; van maat afschuwelijk en dat 'saamgeweven' banaal!
** Dit is vreeselijk! Waarom dan niet: 'Het is soms wel lekker te eten'?
* Wie? De 'Liefde' of de 'haar' = 'zij' van 'o, mon cher!'
* 'Enkel' toch, niet 'enke*le*'?
* Wat is toch dat verdomde 'weten', waar je het telkens weer over hebt?

Altijd zal ik moeten keeren
*Tot dit goed geheim, het onverklaarde**
Maar wat ons in deze dingen scheidt
Is dat ik toch niet zou blijven
*Kussen, gaan zouv*** *In een andere tijd*
*Andere oogen vond en andere lijven.****
Mei '32

V.

Zooals ik aan een vrijer wezen denk,
Droom jij van innigheden.
*Geloof mij, geluk is een kostbaar geschenk**
Zoo gewonnen, en zoo weer vergleden.

Jij gaat met een zeker doel op weg:
Een klein geluk in warm licht zoeken,
*In een zonnige stad, achter bloeiende heg**
Met kinderen en bloemen en boeken.

*Maar ik die de maat van de** *blijdschap vermoed*
*Wilde trachten naar iets dat ik veel*** *vager ken.*

*Maar wie weet wat ik nog in het** *voorbijgaan ontmoet,*
*En soms nog gelukkig ben.***
Mei '32
Rvan Lier

De Zieke

*Moeder, wilt gij de gordijnen sluiten?**
Groen loof en helder licht doen pijn.
Het is zoo blij en vroolijk buiten,
*Stel tusschen mij en blijdschap een** *gordijn.*

* rotregel, hangerig, slordig, uit zijn krachten gegroeid.
** allerberoerdst, zoo in één adempje.
*** Slauerhoff, en dan nòg slordiger!
* Nou, alsjeblieft!
* maak er: 'bij een...' van
* Dit 'de' kan daarentegen beter weg
** Dit 'veel' kan ook weg, om de regel wat meer pit te geven.
* In ''t' dan, niet 'het'.
** Wat is dat voor een syntaxis? een beetje tante Betje?
* Deftige toespraak, tot de moeder!
** Dit 'een' een beetje erg precies; één maar? Niet liever twee?

Ik begeer, maar is dit nog begeeren
Alleen de rust in koele duisternis.
De wil is dood, ik kan mij niet verweren.
Als alles, alles nu maar over is.

Dit is wel erg somber...

Gij gaat zoo zacht met uwe zachte handen
Maar uw bewegen is zinledigheid[*]
Ik ben reeds zoo vervreemd. Tusschen de wanden
Begint een deel reeds van de eeuwigheid.[**]

Waarom weer heftig te bewegen
En driftig naar een doel te jagen
Mij blijft toch elke zin verzwegen
Van al mijn zinnelooze dagen.

Rààr is dat!

Alleen voor deze zachte pijn
Zou ik nog blijven willen, enkele uren.
Voor mij gebed noch medicijn
Ik kan het licht niet meer verduren
Rvan Lier

Sentimentaliteit op St. Nicolaasrijmen.

1158 (168). *Prentbriefkaart aan M. ter Braak: Morcote, 8 juni 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1159. *Aan H. Marsman: Lugano,*[1.] *8 juni 1932.*

Cassarate, 8 Juni
Beste Hennie,
Dat was een lange brief, waar een heeleboel in stond. Ik vrees dat ik deze keer niet behoorlijk op alles zal antwoorden, want we hebben vandaag eindelijk weer een mooie dag en moeten daarvan pro-

* Néén! dat is toch al te rhetorisch!
** Dit lijkt erg op bestaande verzen.
1. Briefhoofd: Hotel Du Midi, Lugano-Cassarate met voorgedrukte plaatsnaam.

fiteeren voor langere wandelingen. Gelukkig tikt Bep op dit oogenblik een artikeltje voor *Forum*[2.] (over een Amerikaansch 'modern jaarboek', bij Servire uitgegeven!)

Wat je over jezelf zegt lijkt mij over het algemeen juist, maar overdreven naar de kant van het pessimisme. Als je 'drie confessies'[3.] af zijn, sta je er weer geheel anders tegenover, dat zal je zien. En waarom zou je een romanfabrikant moeten worden, in het genre van die heeren, die Anthonie Donker ambtshalve zoo bewondert? Eén goed boek is ook best, soms beter zelfs. Dat houd ik mijzelf ook voor.

Dat Rien dan van dàt boek zal houden is op het oogenblik mijn droom. Maar *Barnabooth* is zoowat mijn maximum van 'mogelijkheden'. En jij zou er dan wschl. al het zintuig voor missen. Vervelend is dat! Ik stuur je dit boek nu binnenkort, maar als je het niet echt prachtig vindt, wil ik het wel graag terughebben, voor Bep of voor een ander. - Je moet verder, wat mijn 'menschelijke waarde' betreft *dit* aan Rien zeggen: ik moest zoo abject beginnen, om zoo vol moraliteit te kunnen zijn, als ik het nu ben. En kijk nu eens naar het bedroevende schouwspel van mijn zuiverste tegenstelling, Anthonie Donker: die moest zoo vol moraliteit beginnen om nu zóó abject te kunnen zijn...

Ik heb, tusschen haakjes, voor mijn 4e bundel cahiers, nu wèl geantwoord op Theun en Thonie en zelfs op Ton (van Duinkerken).[4.] Jammer dat het niet in *Forum* komt, want het portret dat ik daar van Thonie geef, zal ook *zijn* olifantenhuid wel te machtig zijn. Maar ik heb geen trek om telkens met Menno en Roelants te harrewarren (hoe vriendschappelijk dan ook) over gepolemiseer van mij, dat meer of minder 'gewenscht' is; dan maar heelemaal *niet* meer; ik bedenk dan nog wel andere stukjes voor het panopticum.

Hoe het hier in Augustus zal zijn, kan tegenwoordig niemand bij benadering zeggen. The climate is out of joint...[5.] Wij hebben nu nog

2. 'Het "orphische" vuur op het "mantische" altaar'. In *Forum* 1 (1932) 8 (augustus), p. 521-524. (Bespreking van *Transition 1932, an international workshop for Orphic creation*. Den Haag (Servire) 1932.)
3. 'Naamloos en ongekend', 'Dichten over den dood' en 'Drijfzand'. Het eerste stuk werd opgenomen in *Forum* 2 (1933) 1 (januari), p. 54-56, het derde in *Forum* 2 (1933) 8 (augustus), p. 614-618. Zie ook 1206 n 4.
4. 'Anthonie Donker als autoriteit' in *Forum* 1 (1932) 12 (december), p. 801-806 (*Vw* 2, p. 436-445).polemiseerde DP wel met Donker en De Vries, echter niet met Van Duinkerken.
5. Variant op *Hamlet* I, r. 188 'The time is out of joint'.

voortdurend regen! Misschien is het in Aug. ondragelijk warm, ofschoon het seizoen dan weer opent.

Het gezelschap van Bruning en Binnendijk hindert me niet erg, omdat àl deze opinies tenslotte de grilligste en minst berekenbare dingen zijn die ik ken, in de literatuur. Af en toe ben je het dus hevig oneens met je beste vrienden, en eens met de zotten; tant pis voor iedereen. Bep en ik vinden beiden *Mädchen in Uniform*[6.] zoowat de éénige werkelijk superieure film die sedert jaren vertoond werd; ik schreeuw nu naar het balkon: - Bep, is die film ook filmisch goed? - Bep antwoordt: - Ach, natuurlijk. Hij is filmisch absoluut goed omdat hij adequaat is. Alleen het slot is iets zwakker, omdat de oude directrice naar beneden gaat en de jonge menschen boven blijven, wat een soort contrast suggereert als tusschen hemel en hel. Maar dat is ook het éénige zwakke punt in de heele film! - Nu, wat jij nu? En *ik* voeg erbij dat Dorothea Wieck de eenige superieure vrouw is, die ik in eeuwen tusschen de filmsterren heb gezien. Althans in *deze* film, moet ik er misschien voorzichtig bij zeggen.

Ik geloof dat je gelijk hebt wat betreft de stijl van mijn Lawrencestuk.[7.] Maar never mind, de inhoud behoort toch wel tot het beste wat ik op dit gebied ooit gaf. Ik schreef het ding nogal moeizaam, misschien omdat ik er ook te veel in wou zeggen.

Wat je zegt over ‘zelfingenomen arrogantie’ is curieus. Eigenlijk geloof ik dat zooiets zich alleen voordoet als de schrijver je niet ligt. Voor een andersdenkende moet Multatuli bv. wel de arrogantste betweter zijn die ooit het papier bevuilde. Maar voor eensvoelenden een prachtvent; en dan doet de heele vraag van al of niet arrogant zich niet meer voor. Ik zou nog iets anders kunnen bedenken: n.l. dat de theorieën van iemand je wel liggen, maar dat je zijn toon te hoog vindt voor zijn intelligentie. Maar, met alle bescheidenheid: ik geloof niet dat dat bij mij precies het geval is. Alleen heb ik nooit dat ‘literaire respect’ kunnen voelen dat de meeste schrijvers hebben voor oudere voorgangers bv., zoo Jany voor Boutens. Als een vent mij verveelt, heb ik geen enkele neiging me verder te bekommeren om zijn literaire pedigree. Misschien *lijkt* dit ‘arrogant’?

En bovendien: arrogant lijken voor hen, die zoo over mij denken

6. Film van Leontine Sagan, onder artistieke leiding van Carl Fröhlich (1875-1953), spelende in een Pruisisch meisjespensionaat.
7. ‘D.H. Lawrence en de erotiek’. In *Forum* 1 (1932) 6 (juni), p. 361-365 (*Vw* 2, p. 421-435).

(Van Nie,[8] Donker en nog een paar anderen) is toch ook wel het aangenaamste wat mij gebeuren kan? (Ik zeg dit heusch in alle oprechtheid.) - Wat jij het 'superieure mokken' noemt, kan ik veel beter meevoelen, desnoods als verwijt. Maar waarom *niet* 'superieur mokken'? Vind jij het dan zoo'n lollige boel, als je om je heen kijkt, in de literatuur? Of zeg jij ook 'ja' tegen het leven, op de manier van Donker?

Over Slau gaan weer de raarste geruchten, nu in verband met dien danser Alexeï,[9] waar ik je, meen ik, over sprak. Jany hier was ook al ingelicht, door Ernst Leyden, en ik kreeg een 'superieure roddelbrief' van Bouws. (Wil je dit ook voor je houden?) De menschen moesten heusch wat meer met zichzelf bezig zijn inplaats van te probeeren allerlei dingen uit te knobelen, waarvoor ze geen enkel serieus gegeven bezitten. Er wordt in *Kring*-milieus een stemming gemaakt tegen Slau, en z.g. vóór Darja, waardoor hij mij sympathiek zou worden, als hij niet al mijn vriend was. Hij mag vele fouten hebben, maar voorloopig praat niemand me uit het hoofd dat hij, ook als mensch, niet 3 × zooveel waard zou zijn, als bijna ieder specimen van dat roddelvee. Ik heb één ernstig bezwaar tegen Vic; dat hij op dit gebied ook zoo'n matador is; en zijn intelligentie maakt dat hij argumenten verschaft aan allerlei pauvre sires, die hij beter onder elkaar kon laten klungelen over het geluk van X en het ongeluk van Z.

Er bestaan 2 bekorte edities van *Leuwen*; de eene, die vnl. Lucien en Mme de C. geeft, heet *Le Chasseur Vert*, maar voor zoover ik weet bestaat er alleen een héële dure uitgave van, geïllustreerd door Laboureur. De andere is de bewerking door Jean de Mitty en heet *Lucien Leuwen ou l'Amaranthe et le Noir*, in 2 dln., destijds niet al te duur, maar die nu wel uitverkocht zullen zijn. Maar misschien bestaat, of komt, er nog eens een goedkoope druk van *Le Ch.V.*, dat voor jou dus de aangewezen tekst zou zijn.

Jan Engelman schreef inderdaad een lovend artikel over Koch.[10] Maar in een nogal dikke stijl weer. Het is gek dat hij zoo goed schrijft in *De N. Eeuw* en dat zijn stijl voor mijn gevoel direct bedonderd wordt, als hij het 'mooi' gaat doen. Er komt dan zooiets in van: 'pas op, nu gaan we schrijven voor en over de eeuwigheid', dat me tegenstaat als de geur van levertraan. Maar soit, het stuk is natuurlijk

8. J.A. van Nie, medewerker aan *Opwaartsche Wegen.*
9. Zie 1017.
10. In *Forum* 1 (1932) 7 (juli), p. 443-449.

best en zal menigen lezer zeker imponeeren! En dat is misschien nog wel de hoofdzaak voor Koch.

Doe E. en K.[11.] mijn hartelijke groeten, bedank Rina voor me en zeg haar dat ik ook als scribent mijn best zal doen. Hartelijks voor jullie beiden, ook van Bep; de hand van je

E.

P.S. Ik zal Van der Meulen een kaartje sturen. Zijn adres is toch: Lange Nieuwstr. 40. Daarheen zond ik ook zoo'n trouwannonce. - *Ik kocht hier Kleist!* - *Het Pistoolschot* is beroerd door de vertaling van Van W., die zéér dunnetjes is.

1160. *Prentbriefkaart[1.] aan J. Greshoff: Lugano, 9 juni 1932*

Lugano, Donderdagmiddag; 4 uur.

Beste Jan, Dank voor je brief en de allerkwiekste krabbels van Stobbaerts. Adres van Jany: c/o Mevr. Fröbe, Villa Gabriela, Ascona. - Verder zal je ons spoedig zien, want vanmorgen kwam hier een telegram dat mijn moeder ernstig ziek is. Onze bagage wacht al in het station, wij gaan over 2 uur en zijn morgen ± 9 uur in Brussel. We gaan dan direct door naar Gistoux, vandaar dat ik dit nog even schrijf. Laat Méré niet meer zenden, Huxley[2.] gaat in mijn koffer mee terug. Je copy is naar Bouws. Nu, de rest mondeling; misschien Maandag? Hart. groeten van ons voor jullie,

Je E.

1161 (169). *Briefkaart aan M. ter Braak: Lugano, 9 juni 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1163. *Aan H. Marsman: Gistoux, 13 juni 1932*

Gistoux, Maandag.

Beste Hennie,

Dit in haast. De toestand hier is zeer weinig bevredigend: niet di-

11. Engelman en Koch.
1. Foto van Lugano en Monte Brè.
2. *The Gioconda smile.*

rect levensgevaarlijk nog, maar toch treurig. Mijn moeder is uiterst zwak en eet zoo goed als niet, heeft iedere dag hooge koorts en het gewone zwakke hart. - De zaken laten zich ook zeer donker inzien. Ik ben niet gedeprimeerd, maar sta onwennig en, zoolang mijn moeder leeft, altijd nog half verlamd tegenover dit alles. Simone is in Brussel, eischt Gille op en wil met Juli een appartement met hem betrekken; het geld ontbreekt. Morgen komt hier iemand die een hypotheek geven wil op het kasteel; hoe lang zullen diè duiten dan duren? Enfin, over de heele linie *moeilijk*. Voorlopig schrijf ik dus misschien niet meer. Je stuk[1.] was *zeer goed*, zeer 'nuttig' ook. Ik gaf Vestdijk nu *Tegenonderzoek*, jou later dan iets 'creatiefs'; goed?

Met hart. groeten, ook van vrouw tot vrouw, een hand van je

E.

1164 (172). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 13 juni 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1165 (174). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 14 juni 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1166 (175). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 15 juni 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1167 (177). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 16 juni 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1168. *Aan S. Vestdijk: Gistoux, 16 juni 1932*

Gistoux, Donderdagavond.

Beste Simon,

1. In *DNE* 772 (9 juni 1932), p. 1163-1164 schreef Marsman over de 'provincialistische' romankunst van Antoon Coolen onder de titel 'Der Weg zurück'.

Dank voor je brief. En tegelijk ontvingen we een *N.R.C.* met een daverende kritiek over je van Vic Vriesland.[1] We zijn allebei werkelijk zéér in onzen schik over dit stuk, dat je meteen ‘côteert’ onder

1. In de *NRC* van 18 juni 1932 (av.) besprak Victor E. van Vriesland schrift 6 van *DVB* 9 (1932), Vestdijks bundel *Verzen*. Als invloeden noemde Van Vriesland: Slauerhoff, Nijhoff, Van Goens, Dèr Mouw, Du Perron, Den Doolaard en Hendrik de Vries.

alles wat eenigszins gevoel heeft voor poëzie, in Holland. Als Vic over dézen bundel al zoo verrukt is, wat zal het dan later worden? - En zoo contant als je wordt bediend! Ik ben Vic weer erg toegedaan voor deze ijver; het is trouwens werkelijk een puike kerel.

Die ‘invloeden’ zijn wel erg *voulu*; als je absoluut wil, kan je deze dingen bij elkaar brengen (behalve Den Doolaard, dien ik bepaald voor geen korrel in je werk zie!), maar wat lijkt op die manier niet op iets anders? Enfin, het eindstuk maakt ieder voorbehoud goed, en je bent nu wel verzekerd van een minstens even goede kritiek op je volgende bundel.

Wil je die plaatsing van *De Opvolgster*[2] met Bouws of Menno behandelen? Die zitten er op; Bouws is in dit geval zelfs beter, en hij zal nù zeker (meer dan ooit!) met je wenschen rekening houden. Schrijf hem dus een briefje, als je hem niet in persoon wilt opzoeken. - Ik vind je eerste bundel niet zóó Kelk-Van W.-achtig, bij nadere beschouwing; maar de keuze is inderdaad *niet* goed; ik bedoel altijd: vergeleken met ‘wat je waard bent’. Ik heb met Bep het ding nu geheel, en rustig, overgelezen, en we hebben, onafhankelijk van elkaar, een keuze eruit gedaan, die bijna geheel klopte (het eenige verschil was één gedicht voor haar, dat ik niet gekozen zou hebben: *De Afwezige*) en 3 gedichten voor mij, die zij had overgeslagen: *De Meid en Oude Prent*. De rest bestaat uit: *De Dienaar, Het Sonnet, De Oudste Vrienden, De Vluchteling, Het Amortje, Herinnering, De Kindsche Ex-Tricoteuse, De Nieuweling onder de Heksen* (hiervoor voel ik ook iets minder dan voor de rest), *Horlepijp 1808, Maraboe, Witte Uil*. - Ik voel ook nog wel voor *De Fakir*, en natuurlijk voor *Christiane's Huwelijk* (dat Bep nu half en half ‘te gek’ vindt). Het *Caroussel* vind ik maar hàlf gelukt.

Krijg ik ook nog een ex. van je? Of is alles al naar de familie of zoo? Hoeveel exx. kreeg je?

Simone zag ik dus een paar dagen geleden; ze was erg nerveus en zielig, maar aardig en gewillig, wanneer ze niet over mijn moeder praat; verder klaagde ze over misselijkheid (ik heb haar gezegd naar onzen dokter, Stultjens, te gaan). Ze is met Atie Greshoff op zoek gegaan naar appartementen, maar heeft tot dusver niets gevonden; daarvoor is immers ook geld noodig, en dat heeft ze niet, en ik heb 't ook niet, vóór die hypotheek hier afgesloten is. Maar tot eind van de maand kan ik haar wel helpen, dus in ieder geval blijft ze rustig

2. In *Forum* 1 (1932) 10 (oktober), p. 627.

in dat pension. Het zieligste voor haar is niet alleen dat ze zelf zoo weinig 'ressources' heeft, maar ook dat ze zoo goed als niemand kent in Brussel, met wie zij kan omgaan (behalve die eene zuster en de Greshoffs dan). Dus, morgen zie ik haar weer, en verder-zoeken naar een niet te dure woongelegenheid blijft de boodschap. Ik zal je van nadere stappen in deze en andere richtingen op de hoogte houden. Zaterdag en morgenavond (Vrijdag) blijven Bep en ik in Brussel; Zondagavond zijn we weer hier terug. Schrijf me maar veel, als je dat prettig vindt. De heele toestand is moeilijk, en ik heb mijn portie alweer *volop* beet, maar dramatiseeren brengt ons alleen wat lager. Mijn moeder gaat wel vooruit. Tante Henny vertrekt morgen van hier.

Dank voor die opdracht van *De Opvolgster*. Het zou inderdaad prachtig zijn als Zijlstra je volgende bundel nam. Wat komt daar nu in en hoe zal je hem ditmaal noemen? *Gedichten*, voor de variatie?

Met hartelijke groeten, ook van Bep, steeds je
E.

P.S. Het gedicht op Baudelaire[3.] is aardig, maar de 2e regel hindert mij. *Hij* slokte haar geduld op! Waarom zet je niet: 'met ongeduld'; dat zou ook minder gezocht en verkeerd-precieus zijn. - Hèb je die bespreking van Vic? Anders heb ik hem hier voor je.

1169 (178). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 17 juni 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1170 (180). *Briefkaart aan M. ter Braak: Gistoux, 18 juni 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1171 (181). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 19 juni 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1172. *Aan F.E.A. Batten: Gistoux, 21 juni 1932*

Gistoux, 21 Juni.

Beste Freddy,

Ik ben uit Lugano hierheen geroepen door een telegram, omdat

3. 'Hotel du Grand Miroir'. In *Verzamelde gedichten*, deel I, p. 68. De eerste regels van dit gedicht luidden in de uitgave van *Berijmd palet*: 'Er kwam een dag dat de propriétaire / Zijn laatste geld verzwolg, met haar geduld'.

mijn moeder weer goed ziek was. Het gaat nu weer beter, maar ik heb de handen vol met het opruimen van allerlei ‘zaken’, waar ikzelf ook niets van begrijp.

De 4e druk van *N. Geluiden* zag ik; wat jij ervan denkt is ook zoo ongeveer mijn gevoelen. Alles bijeen genomen *blijft* het een vervelende bloemlezing (en helaas nog steeds de beste die we hebben!) Dank voor de 2 knipsels; zeer fraai, inderdaad; vooral dat van Kwak.[1.]

Coster komt in het volgend nummer en zal het Forum blijven overstroomen tot en met December. Goed?

Ik houd hier op, omdat ik geen tijd heb. Bedank Rudie voor zijn brief (roerend zijn jullie aanteekeningen over-en-weer over elkaar en ik heb van deze zijlichten natuurlijk behoorlijk geprofiteerd!) en tot een volgend maal.

Met hartelijke groeten, je

EdP.

De Portugeesche verzen van Sl. in *Helikon*[2.] behooren tot het allerbeste wat hij ooit schreef. Die 2 versjes in *Forum*[3.] vond ik matig. *Het Verboden Rijk* dreigt nog heel lang te zullen doorgaan.

In haast.

1173 (182). *Prentbriefkaart aan M. ter Braak: Nijvel, 21 juni 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1. DP noemde Borel, o.m. gespecialiseerd in Chinese literatuur, Hang Wang Kwak. In *Het Vaderland* van 12 juni 1932 (okt.) had Borel het juni-nr. van *Forum* besproken, en opgemerkt dat het daarin opgenomen gedicht van Jaap van Gelderen, ‘Noodklok’, waarin de dreiging van Japan ter sprake kwam, getuigde van een volslagen onwetendheid met de toestanden in het Verre Oosten. Ook maakte Borel toespelingen op Gistoux, dat hij herkende in Vestdijks verhaal ‘Ars Morièndi’, dat ook voorkwam in het juni-nr. van Forum.
2. ‘Aankomst’, ‘Vida triste’, ‘O Engeitado’ en ‘Saudade’. In *Helikon* 2 (1932) 1 (januari), p. 3-9.
3. ‘Epitaaph’ en ‘Volkswijze’. In *Forum* 1 (1932) 6 (juni), p. 390-391.

1174. *Prentbriefkaart*[1] *aan J.A.A. Engelman: Nijvel, 21 juni 1932*

Nivelles, 21 Juni.

Jan Engelman, Jan Engelman,
Ook déze man slaat wat-i kan
Om te verdrijven alle twijfel;
Maar de hypnose van het kwaad
Doet ons hem zien zooals hij staat:
Een halfgebakken Jan-van-Nijvel,
Met een te stijve ruggegraat.

Mààr... hij is *verguld*!

Je EdP.
E,,,,dR.

1175. *Briefkaart aan J. Greshoff: Gistoux, 21 juni 1932*

Gistoux, 21 Juni.

Beste Jan,

Er is weer kans op dat ik Donderdag *niet* in Brussel kom, omdat dan allerlei menschen hier komen die de auto noodig hebben, geloof ik. Als we dus nog iets hebben af te doen samen, doe het dan even per brief. Je krijgt nog geld van me voor die kiekjes. Geef anders alles op aan Atie en Angèle. En o ja, Bep wou graag *Le Petit Ami lezen*; en jij hebt mijn (jouw ex-) exemplaar teruggenomen, in afwachting van, - of liever vooruitloopend op, die pracht-editie van dat comité met vicomtesse Zus-of-Zoo tot secretaresse, die tot dusver alleen maar 40 pop van me heeft geëncaisseerd. Als die editie nu ook blijft steken, vanwege de crisis, dan krijg ik mijn ex. toch van je terug? In ieder geval nu wel graag even te leen; dus geef dat dan ook aan Angèle of Atie. Is Simone nog gekomen en heeft ze wat gevonden? Het beste met de reis naar Holland, veel liefs van ons beiden, ook voor Atie, en tot spoedig.

Je Ed.

1. Beeldje van Jan van Nijvel in de klokketoren van Nijvel.

1176. *Aan H. Marsman: Gistoux, 21 juni 1932*

Gistoux, 21 Juni

Beste Hennie,

Dank voor de 2 contracten, en de aan S. gezondene. Alles is nu in orde. - Ik was zooeven (2 uur geleden) in Nivelles, voor een onderhoud met den advocaat van mijn moeder, en verzond een kaart aan Jan Engelman, maar naar jouw adres, omdat ik het zijne maar niet onthouden kan. Thuiskomende vind ik je briefje. Ik moet je ook nog over Kleist schrijven, maar wacht daarmee tot ik wat verder ben in *Michael Kohlhaas*, dat ik met Bep samen lees, maar dat niet opschiet, vooral niet in de gegeven omstandigheden.

Dank ook voor het stuk uit *De Zondag op tijd*.[1.] Die Van D. is toch een aartsstommeling, blijkt me meer en meer; hij is zelfs te stom om te begrijpen wat hem wordt uitgelegd en wat hij in zijn katholieke boerelulligheid moest slikken zonder meer. Maar *jouw* zwakheid was dan ook onvergeeflijk: hoe kreeg je het in je hoofd om mij te noemen? Ik weet nu één ding: dat de brave Van D. althans met veel aandacht het stukje gelezen heeft dat ik hém wijdde (in *Vr. of Vijand*, meen ik).[2.] En van zijn gekwaak zou ik mij niets aantrekken, als het niet nog om andere waarden ging. Om die 'andere waarden' spijt het mij dat jouw stuk, dan zònder mijn naam, niet in *Forum* heeft gestaan, want deze mise-au-point was werkelijk noodig. Als ik jou was, deed ik dezen Van D. ééns de eer aan hem te vertellen hoe dom hij is en hoe hardleersch. Maar jij voelt daar zeker niet voor? Enfin, *ik* ben blij dat hij mij tenminste die 'secundaire' dingen en 'hulpvermogens' toekent, en zelfs 'stijlkwaliteiten' boven die van Coolen! 'Combien il est plus flatteur de voir un critique se forcer au dénigrement' enz. (Gide). Als de kloen minder *stom* was, verdomd, hij werd me nog sympathiek. Van Ostaijen, zóó overgelezen,[3.] viel mij erg mee. Later meer.

Je E.

1. In 'Provincie of Europa?' in *De tijd op zondag*, bijvoegsel van *De tijd*, van 18 juni 1932 reageerde Van Duinkerken op het in 1163 n 1 genoemde artikel. Hij meende dat Marsmans kritisch beginsel 'alleen maar leiden kan tot de absurditeit, dat men mislukkingen als "Een Voorbereiding" wegens den goeden wil tot Europeanisme gaat verheffen boven een geslaagd geschrift als "De Goede Moordenaar", omdat dit naar den geest "provinciaal" zou zijn.'
2. *Vriend of vijand*, p. 63. (*Vw* 2, p. 144)
3. *Brieven uit Miavoye*. Antwerpen 1932.

[4.] Kan je niet bij Engelman of een ander die laatste naam in *N.G. 3*e *druk*[5.] nakijken, het is voor mij van belang.

Volgende morgen: Ik heb nu 50 blzn. *Kohlhaas* gelezen; het is reusachtig goed! Uitgave Insel-Verlag-Leipzig, prijs ± fl.3- Latijnsche letter, titel: H. von Kleist, *Erzählungen.*

1177. *Aan A.A.M. Stols: Gistoux, 22 juni 1932*

Gistoux, 22 Juni '32.

Beste Sander,

Dank voor je brief. Inderdaad ben ik weer per telegram hier geroepen en zit nu weer, Dieu merci, in de oude rotverwikkelingen! Zoolang ik niet ergens een baantje heb, dat me in staat stelt, geheel vrij van dit alles te 'bestaan', zal het wel zoo blijven. Mijn moeder krabbelt er alweer aardig boven op; dàt is dus nog het ergste niet, maar de zaken gaan allerberoerdst.

Ik ben hier tot ± 1 Juli; daarna?... Ik schrijf je wel weer waar ik ben, als ik de proeven nog niet heb. Angèle verkoopt zoo goed die serie *Standp. & Getuigenissen*; kan je niet wat spoed zetten achter mijn 3e deel en Donker's *Pegasus*? - Hoe gauwer je me de proeven zendt, hoe beter.

De copy van Slau[1.] zal ik hier voor je in orde maken, maar zend mij daarvoor *alle* Chineesche vertalingen van hem die in *Helikon* gestaan hebben; want die zijn natuurlijk weer incompleet. Als je me die, nauwkeurig door jou verzameld, per keerende post stuurt, bezorg ik je 2 dagen later een persklare copy van dien Chineeschen bundel.

Weet je in welk blad Beversen over Stendhal schrijft? Als het niet in *D.G.W.* is, zal ik voor dat blad ook een artikeltje erover brouwen, al is het onder pseudoniem. Of wil Jan het misschien doen - of deed hij het? (Ik ben n.l. bang dat het, door B. of een ander, uitlekt dat *ik* de samensteller ben.)

Ik weet nu niet meer wanneer ik in Parijs zal zijn, en zelfs of ik er nog kom. Simone en Gilles moeten eerstdaags ook in Brussel worden geïnstalleerd. Als ik er begin Juli zijn, dan schrijf ik je; we

4. Op achterzijde envelop geschreven.
5. G.A. van Klinkenberg.
1. Van de herdrukken van *Het lente-eiland* en *Yoeng Poe Tsjoeng.*

gaan dan (als jij kunt overkomen) samen naar Larbaud, of anders geef je me een briefje en ga ik alleen.

Je weet nu weer hoe het ermee staat - of liever, hoe alles hier weer zoo'n beetje *hangt*, d.w.z. vrij beroerd. Met Bep gaat het best, overigens ook: in afwachting van beter. Ze zendt je veel groeten terug. Tot spoedig, zij het op papier.

Je E.

1178 (183). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 22 juni 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1179 (184). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 24 juni 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1180. *Aan J. Greshoff: Gistoux, 24 juni 1932*

Gistoux, Vrijdag.

Beste Jan,

Dit in haast. Ik had morgen naar Br. willen gaan, ook om jou te groeten, maar allerlei dingen houden mij hier. Maandag zal je wel vertrokken zijn? Maandag kom ik weer in Br. en ga dan ook even naar Angèle Manteau, die mij een rekening zond. Die 4 boeken voor 80 frs. is héél goedkoop, als die man goed is, laat ik ook andere boeken door hem binden, want Zoete wordt met den dag slordiger. Daarom wou ik wel graag die 4 deeltjes nog zien. Maar wanneer vertoon je ze nu aan N.?[1] want hoe gauwer ik er geld voor krijg, hoe liever. Maar *vast* niet minder dan 500 frs. belges, dat is al akelig goedkoop; anders geef ik ze veel liever aan Bep.

Waar blijven de photo's, of heb je vergeten die film te laten ontwikkelen? Mocht je Maandag weg zijn, geef dan instructies daarover aan Angèle.

Ik lees *U.R.S.S. sans Passion* van Mare Chadourne; uitstekend! en boeiend (d.w.z. interessant) van begin tot eind, en zóó 'sans passion' dat het de klemmendste beschrijving tégen die Soviet-manier-vanleven is, die men zich denken kan. Ze zullen woedend zijn, die heeren van het 'nieuwe leven'! En het is zonder éénige hatelijkheid, erg waardig ondanks de duidelijke afkeer, af en toe ironisch, maar over

1. M.B.B. Nijkerk, vriend van Greshoff en van DP en bibliofiel.

het algemeen een intelligent, rustig protest van een *mensch*, zooals de ‘burgerlijke cultuur’ die titel verstaat.

Schrijf eens. Goede reis, als je Maandag weggaat. Hart. groeten, ook van Bep en aan Atie,

je E.

Verzen van Vestdijk (keuze van Van Wessem), zijn als ‘schrift’ van de *Vr. Bladen* verschenen. Wel aardig, maar niet goòd, als keuze; het is niet Vestdijk op z'n best, maar er staan enkele heele aardige dingen.

1181. *Briefkaart aan H. Mayer: Gistoux, 24 juni 1932*

Gistoux, Vrijdag.

Beste Henri,

Dank voor je brief. Het gaat nu met mijn moeder iets beter, maar voorloopig (d.w.z. tot begin Juli) zullen we wel hier moeten blijven. Van ‘premiers amours’ is overigens bij dit verblijf geen sprake. Wat die Multatuli betreft, zeg zelf maar wat hij kosten mag; als het een goed exemplaar is heb ik er 25 à 30 gldn. voor over. (Maar *liefst* had ik er die deeltjes van Cohen[1.] bij.) Tant pis voor Musset en dank voor *Lijmen*. De prijzen van de maatschappij (welke?[2.] je bedoelt toch het college dat zulk belachelijk proza laat opstellen door commissies?) - lijken mij, als altijd, *logisch*. Ik ben noch blij noch niet-blij dat ik niet ‘benoemd’ werd,[3.] zooals zooiets heet; als ik het geweest was, had ik mij hoogstens verplicht gezien om, - zooals Ter Braak deed - per keerende post te weigeren. - Slau's roman is inderdaad, in den *Orlandoschen* geest nog steeds ‘zich voortzettende’.[4.] En in het

1. Deel 13-16 van de serie ‘De Cohen-editie van de beste binnen- en buitenlandsche boeken’ omvatten Multatuli, *Duizend en eenige hoofdstukken over specialiteiten*. Amsterdam 1917; id, *Millioenenstudiën*. 2 dln. Amsterdam 1917; id, *Nog-eens: vrije arbeid*. Amsterdam 1917.
2. In 1932 werd door de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde de C.W. van der Hoogt-prijs aan Johan Fabricius voor zijn roman *Komedianten trokken voorbij* uitgereikt. De Mei-prijs werd gedeeld door Theun de Vries voor zijn roman *Rembrandt*, en Siegfried van Praag voor zijn roman *Een man van aanzien.*
3. Tot lid van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde.
4. Het juni-nr. van *Forum* bevatte de zesde aflevering van Slauerhoffs *Het verboden rijk*. Het gecursiveerde zinspeelt op Ariosto's grote epos *Orlando Furioso.*

volgende nummer begint de serie over Coster. - Met hart. groeten en tot later, steeds je

E.

Jan zal je nu wel gauw zien; hij gaat vandaag nr Holland.

1182 (186). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 27 juni 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1183. *Aan H. Marsman: Gistoux, 27 juni 1932*

Gistoux, Maandag.

Beste Henny,

Allereerst: wil *jij* voor *Forum* een stuk schrijven over de brieven van P.v.O., maar liefst gevolgd door je eigen 'herinneringen' aan hem.[1] En graag ook door een onuitgegeven brief van hem aan jou bv. (vooral als het over een ietwat interessant onderwerp gaat; was het niet over al of niet 'moderne' poëzie?) - het zou vooral aardig zijn omdat hij in dezen bundel over die correspondentie met jou schrijft, daar kan je dan ook aanknoopen - of wij doen het, in een 'redactioneele noot'. Maar dan liefst zoo gauw mogelijk.

Ik geloof dat die *Gioconda Smile* van Huxley geen al te beste keuze is, en in ieder geval zooiets als 'de beste verhalen uit de mindere bundels' (ouder werk, welk precies weet ik niet, Bep ook niet). *Dubliners* is ons beiden ook onbekend. Kan je mij *Le Horla* nog eens zenden? ik heb hier tijd het even te lezen. Kleist is mij werkelijk zeer sympathiek, soms toch nog wat omslachtig, maar even boeiend als 'gaaf". Het slot van *Kohlhaas*, dat er de wonderwereld een beetje bij haalt, wijkt af van het begin en het midden, maar ik houd wel van zooiets, en dan: deze wonderwereld is juist het 'watermerk' van Kleist. Ik las verder alleen nog maar *Das Bettelweib van Locarno*, een vlot spookverhaal van 4 blzn. - Dus over de rest later.

Je hebt werkelijk een hevig gekrakeel veroorzaakt in die *Nieuwe Eeuw*,[2] waarbij de Smit met het aartsengelnaampje ook nog een vrij

1. Een dergelijk stuk verscheen niet in *Forum.*
2. In *DNE* 774 (18 juni 1932) reageerde Marsman op het in 1176 n 1 genoemde stuk van Van Duinkerken onder de titel '"Europeesch peil"'. Herman de Man reageerde met 'Mijnheer Marsman is misselijk' en Gabriël Smit met '"Paradise Lost"' (p. 1228-1229). Over *Een voorbereiding* schreef Marsman dat hij het weliswaar mislukt vond, maar toch liever las dan *De goede moordenaar.*

bekakt figuur weet te slaan, al is hij voor zijn jaren werkelijk de verkalkte wijsheid zelf. Maar Herman de Man is werkelijk het bouquet, zóó'n volmaakte pleegeur is me toch in lang niet tegen geslagen, zelfs uit onze 'provinciaalste' productie. Je 3 regels tot besluit waren goed, maar ik had ze nog wat scherper gemaakt. Wat een *pallurk*, en wat is hij gevarieerd in zijn ghijn: gossemossie, het is Israël en de Moederkerk vereenigd in één goochem handelsreizigertje; hoe kon het anders of de opbrengst werd zooiets als dit? Enfin... Als ik Engelman was geweest, had ik dat prollenproza toch maar geweigerd, - en met een paar afdoende regels vóór de drukinkt!

Je toon tegenover die heeren lijkt mij niet zoo arrogant als je zegt - is bovendien immers nooit arrogant genoeg. Of bedoelde je: arrogant over mij? (*Een Voorbereiding*). Dit is een opvatting; trouwens, wat je precies bedoelt met 'Europeesch-provinciaalsch, of omgekeerd' weet ik ook niet; hoè 'omgekeerd'? 'Provinciaalsch-Europeesch'? Ik geloof dat het euvel heel ergens anders zit dan in 'provincialisme'; maar het doet er niet toe en het is mij best. In jouw geval had ik *Een V*. ook niet in deze mate 'opgeofferd', in *dit* verband; ik geloof dat ik zelfs *Bill* hevig verdedigd had tegen de geest die hier tegenover 'ons' stond, maar dit is misschien meer een kwestie van tactiek. Over het algemeen vind ik dat je je uitstekend gehouden hebt;je had misschien nog iets uitvoeriger, maar moeilijk preciezer kunnen zijn.

Hierbij een briefje van Bep met adressen van Bob.[3.] - Deze laatste dagen (Zaterdag en Zondag) waren we in Brussel; misschien gaan we niet naar Parijs (met het oog op alles waarbij ik hier misschien nog noodig zal moeten zijn) maar naar de Ardennen. Ik schrijf daarover nog wel meer. Wanneer begint je vacantie? - Met hartelijke groeten, ook aan Rina, je

E.

1184. *Aan A.A.M. Stols: Gistoux, 27 juni 1932*

Gistoux, Maandag.

Beste Sander,

Gelijk hiermee gaan in een andere enveloppe de proeven van *B.G. aan Ernst* terug en de copy van Slauerhoff. Wat de pagineering van

3. Mevr. DP's broer, Robert de Roos.

dit laatste betreft: daarover moet je je maar met hem verstaan, maar dat kan op de drukproeven zeker ook nog wel. Verder zijn er nog andere Chineesche verzen van hem, meen ik, o.a. in *De Gids*; die hier ook bij zouden moeten. Maar waar zit hij? Heb jij *De Gids* niet?

Ik kreeg nu graag zoo gauw mogelijk een revisie, maar dan met de vorige bladzijden erbij (desnoods afgedrukt). Vergeet je dit niet?

Marsman zal zijn naschrift voor *Tegenonderzoek* maken als ik hem de proeven zend. Graag dus een dubbele proef van dat werkje, als het zoover is. Het naschrift wordt trouwens hoogstens 4 blzn.

Ik weet nu heelemaal niet meer wanneer ik naar Parijs ga; Malraux en Pia zijn er nu ook niet. Als ik er heenga, waarschuw ik je. Als Beversen zijn stuk klaar heeft, zal ik er ook een schrijven, tenzij Jan het wil doen, die de rubriek Fr. letteren heeft in *D.G.W.*

Het beste nu maar, in afwachting van de komplete 'krach'! Wàt zouden we in *Forum* kunnen bespreken?

Met hart. groeten, je

E.

1185. *Aan C. van Wessem: Gistoux, 28 juni 1932*

Gistoux, 28 Juni.

Beste Constant,

Ik ben voor eenige dagen weer in Gistoux; zou je mij *omgaand* de tekst van *Reinald Godius* kunnen zenden? Ik wou er eenige wijzigingen in aanbrengen, en het nawoord schrappen; alles liefst vóór ik drukproeven krijg. Als ik dan vlug opschiet, zend ik je alles terug voor ik weer van hier wegga (wschl. naar de Ardennen), anders iets later. Wou je het boek spoedig laten drukken, of kan er nog wat mee worden gewacht?*

Met beste groeten, je

E.

1186. *Aan A.A.M. Stols: Gistoux, 1 juli 1932*

Gistoux, Vrijdagavond.

Beste Sander,

Wil je me omgaand even berichten of je de drukproeven van *Bij*

* Dit laatste zou mij liever zijn, omdat mijn wijzigingen misschien 'belangrijk' zullen worden!

Gebrek... en de copy van Slau's Chineesche bundel ontvangen hebt. Ik verstuurde alles in één pak, nu 4 dagen geleden, uit Wavre.

Verder had ik graag dat je mij de copy van Levet[1] terugzond, als je het boekje niet drukken gaat. Ook graag die van Byron. Dit laatste wou ik n.l. nog eens goed doorkijken en er zoo mogelijk een paar gedichten uitgooien; wat best mogelijk is, geloof ik. Als je dan nog eens besluiten mocht dat bundeltje te maken, zend ik je den tekst wel weer terug.

En de Nerval? Hoe staat het daarmee? En de Coleridge? Allemaal prachtdingen voor de 'Bibliophiles hollandais'; als het met de koopers maar gaat!... En *Modern Love*? Schrijf me eens wat je op het programma hebt, en als je een waarloos exemplaar mocht bezitten, stuur me dan de Poe van John B.W. Tot Dinsdag of Woensdag a.s. zitten we zeker hier, en als we weggaan, blijft dit adres toch nog veilig. - Hoe is het indertijd afgeloopen met je plan om *La Double Méprise* uit te geven? Ik geloof nog steeds dat dat best zou gaan; er bestaat niet één behoorlijke editie van, zelfs geen 'demi-luxe'. En het is een boek van ± 100 blzn. als je het drukt als de *Anecdotes* van Stendhal. Tot nader. Hart. groeten van je

E.

1187. *Aan H. Marsman: Gistoux, 2 juli 1932*

Gistoux, Zaterdag.

Beste Henny,

Jammer dat je P.v.O.'s *Brieven* zoo weinig aardig vindt. Mij vielen ze erg mee - en vooral: het ensemble is werkelijk touchant. Ook dat gescharrel over *Avontuur*; het onvermomde, in één woord. Maar après tout, je bent hier de ware man niet voor. Desnoods doe ik het dan zelf. Kan je mij een brief van P.v.O. aan jou ter publicatie afstaan? - of een correct typsel daarvan? Of acht je dit ook niet 'verantwoord'? In het buitenland (Fournier, Rivière, enz.) gebeurt het slag op slag. Maar bij ons heerschen van die curieuze vooroordeelen, dus wie weet wat jij hiervan denkt.

Ik heb me zeer geamuseerd met het stuk van Jacques in *D.G.W.*, dat *Vorm of Vent* heet en waarin Menno en ik 'ventisten' worden ge-

1. H.J.-M. Levet, Poèmes. Paris 1921. Zie ook 67 n 6.

noemd. Maar de nabijheid van Utrecht is in dit Breukelensch proza merkbaar;[1] een vervolg zal hoop ik doen uitkomen dat jij en Engelman de ware agglomeratie vertegenwoordigen, m.a.w. de ventvormisten zijn. Bravo! Ik heb ook zooiets ventvormistisch in me, dacht ik...

Ik ga trouwens op dit alles serieus antwoorden; niet polemisch, maar 'serieus'. Alleen moèt ik wel wachten tot ik godbeter't zelf uitgecosterd zal zijn!

Ik las Kleist uit. *Hoogst* bevredigend, al doende, maar voor mij zonder nasmaak. Wat Kleist te vertellen heeft is uitmuntend, maar wat hij te zeggen heeft raakt me niet. Het boeiendste van alles vind ik *Die Verlobung in St. Domingo*, dat, op het ultradramatische slot na, de spanning geeft van een verhaal van Gustave Aimard. (Het doet ook wat denken aan de alleen maar uiterlijk-vertellende Mérimée, *Tamango* bv.) Verder voel ik nog voor *Kohlhaas* natuurlijk, voor *Das Erdbeben auf Chili*, met dat zelfde spannende 'worden zij nog gered of niet?' en met dezelfde pessimistische afloop; *Der Zweikampf* is ook best; *Der Findling* vind ik wel erg verward, en telkens uit zijn koers geslagen; het einde: de wraakzucht van den man die het schavot op moet, doet denken aan *Kohlhaas*; die navertelde legende van Sinte Cecilia vind ik minder en *Das Bettelweib* is, zooals ik al zei, eigenlijk een vlotverteld spookverhaal dat van iedereen had kunnen zijn. Maar héél gek, en bepaald uitgesponnen vind ik *Die Marquise von O*... Gek, omdat het au fond, zóó weinig om het lijf heeft. Het doet in menig opzicht denken aan de mishandelde Littegarde uit *Der Zweikampf*, maar het is krankzinnig traag en toch wel boeiend, en er is één scene in: als die papa zijn dochter zoo 'onuitsprekelijk genotvol' kust, die mij rare kriebelingen gaf. - Maar over het algemeen vind ik deze verhalen meer gaaf dan werkelijk goed; in ieder geval stel ik ze verre achter de Italiaansche kronieken van Stendhal. Daar is in St. iets *anders*, iets oneindig rijkers, dat Kleist niet heeft; in zijn betere verhalen (daar waar hij *niet* alles zegt, niet alleen maar vertelt, als *La Double Méprise* of *Arsène Guillot*) vind ik Merimée trouwens ook beter, d.w.z. heeft hij mij meer te 'zeggen' - of te suggereeren. Maar dit alles geldt niet den *vorm* van deze Kleistverhalen, die ongeveer even 'volmaakt' is als Poesjkin en Mérimée, en veel 'volmaakter' dan Stendhal. En die *vorm*, hè?...

Ik heb veel aan het boek gehad, vooral met het oog op het

1. *DGW* 31 (1932) 366 (juni), p. 101-104. J.C. Bloem woonde in Breukelen.

Duitsch, en natuurlijk, vergeleken met de nieuwe zakelijkheid à la Feuchtwanger is het *in ieder opzicht* foutloos. Als ik het boek nog kritiseer, doe ik het op voor mij het allerhoogste plan - een plan waar bv. zulke onleesbare verzenschrijvers als Shelley, Keats en zoo nog geen énkel oogenblik je aan toe zijn. (Met verzoek dit bij gelegenheid te vertellen aan Mr. J.C. Bloem.)

Wat je zegt over je tactiek of liever non-tactiek inzake *Een Voorbereiding* kan ik levendig met je meevoelen. Ik geloof dat ook jij volkomen gelijk kunt hebben in deze opvatting - al is de mijne misschien ook niet slecht. Hier staat op een rare manier 2 × 'ook'; ik bedoel: het is om het even wie van ons hier gelijk heeft.

Bouws zal dat geleuter nooit afleeren. Het is onnoodig dat ik hem nog eens kapittel, dus... Bij gelegenheid spreek ik hem er nog wel eens over, maar dan meer 'voor mijn eigen plezier'.

De toestand hier is beter wat mijn moeder betreft, maar nu moet ik Gille eerstdaags bij Simone installeeren in Brussel, zoodra het geld er is van die hypotheek. Het is alles bij elkaar een moeilijke levensphaze die ik nu weer doormaak, vooral ook, omdat die geldnood zoo dreigt. Zou ik een eenigszins behoorlijke baan kunnen vinden, denk je, in Holland? Kan Van der Meulen mij niet aan iets helpen? Waarschuw eens als jij of Rien iets hoort. Voor bibliothecaris, secretaris en zulke dingetjes ben ik ook zeer geschikt, dunkt me, en boeken verkoopen wil ik ook best. Als het maar een béétje behoorlijk betaald wordt. Of zou ik lessen kunnen geven? Bedenk eens wat, maar in volle ernst. Weet Engelman niets?

Hartelijke groeten onder ons vieren en de hand van je

Ed.

1188. *Aan J. van Nijlen: Gistoux, 2 juli 1932*

Gistoux, Zaterdag.

Beste Jan,

Gelijk hiermee zend ik je de nieuwe *Forum*, waarin je een mooie 'inhoud' zult vinden voor de vorige nrs. Vertel me eens hoe je dit nummer vindt, vooral het 1e stuk over Coster, waarvan ik het nog steeds betreur dat jij het nooit las.

We zitten nog hier, ofschoon het met mijn moeder veel beter gaat. Maar Simone moet in Brussel geïnstalleerd worden met Gille; Maandag wordt daarmee een serieus begin gemaakt. Het apparte-

mentje heeft zij al, in de rue Charles-Quint, vlak bij de school.

Hoe gaat het bij jou thuis? Ga jij nog naar Breukelen? Zend me spoedig weer eens een vers voor *Forum*; desnoods maar één!

Ken jij een goede uitgave van *La Double Méprise* van Mérimée? Ken je dit boekje zelf? Het is alleraardigst; ik las het gisteren voor de 2e maal en vond het beter dan de 1e keer.

Tegen 10 Juli hebben we wschl. *Forum*-vergadering in Brussel, daarna dachten Bep en ik naar de Ardennen te gaan. Mogelijk komen we nog eens bij je, als we weer in Brussel zijn, vóór dien tijd.

Met hartelijke groeten, ook van Bep,
steeds je Eddy

Ik werk op het oogenblik aan 'verhalend proza',[1.] maar of het goed wordt weet ik nog absoluut niet. Ik word ook telkens gestoord, in deze omstandigheden, dat begrijp je wel.

1189. *Aan C. van Wessem: Gistoux, 2 juli 1932*

Gistoux, Zaterdag.

Beste Constant,

Dank voor *Reinald*; ik denk dat ik er een heele omgewerkte lezing van maak (in een ander verband). Deze lezing houd ik dan maar zoo*. Maar Vic vertelde mij eens dat teksten bij *De Vr. Bladen* uitgegeven in geen 3 jaar mochten worden herdrukt. Is dit zoo?[1.] Als ik de boel omgewerkt in een grooter ensemble zet, geldt deze conditie dan ook?

Daendels[2.] vroeg ik aan, maar ik zag nog niets. Wat is er toch eigenlijk met je *Vuistslag* geschied? en waarom hebben we nooit dat Berezina-fragment van *Daendels* gekregen, waar wij toch over hebben gecorrespondeerd?

1. ... *E poi muori',* dat de werktitel *(Reinald) Godius* droeg.
* Voor jullie apart, bedoel ik.
1. Zie 1300, waar van een termijn van twee jaar sprake is. Overigens kwam in het contract dat tussen de redaktie van *DVB* en uitgeverijen De Spieghel te Amsterdam en Het Kompas te Mechelen gesloten was een dergelijke bepaling niet voor.
2. *De ijzeren maarschalk*. Zie 1065 n 1.

Had ik je een trouwkaartje moeten zenden? Ik heb mij van die dingen zoo goed als niet bediend; en wat de ‘nieuwsgierige boschgeesten’ betreft, is dit een titel waar je, voor de gelegenheid, onzen goeden Vic mee siert?

Je hebt de groeten van ‘Madame’ terug en een hand van je

E.

Was Daendels een *vènt*?[3.] Hoezeer zullen wij, ‘ventisten’, zooals Bloem ons zoo grappig noemt, hem dan niet beminnen en met juichzangen binnen ons forum halen!

1190. *Prentbriefkaart*[1.] *aan H. Marsman: Gistoux, 3 juli 1932*

B.H. Ik vergat nog je te vragen wat je bedoelde met ‘beeldend vermogen’ - waar je 't over had bij *Een Voorb*. - Bedoel je ‘suggestief’, hoe dan ook, of is het een bizondere manier? Is Kleist voor jou behebt met dit ‘b.v.’? Ik heb me lang afgevraagd of *Die Marquise van O...* voor jou ‘beeldend’ zou zijn of niet. Haal me uit dit dilemma en explique-toi! - En zeg me ook of Menno je de publicatie van *Vera* aanried en of je het doet.

Met beste groeten,

je E.

1191 (187). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 4 juli 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1192 (190). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 6 juli 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1193. *Aan J. van Nijlen: Gistoux, 6 juli 1932*

Gistoux, Woensdag.

Beste Jan,

Dank voor je twee verzen.[1.] Wij hebben Zondag *Forum*-vergade-

3. Dubbel onderstreept.
1. Beeldzijde: Gistoux, panorama.
1. ‘Scottish terrier in een koffiehuis’ en ‘Circuslicht’, in *Forum* 1 (1932) 9 (september), p. 584-585.

ring, en *misschien* blijven Bep en ik dien avond in Br. over; zoodat wij dan bij jou zouden kunnen komen. Maar dit hangt weer van allerlei andere dingen af. Kan jij Zondag niet ergens komen, of bv. met de 'Forummers' (Ter Braak, Maurice, Bouws en mij) eten? - we spreken dan verder wel af. Ter Braak en Bouws komen om 11.23 in Brussel en gaan 's avonds weer terug; misschien is het het beste als jij om 11.23 meekomt aan den trein (Gare du Luxembourg, Q.L.) - wij vergaderen toch pas *na* het eten. Je verzen vind ik beide zeer aardig; ze zijn al naar Bouws. Schrijf nog even. Hart. groeten van Bep en - je

E.

Ik stuur je spoedig *Clavigo* van Goethe (in Fr. vertaling) voor je boekerij. Gaf Jan je de *Nieuwe Geluiden* 4e druk al?

1194. *Aan C. van Wessem: Gistoux, 6 juli 1932*

Gistoux, Woensdag.

B.C.,

Je geeft me geen antwoord op mijn vraag: is het waar dat mijn tekst 3 jaar onuitgegeven moet blijven, als hij in de *Bladen* is verschenen?

Aan inlichtingen over Daendels ontbreekt het me nu niet. Alleen wel aan het boek zelf. Maar ik voel er eigenlijk alweer voor om de bespreking door een ander te laten doen.[1] Ik ben al net als jij op het gebied van 'besprekinkjes', en dan - àls ik het doe - bespreek ik liever auteurs die mij geheel onbekend zijn.

Wat je voorgangerschap op het gebied van *Coster* betreft, ik las bij Kelk eens je fameuze *Wei der Ideeën*.[2] Ik vond het een zéér deferent stuk, met vele complimenten voor Coster en één voorzichtige op-

1. *De ijzeren maarschalk* zou niet in *Forum* worden besproken.
2. Zie 1195. In *Het getij* 6 (1921), [tweede reeks], p. 73-75 had Van Wessem 'De wei der ideetjes' gepubliceerd, waarin Coster ter sprake komt. De opmerking over de 'ijswoestijnen' kwam voor in Van Wessems artikel 'Over de aphorisme' in *Het Getij* 6 (1921), [eerste reeks], p. 90-92, naar aanleiding van Costers aforisme uit *Marginalia*, dat luidde: 'De weg tot liefde voor hen, die niet liefhebben, gaat door de gloeiende woestijn der hartstochten, of door de ijswoestijnen van het verstand. Ofwel door de brandende of koude zelfzucht.'

merking over die ‘ijswoestijnen’ inderdaad; maar dat zal aan het ‘levensgevaar’ hebben gelegen. Enfin, het spijt me dat jij het dan voor mij liep en ik ben gaarne tot wederdienst bereid, al zal de verhouding tusschen ons wel altijd zijn als die van Daendels tot Reinald Godius. Ik troost me nu wel met het feit dat Bonaparte Muiron vóór zich had op de brug van Arcola,[3.] maar ook dit lijkt me overdreven, en dan: Muiron ging eraan dood, terwijl jij springlevend bent.

Met hartelijke groeten, steeds je

E.

1195 (191). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 7 juli 7932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1196. *Aan H. Mayer: Gistoux, 7 juli 1932*

Gistoux, 7 Juli '32.

Beste Henri,

Waarom kreeg ik geen antwoord op mijn brief over *La Double Méprise*? Ben je soms met vacantie? (in dat geval krijg ik zeker ook nù pas antwoord over een maand of zoo). Op de bonnefooi stuur ik je vandaag toch, maar aangeteekend, 4 dln. van Sterne, uitgegeven door the Cockerill Press, n.l. 3 dln *Tristram Shandy* en 1 deel *Sentimental Journey*, met etsen van Laboureur.[1.] Een duur boekwerk, dat alleen bij inteekening verkrijgbaar was, meen ik, en dat ik een goed jaar geleden van Sander overnam, toen die in een moeilijk oogenblik was.[*] Ik bied het je aan, voor de zaak of ter verkoop; in het eerste geval kan je het met mijn schuld verrekenen. Ik geloof dat ik nu ± 65 gldn. schuldig ben; geef me voor deze boeken liefst zooveel je kan, want

3. In de slag bij Arcole (15 tot 17 november 1796) beschermde Napoleons aide-de-camp Muiron het leven van zijn chef met zijn lichaam en vond daarbij de dood.

1. Lawrence Sterne, *The life & opinions of Tristram Shandy*. With engravings by J.E. Laboureur. 3 vol. Golden Cockerel Press: Walsham Saint Lawrence, 1929; id., *A sentimental Journey through France and Italy*. With six engravings by J.E. Laboureur. Golden Cockerel Press: Walsham Saint Lawrence, 1929.

* Misschien kan je de ‘inkoopsprijs’ zelf wel ergens nakijken, ik betaalde er, meen ik, 1000 frs. voor, en het werk zal wel geheel uitverkocht zijn, dus niet in waarde verminderd.

ik scheid er ongaarne van; - aan den anderen kant heb ik ze ook niet in zoo'n mooie uitgave *noodig*, dus vooruit dan maar! - Als je wèl in Den Haag bent, schrijf me dan even; ook of er nog werk wordt gemaakt van die Multatuli. - Het gaat hier met mijn moeder veel beter, maar de *rotzaken* houden me op, ofschoon we ernaar snakken om weer weg te gaan, ofschoon voorloopig niet naar Parijs, maar ergens naar de Ardennen. Nieuws is er niet, en tot schrijven heb ik absoluut niet de ware lust; misschien is die wel voorgoed weg! - en dan zijn de *Uren met Dirk* mijn zwanenzang. Nu, laat wat hooren, vooral nieuws, als dat er is. Met hartelijke groeten, steeds je
E.

1197. *Aan S. Vestdijk: Gistoux, 30 juni of 7 juli 1932*

Gistoux, Donderdagav.
Beste Simon,
Dank voor je brief. Ik kom wschl. Maandag in Brussel, mede in verband met die hypotheek, die ik moet afsluiten. Het is een ingewikkelde historie, vooral omdat mijn moeder, door haar ziekte, niet dan met moeite de noodige stukken weet terug te vinden, mij met een vermoeid en verward hoofd moet antwoorden op de inlichtingen die ik noodig heb, enz. Enfin, we zullen er wel uit komen; de vraag die ik mij stel is alleen maar: *hoe lang dit alles nog duurt*. Laat Simone ook uitkijken naar ongemeubelde appartementen (het schijnt dat men die tegenwoordig óók met de maand opzeggen kan); laat ze in ieder geval alvast zoeken, in de buurt van de boulevard Clovis. Ik heb Greshoff over S. en Gilles gesproken; natuurlijk verklaarde hij zich bereid tot raad en hulp. Als ik niet meer schrijf, kom ik Maandag S. opzoeken tegen 12 uur; anders schrijf ik Zaterdag nog af. Jou antwoord ik beter naar Holland. - Goede reis, en hart. groeten van ons beiden, de hand van je
E.

1198. *Aan F. Hellens: Gistoux, 7 juli 1932*[aant.]

Gistoux, jeudi soir.
Mon cher ami,
Oui, nous sommes à Gistoux pour l'instant; mais on a dû te dire que j'ai été rappelé par un télégramme, parce que ma mère était ma-

lade. Elle l'est toujours, mais la crise la plus sérieuse est passée. Simone est en ce moment à Bruxelles et a besoin d'être aidée avec son installation; elle veut demeurer avec Gille. Tout cela m'a beaucoup occupé et m'occupe beaucoup; pour le moment je ne peux pas penser d'aller à Bruxelles. Il y a aussi beaucoup d'affaires négligées ici, qui demandent mes 'soins'. Enfin, je suis en train de payer pour les 3 semaines de vacances! Dès que les choses seront un peu arrangées, nous comptons repartir d'ici, soit pour les Ardennes (en attendant), soit pour la France. J'espère bien te revoir avant de partir, mais il m'est impossible, étant donné les circonstances, de fixer un jour d'avance. Moi non plus, je n'ai *rien* vu ni entendu de Méral. Mais je ne t'oublie pas; seulement, je voudrais a voir la paix pour pouvoir te rencontrer un peu à l'aise. Ici, pour nous dédommager des devoirs, nous faisons des promenades. C'est toujours ça. Ma femme t'envoie en attendant beaucoup d'amitiés, ainsi qu'à Maroussia; je pense que nous nous trouverons tous bien sympathiques.

Maintenant, j'ai un service à te demander. Ma mère doit absolument boire du vieux Bordeaux, par ordre du médecin: *St. julien* ou *St. Emilion*, mais du vrai. Saurais-tu m'en procurer? soit dans les caves du Sénat, soit par Delgouffre? Si oui, veux-tu me faire expédier une petite caisse de 10 ou 12 bouteilles, le plus vite possible? sinon, veuxtu me l'ecrirepour que j'aille chercher ailleurs? - Merci. Excuse-moi de t'écrire si mal. Fais bien mes amitiés à Maroussia, à Neel Doff, si tu la vois, à Méral, s'il remonte des profondeurs qui l'ont englouti; et reçois toi-même une bonne poignée de main de ton

Eddy duP.

P.S. N'étudie pas trop mon écriture, je t'écris sur mes genoux, avec le stylo de ma femme et dans une chaleur qui me rend capable de tout, sauf de bien écrire. Mais vois done comme j'ai fait de mon mieux! Ecris-moi plus longuement sur toi-même.

1199. *Aan H. Marsman: Gistoux, 8 juli 1932*

Gistoux, Vrijdag.

Beste Hennie,

Ik wacht dus geduldig op die drie *Meditaties*[1]. Wat het oordeel van Slau betreft, Bep zegt daarnet terecht: 'dat zal dan van zijn humeur

1. Zie 1159 n 3.

van het oogenblik afhangen'. Ik moet je zeggen dat ik die opinietjes van Slau in de *Arnhemmer* langzamerhand verfoeilijk begin te vinden; de Byron-held die zich uitdrukt als tante Betje is een onverteerbaar phenomeen! Enfin, ik blijf erbij, ondanks het velejuiste in Menno's brief[2]: wèl uitgeven, om de besliste kwaliteiten en omdát het toch 'verleden' is. Maar natuurlijk, ook dit is gewoon een verschil van opvatting, net als in onze verhouding tegenover Van Duinkerken. Reken op mij om *Vera* in de nieuwe lezing te verdedigen tegen alle Coolens, en zélfs tegen alle *Reflexen* en *Stille Plantages*! Meer hoeven we er nu niet meer van te zeggen; vooral, omdat ik de fouten van *Vera* wel degelijk ook zie. *Vera* is 'verhalend proza', die andere boeken zijn producties van romanfabrikanten, voor mij liggen ook alle 'politieke' overwegingen besloten in dit verschil.

Wil je *Vera* niet uitgeven als eerste verhaal in een dikke bundel; waarin dan ook A.-M.B. en andere verhalen? - denk aan *Kohlhaas* dat zeker langer is dan *Vera* en toch ook den bundel opent, en aan *Das Bettelweib*, dat 4 blzn. groot is.

Wat ik gewoonweg afschuwelijk zou vinden, is als je een nieuwe bundel uitgeeft zonder *Witte Vrouwen*! En later zijn die *W.V.* dan tòch uitverkocht en moeten ze in een 3e bundel komen, waar ze chronologisch en logisch niet in thuishooren. Wat is dàt nu voor onzin? Wacht *daar* dan maar liever tot *W.V.* uitverkocht is, en schrijf nog een hoop verzen, inpl. van twee, en geef alles tegelijk uit in een ensemble dat *Paradise Regained* ten volle waard is (zooals Pom's *Vormen* na *De Wandelaar*) inpl. van met kleine bundeltjes te werken, of die lamme prentenboekuitgave van de *W.V.* daar zoo'n beetje tusschen te laten slingeren. Jany wacht ook jaren, om een goed geheel te maken, en *W.V.* hoort absoluut in je nieuwe bundel! Ik stem hier dus *verwoed* tegen, als mijn stem gevraagd wordt.

Ik las hier laatst, alleen en met Bep, nog wat in Shelley en Keats, in een mooie uitgave die ik van die groote dichters bezit. Ik kan je één ding verzekeren: dat ik er beroerd van ben geworden. Tegen 20 of 30 lieve, of mooie, korte gedichten, de meest onverteerbare rotrommel, broeierig, verward, stom, overladen... Heere Heere, hoe kàn men zooiets nog goed of leesbaar vinden? Ik heb voor mij zelf uitgemaakt dat *ik* tenminste met die kwibussen niets meer uitstaande heb; ik vind het een paar vervelende jongens met een verdomd be-

2. Een brief van Ter Braak aan Marsman uit deze periode is, voor zover viel na te gaan, niet bewaard.

roerde smaak en erg verward van gedachten. Ik weet wel dat dit niet zoo *is*, niet *zoo kan zijn*, maar ik zou toch mal zijn als ik mezelf wijsmaakte dat *ik* het ook mooi vond, terwijl ik het 9 op de 10 keer *gedrochtelijk leelijk* vind en het mij niets heeft te zeggen. Ik vraag me af wat ik nu met die 4 dln. zal doen - misschien 'verhandel' ik ze met Bouws of wil jij ze overnemen? of probeeren ze te verkoopen? Graag. En mijnheer Rossetti gaat, denk ik, binnenkort de deur uit. Ik ben wel idioot om me zoo bij herhaling met al die individuën van de overladen onleesbaarheid, die in epitheten en symbolen stikken op bijna elke regel, af te geven, terwijl ik nog niet eens Stendhal heelemaal gelezen heb, en Nietzsche, en Dostojevsky en eenige anderen die 100 × intelligenter waren èn 100 × meer te zeggen hadden. Lees jij eens 3 blzn. van *The Revolt of Islam* van Shelley en zeg me dan dat je met een interessant iemand te maken hebt. Het is om je dood te geeuwen zoo stòmvervelend. - Misschien maakt iemand later eens een leesbare keuze uit deze twee dichters, zooals ik het eens uit Byron deed. Anders heb ik dan maar in godsnaam integraal met ze afgerekend.

Wij blijven hier nu wschl. tot Vrijdag a.s. Dan gaan we naar de Ardennen. Ik schrijf je nog waar we dan zitten.

Hart. groeten, ook van Bep en aan Rina, je

E.

1200. *Aan J. van Nijlen: Gistoux, 8 juli 1932*

Beste Jan,

Ik zal probeeren om met de anderen[1] om 5 uur in *De Ibis* te zijn; maar in ieder geval komen Bep en ik 's avonds bij je eten: laat ons zeggen tusschen 6 en 7 bij jullie - is dat goed? Maak vooral niets bizonders voor ons! laat alles blijven 'als het vroeger was', - dus een boterhammetje met die heerlijke koffie van Griet en niets anders.

Met beste groeten en tot ziens!

je E.

Gistoux, Vrijdag

1. Zie 1193.

1201. *Aan S. Vestdijk: Gistoux, 8 juli 1932*

Gistoux, Vrijdag.

Beste Simon,

De boel hier gaat met snelle schreden naar een voorloopige oplossing: mijn moeder maakt het stukken beter en Simone is bezig haar appartementje in te richten. Ik was eergisteren bij haar en zag ook de nieuwe woongelegenheid, alles nogal klein, maar gezellig en proper. Zij komt nu eerstdaags (zoodra zij ingericht is) hier om Gille te halen; ik zal zorgen dat ik er dan nog ben. Zij is inderdaad nog altijd nerveus en vooral, voor mijn gevoel, heel zielig, maar ik geloof dat deze oplossing haar veel goed zal doen, en de zieligheid is dan voor mijn moeder, die nu al slapelooze nachten doorbrengt in het idee dat zij haar Gieltje verliezen gaat. Bep en ik blijven nog een paar dagen daarna, om haar niet heelemaal alleen te laten, dus wschl. tot Vrijdag a.s. Daarna gaan we naar de Ardennen. - Ik heb om tot dit resultaat te geraken weer een hevige scène met mijn moeder moeten hebben, omdat die nu een 'uitstel van executie' wenscht, wat in haar omstandigheden begrijpelijk, maar tenslotte erge 'bad policy' is. Ik hoop dat de nieuwe regeling resultaten oplevert wat de *atmosfeer* betreft! Als Gille naar school gaat, is dat misschien ook weer een belangrijke stap nader tot 'bevrijding'.

Enfin, maak je niet ongerust, want de toestand is *op het oogenblik* juist nogal bevredigend (behalve voor mijn moeder.)

Grappig, die meening van Menno; zoo zal iedereen wel iets anders kiezen. Slotsom: alles behouden om iedereen het zijne te laten!

In de volgende *Forum* kan *De Vlinder* toch staan, plus nog wat, vind ik; liefst *De Onderbroken Wandeling*[1]. Bep, mijn moeder, Atie Greshoff, ikzelf, en allen onafhankelijk van elkaar, vinden *De Zanger* zoo mooi. Het is ongetwijfeld een van de allerbeste 'jeugdvrienden'.

Wij blijven dus tot S. hier geweest is en met Gille weggegaan, en nog daarna, als dat moet. Maar daarnet krijg ik een briefje van S. dat de behangers niet klaar zullen zijn bij haar vóór *Dinsdag* a.s.! - dus, er zal toch wel 'uitstel' op volgen, vrees ik. Ik zeg er mijn moeder nog maar niets van, tot ik morgen S. weer gesproken heb.

Voorloopig weet je weer alles. Ik probeerde hier wat te werken,

1. 'De vlinder' werd gepubliceerd in *Forum* 1 (1932) 8 (augustus), p. 519-520; 'De onderbroken wandeling' in *Forum* 1 (1932) 10 (oktober), p. 627.

maar word telkens hieruit losgeslagen door zulke evenementjes. Misschien in de Ardennen?

Hartelijke groeten, ook van Bep, en houd je taai!

Je E.

1202. *Aan H. Mayer: Gistoux, 9 juli 1912*

Gistoux, Zaterdag.

Beste Henri,

Je briefje kwam me uit de waan halen dat je weg was. Dank voor de inlichtingen over de *Méprise*. - Ik zend je, gelijk hiermee, nu je toch in Holland bent, nog 2 dln. *Tom Jones* met dezelfde bedoeling als de Sterne. Ik ruim heel wat uit mijn bibliotheek op en voor Engelsche boeken vind ik in België natuurlijk geen koopers, daarom doe ik een beroep op jou. Ik heb hier ook nog een *Pride and Prejudice* van Jane Austen, met allerliefste plaatjes van Vera Willoughby[1]; voel je daarvoor?

Coster *is* natuurlijk van belang - niet als auteur, maar als verschijnsel.

Met beste groeten, steeds je

E.

Heb je Jan al gezien of zit hij nog in Breukelen? Ik ga voor 2 dagen nr. Brussel, ben Maandag weer hier terug.

1203. *Aan F.E.A. Batten: Gistoux, 11 juli 1932*

Gistoux, Maandag.

Beste Freddy,

Je stuurt me een heel dagboek, waarvoor veel dank, maar hoe kàn ik daar, in deze hitte, ook maar voor 1/10 op antwoorden? Ik doe niets dan *smelten* en kan 'nauw ademhalen'. Als deze hittegolf nog een week duurt, ben ik lang vóór Coster begraven.

Je enthousiasme vleit me zeer, maar galopeer je ook hier niet wat erg, en is dat geen Costerlijke ondeugd? Bovendien, dit 1e stuk is werkelijk het beste niet; houd dus een béétje lof over voor de volgende stukken.

1. Londen 1929.

Le Détournement de Mineure is de ondertitel van *Aimienne*; misschien vonden ze het te lang voor die Mercure-uitgave. Maar verder is er zeker niets aan veranderd.

Het literatuurboek van Klabund[1] ken ik en vind ik een volmaakt prul. Ik sprak er met Ter Braak over, gisteren even vóór de *Forum*vergadering in Brussel, en was blij dat hij er precies in dezelfde bewoordingen over sprak. Ook een poëet van het Klabund-soort heeft soms een tientje noodig, waarvoor hij dan zoo'n werkje opknapt.

Het gedichtje[2] is aardig, maar toch wel uitsluitend voor den 20-jarigen leeftijd. Overigens is dit 'Wein, Weib und Gesang'-genre nogal banaal, ook als het gereleveerd wordt (of heet te zijn) met ettelijke 'notabene's' van het droef-vermoeide Weltschmerz-soort dat in vele cabarets opgeld doet. Maar vergeef dit een zooveel minder frisch man, als mij, en denk vooral dat het prachtig *is* en dat jij gelijk hebt. En natuurlijk: veel dank.

Van wonen weet ik voorloopig nog niets af, maar wij gaan eerstdaags naar de Ardennen. Hartelijke groeten, ook aan Rudie, van je

EdP.

Nog andere vragen moet ik beantwoorden.

Voorpost zocht ik voor je, maar het schijnt zoek; weggevlogen misschien, zooals dùnne poëzieboekjes soms doen. Als ik het ooit terugvind, gaat het naar je toe.

Poging tot Afstand zal ik je nog wel eens cadeau doen, als ik weer met Stols in aanraking kom. Koop in ieder geval iets beters!

Die uitgave van Poe, die jij bedoelt, in 2-kolommen gedrukt in een eerste-rangs-rotletter vind ik gewoonweg *afgrijselijk*. Maar goedkoop zal het wel zijn.

Die 'biografie' van Villon door Carco[3] is een hevig snertboek, zooals van dezen auteur te verwachten viel, en bij uitstek bij zóó weinig verwantschap met zijn 'model'. - 't Serstevens las ik niet. Ik ken van hem één alleraardigst boek: *Le Vagabond Sentimental*, en verder 2 of 3 inferieure producties, als het Benoit-achtige *Taïa*, die mij van verder confrontaties met zijn drukletters hebben afgehouden. (Maar ik veronderstel dat je me per keerende zult voorhouden hoe ernstig ik hier weer dwaal en welk een meesterstuk *Taïa* of *Le Dieu qui danse* of nog zoowat wel is.)

1. *Geschichte der Weltliteratur*. Berlin 1921.
2. Een drinklied van de Zweedse dichter Carl M. Bellman (1740-1795).
3. *Le roman de François Villon*. Paris 1926.

Kan je mij een lijstje bezorgen van de dichters die in *Nwe Geluiden 3e* druk voorkomen, in de goede volgorde? Alléén de dichters, niet de gedichten. Bij voorbaat dank.

1204 (192). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 11 juli 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1205. *Aan F. Hellens: Gistoux, 12 juli 1932*[aant.]

Gistoux, mardi.

Mon cher ami,

Merci infiniment pour le vin, que ma mère a reçu samedi. Quant à moi, je pense pouvoir m'en aller d'ici, jeudi ou vendredi, et me retirer quelque part dans les Ardennes, ou peut-être à la mer, ou ailleurs. Je ne puis te dire avec quelle *joie* je refoutrai le camp. Ne m'en veux pas si je ne te vois à Brux.; je me trouve moralement dans un état déplorable; maintenant que les choses de la familie ont l'air d'être arrangées (et encore, avec Simone et ma mère qui n'ont pas cessé d'exister, c'est seulement à condition d'être loin d'elles), c'est la crise, ce sont les 'affaires'. Dieu sait - non, saurait, s'il savait jamais quelque chose - à quel point je suis peu fait pour ce genre de distractions. Depuis ma rentrée ici, je n'ai vu qu'avocats, notaires, types d'assurance, d'hypothèques, de je ne sais quoi encore de parfaitement vomitif. Le seul plaisir que j'ai, c'est la compagnie de ma femme, qui vraiment a un caractère de 1er ordre. Aussi, je te propose ceci: je te téléphonerai jeudi soir (je ne sais pas encore à quelle heure, paree que ce jour-là je reconduirai Simone de Gistoux à Bruxelles, après qu'elle aura cherché ici tous ses 'effets', et je ne sais pas combien de temps il faudra pour cette opération); - je te téléphonerai done pour tâcher d'arranger une rencontre, soit chez toi, soit ailleurs. Mais puis-je te prier de nous revoir seuls, c.à.d. toi, Maroussia, ma femme et moi? C'est tellement plus agréable, surtout paree que ma femme et vous deux ne vous connaissez pas encore. Autrement dit: veux-tu me garder le jeudi soir? car vendredi matin je compte être dans un train quelconque. (Peut-être que tu pourrais nous donner des tuyaux). - Maintenant, *si* par hasard je me trouvais trop déprimé pour voir même des amis, je te téléphonerai encore, et veux-tu alors m'excuser de ne *pas* venir? Je compte sur ton amitié en t'assurant qu'il n'y a rien de changé entre nous, qu'il faudra plutôt me considérer comme un malade

que comme un mauvais ami. Je te prierai de ne pas parler de ceci avec qui que ce soit; si je n'avais pas l'impression que je te dois une explication, je ne t'écrirais pas tout ceci. Je compte *enfin* sortir des emmerdements quand Simone vivra avec Gille - la chose commencera ce samedi, un jour àpres mon départ; mais entre nous: j'en doute. On trouvera toujours moyen de m'emmerder, et je ne peux pas tuer ces gens, au contraire: il faut les *plaindre*. Tant qu'il y aura de l'argent, on s'arrangera tant bien que mal; quand il n'y en aura plus on ne s'arrangera plus que très-mal, mais *définitivement*, par force majeure, ce qui est très-bien, peut-être. Pour le moment je passe les ‘vacances’ les plus ‘fausses’ qu'on puisse s'imaginer.

Si je viens jeudi soir, ne parlons pas de tout ceci et tâchons de passer la soirée agréablement. Je regrette même de t'écrire tant sur ce sujet, mais puisque c'est écrit, pourquoi ne pas l'envoyer? même si cela ne t'amuse pas.

Ce que tu me dis de Méral[1] m'attriste, mais je dois dire: sans m'étonner. D'où tient-il tout cet argent, qu'il dépense avec si peu d'originalité? L'affaire Rothermere[2] a donc marché? Quant au fameux Loucarius,[3] je veux bien parier qu'il restera surtout *parlé*. Tout ceci n'est pas pour débiner Méral, que je tiens toujours pour un type remarquable, mais enfin, j'ai depuis longtemps cessé d'avoir à son sujet certaines illusions. Il faut dire que je n'en ai guère sur moi-même, pour être tout à fait franc. Je ne demande que la paix. Une vie de rond-de-cuir, s'il le faut, mais seul avec ma femme, et sans emmerdements. Les vies tragiques sont très belles, mais à condition qu'elles soient mouvementées sur un autre plan, qu'on paye de sa personne autrement qu'en se laissant saper un peu tous les jours; je veux dire que perdre son sang sur quelque champ de bataille (même pour la patrie!) vaut mieux que de se soumettre au traitement des sang-sues, 3 fois par semaine.

Je suis *sûr* que je sortirai de tout cela, mais je ne sais pas comment, et surtout quand. Pour le moment, cela aussi a l'air de dépendre beaucoup de la crise, comme te le dirait n'importe quel pied-plat. (Mais si je continuais, je ne ferais que recommencer!)

Ainsi à jeudi, ou écris-moi ici si tu as disposé de cette soirée, ou

1. Méral zou later wegens een oplichtingsaffaire worden veroordeeld.
2. Méral had tijdens de Eerste Wereldoorlog een verhouding met de vrouw van de Engelse krantenmagnaat Lord Rothermere.
3. Onbekend waarom het gaat; wellicht titel van een werk dat Méral zich voorgenomen had te schrijven.

si tu ne veux pas courir le risque de ne pas me voir, même alors. Mais j'espère bien que ça ira. Sinon, je t'enverrai bientôt une belle carte postale. Amitiés à Maroussia,
la main de ton E.

1206. *Aan H. Marsman: Gistoux, 13 juli 1932*

Gistoux, Woensdag.

Beste Hennie,

Hierbij je paperassen terug.

Doodsstrijd vind ik wel goed; goed genoeg om op te nemen. Die regel zou ik niet herhalen; tenzij misschien met een lichte variant: bv. ‘neen, ik zie hem niet’; of is dat jou te rhetorisch?[1] Ik zou het grootere gedicht nemen, dus niet die 2 stukjes weglaten.

De 2 andere zou ik *niet* afkeuren. En dat je *Joffre*[2] nu opeens wegdoet, vind ik ook dwaasheid. (Maar Menno zal het toejuichen.) Waarom is het nu opeens niet goed?

Ik vind het gepraat over je bundels eerlijk gezegd verdomd onvruchtbaar, omdat er duidelijk een verschil in principe bestaat tusschen ons, en omdat ik logisch *blijf* en jij ‘dichterlijk’ verspringt. Als ik iets gezegd heb, dat mij geheel binnen *jouw* logica schijnt te liggen, kom jij nog met een ‘waarom?’ - ‘Waarom hoort *Witte Vrouwen* erbij?’ - Ik heb lust om te antwoorden: ‘Waarom hoort *Vera* er niet bij? En waarom mag het ook niet apart worden uitgegeven? En waarom praat je me nou van stukken uit die andere roman,[3] die bovendien niet af is, er wèl bij te doen?’ en nog zoo'n paar vragen meer. Als je met een bundel die veel beter *kon* zijn, als *W.V.* erbij was, juist omdàt hij ‘heterogeen’ is, wat *Paradise Regained* óók was, en omdàt dus de chronologische volgorde van de gedichten, de *loop* van jouw productie, op deze manier aansluit en er een groot belang in vertegenwoordigt - als je nu met verwààrloozing van dit principe, toch een nieuwe bundel wilt uitgeven ‘omdat je geld noodig hebt’, dan versta ik er niets meer van, en raad je aan direct te besluiten tot dat geld verdienen met een uitgave (apart) van *Vera*! Als de *W. Vr*. uitverkocht zijn, is je nieuwe bundel weer in lang niet uitverkocht, en

1. M. volgde DP's advies niet op.
2. ‘Joffre is stervend’. In *DVB* 8 (1931) 1 (januari), p. 12-14.
3. *De dood van Angèle Degroux.*

het wachten op de ‘gave’ bundel blijft. Terwijl je beter deed met je vriendje Kuyle aan zijn zakenmansprollenoortjes te trekken en hem te vertellen dat hij dan maar een zeker risico met de overgebleven exemplaren van *W. Vr*. loopen moèt, omdat je anders je nieuwe bundel aan een ander geeft. Treed toch op tegen dat smeerkanisje! - je zult zien hoe snel hij bijdraait. (Of geef je tòch bij een ander uit?)

Je nieuwe verhalenbundel kan ik zoo op het papier niet ‘zien’. Ik ken die fragmenten niet, en eig. bijna niets van dit alles; dus?... - Wat nu je *Dichten over den Dood*[4] betreft, het begin vind ik de verwardste rotrommel die ik sinds tijden las; het slot daarentegen *goed*, - al ben ik het half en half met Rien eens dat je misschien beter deed, je vijanden niet met déze bekentenissen te plezieren door uitgave ervan. In Holland wordt zooiets met de noodige ‘eeuwigheidstermen’ natuurlijk in alle bladen geciteerd; en dan met van die commentaren, waar de dichterlijke geesten bij ons ook zoo gul mee zijn! Ik moet er niet aan denken. In ieder geval: blz. 1-3 is voor mij belabberd - en je zult met recht hiermee eerst eenige menschen, ‘die men niet bij het gepeupel dorst stellen’, doen grijnzen! - terwijl ik blz. 4 en 5 met spanning las. (Bep is geheel van ditzelfde gevoelen.)

Die ‘goddelijkheid’ van dichters is toch krankjorem; ik vind dat er minstens evenveel ‘goddelijkheid’ voor noodig is om een boksmatch te winnen - maar in ieder geval zou je er dan nog op een andere manier over moeten spreken dan je het hier deed. En die Onze-Lieve-Heer die je ‘leenheer’ heet! Neen, ik kan daar alleen maar beroerd van worden; het is me te kras, en te griezelig spiritistisch!

Dat Slau soms zeer goede dingen zegt, geloof ik nog altijd. Maar zijn stukjes in de *Arnhemmer* worden me te machtig, en tegen één goed ding zegt hij mij toch teveel bêtises. Daarom: als hij je publicatie aanraadt, is dat omdat bijv. dien dag de revolutie hem toch wel iets goeds lijkt, in tegenstelling met bv. de dansschool van Darja, terwijl hij op een ander oogenblik je hevig zal kapittelen, omdat Theo zoo verdomd weinig op Camoës lijkt. Het is maar hoe je 't treft, en meer heb ik niet willen zeggen.

Antwoord op mijn vraag om inlichtingen over die geldverzending heb ik nog niet. Maar misschien vanmiddag. Bep gaat morgen

4. Het tweede van de *Drie autobiografische stukken*. De door DP gewraakte passages werden bij publicatie door Marsman in het *Verzameld werk* niet opgenomen. De oorspronkelijke versie werd door Jan Engelman gepubliceerd in *Maatstaf* 8 (1960-61) 8 (december), p. 538-553.

naar Brussel en kan voor de verzending van dat geld zorgen; als ik maar weet op welke manier ongeveer.

Donderdagmorgen.

Nog steeds geen brief van je. Bep gaat nu naar Brussel en zal zorgen dat er 310 florijnen naar je toe gaan, op welke manier zal je dan wel gewaar worden - misschien per geassureerde aanget. brief en dan in *deze* enveloppe, misschien als internationale postwissel en zoonoodig dan in twee stukken (als fl. 310 te veel is voor één postwissel), dus bv. 160 aan Den Besten en 150 aan jou. Jij weet nu intusschen wat het beteekent.

Ik las vanmorgen den brief van Slau aan de Mij.[5] Iets te 'moppig' misschien, maar tenslotte toch zeer amusant. *Merde* voor die flapdrollen met hun 'hiërarchische cultuur'. Dag! Je

E.

1207. *Aan H. Mayer: Gistoux, 13 juli 1932*

Gistoux, Woensdag.

Beste Henri,

Die Multatuli voor fl.20 - lijkt mij niet te duur, als het exemplaar frisch is. Wil je daar vooral naar vragen?

Jammer dat ik weer zoo onwelkom ben met mijn marchandise. Ik geloof heusch dat boeken wel het slechtste zijn om terug te verkoopen, dat men zich denken kan. *Tom Jones* zond ik je ook, maar Jane Austen houd ik dan nog maar. Ik reken toch op je om de Sterne te verkoopen, àls er eens een toevallige gek in mijn genre je kant uitkomt.

Ik ga Vrijdag a.s. van hier weg en wschl. naar Melreux of Nassogne (in de Ardennen), God weet alleen voor hoe lang, en je weet: Hij weet *nix*.

Met hartelijke groeten, je

E.

5. In 'Antwoord op een invitatie' (*Nieuwe Arnhemsche courant* van 9 juli 1932) bedankte Slauerhoff voor de benoeming tot lid van de Maatschappij der Nederlandsche letterkunde, met als argument dat men de letterkunde kan beoefenen als een liefhebberij zoals hengelen, of een passie van het slechte soort zoals alcoholisme, maar dat men in geen van beide gevallen zich in een vereniging diende te organiseren.

1208. *Aan A.A.M. Stols: Gistoux, 13 juli 1932*

Gistoux, Woensdag.

Beste Sander,

Dank voor de copie van Byron. Ik lees alles nu zorgvuldig over en zal je dan de boel terugsturen, met opgave van de gedichten die eventueel kunnen vervallen. Je hebt dan twee lezingen: een voor de rijke, en een voor de arme dagen! - Laat je Levet ook terugkomen uit Kortrijk? Of kan je dat boekje daar laten drukken, als de prijs niet te hoog is? *Zonder* de preface van Larbaud zal het toch wel niet duur zijn, en wij kunnen (Angèle Manteau, jij en ik) toch een paar exemplaren verkoopen, om de kosten goed te maken, en zelfs om er een beetje bij te verdienen. Maar laat er dan niet op zetten dat jij de uitgever bent.

Vergeet je nu niet om mij *zoo gauw mogelijk* de revisie van *Bij G. aan E.* terug te zenden, mèt de 2 eerste vellen, of wat het dan zijn mag? - En o ja, graag ook een staal voor het omslag; liefst *blauw*, of een mooi *grijs*.

Wij komen vooreerst zeker niet in Parijs. Doe Larbaud vast mijn hartelijke groeten. Je vindt deze brief pas bij je terugkeer misschien, of bedoelde je met Woensdag de volgende Woensdag? In ieder geval: *wij* zitten dan hoogstens in de Ardennen! Misschien gaan wij Maandag a.s.

Schrijf gewoon naar Gistoux.

Met beste groeten, steeds je

E.

1209. *Aan J. Greshoff: Gistoux, 14 juli 1932*

Gistoux, Donderdag.

Beste Jan,

Wat heb ik in Godsnaam voor ‘amusants’ aan Henny geschreven!? Ik herinner mij niets van dien aard, of het moest mijn uitval (zeer weinig hiërarchisch natuurlijk en zeer warhoofdig) tegen Shelley en Keats zijn. Ja, ik probeerde die twee heeren te lezen en stond versteld van hùn warwinkel van symbolen, epitheta ornantia, slechtverteerde philosofie, Miltoniaansch epigonisme en wat dies meer zij - kortom, van alles wat in het brein van Mr. J.C. Bloem als ‘schatten’ ligt vergaard, en waarop Stendhal inderdaad alleen maar

de uitwerking kan hebben van vitriool. - Ik heb mij anders met het stukje van Jacques in *D.G.W.* zeer geamuseerd, maar hij kan er zeker van zijn dat ik er nog eens 'serieus' op zal antwoorden. Hij moet dan maar met de billen bloot kommen, als hij zoo hiërarchisch-verachtelijk over ons denkt, in ZEd.'s for intérieur. Enfin, hij is tenslotte ook nog maar een lid van de Mij van Letterkunde, en af en toe van de poep-commissie van dat genootschap. Jany is het *niet*, en tout est déjà là. Let op *die* kleinigheden, wanneer menschen beginnen te praten van artistieke, cultureele, geestelijke en andere hiërarchie. Ik schijt op de mentaliteit die eigen grootouders vereert omdat zij zichzelf zoo bizonder geslaagd vindt; (dat verder kinderen niet zouden bestaan zonder ouders en grootouders, kan men toegeven!) en tenslotte verkies ik een opstandig warhoofd tegen een hiërarchisch uitgedijd *zitvlak*. Ik vind Jacques overigens tòch, net als jij, een verdomd aardige kerel, met veel liefs in het karakter, naast veel verzakts, en het doet mij leed als hij door een mede-hiërarchist als Pom op een zoo vileyne manier behandeld wordt als in die kritiek over *Media Vita*.[1] Er is oneindig meer 'hiërarchische grootheid' op 4 pagina's van dien bundel, dan op 40 van Pom (wiens werk mij toch veel beter 'ligt'); laat dit Jacques een troost zijn - vooral wanneer de bewering komt uit *mijn* koker! Het verschil tussen Pom en Jacques in de hiërarchie is trouwens dit: dat bij Jacques het zitvlak, dat noodig is om daar te troonen, zich normaal en langs lijnen van geleidelijkheid heeft uitgezet tot de proporties die in de hiërarchie zoo'n goed figuur slaan; - terwijl Pom, wiens ambitieus en ijdel temperament de groei van het zitvlak belet, zijn heil moet zoeken in een commissiorale bedrijvigheid, in kakkerlaksprongen tusschen àlle hiërarchische opinies en zienswijzen in de Mij vertegenwoordigd, en enfin, in een pseudo-politieke of -staatsmansachtige slimheid, waarvan de Nederlandsche Letterkunde - en niets minder! - tenslotte toch profiteert (volgens hiërarchische opvattingen, wel te verstaan.)

Dit in antwoord op je brief. Las je het stukje van Slauerhoff? Zijn open brief aan de Mij, bedoel ik. Een beetje te 'moppig' misschien, maar tenslotte toch een onhiërarchische *verkwikking*. - Van Jacques gesproken, die deze open brief natuurlijk hoogst ongepast zal vinden: ik heb zelden iets zóó beleedigends gelezen, als de troostwoorden (onderaan dat stuk van hem in *D.G.W.*) voor Binnendijk[2]. Fie for *that*!

1. In *De gids* 96 (1932) 6 (juni), p. 302-365.
2. Aan het slot van 'Vorm of vent' schreef Bloem n.a.v. Binnendijks essaybundel *Commentaar*: 'Het merkwaardige is dat deze dichter op zijn best is, als hij over proza schrijft.'

Het gaat hier slap en beroerd. Mijn moeder is weer veel beter en Simone komt straks haar rommel hier ophalen, om zich eindelijk definitief (of zoo definitief mogelijk) te installeeren in de rue Charles-Quint. Gille gaat er Zaterdag - dus overmorgen - ook heen, wat een heele slag voor mijn moeder zal zijn, en waaronder zij nu reeds zeer ongelukkig is. Daarna (Maandag a.s.) gaan Bep en ik naar de Ardennen, voorloopig naar Melreux-Hotton, daarna op zoek naar een beter oord. Parijs is op het oogenblik ongewenscht: iedereen is weg vandaar, Malraux, Bep's broer Bob, en wschl. zelfs Pia en Chevasson. Vanavond gaan Bep en ik bij Hellens eten, wat meteen een kennismaking is tusschen 'de oude vrienden en de nieuwe gade'. Ik heb dan alles hier weer afgepoeierd, als wij weggaan. Hoe lang blijf je nog in Holland? Schrijf eens wanneer je in Brussel terugbent, en of jij je dan bemoeien wilt met het op school brengen van Gille. Anders moet ik daarvoor speciaal uit de Ardennen terug, en heusch, ik heb nu weer meer dan mijn bekomst van het 'familiecontact' (of waarom het niet precies te zeggen? - van de 'familiepoep'). Maar als het niet gaat, kom ik natuurlijk wèl. Ik ben hier aan 2 verhalen tegelijk begonnen, maar het gedonderjaag heeft alles weer in het water laten vallen; ik kàn niet werken en 'mijn betere zelf zijn' in deze atmosfeer.

Eenige bizonderheden vertel ik je wel mondeling. Eergisteren hebben we eindelijk het geld gekregen van die nieuwe hypotheek (het restje van de oude is daarin overgenomen) - maar vandaag is het alweer zoo goed als op! Enfin, ik heb nu ook de fl.300.- aan scheidingskosten betaald, en mijn moeder diverse andere schuldeisers.

Ik ben soms ook ziek van het 'literaire gedoe', en als *Forum* niet bestond, zou ik me wèl zoo prettig voelen. Tenminste, als ik er geen redactioneele plichten in had. Maar nu zal ik mijn best nog wel doen, en na de polemiek in *De Nieuwe Eeuw*, waarin Henny verreweg de matador is geweest, en na het stukje van Jacques in *D.G.W.*, heb ik op mijn werklijstje een 'uiteenzetting' staan, die bijwijze van rapport in het nr. van Januari 1933 een behoorlijke plaats zal innemen. Maar in afwachting van dat stuk, en zoolang de afslachting van Coster duurt, wou ik in de Ardennen of elders *rusten*, d.w.z. mij in het lieve gezelschap van Bep vermeien en niet literair-politisch werkzaam zijn.

Wij hadden nog een *Forum*-vergadering in Brussel, die heel aardig

was, en ondanks alle innerlijke verdeeldheid tusschen Maurice en Menno-Ikke, vriendschappelijk en opgewekt verliep - maar één ding proeven Menno en ik, als *nasmaak* vooral, steeds duidelijker: Maurice hoort niet bij ons, niet alleen vanwege het katholicisme, maar ook alweer vanwege de hiërarchie. Hij is nòg een veel aardiger kerel, maar literair zou het ons niet verwonderen, als hij over een paar jaar totaal de Vlaamsche Donker zou zijn. Hij is al verknocht aan de ouderen (Vermeylen en God weet wie nog meer) op een manier die nù al moeilijk te slikken is voor warhoofdige magen (als het beeld je goedkeuring wegdraagt) als die van Menno en mij; kortom, ik begin al met onrustige bewondering den groei waar te nemen van Maurice zijn literair zitvlak. (Donker heeft een ethisch zitvlak, dat in hiërarchische enormiteit dat van Jacques al verre overtreft.) - Eigenlijk ben ik het met Jan van Nijlen eens (bij wien Bep en ik dienzelfden avond aten), dat er geen enkele jongere Vlaming bij ons hoort; de 3e man in ons ensemble had Henny moeten zijn. De ‘goddelijkheid’ die hij in de poëzie proeft is èn Menno èn mij tenslotte oneindig liever dan het Respect der zitvlakken. Henny heeft nog heelemaal geen zitvlak, al voelt hij zich (tout comme moi!) dikwijls ‘uit den tijd’ en moe. Ik heb hem indertijd miskend, toen ik in hem den luitenant zag, onder kapitein Nijhoff, majoor Buning en kolonel Boutens bijv. - of neen, Boutens is wel generaal; - *zijn* soldaatjespelen was toch van een geheel andere aard; *zijn* hiërarchisch gevoel, als dat er mocht zijn, gaat naar de hoogere sferen, waarin de troon hangt van den poëzie-God (dien hij Godbetere't in een stuk proza zijn ‘leenheer’ heeft genoemd!), maar de hiërarchie, waarin tenslotte Shelley en Keats naast Pom en Jacques komen te zitten op dezelfde banken waar het krioelt van archivarissen, museumdirecteuren en ander notariaat, lijkt hèm goddank nog altijd een aanfluiting.

Ziezoo, voor vandaag is het toch zeker welletjes geweest. Hoû je taai tusschen de examens en de zitvlak-betoogen van je gastheer en blijf gerust aannemen dat Shelley en Keats toch maar twee *wolkenzieke kalveren* waren naast Stendhal! -

O jee, daar lees ik nog onderaan je brief dat je de 22e thuiskomt. Wij zijn dan *zeker* ergens in de Ardennen; ik natuurlijk druk lezend in mijn door jou verfoeide jeugdvriend Jacques Perk! Ik schrijf je vandaar dan wel een prentkaart met mijn adres erop, en dan is het jouw beurt om kwistig te epistoleeren, alsjeblieft.

Heb je in de Nederlanden nog echo's opgevangen over het begin van mijn Coster-serie? Las je Van Duinkerken (of een ander) over

jouw stukje (dat ik nooit las) over Vondel en mij (excusez du peu!) in *Groot-Nederland?* Henny stuurde het mij op; ik heb er één ding uit onthouden, dat de schrijver een dilettantisch pianogehakkel uit Vondel aanraadt, boven het afdraaien van misschien uitstekende gramofoon-opnamen (hij zegt niet het tegendeel) uit *Parlando*. Die Van Duinkerken (als hij het is) is toch een scherp intellect!

Met hartelijke groeten, ook van Bep, steeds je

Ed.

1210. *Aan S. Vestdijk: Gistoux, 14 juli 1932*

Gistoux, Donderdag.

Beste Simon,

Ik schrijf je dit terwijl Simone bezig is boven haar koffers te pakken. Ze is vol rancune en onaangename toespelingen in den trant van 'dat mijn moeder nu toch een andere schoondochter heeft'; ik vind het onaangenaam in zulke omstandigheden er bij te zijn, ik ben hier alleen maar aanwezig als de gendarme, ingeval van *ruzie*! Vanmorgen, vóór zij kwam, kreeg ik een briefje met verwijten dat ik niet meer dezelfde was, dat ik altijd partij trok voor mijn moeder,* dat ik mij niets van haar aantrok en zoomeer, en dat zij altijd een vreemdelinge voor mij was geweest. Ik heb haar een mooie brief geschreven, waarin o.a. dit: dat wanneer alle vreemdelingen zoo'n rol in mijn leven hadden gespeeld als zij, dat ik dan niet alleen moe en miserabel zou zijn, maar dood en begraven. - Ik vraag mij af wàt zij wil: Iedere keer als ik bij haar kwam, in Brussel, ben ik ellendig weggegaan; zij is niet zóó los van mij als jij veronderstelt, en het is toch duidelijk, het moet toch ook duidelijk zijn voor hààr, dat er inderdaad, sedert mijn huwelijk met Bep, eenige dingen veranderd zijn! - Ik schrijf je dit omdat ik van haar hoor dat jij Maandag a.s. wschl. komt. Gille is dan bij haar, want hij gaat Zaterdagmorgen van hier weg. Mijn moeder is er geheel van overstuur, en heeft den heelen tijd door getracht het met Simone goed te maken, om althans in de *noodige* relaties een ietwat aangename toon te hebben, maar Simone schijnt doodsbenauwd te zijn dat zij weer zal worden 'ingepalmd', ofschoon ik haar de verzekering heb gegeven dat ik dat ook zou ver-

* Van mijn moeder hoor ik 3×in de week dat ik altijd Simone voorsta en niets om *haar* geef, enz.

hinderen, zoolang het eenigszins kon! Ik heb mijn moeder nu 100 × op het hart gedrukt dat ze het *nooit* meer op een samenwonen moest aansturen, en zij schijnt dit zelf te begrijpen; maar er zijn natuurlijk overal nog prikkels en kwetsbare plekken, en ik ben ernstig bang dat het geval tusschen Simone en haar zich - nu over Gille! - zal herhalen. In ieder geval heeft Simone vooreerst haar zin, en de rest is een kwestie van *tact.* Bijv.: mijn moeder wou Gille voorloopig (zoolang hij niet naar school gaat, dus tot September a.s.) 2 dagen in de week bij zich hebben, bv. Zaterdag zou hij worden gehaald, Maandag teruggebracht. Simone zei daarop dat zij *die* dagen juist zoo alleen was; dus zal Gille nu Donderdag worden gehaald en Zaterdag teruggebracht. Waarmee ik dus die verwijten en dat rancuneuze optreden verdiend heb, weet ik niet, en zij zelf wschl. ook niet; één ding is zeker, als ik Maandag a.s. met Bep eindelijk van hier weg kan (naar de Ardennen) heb ik het gevoel dat ik weer volop voor mijn 3 weken vacantie in Lugano *betaald* heb. En ik moet erbij zeggen, nu al, omdat ik het nu zoo goed voel: ik hoop van harte dat de nieuwe regeling (met Gille) nu ook werkelijk eenige verademing zal geven; anders zou ik mij genoodzaakt zien mij werkelijk alleen maar tot officieele geldzendingen te beperken. Je begrijpt, beste kerel, dat als mijn nieuwe bestaan met Bep, door voortdurend getrek aan mij van twee kanten (Simone en mijn moeder) *bedreigd* wordt, of enfin, grootendeels *onmogelijk gemaakt*, dat ik dàn ook niet lang meer zal aarzelen om althans iedere persoonlijke verbinding af te breken. (Het zou trouwens niet anders zijn als ik elders een *baan* had!) Ik vind het eerlijker ook jou vooruit hiervan op de hoogte te stellen; en het zou mij verder spijten, maar die 'complexen' van Simone voor mij moeten dan maar door drooglegging verschrompelen en afvallen. Er is zooveel *onuitgesprokens* in dit alles, dat telkens op heel andere terreinen zich tòch manifesteert! Je begrijpt dat een jalouzie van Simone voor Bep, die zich in onaangenaamheden tegenover mijn moeder zou uiten en over Gille, een beetje erg gecompliceerd en naargeestig worden zou. Ik ben werkelijk beroerd van dit alles, ofschoon Simone tegenover mij natuurlijk heel lief en zelfs zielig blijft.* Maar het resultaat is hetzelfde; de claim, het trekken, de wrijving die voortdurend over *mij* schijnt te moeten gaan; en God weet hoe ik dààr nu juist mijn bekomst van heb!

Straks ga ik met Simone naar Brussel, Zaterdag gaat Gille naar

* Ook, in laatste instantie, als zij van die rotbriefjes schrijft!

haar toe; Maandag gaan Bep en ik van hier weg. Dat is het programma. Hoe hard dit alles voor mijn moeder is, kan je je voorstellen, en zij is óók lastig, maar er valt met haar tenminste meer te 'praten' dan met Simone. Enfin, mijn laatste hoop is nu in die nieuwe regeling gesteld.

Later eens beter! Schrijf mij gewoon naar Gistoux, de brief wordt me dan wel doorgezonden, als ik weg ben. Een hand van je

E.

P.S. Greshoff is in Holland natuurlijk al aan het kletsen gegaan over jou en S., en dat nog wel in gezelschap van Bouws! Kan men anders verwachten? *Ik* haal er mijn schouders over op.

1211. *Briefkaart aan F.E.A. Batten: Gistoux, 15 juli 1932*

Gistoux, Vrijdag.

B.F., Hierbij dan de vergeten opgave: er zijn, voor zoover ik weet, maar 2 boeken verschenen over Tinan, of liever één boek en één brochure. Het laatste is een extra-nummer van *Le Divan*; allerlei artikelen, maar niet één werkelijk goed; het eerste heet gewoonweg *Jean de Tinan* en is door zijn vriend André Lebey, die ook een vriend was van Pierre Louijs (*La Femme et le Pantin* is aan hem opgedragen). Dit boek is ook verre van boeiend; vervelend geschreven in een pretentieus stijltje, dat meer vermomt dan 'zegt'. Daarin staat een aardig portret van Tinan; maar nu moet ik je gauw teleurstellen en zeggen dat het al lang uitverkocht is - ofschoon weinig gezocht! Misschien kan Henri Mayer (van de Boekh. Nijhoff) je toch zoo'n exemplaar bezorgen. - Een ander portret van Tinan (maar onduidelijk en slecht) in de uitg. van 'Au Sans Pareil' van *Penses-tu réussir*, maar die is ook uitverkocht; tenslotte is er nog een alleraardigst geteekend portret door Henri Bataille, dat voorin de 1e editie stond van *Aimienne*, maar die is onvindbaar, of àls je hem vindt, heel erg duur. - De pointe van Victor E. is heelemaal geen pointe, alleen maar een luchtige bout-rimé, en absoluut een 'contre-rime' van Toulet.[1] - *Voor-*

1. Het gedicht 'Dialogue à contre-jour' van Victor E. van Vriesland, gepubliceerd in *Forum* 1 (1932) 7 (juli), p. 440, besloot met de regels: '"Que fera-t-il donc si tu claques / Juste au mauvais moment?" / Tu mettras, pour l'enterrement, / Ton joli chapeau claque.' Naar de vorm is dit gedicht inderdaad een navolging van P.J. Toulets 'contrerimes'

post kan ik bepaald niet meer vinden, schijnt er definitief vandoor te zijn. En nu laat ik je aan Cicero, Plutarchus en die rotboeken over, die je nog door moet maken helaas.

Beste groeten van EdP.

Ik ga Maandag van hier weg; schrijf dus niet meer hierheen.

1212 (1155). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 15 juli 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1213. *Briefkaart aan A.A.M. Stols: Gistoux, 15 juli 1932*

Gistoux, Vrijdag.

Beste Sander,

Ik ontvang daarnet, door jouw tusschenkomst wschl., de alleraardigste attentie van Larbaud.[1] Kan je mij zijn adres opgeven, zoodat ik hem persoonlijk kan bedanken? Wij gaan Maandag a.s. van hier weg, voorloopig naar Melreux-Hotton, maar het hotel daar is ons nog onbekend, dus schrijf maar naar Gistoux, dan volgt je missive ons wel. - De revisie van *B.G. aan E.* zond ik eergisteren terug; wil *jij* zorg dragen voor een laatste 'aanblik', opdat er niet zooveel drukfouten in staan als in *Een Voorbereiding*? Ik krijg ook nog antwoord van je over verschillende dingen en een staaltje blauw papier voor het omslag van *Bij Gebrek*. De Byron-bloemlezing is nu op een haar af uitgemikt, herwogen enz. en zou in totaal worden: 72 blzn.

Met hartelijke groeten,

steeds je E.

1214. *Aan A.A.M. Stols: Gistoux, 15 juli 1932*

Beste Sander,

Hierbij nog een vertaling uit Byron voor je collectie. Als je geen plaats meer hebt, kan je de 2 gedichten op één blz. doen; zet er dan boven: 'Twee Gedichten van Byron', of beter nog: *Twee Liedjes van Byron*[1]; en daaronder de titels in *kleine* kapitalen. Maar liefst op twee blzn. natuurlijk.

1. Een opdracht van Larbaud aan DP in diens vertaling van *Lepauvre chemisier.*
1. In *Helikon* 2 (1932) 7 (juli), p. 102.

Het tweede had je al, maar déze lezing is de beste. Ik stuurde je vanmorgen een briefkaart.

Je E.

Dus zullen wij nooit meer dwalen...
(*Byron*)

Dus zullen wij nooit meer dwalen,
Laat door den blauwen nacht,
Bleef ook 't hart in liefde stralen
En de maan in de oude pracht.

Want het zwaard verslijt het leer,
En het lichaam slijt om 't hart,
En de ziel voelt soms niet meer,
En liefde zelfs verstart.

Moest bij nacht de liefde stralen
En bij dageraad vergaan,
Toch zullen wij nooit meer dwalen
In den glans van de maan.
(*vert. E. du Perron*)

1215. *Aan S. Vestdijk: Gistoux, 16 juli 1932*

Gistoux, Zaterdag.

Beste Simon,

Vanmorgen kwam je brief, en een uur later is Gille naar Brussel vertrokken, met een brief van mij aan Simone. Het zou beter zijn, als je nog niet naar Brussel bent (en in dat geval komt ook deze brief voor jou te laat), dat jij S. schreef dat jij het zelf onaangenaam en onvrij vindt om met Gille en haar in een klein appartement samen te zijn, en dan nog wel zoo direct, en dat je daarom Donderdag komt bv., als hij weer naar mijn moeder is. Ik heb haar geschreven dat jij het onvrij vond en dat het beter was als zij, inpl. van de verhouding voor mijn moeder te verbergen, zich met mijn moeder verstond om Gille bij *haar* te laten, telkens als jij bij haar (Simone) bent. Dat zou toch voor iedereen het beste zijn!

Ik heb mijn moeder intusschen niets verteld van jouw komst, omdat dit koren op haar molen zou zijn; zij zou terecht vragen waar-

om Simone dan Gille niet nog wat hier liet, tot jij weer weg zou zijn. Maar 1°. was je komst niet zeker, 2° heeft Simone zich, zooals ik je schreef, zoo rancuneus gedragen dat ik coûte que coûte een nieuwe wrijving vermijden wou. Ik heb haar gevraagd jou den brief te laten lezen dien ik haar vanmorgen schreef; *vraag* haar die te lezen. - Toen ik Donderdag met haar in de auto zat, om haar naar Brussel terug te brengen, heeft zij, in bijzijn van den chauffeur, een paar misselijke opmerkingen over Bep gemaakt, in den trant van: 'Est-ce que ta femme est mondaine ou demi-mondaine?' en zelfs: 'Est-ce qu'elle fait bien l'amour?' - waarvoor ik haar bijna een oorveeg gegeven heb.* Ik weet wel dat het tenslotte dépit is en dat het een arm kind blijft, maar ik heb werkelijk geen reden gegeven tot dergelijke prikkelingen, en als zij nu nog jaloersch gaat worden op Bep, wordt de verhouding tusschen haar en mij werkelijk onmogelijk. De heele situatie is voor mij al pijnlijk genoeg, om er niet dergelijke aardigheidjes bij te krijgen; en nogmaals, ik vertel je dit alles niet om te 'klikken' (trek er je ook *niets* van aan en spreek er zelfs niet over met Simone, want dat geeft toch geen bal) maar om je op de hoogte te brengen van de situatie, en van mogelijke verwikkelingen daarvan. Ik wil voor Simone blijven doen wat ik, gegeven de omstandigheden, doen kàn, maar ik ben méér dan genoeg *gepest.*

Nu iets anders. Als deze historie niet zéér pijnlijk ook voor jou moet worden, dan raad ik je, om van den beginne af te eischen dat ze je niet voortdurend met verhalen over Gille en mijn moeder verveelt. Daarom alleen is het al goed, dat Gille weg is, wanneer jij komt. Een paar klaagliederen zal je wel moeten aanhooren, maar zeg dat je geen partij kan kiezen en zoomeer (want daar stuurt ze het anders, bewust of onbewust, op aan), dat de zaak je goed 'geregeld' lijkt, en dat je komt voor haar, maar niet voor familiepoep. Als je niet beslist en rustig optreedt hierin, kan ik je garandeeren dat ieder plezier je zal worden vergald. (Wat ik je hier zeg, is betaald met een ondervinding van zes jaar.)

Ik ga Maandag weg; schrijf maar naar Gistoux. Over jou en mijn moeder hoef je je niet ongerust te maken; als Simone het goed vindt, breng *ik* haar wel op de hoogte en is diè complicatie tenminste uit den weg geruimd. Of doe jij het desnoods zelfs, per brief. Misschien is dat zelfs beter.

* Zij heeft hier niets van gemerkt, want ik heb me op slag beheerscht, en had trouwens meteen weer medelijden met haar.

Het spijt me dat deze brief ook alweer zoo beroerd moest zijn, maar je moet precies weten waar het om gaat. Later heusch beter! Een hartelijke hand van je
E.

P.S. - Val S. nu niet hard over die opmerkingen, want het zou ellendig zijn als zij het idee ging krijgen dat jij nu mijn partij neemt tegen *haar*! (Dat 'partij nemen' is bij al deze menschen een éérste idee!) Zeg hoogstens dat het niet aardig was en daarmee uit.

1216. *Aan S. Vestdijk: Gistoux, 16 juli 1932*

Gistoux, Zaterdagavond.
Beste Simon,
Je tweede brief kwam vanmiddag. Dank voor de moeite die je je getroost hebt om me zoo uitvoerig van je inzicht te laten profiteeren, maar - al heb je in vrijwel alles gelijk, geloof ik, wat de *details* betreft - in de groote, simpele lijnen zie ik het nu anders dan jij: ik begin n.l. te gelooven dat Simone véél eenvoudiger, veel 'gewonervrouwelijk' is dan jij vermeent, en dat haar reacties tegen mijn moeder meer een gevolg zijn van het onuitgesproken gevoel tegen Bep (d.w.z. tegen de vrouw die haar bij mij 'vervangen' heeft, volgens haar inzicht) dan andersom. - Het kan me ook niet zóóveel schelen; ik heb altijd medelijden met Simone gehad, maar ook altijd met het besef dat ze af en toe een frisch pak op haar billen noodig had, inplaats van diepe beschouwingen. Toen je zei dat praten met haar mijn brief (mijn 2^{e} naar Holland, die ik vanmorgen schreef en die je misschien nagezonden wordt) niets aan; ik schreef hem vnl. om je op de hoogte te houden van *alles*. Mijn raad blijft deze: druk S. op het hart dat je komt voor *haar* en dat je verschoond wenscht te blijven van al die zure verhalen. Anders *stik* je er binnenkort in. Als Simone n.l. een 'kampioen', of desnoods niet een 'kampioen', maar een 'medevoeler' naast zich weet (of waant), is die ongelukkige niet... gelukkig. - Waarom zij jou bv. invectieven over mij schreef, naar aanleiding van die meubels, ontgaat me totaal; zij heeft alles gekregen wat ze maar wou, mijn moeder heeft het vervoer, de installatie en alles betaald. Dat ze af en toe zich een klein beetje moeite moest geven, als bv. om die camion te zoeken, is niet meer dan billijk, en dat

niet alleen, maar is verdomd *gezond* voor haar; ze is het werkelijk wat lui gewend, en dat is eerst met recht ‘des duivels oorkussen’ voor iemand met zóó weinig geestelijke ressources!

Wat Greshoff, Bouws en de andere afroddelen, is mij ook om het even. Ik hoop één ding nu: dat je een prettige tijd in Brussel hebt met een minimum van familieverhalen en jeremiades. Op mijn brief van vanmorgen (die ze je misschien toonen zal; maar als je brieven van mij aan S. leest, vergeet dan nooit dat ik haar absoluut moet schrijven in de vulgariseerend-herkauwende stijl waarmee men kinderen placht te onderwijzen!) kreeg ik geen antwoord; wel kreeg Vera (die Gille vanmorgen bracht) de boodschap mee dat hij Maandag vòòr 12 uur weer moest worden gehaald. Dat is dus omdat jij komt. Ze had toch heusch beter gedaan met Gille dan nog wat hier te laten! want deze ‘nukken’ van haar begrijpt mijn moeder nu natuurlijk niet. Daar is de heele dramatische scène van het afscheid hier vanmorgen nu voor noodig geweest - en bovendien is het een streep door mijn plannen om Maandag met de auto naar Namen te gaan (en vandààr per trein naar de Ardennen), ik moet nu naar Brussel, om de auto niet heen en weer te laten gaan, en een uur langer treinen. - Het zijn van die stomme eigenzinnigheden van Simone waar ik nooit goed tegen kon en die in al hun onhandigheid altijd verdomd onaangenaam zijn voor anderen (voor mijn moeder bijv.); zij behoort heusch tot die onhandige menschen die je telkens een meubel op je voeten keilen. Enfin, ik ben zeer blij dat de zaak vooreerst weer ‘geregeld’ is en ik hoop Simone nu in een behoorlijke tijd *niet* te zien.

Mijn moeder zal ik nu maar van je komst en van de verhouding op de hoogte stellen, anders weet ik niet wat ik van die boodschap van Simone zeggen moet. Als je nu weggaat, wil *jij* dan aan mijn moeder schrijven wanneer Gille weer teruggebracht moet worden - want S. zal daar ook wel te beroerd voor zijn. Ik zend je mijn adres uit de Ardennen, zoodra ik er een heb. Nogmaals, trek je van deze brieven niets aan, beschouw ze als ‘zakelijke’ regelingen en antwoord er ook maar niet op, als je me weer schrijft, of alleen het hoognoodige, anders verzuipt onze heele vriendschap hierin! *Amuseer* je. Een hand van je

E.

P.S. - Ik heb bij S. een litho voor je gelaten van Vertès met een kwatrijntje in ms. van Pia; het is een bordeelscène, zooals ook Menno er

een heeft, en verder Bouws, Mars- en Engelman. Ik hoop dat je het aardig vindt.

1217. *Aan A.A.M. Stols: Gistoux, 16 juli 1932*

Gistoux, Zaterdag.

Beste Sander,

Bij nadere beschouwing heb ik de bloemlezing van Byron maar meteen ingekrompen en er al het twijfelachtige of eenigszins 'dubbele' uitgegooid, zoodat we nu een bundel zouden hebben van iets meer dan 4 vel druks (4 1/2 met alle witte blaadjes) inplaats van 6 vel. Voel je er niet voor om deze uitgave *samen* te doen? Maak er iets van dat goed gedrukt mag heeten en toch niet extra-luxe wordt, en dat niet te duur hoeft te worden. Wat zou dat dan moeten kosten? (*zonder* portret dan maar). - Een andere mogelijkheid blijft: er het 2e deeltje van te maken voor je 'Bibliophiles Hollandais', en dan op dezelfde manier uitgegeven, in hetzelfde formaat. Of hoeft dit niet? Schrijf er me over, p/a Gistoux, zoolang ik je geen ander opgeef. Als wij tot een accoordje komen, stuur ik je de copy direct weer terug, maar laat er dan ook dadelijk aan beginnen, voordat *iedere* belangstelling voor Byron voorbij is.

Maar laat het boekje ditmaal geen fl.10. of fl.12. kosten, maar fl.4. à fl.5. *hoogstens*; liefst minder. Met Ossekop-papier krijg je toch al heel gauw een erg chic karakter, zooals bij het bundeltje *Terugkeer* van Theun de Vries.

Hoe is het je in Parijs vergaan? Ik ben hier eindelijk weer klaar met allerlei en maak me op om naar de Ardennen te gaan.

Hartelijke groeten van je

E.

1218. *Aan S. Vestdijk: Gistoux, 18 juli 1932*

À Monsieur

Simon Vestdijk.

Gistoux, Maandagmiddag.

Beste Simon,

Gille is *hier* terug, met de boodschap dat hij Zaterdag a.s. terug moet. Mooi; je hoeft dus niet meer daarover te schrijven. Mijn moe-

der heb ik ingelicht; ze was niet in het minste verwonderd, had al zooiets hier gemerkt, zei ze, en vindt alles best: Het is, vind ik, een reuze-gemak voor Simone dat ze Gille juist altijd hier kwijt kan, als jullie eens samen een uitstapje maken, of als jij haar eens naar Holland zou laten komen, en zoo meer.

Wij hebben onze reis nog één dag uitgesteld, deels omdat wij nu morgen tòch van Namen wegkunnen, deels omdat mijn moeder gisteren en vanmorgen weer minder goed was (het is nu alweer over). Wij vertrekken nu morgen en gaan op zoek naar een plaatsje dat lief en toch goedkoop genoeg is om ons voor langeren tijd te herbergen. Morgenavond zijn we in Melreux en gaan dan de buurt verkennen: Nassogne, Houffalize, God weet wat. Misschien wordt het wel: Bouillon.

Ik ben nu weer een beetje bekomen van de rotsmaak van deze laatste ontmoetingen. Als wij elkaar voortaan over *deze* aangelegenheden schrijven, moeten wij ons maar bepalen tot het hoognoodige. Bep laat ik er liever buiten. - Ik ga nu weer eens *probeeren* wat van deze misère los te komen en zoo mogelijk te werken.

Nogmaals het beste in Brussel! Doe mijn hartelijke groeten aan Simone, en ontvang zelf een ferme hand van je

E.

P.S. - Ik zal dezen brief *zelf* posten, met het oog op het adres - of neen, ik zal er maar het adres van Simone op zetten; je krijgt het dan wel van haar. Vandaar het mooie opschrift dat ik hier nu boven zet!

1219. *Briefkaart aan H. Mayer: Gistoux, 19 juli 1932*

Gistoux, Dinsdag

Beste Henri,

Op het punt om met de auto weg te rijden, krijg ik je briefje nog - waarop ik snel antwoord. Look here, het is voor mij van het grootste belang een goed en *frisch* exemplaar van Multatuli te hebben; liever fl.30.- voor een goed exemplaar, dan fl.5. voor een verfomfaaid. Stuur die zangeres haar geapprecieerde auteur dus alsjeblieft terug,[1] en laat ons dan maar weer wachten op een wèl goede

1. Mayer schreef op 18 juli 1932 aan DP:'Ik heb die Multatuli laten komen, en mooi is het niet. De vorige bezitster, de zangeres Anna Kappel, heeft het werk blijkbaar naar waarde geschat'.

aanbieding. - Vanavond ben ik in Melreux, maar langer dan 4 of 5 dagen zal ik er wel niet blijven, tenslotte wordt het wel zooiets als Bouillon (bij de Fransche grens). - Voor dat Duitsche boek[2.] is jouw oplossing best; je krijgt dat voorschot per keerende post, zoodra ik weet hoeveel het precies is. Jan tegen Timmermans wordt ook een 'terugkeerend verschijnsel'.[3.] - Arme Beversen! Als je weer naar hem toegaat, doe hem dan mijn hartelijke groeten en zeg hem dat ik niet begrijpen kan hoe *hij* ruzie zou krijgen met de menschen.[4.] Tot nader, misschien gauw een prentkaart uit de Ardennen. Veel hart. groeten van je

E.

1220 (195). *Aan M. ter Braak: Melreux, 21 juli 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1221. *Prentbriefkaart[1.] aan S. Leclercq-Moens[2.]: Melreux, 21 juli 1932*

aant.

Melreux, jeudi.

Chère Madame,

Merci du livre et de votre mot; - aujourd'hui je repars d'ici, espérant de trouver ce 'cosy corner' dont vous me parlez. - (Ce n'est pas *ici*, du moins, que je l'ai trouvé.) Je ne sais pas encore où je serai demain ou après-demain, mais je vous enverrai bien quelque carte postale. Amitiés et encore merci!

Votre EdP.

2. Niet duidelijk welk boek DP hier bedoelt.
3. 18 juli schreef Mayer DP dat Greshoff de voorgaande dag bij hem op bezoek was geweest, en bij die gelegenheid Timmermans 'radicaal' had afgemaakt.
4. Mayer had geschreven dat Beversen, die ziek was, eigenlijk op doktersadvies in Duitsland moest gaan kuren, maar niet wilde, uit vrees ruzie te krijgen met de mensen.

1. Foto van Melreux, vallée de l'Ourthe.
2. Sophie Moens (1887-1975), gehuwd met Florian Leclercq, dreef de door haar grootvader opgerichte boekhandel in de Galerie Bortier te Brussel. Diverse Belgische en buitenlandse schrijvers, waaronder Verhaeren, Pirenne en Greshoff, frequenteerden de zaak. Ook DP behoorde tot de goede klanten.

1222 (196). *Prentbriefkaart aan M. ter Braak: Spa, 23 juli 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1223. *Aan A.A.M. Stols: Spa, 25 juli 1932*

Spa, 25 Juli 1932

Beste Sander,

Dank voor je brief; de telegramstijl is in aangelegenheden als deze erg prettig, vind ik juist. Alzoo:

1. Dank voor adres Larbaud. Ik schrijf hem dus daarheen en zend hem ook een exemplaar van hetzelfde werk.
2. Met laatste correctie van *B.G. aan E.* bedoelde ik, of je wilt nakijken of de laatste revisie (door mij) behoorlijk werd uitgevoerd (en of er geen nieuwe fouten werden bijgemaakt). De enkele ‘likken’ die je daarin mocht ontmoeten zullen je aan ‘lijken’ gewend gemoed misschien toch niet zóó erg kwetsen; anders moet je dat maar voor me over hebben.
3. Ik wacht op ‘stalen omslag’. Blauw dus, blauw.
4. Accoord voor 2 Byron-vertalingen op 1 blz.
5. Kan je me omgaand opgeven wàt die Belgische drukker vraagt voor 100 exx. Levet?
6. Hierbij de Byron. Maar ik stel als conditie dat je, als je het nog doet, er dan ook *gauw* aan begint. Anders gaat heusch de ‘gunstige tijd’ hiervoor voorbij. Mocht je er niet voor voelen; ook niet om het samen te doen, stuur me de copy dan terug, opdat ik elders ‘probeere’. Ik ben er n.l. erg op gebrand om dit uitgegeven te zien, en wat meer is, ik heb er nog steeds fidutie in, al heb je de beste tijd voorbij laten gaan. Graag dus in ieder geval hierover antwoord.
7. Op mijn vraag of je een ex. van je Poe voor mij had, kreeg ik geen antwoord. Mocht er absoluut geen voor mij overschieten (waarloos), mag ik dan weten hoeveel zooiets mij kosten moet. *Misschien* neem ik er dan een, op de verrekening van volgend jaar.
8. Hierbij in Belgisch geld ongeveer de waarde van het kristal. Als er iets te veel of te weinig is, verrekenen we dat later nog wel eens. De rekening van de Kristalunie, die werkelijk wondermooi is en van een geslepen smaak, zend ik je ook terug, opdat je haar nog tien jaar bewaren kan.
9. Groeten aan Greet.
10. Groeten aan jou van je

E.

10[a]. Groeten terug van mijn vrouw.

Noot bij 10[a], 10 en 9: Wat zijn we officieelgroeterig sedert eenigen tijd. Ik begin echt manieren te leeren, moet je maar denken; maar nietwaar? dat kon immers ook niet anders.

Slotnoot:

Voor a week to come - of misschien wel 10 dagen, is mijn adres: Hotel Beauséjour, Spa. Als ik van hier wegga, meld ik het je wel weer; maar schrijf liever zoo gauw mogelijk.

1224. *Aan J. Greshoff: Spa, 26 juli 1932*

Spa, 26 Juli 1932.

Beste Jan,

Na een hevig gescharrel, dat erg ontmoedigend werd, hebben we de Ardennen verlaten - teveel weiden, en dennen, en groen en Ourthes en zoomeer - om vermoeid maar tevreden neer te strijken in Spa: *Hotel Beauséjour, Spa.*

Ik ga nu probeeren weer wat te werken. Laat eens hooren hoe het je gaat. Ik heb eigenlijk niets te vertellen, of wel wat, maar de ‘inspiratie’ ontbreekt.

De schoonheidskoninginnen, waar 31 Juli a.s. Miss Univers uit gekozen zal worden - in het Casino alhier! - zijn *het* karakter van dit plaatsje, op het oogenblik. Het is nogal aardig,* vooral als je denkt aan het verleden en aan wat Spa geweest moet zijn voor Montaigne, Byron en 100 andere beroemdheden, waaronder Le Duc d'Aumale en onze Willem III, - en Offenbach!

Menno komt wschl. spoedig hier een weekje doorbrengen in gezelschap van zijn broer Wim. Ik verwacht ieder oogenblik een telegram.

Ons pension is niet slecht en kost frs.50. per dag - wat niet duur is, gegeven het seizoen. (Maar het eten is èrg geschikt voor een vermageringskuur.)

Z.O.Z. een vers dat ik eergisternacht hier schreef.[1] Vind je het aardig?

* dit plaatsje, met al die mooie romantische wandelingen!

1. In gewijzigde versie komt dit gedicht, met nog een ander, voor onder de titel ‘Billets pour elle’ in *Vw* 1, p. 121.

Bep zendt jou en Aty veel hartelijke groeten, en de sympathie is geheel wederzijds(ch?). Vergeef me dit inaan gestamel; later eens beter. Je
Ed.

Niets leeft zoo diep in jou en mij
dan deze hoop, dat wij alleen
verbonden zouden zijn en vrij,
buiten de wet van iedereen.

En toch brengt elk bezit zijn straf
voor wie zichzelf bezitter weet,
en elk bedrog, zij 't achteraf,
bevindt ons helderziend en wreed.

Slechts déze hoop is leugen niet,
die groeit terwijl zij ouder wordt;
zij is als 't leven, dat zich ziet
vergaan, maar *is* - en even kort.

1225. *Aan V. Larbaud*[1]*: Spa, 26 juli 1932*[aant.]

Ce 26 juillet 1932
Monsieur,
Ce n'est qu'aujourd'hui que j'ai pu vous écrire, parce que Stols, en m'envoyant eet exemplaire, avait omis de me donner votre adresse; j'ai dû la lui demander. Je vous envoie ci-joint un autre exemplaire, pour essayer de vous exprimer le plaisir que j'ai éprouvé en recevant cette chose inattendue; vous avez été trop charmant, vous avez renversé les rôles, la gratitude devant être entièrement de mon côté. Je pense qu'avec la connaissance de l'allemand (et de l'anglais) vous avez très bien su contrôler du moins quelques parties de ma traduction;

1. Aanleiding tot deze eerste brief van DP aan Valery Larbaud (1881-1957) was de ontvangst van de vertaling van *Le pauvre chemisier, De arme hemdenmaker*, in 1932 bij Stols verschenen. In brieven van Stols aan Larbaud is er sprake van dat DP de vertaling zelf aan L. zou aanbieden. Stols stuurde echter een aantal exemplaren aan Larbaud, die er op zijn beurt één, voorzien van een opdracht, toezond aan DP.

quant au dessin,[2] trouvez-vous que M. Barnabooth, tout en manipulant le poignet de Mlle Hildegarde, présente suffisamment une 'longue tête osseuse' et soit suffisamment roux? Ce qui est certain, c'est que, de cette façon, il est impossible de lui donner la 'fâcheuse ressemblance avec Caton l'Ancien'. Enfin, avec vous je suis sûr du moins que vous ne ferez valoir que la bonne intention et que vous excuserez les fautes du 'dessinateur.'

Stols m'a dit que vous voudriez bien me rencontrer, si un jour nous nous trouvions tous les deux à Paris. J'espère bien que ce jour viendra; il me semble souvent que j'ai un tas de choses à vous dire, bien que jusqu'ici je n'aie jamais pensé en même temps que vous pourriez les écouter. D'ailleurs, le jour où je vous verrai, je vous dirai sans doute d'*autres* choses. Il est si difficile de parler à un homme, tant qu'on a encore l'impression de devoir le faire à travers un grandhomme.

Un jour - il y a au moins 6 ans de cela - je vous ai écrit, après une grande rencontre (c'était la seconde) avec Barnabooth. En relisant ma lettre, j'ai été 'sidéré' en la trouvant si ridicule; j'avais écrit au père *inconnu* de quelqu'un que j'aimais comme un frère. Plus tard, en lisant que M. de Montherlant vous appelait 'un écrivain que j'aime et que je vénère', je me suis consolé par la jalousie; en me disant que Barnabooth devait avoir beaucoup d'autres frères, et qui ne me ressemblaient nullement. Encore plus tard, j'ai même rencontré un de ces frères; il s'appelait Gondrexon![3]

Enfin, vous devez savoir mieux que quiconque, combien vous devez avoir la sensation de la prostitution, quand vous rencontrez quelque frère de Barnabooth. Nous parierons donc probablement d'autres choses.

Je vous remercie encore, monsieur, des quelques mots que vous avez bien voulu m'adresser et vous prie de me croire sincèrement à vous,

E. du Perron.

P.S. - Je suis pour le moment à Spa; ce n'est pas Vichy,[4] ce n'est que Spa. Mais si vous deviez me répondre, comme probablement je serai parti d'ici, le mieux serait d'adresser votre lettre au Château de Gis-

2. Zie 1025 n 1.
3. Haagse uitgever van bibliofiele edities, o.a. van Larbaud, in de serie 'Le bon plaisir'.
4. Larbaud had financiële belangen in de mineraalwaterbronnen van Vichy.

toux, Chaumont-Gistoux (Brabant Wallon), d'où ma mèrese chargerait de me la faire parvenir. Je rougis de honte en ayant l'air de vous donner une si triste ‘réplique’ de vos ‘déplacements’!

1226. *Prentbriefkaart*[1.] *aan S. Leclercq-Moens: Spa, 26 juli 1932*[aant.]

Spa, 26 juillet.

Chère Madame,

Me voici à Spa, Hotel Beauséjour. C'est assez gentil ici, et on y a des reines de beauté; croyez que la beauté se trouve *très* souvent dépourvue d'esprit, sinon de conversation. (Les reines ‘conversent’ beaucoup.) Voulez-vous m'envoyer ici les *Considérations inactuelles* de Nietzsche (toujours de préférence l'ex. découpé), le 1er volume, avec le morceau sur David Strauss. Merci et bien à vous,

EduP.

1227. *Prentbriefkaart*[1.] *aan J. Greshoff: Spa, 27 juli 1932*

Spa, Woensdag.

Beste Jan,

Daarnet kwamen de proeven van *Forum* en de ingekomen copie, waaronder Hennie's stuk. Hij zei me dat jij hem gezegd had dat het je ‘een trap op het hart’ zou zijn, als we het niet plaatsten omdat er iets tegen Menno en mij in stond. Volkomen juist, maar heb je het stuk gelezen? Het is het belachelijkste en onbelangrijkste opstel in den persoonlijken toon dat ik in tijden las; imitatie Cahiers, zonder een zweem van smaak of tact. Ik schrijf Hennie gelijk hiermee wat ik ervan denk; voorloopig ben ik zeer *tegen* opname,[2.] in zijn eigen belang.

Met hart. gr. je

E.

1. Foto van Spa, Panorama.
1. Foto van de Franse zangeres Florelle.
2. Marsmans stuk werd niet in *Forum* geplaatst.

1228. *Aan H. Marsman: Spa, 27 juli 1932*

Spa, Woensdag.

Beste Hennie,

Als ik zoo 'ontevreden' was in mijn brieven,[1.] was dat wschl. door Gistoux, later door de vruchtelooze zoekerij naar een aardig oord. Maar ik was het mij niet *bewust*. Ik merk wèl dat ik op reis met weerzin brieven schrijf; het is altijd of je te veel en te weinig tegelijk te zeggen hebt, en de materieele omstandigheden zijn ook meestal tegen. Prentkaarten zijn *de* uitvinding geweest op reis.

Dat stuk over Dekker[2.] maakte mij kregel. Vooral om die *st*omme opmerkingen over anderen ('de brakke maar vlakke verhalen van Slauerhoff'). Vgl. bij *Larrios* is de heele Dekker één poepmachine voor me; en nogmaals, het is zóó ver verwijderd van ieder voorbeeld, voor *mij*, van schrijversintelligentie en zelfs kracht, dat bepaald niet een 'studentikooze' geest als die van Kramers mij overtuigen zal. Hij wordt door Dekker geboeid, zooals hij het door Jo Ammers zou zijn, verondersteld dat dat 'mocht'. Enfin! - Ik weet nu dat je mij dat zond voor mijn stuk; en nu Uyldert.[3.] Geeft het je tòch geen griezelig gevoel dat Kramers het met je eens is over Dekker en Uyldert over *Hampton Court*? Ik weet wel dat je er nog wel anders tegenover staat, maar - - - Neen, onzin. De ware reden is dat de heele Ned. literatuur mij weer mijlen de keel uithangt, op mijn enkele liefdes na. Ik denk: 'zit ik daarvoor in Spa?'

Je stuk en vers[4.] kwamen vanmorgen hier, met proeven van *Forum*; alles is alweer terug![*] Je vers vind ik zeer goed en wil ik dus graag opnemen. Je stuk vind ik beneden alles. Het is de mémoire-stijl van mijn cahiers, maar zonder eenige 'tact'.[**] Hoe kan je een critiek geven *over jezelf*, en dan die 'hartelijke groeten' aan het eind; er moest alleen nog maar bij staan: 'ook aan je vrouw', of 'ga je nu gauw met vacantie?' En dan die z.g. losse opmerking van: 'ik weet niet goed meer wat Coster en Nijhoff gemeen hebben, ik geloof alleen Zola

1. Tussen 13 en 27 juli zijn er kennelijk meer brieven door DP aan Marsman geschreven, die echter verloren zijn gegaan.
2. Niet te achterhalen.
3. Niet te achterhalen.
4. Wschl. 'Vrees'. In *Forum* 1 (1932) 10 (oktober), p. 642.

* Dat moèst, met het oog op de datum van verschijnen in Aug.

** Of als je wilt: 'smaak'.

en Fannie Hurst'. Het is, als losse toon, alleen maar belachelijk, en als artikel totaal zonder belang. Tenzij je mij overtuigen kunt, ben ik dus zeer *tegen*; het is het slechtste stuk dat ik ooit (misschien) van je las; de *Brief over Couperus*[5.] is er een verkwikkend opstel naast. Je opmerkingen over Menno en mij vind ik best; maar zet ze dan in een ander verband en schrijf een stuk in *Forum* tegen ons, als je dat wilt; in deze omlijsting is dit al even onbelangrijk. Het eenige aardige van je stuk is die opmerking over De Haan, dat hij een rasecht dichter is die zoo goed als geen goede verzen schreef, maar 1°. doe niet zoo in het publiek 'onbelezen', als je wilt schrijven over De Haan, 2°. deze ééne opmerking is niet een heel artikel waard. Je 'ik weet dit nog niet' en 'dat zou ik ook nog moeten lezen', zijn idioot; het eenige wat op deze manier overblijft is: Marsman wil van zeker iemand weten* waarom die hem vergeleken heeft met De Haan;[6.] en dàt, met alle permissie, interesseert eigenlijk niemand. Als je dus op plaatsing van dit stuk gesteld bent, herschrijf het dan en maak er iets belangrijkers van. Breek Menno en mij dan af zooveel je wilt, want het zou te mal zijn als je dacht dat dàt mij parten speelde. Neen, wat ik je hierboven allemaal schreef is gewoon een vriendenopinie, die met plaatsing of niet in *Forum* nauwelijks iets heeft uit te staan.

Ik kreeg geen enkel stuk van je, na *D. over den Dood* (dat ik je terugzond). Stuur mij dus wat je wilt hierheen. Ik lees met genoegen dat je zoo in je roman opschiet. Ik 'grübel' nog, en alles wat ik probeer bevalt me niet.

Als *Forum* je roman neemt,[7.] zou dat moeten zijn na Minne's *Heineke Vos*,[8.] dat in October begint en zeker 4 à 5 nrs. zal vullen, dus in Maart '33, tenzij Menno's *Dokter Dumay*[9.] voorgaat. Maar dat bespreken we nog wel.

Het is hier een eigenaardig leven. 'Ingeburgerd' voelen we ons nog niet; we zijn nog doende om ons behagelijk te voelen, ofschoon

5. In *Forum* 1 (1932) 5 (mei), p. 292-296.
* Niemand weet bovendien dat dat Vic is, en al wist men het!
6. Van Vriesland had dit gedaan in zijn bespreking van *Witte vrouwen* in de *NRC* van 12 december 1930.
7. *De dood van Angèle Degroux* werd niet in *Forum* gepubliceerd.
8. In nrs. 10, 11 en 12 van *Forum* 1 (1932) werd *Heineke Vos en zijn biograaf* van Richard Minne gedeeltelijk gepubliceerd.
9. Ter Braaks roman *Dr. Dumay verliest*... werd opgenomen in de eerste zes afleveringen van *Forum* 2 (1933).

het oppervlakkige contact wel aardig was. Het is hier provinciaal en badoordachtig, een stad met een z.g. grootsch verleden en romantische wandelingen, die eigenlijk een gewoon Ardennen-karakter hebben - maar ver in de buurt zijn we nog niet geweest, er schijnen ook mooie ruïnes te zijn. Menno en Wim ter Braak komen hier overmorgen en blijven een week. - Wanneer gaan jullie weg? of gebeurt dat nu niet meer?

Was ik je nog een boek schuldig? zoo ja, koop dat dan van het geld dat ik nog terugkrijg van Den Besten. Zooniet, stuur het me dan hierheen, als postwissel bv.

Later beter. Ik ben nogal moe vandaag. Bep laat jullie hartelijk groeten; veel hartelijks ook van jullie

E.

Ik heb zooveel proeven gecorrigeerd en copie gelezen vanmorgen - alles in haast - dát ik schrijf zooals ik de vloer zou vegen. Let niet op een en ander.

P.S. - Ik schrijf hier expres *nog* wat achter, omdat ik er de pest in heb dat ik je zoo'n rotbrief zend. Maar je kunt aan mijn schrift zien, dunkt me, hoe moe ik ben. Of 'moe' is het woord niet - hoe 'fed-up' van schrijverij (wat met mijn *gevoelens* voor jou niets te maken heeft). Ik zou erg graag wat met je wandelen en praten (ook over literatuur!)

Coster weet bepaald niet wat een amokmaker is; men kan van mijn 'messentrekkerij' tegen hem toch moeilijk zeggen dat het in blinde woede gebeurt. Maar de man heeft zich in zoowat iedere menschelijke definitie zijn heele leven door vergist, in Hamsun en in Sawinkov, in wàt je maar wilt. (En jij gelooft nòg niet dat het een *ezel* is!)

Waar zit Jany? Weet je hoe hij het maakt? Zag je hem al sinds zijn terugkeer uit Ascona?

Schrijf maar gauw weer, als je er trek in hebt. Ik ben dan wel weer eens beter op dreef. Nogmaals veel hartelijks.

1229. *Aan J. Greshoff: Spa, 28 juli 1932*

Spa, 28 Juli.

Beste Jan,

Dank voor allerlei. Hierbij het vreemde verhaal terug; en neen, die bankbiljetten zijn *niet* voor mij! Van Jan v.N. misschien? Want

wie bezit portretten van Arthur, Belgische bankbiljetten, en leest dan Maurois? Nijkerk? Sander? Je bent nog maar aan het begin van je onderzoek.

Hierbij nog wat te lezen (over Menno). Je kunt toch niet zeggen dat Donker hem niet mag![1.]

Heb je Louis de Bourbon al ontmoet (die nu bij Sander logeert)? Hoe was hij? Haal mij toch uit mijn brandende nieuwsgierigheid naar dezen Naundorff,[2.] dien ik me nog steeds niet anders dan als compleet gedegenereerd kan voorstellen. Is hij mooi? Geestig? Valt hij op door het aristocratische en toch manhaftige uiterlijk dat de laatste Bourbons vooral karakteriseerde? Heeft hij iets van het - hoe zal ik zeggen? - ... Napoleontische van Louis XVI? Heeft hij de een of andere tic voor klokjes, horloges of andere raderwerken? Hij stuurde ons verzen in, waarvan ik er een behield, misschien juist om mijzelf te 'controleeren' (d.w.z. omdat ik mezelf wantrouw in mijn aversie voor dezen Slauerhoff-epigoon). Maar nu hij bij Sander logeert, moet ik er toch meer van weten!

Mijn universeele Rose leeft hier zooals het uitvalt; slaapt, eet (of liever, eet meestal niet),[*] interesseert zich voor een modeshow en voor de schoonheidsménagerie, die nog steeds in een auto rondrijdt, wanneer zij[**] niet plechtig en onder toezicht wordt gevoederd (zooals mijn Rose zegt), en heeft mij op ditzelfde oogenblik 'gelast' met vele hartelijke groeten voor Agatha Christina[4.] + gemaal. - Ik ben gisteren mijn portefeuille weer eens kwijtgeraakt, en heb hem ook weer teruggevonden.

Maak een goed stuk over Willink, en zet dat griezelige en slangachtige er dan ook maar bij!

1. In de *NRC* van 26 juli 1932 besprak Anthonie Donker Ter Braaks essaybundel *Man tegen man.*
2. Louis de Bourbon beweerde afstammeling te zijn van de zoon van de Franse koning Lodewijk XVI, die aan de guillotine zou zijn ontsnapt en zich onder de naam Naundorff in Nederland als klokkenmaker zou hebben gevestigd.

* Als aardig historisch detail mag ik hier misschien wel bijvoegen dat ik zoojuist twee broodjes bij het ontbijt genuttigd heb, terwijl Edgaar en bij die gelegenheid maar een half (½) verschalkte. (Historisch)[3.]

3. Aantekening van mevr. DP.

** Dit slaat op de *ménagerie*. (Vr. subst.)

4. Mevr. Greshoff-Brunt.

Ik schreef je gisteren een briefkaart over een bête stuk van Hennie, waarvan ik veronderstel (nog steeds) dat je het *niet* gelezen hebt.

En nu:

> Mijn groeten nog aan juffrouw Ritter
> en aan het hart vol minnepijn
> dat nu misschien wat bol en bitter,
> maar morgen gekonfijt kan zijn!

En natuurlijk veel hartelijks voor jullie 2,
van Betje en Edje.

Dank voor *Gr.Nederland.* Moet het terug?

1230. *Aan F. Hellens: Spa, 28 juli 1932*[aant.]

Spa, ce 28 juillet

Mon cher ami,

J'ai reçu ta nouvelle[1] ce matin, je l'ai lue et te la renvoie. J'ai fait 2 petites remarques, mais encore, je ne crois pas qu'elles soient justes! L'ensemble est très bien comme ça; c'est une histoire douloureuse, qui continue à donner au lecteur une sensation pénible dans la moëlle épinière. Je n'ai pas compris *tout*, par exemple; j'aimerais te poser des questions! Mais qu'importent ces détails, puisque le fond, '*l'âme*' de la nouvelle est si bien, et si bien soutenue.

J'espère que tu t'amuses à St. Idesbald et que Maroussia aussi est contente. Je ne sais pas encore ce que nous ferons quand nous quitterons Spa. Peut-être irons-nous en France. A moins que... Enfin, nous sommes fatigués de bouger et nous ne savons pas très bien nous fixer non plus; nous restons suspendus en espérant mieux.

J'aimerais pouvoir écrire quelque chose; j'ai un tas d'idées, et le moindre commencement d'exécution me persuade de l'inutilité de 'tout cela'. Comment faire de la *vie* sur papier, quelque chose qui ait un intérêt réel et qui n'emprunte quasiment *rien* à la littérature? Il y a toujours quelque 'arrangement' horripilant à faire.

Peut-être te reverrai-je avant de partir en France? Amitiés à Maroussia et de ma femme Elisabeth,

la main de ton E.

1. Wschl. het in 1933 verschenen verhaal *Fraîcheur de la mer.*

1231. *Prentbriefkaart*[1] *aan H. Mayer: Spa, 28 juli 1932*

Spa, 28 Juli.

Beste Henri,

Dank voor het boek. Gelijk hiermee gaat een postwissel naar je toe; het is te hopen dat je het nog ontvangt vóór je uit Holland bent afgereisd naar gothischer streken. Wij zitten hier in Spa en bevinden er ons nogal behagelijk; het stadje is vól schoonheidskoninginnen. Hart. gr. je

E.

1232. *Prentbriefkaart*[1] *aan J. Greshoff: Spa, 29 juli 1932*

Spa, Vrijdag.

Beste Jan, Die advertentie, waarop ik schreef,[2] ging gisteren meteen de prullemand in! Ik *meen* dat het nr. 30915 is van avondbl. *N.R.Ct.* van 25 dezer; van de datum ben ik zeker, van het nr. niet. Kan je niet snel de krant opvragen? Het is mij veel liever als jij dat baantje krijgt; bovendien maak ik geen kans, en jij wschl. ook niet! Ik ben de zaak alweer vergeten. Bij Hennie gaat het niet over De Haan, maar over de heele *rest*!

Hart. groeten van je

E.

1233. *Aan A.A.M. Stols: Spa, 29 juli 1932*

Spa, 29 Juli.

Beste Sander,

Ik vind deze kleur blauw ook heel mooi, maar voor *B Ga.E.* had ik liefst iets lichters; ook (neen, vooral) omdat er dan ook gewoon met zwart op gedrukt kan worden. Rood op blauw vind ik niets hiervoor - ofschoon in een ander geval misschien erg aardig. Stuur mij dus nog een ander papier. Als het niet blauw kan zijn, dan grijs, maar niet te *licht* grijs.

1. Foto van de omgeving van Spa.
1. Foto van de ruïnes van het kasteel Franchimont.
2. Het betrof een vacature voor een journalist.

Kan je de *Levet* niet drukken in 40 exx. voor ± fl.100.- Maar dan moet dat portret er ook in, en minstens 2× zoo groot als het nu is. Als wij 30 exx. verkoopen, waarvan verscheidene onder vrienden; bv. voor 4 gldn., zijn de kosten gedekt. Ik ben bereid *alle* exemplaren te koopen die overblijven, dus dan wordt het voor jou althans geen strop. Breng ze dan niet in den handel, tenzij je absoluut vertrouwen hebt in den man die ze koopt; Mayer bijv.? Aan Nijkerk, Jan, Henriquez, Van den Borcht, en zoo, verkoopen we toch *zeker* 20 exx. - Als je er een aardig boekje van maakte, en dààrvoor dit blauw gebruikte, met rood bedrukt? Ik denk dat ik het best wagen kan, als jij ook moeite doet om een paar exx. aan kennissen van jou te verkoopen.

De uitval-vellen heb ik nog niet. Straks misschien.

Ik wacht dan ook op proeven van *Mikrochaos*. Tot 7 of 10 Augustus zit ik nog hier.

Met hart. groeten, je

E.

Menno en Hellens nemen zeker ook ieder een Levet, en wschl. Beversen, en Van der Meulen.

P.S. Heb je van Slau de ontbrekende Chin. gedichten gekregen, o.a. dat in *De Gids* heeft gestaan?[1.] Vraag hem erom, want ze zijn zeer mooi en hooren er m.i. bij.

1234. *Prentbriefkaart*[1.] *aan J.A.A. Engelman: Spa, 1 augustus 1932*

Spa, 1 Aug. '32.

De hartelijke groeten van ons drieën, hoewel alle drie nog ‘geleegd’ door de aanschouwing van deze plek (zie achterzijde).

EduP.

Menno tB.

EduP. deR.

1. ‘Maneschijn te Tsing Tao’. In *Gids* 95 (1931) 1 (januari), p. 16.
1. Foto van ‘Le pied de St. Remacle’, een bedevaartsplaats waar de voetafdruk van St. Remacle was te zien. De begeleidende tekst vermeldt dat volgens de legende iedere jonge vrouw die een glas mineraalwater dronk en haar voet in de afdruk zette, binnen een jaar zwanger zou zijn.

1235. *Prentbriefkaart*[1] *aan J. Greshoff: Spa, 1 augustus 1932*

Miss Univers, ci-devant Turquie.
Celle que tout le monde assiège
N'a point perdu ce beau sourire;
En langue turque elle sait dire:
'Merci, monsieur... à quoi pensé-je?'

E
hart.gr
Menno
De ventisten hebben onder de indruk van het Concours de Schoonheid het masker weer opgezet. Hartelijks
Bep

1236. *Prentbriefkaart*[1] *aan V.E. van Vriesland: Spa, 1 augustus 1932*

Spa, 1 Aug. '32
Après l'Election de la Turquie.

C'est Mademoiselle Hollande
que nous vous renvoyons; la belle
quoique agrandie en... Demoiselle,
comme Beauté ne fut pas grande.

E.
c'est aussi mon avis.
Menno
et le mien donc!
Bep

1237. *Aan H. Marsman: Spa, 2 augustus 1932*

Spa, Dinsdag.
Beste Henny,
Eergisteren ontving ik je kaart, gisterenmiddag zonden wij je een andere[1], met 'juffrouw Polen' erop; de dame heet *Soawa* van d'r voornaam en is journaliste; zij werd wschl. door de kameraden gekozen (in Parijs), wat je noemt 'par la bande' en zij was verreweg de

1. Foto van Miss Turkije.
1. Foto van Miss Holland.
1. Niet teruggevonden.

leelijkste van het concours. (Op de photo zou je dat nog niet direct zeggen.) Miss Holland was close second; die hebben we aan Vic gezonden, met *dit* rijmpje:

> C'est Mademoiselle Hollande
> que nous vous renvoyons; la belle,
> quoique agrandie en... demoiselle,
> comme beauté ne fut pas grande.

Menno en Wim ter Braak zijn vanmorgen weer van hier weggegaan; je postchèque komt dus te laat. Menno blijft nu voorloopig in Eibergen.

Döblin las ik en vond ik onuitstaanbaar. Dos Passos keek ik in; lijkt me sympathieker, maar... En waarom zou ik mij 'afsluiten' voor deze heeren, ik lust ze gewoon niet. Moet men dan alles kunnen apprecieeren? Bovendien: het komt er ook niet op aan.

In mijn stuk voor Jan. schreef ik al over de Ned. romans van jongeren, en ook over Dekker-Helman.[2.] Nu nog over de poëzie - van *Forum* en andere! (Antwoord op Jacques.) Maar er zit een gaping in, omdat ik natuurlijk ook nog wat zeggen moet over wat er nog verschijnen zal in deze winter.

Spa lijkt *niets* op Scheveningen, en heeft een heusch nogal aardig, hier en daar ouderwetsch, romantisch karakter. Dat had je niet gedacht, hè?

Waar gaan jullie nu heen? Dit zal wel de laatste brief zijn, die je in Utrecht krijgt. Stuur gauw een prentkaart terug. Hartelijke groeten, ook van Bep en aan Rien, de hand van je

E.

Je stuk zond ik naar Bouws terug; dat moet je dus van hem krijgen. Menno was 'slap vóór' - maar eig. *alleen* omdat je hem 'beleedigde'!

1238. *Prentbriefkaart*[1.] *aan S. Leclerq-Moens: Spa, 3 augustus 1932*[aant.]

Spa, mercredi.

Chère Madame,

Merci du 2^{d} volume de Nietzsche. Voulez-vs m'écrire ce que je

2. Een dergelijk stuk verscheen niet in *Forum*, wel bevatte 'Anthonie Donker als autoriteit' (*Forum* 1 (1932) 12 (december), p. 801-806; *Vw* 2, p. 436-445) opmerkingen over Helman.
1. Foto van Miss Frankrijk.

dois vous envoyer pour ces 2 volumes et pour les timbres? Voici une des reines de beauté battues par Miss Turquie; elle s'est pourtant souvent inspirée de son grand compatriote Foch, dont la statue (fort laide, à dire vrai) s'érige devant mon hôtel. Enfin, demandez l'avis de M. Alex.[2.] Avec mes meilleures salutations votre
EdP.

1239 (197). *Aan M. ter Braak: Spa, 5 augustus 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1240. *Prentbriefkaart*[1.] *aan J. Greshoff: Spa, 5 augustus 1932*

Beste Jan, Ik merk dat ik op een briefje van je nog niet heb geantwoord. Ziehier: 1. Bep heeft nog geen enkel berichtje van Coenen. 2. Menno is weer nr Eibergen en zijn Adwaita[2.] is in Rotterdam. 3. Kan je mij alsjeblieft dat boek over Morès[3.] zenden? (of geef me op hoe de schrijver heet). 4. Ik lees Nietzsche, de beginschrifturen vallen heelemaal niet mee. - En tot slot, heb je nu mijn briefkaart en je gedicht in envelop ontvangen? Veel hartelijks ook voor Aty en Neel Doff[4.], steeds je
E.

1241. *Aan S. Vestdijk: Spa, 8 augustus 1932*

Spa, Maandagmiddag.
(Ik ben wat onlekker - wschl. kou
gevat - en schrijf je uit bed.)
Beste Simon,
Van mijn moeder hoor ik dat je - aangezien Gille nog steeds bij haar is! - nog steeds in Brussel moet zijn. Ik ben hevig ten achter bij je; je brief staat anders op mijn nachtkastje en iederen dag denk ik eraan dat ik je niet alleen een antwoord schuldig ben, maar dat ant-

2. Alex Leclercq, zoon van mevr. Leclerq-Moens.
1. Foto van Intérieur du Pouhon, Spa.
2. Pseudoniem van de dichter J.A. dèr Mouw en in het Sanskriet letterlijk ‘het niet-twee-zijn’; hier doelt het wschl. op Ter Braaks verloofde Ant Faber.
3. De avonturier A.A.M.V. Morès, markies de Manca de Vallombrosa.
4. Greshoff logeerde bij Neel Doff in Genck.

woord graag en met een dankbaar gemoed voor je gezellige ‘regelen’ geven zou. Enfin, vandaag gebeurt het dan. Nieuwtjes heb ik niet veel; Menno en Wim ter Braak waren hier maar 3 dagen; wij zagen een concours hippique, dat erg vervelend was, en het kiezen van een juffrouw Turkije (zoals de *N.R.Ct.* puristisch schrijft) tot juffrouw Wereld. Dit laatste duurde niet lang, want de ‘operations du jury’ (onbloedig, naar men mij vertelde) hadden den vorigen avond plaatsgehad. - Wij zitten nu weer stil en alleen, wandelen af en toe, lezen ook nog, doen wat den christenen voorgeschreven werd te doen (‘bemint elkaar’) en wat jij ook doet (met zooveel minder kans op ‘vermenigvuldiging’!) en het leven gaat voort, goddank.

[...][1] Simone is iemand die zich aan den ander *hecht*, tot plotselinge ontvlamming is zij, geloof ik, niet in staat; met mij tenminste was het evenmin zoo; alles wòrdt bij haar, ‘groeit’ uit sympathie. (Amoureuze sympathie, zullen we dan maar zeggen.) Ik denk dat dit verblijf van je in Brussel haar *geheel* voor jou gewonnen zal hebben; en als dit nu *jou* ook maar gelukkig maakt, kan iedereen tevreden zijn! Als ik haar nu later weer eens terugzie, moet ze mij dan ook maar geen sprookjes vertellen, noch hatelijkheidjes, als het kan, maar probeeren rustig met mij af te handelen wat er dan te bedisselen valt. (Je zult nu wel weer bevestigd zijn in je gevoelen dat de moederliefde bij haar in de 2e plaats komt.) - Schrijf mij eens wat je plannen zijn; blijf je nog lang in Brussel? Word je uit Holland om bepaalde redenen weggehouden? Ik ben benieuwd te zien hoe jouw leven verloopt, met deze historie eraan! maar ik ben het in alle vriendschap.

Hoe kwam je ertoe je illuzies te vormen omtrent Wiertz?[2] Enfin, je hebt nu gezien wat het is; en iedereen heeft in zijn jeugd nogwel aan dezen grappenmaker geloofd, die van een zekere schilders*potentie* trouwens niet verstoken was.

Heb je *Forum 8* gezien, met je *Vlinder* erin?[3] Het is en blijft een curieus, mysterieus gedicht. Maar gooi er alsjeblieft àl de puntjes uit, die het nu nog bederven, voor mijn gevoel; ze verhelderen niets, en geven aan het geheel een hijgend, hysteries bijtoontje, dat er heelemaal niet bij past. De juiste intonaties en tussenruimten vindt de (behoorlijke) lezer zelf wel. - Greshoff bleek ik bij overlezing veel te làng vinden (en weer met te veel herhalingen), ofschoon hier en daar

1. Passage van 29 woorden weggelaten.
2. Henri Louis Wiertz, schilder (1893-1966).
3. Zie 1201 n 1. In de uitgave van *Berijmd palet* zouden de puntjes inderdaad geschrapt worden.

wel treffend. Hij zou zoo oneindig veel beter zijn, als hij het wat geserreerder doen kon![4.]

Ik zou hem toch maar opzoeken als ik jou was; dat is wel zoo gezellig - en hij weet er nu tòch alles van. 'Roddelen' bepaald, als je hem vraagt te zwijgen, zal hij zeker niet; en mocht hij er met deze of gene over 'praten', wat duvelt dat dan nog? Je bent je 'eigen baas' en Simona idem; de eenige persoon die hinderlijk zou kunnen zijn, mijn moeder, vindt deze geschiedenis eigenlijk prachtig, dus... Het is ook wel aardig voor S., die er dan niet opeens *uit* is.

Wij gaan misschien spoedig weg, maar de geldhistorie maakt ons bezorgd en verhindert ons om 'definitieve' stappen te doen voor dat wonen in Frankrijk. Het is vervelend genoeg; misschien komt er in September verbetering. Ik kreeg van mijn moeder 1000 frs. te weinig omdat zij zelf het niet heeft; Simone liet ik van Gistoux uit haar geld sturen, om geen vertraging te hebben. - Nu weet je weer wat, dus epistoleer gauw terug.

Met hartelijke groeten, ook van Bep voor jou en van mij aan Simone,
de hand van je E.

1242 (200). *Aan M. ter Braak: Spa, 9 augustus 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1243. *Prentbriefkaart*[1.] *aan J. Greshoff: Spa, 9 augustus 1932*

B.J. - Dank voor brief. Heb je Miss Turkije ook nog in Genck ontvangen? of is die gegapt? - Ik las hier gisteren het leven van Conan Doyle[2.], eig. erg dom, maar nogal aardig toch! - ik kreeg lust om voor *Forum* een groo-oo-t stuk te schrijven over Sh. Holmes. (Bep verlangt er hevig naar, het is ook een jeugdvriend van haar!) Jammer van dat baantje, als het opgeheven wordt; ook voor jou. Ja, zend mij *Morès*, misschien schrijf ik dààrover in *D.G.W.* Groeten aan Henny als hij bij je komt. Mijn 'roman'[3.] is nu weer bij mij, ik vind er steeds minder aan, misschien geef ik hem liever toch maar niet. Ik vind *Fo-*

4. 'Janus Bifrons'. In *Forum* 1 (1932) 8 (augustus), p. 469-473.
1. Foto van de Jardins du Kursaal te Spa.
2. Wschl. de in 1931 verschenen biografie door J.A. Lamond.
3. ... *E poi muori* (Godius).

rum ook steeds gezelliger. Nu, later eens beter; veel hartelijks, ook voor Aty, van ons II.

Dit beeld zien we iederen dag vanuit ons raam!

1244. *Aan A. Roland Holst: Spa, 9 augustus 1932*

Spa, 9 Augustus.

Beste Jany,

Ik schreef je gisteravond, en werd vanmorgen wakker met een akelige smaak van die anti-Slauerhoff en pro-Alexis-campagne[1] die zich schijnt te ontwikkelen. Bv. de voorstelling als zou Darja bij Slau hebben kunnen blijven omdat A. in Holland zat, is drastisch-sentimenteel en tenslotte een formeele leugen. Darja heeft Alexis uit Parijs geroepen om hem te helpen, dat zij dit onvoldoende deed is iets anders; maar in ieder geval zat D. in Merano[2] omdat zij zwanger was, en niet alleen voor het plezier van Slau! Ik krijg een wee gevoel als ik merk hoe allerlei menschen het volkomen normaal vinden dat iemand zijn vrouw bij zich hebben kan, z.g. door de edele bemoeienis van een vorige amant; het is door-en-door *valsch* en alleen gebaseerd op de ziekelijke Alexis-historie, die iedereen opeens voor hem inneemt. En dan nòg: als A. iets in Holland deed, was het voor Darja, opdat *zij* niet, zwanger zijnde, lessen zou geven, zooals zij trouwens nu ook veel te lang deed, of opdat *zij* niet, direct na haar bevalling, weer naar school moest. Behalve Alexis was immers ook Hertha[3] aangesteld; en of die nu een prul is als 'organisator' of niet, zij zat er toch niet om vliegen te vangen? - Ik wil aannemen dat Slau in vele opzichten onhebbelijk is geweest, en zijn krenterigheid is nu ook al alomvermaard; maar 1°. weet niemand hoe de financiën van die dansschool zijn en of economie niet *noodig* was, 2°. gaat dàt niemand aan; 3°. verandert dat niets aan de valsche voorstelling als zou A. voor Slau zich doodgewerkt hebben en niet, op zijn best, voor Darja.

Ik heb je met veel sympathie over A. gesproken, ik vind hem nòg een heel superieure, door-en-door aardige kerel, maar... ik ben ook er innig van overtuigd dat hij, bewust of onbewust, een *rol* speelde: die van *de stervensmoede minnaar* in Russischen trant. En wat in Slau daartegen in opstand kwam, is zeker allerminst zijn poète-maudite-

1. Brief niet teruggevonden. Vergelijk 1159.
2. Waar Slauerhoff een kuur onderging.
3. Zie 995 n 2.

righeid, zooals jij denkt, maar veeleer een gezonde Friesche burgermans-afkeer, die niet edel mag zijn, maar die ik mij verdomd goed kan indenken. Ik *weet* dat Slau, kort na terugkeer in Holland, het zijne gedaan heeft om Alexis te genezen; maar de aanwezigheid van A. in dat huis werkte pernicieus op Darja, en dat Slau dit tenslotte hevig de keel ging uithangen, is m.i. op zijn minst zijn goed recht. - Er is in A.'s weigeringen en moeilijk makerijen ten opzichte van voorstellen van opname in hospitalen niet alleen, maar van logeeren bij de Van Pallandts, iets verdomds *louche*'s (menschelijk, maar louche) en in zijn heele mentaliteit trouwens: *dat oplikken in* allerlei 'Kring'-milieus van berichtjes over Slau en Darja, iets dat ik heel triest, maar meteen ook een beetje walgelijk vind. - En wat Ernst Leyden betreft (over wie, dit onder ons gezegd, Alexis zich heel scherp uitlaat), het is allerliefst van hem dat hij zich zooveel moeite geeft, maar het daarbijbehoorende verhaal van 'jong Russisch danser door slechte behandeling van Hollandsch dichter bijna ten doode gedoemd' is mij wat Barnum-achtig. Er is in dit alles een ontzettende rotzooi van Dostojevsky-sensatie voor 'Kring'-mentaliteiten die mij, hoe meer ik erover nadenk, steeds dichter mij doet aansluiten bij de opvatting-Slauerhoff. En het cadaverachtige van A. heeft ook mij getroffen, zooals hij je zelf misschien wel verteld heeft, maar mijn visie op het *geval* zou ik er niet graag door laten vervalschen.

Ik hoop dat deze brief je niet overal dwaas lijkt, en dat je er something true in mag vinden. In ieder geval is het *mij* van het hart!

Hartelijk je

Ed

1245. *Aan J. Greshoff: Spa, 10 augustus 1932*

Spa, 10 Augustus.

Beste Jan,

Als ik die Godius-historie als 'afgedaan' beschouwde, zou ik het ook niets erg vinden om te laten publiceeren; maar het vervelende is dat hij nog zoo op Kristiaan Watteyn lijkt, en dat ik, als ik daarna nog eens iets schrijf wat daaraan verwant is, een heele serie Watteyntjes krijg, wat vervelend wordt. Liever benut ik dit Godius-stuk

voor iets anders dat ik vroeger of later schrijven zal[1]; àls ik het dus publiceer zou het alleen zijn bijwijze van ‘eerste lezing’; maar vind je dat zoo interessant? Waarom moeten allerlei menschen eigenlijk kunnen nagaan hoe uit *dit* later iets beters ontstaan is? waarvoor die *cuisine*?

Ik ontving zooeven *Morès*. 's Mans gezicht viel me heelemaal niet mee; het is mijn tweede teleurstelling, sedert ik Sawinkov liefkreeg; maar eig. is Morès ‘logischer’, qua conterfeitsel, dan Sawinkov, als je erover nadenkt, en zijn gedund haar en het was in zijn snorpunten zou men zich nog anders kunnen denken. Alles bij elkaar genomen geloof ik dat het een moedig maar geborneerd man was, een heldhaftige dragonder-officier, die in voor zoo iemand rare situaties geraakt is. Pia vindt èn Morès èn Drumont[2] idioot; voor mij hebben ze toch iets sympathieks, maar heelemaal ‘bon genre’ zijn ze allerminst. (En Drumont dan nog meer dan Morès!)

Ik kijk nu af en toe in de mémoires van de général baron de Marbot, die door Conan Doyle zoo bewonderd worden. Hier en daar wel aardig, geloof ik. Maar ik zou ze niet lezen, als ze Conan Doyle niet geïnspireerd hadden tot zijn creatie van Brigadier Gérard,[3] die een van mijn liefste jeugdvrienden was.

Kan je niet, met Atie, *nu* hier komen, vóór je naar Luxemb.[4] gaat? Wij zouden dat *erg* gezellig vinden; en dat niet alleen, maar 24 Aug. zitten we hier niet meer. We gaan 15 of 16 Aug. naar Parijs, en denken 27 Aug. voor 2 of 3 dagen in Gistoux te zijn, omdat mijn moeder de 28e jarig is. Daarna gaat Bep wat naar Holland. Ons plan is om tegen 15 Sept. ons in of om Parijs te installeeren; wij gaan nu dan vast uitkijken wààr. - Kan je niet nu (bv. Vrijdag) hier komen, een avond hier overblijven, en dan bv. Zaterdag van hier naar Luxemb. doorgaan? Dit hotel is niet duur; anders zijn er nog vele hotels in de buurt, om één avond in te slapen. Als je ervoor voelt, telegrafeer ons dan je aankomst.

Bouws wou *Coster III* splitsen, omdat dat stuk 27 blzn groot is. Ik

1. Een fragment zou later deel uitmaken van het *Het land van herkomst*.
2. Frans schrijver en journalist, vooral bekend geworden door zijn antisemitische boek *La France Juive* (1886) en het door hem in 1892 opgerichte polemische blad *La libre parole*, dat een grote rol speelde in de zaak Dreyfus.
3. *Exploits of Brigadier Gérard* (zie *Vw* 5, p. 44).
4. Greshoff logeerde herhaaldelijk bij zijn Luxemburgse vriend, de schilder Joseph de Kutter.

heb protest aangeteekend, om vele redenen. Ik denk wel dat het helpen zal.

Verder van hier ook niet veel nieuws. Ik schreef verscheidene panopticumpjes: 1. over *Livre de mes Fils* van Doumer[5]; 2. over een bezoek van zekere mevr. Kuiper-de Jong bij Emil Ludwig[6]; 3. over een auteur die productief wordt[7]; 4. over de heeren Colmjon en Verbraeck (dit laatste eerst voor December).[8] Heb ik je al gezegd hoe voortreffelijk wij je stuk in *Gr.Nederland*[9] vonden? Bep vindt die Van Duinkerken nog altijd een aarts-idioot dat hij over dat ééne voorbeeldje zoo los kwam. Las je in de *N.R.Ct.* een stuk van Vic over de mémoires van Alexander Cohen?[10] Uitstekend! en waar die meneer Cohen (die nu werkelijk het type is van een geborneerde querulant) het ruimschoots mee doen kan. Er stonden ook uitstekende opmerkingen in over *waarom* een autobiographie interessant kan zijn.

Menno werkt in Eibergen hevig aan *Dumay*, dat hij tegen 20 Aug. af denkt te hebben. Wat een benijdenswaardig werker toch! Wanneer zet *jij* je roman voort?

Nu, beste Jan, tot ziens hopen we vurig, en anders: goede reis naar Luxemburg en tot later. Hartelijke groeten, ook aan Atie en van Bep, de poot van je

E.

P.S. Bep en ik waren gisteren den heelen dag in een romantisch woud (absoluut gravure 1830, behalve *wij* dan!); wij zaten lang op een

5. ‘Het domste boek van de wereld’ in *Forum* 1 (1932) 9 (september), p. 605-607. (*Vw* 2, p. 458-460).
6. ‘De tee van Ludwig’ n.a.v. Emil Ludwig, *Gespräche mit Mussolini* en een interview van mevr. C. Kuiper-de Jongh met Ludwig in de *NRC* van 28 juni 1932, in *Forum* 1 (1932) 10 (oktober), p. 659-661. (*Vw* 2, p. 462-466).
7. ‘De geredde loopbaan’ in *Forum* 1 (1932) 11 (november), p. 744. (*Vw* 2, p. 466-467).
8. Niet gepubliceerd.
9. In zijn stuk ‘De jeugd in de literatuur’ in *GN* 30 (1932) 7 (juli), p. 77-88 nam Greshoff stelling tegen die leraren die in het literatuuronderwijs een ‘goeddoode Vondel’ zo veel rustiger vonden dan een ‘brutaal levende Du Perron’. In *De tijd* van 7 juli 1932 reageerde een anonymus (van wie DP aannam dat het Van Duinkerken was) met de opmerking dat de grammofoon van DP niet zo moeilijk te bespelen was, maar dat de piano van Vondel meer behendigheid vereiste omdat er ziel in dat instrument zat.
10. In de *NRC* van 28 juni 1932 werd *In opstand* besproken.

bank in de ‘feuillée Jules Janin’ en keerden in Spa terug langs een beekje, zijnde de ‘promenade Meyerbeer’. Hè!

[11.] Vanmorgen je briefkaart. Ja, vraag aan Meulenhoff, Van Kampen, wie je wilt. Veel dank! Het zou toch belabberd zijn als de *Uren* niet in boekvorm uitkwamen.

Met Boucher ben ik in onderhandeling!

E.

1246. *Aan A.A.M. Stols: Spa, 12 augustus 1932*

Beste Sander,

Ik kreeg de laatste proeven nog hier; wij gaan 15 of 16 pas weg. Alles is goed nu; een laatste revisie vanaf p.81 en je bent klaar. Zend je mij die zoo gauw mogelijk? misschien krijg ik die dan nog vóór we weggaan.

Jan en Aty komen morgen één dag hier, op doorreis naar Luxemburg.

Mag ik de *Ned. Bibliografie* met het stukje van Premsela[1.] houden? Ik vind dat te mooi om terug te geven en jij krijgt gemakkelijk een ander nummer. Het is N° 7, Augustus van dit jaar.

Hartelijke groeten en steeds je

E.

Spa, 12 Aug. '32.

1247 (201). *Aan M. ter Braak: Spa, 13 augustus 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1248. *Aan C. van Wessem: Spa, 13 augustus 1932*

Spa, 13 Aug. '32.

Beste Constant,

Ik las hier gisteren je *Vuistslag*, mij doorgezonden door Menno.

11. Tekst op envelop.
1. Bespreking van *De arme hemdenmaker* in *Nederlandsche bibliographie* 77 (1932) 7 (augustus). P. besloot zijn stukje als volgt: ‘Het ware werkelijk te wenschen dat de heer E. du Perron zijn onmiskenbare gaven aan dergelijk werk besteedde. Daar doet hij beter aan dan te trachten ‘d'épater le faux-bourgeois’ door zgn. critiekwerk te schrijven waar een handjevol van zijn speelmakkers uit welwillendheid veinst in te vliegen.’

Laat me je direct zeggen dat het mij erg is tegengevallen: de stijl, de manier van presenteeren is wel even aardig als in *Charleston*, maar het verhaal is langdradig, vol stoplappen (vulsel) en de 'tusschenvoegsels' die in *Charleston* een boeiend eigen leven hadden (zoodat het er niet toe deed of ze 'logisch' bij de rest hoorden - of de rest bij hen - of niet) zijn hier dood en nutteloos, je reinste ballast, voor mijn gevoel. *Een Vuistslag* is een *novelle*; had een alleraardigste novelle kunnen zijn, met één goed idee erin, van een bladzij of 40. Nu heb je er een vrij vervelende kleine roman van gemaakt. Je hebt misschien niets aan deze kritiek, maar ik signaleer je de gedeelten die voor mij mislukt of onvoldoende zijn:

Spel met nymphen (herhaling van een dergelijke scène in *Charleston*, die veel beter is).[1.1.] - *Bezoek aan de giraffe* was oneindig aardiger, toen je het mij vertelde.[2.] Jacques zou immers aan de giraffe om raad vragen (bv. 'jij, giraffe, heb jij ooit van een andere giraffe een oplawaai gehad en het probleem gekend van die te moeten teruggeven') - hier gebeurt daar niets van en dit bezoek is grijs gebleven en zonder verband met de rest. - Otto en Anka bestaan niet, zijn absolute ballast-figuren. - Arnold, of hoe heet de initiateur van Jacques?[3.] is ook een schim, en bestaat niet naast Menno's Van Haaften, waar jij toch zulke bezwaren tegen had? - De episode van Paula is een copietje - zeer zwak en bleek - van Celly; misschien bruikbaar voor het gevalletje met Jacques, maar op zichzelf langdradig. - De episode van John en Jacques in 2 verschillende trams zou aardig zijn (of matig aardig) in een tooneelstukje zooals je er wel gemaakt hebt met Kelk[4.]; hier vind ik het kinderachtig en totaal mislukt. - Kortom, het heele boek is voor mij vervat in 7 of 8 hoofdstukken: de historie tusschen John, Jacques en Leopoldine (met 'buitensmijting' van alle bijfiguren die hier niet direct mee te maken hebben) - en ik zou zeggen: hoe scherper je ook deze hoofdstukken samentrekt, hoe beter.

Het kan zijn dat ik me vergis, maar je zou ook niets hebben aan een opinie die niet geheel de mijne was. Ik zend vandaag het ms. terug aan Bouws, met - minder uitgebreid - mijn gevoelen erover;

1. Hfdst. IX 'Spel met waternymphen'. Het door DP bedoelde hfdst. uit *Lessen in charleston* is 'De verzoening der beesten' (hfdst. VI), zoals uit *Bw TB-DP*
1. p. 265 blijkt.
2. Later door Van Wessem herzien.
3. Alfred.
4. O.a. *De terugkeer van Don Juan of de Alcalà'sche moordverwarring, Het hof der dwazen* en *Een huwelijk dat af- en aanging*.

ik ben voor opname van wat ik je hierboven aangaf, tégen opname van het geheel. Ben jij het met mij eens, dan zou je het ms. aan Bouws terug kunnen vragen en zelf de stukken opzenden die afgedrukt moeten worden; voel je er daarentegen niet voor, dan moeten we de zaak in een redactievergadering bespreken. (Roelants moet de tekst dan nog hebben).

Mijn Godius-historie bevalt mij steeds minder, ik denk er iets geheel anders van te maken. We hebben genoeg 'interessante en zwakke' werken gepubliceerd; vóór we iets hebben dat ons met meer kracht vertegenwoordigt, kunnen we beter zwijgen, vind ik (of kankeren per 'kritisch proza'!) Als ik er dus niet spoedig iets anders van maak dat ik je *in de plaats* kan geven, zullen we deze publicatie maar laten vervallen; - temeer daar die mij voor 2 jaar binden zou. Mijn omstandigheden veroorloven mij niet te werken zooals ik het zou willen; wij trekken nog te veel rond. Over een paar dagen gaan we van hier weg naar Parijs om te zien daar iets te huren; misschien dat ik daarna weer wat grooter werk doen kan.

Schrijf maar naar Gistoux. Met hartelijke groeten, je

E.

1249. *Aan A.A.M. Stols: Spa, 14 augustus 1932*

Spa, Zondag.

Beste Sander,

Dank voor de laatste proeven van *Mikrochaos*, die gelijk hiermee teruggaan. Ik ga Woensdag a.s. van hier weg, zend alles dus naar Gistoux, ook de gebonden en ingenaaide ex. van *B.G. aan E*, die je me toegedacht hebt.

Van dit boek graag mijn ex. op Holl. in losse vellen; en dan nog een Holl. ex. (desnoods voor rekening) óók in losse vellen. - Wel had ik graag voor de vrienden enkele *gewone* gebonden exx. - Het omslagje (blauw) zag ik bij Jan, die gisteren hier was; het is heel goed.

Wat denk je zelf van *Mikrochaos*? Grijs, zou ik zeggen, of een mooi bruin. Of paarsrood; niet fel rood; of donker rose. Voor het papier ga ik heelemaal accoord; dus alles precies als de 2 vorige.

Als ik voor de *gewone* geb. exx. van *BGaanE*. ook betalen moet (80 cts. per band), zend mij dan niet meer dan *drie* gebonden exx.

Met hartelijke groeten, je

E.

Ik vind alles wel in Gistoux, als ik daar 28 Aug. uit Parijs terug ben.

1250. *Prentbriefkaart*[1] *aan F. Hellens: Spa, 16 augustus 1932*[aant.]

Je ferai tes amitiés
à Pia. Malraux
est à Peïra-Cava.
Spa, mardi 16.

Mon cher ami,
Merci de ta carte, et voici une en échange. Cette belle ruïne, digne de Byron, a reçu notre visite hier, pendant une chaleur torride - oui, torride! Amitiés à Maroussia et à toi, de 'Bep' et
Eddy
Nous partons demain pour Paris.

1251 (203). *Aan M. ter Braak: Garches, 20 augustus 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1252. *Aan H. Marsman: Parijs, 20 augustus 1932*

Garches, Zaterdag.
Beste Henny,
We zitten al 4 dagen in Parijs (Hotel du Pavilion, 6 rue de Verneuil), maar we hebben niets anders gedaan dan appartementen zoeken in de omstreken; - met deze smoorhitte zijn we totaal leeggezweet! We drinken zonder ophouden limonade, die we op hetzelfde oogenblik door onze poriën weer naar buiten voelen gaan. En de appartementen zijn òf onmogelijk òf duur. *Dit* plaatsje: Garches, is anders allerliefst; - vandaag hebben we ons gesplitst en beproeft Bep haar geluk in Suresnes; - maar de hitte is overal even afgrijselijk.
Wat antwoorden op je literaire opmerkingen? Ik vind Weininger de meest *on*geniale kwibus die mij ooit op een dikdoenerige en systematische manier verveeld heeft; maar enfin, zijnde die hij was ken ik hem één geniale daad toe: toen hij zichzelf tenslotte voor al die stomheden voor zijn raap schoot. Zijn hoofdstuk over de onbelangrijke beroemde vrouwen kan door een ietwat intelligente H.B.S.-er worden overtroffen - het is *schandalig* stom! - en zijn praemisse is subjectief en dus sympathiek, maar m.i. even idioot.
En wat Rivière betreft: neen, een Coster is hij tenslotte niet; de

1. Foto van de ruïnes van Franchimont in de omgeving van Spa.

ziel van een schoolmeester heeft hij wel; alles bij elkaar genomen was het een subtiele lul. Met sympathieke kantjes wel. - De dissertatie van Bep[1.] schijnt inderdaad voortreffelijk te zijn qua dissertatie. Zij praat er liever niet over en zegt dat zij er zelf niets om geeft en dat zij iemand om wie zij wèrkelijk zou geven, te goed zou vinden voor een 'behandeling' per dissertatie. Dus....

We hebben een *vage* hoop dat we nog naar Bretagne kunnen en jullie opzoeken, maar dan zouden we anders moeten opschieten dan nu. Schrijf in ieder geval naar Parijs wanneer je van daar weggaat.

Hart. groeten, ook aan Rien en van Bep,
je E.

Van Wessem is een *aarts*-ouwehoer, dat begin ik langzamerhand 'aan den lijve' te ondervinden!

Zulke boekjes als dat van Weininger[2.] hebben ook Rémy de Gourmont en Paul Bourget in elkaar gezet; ik zweer je: niet minder 'geniaal' en stomvervelend! Maar zij hadden niet de goede smaak zich eroverheen dood te schieten. Je hebt ook nog een Fransche verzenschrijvende schoolmeester die beroemd werd omdat hij zich tenslotte verzoop: Léon Deubel.

1253. *Aan J. Greshoff: Parijs,*[1.] *21 augustus 1932*

21 Augustus.

Beste Jan,

We hebben in een *smoor*hitte dag aan dag appartementen gezocht, ook met behulp van vele agences, maar tevergeefs[*] Of duur, of beroerd; die Franschen laten je precies alles betalen, wat maar even comfortabel of aangenaam is: zes boomen uit je raam gezien kosten je zes pop meer per maand. Ik heb hevig een hekel gekregen aan dit volk, aan die blufferige schreeuwerige blague ook van de ouvriersstand. *Duizend* maal liever de Italianen!

Hierbij een knipsel dat je interesseeren kan. Wij blijven hier tot we

1. *Het essayistisch werk van Jacques Rivière*. Amsterdam 1931.
2. *Geschlecht und Charakter* (1903).
1. Briefhoofd: Hôtel du Pavilion, Parijs.

* We hebben nu de heele banlieue ouest gedaan!

iets hebben of tot de 27e. Dag! we gaan weer op stap. Hart. groeten ook van Bep en aan Atie, een gesmolten pootje van je

Ed.

Ik vraag je maar niets over je reis - omdat we elkaar daarover wel spreken in Brussel.

1254. *Aan A.A.M. Stols: Parijs,*[1] *21 augustus 1932*

Parijs, Zondag.

Beste Sander.

We hebben deze vier vijf dagen niets gedaan dan de omstreken afgezocht naar appartementen; met de hitte die we hebben werkelijk een prestatie. En nogal ontmoedigend als resultaat: òf de Fransche kleine misère waarin je je niet kunt wasschen en nauwelijks omdraaien, òf erge dure prijzen. Enfin, we hebben nog *eenige* hoop.

Dank voor je brief en accoord met alles. De boeken vind ik 27 dezer dan wel in Gistoux. Wil *jij* dan nog 1 ex. zenden aan: 1. Victor van Vriesland, c/o N.R.Ct.; 2. Jan van Nijlen; 3. Marsman, Oudwijkerlaan 4bis Utrecht; 4. Menno, Beukelsdijk 143b R'dam; de laatste een gebonden exemplaar, desnoods voor mijn rekening. De rest verzorg ik dan wel; andere persexemplaren laat ik aan jou over. Hart.gr.

van je E.

[2] Schrijf me naar Gistoux of je deze 4 exx. verzonden hebt.

E.

1255. *Aan A.C. Willink: Parijs,*[1] *22 augustus 1932*

Parijs, Maandag.

Beste Carel en Wilma,

We hebben ons hier doodgezocht naar appartementen en eindelijk, vandaag, iets geschikts gevonden; niet ver van Van Schendel,[2] in Bellevue. Het is nog niet heelemaal uitgemaakt, maar ik denk toch

1. Briefhoofd: Café des 2 Magots, Parijs.
2. Geschreven op achterzijde postblad.
1. Briefhoofd: Hôtel du Pavilion, Parijs.
2. Het gezin Van Schendel woonde van 1930 tot 1936 in Bellevue.

dat we Woensdag a.s. de eerste gelden zullen storten. Als het goed wordt, is ons adres vanaf 15 Sept. a.s.: Rue du 11 Novembre 1918(!) - Bellevue-Meudon (S et O.), Frankrijk. Teeken maar vast op.

Ik ben zóó leeggetranspireerd van het zoeken in deze hitte, dat ik niet uitgebreid meer schrijf; daarom alleen maar veel dank voor de gezonden kiekjes en hierbij de onze in ruil; je ziet dat ze geen haar beter zijn!

Met hartelijke groeten van koppel tot koppel, zooals de Vlamen zeggen,
je E.

Wij hebben tenminste geen onthoofden op deze foto's, maar dat is ook alles wat er vóór gezegd kan worden. Ik ben benieuwd of jullie nog naar Brussel geweest zijn; hier is het sinds gisteren iets koeler.. Dat we een aardige flat gevonden hebben is heerlijk; de woningtoestanden hier zijn over het algemeen ijsselijk en niet eens pittoresk.

Veel hartelijks
Bep

1256. *Aan H. Marsman: Parijs,*[1.] *23 augustus 1932*

Paris, Dinsdagmiddag

Beste Hennie,

We vonden je brief eerst vanmorgen[*], zoodat iedere afspraak mij onmogelijk lijkt. Jammer genoeg, want *gisteren*, na hevig zoeken in Clamart en op de grens van een totaal dégoût vonden we opeens iets vrij behoorlijks in Bellevue - of liever iets zeer behoorlijks, ofschoon niet precies goedkoop. Als het beslist wordt, wonen wij vanaf 15 Sept. in de *Rue du 11 Novembre 1918*,[**] no 24, 1e etage (ga maar eens kijken als je in Bellevue bent!) - Wij moeten morgen tusschen 2 en 3 naar B. terug om te beslissen. Als jullie daar nu al geweest waren, had ik dit naar het Hotel Gallieni geadresseerd en hadden we elkaar prachtig kunnen ontmoeten. - Nu *moeten* we Donderdag te-

1. Briefhoofd: René Bonnel met voorgedrukte plaatsnaam. Zie 1151 n 6.
* d.w.z. om 12 uur, toen we het hotel uitliepen, tegelijk met de briefkaart!
** Wat een prachtnaam, hè!

rug, want als de zaak doorgaat, moeten we 500 frs. ‘arrhes’ storten, wat ons aan het eind brengt van ons maandgeld.

Ik zal nu toch, voor alle zekerheid, naar het Hotel Gallieni schrijven; *misschien* dat jullie er toch net aankomen! - Schrijf anders naar Gistoux.

Ik heb ook nog op verschillende punten te antwoorden, ook van je vorige brief. Dien dag was ik te moe en te gesmolten, van de hitte.

Hart. groeten, ook van Bep,

steeds je E.

1257. *Aan H. Marsman: Parijs, 25 augustus 1932*

Parijs, Donderdag 12 uur.

(Dit gaat direct op de bus.)

Beste Hennie,

We loopen elkaar echt mis! Gisteren ben ik om 4 uur in het Gallieni-hotel geweest, waar mij gezegd werd dat je 's avonds verwacht werd. Ik krabbelde nog wat op mijn eigen brief, die er al lag voor je, en maakte een afspraak voor 9 uur in een café hier. Je kwam niet, maar we hadden een vaag idee dat we je vanmorgen nog zouden zien. Inpl. daarvan een nieuwe brief van je, dat je *niet* komt, en waaruit bovendien blijkt dat je mijn brief nog niet ontvangen had toen je dit schreef.

We staan nu op het punt van vertrekken (we hebben gisteren dat appartement gehuurd). Maandag gaat Bep uit Gistoux weg naar Holland. Ik blijf in Gistoux (in principe) tot ± 10 September. Je zou mij alleen dus kunnen zien, maar kom dan in Godsnaam niet om 11 uur 's avonds, want dan wordt het erg moeilijk voor me om je te halen. Of blijf dien avond bv. bij Greshoff, dan haal ik je den volgenden morgen tegen 10 uur bv. Schrijf of telegrafeer nu direct naar Gistoux wat je doet. Plaats is er altijd: *Bon Accueil* is gesloten, maar er is een ander heel goed pension, en misschien kunnen jullie die 2 dagen wel bij ons logeeren, als mijn moeder niet te moe is (dat moet ik dan nog even zien). Voilà. Ik wacht af en reken op nieuwe mislukkingen.

Hart. groeten, je

E.

1258. *Aan J. Greshoff: Brussel, 25 augustus 1932*

Donderdag.

Beste Jan,

De kiekjes in P. ontvangen: ze zijn prachtig! - We vonden na lang en pijnlijk zoeken een app. niet goedkoop maar erg aardig, in de buurt van Van Schendel, in Bellevue: no 24 rue du 11 Nov. 1918 (mooie naam!) Vandaag weer Gistoux, Maandag gaat Bep nr Holland. Schrijf als je er bent.

Je E.

We komen zóó van het station: 2 u. 20 uit Parijs, 6 uur hier.

1259. *Aan A.A.M. Stols: Gistoux, 26 augustus 1932*

Gistoux, 26 Augustus.

Beste Sander,

We hebben eindelijk een appartement gevonden: heel geschikt en lief gelegen, vlak bij Van Schendel in Bellevue. De straat heet poëtisch maar gecompliceerd: Rue du 11 Novembre 1918. Het nummer is 24. We wonen er vanaf 15 Sept. a.s.

Dank voor de gezonden boeken. Je hebt me te veel exx. gezonden, omdat ik dacht dat ik de bandjes extra moest betalen, maar dat exx. dezelfde bleven die ik anders al kreeg; je zond me echter bandjes + exx. buiten de 10 gewone (ingenaaide) auteurs-exx., zoodat ik nu even goed zelf Vic en Marsman had kunnen 'bedienen'. Beschouw het ex. voor Vic dan maar als een *pers*-ex. voor de *N.R.C.*, ikzelf zend hem er nu een particulier, met een briefje. Ook Marsman zal ik schrijven dat hij zijn dubbel ex. bv. aan Jan Engelman geeft, als pers-ex. voor *De Nwe Eeuw.*

Als je dien bezadigden jongeheer Gabriel Smit een ex. geeft, vraag hem dan bij die gelegenheid ook eens wàt ik aan Coster dank (dat schreef hij n.l. in *De Nwe Eeuw*,[1] onder een paar prollenmopjes a/h adres van Marsman van Herman de Man, vandaar dat ik er aan denk).

1. '"Paradise lost"'. In *DNE*774 (23 juni 1932), p. 1229. Zie 1183 n 2. Smits schreef o.m.: 'Dirk Coster heeft zeker zijn verdiensten voor de nieuwere Nederlandsche letterkunde gehad, - zelfs voor Du Perron - en deze zijn groot genoeg, dat men hem daarom vele misstappen vergeven zou.'

Ik ben benieuwd naar de uitlegging dààrvan, die zijn ‘vroede’ brein je te leveren weet!

Met hartelijke groeten, je

E.

1260. *Aan S. Vestdijk: Gistoux, 26 augustus 1932*

Gistoux, Vrijdagavond.

Beste Simon,

Dank voor je twee brieven; maak je geen zorgen, die zaak regelt zich wel. Je moet Simone absoluut de tanden laten zien, af en toe, of ze wordt onmogelijk, dat kan ik je wel vertellen. Schrijf haar dus kort en krachtig dat *jijzelf* het onaangenaam vindt om met Gille samen te zijn in de gegeven situatie en dat je liever niet komt als zij hem niet naar mijn moeder stuurt; ik verzeker je dan dat ze bijdraait. Anders voelt ze zich de sterkste. - Ik wil ook best ‘mijn gezag laten gelden’, maar dan moet ik zeggen dat je mij geschreven hebt, en dan geeft dàt misschien weer onaangenaamheden tusschen jullie twee. Maar als je dit niet erg vindt, mij best.

We moeten elkaar ook maar eens spoedig terugzien; - deze correspondentie is inderdaad volmaakt onzuiver, als beeld van onze verhouding! Zeg dus aan S., dat je mij absoluut ontmoeten wilt en schrijf mij *wanneer* je komt. Ik ben hier tot minstens 10 September.

Simone en mijn moeder schrijven elkaar ‘aardige’ briefjes. Zoo was het altijd! - Ik heb nog steeds medelijden met haar, maar ik verdom het om een herhaling te hebben van haar vorig optreden tegenover mij; *die* aardigheden moet ze dan maar stop zetten en dat zal ik haar duidelijk vertellen zoodra ik haar weerzie. (*Zonder* ruzie te maken, overigens.*) - Ik zond je 1 ex. van *BG. aan E.*, met fraaie opdracht; verder schreef ik natuurlijk niets, met deze heen-en-weer trekkerij en al dat gezoek in die warmte. Een en ander bepraten we nog eens gezelliger, als je in Br. bent. Ik zal blij zijn je weer eens te *zien.*

Hartelijke groeten, ook van Bep die Maandag nr Holland gaat, en

steeds je E.

* Ik heb dààrtoe het recht verbeurd!!

1261 (205). *Briefkaart aan M. ter Braak: Gistoux, 27 augustus 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1262 (206). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 28 augustus 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1263 (207). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 29 augustus 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1264. *Aan A.A.M. Stols: Gistoux, 29 augustus 1932*

Gistoux, 29 Aug. '32.

Beste Sander,

Nu *B.G. aan E.* en *Microchaos* binnenkort uitkomen, kan ik er van op aan, dat de verdere oplage van de oude *B.G. aan E.* en van *Poging tot Afstand* door je worden opgedoekt: verbrand, verscheurd, of wat je wilt? Houd van het laatste bv. nog 20 exx. over als ‘rariteit’, om later duurder te verkoopen; maar het eerste is, lijkt mij, waardeloos, daar het in ieder geval minder is (ook quantitatief) dan het tegenwoordige!

Nu ik verder hier de boel opruim om naar Parijs te gaan, zend ik je ook maar aangeteekend het copie van *Nutteloos Verzet* (herdruk), met het toegevoegde verhaal uit den bundel van Bijleveld. Je kan daarmee dan laten beginnen wanneer het voor jou zelf het beste uitkomt. Bewaar het tot zoolang goed.

Ik blijf hier nu tot 10 Sept. ongeveer; daarna, tegen 15 Sept., ga ik weer naar Bellevue, wschl. om er dan ook een heelen tijd te blijven. Tusschen 10 en 15 ben ik *misschien* in Holland. Dit voor het geval je mij wilt schrijven.

Met hartelijke groeten, steeds je

E.

Heeft Slau nu de ontbrekende Chin. verzen gestuurd?

1265. *Aan A.A.M. Stols: Gistoux, 31 augustus 1932*

Beste Sander,

Kan je me nog eens het adres opgeven van Larbaud? Ik ben het kwijt en moet hem bedanken voor *Technique.*

Kan je me ook hierheen zenden, ter inzage, dus een ex. van jezelf

als je over geen ander beschikt, dat boek van Boender over Querido?[1] Je krijgt het direct terug.

Ik schrijf dit in haast. De Marslieden zijn hier op het oogenblik, maar gaan morgen door naar Utrecht.

Hart. groeten, je

E.

Gistoux, Woensdag.

1266. *Aan S. Vestdijk: Gistoux, 31 augustus 1932*

Gistoux, Woensdag 2 uur.

Beste Simon,

Door een stomme manoeuvre van mijn moeder, die het weer met Simone wil aanpappen, is S. nu hier gekomen en blijft hier twee dagen. Ik heb haar zooeven teruggezien, en haar 'ressentiment' enz. is veel minder geweest dan je verwachtte; dus dat viel nogal mee; maar ze zegt dat ze me liever vooreerst niet terugziet. Ik vind dit heele gedoe uiterst pijnlijk en van de kant van mijn moeder meer dan ondelicaat (ik heb het haar dan ook duidelijk gezegd); om S. nu niet te dupeeren, die hier gevraagd werd en er niets aan kan doen, ga ik vanmiddag om 6 uur naar Brussel en zal den tijd dat zij hier is bij de Greshoffs logeeren. Waarvoor in dit décor het verleden voor zóó weinig noodzakelijks weer terugroepen? - ik snap niet hoe iemand zoo weinig met de gevoelens van een ander rekening kan houden! en dan nog zoo naïefweg...

Kom jij dus in ieder geval niet vóór Maandag, want S. neemt Gille Zaterdagmorgen van hier weer naar Br. mee. Ik heb haar over je komst in dit verband gesproken en ze vindt het goed dat hij weer hierheen gaat als jij komt. Zaterdag is zij weer in Brussel en ben ik wschl. weer in Gistoux. Kom dus liefst Maandag of Dinsdag.

Met hartelijke groeten, je

E.

Over *B.G aan E.* en zoo later meer. Véél dank voor de aandacht die je eraan wijdde; ik geloof dat je op menige plek de spijker op de kop slaat over dit boek!

1. J.L. Boender, *Israël Querido en het begrip literatuur*. Maastricht 1927.

1267 (209). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 2 september 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1268. *Aan V. Larbaud: Gistoux, 2 september 1932*[aant.]

Monsieur,

En rentrant à Gistoux, j'y trouve votre *Technique*. Je vous en remercie, sans encore l'avoir lu, puisque je me débats dans toutes les complications d'un déménagement double (Hollande et Belgique) à Paris. J'ai trouvé un appartement à Bellevue-Meudon, dans une rue charmante, mais qui s'appelle: rue du 11 Novembre 1918. Le numéro est 24. A partir du 15 Septembre, ce sera là mon adresse; si, après avoir parcouru les Savoies, vous deviez passer quelques jours de l'hiver à Paris, je serais très heureux si vous vouliez y envoyer un mot pour me fixer rendez-vous.

Croyez-moi sincèrement à vous,

EdP.

Gistoux, 2 Sept. '32.

1269. *Aan G. ter Braak: Gistoux, 3 september 1932*

Gistoux, Zaterdag.

Lieve Truida,

Ik ben blij dat je nog iets aardigs vond in die eerste schetsen[1]; Menno schreef me vanmorgen ook nog alleraardigst daarover (hij heeft nu werkelijk het maximum vriendschap eraan gewijd waartoe een mensch maar in staat is!) en van Vestdijk ontving ik ook nog een goed woordje. - Wil je Menno zeggen dat ik ook zéér genoten heb over de bijdrage via Van Leeuwen tot nadere kennis van Coster?[2] Ik schrijf Menno nu niet meer, omdat ik hem Zaterdag hoogstwschl. in Brussel zie, en ik hem gisteren net een lange brief schreef. Wat ik over *Dumay* denk, zal je nu ook wel weten (vraag anders het rapport daarover aan den auteur van dat vlotte boekwerk). Het is zonder eenige twijfel èn belangrijker, èn voller, èn boeiender dan *H.C. Maar*

1. *Bij gebrek aan ernst*.
2. Ter Braak schreef DP op 2 september dat W.L.M.E. van Leeuwen hem een brief van Coster had laten lezen waarin deze fulmineerde tegen Ter Braak en DP.

dit laatste, schijnt het, zou de heer Coster, (ja, zelfs *hij*!) op zijn zestiende jaar geschreven kunnen hebben.

Dat je in Eibergen waarnemend moeder(tje) bent geworden, vind ik erg grappig. Je schreef er niet bij of dit 5-maanden-oud menschje, behalve-gezond en tevreden, ook dikwijls vies was. Maar ik begrijp, in zeker opzicht is het je 'eigen bloed'. Je moet eens met jezelf wedden wie er nu in de familie het eerst aan de beurt komt om nieuwe menschjes af te leveren: Tine, Menno, Wim (héél weinig kans, vrees ik!) of jijzelf.

De situatie van Ant en Menno moet op de een of andere manier 'uitloopen'; en ook als dat een matrimoniaal karakter krijgt, wordt het voor jou vanzelf een oplossing. Maar ik wensch je toe dat deze oplossing, en niet voor je werk alleen, spoedig voor je komt op minder 'afhankelijke' manier; ik bedoel: vanuit je eigen leven. Ik zou hier nog wat over kunnen doorgaan, maar weet tenslotte zoo weinig van je af, dat het toch maar kletsika zou worden. Daarom alleen dit: die fraai-gerande kaart, die we van jou en Vic in Spa mochten ontvangen, 'm'a fait rêver' (vandaar de kaart terug, die toch op *jou* sloeg, niet op ons!) en nu, met die lijst vóór me van je vacantie-avonturen, heb ik met vragende blik gestaard op de 'eendaagsche uitstapjes'. Ik hoop van harte, dat ik hier niet 'misstapjes' moet lezen; al is ook zooiets natuurlijk héél opvoedend, en in dezen tijd, binnen de logica van een zeker vrouwelijk romantisme, misschien wel onmisbaar...

Van Menno zal je alreeds gehoord hebben van dat gedoe van ons gedurende de warmte: eerst de jacht en het veroveren van een appartement, nu (wat misschien veel erger is) het hopelooze gescharrel om er onze meubels heen te krijgen. En of Bep nu al zoekt en doet in Holland, en ik hier, het probleem blijft gecompliceerd, omdat onze minvermogendheid de *juiste* oplossing zoo moeilijk maakt. Het beste lijkt me nog om ons in Parijs zelf in te richten, met die 'combinaties' voor arme gezinnen, waar we nu eenmaal toe behoren! Als alles goed gaat, zijn we uiterlijk 15 Sept. bij ons zelf thuis, desnoods 'bivakkeerende'. Maar ik vrees het ergste, met de traagheid van vervoer en verhuisagenten en het andere vee.

Je vroeg nog naar mijn tooneelstuk,[3] maar dezelfde 'vlotheid' waar Menno in *Dumay* zoo'n meester in is geworden, kreeg ik daar ook, binnen 2 bedrijven, zoo 'meesterlijk' te pakken, dat ik er (misschien wel voorgoed) door ben afgeschrikt. Ik voel voor de *dialoog*

3. *De nieuwe manier.*

en verfoei het *tooneel*. Daar komt het op neer. Wschl. wordt het ding een verhaal, maar dan maar een van de vele die ik mij voorneem te schrijven als ik weer eens tot 'rust' kom, wacht maar! Ik reken nu absoluut op dat verblijf in Bellevue; daar moet dat vele goeds over mij komen dat je mij toewenscht. Ik wensch je ook veel goeds, en zoo gecondenseerd zelfs, als een wensch maar kan zijn - of we hetzelfde bedoelen, weet ik niet. (Het doet er ook niet toe, waar de bedoeling immers alles is, volgens den denker Tollens.) Hartelijke groeten van steeds je

E.

1270. *Aan A.A.M. Stols: Gistoux, 3 september 1932*

Beste Sander,

Dit in haast (ik heb van allerlei te doen met die verhuizerij). - Dank voor brief en Boender. Kan je me nog even dat stuk sturen van Kuyle over me? ik weet daar niets van. Het gaat dan met Boender terug.

En weer het adres van Larbaud?

Later beter. Hart. groeten, je

E.

Gistoux, Zaterdag.

1271. *Aan S. Vestdijk: Gistoux, 3 september 1932*

Gistoux, Zaterdag.

Beste Simon,

Ik zal werkelijk erg blij zijn als ik je weer eens in Brussel kan spreken, want dit geschrijf verliest langzamerhand alle bekoring. Ik heb je ook verschillende dingen te zeggen; en ik wou dan over allerlei andere dingen weer eens gezellig en prettig met je praten.

Bep zit nu in Holland en doet het onmogelijke om op te schieten met verhuizers en dgl.; daarbij moet de naaister ook nog worden 'behandeld'; en alles *blijft* moeilijk en gecompliceerd, omdat we eigenlijk geen duiten hebben! Ik moet nu hier ook naar prijzen informeeren, maar alles is afschuwelijk duur.

De 'atmosfeer' hier is nu weer opgeklaard. Simone is gisteren reeds met Gille naar Brussel gegaan (volgens mijn moeder was ze hier erg

lief, en hebben ze een gezellige dag gehad in Charleroi); ik ben terug, en 'hang' weer, in afwachting van ons vertrek. Het is te hopen dat alles anders wordt, als ik in Bellevue zal zijn geïnstalleerd! Ik heb hier weer hetzelfde gejaagde gevoel van altijd en ben weer druk begonnen met de slapeloosheid.

Over *B.G. aan E.* praten we dan beter in Brussel. Schrijf me als je komt, en laten we elkaar liever ergens treffen zonder Simone (dat lijkt me ook voor haar prettiger). Ik hoop dat je nu weer 'beter' bent. Ik zal het echt *prettig* vinden je terug te zien. Veel hartelijks van je

Eddy

1272. *Aan S. Vestdijk: Gistoux, 4 september 1932*

Gistoux, Zondagmiddag.

Beste Simon,

Ik schreef je gisteren, en vandaag komt je brief, gelijk met een kattebelletje van S. dat ik voor het gemak hierin sluit. Ik ben het geheel met je eens, dat het zelfbeklag en slachtoffer-gevoel bij haar wel erg ontwikkeld zijn! Kom nu, of kom niet, dat moet je zelf weten. Misschien is niet komen wel het beste.

Ze had in het ééne moment dat ik haar sprak, ook allerlei akelige dingen, voelde zich zoo ongelukkig, enz. - mijn moeder daarentegen zegt dat zij later, hier, zeer opgewekt was. Ik geloof dat zij onbewust of bewust een aardige comedie speelt tegenover mij, en ook tegenover jou. Gelukkig dat zij met *ons* te maken heeft, die ook zelfs deze comedies kunnen 'begrijpen'!

Enfin - ik zit nu in het grootste gedonder door die verhuizerij. Ik wil probeeren geld op te nemen, omdat het op deze manier toch maar een hopeloos gepeuter blijft. Vanavond ga ik weer naar Brussel (bij Greshoff), wschl. voor twee dagen. Het is *ontzettend* gecompliceerd, dat verhuizen!

Hierbij laat ik het nu maar. Als je nog komt, schrijf me dan maar; anders schrijf *ik* je een afscheidsbriefje tegen 12 September. En als je dan nog eens bij ons wilt komen in Meudon, ben je er van harte welkom.

Het beste; een hand van je

E.

(Die Willem van der Veer[1] ziet er imposant uit, met zijn gebit en zijn

1. Nederlands acteur.

das, maar een schop tegen zijn zwakkere deelen zou hem wschl. toch ook nog op de vloer krijgen.)

1273. *Briefkaart aan A.A.M. Stols: Gistoux, 6 september 1932*

Gistoux, 6 Sept.

Beste Sander,

Dank voor eerste *Mikro* - ziet er alleraardigst uit! Zend me de rest nog hierheen: net als met *BGaan E*. graag *twee* Holl. exx. (één voor rekening) en 3 gebonden. Zenden aan *Marsman, Ter Braak, Van Nijlen, Van Vriesland*, jouwerzijds. -

Hierbij de Kuylerijen[1] terug. Is dat nu alles? Bloedarmoede? Je las zeker niet wat 's mans spitsbroeder Van Duinkerken al veel eerder schreef[2]?

Ik *stik* in de verhuismisère. Schrijf dus niet meer, dan wanneer ik daar al woon, dus ±20 Sept.

Hart. gr. van je

E.

1274. *Aan S. Vestdijk: Gistoux, 9 september 1932*

Gistoux, Vrijdagavond.

Beste Simon,

Ook voor mij was het misschien maar beter dat je niet *nu* kwam, want je hebt geen idee wat een gecompliceerde rotzooi dit verhuizen is. Overal combineeren, en dan valt alles nog in elkaar omdat je van den consul niet mag. Ik ben nog even in Holland geweest om met Bep krijgsraad te houden (ook daar gaat alles niet zoo vlot), maar ik had ook geen oogenblik tijd voor iets anders. Morgen ga ik voor de 3e maal bij de Fransche consul; ik hoop dat het voor het laatst is. Maandag of Dinsdag moet de boel (als het dan mag en kan!) op de trein. Ik wacht dan verder af wat Bep doet.

1. In het artikel 'Bezieling' (*De gemeenschap* 8 (1932) 7 (juli), p. 381-385) schreef Kuyle o.m.: 'Hij [Engelman] heeft een enorme belangstelling voor het bloedarmoedig pogen van lieden als du Perron, en ziet weer te weinig Roomsch, om de lijn Gezelle van Ostayen vast te houden, tegen de Brusselsche mode in.'
2. 'Neocynisme'. In *De gemeenschap* 8 (1932) 4 (april), p. 233-236.

Van Simone dit: mijn moeder zag haar eergisteren. Zij heeft inderdaad een abces dat haar veel pijn doet en de dentiest kan er niets aan doen - maar waarom *jij* daarvoor weg moest blijven begrijp ik niet goed. Zij is nu naar een anderen dokter gegaan. Als je niet komt, schrijf haar dan een hartelijke brief. Simone liegt niet, maar ik geloof dat zij soms sterk overdrijft. Enfin, gelukkig is ze natuurlijk niet. Met mijn moeder schijnt ze nu weer heel erg 'goed' te zijn.

Beste kerel, hierna hoor je heusch niets meer van me voordat ik rustig in Bellevue 'thuis' zit. Tenzij je nog komt; in dat geval zal ik natuurlijk het onmogelijke doen om je nog te ontmoeten. Nu de boedel als vrachtgoed gaat (voor de goedkoopte) doet hij er wel 10 dagen over en zit ik nog wel een week hier, alleen of met Bep. Hart. groeten van

je E.

1275 (212). *Aan M. ter Braak: Gistoux, 12 september 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1276. *Aan H. Marsman: Gistoux, 12 september 1932*

Gistoux, Maandagavond.

Beste Henny,

We hebben zóó'n ingewikkelde boel achter ons, dat vandaag eerst mijn gedeelte van de verhuizing de deur uit is; en Bep's gedeelte gaat morgen. Ik zal je er maar niet van vertellen, al heb ik eigenlijk over niets anders gedacht, in al deze dagen; hier zijn alleen eenige feiten. Bep komt overmorgen hier terug, hoogstwschl. blijven we hier dan nog een week, want onze meubels zijn (door al die complicaties) zoowel uit Holland als hiervandaan gewoon als vrachtgoed gegaan, en voor ze dus in Parijs zijn duurt het wel 10 dagen. Ik denk dat we tegen 20 Sept. naar Bellevue gaan; daar in Hotel Galliéni op de boel wachten, vast een slaapkamer koopen, dan voorloopig in ons appartement kampeeren, en dat we, alles bij elkaar, niet vóór 25 Sept. een beetje geriefelijk 'thuis' zitten. Tusschen 20 en 25 Sept. moet je ons dus maar als verloren beschouwen, maar vóórdien kan je me nog best hierheen schrijven.

We hadden gisteren (Zondag) in Brussel een *Forum*-vergadering; het volgende werd besloten voor de romans. In deze jaargang nog, in 3 nrs., *Heineke Vos* van Richard Minne; met de nieuwe jaargang *Dumay*. Dus vóór volgend najaar kunnen we niets meer hebben - we hebben ook in principe besloten om niet meer 2 vervolgstukken te

geven, al is één ervan essayistisch. (Een enkele uitzondering blijft natuurlijk mogelijk.) - En nu nog iets: ik las in deze verhuis-periode maar één boek en dan nog maar tot de helft, je vriend Robazki.[1.] Ik moet je, ook voor ik het uit heb, een amende honorable maken, ik begrijp hiervan tenminste volkomen dat het je imponeert. Het is griezelig goed in elkaar gezet, de toon is vol en *niet* lijzig, het verhaal is boeiend; kortom, het is op bedriegelijke wijze een gave, sterke, zelfs 'groote' roman. Maar.... het is één aftapsel van Dostojevsky, en ook dàt is griezelig knap gedaan, en zelfs vol met 100 details, die alleen een 'volwaardig' schrijver kan vinden; het is werkelijk de *beste*, maar ik geloof dan ook: de meest schaamtelooze, Dostojevsky-imitatie die ik ooit las. Nu vraag ik je: ook al is dit boek dus als 'Perzisch tapijtje',[2.] dus buiten de personages Dostojevsky en Dekker om, meesterlijk, moet ik den schrijver ervan *bewonderen*? Want een middenweg bestaat niet voor dit boek; het is inderdaad verreweg de sterkste roman van alle jongeren bij elkaar; en *De Stille Plantage* is er keukenstroop met rosemarijngeur naast. Of ik moet het bewonderen - en dan heb ik lak aan Dostojevsky; òf ik moet het verwerpen, omdat ik deze heele sfeer, tot in onderdeden bij D. terugvind (en dan toch nog ièts beter, geloof ik). Welke Dostojevsky's is inderdaad moeilijk te zeggen: wel vijf of zes door elkaar, en dan niet 'gegapt', maar met vuur en overtuiging geïmiteerd. *Het Souterrain, De Speler, De Jongeling Netochka Nezvanowa, De Zachtmoedige*, en natuurlijk nog hoopen fragmenten van elders; het is typisch diè kant van Dostojevsky, die reeds aan Gogol 'ontstegen', en toch nog niet aan het 'allergrootste' toe is. Ik stel Dekker één ding voor, en dan zullen wij hem allen hevig bewonderen: laat hem nòg eens in trance raken en dan het tweede deel van de *Karamazovs* (ik bedoel: het 'vervolg' daarvan) schrijven, dat ons door Dostojevsky's dood is ontgaan. Als hij hem dàt lapt, geloof ik dat hij de tweelingsziel van D. is, zooals zijn Vladimir het is van Aliocha[3.] (die verhouding is voor de relatie Dekker-Dostojevsky bizonder curieus). Anders....

Laat eens wat hooren; vooral ook hoe je het maakt in je nieuwe Utrechtsche 'inkerkering'. Hartelijke groeten aan Rina; de hand van je

E.

1. Boris Robazki (ps. van Maurits Dekker), *Waarom ik niet krankzinnig ben*.
2. Zie 1100 n 7.
3. 'Vladimir' is de ik-figuur uit Dekkers roman, 'Aliocha' is Vladimirs 'broeder in de geest'.

1277. *Briefkaart aan A.A.M. Stols: Brussel, 13 september 1932*

Brussel, Dinsdag.

Beste Sander,

Ik zit zoo in de verhuiskosten dat ik nu onmogelijk die 49 gldn (46+3) aan Boosten en Stols kan zenden! Wil je dit even zeggen? De volgende maand zend ik alles, òf fl 25., uit Bellevue.

Wil je mij zenden, naar Gistoux nog: 2 exx. *Mikrochaos* op Hollandsch, in losse vellen met omslag (een voor rekening dus weer) en Jan vraagt hetzelfde aan zijn adres.

Nu, ik heb ‘reuzehaast’ en meer dan 2 handen vol. Dus eenige haastige vingers - je E.

Ik ben nog wel een week in Gistoux.

1278. *Briefkaart aan A.A.M. Stols: Gistoux, 16 september 1932*

Gistoux, Vrijdag.

Beste Sander,

Heb je mijn briefkaart niet ontvangen, waarin ik je vroeg om 3 exx. (voor Jan en mij) op Hollandsch van *Mikrochaos*? Als ze klaar liggen - ze hoeven zelfs niet te worden gebrocheerd - zend ze me dan nog direct op, want tot Dinsdag a.s. ben ik in Gistoux, en als het nog eenigszins kan wou ik mijn ex., vóór ik naar Parijs ga, aan mijn binder geven. En Jan heeft het erg noodig voor zijn bloemlezing van de *Lyriek*. - En nog iets: hoe staat het eigenlijk met die uitgave van *Le Petit Ami*, waar ik al 400 Fransche franken voor stortte? Komt die nog uit of krijg ik mijn geld terug? Zou je niet reclameeren? Schrijf me nog eens, hierheen of naar Parijs (Meudon). Hart. groeten van je

E.

P.S. - Als je me direct antwoordt, krijg ik het nog in G.

1279 (214). *Briefkaart aan M. ter Braak: Gistoux, 18 september 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1280. *Aan A.A.M. Stols: Gistoux, 20 september 1932*

Beste Sander,

Dank voor de gezonden exx., die ik nog net op tijd ontving. Ik schrijf ditmaal niet langer, want de koffers wachten; morgen gaan we naar Bellevue. Mijn adres heb je. Kan je me het adres van Buckland Wright eens opgeven?

Het prospectus van die uitgave van *Le Petit Ami* heb ik ook niet meer. Kan jij niet informeeren?

Hartelijke groeten van je

E.

Kom jij zelf niet spoedig eens in Parijs?

Gistoux, Dinsdag.

1281 (216). *Briefkaart aan M. ter Braak: Gistoux, 21 september 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1282 (219). *Aan M. ter Braak: Parijs, 23 september 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1283 (220). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 23 september 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1284. *Aan A.A.M. Stols: Bellevue, 23 september 1932*

Bellevue, Vrijdag.

Beste Sander,

Ik heb telkens het grootste gedonder met Bouws (en achter hem Zijlstra) over die uitgave van *Coster* als boek. De kwestie zit nu zoo, dat ik het puur als onwil beschouw, en bangheid, niet voor de uitgeversricico, maar tegenover het Nederl. publiek en deszelfs opinie, als Zijlstra - met het volledige zetsel van *Forum* - dat boek niet uitgeeft. Ik heb Bouws nu geschreven dat ik precies weten wil of het nog gebeurt of niet; weifelt Z. dan nog en komt het boek niet uit, dan heb ik verder ook met de firma N. en Van D., zoo voortreffelijk als die dan mag zijn, niets te maken. Ik heb zelfs groote lust om nù reeds naar de brouille toe te ‘vluchten’, en te probeeren het boek el-

ders uitgegeven te krijgen, bij Van Kampen of zoo, - wat zeker nog wel lukken zal. Maar alvorens dat te doen, en nu het idee van uit *Forum* overdrukken misschien niet doorgaat, wil ik jou toch eerst consulteeren, omdat je vroeger dat boek hebben wou. Schrijf me dus even hoe je er nù tegenover staat. Als je het wèl neemt, mag het voor mijn part in België gedrukt worden (als de boekjes van Jan), mits in hetzelfde formaat. Maar haal er voor jezelf nu geen strop bij uit vriendschap of zoo; die heb je nu genoeg gehad. Ik wend me tot jou *puur* als uitgever. Volgens mij is *Coster* een van mijn 'beste' (althans 'meest representatieve') geschriften, en van een zeker belang in het Nederl. literaire gebeuren; hoopen menschen schijnen er nu al door bekeerd. Een zekere verkoopsmogelijkheid zit er zeker ook wel aan vast, maar of jij die voldoende zult kunnen exploiteeren is een andere vraag. Doe het in ieder geval voor jou, als je het doet, en niet voor mij. Maar antwoord wel gauw, want als je het niet doet, en Z. eerstdaags definitief neen zegt, wil ik direct werk maken van een anderen uitgever. De zaak is voor mij nu ook 'principieel' van belang geworden. Tot nader; we zitten geweldig in de installeerderij. Hart. groeten van je

E.

1285. *Aan V.E. van Vriesland: Bellevue, 23 september 1932*

Bellevue, Vrijdag.

Beste Vic,

Menno stuurde mij wat je over mijn herdruk schreef.[1] Het is prachtig zoo; neutraal lovend en precies het contrast van wat de ware Nederlander hierover zou zeggen 'Van den heer Zoo-en-zoo verscheen alweer een nieuwe druk van het boekje Dit-en-dat; wij begrijpen niet goed waarom de heer Z-en Z. zooveel belang hecht aan het telkens veranderen en opwerken van boekjes als dit, waaraan toch (zooals wij reeds eerder zeiden) alleen de schrijver zelf en misschien zijn vrienden iets hebben. Weliswaar geeft hij in een nawoord zijn redenen op, uit welk nawoord wij het volgende citeeren (volgt citaat), maar wij moeten bekennen dat wij ons door dit alles niet kunnen laten overtuigen en wij blijven deze herdruk onnoodig vin-

1. In de *NRC* van 22 september 1932 werd de definitieve druk van *Bij gebrek aan ernst* besproken. Het stuk was niet ondertekend.

den en nogal mal.' (Dit 'nogal mal' herinner ik mij uit een bespreking door zekeren *Luctor*, die misschien Johan Koning heette, van je *Voorw. Uitzicht*.)[2.] Dat is het intellectueele Holland; de 4 of 5 'highbrows', waar wij toe behooren, uitgezonderd.

Heb je *Mikrochaos* van Stols ontvangen? Dit ex. is nu, zonder verdere complicaties, voor jou alleen bestemd; een opdracht schrijf ik er misschien nog eens in, maar in ieder geval is het heele 3e deel, in typografisch getuigenis aan je gewijd,[3.] zooals je wschl. met eigen oogen hebt geconstateerd.

Ik amuseerde mij gisteren, tusschen het verven, spijkeren, uitpakken en 'inruimen' door, met de complicatie die Bep's polemische ader in de *N.R.C.* teweegbracht.[4.] She - of all women! En het grappigste was nog dat *ik* haar moest voorhouden dat zij niet uit het schrijven van vader Veldkamp mocht citeeren, - zooals zij, van strijdlust blakend, wilde doen, - omdat zij niet gecenseerd was dit boeiende en belangrijke geschrift te kennen. Wat jij haar voorschreef (*lett.* zin), was trouwens volmaakt. Ik ben achteraf verdomd blij dat ik ook dien christelijken leeraar niet ben gaan molesteeren, zooals ik destijds van plan was in *D.G.W.* te doen - de man zou hebben gedacht aan een familievendetta.

We zitten nu onzegbaar in de rommel, maar over een weekje staat alles misschien toch wel op zijn plaats en kan ook ik beginnen met artikelen schrijven. Het is absoluut noodig, in onze tegenw. omstandigheden, als bijverdienste. Denk je dat het je mogelijk is (maar ik doe je deze vraag strict als vriend) om artikelen van mij, bv. over historische figuren, avonturiers en dgl., in de *N.R.C.* te plaatsen; of besprekingen van Fransche boeken, aangezien Bep zoo'n beetje besloten heeft om, nu ze in Parijs woont, zich in Engelsch en Amerikaansch te specialiseeren? Greshoff zei me indertijd dat hij geen letter mocht schrijven in jullie krant, vanwege Van der Hoeven[5.]; ofschoon die heer mij volslagen onbekend is, moet ik mij misschien toch beleedigd achten wanneer hij mij *niet* met Greshoff op één lijn stelde? In ieder geval, wanneer ik mag meewerken, zal ik het polemische graag op zij zetten, maar wensch ik alleen te doen te hebben

2. Niet achterhaald.
3. 'Het verval' was opgedragen aan Van Vriesland.
4. Wschl. betreft het hier correspondentie over mevr. DP's negatieve recensie in de *NRC* van 17 juni 1932 van *Moderne Engelse literatuur* van J. Veldkamp.
5. G.G. van der Hoeven, hoofdredakteur van de *NRC*.

met jou. De bijverdienste zou mij zéér welkom zijn, maar als het niet gaat tusschen jou en mij, zie ik er *gaarne* van af.

Met hartelijke groeten, steeds je

E.

P.S. - Ik heb een sonnet over *Holland* in het hoofd, waarvan de slotregel moet luiden: 'God heeft maar ééns gepoept. Toen is dit land ontstaan'. Vind je dat ik het schrijven moet? en daarna publiceeren?

P.P.S. Wanneer kom je in Parijs en bij ons eten - al was het alleen maar om het 'waarde mevrouw' door een passender titulatuur te vervangen?

1286 (221). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 24 september 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1287. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 24 september 1932*

Bellevue, Zaterdag.

Beste Jan,

Ik heb weer het meest kotsverwekkende gedonder met *Coster* en Zijlstra (van achter Bouws). Ik heb Sander alvast geschreven of hij nog steeds voor een boekuitgave voelt; en Menno vandaag om in mijn plaats de zaak *duidelijk* met Zijlstra te bespreken. Is het *neen*, dan moet ik dit nu ook spoedig precies weten; en daarmee is dan ook iedere verdere relatie van mij met Zijlstra verbroken; ik wil hem dan ook mijn voorschot terugbetalen, omdat ik geen enkel gevoel van verplichting aan zoo'n poovere Polderlander wensch te hebben. Ik heb Menno zelf ook serieus in overweging gegeven (zonder portefeuille-zwaaierij) om mij met Jan. a.s. als redacteur van *Forum* te vervangen, omdat de sfeer voor mij dan toch is verpest. Ik ben gelukkiger èn als mensch èn zelfs als schrijver, wanneer ik niet (toch) in een redacteursfunctie sta tegenover den uitgever par droit de naissance van Alie Smeding! Je zult dit erg overdreven van me vinden, maar ook als het geen 'zielsbehoefte' van me was, en dat *is* het, zoozeer als ik uit behoefte geen lekkere dingen kan eten bij de deur van een kakhuis, dan nog, zou het zijn à la de meneer die jij veracht

> 'pour le principe et pour l'exemple aussi
> je trouve qu'il est bon d'exagérer ainsi'.[1.]

1. Uit het tweede bedrijf, achtste scène van Edmond Rostands toneelstuk *Cyrano de Bergerac*.

Wil *jij* er vooreerst *niets* over zeggen of schrijven, tot Menno met de zaak klaar is? Ik houd je wel op de hoogte. Het zou mij *plezier* doen als hij me begreep en me niet uit vriendschap aan die redactie bond. Mijn vriendschap voor hem, schreef ik hem nu, heeft zooiets niet noodig, en ik ben liever los medewerker van een tijdschrift waar mijn vriend redacteur van is, dan in vriendschap met hem de poepluchtjes te moeten verwerken van een z.g. 'beste kerel', onze publisher.

Wat Van Eckeren betreft: je maakt je illuzies. Maar ik ben zéér benieuwd naar zijn stuk, en op het oogenblik tot 'slaags raken' alweer méér dan bereid. Over verkeerd lezen valt n.l. te praten: de man kan het Costerlijk bargoensch uit verwantschap al beter verstaan dan ik; van het verkeerd citeeren zou ik graag een staaltje zien. Kan je hem niet vragen mij het stuk[2.] te zenden? Plaats Kramers het wèl, dan wil ik ook mijn recht van antwoord. Want *zelfs* als Van E. gel*ij*k heeft, dan nòg valt het accent ergens anders: op het feit van al dan niet Costeriaan te zijn; en wat een Costeriaan *is* hoop ik den braven Mauk dan uit te leggen in een taal die niets philosofisch heeft. (Misschien dat zelfs Zijlstra er dan nog zijn voordeel mee doet - al is er bourrique en bourrique.)

Ik moet nu naar Parijs om matrassen te halen. Tot nader. Veel hartelijks, ook van Bep en aan Atie,

van je E.

1288. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 26 september 1932*

Bellevue, Maandag.

Beste Jan,

We zitten tot over onze ooren in de rommel, en ons hardste gecombineerde werken brengt er betrekkelijk weinig schot in, om nog niet te spreken van ons geld, dat hevig vervliet... Maar waar jij je zooveel moeite gegeven hebt, wil ik je antwoorden, al is het dan kort. Je hebt gelijk in alles, omdat je niet alles wist. De kwestie is nl. deze:

2. Gerard van Eckeren (ps. van Maurits ('Mauk') Esser, 1876-1951) had voor *DGW* een stuk geschreven n.a.v. het derde deel van *Uren met Dirk Coster* (in *Forum* 1 (1932) 9 (september), p. 557-583) waarin Costers *Verzameld proza* II werd besproken. Van Eckeren verweet DP Coster fout te citeren.

Zijlstra wil *Forum* met 1 vel uitbreiden, maar zou voor zijn reclame wenschen dat *Coster* in December ophield. De vraag is nu, wat is belangrijker: 1 stuk *Coster* minder, of 1 vel? Natuurlijk het *Coster*-stuk! Daarmee is voor mij *Coster* bedorven, als er geen boekuitgave (compleet) op volgt; dat is duidelijk.

Het heele gedonder is een herhaling van een vorige historie; met zijn vel meer krijgt Zijlstra dus tòch zijn zin. Hij geeft *Coster* dus niet als boek uit (wat volkomen zijn recht is, zooals je treffend zegt) èn hij verpest mijn *Coster* in het tijdschrift. Als redacteur ben ik het zelf met Bouws en Menno eens dat de uitbreiding van het tijdschrift voorgaat. Als auteur is het *mijn* recht om met Zijlstra als uitgever geen snars meer te doen te willen hebben (déze voorzichtige, bête, Polderlandsche kruieniersmentaliteit is mij van lieverlede heusch te machtig geworden en die misselijke aan de lijn houderij met dat zetsel vind ik nu ook beneden alles), en als mensch vind ik hem iemand met wie ik niet verder kan omgaan en aan wie ik geen verplichting wensch te hebben (zelfs niet in zooiets als een voorschot). - Dat jij en Menno dien man zoo ‘aardig’ vinden is mij een raadsel, maar soit.

Als redacteur nu weer is het voor mij een rotgevoel, dat ik, hoe dan ook, toch nog in relatie sta met een uitgever die *blijkbaar* telkens op deze manier kan ingrijpen. Maar als mijn gemis aan plezier voor *Forum* en Menno geen beletsel is, zal ik blijven, dat spreekt. Alleen: na deze *Cosfer*-mislukking is ‘*Forum*’, zooals het voor mij was, tòch niet gerealiseerd, en het verdere slagen of niet is hoogstens een compromis, waarin ik dan (als het moet!) mijn trieste rolletje meespeel. Nog een jaar; waarom niet?

Maurice heeft, zooals je ziet, hiermee niets uitstaande, en Menno hoeft geen ‘vent’ te zijn, want ook hij heeft volkomen gelijk, vind ik. De kwestie gaat tusschen de opvattingen van Zijlstra en die van mij; tusschen Polderland en de étranger indésirable die ik nu eenmaal ben. En Polderland wint het, zelfs in de persoon van Zijlstra - ‘men gebruikt de domheid die men vindt’.

- Gisteravond, na ons hier lam gewerkt te hebben, om half 8 met de Malraux's uitgegaan en voortreffelijk en duur (op hun kosten!) gegeten. Wat is Malraux toch een brillante kerel! Ik zou je over hem spreken, als je nu hier was; voor deze brief is het te veel.

‘Mauk’ mag accuraat zijn, ‘Edje’ is dat ook. Ik wil *zien* dat ik verkeerd geciteerd heb! Het kan zijn dat ik, om niet 1½ pagina achtereen te citeeren, twee hoofdbrokken daaruit heb gelicht en met een

zin van mijzelf (maar die dan nooit in cursief gedrukt staat!) heb ‘gecementeerd’, maar dan nog zonder den zin van die 1½ pagina te vervalschen. Het is een kwestie van economie, ook typografisch. - Maar laat ‘Mauk’ maar eerst loskomen; ik ben erg benieuwd naar zijn schrijverij - en och! après tout antwoord ik misschien toch *niet*....

Later meer en beter. Prettig van de Van Sch., en (ofschoon ik ook geloof dat er vnl. ‘te veel’ is) toch ook erg prettig dat je verzen in zoo'n mooi pakje uitkomen. Wanneer ligt de bundel vóór me? Hart. groeten, ook van Bep, je

E.

1289 (224). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 27 september 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1290. *Aan A.A.M. Stols: Bellevue, 27 september 1932*

Beste Sander,

De firma Boucher wil mijn middeleeuwsche hemdenhistorie uitgeven, en belooft mij fl.40. - voor het MS. Daar ik zeer in geldverlegenheid zit, is mij dit wel erg welkom; aan den anderen kant veronderstel ik dat jij, gegeven deze tijden, van die uitgave met platen van John B.W. liever afziet. Schrijf me wat je er dus van denkt, en mocht je er liever van af zijn, stuur dan uit mijn naam het MS. *omgaand* naar Boucher: L.J.C. Boucher, 2e Van den Boschstraat 31, Den Haag. Het titelblad moet je er natuurlijk uitgooien, of althans de vermelding van de illustraties en uitgeversnaam en zoo schrappen. Of als je dit liever niet doet, stuur mij het MS. dan, maar direct en liefst per expresse. Als ik dat geld over een week had, zou me dat in deze verhuisramp erg van pas komen.

Wat is het adres van John B.W.?

Ik krijg ook nog antwoord van je over *Coster.*

Hart. groeten van steeds je

E.

Bellevue, Dinsdag.

1291. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 27 september 1932*

Bellevue, Dinsdag.

Beste Jan,

Het bericht over het bloedhemd[1] deed mij veel vreugde, zooals Maurice zou zeggen. Heb *jij* het de firma Boucher aangepraat, of was het in dit geval (avec *ce* nom prédestiné) een professioneele belangstelling? Hoe het zij, de man kan het krijgen. Maar het MS. is bij Sander, aan wien ik er vandaag over schreef. Hij kan het òf zelf naar Boucher zenden, òf mij terugzenden, òf het houden (en mij fl.40. sturen). Dit laatste heb ik er niet bij gezegd, maar wie weet waar iemand toe in staat is, die in deze tijden geld schokt om Tsjechoslovaaksch consul te worden in Maastreech? Wil Sander het houden in dezelfde omstandigheden, dan laat ik het hem liever. De vraag is nu: wil Boucher misschien andere, hetzij middeleeuwsche hetzij meer gewoon de slachterij betreffende, vertalingen? Ik ben tot dergelijke werken zéér bereid, nu ik hier woon, en heb in Pia iemand die me tot in de geringste finesses kan bijstaan. Dus, als je tòch met hem correspondeert...

Ik vergat gisteren je de regels te signaleeren - ik bedoel: den auteur van de geciteerde regels. Voici: - auteur, Rostand; spreker, Cyrano.

Ingesloten twee brieven van Menno,[2] die je beter dan ik het zou kunnen, van de situatie op de hoogte brengen. Je ziet hieruit ook weer hoe'n door-en-door aardige kameraad Menno is, en wat een flauwekul het gepraat van de menschen die hem sec vinden, alleen maar cerebraal, enz. Al was het alleen hierom, dan is deze rothistorie voor mij niet heelemaal verwerpelijk geweest. En ik ben nu vooral blij, dat ik niet - zooals Menno nu - met het verlies van die uitgevers*sympathie** van Zijlstra bedreigd word, omdat dit allereerste geval zoo definitief is geweest! Zóóiets zou ik toch werkelijk erg slecht kunnen verdragen. Je mag Sander dom vinden, maar ik heb dan toch liever zijn soepele domheid, dan de botte en koppige van den 'Fries', waar het hier om gaat. In ieder geval: met Sander wil ik graag verdere relaties hebben, met Zijlstra (hoe geschikt hij zich inderdaad hierin nog betoond heeft) niet meer. *Mijn* vrijheid van gevoel te-

1. *Het zijden harnas*.
2. De nrs. 222 en 223 van *Bw TB-DP* 1, p. 295-300.

* (die dan nog 'persoonlijk' heet)

genover de zijne, volgens jouw redeneering - anders niet. Het feit dat hij het *echte* conflict hier, het dwingen over het al of niet verschijnen van *Coster* in het tijdschrift, heeft opgeheven door een extra-vel, is zéér geschikt van hem, en heeft ook mijn opinie over hem veranderd. Hij is een Polderlandsch *rund*, zooals ik Menno schreef, un veau frison, maar als zoodanig nog met een vlotte (zakenmans) chic behebt. C'est toujours ça, als je verder toch als 'goede vrienden' uit elkaar gaat... Ik ben het met Menno eens, dat hij, gegeven dus zijn antipathie voor mijn *Coster* (die op zichzelf misschien een hulde is aan de duidelijkheid althans van dit geschrift) niet verder kan gaan, dan hij het nu deed; aangezien hij het terugzenden van dat voorschot als een beleediging zou voelen, zal ik in dit opzicht dus maar niet overdrijven en de zaak laten zooals ze nu is. - Nog één jaar *Forum* dus, voor Menno en jou en 2 of 3 anderen, en geen Nijgh en Van Ditmar voor mij; basta.

We komen eindelijk een beetje uit de rommel, maar er is dan ook op gezwoegd! Ik heb 2 dikke handen door een vreemde zwelling van mijn huid, tengevolge van het vele wasschen met terpentijn. Maar onze verfprestaties, zoowel van Bep als van mij, naderen dan ook angstig dicht het heroïeke. - Ja, *Dumay* is zeer boeiend, dat vonden Bep en ik ook. Benieuwd wat jij ervan zegt; schrijf gauw. Veel hartelijks van ons voor jullie;

je E.

P.S. Kramers schreef me daarnet dat hij Esser's stuk weigerde - althans voorloopig. Kan Esser het *mij* niet sturen? Primo wil ik graag van hem leeren; secundo kan het misschien best in *Forum*, - mede tot plezier van Zijlstra!

1292. *Aan A.A.M. Stols: Bellevue, 29 september 1932*

Bellevue, Donderdag.

Beste Sander,

Nog steeds wacht ik op antwoord. Maar voor we zoover zijn, nog het volgende.

Ik krijg nog van je (na de 3 geb. en het eene (eerste) ingen. exemplaar); 6 ingen. ex. van *Mikrochaos*. Wil je mij die eerstdaags sturen, en daarbij nog 1 geb. ex. doen, dat dus voor rekening komt? Bij voorbaat dank.

De rest laat ik wit, tot ik antwoord heb.

'*s Avonds*. Daarnet krijg ik, gelijktijdig, je brief en de briefkaart. Dank voor doorzending van het *Harnas* aan Boucher; ik schrijf hem dus gelijk hiermee, vooral met het oog op de pegulanten. - Het ziet er treurig uit met die aanbieding; ik had eenige hoop dat ik tenminste een 'succès de scandale' zou kunnen zijn, hier en daar. Enfin!

Zijlstra heeft zich geschikter betoond dat ik dacht. Menno is de zaak met hem gaan bespreken: hij geeft *Uren met Dirk Coster* niet uit omdat hij niet alleen geen zaakje erin ziet, maar omdat het geschrift hem persoonlijk antipathiek is. Dat is dan - en voor mij nogal vleiend, après tout. Maar hij wil het zetsel van *Forum* gratis beschikbaar stellen voor een anderen uitgever. - Nu is dit, lijkt mij, heel aardig; maar 1°. stuit het mij tegen de borst om deze soort 'gunst' van hem aan te nemen; 2° wil ik vrij veel wijzigingen in den *Forum*-tekst aanbrengen en weet ik niet of die door den nieuwen uitgever kunnen worden gedaan of bij N. en Van D. zullen moeten geschieden. Van betalen door mij is geen sprake; al zou ik geen letter meer uitgegeven krijgen, betalen *kan* ik gewoonweg niet meer. - Wat denk je van deze historie? Voel jij ervoor om het zetsel over te nemen, en kan je dan de wijzigingen erin aanbrengen? - zou je in dat geval dan *zelf* de zaak met Zijlstra willen behandelen? - of trekt je de zaak ook zóó niet aan? Alleen in het geval dat *jij* er iets voor voelde, zou ik van dat zetsel willen profiteeren; anders zoek ik gewoon een anderen uitgever. (Wie kan je me aanraden in dit opzicht?)

Is de *Querido* van Boender eig. nogal gegaan, bij je vader? Of ook al een strop gebleken? Schrijf mij dit ook.

Het zal me plezier doen jullie in Parijs terug te zien. Kan je niet wachten tot de Van Schendels weer hier zijn - na 4 November? - dan kan het een heele reunie worden in Bellevue.

Met hartelijke groeten, ook aan Greet, en van Bep,
je Eddy

1293. *Briefkaart aan J. van Nijlen: Bellevue, 30 september 1932.*

Bellevue, 30 Sept.

Beste oude Jan,

Neem me niet kwalijk, als ik niet meer bij je ben geweest. De laatste dagen in Gistoux waren zoo vol beslommeringen en ook in Brussel had ik altijd alleen maar eventjes tijd voor de 'Passage'. Hier is het een ijselijke rommel geweest, waar we zelfs in hebben gesla-

pen, en voortdurend geschipper uit geldgebrek. Het is wel de meest 'realistische' episode uit mijn leven geweest. Bep en ik waren soms heelemaal gedeprimeerd van al het eigen gesjouw en gereken, maar enfin, ik weet nu tenminste dat er een verver in mij steekt. Daartusschendoor allerlei gedonder over mijn *Uren met Coster*, waarover Jan je wel vertellen zal. Schrijf ons hierheen. Vanaf morgen beginnen we even te ademen. - Heb je *Mikrochaos* ontvangen? Ik heb je misschien iets te kort gedaan in de 'bedeeling',[1.] maar het is zóó zuiverder, en *De Harde Dood* blijft je gewijd! Kom jij ook niet eens hier logeeren bij de Van Sch. of bij ons? Hoe gaat het met Sophie? Het beste met haar; hartelijke groeten ook voor het heele tehuis, van Bep en

je Eddy

Adres: 24, Avenue du 11 Nov. 1918, Bellevue-Meudon.

1294. *Briefkaart aan A.C. Willink en Wilma: Bellevue, 30 september 1932*

Bellevue, 30 sept.

Beste Wilma en Carel,

Neen, de brief (waarmee wij ons zeer amuseerden!) is niet weggeraakt; het was het allereerste epistel dat wij hier vonden. Maar sindsdien hebben wij zóó geploeterd en gerekend en gedaan om met weinig duiten de boel toch netjes en gezellig te krijgen, dat wij ons met niets anders meer hebben kunnen bezighouden. Wij waren soms doodop - maar wij weten nu tenminste dat er, zoonoodig, een eierenbakster in Bep en een verversknecht in mij steekt. Ik heb heelemaal alleen een kast en een tafeltje geverfd (het laatste zéér gecompliceerd, vanwege de plankjes!) en met hulp van Bep 2 bedden. - Hier is voor de goedkoopte een briefkaart met vele 'amitiés' van ons bevracht; - voortaan *altijd* briefkaarten, hebben we uitgemaakt; te arm voor meerdere port. Je tentoonstelling[1.] lijkt mij zeer mooi; het nr. van *Wendingen*[2.] zag ik bij Jan, Wilma voor de huizen v/h Amsterdamsch patriciaat[3.] is ongeveer een symbolische waarde.

1. De tweede afd. van *Mikrochaos*, 'Rose en geel', was aan Van Nijlen opgedragen.
1. Van 24 september t/m 15 oktober exposeerde Willink in Kunstzalen A. Vecht, Amsterdam.
2. Zie 986 n 2.
3. Dit schilderij uit 1932 is getiteld 'Wilma', en stelt Willinks vrouw voor, staande voor een Amsterdams herenhuis. (Coll. Haags Gemeentemuseum).

Vergeld kwaad met goed en schrijf ons gauw weer eens een gezellig epistel.
Hart. groeten van ons beiden, je
E.
Adres: *24*, avenue du 11 Nov. 1918, Bellevue (S. et O.)

1295 (226). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 1 oktober 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1296 (228). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 4 oktober 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1297. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 4 oktober 1932*

Bellevue, Dinsdag.
Beste Jan,
Van Boucher nog geen antwoord.
Van Esser vanmorgen een briefkaart, blijkbaar *niet* in antwoord op mijn brief, maar op een (vorig?) schrijven van jou. Hij signaleert mij blz. 208 en 209 van *Verz. Proza II*; ik vraag Menno nu mij dat boekwerk op te zenden, om te zien of hij gelijk heeft. Zoo ja, dan verbeter ik het voor de boekuitgave.
Sander voelt ook niet veel voor het gratis zetsel. Wil je nu Meulenhoff en Van Kempen schrijven? of de jonge Boucher? en dan het resultaat aan Menno schrijven? *Ingesloten een brief* van hem over dit onderwerp. Ik heb hem gezegd zich hierover met jou te verstaan. Als die N.V.[1] doorgaat, kan je misschien Nijkerk ook ervoor vinden? Hoe gaat het hem, zijn vrouw en het kind dat soms niet poepen kan?
We hadden gisteren een boeiende dag in Parijs met de Malraux'. *Ik begin vanaf heden te werken.*
Hart. groeten van ons twee; steeds je
E.

We zagen ook Stobbaerts nog ½ uurtje bij de Gare Montparnasse.

1. Ter Braak wilde een 'N.V. tot Exploitatie van *Uren met Dirk Coster* in Boekvorm' oprichten, waarvoor het kapitaal, *f* 200, bijeengebracht moest worden uit de kring van vrienden en bewonderaars van DP.

1298 (229). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 5 oktober 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1299. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 6 oktober 1932*

Beste Jan,

Ook op je volgende brief heb ik in mijn vorige (die wat is blijven liggen vanwege gebrek aan postzegels) geantwoord. Bep is nu naar Parijs om inkoopen te doen; ik heb weer pijn in de keel, hoest en lig thuis om niet erger te worden. Morgen wel weer beter.

Vandaag kwam de kaart van Esser die hierbij teruggaat. Wil je hem mijn brief[1.] doorsturen?

Later meer. Steeds hartelijk je

E

Bellevue, Donderdagmiddag

1300. *Briefkaart aan C. van Wessem: Bellevue, 6 oktober 1932*

Bellevue, Donderdag.

Beste Constant,

Dank voor *Chasalle*.[1.] Mijn adres is voortaan: 24, rue du 11 Nov. 1918, Bellevue (S. et O.) - maar brieven schrijf ik niet meer, deels uit economie, deels omdat ik mij serieus opmaak om veel te werken. Wat er van *Godius* terecht zal komen, weet ik nog steeds niet; misschien wordt hij geheel omgewerkt, misschien kortweg opgeheven (d.w.z. in iets geheel anders *ver*werkt - ik denk wel dat het dit laatste worden zal.) In ieder geval kan ik, als het er nog van komt, je hem niet voor 2 jaar afstaan, zonder er zelf iets mee te mogen doen. - *Chasalle* ziet er zoo alleraardigst uit, maar zijn portret voorin[2.] werd wel erg door je afgeraffeld en het stukje over Jean l'Oiseleur vind ik geen aanwinst; wel daarentegen de negerliedjes, die ik niet kende. Alles bij elkaar een aardig boekje, beter, veel beter, geloof ik, dan in zijn vorige gedaanten. Je *Daendels* las ik nog steeds niet; Bouws vroeg het destijds aan voor *Forum* en kreeg het niet - zooiets alleen is, van uitgeversstandpunt beschouwd, van een poverheid beyond words.

1. De brieven van DP aan Maurits Esser zijn verloren gegaan.
1. Het *DVB*-cahier *De fantasie-stukken van Frederik Chasalle*.
2. Zie 826 n 2.

Wel zag ik het op een ‘bizondere’ wijze gesignaleerd in *Links richten*![3.] Nu, veel succes met verdere werken en hartelijke groeten van je

E.

1301 (231). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 7 oktober 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1302. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 8 oktober 1932*

Bellevue, Zaterdag.

Beste Jan,

Dank voor ettelijke briefkaarten. Ik vind het prettig dat je de *IJzeren Toren*[1.] zoo leuk, en heerlijk dat je Bep zoo lief vindt. Ze *is* werkelijk héél lief, al heeft ze het nu soms wel erg hard met het rhythme van de bedopmakerij en de dans der potten en pannen. Ik wil haar graag helpen, maar ben nog veel grooter brekebeen op dit terrein! Enfin, alles moet wennen, troost zij zich. Als er nog maar tijd voor artikelen overblijft! Tot dusver hebben we nog *niets* gedaan.

Neen, vraag Coenen voorloopig nog maar niet; geef mij uitstel tot ik werkelijk heelemaal een broodschrijver zal zijn (als ik tenminste niets *anders* vind; of Malraux voor mij, misschien??) Coenen mag mijn schrijverij niet, en ik voel niets voor zijn bête grapjes. Ik geloof graag dat het verder een alleraardigste man is om mee te lunchen; maar ik trotseer liever de echte zurigheden van een Léautaud.

En ja, dat Eef aan een beroerte bezweek,[2.] hij die toch zooveel meer recht had op een kleine delirium tremens (pour remplir ses vieux jours) vind ik akelig; - serieus, ik vind het èrg beroerd voor hem. Maar dat de oude Beversen stierf,[3.] vind ik persoonlijk beroerder. Dat was een ‘aardige’ man. (Weet je *zeker* dat hij dood is? Bep durft haar condoléances niet verzenden - je schreef er ook zóó haastig

3. In *Links richten* 1 (1932) 1 (september), p. 3-7, verscheen ‘De nieuwe koers’ van Jef Last n.a.v. de bekroning van Van Schendels roman *Het fregatschip Johanna Maria*. Hierin noemde Last Slauerhoffs *Jan Pietersz. Coen* en Van Wessems *De ijzeren maarschalk* als navolgingen van Van Schendels boek.
1. ‘De maker van de ijzeren toren’. In *Forum* 1 (1932) 10 (oktober), p. 662-664 (*Vw* 2, p. 454-457).
2. E. van Lidth de Jeude overleed op 5 oktober 1932. Op 8 oktober vond de begrafenis plaats te Den Haag, waarbij ook Greshoff aanwezig was.
3. N.J. Beversen overleed op 2 oktober 1932.

over!) Jij scheen niet zoo erg getroffen door den dood van dezen, inderdaad 72-jarige; maar misschien werden je rouwgevoelens hier niet verscherpt door de noodzaak van het begraven?

Ik heb toch nog een panoptikumpje geschreven tegen den idioot wiens naam is Spoelstra.[4] Ik hoop dat Menno het goed vindt, en niet weer eens tegen is. Als het gedrukt is, ga ik een goede pook koopen, zoolang ik geen revolver in huis heb; als hij dan komt, hoop ik dat Bep net uit is, dan hoeft hij niet lang op me te wachten. Ik heb ook al zitten bedenken of een paar stoelen niet even goed dienst zouden doen, maar, zooals ik Menno schreef: het meubilair staat hier nu *net* op zijn plaats...

Het wordt toch hoog tijd dat we ook wat anders doen, om de 'creatieven' niet al te veel gelijk te geven. Ik maakte eergisteravond 12 blzn. klaar als entrée-en-matière in mijn 'groote boek' (als het wordt zooals ik het *nu* zie, wordt het 600 blzn! - maar God weet, hoe mij alle rust weer ontbreken zal.) Ik wou dat ik *uit* die heele sfeer van polemiek kon raken; maar zoolang de Coster-affaire niet voorbij is, zal dat wel niet lukken. En als ik nu gedwongen artikelen moet schrijven, wordt het ook niet best voor het andere.

Boucher zond de fl.40.-, dat is inderdaad in orde. Nogmaals dank voor je bemoeienis.

Heeft Jantje de kapoenenhistorie al degelijk verwerkt en weet hij nu hoe men reist in Calabrië en dat - 'ah, jeunesse! jeunesse! que votre âge est à plaindre!'? Ik houd wel van Courier, maar hij is zwaarop-de-hand met zijn geest, en een te klassiek polijster van zijn stijl om heelemaal aardig te zijn. Maar sommige brieven zijn toch eersterangs; als de Nederl. bibliophielen wouen marcheeren, zou ik graag een bloemlezing uit Courier maken, in den trant van Stendhal's *Anecdotes*, voor Sander.

Nu, beste Jan, tot hier, Veel hartelijks van ons beiden voor jullie, en beterschap met Kees.

Je E.

4. 'Bij de vorige aantekening'. In *Fomm* 1 (1932) 11 (november), p. 742-743. DP reageerde hiermee op een stuk van A. den Doolaard (C. Spoelstra) in *De gemeenschap* van september 1932 waarin deze DP een 'gratis pak slaag, franco thuis' beloofde als hij nog eenmaal over 'eties kwijl' van Dirk Coster zou spreken.

1303. *Briefkaart aan H. Marsman: Bellevue, 9 oktober 1932*

Bellevue, Zondag.

B.H. - Veel dank voor je brief. Ik ben vandaag erg ontmoedigd, als ik denk aan die artikelenschrijverij; ik heb geprobeerd iets anders te doen, maar voel me door dit idee gekweld en afgeleid. Kunnen we er niet iets op vinden dat mij geld opbrengt en jou ook, en waardoor we meteen iets presteeren? Kan je in Holland geen moeite doen (bv. bij Meulenhoff) voor dat idee van die essays?[1] Ik vertaal ze dan en jij geeft de 'bekentenis'-voorrede. Maar alleen als ervoor betaald wordt; je zou dat in de eerste plaats moeten vragen. Als je ervoor voelt, span je er dan direct voor - schrijf mij gauw het resultaat, dan probeer ik hier de essays los te krijgen. - Zijlstra verdomt het om *Uren met Coster* als boek uit te geven; wel stelt hij het zetsel gratis tot mijn beschikking! Een heerlijk geval; Menno is nu bezig een z.g. N.V. op te richten om de boekuitgave tòch door te zetten, wat verdomd aardig van hem is. Als je misschien andere dingetjes voor me weet of bedenken kunt, graag. - Van Slau kreeg ik een briefkaart vóór zijn vertrek, en een pak enveloppen om te vullen en na te zenden. Arme kerel toch. En ik hèb geen tijd - en geen lust - en geen 'vitaliteit' meer voor brieven; ik voel dat het nu een 'erop of eronder' wordt voor andere dingen. *Dit* jaar in Bellevue gaat definitief voor me worden, dat zal je zien. - Jammer dat je *Mikro* niet zoo aardig vond; enfin, scheur dan de heele *Vermoeide Jeugd* eruit, dan heb je *Parlando* + een paar verzen die je wel niet zullen hinderen, en in *verbeterde* lezing (soms belangrijk verbeterd!) - *De Opvolgster*[2] van Vestdijk is toch uitstekend; maar je moet weten dat het voor de 'ik' gaat tusschen moeder en vrouw. Herlees het nu. Dank voor je aanbod. Géén proeven, neen! Hart. gr. voor de twee;

je E.

1304. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 9 oktober 1932*

Bellevue, Zondagavond.

Beste Jan, Ik ben *straal* ontmoedigd en geloof vandaag dat ik tot niets meer kom! - dat ik geen talent heb niet alleen, maar ook nooit meer

1. Het plan om een bundel vertaalde essays van Franse schrijvers uit te geven is niet gerealiseerd.
2. In *Forum* 1 (1932) 10 (oktober), p. 628-630.

de *tijd* zal vinden om te doen wat ik doen wil. Ik had een reuzenboek op het oog, waarin ik van alles wou zetten: verhalen, anecdoten, herinneringen, aphorismen, dagboekbladen. Ik zei je dat ik er 12 blzn. van klaar had. En verscheidene aanteekeningen uit mijn eerste tijd hier. En vandaag... foetsji! *alles zakt onder me weg*. Malraux is hier gisteren geweest, we hebben den heelen middag gesproken, en ik heb het gevoel dat ik niets weet, dat alles wat ik te zeggen heb zonder beteekenis is, altijd op een inferieur plan zal blijven; dat ik nog *duizenden* dingen te lezen heb: Proud'hon en Nietzsche en Dostojevsky en nog eens heelemaal Shakespeare en Stendhal - en dat ik *nooit* meer de tijd zal vinden ervoor; dat ik niet eens meer weet hoe ik Larbaud in zijn geheel zal kunnen overlezen, voor dat artikel voor *De Gids*.[1] Ik zal nu maar een artikel schrijven over detective-verhalen van 'intellectueelen' (naar aanl. van Aveline) en dan nog zoo'n artikel... God betere't, als ik ook al die artikelen kon laten waaien, en eens een flinke tijd achter elkaar menschen zien à la Malraux (Ramon Fernandez, Berl, enz.) om mij weer eens 'à la page' te voelen en ècht buiten Holland. Maar alles moet langzaam gaan, het is om er wanhopig van te worden, en ik weet werkelijk niet meer wat ik voor mijzelf schrijven wil. Die herinneringen uit Indië misschien? maar ach... Reken maar op *niets*. Ik moet mij weer *wennen*, aan Parijs, aan het artikelenschrijven, aan alles. Een slappe poot van je

Ed.

Schrijf maar geen opwekkende brief terug; het helpt toch niet.

1305 (234). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 12 oktober 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1306. *Briefkaart aan C. van Wessem: Bellevue, 12 oktober 1932*

Bellevue, 12 October

Beste Constant,

Ik heb gisteren de laatste hand gelegd aan de omwerking van Reinald Godius (die nu overigens Maarten heet); het lijkt mij nu veel beter en het is met ±20 blzn. bekort. Veel meer verhaal geworden,

1. Pas in de *NRC* van 13 oktober 1938 zou DP een uitvoerig artikel over Larbauds oeuvre schrijven n.a.v. *Aux couleurs de Rome* (*Vw* 6, p. 318-324).

veel minder verkapte mémoires, en ook heelemaal niet meer ‘kleine roman’. De zaak is nu: moet je het nog hebben of niet? Zoo ja, dan op 2 condities van mij: 1. ik kan mij onmogelijk verbinden het twee jaar lang niet uit te geven (en, zooals ik je al zei: dit hoorde ik pas later, toevalligerwijs, van Vic); 2. ik zou de belofte moeten hebben dat het ten spoedigste verschijnt. - Kan je me ook zeggen wat *De Spiegel* per bladzij betaalt? want ik moet alle copie ‘te gelde maken’ in mijn tegenwoordige omstandigheden. Schrijf me omgaand over deze kwestie, alsjeblieft. Hoe gaat het je verder? - Ik las je Waterloo-beschrijving[1.] en vind het zeer matig; kan je ons geen ander stuk geven uit die ‘romance van Chassé’? (Bedenk ook dat het het millioenste stuk is over Waterloo, dat er nu bestaat!) Met hartelijke groeten,

je E.

1307. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 13 oktober 1932*

Bellevue, Donderdag.

Beste Jan,

Hierbij een schrijven van Esser,[1.] in antwoord op het mijne. Ik schreef hem den brief terug dien ik hierbij doe; maar bij nadere beschouwing *verzond* ik hem een briefkaart, met alleen een excerpt hiervan, en wil ik dit houden om er misschien nog iets van in mijn ‘conclusie’ te doen. Anders begrijpen ze mij weer niet, in dat extralucide land! Mijn huidige slotzin: ‘ik bestrijd Coster als mensch tegen mensch’[2.] is voor die mentaliteit totaal verkeerd, bedenk ik nu; ze zullen niet begrijpen wat ik bedoel: ‘als *soort* mensch’, maar ‘als persoon’; en erger, ze zullen zeggen: ‘nou ja, dan is het nogal wiedes, wat hébben we d'r dan an?’ - Ik zal mij uitspreken, zooals ik het nu (daartoe gedwongen) tegenover Esser deed; dat is 10 × beter, vind je ook niet? Dat ‘mensch tegen mensch’ was trouwens een concessie aan Henny, en aan een pakkende phrase, achteraf beschouwd.

1. Het fragment ‘Het glorie-rijke oogenblik’ uit een onvoltooide biografie romancée van Chassé, zou pas in *DVB* 12 (1935) schrift 7 worden gepubliceerd, samen met ‘A.D. 1717’ onder de titel *Twee verhalen*. Het werd voor *Forum* geweigerd.
1. Brief van 11 oktober 1932, bewaard in het Letterkundig Museum te Den Haag.
2. Zie 1312 n 1.

Ik begon overnieuw aan iets, waarvan het begin mij nu wel bevalt. Drie blz. nog maar... God weet wat het worden moet! Maar ik heb Godius (die nu Maarten heet inpl. van Reinald) totaal herzien, er nu een *verhaal* van gemaakt, (van 50 blzn. inpl. van 70) en het aan Menno gestuurd om te zien hoe hij het nu vindt. Bep, die het vroeger niet zoo goed vond, is er nu heel tevreden over. Misschien is het - nu dit van mij af is! - een aanloop tot een nieuw verhaal. Ik heb er wel zeven in het hoofd, zooals je weet!

Valentijn van Uytvanck kondigde zijn bezoek aan. Ik kan niet zeggen dat het idee mij met vreugde vervulde; ik heb afwerend teruggeschreven en de ontmoeting is nu een week uitgesteld. Een beste kerel, au fond, maar mij toch te veel verwant aan 'de Kring', en bovendien, hoe minder van *deze* kennissen mij hier bezighouden, hoe beter. Ik heb hem gezegd dat ik nu werkte als op kantooruren*

Boender over Querido is bij momenten alleraardigst. B. zelf is een niet dom man, die vnl. praat vanuit zijn 'gezond verstand' (ce qui ne suffit peut-être pas), maar Querido staat er toch zóó uitgekleed in, dat het moeilijk overtuigender kan: deze 'reus' blijkt een hansworst te zijn, een 'kermiskampioen' van het treurigste soort. Nog iets waar, geloof ik, alleen Holland in kon vliegen. Ik heb lust een 'lof op Boender' te schrijven, voor het panopticum misschien. Kan je me nog eens precies zeggen wat voor een man het is; en mag ik die gegevens dan gebruiken?

Stuur mij de 'brief aan Esser' terug.

Veel hartelijks voor jullie van ons; steeds je

Ed

Ik begin mij te verontrusten, en Bep ook, als de post niet twee, of althans één missive van je brengt. Ben je zoo moe van het begraven?

1308. *Aan A.A.M. Stols: Bellevue, 13 oktober 1932*

Bellevue, 13 October '32.

Beste Sander,

Ik heb je van allerlei te vragen. Maar eerst die Coster-uren maar afdoen. Menno en Jan willen een soort 'N.V.' oprichten om het ding

* Wil je, *zooveel dat gaat*, ons adres geheim houden voor Hollanders, die niet bepaald tot de *vrienden* behooren?

toch uit te geven; Jan wil eerst nog probeeren bij Meulenhoff en Van Kampen, zooals hij je misschien heeft geschreven; lukt dat niet, dan moet Zijlstra maar drukken (de correcties komen er dan wèl in; ik heb ze tot een minimum teruggebracht, en bovendien bestaat de helft ervan uit gewone *druk*fouten!) en dan lijkt het ons het beste, met het oog op het 'publiek', dat *jij* er gewoon als uitgever op vermeld wordt. Lijkt je dit goed? Zijlstra zou Menno prijsopgaaf doen. - Wil jij het ding dan 'beheeren'?

Gaat het nog altijd even slecht met *Mikrochaos?* Dat *Bij Gebrek* niet zoo best gaat, is tot daaraantoe; maar hoe staat het dan met al die bestellingen van *Parlando*, toen dat reeds uitverkocht was?

Heb je de oude oplage van *Bij Gebrek* en *Poging tot Afstand* nu vernietigd? (Op enkele exx. na, voor mogelijke 'verzamelaars'.) Hierop heb je me ook nooit geantwoord.

Is onze Byron ter zetterij? Wanneer krijg ik dan proeven?

Heb je de tekst van Levet nu terug? Zoo ja, wil je mij die dan zenden? Misschien geef ik hem later uit...

Hoe staat het met *Tegenonderzoek*? Je zou geen haast maken, zei je, en Donker laten voorgaan. Dit lijkt mij ook best; maar komt het boek dan volgend jaar uit? Ik heb hier liggen: de copy voor een 4e deel 'cahiers', maar dat zal dan zeker nooit meer verschijnen, tenzij ik het zelf betaal? En wanneer ik weer eens iets 'zelf kan betalen', vraag ik mij met weemoed af.

En hoe zal het nu gaan met *Nutteloos Verzet*? Komt dat in ieder geval nog bij je uit; of vind je dat ik daarvoor ook maar een andere uitgever moet zoeken? Ik ben er wel opgesteld dat dit ook volgend jaar verschijnt, zooals het nu is.

En *verder*? Als ik nu een roman schrijf, of een nieuwe bundel verhalen, *wil* jij die dan hebben? ik bedoel: vind jij het dan mijn 'plicht' om jou die aan te bieden, of vind je het juist heerlijk als ik daarmee naar een ander loop?

Je begrijpt uit dit alles één ding: ik vind het oneindig prettiger om met jou te doen te hebben, dan met allerlei anderen, maar het is wel een akelig gevoel, èn in het algemeen, èn tegenover jou, om een *zoo* onverkoopbaar auteur te zijn! En als je al sympathie mocht hebben voor mijn schrijverij, het zal toch wel niet je bedoeling zijn om je bij mij te abonneeren op een reeks stroppen.

Ik vind het verdomd beroerd voor je dat je zoo weinig 'zaken' doet. Zoo één, dan verdiende jij toch een beetje succes. - Maar laat ons daarom nu maar precies zeggen wat we verder doen, graag of

niet. Wil je mij zoo spoedig mogelijk op àl deze vragen antwoorden - het rijtje af, please? Ik wacht met spanning erop.

Met hartelijke groeten, steeds je

Eddy

Ik kan deze maand ook onmogelijk die fl.49. aan Boosten en Stols betalen. De volgende maand zend ik fl.20.- Ik word hier overstroomd met rekeningen van de 'installatie', en mijn moeder kan niets extra's zenden.

1309 (236). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 14 oktober 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1310 (237). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 14 oktober 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1311. *Briefkaart aan H. Mayer: Bellevue, 14 oktober 1932*

Bellevue, Vrijdag.

Beste Henri,

Excuseer briefkaart. Ik ben aan het werk, en verder is het een zaak van economie! Hieronder dus het antwoord:

Neen, tracht toch maar Sterne en *Tom Jones* te verkoopen; prijzen laat ik aan jou over. - Hoe staat het met de z.g. 'kop-uitgave' van Multatuli, die je nog steeds voor me zoeken zou? Geen enkel frisch exemplaar meer te bekennen? - Ja, zend mij Thomson, *Masters of Mystery*,[1] maar dan zoo spoedig mogelijk; ik ga net een stuk schrijven over het detective-verhaal naar aanl. van Aveline's *Double Mort de Fr. Belot. - Tant pis voor de 'geest' van Anth. Donker*[2]; als het lijkt op

1. Deze en volgende detective-verhalen die DP bestelde, had hij nodig voor de 'Dialoog over het detective-verhaal' in *GN* 31 (1933) 1 (januari), p. 61-75, later opgenomen in *De smalle mens*, omgewerkt herdrukt in *Het sprookje van de misdaad* (*Vw* 6, p. 549-569).
2. In *De stem* 12 (1932) 10 (oktober), p. 1019-1020 werd van Anthonie Donker de 'gezellige een-acter' 'Such is life in China, of: Het démasqué van den antiburger' gepubliceerd. Het stukje, waarin als personages optreden Menno, Eddie, Jan S. en Oome Jan, was een satire op de Forum-groep. De zinspeling op Den Doolaard en Borel heeft betrekking op het artikel van de eerste in *De gemeenschap* (zie 1302 n 4). Borel maakte in *Het vaderland* van 1 oktober 1932 (av.) enige kritische opmerkingen over Den Doolaards toon.

de heroïek van Den Doolaard is het opperbest, en kan het misschien Borel bang maken. Kan je mij dat *Stem*-nr. niet ter inzage sturen? - Géén Van Schendel voor mij[3.]; voor alles wat niet gekocht *moet* worden houd ik voortaan krampachtig mijn beurs dicht. Maar ik heb je zeker niet 'als boekhandelaar afgeschaft'; wàt ik bestel, gebeurt nog bij jou! - Arme Darja, en Slau is nèt weg; arme Slau, die dit misschien aan boord te overpeinzen krijgt...[4.] - Een aangenaam Fransch boek? Welke trant? *Belot* is nogal boeiend, maar jij houdt misschien van iets anders. Hart. groeten van je

E.

1312. *Briefkaart aan H. Marsman: Bellevue, 15 oktober 1932*

Bellevue, Zaterdag.

Dank voor je hartelijke brief. Misschien heb je gelijk en levert dat essay-plan toch niets op. Wil een Holl. uitgever voor grof geld misschien een vertaling van me, van den laatsten roman van Dekobra of van Henri Bordeaux? - Waar zet ik mijn essays? God weet het. In *Forum, Groot-Nederland, De Gids, D.G.W., Haagsch Maandblad*; we zullen wel zien. Intusschen ben ik nog niets opgeschoten, omdat ik er de juiste draai niet voor vinden kan. Laten we er maar niet over spreken, voorloopig; misschien vind ik wel wat anders. Het gaat hier best en niet best, zooals je het neemt; - 'moreel' opperbest, 'pecuniair' erg zoozoo. *Coster* moèt nu in boekvorm uitkomen en nu ik weet *hoe* ik zal worden aangevallen, wijzig ik ook de slotzin, die zéér onjuist is, gegeven de Holl. mentaliteit.[1.] Ik voeg er nog ½ bladzij aan toe, die volmaakt *preciseerend* zal zijn. Heb je ooit Boender over Querido gelezen? het is minder dan mijn *Coster* als geschrift op zichzelf, maar *even* 'nuttig', als je dat woord nog gebruiken kunt, voor Holland. En bij momenten ook heerlijk om te lezen; wat die Q. voor een duizelingwekkende idioot is, blijkt er toch wel zonneklaar uit. - Nu, de rest later, dit vnl. als dank voor de hartelijkheid van je

3. *Jan Compagnie*. Rotterdam 1932.
4. Een zoontje van Slauerhoff en Darja Collin werd dood geboren.
1. Zie 1307. De wijziging luidde als volgt: 'Of liever, op dit punt gekomen vraag ik nog slechts om de argumenten die men gebruiken zou in een streek, waar Kokadorus vereerd zou worden als een filosoof.' (*Uren met Dirk Coster*, p. 144; *Vw* 2, p. 387).

schrijven. Amuseer je op de Brulard-herdenking.[2.] Het beste voor jullie van ons;
je E.

1313. *Aan A.A.M. Stols: Bellevue, 15 oktober 1932*

Bellevue, Zaterdag.

Beste Sander,

Daarnet je beide brieven ontvangen.

Op de eerste heb ik met een soort sardonisch genoegen gekeken.[*] Jammer dat je me niet wat vertelde van de dialoog die er tusschen jou en Henri M. 'rond' deze brieven[1.] ontstond. Het het zij, hierbij de verklaringen, voor zoover ikzelf die nog verstrekken kan; *mijn* brieven aan P.v.O. heb ik natuurlijk ook niet meer. 1. Inderdaad was dat artikel van jou over mij in D.G.W., die voorgenomen 'bibliographie', waarvoor ik je al mijn uitgaven gaf en die niettemin krachtig in de pen is gebleven. (Reactie van P.v.O. hierop is geheel voor zijn rekening; hij was noch op jou, noch op Greshoff, 'in principe' enthousiast.) - Wat dat 'vergeet niet a.u.b.' beteekent, kan ik mij met geen mogelijkheid herinneren; - misschien boekjes van Jan en van jou die ik beloofd had hem te sturen? Hij was blij met ieder boekje dat hij daar kreeg. - De 'serie' kan zeker *niet* de oranje-serie zijn, omdat die in '27, meen ik, nog niet eens bestond. Dus wschl. Trajectam ad Mosam of zoo, of nòg wschl.lijker, To the Happy Few. Ik had hem voorgesteld om zijn *Barbaarse Dans* aan jou aan te bevelen, maar begreep dat hij het 'keurig en Hollandsch' zou vinden, gegeven zijn voorliefde voor moderne typografische experimenten als *Bezette Stad*; ik zal gezegd hebben: 'maar....', enz. En hij voelde er ook wel voor. - Ceci dit, begrijp ik niet wat je zelf tegen 'keurig en Hollandsch' hebt; een groot deel van je uitgaven is dat toch zeker? (ik spreek nu niet van dingen als de bundels van Keats, maar van bv. al de boekjes met grijz(ig)e omslagen en dat roode merk erop, als bv.

2. Dit diner ter ere van Stendhal werd gegeven ten huize van de Utrechtse rechter en maecenas J.E. van der Meulen. Zie ook 1330.

* Ik dacht er zoo bij: 'Hoe zou het wel zijn als opeens *al* onze brieven, over elkaar, aan de drukpers werden prijsgegeven? Wat zou dàt een commentaar vereischen, hè?'

1. Paul van Ostaijen, *Brieven uit Miavoye*. Antwerpen, 1932. De passages waaraan DP refereert zijn te vinden op resp. p. 30, 31 en 44.

Terugkeer van Theuntje de Vries, *Liber Basiorum*, enz. Als je zoo verwoed òn Hollandsch voelde of wilde, had je toch wat anders moeten bedenken. Maar ik zie er in dit geval de schande niet van in, gegeven dat Hollandsch in de drukkunst nog wat anders beteekent dan in de literatuur).

En Holland *is* zoo kwaad niet, behalve dan in de letteren. Ik zou ook veel liever in Den Haag wonen dan in Brussel, als je het mij vraagt.

Nu je andere brief. Verdomd vervelend dat alles zoo vaag blijft. Maar laten we toch iets vaststellen:

1. Accoord voor *Coster*. Over de 'medecontributie' zwijg je. Wil je hierover met Menno in briefwisseling treden en hem zeggen hoeveel percentage, en zoomeer? Of met Jan? Het spreekt vanzelf dat je het niet voor niets kunt doen.
2. Ik reken erop dat de oude oplagen worden vernietigd. Ik zal hierover schrijven aan Jan, die het Angèle misschien zeggen kan. Dan is dat *gebeurd*.
3. Doè je *Byron* nog, of niet? Zoo niet, stuur me de copy dan direct; dan probeer ik er iemand anders voor warm te maken. Je hebt nu eig. *alle* goede tijd laten voorbijgaan!
4. Het is niet te accepteeren dat die drukker zoomaar een tekst wegmaakt. Levet is uitverkocht, zooals je weet; ik heb geen tijd, geen geld en geen lust om een 2e ex. te zoeken. Wil je dien man dus aanschrijven dat hij het *zoekt* en hem anders zeggen dat je verplicht zult zijn hem een nieuw ex. van dit werkje in rekening te brengen? En als hij het vindt, wil je het mij dan direct zenden?
5. Ik zou me voor Donker maar niet schamen, als je ook nog Claes uitgeeft. Deze heeren zijn eenvoudig te beschouwen als 'zeer verkoopbaren'; uit.
6. Als ik een roman schrijf, enz... Maar dan zeker *niet* als *Nutteloos Verzet* moet blijven 'wachten'. Ik schreef je al dat ik zéér gesteld ben op een herdruk van dit boek, dat ik tot op heden als mijn beste beschouw (vooral in den nieuwen vorm en met het zesde verhaal erbij). Geef je dat dus niet uit, dan wil ik probeeren dàt reeds aan iemand anders aan te bieden, en zal ik mij daarmee wschl. dus moeten verbinden voor een volgend werk: verhalen of roman. Alles goed en wel, maar ik ga ook geen roman schrijven voor de Nederl. lezers, als ik daar zelf geen lust toe heb; en overigens, als *N. Verzet* zoo onverkoopbaar blijkt, dan moet de rest dat toch ook blijven. Er moet een (net suffisant!) publiek voor mij in Holland te vormen zijn; lukt

dat niet, dan *blijft alles een strop*. Jan spreekt van *Een Jeugd in Indië*, of zooiets, en wijst op het succes van boeken als *Rubber* van mevr. Szekely-enz.; maar hij vergeet dat duizenden menschen, die in Indië waren, hun eigen bestaantje in *Rubber* herkennen, en dat dit maar voor heel weinigen zal opgaan bij *mijn* 'jeugd in Indië', daar kan je van op aan! Dus nogmaals, laten we elkaar niet vriendschappelijk klutten en menageeren, en òf compleet bij elkaar blijven òf uiteengaan. Met Nijgh & Van Ditmar wil *ik* niets meer te maken hebben, na die *Coster*-historie, maar Van Kampen bood mij indertijd aan een boek uit te geven van me; misschien dat ik daar probeeren kan. En begrijp me wel: ik bespreek dit met jou 'als vriend', niet als concurrent-uitgever! Ik blijf het liefst bij jou, ook als dit voor mij onvoordeeliger uitvalt. Maar een minimum zou toch zijn dat je niet strop aan strop aan mij beleefde. Hierover dus graag *nader*; al hoeft het voor mijn part niet direct.

Schrijf me, als je in Parijs bent. Hart. groeten van
je E.

1314 (240). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 16 oktober 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1315. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 16 oktober 1932*

Bellevue, Zondag.

Beste Jan,

Ik schreef je al dat ik weer wat 'deed'; misschien 'gebeurt' er eerstdaags wel iets. Laat ons maar niet meer erover schrijven; als je hier bent, vertoon ik je iets of niets, zooals het uitvalt. Ik ben zeer geroerd door de manier waarop je me moed inspreekt, maar Malraux gaat *mij* wel in het hart; en bovendien, het is minder zijn talent dat mij imponeert, of overdondert, dan zijn persoonlijke aanwezigheid. Hij is overigens werkelijk alleraardigst tegen ons; hartelijk, behulpzaam, zich geheel gevend, etc. Mondeling hierover meer.

Ingesloten een kiekje waarop Stobbaerts en ik; de rest is mislukt. De kiekjes van Kees waren ook verre van fraai, er waren er maar 3 of 4 goed, maar het ergste is dat ik die heele film (die ik juist netjes weggestoken had om jou te zenden) niet meer vinden kan! Weg zal het toch wel niet zijn, maar zoek is het wel; dus vraag Kees even te wachten. Geheel afgescheiden hiervan, sluit ik daarentegen nog in: een bankbiljet ter verbelgiseering, waarvoor Jan en Kees dan *Emile*

et les détectives[1] moeten zien, een jongensfilm die alleraardigst is, maar hen verrùkken zal! (Niet naar een andere film gaan, maar naar die; als hij er nog niet is, dan maar even wachten.)

Van Wessem en ik wisselen steeds koeler briefjes; ik kan 's mans literaire politiek en geijver niet goed meer verduwen. Godius komt nu per se *niet* in de *Vrije Bladen*; misschien in *Forum*. Leid hieruit niet af dat ik onaangenaamheden met Van W. zou hebben, dat is volstrekt niet waar. Maar de redactioneele functie, merk ik meer en meer (ook met Blijstra), is weinig bevorderlijk voor de kameraadschap.

Ik las 50 blzn. in Montaigne en verveelde mij daverend. Het moèt toch heel mooi zijn! Ik vraag me af waar die mooiïgheid begint... - Ik lees ook *Etat-Civil* van Drieu (jeugdherinneringen) om mij te inspireeren. Het is meestal erg beroerd; en als zoodanig al een aansporing om het beter te doen. Moge deze methode vruchtbaar blijken!

Menno stuurde mij *Verz. Proza II*; ik las nu zelf de door Esser gesignaleerde blzn. na. Menno zelf vond er geen fout in te bekennen, Bep zag kans om Coster op een andere manier dan ik ‘mis’ te verstaan, zoozeer is het een vaseus geklieder en heen-en-weer gehink van: ik en Dostojevsky en het Europeesch rationalisme en *wij*, een *wij* dat ik en de tegenstander verbindt, en een dikdoenerij en ce qui ne s'entend pas s'explique encore moins. Maar goed, Esser heeft ‘gelijk’: ik heb 5 regels veranderd. Het is een detailverandering, zonder dat er eigenlijk *iets* gewijzigd werd, noch in Coster's toon, noch in wat ik hem verweet. Dank zij Esser niettemin gebracht, want zooiets lijkt dan toch heel wat, en zou voor sommigen een garantie kunnen zijn dat ik Coster *dus* op ieder punt niet heb begrepen.

Sander wil *Uren* exploiteeren, mits tegen een bepaald percentage. Ik heb hem geschreven zich hierover met Menno te verstaan. Menno heeft fl.50. opzij gelegd voor de boekpublicatie, en een Dr. Fortanier ontdekt, psychiater te Leiden, die de *Uren* het beste vindt van den heelen jaargang. Zoo zijn er misschien nog wel drie in Holland?

Nu, Jan, tot een volgend maal. Veel hartelijks voor jullie van ons, een hand van steeds je

E.

Ik krijg daarnet proeven, die ik met genoegdoening lezen zal.

1. Verfilming van Erich Kästners roman *Emil und die Detektive* van G. Lamprecht (1931).

1316. *Aan A.A.M. Stols: Bellevue, 16 oktober 1932*

Bellevue, Zondag.

Beste Sander,

Ik heb naar Gistoux geschreven om het pak *Mikro*'s dat volgens jou daar moest zijn. Er is niets aangekomen;* en ik herinner me nu inderdaad dat er 2 pakken gekomen zijn, waarvan jij (van het eene althans) de verzending naar Bellevue had aangekondigd; maar deze bevatten: I. drie gebonden exx.; II twee exx. op Hollandsch in losse vellen. - De 6 gewone, ingenaaide exx. die ik nog krijg, zijn dus hoogstwschl. *niet* verzonden. Krijg ik ze dus nog hier? En dan graag 1 supplementair gebonden erbij (dus 6 ingen., 1 geb.) Bij voorbaat dank. Misschien vind je deze kaart *na* onze ontmoeting in Parijs, maar dan is het een memento.

Hart.groeten van je

E.

1317. *Briefkaart aan C. van Wessem: Bellevue, 16 oktober 1932*

Bellevue, Zondag.

Beste Constant,

Dank voor je brief, en het probleem is dus opgelost: geen Godius in de *Vrije Bladen*.[1.] Ik heb den indruk dat we er allebei even verrukt, of althans verlicht door zijn. - Zoo 'ventist' als we dan geworden zijn, niemand van ons kon je zeggen: 'eigenlijk vinden we je werk verrottigheid', omdat geen van ons dat dacht. Ik meen je overigens, wat mijn aandeel betreft, oprecht genoeg te hebben geschreven? En wat die redactie-aangelegenheden betreft, daar ga ik maar niet meer op in, omdat ik niet weet welke stijl Bouws zich heeft aangeleerd en omdat het mij tè vervelend wordt om telkens mij als 'redacteur' tegen mijn kameraden (Blijstra bv.) te moeten verantwoorden. - Ik zie niet in dat een andere greep uit *Chassé* per se niet zou voldoen, maar natuurlijk, de beslissing is aan jou. Ik wensch je het beste met de plantage-roman[2.] en geloof als jij dat het althans het voordeel zal

* na mijn vertrek

1. Het door Van Wessem opgegeven motief voor weigering van '... *E poi muori*' was plaatsgebrek. Zie *Bw TB-DP* 1, p. 329.
2. *300 negerslaven*. Amsterdam 1934.

hebben van minder ‘stil’ te zijn. Wat voor satansche flauwekul houdt Donker nu in petto met die ‘Men of one Poem’[3.]? is het een eer, daarin opgenomen te worden? Wat is ‘Harlekijn’ van Kelk en jou samen?[4.] een vervolg op ‘Katrijn’, of een reprise van ‘De Zonde van Pierrot’, of héél iets anders? Nu, ik ga aan mijn bezigheden, of wat daarvoor moet doorgaan. Met beste groeten, je

E.

1318 (241). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 17 oktober 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1319 (242). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 17 oktober 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1320. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 20 oktober 1932*

Bellevue, Donderdag.

Beste Jan,

Vanmorgen een telegram gezonden aan Bouws: ‘Joyeuses noces, hurrah!’ Moge het als een artistiek detoneeren toch nog sympathiek gevonden worden op het feest. - Bep en ik aten samen in een goedkoop restaurant met Sander en Greet; hij slikte restaurant en goedkoopte met groote gratie, ondanks het tweemaal op zijn persoon voorkomend legioen van eer. Ook de Buckland Wrights ontmoetten wij. En nu komt Hellens ook; ik merk dat ik toch vele kennissen bezit! - Ik lees ook *Brulard*. De bundel van Donker[1.] kwam daarnet; ik keek hem even in, maar was getroffen door het verschil tusschen dit en *Ter Zake*; het andere is afschuwelijk, terwijl hier dikwijls voortreffelijke stukken in staan; que veux-tu? het *is* een onderwijzer, maar hij *heeft* gevoel voor poëzie! Ik denk morgen mijn stuk over hem[2.] klaar te hebben en stuur je Pegaas dan terug. - Laten Kees

3. Voorlopige titel van een door Anthonie Donker samen te stellen bloemlezing.
4. *Harlekijn*, Een commedia dell'artestuk in twee bedrijven door F. Chasalle en C.J. Kelk, verscheen in 1932 als Schrift 10 van *DVB* 9. Het kan niet worden beschouwd als een vervolg of reprise van de twee andere door DP van Kelk genoemde stukken.
1. *De schichtige Pegasus*.
2. Zie 1159 n 4.

en Jan maar *Au nom de la Loi* gaan zien (zéér boeiend!), als ze er tenminste in mogen. Tweemaal *Emile* lijkt me onjuist. - Wat je over *H.C.* en *Dumay* zegt, is ongeveer het gevoelen van Wim ter Braak; ik vind dat er ièts van aan is, maar toch niet zooveel als blijkbaar voor jullie. Maar het kan zijn dat ik geen zuiver oordeel in dezen hebben kan. - J.v.N. zal ik eerstdaags schrijven; een brief dan, ik kom daar gewoon niet toe. Als we niet uitgaan, moeten we lezen en werken (het lezen is trouwens ook werken). Nu, een volgend maal beter. Veel liefs, ook voor Atie, van ons;
je E.

Coenen schreef Bep dat hij geen geld voor boeken gaf. Bep had het anders van jou meenen te hooren. Nu wou ze weten of Coenen jokt.

1321 (244). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 22 oktober 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1322. *Briefkaart aan A.A.M. Stols: Bellevue, 22 oktober 1932*

Bellevue, Zaterdag.
Beste Sander,
Daar er vanmiddag geen telegram kwam, verstuur ik dit nog vandaag; je vindt het dan bij thuiskomst. We hadden vandaag ook nog afgesproken met mijn oude kameraad Jeffay (van het Montmartre uit *Een Voorbereiding*), een beste kerel, maar de combinatie met jullie was misschien niet erg geslaagd. - Vergeet je nu de exx. *Mikro* niet, en de Poe, waar ik spoedig over schrijven zal, en de Stendhal (*Anecdotes*) en als ze er al zijn, ook graag de *Chimères*? Voor alles veel dank. Krijg ik ook nog antwoord op verschillende punten van mijn brief? En o ja, vergeet je niet mij 1 ex. op *Hollandsch* te sturen van *De Pegasus* van Donker? Jan zond me een gewoon ex., en ik las het in één dag uit - het is 10× beter dan *Ter Inzage*[1]; ik schrijf er morgen een stuk over, waarin ik over de *Pegasus* nog veel goeds zeg, om *Ter Inzage* daarna op degelijke manier te 'beschouwen'. Nu, dat wordt dus een heel pak dat ik van je krijg. Heb je nog zaken gedaan in Parijs, en dus af en toe ook goed gedineerd? Hartelijke groeten, ook van Bep en aan Greet,
je E.

1. *Ter zake*.

1323 (245). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 23 oktober 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1324. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 24 oktober 1932*

Bellevue, Maandag.

Beste Jan, Je weet niet hoè blij ik ben met *D.G.W.*, want, zooals Bep en ik tegen elkaar zeiden, we zouden werkelijk het laatste woord over *Lady Chatterley*[1.] hebben moeten derven, als we Esser er niet over hadden gelezen. Het is echt een boeiend, en daarbij toch een penetrant stuk; vooral dat het boek zich uitstrekt naar wijder horizonten, daarin 'vergist hij zich niet', als hij meent 'goed te hebben gezien'. - Menno was zeer in zijn schik met je brief over *Dumay*, ondanks de restricties; of misschien juist daarom? Ik schreef nog een stukje aan mijn revolutie-artikel, dat nu af is,[*] en mij zeer voldoet, dat ik aan Malraux opdraag en getiteld heb: *Flirt met de Revolutie*. Verder heb ik een beschouwing van 8 pag. (6 of 7 *Forum*) gewijd aan: *Anthonie Donker als Autoriteit*. Het is zoo bezadigd als Holland het maar wenschen kan en ik zweer je dat hij het *niet* leuk zal vinden. Ik lees op het oogenblik een boek over Belle van Zuylen[2.] - een ellendig boek, op de citaten na, maar een alleraardigste vrouw; met Marie Bashkirtseff[3.] misschien wel de aardigste die ik op papier ken - heel wat anders dan die fameuze Colette! Schrijf eens, als je terug bent, ook over wat je in Holland zag en deed. Hart. groeten van ons 2, steeds je

E.

1325 (246). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 23 oktober 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1326. *Briefkaart aan A.A.M. Stols: Bellevue, 25 oktober 1932*

Bellevue, Dinsdag.

Beste Sander,

Ik heb vanmiddag Léautaud gesproken en hem gevraagd hoe het

1. Gerard van Eckeren, 'Lady Chatterley's lover'. In *DGW* 31 (1932) 370 (oktober), p. 189-192.

* 20 pagina's *Forum*!

2. Mogelijk gaat het om Philippe Godet, *Madame de Charrière et ses amis*. Lausanne 1906.
3. Russische schilderes (1860-1884) die een Journal over haar omgang met Franse kunstenaars naliet.

zat met die editie van *Le Petit Ami*; hij zei me dat de uitgever er niet mee voortgaat, dat hijzelf er geld en moeite mee verloren heeft, en dat hij mij den raad geeft mijn geld terug te vragen. Dat zou jij dan moeten doen, aangezien jij het stortte en op jouw naam. Ik kan die 400 fr.francs best gebruiken! *Le Petit Ami* en *In Memoriam* komen trouwens uit in de Mercure-uitgaven, dus wat dat betreft... Kan je niet van Mayer te weten komen wie die uitgever was, of kan je het bewijs niet vinden van het gestorte geld - want ik heb dat nooit van je gehad. Het is wel een heel werk dat ik je bezorg, maar que veuxtu? Léautaud was zéér amusant om te zien: - Nu, ik bedank je maar bij voorbaat voor al het moois dat ik eerstdaags van je krijg. Over de Poe[1.] zal ik *direct* schrijven.

Hartelijke groeten van je

E.

1327. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 26 oktober 1932*

Bellevue, Woensdag.

Beste Jan, Gistermiddag zocht ik Léautaud op. Hij wist nog precies wie ik was en ontving me alleraardigst. Maar ik ben niet lang gebleven, want mijn bezoek was onaangekondigd, en er kwam een mevrouw aan een andere tafel zitten, en bovendien... Maar het was echt aardig om hem te *zien*; ik ga er wschl. een stukje over schrijven, voor mijn nieuwe genre in *Panopticum*. Gisteren schreef ik een stuk daarvoor, waarin ik afscheid nam van de polemiek. - De historie Helman-Donker[1.] kende ik; alleen wist ik niet dat Vic hem zoo'n brief teruggeschreven had. Dat doet me echt plezier. - Nu het allergewichtigste: je moet per se het redacteurschap van *Gr. Nederland* op je nemen; nòg een tijdschrift om te 'regenereeren' (al is het misschien maar ten deele), zooals je indertijd met *D.G.W.* hebt gedaan. Ik bied je een groot stuk aan over het detectiveverhaal; ik ben druk bezig me te documenteeren in een dik boek erover door H. Douglas Thomson (*Masters of Mystery*). - Het boek van Slau[2.] kreeg ik gisteren; hijzelf moet nu ergens in de buurt zijn van Dakar. - Bep wordt

1. *The masque of the red death and other tales*. Maastricht 1932.
1. Donker had zich bij Van Vriesland beklaagd over de kritiek van Helman in de *NRC* van 6 oktober 1932 (av.) over *Ter zake*.
2. *Het verboden rijk*.

werkelijk een bron van lofzangen, of althans een onderwerp ervoor: Maroussia, Mevr. Warendorff, wie volgt? Morgen hebben we Hellens hier; Zaterdag komt Menno. - Prachtig dat Delen zoo enthousiast is - waarom eigenlijk? Om de 'onafhankelijke toon'? of vindt hij het verhalend proza en de poëzie ook zoo mooi? Ik heb je nog van allerlei te vertellen, maar doe dat liever mondeling, in November. *Wanneer* kom je? Hart. groeten van ons beiden;

je Ed.

1328. *Briefkaart aan J. van Nijlen: Bellevue, 26 oktober 1932*

Bellevue, Woensdag.

Beste Jan,

Gelijk hiermee zend ik je een *Verboden Rijk*, dat ik gebonden kreeg, terwijl ik een ingenaaid ex. ambieer. Verder voel ik mij erg schuldig, omdat ik je niet eerder antwoordde op je schrijven; van Jan hoorde ik dat je zelf bedlegerig was. Maar hoe gaat het nu met Sophie? toch zeker wel weer beter, anders had Jan (die wel 3 × in de week schrijft!) ons wel op de hoogte gebracht. - Misschien ga ik tegen 2 Nov. voor 2 dagen naar Brussel, om te zien hoe mijn moeder het in haar nieuwe woning maakt. Zij laat zoo goed als niets van zich hooren en zal nu wel midden in de verhuizing zitten. - Ik zocht gisteravond Léautaud op, in zijn (duister) hokje in de *Mercure*; hij ontving me alleraardigst, ofschoon het bezoek maar kort geduurd heeft. En ik werk ook wel, maar zie voorloopig nog te veel menschen (dat hoort ook bij het pas 'gevestigd' zijn!) Schrijf me hoe het je nu gaat, en vooral Sophie. En lees maar geen enkel boekje meer van dien heer, wiens naam alleen op wijnflesschen een aanbeveling vermag te zijn.[1] Wat zeg je ervan dat Jan redacteur gaat worden van *Gr. Nederland*? Ik vind het opperbest; moge hij ook daar 'nieuw leven' in brengen, zooals dat heet. Nu beste oude, tot nader. Veel liefs, ook voor de anderen, in 't bizonder Sophie, van Bep en van steeds je

Eddy

Je moet bepaald eens hier komen, later! en logeer dan bij ons.

1. De Franse romancier Henri Bordeaux.

1329. *Briefkaart aan H. Mayer: Bellevue, 27 oktober 1932*

Bellevue, Donderdag.

Beste Henri,

Mijn detective-gids brengt me op nog enkele desiderata; kan je me bezorgen:

1. *The Master of the Microbe*, door Robert W. Service (maar het mag niet meer kosten dan 2/6 of 3/6).
2. Een nr. van de *Nelson Lee* en een nr. van de *Sexton Blake* series; dit zijn gewone platte boekjes van het Nick Carter-Lord Listersoort[1]; je zult ze in Engeland moeten laten koopen door een 'agent', vrees ik.
3. Maar dit valt er buiten: kan je me een *Engelsche* of *Duitsche* vertaling bezorgen van Savinkov's *Vale Paard* (*niet* 'Zwarte Paard', dat is weer iets anders!) Ik geef het op om het in het Fransch te krijgen. Het kan ook staan onder pseudonym Ropchine (Ropschin).

Dank. Hart. groeten.

E.

1330. *Aan H. Marsman: Bellevue, 28 oktober 1932*

Bellevue, 28 October.

Beste Henny,

Hierbij het stukje van Helman terug, dat mij maar zéér matig beviel (ik kende het trouwens al). Ik vind die Helman met den dag een dommer jongen. Hij mag 'sympathieker' zijn dan Anthonie, maar hij 'zwamt' veel harder, of althans even hard. - Ingesloten mijn kladje over Anthonie, dat je na lezing verscheuren kunt (het definitieve stuk is hier en daar anders, maar dit geeft je wel een idee van de toon). - In November heb ik *Dirk Coster* afgedraaid, met weglating van *Schetsboek*,[1] op herhaald aandringen van alle kanten, en omdat er te veel was. Dat komt dus alleen in de boekuitgave. Ik wist wel dat het er tòch van komen zou! Ik heb met die publicatie het ellendigste gedonder gehad.

1. Nick Carter en Lord Lister zijn de helden van twee series goedkope detective-verhalen.
1. Hiervoor was in de decemberaflevering van *Forum*, die als propagandanummer van *Forum* was bestemd, en geen vervolgstukken mocht bevatten, geen plaats.

Het diner van Stendhaliens,[2] waartoe de Stendhalien Bloem ongetwijfeld veel Attisch zout heeft bijgedragen, leek mij, volgens het menu, zeer geslaagd, inderdaad; om de soep Rouge et Blanc te noemen en de pudding Rouge et Noir was op zichzelf een vondst. Als ik tot schrijven kwam, zou ik Van der Meulen erover schrijven, maar het gàát niet, basta.

Benieuwd wat Bijleveld antwoordt, maar zonder veel hoop. Ik kan me voorstellen dat je er ook graag weer 'uit' wilt. Hierover zou lang zijn te praten. Als we al onze illuzies moesten nagaan, de nog levende en de reeds morsdoode - het zou een 'diepe' avond kunnen worden. Ik sprak tien minuten Léautaud op zijn hokje in de *Mercure*; hij was veel aardiger nog om te zien dan ik mij had voorgesteld; gezègd hebben we elkaar uiteraard weinig. Die Chestov, Schestow of Sjestof[3] heeft mij altijd hevig verveeld. De 2 boeken van Dostojevsky zijn inderdaad geheel verschillend, het eene ken ik als *Mémoires écrits dans un Souterrain*, het andere als *Souvenirs de la Maison des Morts*; het 1e is eigenlijk wel *het* model van dingetjes als je Robazki, het 2e zijn 'echte' mémoires uit Siberië. Ik denk dat je dit 2e wel kent.

Beste Henny, tot hier voor vandaag. Ik ben moe en moet werken. Ik heb van alles vóór me en het land aan mezelf dat ik niet opschiet. En één ding is nu wel zeker: als ik ooit zoo ver kom dat ik met mijn pen mijn brood moet verdienen, ben ik voor de haaien.

Hartelijke groeten, ook van vrouw tot vrouw,
de hand van je E.

Menno komt morgen en blijft 3 dagen. Na al de Fransche vrienden vinden we het beiden heerlijk hem weer eens te zien en te spreken. - Laat mijn stuk over Donker niet aan iedereen lezen; het komt in December wschl. al in *Forum*. Ik maakte van Godius (die nu Maarten heet inpl. van Reinald) een behoorlijk verhaal, geloof ik; Bep en Menno althans vinden het véél beter. Je zult er nog wel steeds niet voor voelen, vrees ik.

1331. *Aan A.A.M. Stols: Bellevue, 29 oktober 1932*

Bellevue, Zaterdag.

Beste Sander,

Gelijk met je brief krijg ik van Marsman doorgestuurd je brief-

2. Zie 1312 n 2.
3. Leo Sjestov, auteur van *Dostojevski en Nietzsche* (1903).

kaart over het Nawoord.[1] Hij vindt dat ik beslissen moet. Ik zou graag hebben: cursief, zelfde grootte als de rest.

Het kan me niet schelen om 1 ex. van Levet te hebben, als ik de tekst van de verzen maar terugkrijg. De inleiding van Larbaud-Fargue geef ik ook graag cadeau. Dus als je misschien die tekst bij de een of ander kunt laten overtikken (schrijven)? Heb je zelf geen exemplaar? - Stuur het mij dan zoo gauw mogelijk.

Ik zal Menno (die vandaag hier komt) je condities overbrengen. - Verder aan Pia vragen wie die uitgever kan zijn; je hoort daarover dan nader.

Wil je mij de copie van *Nutteloos Verzet* terugzenden; aangeteekend. Wat ik doe weet ik nog niet, aangezien die fameuze 'roman' nog geboren moet worden. Maar als je het ding toch niet herdrukt, heb ik de copie liever zelf.

Ik zend morgen of overmorgen fl.20. aan Boosten en Stols. Wat het ex. van Boender (van fl.3.-) betreft, wil je vragen of ik dit als recensie-ex. kan krijgen, omdat ik er een stuk over schrijven wil in *Forum*? Graag antwoord hierover. Ook benieuwd of het stuk helpen zal - ik wil er absoluut een soort *reclame* voor maken. - De rest wacht ik dan af.

O ver Poe zal ik *direct* schrijven, ik ben zelfs zeer 'geladen' daarover. Hart. groeten, ook van vrouw tot vrouw, je

E.

1332. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 29 oktober 1932*

Bellevue, Zaterdag.

Beste Jan,

Je schrijft niet of je mijn stuk over het detective-verhaal voor *Gr. Nederland* wilt hebben. Ik begin er vandaag aan, maar moet voor het geheel nog wachten op enkele boeken, die ik bij Mayer besteld heb. Ik denk dat het stuk héél goed kan worden. - Verder maakte ik reclame voor Boender in *Forum*[1]. Sander vraagt voor het aan den man brengen van *Uren met Dirk* 10% + porti, en de oplaag franco bij hem thuis. - Wil je Angèle Manteau vragen of ze de heele oplaag van *Bij*

1. Bij *Tegenonderzoek*.
1. Dit panopticum-stuk zou DP terugtrekken op aandringen van Stols, die vreesde er door gebrouilleerd te raken met de uitgever Querido, die bij Stols werk had uitbesteed. Zie ook 1349.

Gebrek aan Ernst en van *Poging tot Afstand* die bij haar ligt, *vernietigen* wil; ik schreef Sander hier al 3 × over en begrijp niet waarop nu moet worden gewacht. Sander wil (of kan) *Nutt. Verzet* niet herdrukken; ik zal wschl. dus probeeren een andere uitgever daarvoor te vinden, bij wien ik mij dan ook verbinden moet, denk ik, voor volgend werk. Wie raad je me aan? - Heb je nog iets gehoord van Meulenhoff inzake *Coster*? of van Van Kampen? Zal ik die heeren zelf schrijven? kan je me in dat geval hun adressen opgeven? Maar dan moet de oude oplaag van *N.V.* ook vernietigd worden, als ik tenminste zoover kom. - Hellens was een middag hier, Menno komt vanavond. Mijn stuk over *Schetsboek* is tenslotte toch uit *Forum* gekeild, en wel door Menno, omdat het nr. anders topzwaar werd en zoo! De guerre las, heb ik erin toegestemd. Nu dag, tot nader.

Je E.

1333. *Prentbriefkaart*[1] *aan R.A.J. van Lier: Parijs, 31 oktober 1932*

Menno ter Braak.
E duPerron
E. duP.- de R.
Maar ons, die in dit wild Parijs,
toch blijven zacht en oud en wijs,
ontbreekt, ofschoon wij ons bezatten,
de nieuwe ‘geest’ van Fredje Batten.

1334. *Briefkaart aan J. van Nijlen: Bellevue, 31 oktober 1932*

Bellevue, Maandag.

Beste Jan,

Dank voor brief met gedichten van L. van Loo. Menno is net hier (voor 3 dagen); we hebben de gedichten gelezen en ze eigenlijk allemaal wel aardig en wel zwak bevonden. Een paar ervan zullen we wel opnemen; op het oogenblik zijn we alvast beiden vóór *Verveling*

1. Foto van de Sacré Coeur te Parijs.

en *Heimwee naar het Zuiden*[1] (ofschoon jouw invloed in dit laatste om zoo te zeggen uitgestald wordt). Ik zou ook voor *De Boemelaar* voelen, als het niet hier en daar wat erg zakte in den toon van Speenhoff. - Enfin, Maurice moet ook alles nog zien. Het November-nr. wordt heel dik en zal erg gevarieerd zijn; het brengt ook het - geforceerde! - einde van *Coster*. - Bep en ik zijn beiden erg blij te hooren dat het zoowel met jou als met Sofie beter gaat. Mijn moeder schreef me om vooreerst niet te komen, omdat ze toch midden in de verhuisdrukte zit, als ik kom, gebeurt dat dus wschl. later.

1335. *Briefkaart aan H. Mayer: Bellevue, 1 november 1932*

Bellevue, Dinsdag.
(1 November).
Beste Henri,
Dank voor brief en uitknipsels. Het welwillende artikeltje uit de *Telegraaf*,[1] dat zoo'n zuiver gevoel voor rechtvaardigheid vertoont, is prachtig; ik heb met vreugde geconstateerd dat ik, ofschoon wel iets 'belangrijker' dan Bourbon en Smit, er toch om de dooie dood 'nog niet ben'. - De 'Sherlockholmitos' waren toch, eerlijk gezegd, interessanter. Ik zou graag van je krijgen de 2 minder kostbare werkjes, n.l. Blakeney: *Sherlock Holmes, Facts or Fiction*, Murray, 2/6. en S.C. Roberts, *Doctor Watson* (Faber and Faber, 1 sh.) Dank. Ik moet er vandoor, dus tot hier. Hart. groeten,
je E.

Deze briefkaart vond ik in mijn zak terug! - is nu dus al 6 dagen oud. Kan je me 'alsnog' het gevraagde zenden. - Andere boeken kreeg ik vanmorgen; dank.
Je E.
Maandag 7 Nov.

1. In *Forum* 1 (1932) 12 (december), p. 798-799. Als derde gedicht werd 'Circus' geplaatst (p. 800).
1. In *De telegraaf* van 30 oktober 1932 werden DP's *Mikrochaos*, Gabriel Smits *Requiem*, Louis de Bourbons *Zwerving* (beide Maastricht 1932) en W. Smit-v.d. Wall's *Van licht en schaduw* (Rotterdam 1932) besproken. Over DP werd opgemerkt: 'Literaire wapens bezit de dichter genoeg, verbeelding te over; het is vooral de persoonlijke ontwikkeling die voor het rijpen van zijn werk beslissend zal zijn'. Ofschoon niet ondertekend, moet het stuk van J.W.F. Werumeus Buning, kunstredakteur van *De telegraaf*, zijn.

1336. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 2 november 1932*

Bellevue, Woensdag.

Beste Jan,

Menno is alweer vertrokken. Hij zei ons dat hij jou aan het station had gezien en hoe jullie je geamuseerd hebben met de photo. Wel, ik vind die photo ook opperbest.

Vandaag spreek ik Paulhan[1.] op de N.R.F., omdat Hellens die ontmoeting in elkaar heeft gezet; maar, onder ons gezegd, ik stel me er maar *weinig* van voor.

Verder zag ik in den laatsten tijd veel gangster-films, een soort goedkoope arak, waar mijn geestelijke maag nu ook alweer aan gewend is. Ik beschouw het trouwens als materiaal voor mijn studie over het detective-verhaal. Dit wordt een groot stuk in 2 deelen: I. Het Detective verhaal in het algemeen (titel bv. *Het Mysterie van het Mysterieverhaal*); II. *Sherlock Holmes*. - Je schreef me nog steeds niet of je het hebben wilt.

Ik sprak - *we* spraken, Menno, Bep en ik - den langen Valentijn; bij ongeluk tegengekomen op de boul[d]. Montparnasse. Je ontmoet iedereen, zoodra je daar in de buurt komt. We zagen Hans van Loon[2.] met vrouw en kroost voor ons uitloopen, en in het café *Flore* zaten we samen met Den Doolaard. Misschien is het omdat mijn stukje nog niet uit is, maar, ofschoon ik zeer 'en évidence' ben gaan zitten, hij is *niet* naar ons toegekomen, zelfs niet om mij het pak slaag af te leveren. Van Uytvanck was zeer geschikt, hij zag er slecht uit, en over het algemeen een beetje zielig. Ik heb èrgens toch een zwak plekje voor die snijboon, het hindert mij altijd alleen maar dat hij zoo onbeschoft veel te lang is. Hij komt hier morgenavond 'op de boterham'.

Willink vroeg, terecht! waar het artikel over hem[3.] bleef. De heer Bremmer gaat nu ook over hem schrijven.[4.] Wij zijn, nu jij afvalt, *verplicht* om iets-anders-met-plaatjes te zetten in het December-nr.; Van Uytvanck werd de aangewezen man (ook om hem te helpen met wat geld, dat hij nu best gebruiken kan). Maar het spijt me, dat Willink niet meer in den 1[en] jaargang kwam, - en wel Charley Too-

1. Redakteur van de *Nouvelle revue française*.
2. Correspondent van de *NRC* te Parijs.
3. Zie 986 n 4.
4. H.P. Bremmer, 'A.C. Willink'. In *Beeldende kunsten* 20 (1933) afl. 4.

rop en Koch. Ik voel het als een gebrek aan vriendschap voor hem; te meer waar wij het hem nu al zóó lang beloofd hebben. Ik reken nu dan ook *vast* op een stuk van je over hem in Januari; en hoe gauwer je het ms. daarvoor inlevert, hoe beter. Anders wordt het op het laatste nippertje toch weer uitgesteld! Je zult me persoonlijk verplichten (en me redden van een nieuw figuur tegenover Willink) als je dat stuk nu werkelijk gauw schrijft.

Ingesloten een kritiekje, wschl. van Buning over mij. Ik haal er au fond mijn schouders over op, maar zooiets is toch wel het pijnlijkste wat je overkomen kan: tien jaar poëzie (en proza, al komt dat hier niet direct ter sprake) om deze superieure welwillendheid te oogsten, drie streepjes boven Smit en Bourbon; un galon de plus, quoi? Als je nog ooit dat stuk over mij schrijft (dat je indertijd *De Gids* wou aanbieden, maar dat je nu in ieder geval kunt plaatsen in *Gr. Nederland*), dan zou je me een plezier doen als je dààrop wees. Niet in enthousiaste, vlammende termen, maar gewoon analyseerend, zakelijk. Ik bedoel dit: welke handicap krijg ik voortdurend mee, wanneer men aan kritiek als deze bv. vergelijkt met alles wat er over de bundeltjes van Anthonie Donker gezegd en geschreven is? (En voor het proza: over Kuyle zelfs! en Helman.)

Waar kwam dat geciteerde zinnetje[5] vandaan? Van dien De Bast heb ik niet gehoord; en onder baron de Cock (dat moet bovendien met een K geschreven worden, meen ik: Merkus de Koek, volle broer van Paul de Koek![6]) zou het niet mijn voorvader Jean-Roch geweest zijn, maar diens zoon Louis, die al Hollander was, denk ik, zeker géén Namurois. Over Jean-Roch heb ik het volgende in mijn 'familiedossier':

Geb. circa 1765, kapitein der genie, in gevecht op het eiland Ceylon door de Engelschen krijgsgevangen gemaakt. Vertrok daarna met zijn zoon Louis naar Java. Was circa 1790 gehuwd met Elisabeth Caron. Maakte in 1807 te Batavia zijn testament.

Verder dat hij geboren was te Bulon (?), cadet en bombardier (dat vind ik zoo mooi) 30 Juni 1789 (Ceylon), in 1788 in dienst getreden.

Zijn zoon Louis (mijn overgrootvader, de kolonel van wien je het portret kent) werd in 1793 geboren te Colombo, was 17 Juli 1807 kadet in Hollandschen dienst. (Hij was toen dus 14 jaar!) In 1811 door de Engelschen gevangen genomen en overgebracht naar Bengalen.

5. Zie 1337 n 4.
6. Frans schrijver van salonromans.

(Hij was toen 19 jaar!) Vandaar naar Engeland, maar eindelijk ‘uit gevangenschap ontslagen’ ging hij naar Holland, kwam in Dec. 1813 te Hellevoetsluis aan. Werd 1e luitenant bij het 8e bataljon Landmilitie, vocht in 1813 tegen de Franschen bij Den Helder, in 1814 idem te Bergen op Zoom, in 1815 idem in Frankrijk en Brabant (werd hij toèn Namurois misschien, par contamination?) In 1816 kapitein bij het Ned.Ind. leger, in 1817 vertrok hij naar Indië; in 1825 was hij commandant van Magelang (toen zal hij Dipo Negoro bestreden hebben bij den Tidar! - deze datum komt uit met jouw citaat). Verder bracht hij het tot kolonel en commandant van een bataljon infanterie te Batavia, stierf in 1855. - In 1825-26 was hij dus 32 of 33 jaar (mijn leeftijd, dit laatste, op *dezen* dag: 2 November 1932!) Wel een aardige man, mijn opa, geloof ik, ook al zou hij die parade niet in de war hebben laten loopen. Hij was, schijnt het, èn driftig èn heel goedig. Zijn vrouw heette Johanna Lucretia de Quartel, geb. te Rotterdam in 1792, dus een jaar ouder dan hij. I don't see, really, where the ‘Namurois’ comes in.

Daarnet kwam nog een briefkaart van je. Houd me op de hoogte van de *Gr. Nederland*-affaire. Schrijf ook waar dat citaat uit is. Tant pis voor *Schetsboek*. Met Sander moeten Menno en jij het maar uitmaken. Hij schreef me al dat hij *Nutt.Verzet* niet kan herdrukken, en ik heb hem de copy teruggevraagd. Ik schrijf hem nu dat ik de oude oplaag van dit boek ook vernietigd wil hebben.

Hartelijke groeten van ons beiden, ook voor Aty, en jà, kom maar gauw hier. We hebben van allerlei te bepraten, denk ik.

Je E.

1337. *Briefkaart aan H. Mayer: Bellevue, 2 november 1932*

Beste Henri,

Dank voor verjaarswenschen, maar het boek over Tjitrap[1] interesseert me niet. Laten mijn voorouders er maar gerust in sluimeren, op die landerijen die *ik* helaas niet meer verkoopen kan. Stuur me maar gauw de bestelde boekjes over Watson en Holmes. - En vertel

1. 1 november 1932 had Mayer V.I. van de Walls *Indische landhuizen* te koop aangeboden, dat informatie bevatte over de familie van P.H. Menu, DP's overgrootvader.

me wat Jacques allemaal ‘gelezen’ heeft over die poëzie-stand[2.]; dat interesseert me erg! Was hij net zoo superieur-welwillend tegenover me gestemd als Vander Hummus[3.] uit *De Telegraaf*? Dan proficiat. Ik zie Van Schendel nu spoedig hier, veronderstel ik. Ter Braak was hier drie dagen en vertrok vanmorgen in een Satansche vroegte, per vliegtuig naar Amsterdam. - Wil je nog iets voor me doen? Geef me dan op hoe het befaamde boek over den *Java-oorlog* heet en wie er de schrijver van is?[4.] Kan je daaruit het stuk over laten typen waarin mijn andere voorvader: Louis, met bommen en granaten optreedt? Nazien in het register; het gebeurt bij den berg Tidar. Hart. groeten van

je E.

1338. *Aan A.A.M. Stols: Bellevue, 3 november 1932*

Bellevue, 3 November.

Beste Sander,

Gelijk hiermee verzend ik fl.20.- aan Boosten en Stols. Het is me letterlijk van het lijf gescheurd, maar soit. Volgende maand fl.10.- daarop de rest. Schrijf me nog of die fl.3.- erbij moeten, danwel of het boek als recensie-ex. kan worden beschouwd.

Ingesloten 2 stukken,[1.] die ‘men’ nogal goed vond (ikzelf voel niet veel voor nr. 1); je zou me een groot plezier doen, als je ze nog achteraan *Tegenonderzoek* zou kunnen zetten. Is het je te veel, dan alleen het 2^{e} (over Vera Figner), maar schrap dan de 3 sterretjes en schrijf achter de titel: (*D.G.W., geschr. April '31*.) - cursief en tusschen haakjes. Ik veronderstel dat je dit nog wel doen kunt.

Stuur je me dus de copy van *N. Verzet* terug? Ik zal maar beginnen met van hieruit iemand ervoor te zoeken; lukken zal het wel niet. Geef me ook op wat je ervoor zou moeten hebben, als ik dit boek bij jou liet *drukken*. In ieder geval zou ik de oude oplage begin volgend jaar opgeruimd willen hebben, mèt de heele rotzooi van *B.G.*

2. Reactie op Mayers mededeling van 1 november 1932: ‘Donderdagavond leest Jacques hier voor de club over den stand der hedendaagsche Nederlandsche poëzie...’ 4 november zou Mayer terugschrijven: ‘Over jou heeft hij het niet gehad, alleen je naam genoemd als redacteur van Forum’.
3. Werumeus Buning.
4. P.J.F. Louw, *De Java-oorlog van 1825-1830*. 6 dln. 's-Gravenhage 1894-1910. De door DP bedoelde passage staat in deel 1 ('s-Gravenhage 1894), p. 270-271.
1. Zie 803 n 1 en 2.

aan E. (oude druk) en *Poging tot Afstand*. Als Gistoux nog eens verkocht wordt....
Beste groeten; je
E.

Daarnet je briefkaart gekregen. De proeven gaan zoo spoedig mogelijk terug. Wanneer komen die van *Tegenonderzoek*?

1339 (249). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 4 november 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1340. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 4 november 1932*

Bellevue, Vrijdag.
Beste Jan,
Gisteravond was Van Uytvanck hier; zooals gewoonlijk valt het met hem altijd erg mee, hij heeft toch wel enkele aardige dingen. We hebben hem gezegd dat hij *nooit* Hollanders mee mocht brengen. Maar vandaag of morgen loopen we natuurlijk toch tegen Hans van Loon op.
Den Doolaard heeft nu mijn 'antwoord' kunnen lezen. Een volgende keer toont hij zich misschien bloeddorstig. Misschien komt hij ook wel hier?....
Mooi, dat met *Gr.Nederland*. Menno en ik hebben in principe van allerlei voor je. Je kunt alvast de drie gedichten[1.] nemen, die hierbij gaan. Volgorde: *De Vooruitgang*; *Maar heden...*; *Saint-Just*. (Je mag alles van mij, desgewenscht, in 'oude spelling' laten zetten.)
De invloed van Pom is in het stukje van Buning niet te miskennen. Cocteau's *Plain Chant* bv. is een lievelingsstuk van Pom, en dan - *juist*, hè? - dat praatje over die 'persoonlijkheid'. Als je nog eens ooit dat stuk over me schrijft, hier zijn mijn invloeden!
Afdeeling *Vermoeide Jeugd*: een beetje Apollinaire, een héél klein beetje Derème (in de contr'assonnances van: 'De nacht hangt als een stukke lei'), een beetje Toulet misschien (in *Filter* - of misschien toch meer Apollinaire?); en ongetwijfeld Pellerin (in *Windstilte*).[*] Van Ostaijen *nihil.*

1. Gepubliceerd in *GN* 31 (1933) 4 (april), p. 289-290.
* *La Romance du Retour*!

In afd. *Rose en Geel*: een beetje Levet, een heel klein beetje Greshoff misschien (men neemt altijd wel iets van elkaar over), maar zeker géén Fonteintjesmannen en géén Slauerhoff! Wat een onzin dit laatste! Als hij nog Nijhoff gezegd had: dat is, uiterlijk althans, nog zoowat 'waar' (bv. in *Beeld uit het Verleden* of zoo, ofschoon het toch meer een ontmoeting is dan iets anders, dunkt me).

In afd. *Het Verval*: hier en daar, ofschoon geheel verwerkt en tot een ander karakter gebracht, Corbière (*Hubertus*, de langere verzen). Maar geen Larbaud, vrees ik, behalve natuurlijk die eene vertaling, en dan het pastische van Nerval. - Jij denkt aan Larbaud om de reisaanteekeningen van *Poging tot Afstand*, maar 1°. zijn die uit *Mikrochaos* verwijderd; 2°. waren die qua reis-atmosfeer misschien Barnabooth-achtig, maar qua stijl veel meer à la Morand (*Lampes à Arc*).

Ik ga nu maar verder met die idiote invloedenkwestie. In *Bij Gebrek aan Ernst*: 1e Nameno, algemeen modern - schematisch, bijgevolg, vreemd genoeg,* geen enkele *bepaalde* invloed. - *Claudia*, ongetwijfeld Morand. - *Een tussen Vijf*, misschien iets van Aragon, of Cocteau? maar meer algemeen-technisch dan iets anders. - *Damesportret*, Morand. - *Bloempje aan 't Eind*, geheel verwerkt, en door de logica eruit juist tegenovergesteld, maar toch wel 'geïnspireerd' door de *Libertinage* van Aragon. De rest is, voor zoover ik kan nagaan, vrij van invloeden.

Nutteloos Verzet. In het 1e verhaal, stylistisch, hier en daar invloed van Gide. Zeker *niets* wat de mentaltiteit betreft, en ook niet van de 'surrealistische' gruwelverhalen! (Soupault, Ribemont-Dessaignes). - In *Historie van Gevoel*, hier en daar duidelijk Tinan. - In *Drama van Huize-aan-Zee*, géén invloeden. In de rest, voor zoover ik kan nagaan, ook niet. *De Avonturiers* beschouw ik als, qua *stijl*, mijn meest persoonlijk, en natuurlijk, verhalend proza. - In het losse verhaal dat in de Bijleveld-bundel staat, qua stijl: het snelle en concieze, invloed van Stendhal - maar eigenlijk van de *lijn* Voltaire (*Candide*) - Stendhal (*Chroniques Italiennes*).

In *Een Voorbereiding* is misschien het meeste invloed van Larbaud. Ofschoon ik werkelijk geloof: meer uit 'gelijkgestemdheid', dan stylistisch (dit kan ik moeilijk beoordeelen). Tegen het slot: in de karakteristiek van de bohèmes (Rojas, Suré, etc.) invloed van *Le Bon Apôtre* van Soupault.

In *Cahiers van een Lezer*: 3 of 4 invloeden, maar altijd meer als 'at-

* voor een allereerste verhaal

mosfeer', dunkt me, dan in de schrijfwijze verwerkt. Ik geloof: Multatuli (voor het 'vlammende'), Léautaud (voor het nuchter-verneukende), Gide (voor het analyseerend-bedachtzame), Stendhal (voor het ongedwongene en snelle). Misschien ook wel Diderot, ofschoon die in Stendhal-Léautaud verwerkt moet zijn. - En in de allereerste stukken natuurlijk nog wel modernistische draaitjes (genre notices in de *N.R.F.* en zoo).

In *Uren met Dirk Coster*, voor zoover ik weet, geen invloeden; of al het vorige 'harmonisch samenwerkend'!

Ik geloof heusch dat ik nu op de peuterigste manier alles aangewezen heb, dat er ook maar ingeslopen kan zijn. Als een ander dit zoo in me opzocht, zou ik zeggen: het is walgelijk. *Niets* bestaat geheel op zichzelf. Maar allons-y. De invloeden in het oeuvre van Gide zijn nog wel duidelijker aanwijsbaar! En Léautaud, zelf zóó persoonlijk, dankt ook veel aan Stendhal-Chamfort-Diderot.

Bep gaat vandaag beginnen aan haar kroniek voor Coenen[2]. Het arme kind komt niet meer tot schrijven, zelfs bijna niet tot lezen, zóó is ze gegrepen door de huishouding. Ook niet erg leuk. - Wanneer komen de Van Chandelles[3] nu hier? Schrijf me wat je denkt van het laatste *Forum*. Ik vond het stukje van Menno over dien kleermaker[4] zoo aardig. Hart. groeten van ons II.

Je E.

1341. *Briefkaart aan J. Greshoff: Believue, 5 november 1932*

Bellevue, Zaterdag.

Beste Jan,

Adres Paul Beynon is gewoon: P.A. Beynon, assistent-resident van *Madioen*, Java. - Simone zal wel verlegen zijn en denken: wat hebben die menschen aan me? - Ik zal Sander schrijven dat ik met 1 Jan. de *heele* rotzooi in oranje omslag (*Nutt. Verzet* ook) opgedoekt wil hebben. Schrijf jij, of Menno, hem dan over die voorwaarden. (Maar als je hem erop beknibbelt, doet hij er misschien *niets* meer voor!) Schreef hij niet dat hij eens in Parijs met ons at? - Paulhan heb ik niet gezien; ik heb een uur in het hokje van Malraux op hem ge-

2. Een kroniek over Engelse literatuur in *GN*.
3. De verfranste naam voor de Van Schendels.
4. 'De aesthetiek der kleermakers'. In *Forum* 1 (1932) 11 (november), p. 743.

wacht, toen ben ik weggegaan. - Natuurlijk krijg je de gebonden 2e halvejaargang[1] ook van me. - Je brief van wapenstilstandsdag raakt zeker weg, dus maak er een blanco velletje van. - Tenslotte nog iets: kan je me *ten spoedigste* nog een vergrooting zenden van die photo die je eens van me maakte[2] (met *28* naast mijn oor) die je zelf zoo goed vond. Het is voor een Duitsch werk over Holl. letteren[3], dat in Bonn geschreven wordt; het heele *Forum* moet erin! - Ook kreeg ik graag nog wat photo's van die redactievergadering[4] bij je; ik zag die alleen bij jou en kreeg er niet één van. Et v'là. Hart. groeten en dank vooruit.

Je E.

1342 (251). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 6 november 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1343. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 7 november 1932*

Beste Jan,

Hierbij de 3 gedichten, die ik den vorigen keer vergat. - Waarom *niet* die invloeden-kwestie opgerakeld, als je het nog eens over me hebt?

Ik lees Huxley[1] en vind het een *lamstraal*. Ongelooflijk 'gecultiveerd' overigens, en op zijn Engelsch geestig. Een 100% causeur.

Van Boucher kreeg ik proeven van *Het Harnas.*

Dat is alles, voorloopig.

Hart. groeten van ons beî.

Je E.

Ik eet straks met Méral.

Bellevue, Maandag.

1. Van *Forum*.
2. Mogelijk is de foto bedoeld, genomen voor Greshoffs huis te Schaerbeek, waarop naast DP's rechteroor het huisnummer 130 te zien is. Afgedrukt in G.H. 's-Gravesande, *E. du Perron*, t.o.p. 176.
3. Mogelijk gaat het om een herdruk van *Niederland. Ein Buçh junger flämischer und holländischer Dichtung* (1930), door de dood van de samensteller Rudolf Lonnes in 1933 verhinderd.
4. Zie *E. du Perron* (Schrijversprentenboek 13), p. 29 voor één van deze foto's.
1. *Texts and pretexts*.

1344. *Briefkaart aan A.A.M. Stols: Bellevue, 8 november 1932*

Bellevue, Dinsdag.

Beste Sander,

Daarnet kwamen wel nieuwe proeven van Slau - maar verder geen bericht, en de boeken zijn er ook nog steeds niet! - Hieronder, als memorandum, wat ik van je hebben moet:

1. Copy *Nutteloos Verzet* terug (aanteekenen s.v.p.)
2. Antwoord over het ex. van Boender, (fl.20.- van hier zijn verzonden).
3. Copie (overgetypt desnoods) van Levet.
4. Antwoord over toegevoegde blzn. aan *Tegenonderzoek*.
5. Of begin Januari alles in oranje-omslagen (*Poging tot Afst., B.G. aan E*. en *Nutt. Verzet*) opgedoekt worden kan. Het moet in Maastricht gebeuren, naar het schijnt, omdat Angèle M. zegt dat zij van alles maar een stuk of 20 exx. heeft. Verkocht zal er wel niets meer worden, ook niet van *N.V.*

Ik stuur je de proeven van Slau spoedig terug, misschien vandaag nog.

Groeten. Je

E.

Dank voor het prospectus over Holmes en Watson dat je me zond, het boek zelf is helaas te duur!

1345. *Briefkaart aan G. ter Braak: Bellevue, 9 november 1932*

Bellevue, Woensdag.

Lieve Truida,

Voortdurend neem ik mij voor om je een brief te schrijven in antwoord van je verjaarswenschen, maar ik kom er niet toe; ik heb het gevoel dat ik alsmaar artikelen moet schrijven om de volgende maanden wat bij te verdienen, en ik vind het al niets prettig meer. Gisteravond heb ik een groot stuk verscheurd, dat ik vanmorgen weer netjes heb weggeborgen, om het toch vroeger of later weer persklaar te maken. Ik zend je met gelijke post 2 exx. *Mikrochaos* voor jou en voor Wim, het zijne geef je hem wel als hij weer eens komt. Menno zal je van ons ‘huishouden’ wel het noodige hebben verteld. Heeft hij de 2 hfdstn. *Dumay* ontvangen? Laat hij mij gauw weer

eens schrijven, ik hoorde niets meer na de kreet om de overjas. Ik hoop dat de ééne patient zich zal vermenigvuldigen (in hoedanigheid van patient altijd), ofschoon eenzaamheid ook voor patienten misschien niet het aangewezen klimaat is voor zooiets. Voilà, bij deze flauwigheid eindig ik. Hartelijke groeten van Bep en een hand van je

Eddy

We hebben Bob de Roos hier als logé, voor eenige dagen dus een muzikaal intermezzo in onze artikelen wereld. Niet onaardig, quoi qu'en dise Menno. Wil je Menno zeggen dat ik Huxley een lamstraal vind? -

1346. *Aan F.E.A. Batten, Bellevue, 9 november 1932*

Bellevue, Woensdag.

Beste Freddy,

Veel dank voor *Eline Vere*; maar ik zend het je terug (per zelfde post) omdat ik mijn ex. toch prefereer. Het is wel slechter gedrukt, maar ziet er verder behoorlijk uit, terwijl dit een veelbeproefd bestaan achter zich schijnt te hebben. Ik vind het heel aardig dat je het voor me kocht; als je minder bibliophielen-gevoeligheidjes hebt dan ik, kan een binder het voor jezelf nog een heel eind opknappen.

- *André Walter* is hier ook uitverkocht, voor zoover ik weet; ik zal nog eens navraag doen. - We zijn hier nu zoowat ingericht, maar ik heb toch het gevoel dat ik te kort kom aan tijd, dat ieder vrij uurtje kostbaar wordt. Wij wonen niet zóó vlak ‘op het station’; nog wel 10 minuten er vandaan, de heer Mayer verdient dus een kleine rectificatie van zijn beweringen. - Nu, het beste, ook met Rudie.

Beste groeten van je

EdP.

1347 (253). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 10 november 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1348. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 10 november 1932*

Bellevue, Donderdag.

Beste Jan,

Ik ben je velerlei dank verschuldigd voor alles wat je voor me

deed; verder ook voor de photo's. Van Sander kreeg ik de copie van *Nutt.Verzet* terug (die ligt nu dus weer hier) en verder 2 brieven, die ik hierbij insluit. Stuur ze me terug. Dat stukje over Boender heb ik nu aan Menno teruggevraagd; het was maar een klein stukje voor Panopticum, waarvoor ik niet zóóveel voel, en gegeven de stroppen die Sander zoo vaak door en voor ons had, wil ik hem best hierin terwille zijn, al begrijp ik niet goed waarom Querido verband zou leggen tusschen Sander en mij. - Het andere briefje (de kaart, bedoel ik) vind ik haast nog raadselachtiger. Wat heeft Sander nu met Van Kampen te maken? Natuurlijk doe ik hierin niets, voor ik van jou weet hoe de zaak in elkaar zit. Houd alleen met één ding rekening: ik zou wel èrg graag mijn verdere uitgaven uniform hebben met de 3 tot dusver verschenen deelen.

Menno moet fl.200.- bijeen brengen (dus nog fl.150.- buiten de fl.50. die hij zelf geeft) voor *Coster*. Geeft Nijkerk ook wat? - Maar... is het niet beter als *Coster* ook door Van Kampen 'gelanceerd' wordt, inpl. van door Sander?

Ik heb Annie geschreven.

Over Huxley raak ik niet uitgepraat, zoo'n lulmeierige mispunt vind ik het. Ik geloof dat ik hem erger vind dan Maurois, want Maurois maakt tenminste af en toe nog een boekje over Byron. Huxley is een intelligente klier.

Het *Harnas* zag er aardig uit. Méral was geschikt, vooral tegen het eind. Wij aten samen met een hoertje (genre demi-mondaine) dat hij uit zijn hotel had meegetroond, en bij de koffie kregen we nog wat genialerige wartaal van meneer Zadkine.

Van dien Van Loo kunnen we wel 2 of 3 verzen[1.] zetten; - ze zijn eig. allemaal *even* 'goed', maar 6 is toch wel te veel van dit soort. Maurice moet nog beslissen; over die 2 waren Menno en ik accoord. Misschien neem jij er nog wat voor *Gr.Nederland*?

Vanmorgen kwam je uitknipsel over Donker.[2.] Mooi; maar het toontje van dien braven Van Leeuwen is ook niet 'je'. Enfin, dit alles maakt deel uit van de 'politiek'. Als zoodanig zal het je amuseeren dat Donker een briefje aan Menno heeft geschreven, met duidelik een poging tot samenklonteren - 'waarom moet *Forum* zoo zuur zijn?' en zulke grapjes. Misschien kan je het moois van Menno ter lezing krijgen.

1. Zie 1334 n 1.
2. In *Tubantia* van 5 november 1932 besprak W.L.M.E. van Leeuwen *Ter zake*.

Nu, Jan, ik wacht op verdere berichten. Als er hiernà nog een brief van je komt, wacht ik tot je ook op *dit* hebt geantwoord, anders wordt het zoo'n gekriskras van epistels. Hartelijke groeten, ook van Bep en voor Aty,

je E.

Het *Démasqué* is uit. Ik zend Jan v.N. een exemplaar; jij krijgt toch je ex. van Zijlstra. - O ja, ik vergat te zeggen dat de Biforsche Janus[3.] hier lang geleden binnenviel; wat gek dat ik vergat je daarover te schrijven. Het ziet er keurig uit - maar ik heb er één ding tegen: ik begrijp niet goed dat je nog altijd zoo'n plezier hebt in zulke plaquetjes. Ik verlang nog maar naar de groote bundel van je die we samen in elkaar hebben gezet.

Wanneer komt je bloemlezing[4.] uit?

1349. *Aan A.A.M. Stols: Bellevue, 10 november 1932*

Bellevue, Donderdag 10 Nov.

Beste Sander,

Sinds mijn laatste briefkaart is er van allerlei van je gekomen: een pak boeken, waarvoor veel dank, en de copie van *N. Verzet*. Natuurlijk kan ik best wachten tot volgend jaar; dat zou ik in ieder geval hebben gedaan. Jan schreef mij ook over Van Kampen; ik ben benieuwd te zien wat het wordt.

Vanmorgen je brief over Querido.[1.] Wat Querido erin kan vinden tegen *jou*, als *ik* Boender recommandeer, begrijp ik niet; maar enfin, zóó belangrijk is dat stukje niet. Maar ik schreef het al en zond het zelfs al weg (het was voor Panopticum bestemd), ik schrijf dus vandaag aan Menno om het terug te vragen. Ik stel je nu voor dat jij aan je vader dat ex. vraagt en het van mijn rekening laat schrappen; jou kost het geen fl.3.- terwijl het mij fl.6.- zou schelen (met de fl.3.- die ik ervoor gekregen zou hebben, en de fl.3.- die ik ervoor zou moeten betalen.) Ik zou in andere omstandigheden op zooiets niet letten, maar ik weet al niet hoe ik mijn rekening bij Mayer betalen zal en dat geld voor Boosten en Stols is me ook een gevoelige ader-

3. J. Greshoff, *Janus Bifrons. Een debat in sonnetten*. Maastricht 1932.
4. *Kent uw dichters! Honderd gedichten van honderd dichters*. Amsterdam 1933.
1. Zie 1332 n 1.

lating geweest deze maand. Kan het niet, tant pis; maar probeer het.

Levet zal ik overtypen en je terugzenden.* Het zou aardiger zijn geweest als jij dat typwerk gedaan hadt, maar enfin.

Beste groeten. Je

E.

- Dank voor het laten zetten van die 2 hoofdstukken. Maar achteraf beschouwd, laat Lenin toch maar vervallen, en alleen Vera Figner zetten. Wanneer krijg ik proeven?

1350 (255). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 12 november 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1351. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 12 november 1932*

Bellevue, Zaterdag.

Beste Jan,

Vanmorgen kreeg ik een brief en een briefkaart van je; ik moèt dus wel antwoorden! Het spreekt vanzelf dat ik je alleen maar dankbaar kan zijn voor alles wat je met Van K. voor me tracht te doen! Ik zend je gelijk hiermee, als aanget. drukwerk, *Nutt.Verzet*. Kan je Van K. (als hij voor dat boek voelt) vragen er dezelfde uitgave - althans zooveel mogelijk - van te maken als de 3 bij Sander verschenen deelen[1]; - ook het plaatje zou ik er absoluut bij willen hebben. Als hij er eenig succes mee heeft, zou hij misschien de 3 andere deelen ook van Sander kunnen overnemen. De roman geef ik hem graag (àls die klaar komt!); ik *verbind* mij daartoe, als hij *N.V.* neemt. - Het beste met Coenen en bravo voor de verzoening met Mirande,[2] of liever: gefeliciteerd. - De gedichten van Van Loo zijn bij Menno of bij Bouws 'in portefeuille'; vraag de Clowns dus aan een van die heeren. Ik schreef je hierover in mijn vorigen brief; dat heb je van al dat 'kruisen'. Deze wapenstilstandsdag ging in Bellevue zoo rustig voorbij, dat we van de algemeene stilte precies niets gemerkt hebben. 'Zwager Bob' is hier voor een paar dagen, gaat Maandag weer weg. Wanneer komen de Van Schendels nu? We merken nog niets van

* Ik heb het nog niet, maar het zal wel komen.

1. *Bij gebrek aan ernst, Een voorbereiding* en *Mikrochaos*.
2. A.F. Mirande met wie Greshoff de serie *Lyriek* (Zwolle 1928) samenstelde.

hen en volgens de concierge zouden ze er den 10en zijn. Nu, tot later en meer. Hart. groeten, ook van Bep en aan Aty,
je E.

1352. *Briefkaart aan H. Marsman: Bellevue, 12 november 1932*

Bellevue, Zaterdag.
B.H., Dank voor je bemoeienis inzake vertaalwerk en zoo; maar ik hoop dat je dien Querido toch niet al te plastisch van mijn geldnood op de hoogte hebt gesteld? Je zou daar maar één doel mee bereiken, dat ik hem zeer duidelijk aan zijn verstand breng dat hij niettemin barsten kan. Als zóó'n vent denkt dat je geld noodig hebt - denk eens aan: ghèld! - dan wordt-i natuurlijk op slag onhebbelijk. Het beste is ook dat ik *jou* de boeken stuur, zend jij ze dan door en spreek verder met hem af wat hij doet. Ik zal Maandag die boeken gaan halen bij de N.R.F. (koopen kan ik ze niet en daar krijg ik ze cadeau of daaromtrent). Van *Le Jeune Européen* wou ik eenige fragmenten vertalen uit *Music-Hall* (of dit heele essay?) Verder moet *jij* ook aan een paar heeren (als Breton) het vraagbriefje schrijven, althans teekenen, omdat ze misschien van mij hebben gehoord en me 'niet mogen'. Drieu en Arland kan ik zelf vragen. Maar let wel: ik ben maar de vertaler; jij bent de promotor, zijnde schrijver van het essay voorop. (Bedenk ook maar eens een titel.) - Heb je mijn stuk over Donker,[1] dat ik je zond in een dikke enveloppe, nu ontvangen? of zouden ze die weggemaakt hebben onderweg? je schrijft er niets van. Ik ben benieuwd nader te hooren of je die zaak van Den B. nu overneemt, en alleen of met iemand anders, voortzet. Hart. groeten ook aan Rien, en van mijn egâ,
je E.

1353. *Briefkaart aan A.A.M Stols: Bellevue, 12 november 1932*

Bellevue, Zaterdag.
Beste Sander,
De uitgever van die Léautaud-mislukkerij of liever van die uitgeefmislukkerij van Léautaud heet, volgens Pia, Télin en schijnt een

1. Zie 1159 n 4.

weinig aanbevelenswaardig heer te zijn. Zijn firmanaam was *Au Lys Rouge*. Kan je het nu terugvinden? Reclameer dan ook maar direct; Pia zegt: ‘Que Stols parle haut et fort s'il veut rentrer dans son fric’, - maar dat lijkt me niet direct de aangewezen weg. Wel kan je zeggen dat je vernomen hebt dat de uitgave niet doorgaat en dus het geld terugwenscht. Je zou ook die vicomtesse kunnen aanschrijven die zich ermee bemoeid heeft. Maar kijk eens na of het wel uitkomt dat dit de man is: Librairie ‘Au Lys Rouge’, rue de l'Université.

Dank bij voorbaat. Je

E.

Levet zond ik terug.

1354 (256). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 13 november 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1355. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 13 november 1932*

Bellevue, Zondag.

Beste Jan,

Nutteloos Verzet is nu verzonden; misschien sprak je Van Kampen Maandag nog en heb je het hem dus gegeven; - anders zend jij het zeker wel door? Ik ga Donderdag naar Brussel, met den trein die ± 2 uur van hier gaat en om ± 5 uur in Brussel komt; ik logeer dan bij mijn moeder: 61, rue Charles-Quint. Kom je me daar opzoeken of wacht je tot ik den volgenden morgen bij je verschijn? Natuurlijk zien we elkaar. Ik blijf maar 3 dagen, t/met Zondag.

De ‘proeve’ van Van den Borcht vind ik zeer matig - nogal langgerekt voor zoo weinig stuff. Natuurlijk is Vercammen[1] beroerder; dat ééne dingetje van Man Arnet[2] vind ik veel beter, en is althans 3 × zoo kort, dat is ook een voordeel. Maar... het is geen principe om jezelf te verontschuldigen voor het opnemen van beroerde verzen, door te kijken naar nog beroerder dingen die je eens geplaatst hebt; Vercammen bv. was een protégé van Maurice; bovendien heeft hij zijn versjes netjes verbeterd (op verzoek van de redactie). Het versje van Van den B. is ook wel voor verbetering vatbaar - maar het is

1. ‘In memoriam Rik’. In *Forum* 1 (1932) 6 (juni), p. 389.
2. ‘L'histoire se répète’. In *Forum* 1 (1932) 10 (oktober), p. 658.

zoo'n rotwerk om daaraan te beginnen. Ik denk dat ik eenvoudig tegen zal stemmen.
Nu, de rest mondeling en tot ziens.
Je E.

P.S. Hierbij een brief van Wim (= W.J.G.) ter Braak over *B.G. aan E*. en over *Dr. Dumay*. Het laatste zal je interesseeren, het eerste is ook verre van bête. - Roëll is gestorven,[3] denk je dat er 'door opschuiving' een plaatsje voor mij openkomt?? Hoorde je misschien iets?

1356 (258). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 16 november 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1357. *Briefkaart aan A.A.M. Stols: Bellevue, 16 november 1932*

Bellevue, Woensdag.
Beste Sander,
Dank voor brief en briefkaart. Ik zal Pia vragen om voor me na te sporen welke geheimzinnige vicomtesse of bibliofielenclub dat was, en je dan weer schrijven. -
Jan heeft met Van Kampen over mij gesproken en hem de copie van *N.V.*, 'ter bestudeering', gegeven; hij zal mij daarna schrijven heeft hij Jan gezegd. Wacht dus even tot ik bericht heb; als het kan, zal ik hem naar je verwijzen als event. drukker van mijn boeken. Ik heb in ieder geval door Jan reeds laten zeggen dat ik graag mijn boeken uniform had. - Ik schrijf je hierover dus nader.
In haast; hart.gr. van je
E.
Begin Januari moet je *N.V.* dus ook vernietigen.
B.S. - Weet je dat indertijd in de N.R.F. eenige *Réflexions* zijn verschenen van François Paulhan, vader van Jean P., die werkelijk zeer mooi waren en de aandacht hebben getrokken. Voel je er wat voor om dat als boekje uit te geven (1½ vel, denk ik) - als je wilt kan ik Paulhan vragen om een inleidend woord en misschien iets inédits om erbij te doen? Ik weet niet wat *hij* ervan denkt, dit is maar een idee.
E.

3. Jhr. ir. W.F.A. Roëll (1892-1932) Parijs correspondent van *Het vaderland*, overleed 11 november 1932.

1358 (259). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 16 november 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1359. *Aan H. Marsman: 16 november 1932*

Bellevue, Donderdag.

Beste Henny,

Ik liet je door de *N.R.F.* een ex. zenden van *Le Jeune Européen* en van Arland's boek[1]; die kan je dan vast naar Querido zenden om hem eenig idee te geven. *Les Pas Perdus* van Breton is totaal uitverkocht en moet ik dus bij Pia zoeken - daar gaat wel wat tijd mee heen.* Malraux wil een keuze geven (fragmenten) uit zijn *Tentation d'Occident* en uit dat essay dat ik noemde, maar dat hij niet meer heelemaal goed vindt; Drieu zal wschl. ook zelf zijn fragmenten kiezen; verder moet er wschl. nog bij: een keuze uit *Caliban parle* van Guéhenno, om compleet te zijn, en misschien ook nog wat uit Berl. De auteurs zullen wel niet veel geld vragen; maar de uitgevers wel; daarover zou Querido zich dus nog met hen moeten verstaan. Ik vraag me af of het de moeite wel loont, want als Querido er niet veel voor over heeft en reeds de uitgevers moet betalen (Grasset en N.R.F., gelukkig zijn er maar 2!) - wat blijft er dan voor mij over? En voor een schijntje doe ik het niet; het probleem van den *tijd* wordt voor mij klemmend! ik wil òf geld verdienen met zulk werk, òf tijd houden om nog wat voor mezelf te doen. - Je bent misschien wat erg eerlijk geweest met dien Querido: zoo'n flikker heeft maar één idee, wanneer hij denkt dat een ‘exclusief en schatrijk man’ geld noodig heeft - hem exploiteeren, en hem daarbij nog vernederen, als het kan. Ik heb in den laatsten tijd weer een aantal auteurs en dergelijken gezien en heb een treurig gevoel over me: het zijn bijna allemaal kooplui, oude actrices, intriganten of zotskappen - een akelig en belachelijk stel, waar je liefst *niets* mee te doen zou willen hebben.** Tegen één Malraux, één Paulhan, wat een hoopen mispunten! Ik

1. Wschl. *Essais critiques* (1931), waarin ‘Sur un nouveau mal du siècle’ (1924.) was opgenomen.

* Voordat Pia (of ikzelf) dat boek onder al zijn rommel heeft opgeduikeld.

** Dit is heusch geen literaire houding meer, maar een bijna physieke afkeer, die ik steeds meer voel.

sprak vanmiddag, op de N.R.F., dien infecten Penclub-representant met baard, Benjamin Crémieux, dien ik over Coster ingelicht heb - zeer tot zijn schrik, geloof ik. Hij nam nogal een hooge houding aan in het begin: Coster, zei hij, was de eenige interessante Hollander die hij ontmoet had (en trouwens een 'auteur *Orangiste*' (!) - zooals men zou zeggen: 'a Victorian author', vermoed ik) - verder had hij in Utrecht, 'chez ce juge',[2] een paar 'futuristes' ontmoet (dat zijn Slau en jij, niet?) die *niets* interessant waren, 'très anti-Coster, très dernier bâteau de l'Europe', en die dingen zeiden à la Aragon. Ik heb 's mans verstand wat opgeklaard, tot stil vermaak van alle omzittenden, want iedereen op de N.R.F. vindt hem even pretentieus als grotesk: ik heb hem gezegd wie en wat Slau was, en wie en wat Coster (-Mais que lui reprochez-vous? - D'avoir dit des âneries sur tous les tons de la boursouflure -) - hij is geëindigd met te zeggen dat hij geen Hollandsch las en natuurlijk, dat hij Coster niet verdedigde. Paulhan wil dat ik af en toe in de N.R.F. een paar regels schrijf over Hollandsche auteurs die in het Fransch vertaald zijn, ik begin met 10 regels over *La Hollande* van Salverda de Grave en 15 over *Le Jordaan* van Querido[3]; ik heb Paulhan vooruit gezegd dat ik het eene inept en het andere infaam vond; hij zei: 'Eh bien, il faut dire cela, s'il en est ainsi.' Ik zal *cela* zeggen, reken erop.

Verder is hier Roëll doodgegaan en heb ik vaag geïnformeerd naar een postje van journalist, correspondent, secretaris of brievendichtlikker, maar tot dusver weet niemand van iets. Ik zou Van Loon wel erover willen polsen, maar de goeie man schijnt gepiqueerd (volgens Van Uytvanck) over een geweigerd stuk voor *Forum*. - En aan den anderen kant, hoe meer ik erover nadenk, hoe meer ik besef dat al zulke halve baantjes en artikelenschrijverij op 'knudde' uitdraaien, als het er serieus op aankomt om geld te verdienen. Ik héb op het oogenblik nog wat, dat is een zegen! als het weg is, moet ik per se *iets anders* erop vinden. Liefst een postje van bibliothecaris of in een uitgeverij (maar alle uitgevers, zelfs hier, gaan failliet!) - als het eenigszins kan nièt in de pennelikkerij-branche, want ik zou daar gek van worden! Ik ben nu al ziek, als ik denk aan de artikelen die ik nog schrijven moet; ik vat het nog te serieus op, ik wil het goed doen, om mezelf de illuzie te geven dat het nog geen broodschrij-

2. Mr. J.E. van der Meulen.
3. Over *La Hollande* schreef DP niet, wel over 'Le Jordaen, par Israël Querido'. (In *NRF* 40 (1933), p. 542.)

verij is, maar het is 1°. tòch zelfverneukerij en 2°. weinig economisch, want het voorwerk alleen: lezen, aanteekeningen maken, nadenken, kost me zoveel *tijd*, dat het werk zelf dit niet meer loont. (Ik krijg natuurlijk tenslotte net zoo weinig als Greshoff die 2 artikels per dag aflapt.) Ik heb op mijn lijstje: een groot stuk over Larbaud (voor *De Gids*, maar hiervoor wil ik wachten tot ik L. zelf gezien heb, hij komt dezen winter in Parijs); een stuk over het detective-verhaal, vmdl. gevolgd door een groote studie over Sherlock Holmes alleen (wschl. voor *Gr. Nederland*), hiervoor hèb ik al van allerlei gelezen en zelfs 'bestudeerd', en moèt ik bv. nog de heele Sh. Holmes overlezen; een groot stuk over Sawinkov[4.] (hiervoor moet ik *Le Cheval Blême* nog altijd lezen, desnoods in het Duitsch!); een groot stuk over mijn eerste indrukken van Parijs, een opvoering van *Reigen* door Pitoëff, en over tooneelspelers in het algemeen[5.]; een stuk over Belle van Zuylen[6.] misschien (tenzij Bep dat doet); een stuk over... - enfin, je ziet wat een gedoe. En als ik dit alles niet vòòr me had, zou ik eindelijk aan iets anders kunnen werken, iets voor mezelf. Ik ben hier gekomen vòl verlangens en ideëen voor iets nieuws, ik hunkerde ernaar om daaraan te beginnen, maar al de indrukken, en vooral deze 'zorgen', hebben alles weggespoeld. Het komt misschien nog wel terug, maar eerst moet ik *hier* doorheen. Ik schreef nu dat stuk over Anthonie, en verzond vandaag een groot stuk over Huxley en de poëzie,[7.] ook met een heeleboel over *onze* poëtische opvattingen erin, voor Januari. Dan, in Februari, een 'reuzegroot' stuk (hier vermeerderd en afgerond) dat heeten zal: *Flirt met de Revolutie*. Tot dusver gaat het best, wat de resultaten betreft. Maar wat mij drukt is de vrees dat het zoo zal moeten voortgaan - en erger! en dat ik nooit meer tot ander werk kom...

Enfin, vat dit alles niet te tragisch op; ik geef je maar een idee van mijn toestand. Veel hartelijks; steeds je

Ed.

4. Verwerkt in 'Flirt met de revolutie'. In *Forum* 2 (1933) 2 (februari), p. 81-99 (*Vw* 2, p. 482-500).
5. 'Bij een trio tooneelprestaties'. In *Forum* 2 (1933) 6 (juni), p. 478-487. Uitgebreid in *De smalle mens* onder de titel 'De grote dingen van de planken'. (*Vw* 2, p. 537-555).
6. Niet geschreven.
7. 'Over poëzie met voorbeelden'. In *Forum* 2 (1933) 1 (januari), p. 61-73. (*Vw* 2, p. 468-481).

1360. *Briefkaart aan H. Mayer: Bellevue, 17 november 1932*

Bellevue, Donderdag.

Beste Henri,

Ik ga straks voor 3 dagen naar Brussel, zien hoe mijn moeder het maakt. *Reigen* kwam vanmorgen, daar dit uitgaafje mij erg tegenvalt, neem ik het mee en zal ik het je netjes ingepakt vanuit Brussel terugzenden; wil je mij hiervoor in de plaats in Godsnaam dan maar een ex. zenden van het Benjamin Harz-Verlag. (Het mijne gaf ik nl. nu reeds weg.) - Ter Braak, die een pakje boeken van me overnam, zond je fl.20.- in mindering van mijn rekening. Wil je *Tom Jones* en de Sterne's ook niet overnemen voor de zaak (prijs laat ik aan jou over)? dan zijn we daarvan af. - Ik wou dat je die Multatuli nog eens voor me vond; zou daar nu heusch in Amsterdam bij geen enkele jood een behoorlijk stel van te vinden zijn? - Verder zou je me een *groot* plezier doen als je die blzn. uit Louw over mijn overgrootpa[1] liet overtikken; als de juffrouw die dat doen wil het in haar vrije tijd wil doen, wil ik haar ook wel het noodige per getypte blz. betalen. Hoe gaat het er verder mee? Ik hoop Jan terug te zien zonder hoofdpijnen (het schijnt dat hij daar weer erge last van had.) En wat nieuws in Den Haag? hebben jullie het er al flink koud? hier valt het nogal mee. Nu, ik verwacht dan met velerlei liefde een en ander. Hart. groeten van je

E.

1361. *Aan F. Hellens: Bellevue, 17 november 1932*[aant.]

Bellevue, jeudi.

24 av. du 11 Nov.

Mon cher Hellens,

Le télégramme de Méral est venu trop tôt, c.à.d. avant ma rentrée; je n'ai donc pu vous joindre à l'hôtel, et Bep, ne sachant pas de quel hôtel il s'agissait, n'a pu vous télégraphier. J'ai écrit à Méral, je t'écris aujourd'hui. Quand viendras-tu nous voir; avec Maroussia, si elle est déjà là? Nous ne serons pas libres vendredi, et samedi avant 8 heures du soir; c'est tout.

Veux-tu dire à Paulhan que j'ai reçu l'ex. du *Jordaan* avec l'inscrip-

1. Zie 1337 n 4.

tion si engageante de M. Ragcot.[1] J' écrirai les 10 lignes sur Salverda et les 15 sur Querido aujourd'hui, mais veux-tu demander à Paulhan de m'envoyer encore *Les Vieux Gens* de Couperus, car j'aimerais dire aussi un peu de bien de la littérature hollandaise, et Couperus mérite bien cela. Si le livre a paru et si tu le possèdes, tu pourrais peut-être me l'apporter toi-même? Veux-tu demander à Paulhan si je puis encore ajouter une quinzaine de lignes sur Couperus aux deux autres notes?[2]

J'aimerais aussi lire la lettre ou l'article où André Gide expliquerait qu'il est prêt à donner sa vie pour le bolchevisme si, pour en finir, il n'était pas André Gide, où quelque chose dans ce goût-là. Paulhan doit l'avoir, c'est dans la N.R.F.[3] J'aimerais encore beaucoup rencontrer Paulhan sans le voisinage de Crémieux, si possible; ne pourrait-il pas me fixer rendez-vous ailleurs?

Au revoir; bien à toi

E.

1362 (261). *Aan M. ter Braak: Brussel, 19 november 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1363. *Aan H. Mayer: Brussel, 19 november 1932*

Brussel, Zaterdag.

Beste Henri,

Ik zit bij mijn moeder in Brussel - zij ligt ziek in bed, Simone ligt ziek in bed, alleen Gille barst van dikte! - en breng mijn tijd door met een weemoedig werk: vanmorgen heb ik letterlijk *alles* uit mijn boekenkist, waar ik ook maar eenigszins buiten kon, naar de lommerd gebracht. Ik kan en màg gewoon geen boeken meer bezitten, laat staan bijkoopen, die niet absoluut *noodig* zijn (om in een artikel te worden omgezet bv!) - ik ben werkelijk te arm.

Ik stuur je met gelijke post dan ook de 2 deeltjes Musset, die gelukkig onopengesneden zijn. Er is geen sprake van, dat ik de rest nog betalen kan, dus neem jij deze deeltjes maar terug voor wat je er zelf voor over hebt. Ik heb ook nog aan Ter Braak geschreven over die

1. Vertaler van *De Jordaan*.
2. Niet gebeurd. De vertaling van *Van oude mensen, de dingen die voorbij gaan* is nooit verschenen.
3. Van oktober 1932.

4 dln. Sterne en 2 dln. *Tom Jones*; als hij ze niet hebben wil, neem jij ze dan ook maar alsjeblieft *à tout prix*, en basta. Schrap alles dan van mijn rekening. Ter Braak nam al een-en-ander van mij over en zond je laatst fl.20.- Mijn rekening moet nu dus ongeveer fl.55 groot zijn. Zie dus wat je, ingeval T.B. niets voor die boekjes voelt (*boekEN* moest ik zeggen), van die fl.55. kunt afhalen, voor 2 dln. Musset, 2 *Tom Jones*, 4 Sterne geïll. door Laboureur.

Ik ben wee van dit gescharrel, en scheid er nu maar mee uit. Een volgend maal beter.

Hart. groeten van je

E.

Ik bracht vanmorgen *60 dln*., gebonden en wel, naar de lommerd. Voor iemand die altijd al min-of-meer 'schiftende' was (niet persoonlijk, maar tegenover zijn boeken! en misschien persoonlijk ook?) beteekent dat heusch een heele operatie. Shakespeare, Meredith, Pierre Louijs, Toulet zijn compleet de deur uitgegaan. Tegen dat ik Stendhal weg moet doen, ben ik ongeveer dood. Maar misschien *herleef* ik dan juist?

1364. *Aan A.A.M. Stols: Brussel, 19 november 1932*

Brussel, Zaterdagavond.

(Maandag ben ik in Bellevue terug)

Beste Sander,

Pia weet absoluut niet wie die vicomtesse kan zijn; het beste is dat ik zie het *prospectus* te pakken te krijgen, je kunt dan schrijven aan hetzelfde adres. In ieder geval krachtig reclameeren, desnoods dreigen met een advocaat. Ik kan heusch dat geld best gebruiken.

Gelijk hiermee zend ik aan Boosten en Stols 26 gldn. Mijn moeder gaf het me, van de opbrengst van haar meubels. Goddank dat dàt nu afbetaald is. - Ik bracht vanmorgen 60 dln. boeken naar de lommerd; men bood er mij een schijntje voor.

Van Kampen neemt *Nutt. Verzet*. Maar dan moet de oude oplaag ook zoo gauw mogelijk opgedoekt worden. Wil je dat dan maar direct doen; en in ieder geval geen enkel ex. meer verkoopen? - Ik heb Van Kampen zelf nog niet geschreven; dit hoorde ik van Jan. Als ik overmorgen in Bellevue terugben, hoop ik een brief van hem te vinden, of anders spoedig later; ik zal hem dan zelf vragen of hij *Nutt. Verzet* niet bij jou wil laten drukken, om het uniform te hebben met

de andere deelen. Als je niet duurder bent dan zijn gewone drukkerij zal hij er wel geen bezwaar tegen hebben. Zegt hij ja, dan kan je je voor verdere regeling met hem in verbinding stellen. Volgens Jan is het een zeer geschikt en fatsoenlijk iemand; trouwens, jij kent hem zelf, meen ik.

Schrijf me spoedig weer eens. H.gr. van je

E.

P.S. - Voel je wat voor dat boekje *Rèflexions* van Paulhan? Ruim gedrukt zal het 2 vel zijn. Als je ervoor voelt, zal ik Paulhan polsen.

1365 (263). *Aan M. ter Braak: vermoedelijk Brussel, 21 november 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1366 (264 en 265). *Briefkaart en brief aan M. ter Braak: Bellevue, 22 november 1932*

[ga naar deze briefkaart in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1367. *Aan G.H. 's-Gravesande: Bellevue, 22 november 1932*

Bellevue, 22 Nov. '32.

Zeer geachte heer 's Gravesande,

Gelijk hiermee solliciteer ik naar dat postje[1.] bij uw hoofdredacteur. Mijn vrouw kan inderdaad de muziek-afdeeling doen (en is daar gaarne toe bereid); ik heb dit den heer Schilt[2.] ronduit geschreven. Voor hem maakt het, dunkt mij, geen verschil, aangezien hij gewoon met mij heeft te maken. Ik hoop dat hij fidutie in mij heeft; maar in ieder geval zou ik graag eenige proeven ontvangen van het werk van den heer Roëll, - zou ù dus, zooniet hij, mij de nummers van *Het Vaderland* willen zenden waarin bv. diens laatste brieven voorkomen?

Het gaat mij hier heel goed, afgescheiden van de noodzaak om wat geld bij te verdienen. De omgeving in Bellevue is allerliefst, erg ‘vieille France’, en een treintje brengt ons in precies 16 minuten naar de Gare Montparnasse. Hoe gaat het uzelf? Is uw belangstelling voor literatuur en bibliophilie nog altijd even onverflauwd?

1. De vacature die was ontstaan door het overlijden van Roëll.
2. C.M. Schilt (1878-1950), hoofdredakteur van *Het vaderland*.

Met hartelijke groeten en dank voor uw bemoeienis in deze ‘redactioneele aangelegenheid’, steeds gaarne uw dienstw.
EduPerron

1368. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 22 november 1932*

24 Avenue du 11 nov.
22 - XI - '32
Beste Jan,
Aangezien ik voorop sta in de opdracht van Mirliton, mag ìk je ervoor bedanken. Bovendien kwam het boek me juist troosten in de dagen toen ik eenzaam en Eddy-loos was. Ik ben dus dankbaar voor alle twee: voor mijn partje van de opdracht en voor het plezier dat de bundel (die er alleraardigst uitziet, vind ik met mijn overigens volkomen leek-achtige smaak) me gaf. Ik heb er met genoegen veel ouds van je in gevonden dat ik nog niet kende, en de Najaars-opruiming (en b.v. ook Harold Loyd) met instemming teruggevonden. Van de twee Gistoux verzen (eigenlijk drie) ben ik absoluut gecharmeerd, ten eerste om de gedichten zelf, en ten tweede om de zomerstemming daarin vervat.
Wij hebben vandaag bij de van Schendels een ochtendkoffietje gedronken, en vonden het erg gezellig. Donderdag ga ik onder de ervaren leiding van mevr. vSch. naar de markt. Wat wil je... ieder stuivertje op de andijvie uitgespaard is er een.
Wij hebben net je adres opgegeven aan een vriend (Jean Delmas) die juist directeur is geworden van een tijdschrift, Art et Métiers Graphiques, dat 6 × per jaar (geloof ik) verschijnt in speciaalnummers (bv. caricatuur, photographie etc.), luxeéditie. Hij vroeg ons adressen van hollandsche critici, en ik denk dat hij er je een nummer van zal willen sturen. Hij vroeg ook of er soortgelijke tijdschriften in Holland bestonden; weet jij er soms? Je bent zoo op de hoogte. Ik dacht aan Wendingen en het V.A.N.K.jaarboek.
Ik wilde wel dat ik mèt Eddy een kopje thee bij jullie gedronken had van de week. Veel hartelijke groeten voor jullie beiden,
Bep.

BJ. - Wat zal ik aan de regelen mijner egade toevoegen dan dat ik behouden bij haar teruggekeerd ben? Het boekje zag er ook op gewoner papier (on-Japansch) keurig uit; ik schrijf er je nader over.

Vrijdag ga ik met Arthur lunchen bij de Van Loons, Voorbeitels en andere Poloniussen.[1.] Van Pannekoek vandaag een brief; ik heb nu zelf gesolliciteerd bij Schild. Van Kampen wil *Coster* exploiteeren; leuk dat *hij* daar blijkbaar niet te 'fatsoenlijk' voor is.

Later meer; schrijf gauw. Veel hartelijks van je

E.

1369. *Briefkaart aan A.C. Willink: Bellevue, 22 november 1932*

Bellevue, Dinsdag

22 Nov.

Beste Carel,

Dank voor je brief. Je zegt nu wel dat ik Menno overbodig maak, maar je vergeet dan dat ik die voorrede[1.] toch *na* zijn essay schreef, en hij niet zijn essay na mijn voorrede! Enfin, je hebt misschien gelijk dat ik nòg bescheidener had kunnen zijn. - Ik doe op het oogenblik niets dan denken aan middelen om geld te verdienen; artikelen schrijven is het beroerdste, maar het meest voor de hand liggende, helaas. Als jullie nog eens hier komen, kan er maar één bij ons logeeren; is dat wel prettig voor jullie? Maar er is een geschikt hotelletje in de buurt. Jan Gr. heeft me bezworen dat het stuk over jou in Januari klaar zou zijn. Van Rein[2.] hoor ik niets meer; na de nietopname van zijn drama, schreef hij, althans zond hij ons, twee absolute prullen - en dat heb ik hem gezegd. Hij zal nu wel vinden dat ik compleet op den verkeerden weg ben. Tant pis. Het dégoût is overal, gelukkig dat Wilma nog eens kruisraadsels in gramofoonplaten weet om te zetten. Wij zenden jullie beiden onze hartelijkste groeten - een hand voor jou van steeds je

E.

1370. *Briefkaart aan F.E.A. Batten: 23 november 1932*

Bellevue, Woensdag.

B.F.

Ik heb het véél te druk om naar boekjes te zoeken, die uitverkocht zijn. Alles wat verkrijgbaar *is* kan Mayer je bezorgen. Ik denk bo-

1. In Parijs werkende Nederlandse journalisten.
1. Bij Ter Braaks *Démasqué der schoonheid*. (*Vw* 6, p. 7-10).
2. R. Blijstra. Brieven van DP aan hem zijn niet bewaard.

vendien aan heele andere dingen, op het oogenblik, dan aan boekencollecties - misschien later weer eens. Ik heb je nooit gezegd dat het portret v. Tinan in *Le Divan* stond, maar i/h boek over T. van Lebey - maar dat is ook uitverkocht en ik bezit het niet. *Un Docum. sur l'Imp. d'Aimer* en *Erythrée* verschenen samen indertijd bij Ed. Joseph, maar dat is ook allang ‘op’; je treft het niet. Laat Mayer maar zoeken, die heeft daar zijn menschen voor. Het beste met je werk en met dat van Rudie; beste groeten

van je EduP.

1371. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 23 november 1932*

Bellevue, Woensdag.

Beste Jan,

Dank voor *D.G.W.* en je briefje. Ik voel me vandaag erg vriendschappelijk tegenover je gezind en dat ik dus het recht, zooniet de *plicht* heb, om volkomen eerlijk met je te praten. Anders zou ik je vriend *niet* zijn! Je mag van jouw kant gerust zeggen dat ik mij vergis, ik kan niet beter doen dan je precies te zeggen wat *ik* voel en denk.

Ik las vanmorgen nl. je *Mirliton*, alles achter elkaar - zooals het nu eindelijk bijeengebracht werd. Ik geloof, om met de deur in huis te vallen, dat je een beroerde pers zult krijgen en dat je die ‘verdient’. Donker krijgt verdomd in zekeren zin gelijk dat je je eigen epigoon bent geworden! Je zult zeggen dat je een kinderlijk plezier had in dit alles - maar is het een excuus? De dingen die je te zeggen had, heb je honderd maal gezegd, en zonder veel variatie: er komt tenslotte een toon uit van *welbehagen* dat je zoo'n ‘gedallesde’ vent ben, die schreeuwen kan: ‘Ik ben geen arrivé! ik ben lekker geen arrivé!’ - Je bederft soms verzen die alleraardigste regels hebben, door dien kinderachtigen leftoon, als bv. in dat ‘Herinnert gij u, Jan van Nijlen’? Dat is een typisch voorbeeld: overal waar je nog ‘wij’ zegt, is de toon sympathiek, overal waar ‘ik’ optreedt wordt het leftrapperig en goedkoop. Iemand die je kent en van je houdt, als ik, *herkent* jou nauwelijks, maar doet zijn best om je, hoe dan ook, in dezen meneer te ‘vinden’, maar een buitenstaander, die volstrekt geen aestheet hoeft te zijn, zegt op een gegeven moment: ‘Nou, néé!’ - Menno schreef me dat hij den bundel zéér ongelijk vond. Er zijn herhalingen èn goedkoopheden, ontzettende goedkoopheden. Regels als: ‘Ik trap op texten en op theorieën’ (de volgende regel is voor mij bovendien

van alle logica ontbloot: ‘want ‘k heb twee wilde jongens op mijn knieën’) - als: ‘Ik ben van Nù-en-Hier met ziel en zinnen’ (een herhaling van wat je in het vers *Gistoux* zoo oneindig beter hebt gezegd) en dan die ròt-flauwe slotregel: ‘Saluut, mijnheer de Toekomst, schuif maar binnen’ - die een Vlaamscherige blijmoedigheid of weet-ik-het-wat is; - als: ‘Wij zoenen en wij drinken met een lied’ (dat heb je wel 1000× precies zoo gezegd) - als: ‘En met mijn vuist vast om het roer - tart ik den duvel en zijn moer’ - zijn voor mijn gevoel afschuwelijk. Ik kan er niet meer tegen, vooral bij jou niet; overal waar je pootig wordt en à la Speenhoffin argot vervalt, vind ik je kinderachtig. ‘Wij hebben jajem, vrouw en kroost aan boord’. Jajem, jajem. Ten eerste heb je het *niet*, en ten tweede: wat zegt zooiets? - Als je de 4 of 5 openingskwatrijnen (behalve dan die verrotte jajem) achter elkaar had geschreven, had je een verteederd, lief gedicht gehad. Nu vind ik het, op enkele regels na, een kreng.

Ik neem dit nu maar als voorbeeld, om niet door te hannessen. Let wel: ik *bewonder* je dat je dit alles nog hebt kunnen schrijven tusschen al je artikelenschrijverij door en ik ben de eerste om toe te geven dat *ik* het je niet voor de helft had nagedaan misschien, ook als ik het gewild had. Maar we spreken nu over den bundel, over het resultaat an sich. Ik vind het werkelijk jammer (en ben het daarin tenslotte met Jany, met dien knul van een Donker, en misschien met iedereen wel) eens dat deze bundel een verwaterde, uitgeloopen, verzwakte Greshoff is, ook voor wie werkelijk houden van den Greshoff van *Bij feestelijke gelegenheden*. Je hebt de krachttoer volbracht van dezelfde waarheden soms nòg beter te zeggen (als in de *Najaarsopruiming*); maar zooiets lukt je ééns of twee keer en je hebt het twintig, dertig keer willen doen. Ik vind heusch dat het je geen dienst bewijzen is om telkens weer te zeggen: ‘zeker, heel aardig weer’. Zoo bij elkaar gedrukt is het eigenlijk heelemaal niet meer aardig.

Je zult wel de pest in hebben, als je dit leest en er niet ver van af zijn om me een verraaier en een spelbreker te vinden - maar laat je ergernis overwaaien en let op wat er van bij je *nablijft*, en je zal me zelf gelijk geven. Je hebt zelf telkens geprobeerd om van dezen toon af te komen - en telkens heb je het weer ‘voor de laatste keer en dan nog eens héél goed’ overgedaan. Als je na je testament (dat nu in *Forum* komt)[1] nog één zoo'n gedicht schrijft, ben je ‘verloren’. Schrijf nu maar eens in 10 jaar liever geen enkel gedicht, om dan iets nieuws

1. ‘Pro domo’. In *Forum* 1 (1932) 12 (december), p. 756-768.

te kunnen geven als toen bij *De Ceder*. Ik wou dat je, in deze branche, wat *echter* voor een Corbière kon voelen, en wat minder voor een Raoul Ponchon. Ik laat hieronder nu maar een lijst volgen van de gedichten in *Mirliton* met mijn opinie erachter:

Whopee (titel flauwekul, slaat absoluut niet op den inhoud die juist heelemaal niet 'lollig' is - typisch een offer aan den would-be 'eenvoudigen', 'onopgesmukten' toon).
Afscheid van een Oostinjevaarder (is goed).
Vriend van mijn Jeugd (opinie uitgebreid hierboven; hier is een goed, kort gedicht uit te maken - nù is het een kreng).
Op de kade staande (als het telkens gewoon achter elkaar werd gedrukt en niet zoo pretentieus met al dat wit ertusschen, was het een niet onaardig, ofschoon toch allesbehalve 'geserreerd' gedicht).
Een bezoeker afgewezen (een paar zeer goede strofen erin, maar over het algemeen weer tè huiselijk, te rijkelijk erop los pratend en tegen het eind: VIe strofe, goedkoop.)
Een clowntje van Tytgat (aardig als je de 10 strofen tot 5 of 6 kon terugbrengen. De Speenhoff-cadans erin vind ik akelig. En dat 'wuift atjuus en lacht' goedkoop, en dat 'vaardig omspringt met een zoen' een herhaling, enz.)
Louis-Philipe (als variatie sympathiek, maar ook te weinig geserreerd toch)
Salle Bellevue (zegt me niets, na alle gedichten waar het op lijkt)
De Keuze (idem; dit is van a tot z *herhaling*)
Scheurkalenderspreuken (dat vond ik altijd hevige flauwekul)
Vroolijke Elegie (zou goed kunnen zijn - ook door de nieuwe cadans - maar schrap dan die kinderachtigheid van het 'ganzenspel' en de 'pepernoten' en ook dat 'bajazzo, lach', al dat 'klaroengeschal van de ontgoochelde lef'.)
Troostlied voor de Dichters (best voor Campert inderdaad).
Nieuwjaar (weg! te veel 'gesjochte menschen', en 'godbetert' en 'panjekurken' en 'prollen' en 'maling' en 'de sigaar' enz. - *vermoord* den Speenhoff in je! je bent heusch van een *ander* soort!)
Es ist nicht wahr (sympathieker, maar ook zwak en te láng)
Cinema Militans (1e deel beter dan 2e, maar goed.)
Taverne Middernacht (dit is in de bittertafeltoon een van de beste; het is gevarieerd en toch goed volgehouden.)
Inscripties op biervilties (als ik zooiets zie, heb ik lust om te zeggen: 'Jan! dàt is nu het gevaar voor je.' Wat hebben deze verzen in

godsnaam met *bierviltjes* te maken? Ze zijn er te goed voor èn ze gaan er in geen geval op - zelfs in jouw schrift niet! èn - vreemd genoeg - ze zijn *niet* in een café-toon opgevat. Dit is nu echt weer het offer van: laat ons toch vooral niet 'serjeus' doen, dat tenslotte even gemaniëreerd wordt als het andere.)
Château de Gistoux (alleraardigst, is een van je beste, - en dit is niet alleen mijn meening. Hier was je nog echt frisch.)
Een Zomerdag op Gistoux (niet meer zóó goed, maar toch nog vol met aardige, gevoelige regels).
Winterdienst (zou wel goed zijn zonder die flauwe laatste regel 'Ik *vloek eens hartig* en *doe mal*')
Als de blaren vallen (aardig).
Interieur (ronduit afschuwelijk - te zingen op de wijs van *Tante's testament*).
De lof der Muze (vol herhalingen en weer zoo 'sjoviaal' opstandig - maar jij vindt het zoo goed. Ik geef er niets om.)
Tapis roulants (alles best; alleen zou ik in *Laus Castitatis* een béétje minder monosyllabig rijmen, af en toe nog eens een paar woorden naast elkaar zetten: 'En geef Le Rire - Maar - Even hier' en 'Dat lust ik zoo - Graag - En vandaag' is een beetje *te* grappig.)
Examen-troost: het 6e is alleraardigst; de rest zou samen te vatten zijn in bv. 9 inpl. van 18 strofen - het wordt dan een gewoon gedicht zonder onderafdeelinkjes en je zou alle herhalingen kunnen schrappen).
De Najaarsopruiming (is best; dit is de krachttoer die je dan gelukt is.)
Examen de Conscience (is, vind ik, ook wat lang en uitgebreid - en juist daaròm: om deze vier groote gedichten: Najaarsopruiming; Dit; Janus Bifrons en je 'testament' te behouden zou je eig. àl het kleingoed in denzelfden toon heroïek weg moeten trappen).

Enfin, voilà. Ik gaf er wat voor als je *mij* plein pouvoir gaf om je keurbundel samen te stellen. Maar dan zou je er zelf ook, met en zonder Angèle, van af moeten blijven. Ik zou het heusch ruim doen, omdat ik van je werk *houd*. Maar ik zou al die verteederingen niet hebben, die jij, begrijpelijkerwijs, telkens weer over je hart voelt gaan.

Ik schrijf je later beter, deze 'harde waarheden' waren ééns noodig, vooral omdat ik je in détail toch altijd 'je gang liet gaan'. Maar vrien-

delijk gehuichelde opinies geven niets; je moet dit dus maar nemen voor wat het is en desnoods zeggen dat ik een mopperaar ben die niets meer goed vindt. Ik vind het tòch best dat *Mirliton* verschenen is, en mij opgedragen werd, *daar* gaat het niet om.

Een hartelijke hand van je

E.

1372. *Aan H. Mayer: Bellevue, 23 november 1932*

Bellevue, Woensdag.

Beste Henri,

Het spijt me dat ik geen antwoord van je krijg, terwijl ik het toch hard noodig heb. Daarom:

Kàn je me die getypte blzn. uit Louw, desnoods tegen betaling, bezorgen?

Wil je die boeken van me overnemen en van mijn rekening schrappen? - Ik schreef aan Ter Braak of hij ze hebben wou. Wat jij er, misschien gedwongen, voor geeft (ik bedoel de firma!) geeft hij allicht ook, en misschien *graag* voor de boeken die het nu eenmaal zijn. Ik heb hem gezegd jou te schrijven. Voor de 2 dln. Musset zal hij wel niet voelen; maar wel voor Sterne en *Tom Jones*. Zit je er dus èrg mee in, zend hem dan die 6 dln. (M. ter Braak, Beukelsdijk 143[b], Rotterdam - porto voor mijn kosten) dan maak ik de rest wel met hem af. Interesseeren de boeken je après tout toch wel, schrijf hem dit dan en zeg mij wat je ervoor geeft - d.w.z. schrapt.

Ik hoop gauw antwoord te krijgen

Hart. groeten van je

E.

1373. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 23 november 1932*

Bellevue, Woensdagmiddag.

Beste Jan,

Ik vind het werkelijk vervelend dat ik je vanmorgen dien brief schreef - het is net of ik niet blij ben met je bundel. Maar in werkelijkheid zou ik juist je werk willen behouden tegen aanvallen van anderen. Je hebt nu een genoegen om zulke bundels uit te geven; best. Maar ik zei je al: ik snak naar den bundel die Greshoff op zijn best

zal geven - gevarieerd, en toch geserreerd. Wat je nu door Angèle liet overtikken is best: voeg daaraan toe, in chronologische volgorde:

Tapis Roulants

dan: onder één naam, maar dan nòch *Whopee* nòch *Bierviltjes*, een keuze uit die 2 afdeelingen, liefst chronologisch, dus *Gistoux* voorop. (Of ook maar onder *Tapis Roulants*, ze zijn allemaal toch 'met vaart' geschreven.) Hierbij ook de *Examentroost*.

En dan, tot besluit:

Najaarsopruiming	} Dit alles zou in één rubriek kunnen staan, bv. onder den titel *Examen de Conscience*
Examen de Conscience	} Dit alles zou in één rubriek kunnen staan, bv. onder den titel *Examen de Conscience*
Janus Bifrons	} Dit alles zou in één rubriek kunnen staan, bv. onder den titel *Examen de Conscience*
en het gedicht dat in *Forum* komt.	} Dit alles zou in één rubriek kunnen staan, bv. onder den titel *Examen de Conscience*

Het is gek, zooals bij jou 2 kanten zich soms pueriel tegen elkaar uitleven: aan den eenen kant het estheeterige peuterige gedoe met witte regeltjes en cijfertjes en nieuwe bladzijdjes, bij verzen die er juist *alles* bij te winnen hebben als ze voor de vuist weg, royaal achter elkaar worden afgedrukt, zooals de *toon* waarin ze geschreven zijn - en aan den anderen kant die 'parbleu'-aardigheden, waarin je opeens vervalt, ook in verzen die verteederd en van een geheel andere *kleur* zijn, als in *Louis-Philippe*. Die 'smoelen', en 'gesjochte menschen' en 'loeders' en 'parbleu's' zijn wat je brengt in de radius van Speenhoff en Ponchon, en nu vind ik dat beide beste kerels, en de eerste (*op zijn best*) zelfs heel wat belangrijker dan de tweede, maar *jou* kan ik onmogelijk verslijten voor een bittertafelpoëet. Je temperament, je warmte, je wèrkelijke jovialiteit of hartelijkheid of hoe je 't noemen wilt, gaan juist zoo uitstekend hun weg zònder de bitter en de parbleu's. Ik wou dat je dat inzag. Behalve tegen den bundel als 'kunst' heb ik nl. ook dàt bezwaar: 'c'est du chiqué, want het is Jan niet'. En als Jan zich altijd verstopte, zou het wat anders zijn; maar er zijn zooveel verzen van je - en alle, als 'kunst' dan ook stukken frisscher en beter - waarin je wel, en dan onnavolgbaar, *jezelf* bent en je *eigen* warmte geeft.

Enfin, het zou me spijten als je je mijn kritiek aan ging trekken en je blind staarde op *Mirliton*. Je 'groote bundel' zal iets heel anders bevatten, en als je speciaal nadenkt over deze laatste periode, bedenk dan dat je razend veel geschreven hebt, en nogmaals: dat je alleen al bewondering verdient dàt je dit alles nog zoo hebt kunnen schrijven en dat er nog zulke verdomd goede dingen bij zijn. *Mirliton* is ook geen slechte bundel; het is een bundel die een slechte indruk zal ma-

ken door al het mindere dat er *bij* werd opgenomen, en dat ongetwijfeld het goede aantast. Als je de helft had weggelaten, of 2/3, dan had je nog een bundel gehad van 3 vel, en die volstrekt niet minder was geweest dan je vorige werk.

Dit wou ik er nog bij schrijven, niet om je weer te 'troosten', maar omdat het, volkomen eerlijkheidshalve, bij het vorige hoort. Schrijf me nu maar gauw terug, desnoods om me uit te kafferen, als je aan mijn goede bedoeling, aan mijn absolute vriendschap voor jou èn mijn liefde voor je werk maar niet twijfelt. Ik zou het zoo vervelend vinden als ik jou net zoo 'menageeren' moest als Hellens, en dit gààt ook niet, *omdat jouw werk voor mij wat beteekent.*

Je
E.

(Ik schrijf je dezen brief - en ook dien van vanmorgen - door allerlei andere bezigheden door, en heusch als een soort 'vriendenplicht' - let dus niet te veel op de terminologie, als die wat 'onhandig' mocht blijken te zijn.)

1374 (267). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 24 november 1932*

[ga naar deze briefkaart in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1375. *Aan Den gulden winckel: Bellevue, eind november 1932; gepubliceerd december 1932*

Geachte redactie,

Blijkens uw laatste *Gulden Winckel* heerscht in Holland nog steeds de levendige belangstelling voor belletrie over Indië. Niet alleen interviewde de heer 's Gravesande mevrouw Székely-Lulofs, niet alleen vindt men in hetzelfde nummer een bespreking van den laatsten Indischen roman van deze dame door Emmy van Lokhorst, maar in zijn kroniek der poëzie brengt Mr. J.C. Bloem zelfs de tentoonstelling van 'Ned. Indië in de letterkunde' te pas naar aanleiding van de Indische Gedichten van Jan Prins. Zonder verder ook maar even op het dichterschap van den heer Prins in te willen gaan, ben ik het met Mr. Bloem volkomen eens, wanneer hij besluit dat deze *Indische Gedichten* vooral om hun Hollandschheid moeten worden gewaardeerd. Maar ik ben het *niet* met hem eens wanneer hij veronderstelt dat met dit werk en 'eenige romans' van Couperus (welke

romans bedoelt hij eigenlijk buiten *De Stille Kracht*?) de tentoonstelling wel haar belangrijkste werken zal hebben vertoond; òf die tentoonstelling zou niets moeten hebben gegeven uit het werk van Maurits (P.A. Daum), wiens Indische romans, door Van Deyssel in volle literaire werkzaamheid geprezen, en helaas geheel uitverkocht, voor Couperus' *Stille Kracht* in geen enkel opzicht onderdoen, integendeel. De romans van Maurits geven een voorbije Indische samenleving, maar met al de vlotheid, de menschenkennis van een niet erg 'literair' schrijvend, maar ongetwijfeld 'levend en intelligent' man; het ware te wenschen dat een uitgever de risico wilde loopen, om aan de belangstelling voor Indië te voldoen, door eenige van deze romans in niet te dure uitgaven te herdrukken - waarbij de studie van Van Deyssel b.v. als voorrede te gebruiken zou zijn. *Uit de Suiker in de Tabak, Aboe-Bakar* e.a. zijn allerminst te versmaden in onze aan leesbare romans toch niet rijke literatuur, en als specifiek-Indisch werk superieur aan ongeveer alles wat de Perelaers, Creusesols, Victor Ido's en andere romanciers hebben opgeleverd, ook als men (zooals ik nu deed) de beste noemt die men noemen kan.

Met vriendelijken groet, hoogachtend,

E. du Perron.

1376. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 25 november 1932*

Bellevue, Vrijdagmorgen.

Beste Jan,

Ik ben oprecht blij dat je mijn brief zoo hupsch opnam. De kwestie is dat je, volgens mij, het *on*belangrijke nu weer te sterk accentueert; laat die onbelangrijkheid (van Saturnus beschouwd) zichzelf maar 'bevestigen'; wat mij ter harte gaat is, dat een geserreerde Greshoff juist *niet* onbelangrijker is dan allerlei z.g. belangrijke dichters in Holland en elders. Als je jezelf met Toulet vergelijkt: ik geloof niet dat in de *Contrerimes* één gedicht voorkomt dat ik niet minder zou vinden dan *De Gevangene* bv.; maar de *zorg* van Toulet voor zijn bundel geeft hem dat eigen cachet. Die afdeeling *Bierviltjes* was zoo gek, omdat het net een afdeeling gold waarin geen enkel café-gedicht voorkwam, geloof ik, of bijna geen - en waarom dat 'onbelangrijke' *accentueeren*? Enfin, ik ben blij dat je er zelf reeds zoo voor stond, zooals uit je andere brief blijkt, en ik verwacht nu heel veel van de definitieve keuze. Als je daarmee klaar bent, wil je hem mij

misschien wel opsturen, ik ben er zeer benieuwd naar en (twee zien licht meer dan één) misschien wil *ik* er dan nog het een of ander bij hebben, dat door jou veroordeeld werd! - Ik ga straks naar die lunch en schrijf je nader. Delmas (van *Arts et Métiers Graphiques*) spreek ik vanavond. Maurice's verrukt-zijn over *M.L.*[1] is altijd weer: au fond kénnen die Vlamingen zoo weinig! - Dank voor wat je over me gaat afpraten met Schilt. Gisteravond was Méral hier met de Pia's, of ik Hellens nog zien zal, betwijfel ik nu. Van Sch. *heeft Mirliton*; ik zag het er liggen. Nu, later meer. Je
E.

Wij gaan morgenmiddag thee drinken bij de Buckl. Wrights.

1377. *Aan G.H. 's-Gravesande: Bellevue, 26 november 1932*

Bellevue, Zaterdag.

Zeer geachte heer 's Gravesande,

Veel dank voor al de moeite die u zich voor mij geeft! Gisteravond ontving ik de specimina van Roëll's werk; zij gaven mij een groote verluchting en een groot dégoût tegelijkertijd - ik dacht aan den eenen kant dat het veel ‘completer’, ‘gevarieerder’ moest zijn, ik gaf mij aan den anderen kant geen rekenschap dat men zóó onbenullig schrijven moest. Als ik nu nog eenige ‘angst’ heb, is het die van den man, die na van de universiteit gekomen te zijn, vreest het toelatingsexamen H.B.S. niet meer te kunnen doen. Maar soit. Ik hoorde gisteren aan een Holl. journalistentafel te Parijs het een en ander - o.a. dat mijn mededinger zekere Mathilde Visser[1] is, een opdringerig schepsel dat sedert eenigen tijd - en niet eens onbedreven - de pen voert. Verder, dat Roëll ±fl.10.- aan zoo'n briefje verdiende. Is dat waar? Het dilemma voor mij wordt nu zoo: ik weet nu dat ik voor zoo'n kolommetje mijn hand niet omdraai, maar kàn ik mijzelf dwingen tot het afscheiden van zulke smakelooze (*smaak*looze) rommel voor fl.10. - per week? Ik zou liever iets moeilijkers doen voor fl.25. - (mijn eerste idee). - Bovendien, alles goed en wel, maar ik vind dat de heer Schilt mij persoonlijk antwoorden kan, wanneer ik mij persoonlijk tot hem richt, al is het dan in de nederige

1. *Maria Lécina*, van J.W.F. Werumeus Buning.
1. Journaliste (*1900).

situatie van ‘solliciteur’. Ik schrijf u, zooals u ziet, in het grootste vertrouwen. Wilt u mij nog eenige inlichtingen geven, indien de heer Schilt daar niet toe ‘over kan gaan’? Ik dank u bij voorbaat. Tegen dien tijd heb ik voor mijzelf dan ook wel uitgemaakt wat ik doen kan en wat niet.

Met vriendelijke groeten, als steeds uw
EduPerron

P.S. - Zou u willen schrijven over de collectie *Arts et Métiers Graphiques*, een 2-maandelijksch luxe-tijdschrift dat prachtige speciaalnrs. geeft op photografisch gebied? Ik laat u dan wat zenden.

[2.]Slauerhoff moet nu net in Holland terug zijn van zijn laatste reis. Meer weet ik er niet van. Hij komt in Dec. misschien in Parijs, anders zie ik hem ook in Holland.

1378. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 26 november 1932*

Bellevue, Zaterdag.

Beste Jan,

Wat een rotbedoening met al dat gezoek en gesolliciteer! Ik heb dan aan dat tafeltje gegeten - aanwezig: Van Loon, Voorbeytel, Pollones, Paul Eyquem, zekere heer Funke (ex-eigenaar van *Het Nieuws v.d.Dag*, zoon van den sympathieken uitgever van Multatuli), Arthur en ik. Vrede[1.] was afwezig; maar van Van Loon hoorde ik het een en ander. De Cité Universitaire heeft geen geld en geen boeken, bovendien staan daar reeds 2 juffrouwen in de bibliotheek. Het secretariaat van Roëll wordt voortgezet door zijn echtgenoote. Dus hoogstwschl. *niks*. Verder hoorde ik dat Roëll voor die briefjes maar ±10 gldn. kreeg; ik weet werkelijk niet of ik dat ervoor over heb. Ik kreeg die briefjes nl. hier (door den braven Pannekoek opgestuurd) en zag dat het de grootste rotzooi was, niet eens meer leuteren, *het* absolute nihil. Ik schrijf liever iets moeilijkers (voor mij) voor fl. 25. Bovendien bevalt het mij niet dat die heer Schilt mij niet antwoordt; dat kan hij nog wel doen, vind ik, al ‘solliciteer’ ik dan bij hem - als hij van mij wat proefwerk verlangt, kan hij mij dat zelf

2. Op achterzijde envelop geschreven.
1. Directeur van het Nederlandse huis van de Cité Universitaire.

toch wel even schrijven, inpl. van dat slinksch of ‘ongemerkt’ te laten doen door Pannekoek. Ik wil après tout die snertbrieven wel schrijven, zelfs voor fl.10. -, maar dan zonder éénige pretentie van des Schilts zijde, anders kan hij direct barsten en spijt het mij alleen nog maar van de moeite die jullie (P. en jij) voor me deden.

Paul Eyquem leek me een geschikte ouwehoer, althans voor de 1e keer; gebaard en weinig genie, maar een verfijnd en intelligent man vergeleken met Crémieux. De andere heeren zaten te ver van mij af; ik heb vnl. met Funke en Van Loon gepraat.

Jean Delmas zal je de collectie *Arts et Métiers Graphiques* sturen. Het is een zéér geschikte en intelligente jongen, geheel van ‘ons soort’. Ik heb hem gezegd dat hij zich tot jou kon wenden als tot mijzelf; hij wou nl. weten aan *wie* hij zijn uitgaven zou kunnen zenden en zoomeer. Ik heb hem gezegd dat jij die dingen allemaal prachtig wist - in ieder geval krijg je van hem eenige prachtige speciaalnummers (photografische). Als je hier bent, moet je maar eens persoonlijk kennis met hem maken; ‘je weet nooit waartoe zoo'n relatie lijden kan’ (*mijn* filosofia nova, helaas!)

Je brief kwam gisteravond. Ik wist wel dat je gevoel die aardigheidjes slecht verwerken zou, maar ik weet, als jij, dat het je ‘een dienst bewijzen’ is. Alleen: we zijn eig. nog niet van den ‘juisten weg’ afgeweken - *Mirliton* moet een bibliophielen-uitgave blijven, en de definitieve bundel blijft *je* ware! Die zin ‘toen was je nog frisch’ leg je véél te diep uit; het is puur een technische opmerking - toèn, vergeleken met de stroom van herhalingen, later. Toen was je ‘onderwerp’ nog frisch, zou beter zijn geweest. Van aftakeling geen sprake - want je *Najaarsopruiming* en je laatste gedicht vertegenwoordigen toch zeker nog wel een andere waarde dan die Gistoux-verzen - wat is dàt nou?!! Voor seniliteit hoef je heusch nog niet bang te zijn. Ik hoop dat je opgewekt uit Holland terugkomt; en nogmaals, mijn kritiek geldt oneindig minder jou, dan wat allemaal *bij elkaar staat* in den bundel *Mirliton*. Serrer, serrer, serrer, geen parbleu's, geen Speenhoff, geen herhalingen. En je krijgt een Greshoff die NIET ‘onbelangrijk’ is, en, ook hier nog, van de beste soort. Als je je *beperkt* had, was je peil volmaakt gelijk gebleven met dat van *Bij feestelijke gelegenheden*; maak je dus niet bezorgd over je fond, en over wat je kùnt. Je hebt alleen dezen kant van je volmaakt uitgeput. Schrijf nu eens 1 jaar geen enkel vers meer en geef al je vrije tijd (literair gesproken) aan je roman. Ik blijf zéér benieuwd naar de definitieve bundel en zou willen dat je hem *gauw* klaar kreeg en mij

opzond. Ik sta er dan veel rustiger tegenover. Nu, Jan, tot de volgende keer.
Veel hartelijke groeten van ons 2, je
Ed.

Vergeet je niet ons bij gelegenheid die boekjes te zenden? *Kleine Parade, Euvel Gods en Naakte Waarheid*, als je ze krijgt.

1379 (269). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 27 november 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1380. *Aan H. Marsman: Bellevue, 27 november 1932*

Bellevue, Zondag.

Beste Hennie, Menno stuurde me je stuk in de *N.R.C.* over Donker[1.] op. Het is uitnemend; véél en véél beter dan dat van Helman,[2.] en zoowel tegenover Donker zelf als tegenover het publiek veel 'psychologischer', veel *juister* om te bereiken wat je dan misschien nog bereiken zult. Als hij na dit van jou, en na wat er van mij[3.] over een paar dagen in *Forum* zal staan, nog ongevoelig blijft, is hij ook gerust 'af te schrijven'. - Je schrijft niets in antwoord op mijn brieven. Ik heb van mijn kant niet stilgezeten, maar in Parijs gezocht naar een opening, die door den dood van Roëll kan zijn ontstaan - met journalisten geluncht, bij *Het Vaderland* gesolliciteerd, enz. Resultaat tot dusver nihil. Ik schrijf er je wel nader over. Ik ben soms suf van het prakkezeeren over dit soort dingen - maar met de artikelen schiet het wel op; ik denk binnen een paar dagen 2 of 3 groote stukken de deur uit te hebben.[*] Wat doe jij? Hoe gaat het met het overnemen van de praktijk van D.B.?[4.] Schrijf eens wat over jezelf, al *lijk* ik dan egocentrisch. Hartelijke groeten aan Rina, ook van Bep en nogmaals bravo voor dat stuk Hand Je
E.

1. In de *NRC* van 24 november 1932 (av.) besprak H. Marsman *De schichtige Pegasus* van Anthonie Donker.
2. Bespreking van Donkers *Ter zake* in *NRC* van 6 oktober 1932 (av.).
3. Zie 1159 n 4.
* Kleinere gingen al!
4. C. den Besten, Marsmans compagnon in de advocatuur.

1381. *Aan G. ter Braak: Bellevue, 28 november 1932*

Bellevue, Maandag.

Lieve Truida,

Deze keer antwoord ik 'heet van de pan', anders bevriest de schrijflust weer. Het is schandalig dat je brief, geschreven bij den telg der Ottens[1], nog steeds onbeantwoord is. Maar dat was eig. ook al een bedankbriefje. Bovendien begreep ik dat Menno je een-en-ander uit mijn correspondentie met hem wel zou vertellen, zooal niet in alle letters voorlezen, dit laatste vanwege mijn 'onafleerbare' prolurkenterminologie. Over de onaantastbare Huxley zal je ook wel op de hoogte gebracht zijn[2]; ik daarentegen weet niet of je ééne oude dame zich nog vermenigvuldigd heeft - ondanks den schijn dien zij tegen zich had - of toch niet. Je fiets is sindsdien vermoedelijk gerepareerd en tot normale geruischloosheid teruggebracht. Waarom zou Aty *niet* iedere keer 'veel liefs' aan Menno zenden, en jij de 'hartelijke groeten' aan Bep? Ik vind zulke gebruiken zoo iets gezelligs hebben, zij verzoenen ons weer met onze soms wat parvenu-achtige vrijgevochtenheden. Niet? En de parvenu staat dicht bij den prolurk.

Dit alles is achterstand. Je nieuwe brief gaat bijna uitsluitend over Jo Donkersloot. Ja, hoor eens, je kunt nu zeggen wat je wilt, maar, luister goed, *nooit* meer - *au grand jamais*! - zal ik die (jonge) dame kunnen zien, zonder te voelen dat ze smoorverliefd op me is. Al zou ze me dus overladen met een keurboeket van scheldwoorden: ik zou alléén letten op haar *hart*, alléén maar weten dat deze voorgewende haat de uiting is van de gloeiendste liefde. En, zooals ik aan Menno schreef: ik bèn nu net getrouwd - en met een vrouw, denk je dat in, die me niet eens een prolurk kàn vinden.* Ik begin te gelooven, want het zou gewoon ondankbaar zijn ook hieraan niet te gelooven, dat niet alleen Jo Donkersloot, maar ikzelf *de* eenige kans misloop(t) op *de* eenige groote Liefde; als ik terugdenk aan de eerste regel van het vers dat boven die voorrede[3] staat, die haar zoo tot in de ziel trof, ben ik er zelfs *zeker* van. Ik geef anderzijds toe dat, van 'standverschil'

1. Truida ter Braak ging soms babysitten bij de fam. Otten.
2. N.a.v. *Texts and pretexts*.

* Ik heb haar toch dikwijls genoeg gevraagd dat ook even te doen. Het lukt niet.

3. Van *Démasqué der schoonheid*, geschreven door DP. De eerste regel van het kwatrijn luidde: 'Ik hoû van dikke vrouwen'.

gesproken, ik natuurlijk nooit zal kunnen pretendeeren van een zoo goede familie te zijn als de familie van mijn (mislukte gemankeerde?) groote Liefde, maar ook dat, dunkt me, zou door de grootheid van de Liefde zelf overbrugd hebben kunnen zijn....Hoe het zij, ik houd me aanbevolen voor een persoonlijke ontmoeting, en de geïnverteerde liefdesverklaring 'in het gezicht', die zij voor mij 'in petto' houdt. Maar het moeilijke zal natuurlijk zijn, dat *haar* gezicht daar ook bij tegenwoordig is; en zal *mijn* liefde, plotseling losbarstend, zich dan kunnen weerhouden om - vooral als het weer zoo aanbiddelijk rood wordt (van toorn ditmaal), het aan mijn borst te trekken en te kussen? Kortom, ik verwacht veel, om niet te zeggen: alles, van het komende rapprochement van onze twee gezichten. Ik heb mijn hoop gesteld in het Fatum.*

Een andere mogelijkheid zou zijn om àl mijn aanbidsters met mij samen op de thee te vragen; als daar zijn: mevrouw Otten, Charlotte Köhler misschien, en uit Parijs zekere, mij persoonlijk nog onbekende, Mathilde, zich noemende Tilly, Visser. Vraag dan ook voor Menno, die zich anders wat eenzaam zou kunnen voelen, juffrouw Jetty Cattenburgh.[5.] Het zou een 'geladen' thee-uur kunnen zijn. Maar mag ik dan Bep meenemen, om haar te overtuigen van de *waarde* van haar echtgenootje? Een 'getrouwde vrouw' heeft dat noodig.

Je mag dezen brief, als voorloopige liefdesverklaring, aan mej. Donkersloot laten lezen, zonder het gevoel te hebben *mij* daardoor te compromitteeren. Anders alleen maar wat ik in de kantlijn zal zetten. - Jou schrijf ik nog wel eens beter, als de Liefde mij niet meer foltert. Een hartelijke hand van je

E.

Lieve Juffrouw Jo,

Ik denk nog altijd veel aan U. U soms ook aan mij? O, astublief?...

Veel nette groetjes, van Uw

Eddi.

* Dit laatste, dat mej. D., naar je weet, sinds lang in het Grieksch[4.] werd geopenbaard, kàn niet nalaten haar en mij terwille te zijn; - of ik zou er mijn geloof in Mister Soffo-Klies door verliezen!

4. Jo Donkersloot had klassieke talen gestudeerd.
5. Bekende figuur uit het milieu van de Amsterdamse kunstenaarssociëteit De Kring.

P.S. - Waarom vind je de Dame intelligenter dan de Ridder? Hij slikt zwaardstooten, omdat het nu eenmaal zijn vak is; zij dient aan tafel, wat ook niet bepaald intelligent aandoet. Haar bedenksel met dat hemd was niet intelligent, maar welbeschouwd wreed. De ridder van Granada van Schiller zou haar anders behandeld hebben. Maar wreede vrouwen kunnen moedig, en trouw, zijn, volgens een philosofie van de cours d'amour althans! (in werkelijkheid zal die Dame altijd wel iets sadistisch behouden hebben.)[6.]

Dit is een zoo volbeschreven brief dat ik er geen stukje in wit wil laten. De pen is anders afschuwelijk; je hebt geen idee van de botte stugheid van die ‘Parker’ krengen.

1382. *Aan F. Hellens: Bellevue, 28 november 1932*[aant.]

Bellevue, lundi

Mon cher ami,

J'ai vu Méral qui a accompagné les Pia chez moi; mais je n'ai reçu aucune réponse à ma lettre pour toi, et selon Méral tu devais repartir pour Bruxelles ce dimanche. Ma femme regrette beaucoup de ne pas avoir revu Maroussia, et moi je m'étais promis un jour bien agréable, passé ensemble dans ces ‘bois de Meudon.’ Mais je n'avais plus - ou du moinsje n'ai pu retrouver - l'adresse de Paulhan à Chatenay; je t'ai écrit à la N.R.F., croyant qu'il te remettrait mon mot aussitôt. Aujourd'hui je n'ai plus d'espoir que tu sois encore à Paris; si tu avais reçu mon mot, tu aurais arrangé quelque chose pour hier: dimanche. J'ai passé des jours bien peu agréables à Bruxelles, ayant trouvé tout le monde au lit; ici, je tâche de travailler (à un tas d'articles pour commencer) ce qui ne me réussit que médiocrement. J'ai aussi sollicité pour une place de correspondant d'un journal hollandais (*Het Vaderland*), mais il paraît que c'est très-mal payé et cela me dégoûte. C'est te dire que, depuis mon retour, je n'ai fait que ‘manquer de temps’ - j'ai dû diner avec des journalistes hollandais à Paris et des c.....ies pareilles. Mais je regrette beaucoup de ne plus vous avoir vu, Maroussia et toi. Ecris-moi, et si Neel Doff a déjà un ex. des *Vieilles Gens*, demande-le lui et envoie-le moi. Merci.

Bien ton E.

6. Opmerkingen n.a.v. *Het zijden harnas*.

1383. *Aan W.A. Kramers: Bellevue, 28 november 1932*

Bellevue, Maandag.

Beste Wynand,

Hierbij een niet te lange bespreking, hoop ik, van Sander's Poe[1]; over de uitgave zelf schreef ik niet zooveel, deels omdat het mijn fort niet is, deels omdat Schwenke - ofschoon zijdelings - het daarover reeds had. Ik hoop dat je mijn artikel in de volgende *G.W.* plaatsen kan; ik kan iedere gulden die ik ervoor krijg, best gebruiken. Als er boeken zijn die je zelf door mij - of door mijn vrouw - besproken zou willen hebben, zend mij die dan. Anders stuur ik je over een tijdje zelf wel weer iets.

Als je bij dit artikel nog een houtsnede zou willen doen, dan heb ik een voorkeur voor die van *The Cask of Amontillado* en voor die van *Ligeia*, of van *The Man in the Crowd*: de eerste en de tweede lijken mij ook erg goed samen te gaan. Sander zal ze je wel willen sturen; het is meteen reclame voor hem.

Hoe gaat het je verder? Ontving je mijn ingezonden stukje[2]? - Hartelijke groeten van je

E.

Bellevue (S. et O.)

24 av. du 11 Novembre

1384 (270). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 29 november 1932*

[ga naar deze briefkaart in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1385. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 29 november 1932*

Bellevue, Dinsdag.

Beste Jan,

Ik ben blij met je brief en je briefkaart; ik ben blij te hooren dat die rotbriefjes, pardon, die soepbriefjes, die watersoep van Roëll voor *Het Vaderland*, als ‘zeer goed’ moet worden erkend - onver-

1. ‘Een prachtuitgave van E.A. Poe’. In *DGW* 31 (1932) 372 (december), p. 233-236; de afgedrukte litho's van Buckland Wright waren de genoemde. Over de illustraties had Johan Schwencke geschreven in het novembernummer van *DGW* in het artikel ‘John Buckland Wright. Een boekversierder’.
2. Zie 1375.

schillig volgens welke normen; het kàn dus blijkbaar nog laffer, getuige de prestaties van de door jou geciteerde Voorbeytel (en dan met zoo'n naam!) en Van Loon; - ik ben blij dat Schilt zoo'n stille, bescheiden, geletterde enz. is, die dus alleen maar uit karakterloosheid tegenover den 'idioot en rothond'[1] zich zoo stil, enz. houdt, enfin, niet bepaald 'geletterd' tegenover *mij*, want géén lettertje stuurde hij; - ik ben blij dat je mijn verkeerde vizie op het journalistieke mysterie krachtig hebt bijgelicht, en natuurlijk dolblij dat ik vandaag mijn proefbriefje schrijven kan (dat doe ik straks); ik ben morgen dus waarschijnlijk heerlijk-blij dat ik alles de deur uit heb en alleen nog maar kan afwachten wat het journalistieke fatum mij bezorgen zal; - en het blijste ben ik misschien nog dat ik mijzelf en jou op deze manier kan bewijzen dàt het mij - potvermille en nondeku! - wèl *serieus* is met die geldverdienerij, al is het dan nog maar *bij*verdienerij! en als er nu nog iets was waar ik nog blijer over zou kunnen zijn, dan was het.... neen, dat zeg ik je niet, omdat je dan al het vorige niet meer geloven zou.

Als ik aan Jhr. van Heurn denk en aan de mogelijkheid dat *Het Vaderland* een jhr. voor een jhr. zou willen nemen, inplaats van een simili-Bourgondico-Javaneesche bastaard die misschien nog voor driekwart uit Namen stamt, dan denk ik met verteedering aan zeker verkiezingsduel tusschen den schoolmeester Rabot en den marquis Gaëtan de Putouarey...[2] Ik hoop je toch binnenkort de soep te laten zien, die *ik* kon schrijven, al zal het wel niet precies (in alle waterigheid) gaar geworden zijn binnen 1½ uur. Als het niet in de krant verschijnt, dan nòg hoop ik je een doorslag te kunnen presenteeren. Want ik wil dat jij, mijn vriend Jan, zièn zult, voèlen zult, hoe ik met *beide*[3] handen gegrepen heb!

Accoord voor de detective-stukken[4]; ze zullen allebei 10 blzn. hoogstens zijn. Aardig van Coenen, dat hij ze wil.

Ik ben..... *verrukt* ('blij' gaat hier nu werkelijk niet meer op) dat Boucher je verz. gedichten neemt. Ten times hurrah! het is het prettigste litteraire bericht, dat ik in tijden kreeg. Ik snak ernaar om den

1. E.A.L. de Lang (1880-1960), directeur van *Het vaderland*.
2. Jhr. Johan Anton van Heurn (1885-1960) was journalist. DP verwijst naar de passage uit Valery Larbauds *Barnabooth*, waarin de genoemde personages strijden om een parlementszetel. Rabot wint.
3. Dubbel onderstreept.
4. Zie 1311 n 1.

bundel met jou klaar te maken. En als je wilt, maak ik mijn 'voorrede' nog wat anders (als je die tenminste nog wilt, *mij* lijkt het totaal overbodig!) - mijn voorredes zijn weinig 'psychologisch' in Hollandia; Menno schreef mij dat zijn collega Jo Donkersloot, nichtje van Thonie en doctor-classica, hem, geheel overstuur door wat ik aan het *Démasqué* had toegevoegd, opbelde en mij door de telephoon voor 'prolurk' uitschold en 'vijf minuten door het apparaat (ik citeer Menno) heeft *getierd*'. - Basta; die verz. gedichten van jou zijn *het* evenement voor mij in deze - toch reeds zoo blije, tijden. Nu nog de gedichten van Jan v. Nijlen, bij Boucher of bij Zijlstra, of bij Van Kampen, en als Sander op zijn onverkochte *Lokstem* blijft doodvallen, koopen wij het restje nogmaals 'per concern' op. - Van Van Kampen intusschen hoorde ik nog niets.

Hennie's stuk[5.] was prachtig. - Ik schreef óók een stukkie over *Photographie* en *Paris de Nuit*.[6.] (Hè! wat zeg je van zoo'n blijmoedige journalisten-constitutie, opeens?) - De paters in de *Nwe Eeuw*[7.] zijn best; maar wéét een pater eig. van 'volgroeide mannen- en vrouwenliefde'? - Boucher zond *mij* het boekje nog niet! Never mind, het is toch een prachtjongen, nu hij jou uitgeeft. Later meer; een blij-hartelijke hand van je

Ed.

P.S. - Als ooit mijn brieven later worden uitgegeven, dan wil ik *deze* er vooral in hebben, al was het maar als bewijs van het optimisme dat ook mijn leven af en toe heeft 'doorlicht'. Maar ik wil er dan ook bij noteeren dat jij reusachtig opgesneden hebt, toen je mij durfde schrijven dat jouw brieven voor Indië 100% 'lager' waren dan die van Roëll, want, beste Jan, ik heb verdomd veel vertrouwen in al je talenten, dus ook in je journalistiek talent, maar zóó'n titanisch talent in het onbenullige heb je NIET!

5. Zie 1380 n 1.
6. 'Parijs bij nacht'. In *Forum* 2 (1933) 4 (april), p. 325-327.
7. In *DNE* van 24 november 1932 werd een artikel van Pater P. de Bruin uit het novembernummer van *Boekenschouw* geciteerd, waarin deze zich tegen *Forum* keerde en opmerkte dat Stendhal vocht voor de 'kalverenverliefdheid' tegen de zich zelfbewust wegschenkende mannelijk of vrouwelijk volgroeide liefde.

1386. *Aan G.H. 's-Gravesande: Bellevue, 29 november 1932*

Bellevue, Dinsdag.

Zeer geachte heer 's Gravesande,

Van Jan ontving ik vanmorgen een brief om mij te zeggen hoe ik de zaken had in te zien. Ik ben daarna begonnen aan een brief over de huldiging van Pierre Benoit en de onthulling van het standbeeld van Clemenceau. Maar het is duidelijk dat het mij niet afgaat; - Jan sprak van 2 brieven in de week, en alleen 2 brieven zouden inderdaad de moeite loonen, maar 2 zulke brieven zouden mij tot een volmaakte abruti maken, binnen een minimum van tijd. Ik zie dus van het baantje af en maak gaarne plaats voor mevrouw Visser of voor jhr. Van Heurn of voor ieder ander, die het zeker even goed, zooniet beter zal doen, dan ik. Een mensch heeft het af en toe noodig om de limites te zien van zijn krachten: en als ik dan bedenk dat èn Pierre Benoit èn Clemenceau werkelijk de slechtsten nog niet zijn onder de officieele beroemdheden!

Ik groet u hartelijk en dank u nogmaals voor de gedane moeite. Schrijft u mij of u over die photographieuitgaven van *Arts et Métiers Graphiques* wilt schrijven (ze zijn inderdaad zéér mooi!) - dan zal ik den directeur, dien ik goed ken, vragen ze u te zenden.

Geloof mij steeds gaarne de uwe, zij het buiten de journalistiek,

EduPerron

1387. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 29 november 1932*

Beste Jan,

Ik heb geprobeerd om zoo'n brief te schrijven - terwijl Bep nota bene voor mij naar het politiebureau was gegaan - ik ben nu totaal imbecil geworden; ik heb de heeleboel verscheurd en Pannekoek geschreven dat ik gaarne plaats maak voor andere candidaten. Al zou ik het stomste werk moeten doen, *dit* kan ik niet; ik wil er ook nooit meer over hooren praten.

Dag. Tot nader. Je

E.

Bellevue, Dinsdagavond.

1388. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 30 november 1932*

Bellevue, Woensdag 30.

Beste Jan,

Na de débâcle van gisteren - ik schreef Pannekoek af, het was me tè machtig - begin ik vandaag met frissche moed aan het stuk over het detective-verhaal. Ik maak er een dialoog van (voor de gezelligheid); maar ik zal het zoo geserreerd mogelijk doen. Komt het dan niet op 10, maar op 12 blzn. tant pis - dan moet je het er maar 'door' zien te krijgen. Het wordt *uitstekend*; mijn aanteekeningen zijn al klaar. Kan je Van Eckeren per expresse vragen om een inlichting die ik noodig heb. De Hollandia-drukkerij heeft indertijd 4 detectiveboeken vertaald: 1 van Freeman Wills Crofts, 1 van Anth. Wynne, 1 van Valentine Williams, meen ik, en 1 van *Headon Hill*. Ik geloof tenminste èrg dat het van Headon Hill is. Zou je Van E. willen vragen om voor mij even den titel van dat boek te willen opschrijven, en zoo mogelijk den *Engelschen* titel (die staat er misschien tusschen haakjes onder, of die weet Van E. misschien nog uit het hoofd). Pannekoek schreef mij zoojuist weer; hij is werkelijk allergeschiktst. Maar ik kàn dat werk niet doen - het zou me doodziek maken (moreel) als ik dat 2× in de week doen moest. Kan je me Menno's brief over mijn brieven aan jou[1.] niet opsturen? ik ben benieuwd naar zijn reactie daarop en in hoeverre hij het met mij eens is, of vindt dat ik overdrijf. Arthur vindt *Mirliton* uitstekend, en zal je erover schrijven. Maar hij kent jouw werk niet zoo door-en-door als ik, voor hem bestaan de herhalingen, die zoo *verzwakkend* werken ook als zij op zichzelf aardig zijn, niet. Boucher en Van Kampen zwijgen zeer. Mijn Moeder is weer ziek, zou je daar niet heen willen gaan om te informeeren en mij gerust te stellen? Dank. Je

E.

1389. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 1 december 1932*

Bellevue, Donderdag 1 December.

Beste Jan,

Ik ben ziek van dat gedonder. Vanmorgen kwam je brief, dien ik

1. Greshoff had DP's brieven over *Mirliton* (1371 en 1373) aan Ter Braak gestuurd. Deze schreef Greshoff op 28 november 1932: 'Hierbij de brieven van Eddy terug. Ik vind ze een voorbeeld van de beste soort vrienden-critiek, die zich maar denken laat. Ik ben het er in vele opzichten mee eens.'

met het grootste plezier en met lachstuipen gelezen, en Bep voorgelezen, heb. Je hebt in *alles gelijk*, en Schilt is een beste vent. Hij is *niet* karakterloos, hij houdt van me en hij is wat macchiavellistisch aangelegd, en De Lange is een rothond. Ik meen het betoel-betoel: hij is niet karakterloos.

Ik heb gisternacht - dus nog vóór je brief kwam - over alles liggen prakkezeeren, vooral omdat ik 's morgens een erg aardige brief gekregen had van Pannekoek. Ik had P. al afgeschreven; maar nu bedacht ik dat ik het misschien toch niet zóó bête hoefde te maken, en dat ik die fl.1200. noodig had, enz. (Mijn *verstand* zegt me dat ze werkelijk makkelijk genoeg verdiend zijn!) Ik stond uit bed op en schreef Pannekoek den brief die hierbij gaat; vastbesloten om hem vandaag naar de post te brengen en morgen den brief voor de krant te verzenden.

Ik wou daarvoor vandaag naar Parijs en dien brief elders dan hier, aan mijn eigen schrijftafel, schrijven. (Histoire de s'illusionner un peu.) - Vanmorgen, toen ik opstond, was ik nog net zoo vastbesloten. Toen kwam je brief. Ik geef je in alles gelijk, er is geen speld te steken in je redeneering. Maar ik voel opeens weer duidelijk dat ik het niet kàn: welke de graad van bête-heid ook zij, ik zou er mijn heele verdere bestaan mee vergiftigen. Als ik mij een Multatuli voelde, zou ik ook woedend worden en zeggen: en ik verdòm het ook, ik ben voor wat beters bestemd! Maar ik voel mij geen Multatuli en heb dus dat recht niet, en denk aan de fl.1200 - per jaar die ik weggooi als ik het niet doe. Ik denk ook aan dien muur van gewapend beton tusschen literatuur en journalistiek, dien je zoo mooi voor me geteekend heb. Kàn ik die optrekken? kàn ik mij plooien? Dat is de vraag. Dit werk is voor mij *niet* makkelijk, zegt mijn *gevoel*, omdat het me ziek maakt, omdat het voor mijn *stomme gevoel* tòch te veel lijkt op het werk waarin ik mij bevestig. Houd jezelf voor, als je van een vrouw houdt, dat het héél iets anders is en betrekkelijk gemakkelijk om 2× per week met een oude Jodin te keezen, die je daarvoor 1200 gldn. per jaar geeft. Daarvoor onderhoud je dan nog beter de vrouw van wie je houdt... o neen, de vergelijking gaat niet op, maar soit. Het is ondoenlijk, althans voor mij. Ik vraag me af of het heele probleem niet wordt: hoè kan een mensch zich plooien, die zichzelf toch heusch niet te erg au sérieux noemt - die bêteweg reageert op zijn eigen *gevoel*? Jij kan het dan toch maar, houd ik mij voor. Maar ik zei je al: ik bewonder je voor wat je naast dit werk nog allemaal kan en overhoudt. Ik zou het ook ‘te pakken’ krijgen? Niet dan ten

koste van *heel* veel; tenminste, dat zegt stomweg mijn gevoel. Ik redeneer er niet meer tegenop.

Ik doe het niet. Je mag Pannekoek mijn brief opsturen en hem de zaak uitleggen, want hij is werkelijk erg aardig in dit alles geweest. De fout ligt geheel aan mij. De dingen die mij drie dagen geleden rot leken: inspannende artikelen schrijven, nooit meer voor mijn eigen plezier lezen, uit iedere lectuur munt te moeten slaan, alles is mij vandaag heilig geworden (na al dit gedenk) vergeleken bij dat correspondentschap. Ik kàn niet voor imbecil spelen, zonder het te *worden*; ik breng je 10× hulde dat je dat wel kan. Misschien komt dat ook gewoon omdat je jong begonnen bent.

Ik zal nu probeeren om fl.1200 per jaar=fl.100. per maand, te verdienen met andere schrijverij. Gisteren schreef ik het eerste detective-verhaal-stuk af: 14 blzn. ms., ik denk 10 à 12 blzn. *Gr. Nederland*. Dat is dus binnen de limite. Hierna nog één, even lang, over Holmes. Daarna iets anders. Ik ben vandaag begonnen aan een vertaling van Larbaud's *Hautes et Basses Classes en Italie*, dat ik *Serena Bruchi* wil noemen, omdat de ‘hautes classes’ in dit fragment absoluut ontbreken. Het zal een blz. of 35 zijn in een tijdschrift, misschien krijg ik die vertaling ook wel ergens geplaatst. Ik ga morgen naar de Nationale,[1] om op andere ideetjes te komen. Ik stuur je hierbij vast een stukje v/h artikel; de rest morgen of vanavond. Je

Ed.

P.S. - Veel dank voor alle aandacht die je aan deze ‘crisis’ van mij wijdt; het spijt me zelf ook, veel meer dan ik je zeggen kan, dat ik blijkbaar nog zoo artistiekerig ben aangelegd. Het most niet maggen - amen.

1390. *Aan G.H. 's-Gravesande: Parijs, 2 december 1932*

Parijs, 2 December 1932.

Café de l'Univers

Zeer geachte heer s' Gravesande,

Het is een heel drama voor mij, die brievenhistorie. Na mijn mislukte poging om over Clemenceau en Benoit te vertellen, kwam uw brief; daarop kreeg ik weer nieuwen moed en schreef u een berouw-

1. Bibliothèque Nationale te Parijs.

vollen brief dat ik het toch maar doen zou; daarna kwam er een lange brief van Greshoff voor me, om me alles nog eens goed duidelijk te maken, me te kapittelen, enz. Hij had groot gelijk, en ik groot ongelijk; maar het dwaze was dat zijn kapittelbrief al mijn goede voornemens weer deed vervliegen - ik besloot het toch maar nièt te doen. Idioot is zooiets, maar u hebt er geen idee van hoe ik mij in deze historie tusschen allerlei bedenkingen en gevoelens van te moeilijk en toch weer te gemakkelijk, enz. heb voelen slingeren. Het slot was dat ik aan Jan schreef dat ik het toch maar niet deed, en hem mijn brief aan u (dien ik immers had moeten verscheuren) opzond, met begeleidende uitleg. Ik schreef hem zooiets van: 'beste Jan, kijk zelf hoè'n moeite het mij gekost heeft' en dat hij u mijn brief gerust ter kennisname mocht doorzenden, omdat u zoo bizonder aardig in dit alles is geweest - en ik zoo onmogelijk, moet ik erbij zeggen! Toen mijn envelop aan Jan de deur uit was, dacht ik definitief met alles te hebben afgedaan.

Maar mijn vrouw had het drama ook door- en meegemaakt. Het stuitte haar tegen de borst dat ik iets dat toch weer zoo gemakkelijk leek - *blijft* lijken, ook al heb je om zoo te zeggen physiek de moeilijkheid ondervonden! - zou opgeven, zonder het zelfs te hebben geprobeerd. Vanmiddag is zij naar de Bibliothèque Nationale gegaan, maar heeft daar, inplaats van in boeken te studeeren, den 'brief' geschreven dien ik hier insluit. Kortom, zij wil in mijn plaats de poging wagen, en het niet opgeven alvorens te hebben geprobeerd. Zij zegt dat zij het een volgende keer beter kan; en het spreekt vanzelf dat ik haar helpen zal - misschien meer dan mij lief is - als zij een kans maakt. Hoe het zij, wilt u zoo goed zijn om haar proeve te lezen en door te geven aan den heer Schilt?

Ik doe in het gegeven geval niets anders dan u bij haar introduceeren. Een volgend maal zal zij u zelf schrijven, en u kunt u natuurlijk ook tot haar direct wenden, als dit noodig bl*ijkt*.'

Met vriendelijke groeten, steeds gaarne de uwe

EduPerron

Ik spreek vanavond den heer Delmas van *Arts et Métiers Graphiques* en laat hem u de albums sturen. Het is volstrekt niet noodig om er als specialist over te schrijven, zooals ik u reeds zei in den brief die tenslotte naar Jan is gegaan.

Ik schrijf u dit in een café, omdat mijn vrouw wil dat deze brief direct gaat. Zij komt zóó uit de Nationale in dit café, waar zij een af-

spraak met mij had. Ik heb den middag doorgebracht met lunchen aan het fameuze ‘Vrijdagtafeltje’ van Hollandsche journalisten, waar u wel van gehoord hebt, en met informeeren naar andere mogelijkheden van bijverdienste, zoo mogelijk niet precies met de pen...

1391 (272). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 3 december 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1392. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 3 december 1932*

Bellevue, Zaterdag.

Beste Jan,

Procédons par ordre: hierbij de brief van Menno terug; - het antwoord van Esser kan tòch nog te pas komen; - Boucher héèft nu geschreven (stuurde me een *Harnas* op Japansch), Van Kampen *niet*. - Ik heb gisteren weer aan de Vrijdagtafel gegeten, en daar vernomen dat Hans van Loon een broer is van den grooten dikken Van Loon van de krant van Wybrands[1]: een *ploert* van een vent, op wie gezegde Hans heelemaal niet lijkt - physiek, moreel weet ik er tenslotte niets van. Het was nogal gezellig; Voorbeytel is een beste, hoewel ongetwijfeld vrij domme, vent. Toch vind ik den toon aan dit tafeltje bizonder verkwikkelijk, vergeleken met den toon van allerlei ‘artisten’. Ik sprak ditmaal ook Vrede, met wie ik een afspraak maakte voor een bezoek aan het Hollandsche gebouw van de Cité Universitaire. Alles leek voor mij geknipt, aan de bibliotheek daar; ik sprak nl. met Vrede over de uitgaven van het Bat. Genootschap, die ze net gekregen hadden, dus ik maakte natuurlijk echt een ‘goede beurt’; Vrede zelf was heel vriendelijk, ofschoon hij er ziek en moe uitziet (misschien zelf erg geoccupeerd met ‘zorgen’) - maar que veux-tu? tenslotte is er geen geld. Wel werk, maar geen geld. Enfin, ik heb gezegd dat ik beschikbaar was.

's Middags naar de Nationale gegaan, alwaar Bep een brief voor *Het Vaderland* heeft geschreven! Misschien nog veel te goed, ofschoon zij het gevoel had dat het kinderachtig was als een schoolopstel. Kortom, zij wil in ieder geval hebben geprobeerd; ik heb dus een begeleidend briefje aan Pannekoek geschreven, en de boel werd

1. Karel Wijbrands was directeur-hoofdredakteur van *Het nieuws van den dag voor Nederlandsch Indië*.

per avion verstuurd. Het zal wel niks worden, maar het geweten is hierna misschien stil. Als zij het wèl krijgt, tegen iedere verwachting in, ben ik nog niet gelukkig, want dan komt het erop neer dat ik tenslotte tòch mee moet doen!

's Avonds aten we met Delmas en zijn vriendin (een Zwitsersch meisje, eig. van adel: Mlle de Lavala, maar hier in Parijs door Delmas van 'de baan' gered); het was erg geanimeerd en aardig. Hij liet me je brief zien, waarmee hij zeer in zijn schik was; hij zou alleen graag wat adressen van Brusselsche boekhandels van je gekregen hebben - omdat hij een geweldige lijst heeft van die heeren, maar natuurlijk absoluut niet weet waar hij probeeren kan en waar niet.

Over de journalistieke mislukking zijn we het nu goddank eens. - Hierbij de rest van het detective-stuk. Het ding dat ik vertaal is van Walter Savage Landor, de 'prins van het Engelsche proza', een soort Arthur van Schendel uit dien tijd, maar in het scherpzinnige. Arthur zelf valt me anders reusachtig mee; hij is toch wel erg aardig in menig opzicht, een vaderlijke, humoristisch aangelegde man, en voor één ding zou ik hem al alles kwijtschelden: zijn werkelijke waardigheid van leven, zijn afschuw van ambtelijk-literaire flauwekul. Hij sprak mij van een Italiaansche revue van jongeren, waarvoor verhalen uit het Hollandsch zouden moeten worden vertaald, maar 'echt goede', om een 'echt goed figuur' te maken. Hij had daarvoor gekozen: *De Vliegende Hollander* van Hennie (ofschoon hij het niet eens zoo erg goed vindt, en bovendien is het meer een prozagedicht, maar soit); *Larrios* (ofschoon het te lang was) en iets van Helman (keuze aan Helman zelf overgelaten). Meer kon hij niet vinden. Ik wees hem op *De Pen op Papier* van Pom; op iets van mijzelf kon ik hem niet wijzen! Maar het is toch wel grappig, dit onbegrip van Arthur. *Larrios* is voor hem natuurlijk goed, *alleen* omdat het 'romantisch' is, en *ondanks* de stijl. En ik heb niet de minste fidutie in die 'veel knappere' Italiaantjes, die hij protegeert, ofschoon ik het idee van een uitwisseling met Italië op zichzelf heel aardig vind. We zouden misschien een nummer van *Forum* aan die heeren kunnen wijden, als Menno en Maurice daarmee accoord gaan. Volgens Arthur zou *jij* de inleiding schrijven voor de jonge Hollanders. Ik zou daar iets van maken, van dat idee.

Het stuk van Landor is geen mystificatie, maar ik vertaal naar Larbaud, omdat de Engelsche tekst onvindbaar is (verspreid in een heel zeldzaam tijdschrift). Ik vertaal het met plezier, over een paar dagen is het wel af en zend ik het je, om Coenen aan te bieden of een an-

der(?) - Vanavond komt mevr. Buckland Wright bij ons op de boterham, daarna gaan we samen misschien naar een lezing van Léon Daudet. Nu, later meer. Veel hartelijks van ons twee - je

Ed.

P.S. - We kregen van Menno voor Sinterklaas de *Letters of D.H. Lawrence* cadeau, een razend duur boek! Die Menno is toch werkelijk, met jou, onze goede genius in dezen tijd!

1393. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 3 december 1932*

B.J.

Er ontbreekt een blz. in wat ik je zond. Hier is hij. Op blz. 1 moet je zetten (onderaan):

met volstrekt eigen middelen - inpl.v. volstrekt met eigen m. Op blz. schrappen in het midden: ‘zooals dat heet’ - na ‘om hun “plot” goed in elkaar te zetten’.

Dank. Ik smeer hem. -

Ga naar Daudet.

E.

1394. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 4 december 1932*

Beste Jan,

Hierbij, overgetypt, een nogal amusant ingezonden stuk van Hendrik de Vries.[1.] Ik schreef de laatste regels - die hij voor mij opengelaten had. Komt wschl. in Panopt. van Januari.

Wil je, als mijn stuk over het detective-verhaal nu compleet bij je ligt (in 3 fragmenten verstuurd) en als je die 2 verbeteringen hebt aangebracht, in de ééne voetnoot nog invullen: *Narrowing Circle* (door Headon Hill staat er al)? Dank. Dan kan het ding weg. Hoe gauwer Coenen het plaatst, hoe liever het mij is natuurlijk.

We vingen bot bij Léon Daudet; alles tjokvol. Maar 20 Dec. houdt hij de lezing nogmaals.

1. Hendrik de Vries, ‘Nagekomen opdrachten, te plakken in het nieuwste werk van Du Perron’ en E. du Perron, ‘Perron spreekt’. In *Forum* 2 (1933) 1 (januari), p. 74-75. Beide stukken waren pastiches op 17e eeuwse poëzie en hadden betrekking op *Uren met Dirk Coster*.

Ik hoop dat je Malraux nog behoorlijk krijgt te spreken. Aan hèm zal het niet liggen, denk ik, als het niet gebeurt.

Tot nader. Je

E.

Zondag.

1395. *Aan A.A.M. Stols: Bellevue, 5 december 1932*

Bellevue, Maandag.

Beste Sander,

Sedert ik uit Brussel het geld verzond aan Boosten en Stols en jou schreef, mocht ik geen enkel bericht van je ontvangen. In dien tusschentijd schreef ik het stuk over je Poe en zond het aan Kramers.

Vandaag, eindelijk, krijg ik bericht van Van Kampen. Uit dien brief blijkt mij - neen, ik zal de passage voor je overschrijven:

'Ik zou graag uw omgewerkte *Nutteloos Verzet* in het najaar van 1933 willen uitgeven, doch heb alleen eenig moreel bezwaar, omdat Stols, naar hij mij zei, van de eerste druk nog een flinke voorraad heeft (die wel door U betaald is, maar welk geld hij door een noodlottige postgeschiedenis nooit gekregen heeft), zoodat wij hem dus in de onmogelijkheid brengen ze nog te gelde te maken. Mocht u evenwel erop staan,' enz.

Nu wou ik je vragen hoe je dit optreden van je qualificeert? *Ik* vind het een zéér onaangename manier! Als je iets over deze geschiedenis hebt voor te stellen, had je dat toch aan *mij* kunnnen doen. Als *dit* de manier is waarop je mijn belangen bij Van Kampen wou voorstaan, dan had je je er beter totaal buiten kunnen houden.

En nu, kort en goed, wat wil je? Als jijzelf *N. Verzet* had uitgegeven, wat je me eerst beloofd had, dan zou die oude oplage toch ook niet gegaan zijn; bovendien, heb je nu wel genoeg tijd gehad om er iets van te verkoopen, gesteld dat jou dat mogelijk was geweest. Van Kampen wil het probeeren, en jij - die mijn belangen zou behartigen - zwamt met hem over onverkochte groote voorraad, over je geld dat je niet gekregen hebt, enz. terwijl je mij gewoonweg geen antwoord meer geeft. Ik wou nu verdomd graag van je weten wat ik hiervan denken moet.

Groeten.

E.

Wel te verstaan herhaal ik je mijn verzoek om de oude oplaag in Januari te vernietigen. Ik heb er niets tegen dat *N. Verzet* in het najaar '33 uitkomt, inpl. van daarvoor, maar de oude editie bevalt mij ook om literaire redenen niet meer. En het feit dat jij je met Van Kampen in verbinding stelt achter mij om, terwijl ik je bovendien gevraagd had mij de zaak zelf te laten behandelen, terwijl je *mij* bovendien gewoon niet antwoordt, is nu juist precies niet de methode om mij tot andere gedachten te brengen. Ik heb mij van mijn kant tegen jou altijd behoorlijk en vriendschappelijk gedragen; des te onaangenamer ben ik getroffen door deze kleine, en bovendien poovere, manoeuvre.

1396. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 5 december 1932*

Bellevue, Maandag.

Beste Jan,

Ingesloten de brief van Van Kampen, die eindelijk kwam. Wat zeg je van Sander's optreden? Het mispunt antwoordt *mij* niets meer, om beter te kunnen smoezelen achter mijn rug om. Ik heb hem vanmorgen geschreven hoe ik dit vond.

Nog iets: kan je me uit het detective-stuk de bl.zij terugsturen, (4, 5, 6?) waarin staat (ergens in het midden) dat *The Mystery of Marie Rogêt* zoo goed is en zoo'n zuiver voorbeeld van ‘fair play’. Ik moet daar absoluut een zinnetje aan toevoegen, of wel twee. Ik ben erg vervelend, maar que veux-tu? Ik had dit stuk nog véél beter willen maken, maar voel me gejaagd, en steeds of ik den *tijd* niet heb!

Henny stuurde me Anthonie's reactie op zijn stuk.[1] Vraag het hem eens. Het is prachtig. Hij is pisnijdig en weet niet hoe ernstig en volwassen zich voor te doen, zonder één oogenblik te beseffen wat een onvolwassen boerelulligheid zijn ‘ernstig’ napraten van die volwassenen juist is. Maar de olifantshuid is toch wel beschadigd, dit keer.

Nu, ik ga Poe serieus overlezen (de 3 Dupin-verhalen) om precies te weten waar ik aan toe ben. Dan de heele Holmes voor artikel II!

Hartelijke hand, je

E.

1. Brief van Donkersloot n.a.v. Marsmans kritiek op *De schichtige Pegasus* in *NRC* van 24 november 1932 (av.), d.d. 26 november 1932, bewaard in de KB te Den Haag.

1397. *Aan S. Vestdijk: Bellevue, 5 december 1932*

Bellevue, Maandag.

Beste Simon,

Het is lang geleden dat ik je het laatste schreef - of liever, jij mij. Sindsdien ben ik zelfs nog in Brussel geweest, waar ik iedereen ziek en in bed vond, mijn moeder en Simone, ieder afzonderlijk. Simone heeft mijn moeder zoo goed geholpen met verhuizen en is door haar hevig in de spullen gezet - allerlei dingen van Gistoux staan nu bij haar. Maar zij is natuurlijk onbevredigd en alleen, en tegenover mij nòg meer uit haar doen. Zoo gaat het natuurlijk altijd; zij *blijft* van mij verwachten dat ik, op de een of andere manier althans, tot haar 'terugkeer'; de laatste ontmoeting was erg pijnlijk, met verwijten dat ik haar als 'une loque' behandelde, als 'la plus sâle des femmes', enz., en één gesnik en gehuil. We hebben weer eens besloten elkaar maar niet meer te zien; maar hoe het dan moet gaan met de opvoeding van Gille begrijp ik niet goed meer.

Hier is het, materieel gesproken, ook verre van rooskleurig. - Wij komen duidelijk te kort (om althans 'behoorlijk' rond te komen) en wat ik dacht met artikelen te kunnen bijverdienen is een beetje een illuzie. Ik had bijna het correspondentschap voor Parijs gekregen van *Het Vaderland*, maar het lukte me gewoonweg niet, ik kòn die leuterpraat niet op papier krijgen! *Treurig*, als je zoo'n 'artistieke' hindernis bij jezelf constateeren moet. Ik vertaal nu een verhaal, en kreeg ook een paar artikelen de deur uit, maar het kost me alles veel tijd en wat je ervoor 'maakt', blijft miniem. Ik weet werkelijk niet wat er gebeuren moet, als de geldnood ernstig wordt: De meubels van Gistoux zijn nu alle verkocht, en mijn moeder wil probeeren Gistoux zelf nog eens te verkoopen op publieke vendutie, maar ditmaal in Brussel (niet in Wavre.) Als het kan, nog vóór volgend jaar.

Deze kant wil ik bestemmen voor andere dingen. Hoe gaat het je nu? Ben je door de depressie heen? Menno schreef me[1.] dat je van alles en nog wat had ingestuurd, o.a. een essay over Valéry.[2.] Ik ben erg benieuwd naar dat alles. Ik stuur je gelijk hiermee een nummer van *De Gemeenschap*, dat je naar Menno terug moet sturen; het is van hem, maar er staat een stuk in over jou door dien papen-voorvechter

1. *Bw TB-DP* 1, p. 372.
2. 'Valéry en het duistere vers'. In: *Forum* 2 (1933) 11 (november), p. 761-779.

Anton van Duinkerken,[3] daarom stuur ik het eerst naar jou. *Forum* heeft je toch ook wel serieus besmet, zooals je uit dit stuk gewaar wordt. En Hendrik de Vries zond rijmen in op *Uren met Dirk Coster*, waarin wij allemaal, ook Coster, worden verneukt, maar op rijm, en zeer 'boeiend om te lezen'. Ook daarin kom je voor, in een regel die luidt:

'Banblikseme als Ter Braak, en dichte als Vestdijk'

en je naam rijmt op 'pest-lijk', maar dat slaat meer op mij. Ik heb een paar rijmende regels aan het geheel toegevoegd (speciaal door De Vries voor mij opengelaten); en in Januari kan je de heeleboel genieten in *Forum*. In ieder geval zijn de *Uren* niet onopgemerkt voorbijgegaan! Ze komen nu uit, betaald door het 'concern' van Menno, maar geadministreerd door Van Kampen.

Boucher is een erge beginneling, met erg weinig geld. Veel goede wil, maar voorloopig gebeurt daar niets. Hij neemt Greshoff's volledige verzen - voor andere poëzie zal hij dus wel eenige jaren bedenktijd vragen.

Ik heb te veel, en niets meer, te vertellen. Schrijf me vooral hoe 't met je gaat. Kom je niet eens hierheen?

Hartelijke groeten, ook van Bep;
je E.

1398. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 6 december 1932*

Bellevue, Dinsdag.

Beste Jan,

Ik zal vanmiddag nog op zoek gaan naar effigies van Florelle, alias Odette Rousseau, aangezien die dame van de planken je zoo behaagt.

Hierbij de vertaling van *Hautes et Basses Classes en Italie*, met een kort inleidend woord, direct onder den titel af te drukken in kleinere letter, bij publicatie in tijdschriftvorm.

Wil je Coenen vragen of hij het verhaal wil voor *Groot-Nederland*. Het zal niet meer beslaan, dunkt mij, dan 25 blzn. Mocht hij het niet willen, weet je dan een ander adres? Ik wil het ook wel als boekje direct uitgeven (bv. bij Boucher?) als ik er geld voor krijg, maar als het mes aan twee kanten snijdt, is mij dat wel zoo lief.

3. In *De gemeenschap* 8 (1932) 10/11 (okt/nov) besprak Anton van Duinkerken Vestdijks bundel *Verzen* onder de titel 'Triomf der puberteit'.

Geef je nu maar geen moeite meer voor het dctective-verhaal - ik bedoel voor die eene bladzij; ik zal wel onthouden wat ik erbij te voegen heb en de verandering op de proeven aanbrengen. Dank voor de snelle doorzending.

Die kiekjes van je zijn werkelijk heel zielig. En daarbij nog zoo koket!

Bep heeft haar eerste proeve van Parijsche briefstijl met een vriendelijk woord van Schilt, en een alleraardigst begeleidend schrijven van Pannekoek aan mij, als 'onvoldoende' teruggekregen. Maar ze verwachten méér van haar! Arme Bep, ze weet nog niet of ze het nog eens probeeren zal - en of ze het wel kàn en zoo meer. Dat correspondentschap is wel een probleem geworden in dit huis!

Marcel Pieters is een erg geschikt iemand - hij sprak altijd Vlaamsch met je zoontjes. Hij was er vóór François; de man wiens aangezicht door mij gemaltraiteerd werd, heette Omer Sterckx! Die Marcel was een heele bescheiden stille jongen, en is van ons weggegaan omdat hij de auto van mijn moeder stukreed toen het ding zoo vol met nonnen zat; alles bij elkaar dus werkelijk wel een sympathieke figuur. Jammer dat je hem niet aanbevolen hebt aan den generaal; wie weet of hij niet tot even antimilitarische prouesses in staat geweest zou zijn als tot anticlericale. En ik verzeker je; sans avoir l'air d'y toucher![*]

'Mary' B.W.[1.] was inderdaad zeer gezellig en spraakzaam. Maar en Bep en ik vinden 'John' toch aardiger. Wij gaan a.s. Vrijdag bij hen theedrinken.

Naar Luxemburg schrijf ik je maar niet, tenzij je er lang blijft. Ik vind dat je daar ook maar eens *uit* je correspondentie moet zijn, al ben je geen wealthy man met een hond thuis, die van je verbrande paarden eten kan. (Als je ooit die plaat[2.] wegdoet, geef het mij dan!)

* Het is zoo mooi als je bedenkt dat de man een uitstekend chauffeur was, die verder nooit ongelukken had. Ik ben er niet zeker van dat hij de zegen niet heeft afgesmeekt van de révérende mère van Sart-Risbart, wier heele gezicht was opengehaald. De waardige vrouw heeft zich met volmaakte christelijke berusting in het avontuur gedragen, maar moest wegens zenuwen toch 3 maanden worden geremplaceerd.

1. De echtgenote van John Buckland Wright.
2. Niet geïdentificeerd.

Tot later. Veel liefs, ook voor Aty en verder gezin, van ons allebei, en een hand van je

E.

Je kunt Van Kampen zeggen dat Hennie bij Querido is geslaagd. Die V.K. lijkt me een beste kerel; de toon van zijn brief aan jou vind ik nog aardiger dan die aan mij. Hij heeft ook niet die Amerikaansche één-phrase-stijl van Zijlstra. - Sander kan nu voor mijn part de pip krijgen.

1399. *Aan H. Marsman: Bellevue, 6 december 1932*

Bellevue, Dinsdag.

Beste Henny,

Ik begrijp niet veel van je werkzaamheden: het is net of je nu èn met Mr. Flieringa gaat samenwerken èn die practijk alleen voortzet; of vervalt dit laatste als het andere begint?

Ik kan me Menno's kwaadheid op v.d.M.[1] (dien hij niet persoonlijk kent) *levendig* voorstellen. Ik ken v.d.M. nu en weet dus hoe aardig hij als mensch is, maar zijn kritisch toontje is door-en-door die van een zelfvoldaan, bedachtzaam, weldenkend, en au fond zeer oppervlakkig redeneerend en aarts-verstopt, labbekakkig Hollander. Ik las zijn antwoord aan je, dat Menno me doorzond: het was fraai. Dat iemand daarop zegt: barst, is niet meer dan natuurlijk.

Je reactie op mijn laatste panopticum[*2] is typisch. Ik voor mij geloof dat het een van mijn beste is - juist omdat het nu weer eens niet 'ex cathedra' ging, maar een 'mise-au-point' werd voor me zelf. En bedachtzame menschen als v.d.M. kunnen dat voor hun displezier lezen. Of ik moet een groot stuk schrijven voor den meneer van de Ware Kunst, om hem aan zijn ingeslapen verstandje te brengen dat een ding als *Uren met Coster* óók uit *drang* geschreven kan zijn, zonder een zekeren heer Coster te willen 'overtuigen', puur 'in het absolute', en zoo meer? Ik *walg* soms van die infame Hollandsche mentaliteit, waar een zoo sympathiek bourgogne drinker als v.d.M. dus ook al

1. Ter Braak had vergeefs een beroep op J.E. van der Meulen gedaan om de uitgave van *Uren met Dirk Coster* te helpen financieren.

* Voor dat onbegrijpen dat op sommige punten nog altijd tusschen ons heerscht (maar meer van jou voor mij dan andersom, geloof ik).

2. Zie 1302 n 4.

aan laboureert. En heusch niet om de fl 25. of fl. 50.- die nu wegbleven, en die we wel uit een andere hoek zullen loskrijgen. Ik ga werkelijk van mijn *Coster* houden, omdat ik merk wèlke mentaliteit er 'afwijzend' tegenover staat. De *philister-wijsheid.*

Je 'confessie'[3.] vond ik ook bizonder aardig; ik las het nu al zeker 10 dagen geleden en stuurde het met 'absoluut vóór' terug. Komt dus in Januari. Je moest die andere 'confessies' ook aan *Forum* geven; waar zouden ze beter op hun plaats zijn?

Wat je zegt over *Het Verboden Rijk* ben ik zoowat woord voor woord met je eens. Je moest er maar een stuk over schrijven - voor ons bijv. - Ik besprak gisteren *Mária Lécina*,[4.] - Nog een paar stukken en ik voel me weer verantwoord om wat anders te doen. Ik vertaalde (voor *Gr. Nederland* misschien?) een novelle in brieven van Walter Savage Landor; maar vertalen doe ik even conscientieus als artikelen schrijven, dus als het niet echt goed wordt betaald, loont het evenmin. Iets anders is, dat Bep gesolliciteerd heeft bij *Het Vaderland*, wat hièrop zou neerkomen dat we die rotbrieven samen schrijven - zooals nu al gebeurd is: over den prix Goncourt! (Spreek hier liever met niemand over, het is eigenlijk zoo walgelijk.) We hopen allebei au fond dat we het lekker toch niet krijgen; maar ik begin te vreezen dat er kans is van wèl. De andere candidaten schijnen nòg beroerder te zijn! of misschien vinden ze het daar bij de krant toch wel 'chic' om ons te hebben. Het is iets reusachtig moeilijks, omdat we met z'n beiden nog niet weten wèlk mengsel van volslagen idiotie en gewichtigdoenerij het juiste is: we overdrijven gemakkelijk naar den kant van de idiotie, wat ook weer niet goed is. Een acteur (vooral een debutant) moet dan toch ook nog overtuigd zijn, als hij voor idioot speelt.

Kom maar gauw eens in Parijs, als je toch 'Germaine' (Krull?)[5.] moet spreken. Als je alleen bent, kan je hier logeeren; met Rien samen zou het moeilijk gaan, omdat één zich al zoo behelpen moet. Maar er zijn goedkoope hotels, zoowel hier als in Parijs, en lang zal je tòch wel niet blijven.

Nu, laat hooren wat je doet; ik zou je ook graag terugzien.

Hartelijke groeten, ook van Bep en aan Rina; je

E.

3. 'Naamloos en ongekend'. Zie 1159 n 3.
4. 'Een Hollander dicht een spaanse ballade'. In *Forum* 2 (1933) 4 (april), p. 308-324 (*Vw* 2, p. 556-563).
5. I.v.m. de roman die Marsman over haar wilde schrijven.

1400. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 7 december 1932*

Bellevue, Woensdag.

Beste Jan,

Dank voor nieuwe zendingen. Dat stuk van je over Baudelaire-en-mama[1] is toch maar *kranig* afgedraaid, en al staat er niets nieuws in, er staat toch ook niets wat voor onszelf onwaar is! Dat is al een heel ding. Maar ik veronderstel dat zooiets als dit dan ook een groote moreele uitspatting beteekent op journalistiek gebied. - De portretten van Florelle heb ik nog niet, ofschoon ik in eenige winkels probeerde; Donderdag a.s. zoek ik nogmaals. Bep wil in principe best iets voor *Gr.Nederland* schrijven; alleen: ze heeft niets. Boekbesprekingen doet ze nu in de *N.R.C.*, verder nog een kroniek voor Coenen (zou zij daarop voorschot kunnen krijgen, vraagt ze, in Januari, met het oog op loopende en dreigende rekeningen?) en groote essays kan ze niet meer schrijven, ook al omdat de tijd ontbreekt. - Een van de leukste dingen die ik verder hoorde, is je vraag waar en wanneer die *Drie Sonnetten*[2] verschijnen. Het antwoord is nl.: wanneer de redacteur voor poëzie van *Gr.Nederland* dat zal hebben verordonneerd, want hèm werden die vaerzen aangeboden. - Je hebt 10× gelijk wat Menno betreft (die kwestie van 'hart'). Het rijmpje[3] zelf vond ik nogal flauw - op het 'zwarte-pietschap' na van Helman. Nu, Jan, geniet het leven in Luxemburg. Veel hartelijks van ons bei - je

E.

Met Sander schijn ik mij te hebben vergist - Hierover later meer.

1401. *Aan G.H. 's-Gravesande: Bellevue, 7 december 1932*

Zeer geachte heer 's Gravesande,

Mijn vrouw gaat een nieuwe poging wagen. De groote moeilijkheid voor ons is natuurlijk om den *juisten* toon te treffen. We maken er nu een huiselijke weddenschap van: 'l'aura, l'aura pas'. Dat correspondentschap is wel een veelkantig probleem voor ons geworden!

Ik veronderstel dat Delmas u nu de twee photo-albums zond, of

1. 'Baudelaire en mevr. Aupick'. In *Het vaderland* van 4 december 1932 (ocht.)
2. Zie 1340 n 1. Vanaf 1933 was Greshoff redakteur voor poëzie van *GN*.
3. Onbekend om welk rijmpje het gaat.

althans *Paris de nuit*, het laatste en mooiste. (Ik gaf hem nu 2 maal uw adres.) Als ik u nuttig kan zijn met het opsporen van, of inlichtingen over, bibliophieluitgaven, natuurlijk graag. Ik vind dat u, en ook de heer Schilt, zich wel erg vriendelijk betoond hebben in deze heele historie, en ik heb wroeging over uw haastige reis, voor dien brief per vliegtuig, heelemaal uit Kijkduin!

Als u nog eens in Parijs komt, moet u mij waarschuwen. U moet ons dan ook hier eens komen opzoeken, en allicht kan ik u van dienst zijn in het een of ander.

Met vriendelijke groeten, uw

EduPerron

Bellevue, Woensdag.

1402. *Aan A.A.M. Stols: Bellevue, 7 december 1932*

Bellevue, Woensdagavond.

Beste Sander,

Gelijk met je brief kwam er een schrijven van Van Kampen - waarvan je een doorslag gekregen hebt. Ik vind het prettig dat de historie is opgeklaard en dat ik mij onnoodig heb nijdig gemaakt. Het spijt me dat ik zoo snel op den 'schijn' reageerde, en zelfs die 'schijn' zou niet bestaan hebben, als je mij op de hoogte gehouden had van je démarches. Hoe het zij, ik vind het onaangenaam dat het gebeurd is; en tant mieux als ik ongelijk heb!

Ik had je anders gevraagd om de zaak aan mij over te laten, en te wachten tot Van K. mij zelf geschreven had. Er zijn bovendien in je redeneering eenige vergissingen: je lijft bv. rustig *Een Voorbereiding* in bij de uitgaven die jij bekostigde, terwijl *ik* dat toch zeker deed; tot de bandjes toe bij de firma Brandt, en het nieuwe omslag, dat ik nu pas heb afbetaald. Verder spreek je van redelijkerwijs de oplage van *N. Verzet* laten terugkoopen door Van K. of zelfs door mij - maar tenzij je aanneemt dat ik die verloren geraakte fl.300 zelf verdonkeremaand heb,[1] ontgaat de redelijkheid hiervan mij ten eenenmale. Zoodra ik wist dat er een *kans* was dat Herbert het kon hebben gedaan, heb ik geheel uit eigen beweging je voorgesteld om de schade met je te deelen; dat wordt dus de helft van fl.300.- is fl.150, voor ieder. Maar ik vermeen dat dit nogal vriendschappelijk van mij

1. Zie voor het nu volgende 439, 442 n 1, 445 e.v.

was, want *bewezen* tegen Herbert is er niets, en het totale wegraken van den brief *op je kantoor* blijft een vreemdsoortig argument voor de redelijkheid van schadevergoeding voor jou alleen.

Maar laten we hierover niet harrewarren en zoo mogelijk den ouden toon hervatten. Ik stel je voor, dat op 1 Januari bij jou *alle* oranje boekjes vernietigd zijn, dus ook *N. Verzet*; daarvoor doe ik afstand van *alles* wat je mij voor deze boekjes over 1932 verschuldigd bent. Op je eigen lijstje van in Januari onder ons 'af te rekenen' dingen staat: '1. *Winst* van Pouchkine; 2. Drukkosten per verkocht ex. van Poging tot Afstand, Bij Gebr. aan Ernst, Een Voorbereiding; 3 opnieuw honorarium van *al* de boekjes die in 1932 verkocht zijn; 4. de boeken door jou (dat ben ik dus) bij mij gekocht'.

Beste Sander, je kunt mij moeilijk verwijten dat ik je niet 'vergolden' heb wat ik kon. Daarom, laat ons het zóó stellen: ik doe afstand van mijn honorarium voor *alle* boekjes, behalve *Een Voorbereiding*. Dus, behalve de complete opbrengst van alle oranje boekjes, hoef je voor mij nooit meer af te rekenen op mijn 'Standpunten en Getuigenissen'. Ik wil ook *Tegenonderzoek* hierbij rekenen; op alle 3 dln. Cahiers van een Lezer vervalt dus het honorarium.

Kortom, je verdelgt *alle* 3 oranje boekjes, en hebt voortaan (dus ook in Januari) alleen met mij te verrekenen:

1. Drukkosten en zooveel percent van *Een Voorbereiding*.
2. Winst van Pouchkine.

Daartegenover staat dan wat ik je aan boeken schuldig ben: 391 belg.frs. in December vorig jaar, + wat erbij gekomen is.

Ga je hiermee accoord? Ik zal je voorstel betreffende die nieuwe uitgaven van mij, aan Van Kampen overbrengen. Misschien doet hij het wel; zooniet nu, dan later. Maar het blijft natuurlijk meer een zaak tusschen hem en jou. *Een Voorbereiding* zou hij dus zóó (zonder betaling) kunnen overnemen, gesteld datjij ervan af wou; maar dit lijkt mij onjuist, zoolang je de rest nog hebt.

Ik hoop dat je den nieuwen druk van *N. Verzet* voor Van K. te doen krijgt, voor jou en - in 'aesthetischen' zin - ook voor mij. Een volgende keer zullen onze brieven wel weer hartelijker zijn. Antwoord me vast op deze; en nogmaals, het spijt me dat deze onnoodige complicatie heeft plaats gehad.

Met beste groeten, je

E.

Zou je Boosten & Stols willen vragen mij een ontvangbewijsje te

geven voor die fl.46.; en mij nog willen antwoorden wat je voelt of niet voelt voor die *Réflexions* voor Fr. Paulhan.

P.S. Ik schrijf gelijk hiermee aan Van Kampen; hij schijnt ongerust alsof *hij* de schuld was van het misverstand. Terwijl als jij mij geschreven had, wat *ik* redelijkerwijs verwachten mocht, de heele historie zich niet zoo had voorgedaan!

1403 (274). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 8 december 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1404. *Prentbriefkaart*[1.] *aan J. Greshoff: Parijs, 9 december 1932*

Parijs, Vrijdag.

Beste Jan,

Hierbij de gevraagde, die je zonder hemmetje in Luxemburg komt opzoeken. *Forum* kwam ten laatste; zag je het nog. Ik vind het een gevarieerd maar *zwak* nummer, al die opgeruimde, ik bedoel: in dit nr. gespuide, zwakke poëzie[2.] is eig. afschuwelijk. Die Louis van Loo is zoo bij elkaar gedrukt toch een èrg dunne bestelling, niet? Tot nader. Je

E.

1405 (276 en 277). *Briefkaart en brief aan M. ter Braak: Bellevue, 9 en 10 december 1932*

[ga naar deze briefkaart in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1406 (278). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 11 december 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1407. *Prentbriefkaart*[1.] *aan J. Greshoff: Parijs, 11 december 1932*

B.J. - Nog een snoeperig liedje, maar ik hoop dat de juffrouw je nog

1. Foto van Florelle (Odette Rousseau) met blote schouders.
2. Het decembernummer van *Forum* 1 (1932) bevatte naast poëzie van Louis van Loo, tevens gedichten van Greshoff, Ernest Michel en R. van Aart (R. van Lier).

1. Als 1404, met een stukje muziek en tekst van één van Florelle's liedjes.

altijd méér bevalt. Het zal mijn schuld niet zijn als ze je niet in Brussel vervolgt; misschien ligt ze al op je te wachten daar, bij aankomst. Bep heeft haar in een afschuwelijke koû opgespoord, maar ze was alleen met de liedjes erbij te krijgen. Ik zal zien haar nog zonder liedjes voor je te bemachtigen, maar de liedjes *zijn* lief... Nu, tot nader, amuseer je!

E.

1408. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 13 december 1932*

Bellevue, Dinsdag.

Beste Jan,

Twee Florellen gingen Kuttewaarts; zijn ze in behouden haven geloopen? De zaak Sander is opgeklaard: tactloos, als altijd, maar niet zóó kwaad. We hebben alles alweer geschikt. Hierbij de brieven van Van K.

Je moet absoluut Céline lezen. - Ik schreef met Bep samen over de prijzen, voor *Het Vaderland*.[1.] Beslissing wordt afgewacht. (Denk wel: officieel is het Bep alleen!)

Dank voor gezonden kranten, knipsels, enz. en voor doorzending van *Serena*. Moge Coenen behagen scheppen in het teedere wicht en gevoelig blijken voor de charmante 'half-tonen' waarin de novelle geschreven is. - Ik schreef voor *Forum* nog over *Mária Lécina*. Over mijn stuk over Donker zeg je niets; blijkbaar viel het je dus tegen.

Van der Meulen viel *mij* erg tegen: door Henny gevraagd om ook wat voor de *Uren* te schokken, schreef hij een aartslullig, Hollandsch briefje terug, boordevol van philisterwijsheid. Mijn maag is er nog wat van streek van. Overigens een beste vent toch.

Wat er van Gille terecht moet komen, weet ik ook niet. Misschien krijg ik later nog vat op hem; misschien wordt hij een mispunt van het eerste water. Je m'en lave les mains - voorloopig althans: men kan niet iedereen met één kind tevreden stellen.

Bij voorbaat dank voor de 'wealthy man'.[2.] Neem in ieder geval mee, als je hier komt, al was het maar om het Bep ééns te laten hooren. Onze gramofoon is totaal verpest door het verhuizen.

Wij hebben met de Buckland Wrights laatst thee gedronken, en

1. 'De bekroning van Céline'. In *Het vaderland* van 13 december 1932 (av.). (Ondertekend door E.d.R.).
2. Grammofoonplaat, die DP aan Gr. had gevraagd.

het was zóó gezellig, dat we er zijn blijven eten en daarna samen naar de bioscoop zijn gegaan: *Achttien meisjes in een boot* of zooiets[3]: een onmogelijk ding, wschl. in elkaar gezet door de gymnastiekonderwijzeres van *Mädchen in Uniform*, ik bedoel: van het pensionaat uit die film - drastisch Germaansch, Nacktkulturachtig, sportief en lesbisch door elkaar, en 'rehaussé' door een alleraandoenlijkst abortusmotief. Totaal 'geschift', zou jij zeggen, maar zeer instructief voor de mentaliteit van heden. John is inderdaad een puike kerel, en Mary is ook heel geschikt; vindt zichzelf zoo aardig en *is* het daarom ook - que veux tu? die soort illuzies kan erg goed helpen.

Ik *houd* niet van plankenwijven, dus ook niet van Florelle. Sex-appeal heeft ze voor geen cent voor me, en de natuurlijkheid bij een actrice is natuurlijk nòg een pose. Als je met haar sprak, zou ze daverend bête blijken te zijn. Maar laat je je illuzies niet ontnemen, en denk maar dat ze snoezig lief en eenvoudig is; *ik* houd in dat opzicht meer van Aty.

Voilà; hartelijke groeten onder ons allen; steeds je

E.

Ik ben tot walgens toe ontroerd door Gide's communistisch gedaas in de *N.R.F.* van October,[4] dat ik gisteren pas las. Léés dat; en ook de serie 'revendications', ofwel: 'wat denk ik van de komende wereld?' in de *N.R.F.* van December.[5]

(Dit is mijn laatste stukje papier! ik moet nieuw koopen.)

1409. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 14 december 1932*

Bellevue, Woensdag.

Beste Jan,

Wil je er *vooral* om denken dat het artikel over Willink nu niet nog eens wordt uitgesteld? Ik kan werkelijk niet dat figuur tegenover hem slaan - al zou je het zoo beroerd maken als een stukje voor *Het Vaderland*, maak het nu alsjeblieft binnen een paar dagen klaar.

3. *Acht Mädels im Boot* van Erich Waschneck.
4. *NRF* van oktober 1932 bevatte het slot van Gide's 'Pages de journal' (januari-juni 1932) waarin hij zijn overgang tot het communisme beschreef.
5. In het 'Cahier de revendications' (in *NRF* 20 (1932) 231 (december), p. 801-845) gaven een aantal jongeren hun mening over maatschappelijke problemen.

Het is nu *meer dan een jaar* dat we Willink met herhaalde beloften over dat artikel door jou aan het lijntje houden! Kan je het dus absoluut niet, om welke reden dan ook, stuur *mij* dan al de photo's, dan zal ik het probeeren te schrijven, met hulp bv. van Van Uytvanck. Het is vandaag al de 14e! uiterlijk de 18e moet het bij Bouws zijn.

Verder wou ik je vragen om even naar mijn moeder te gaan. Ik maak me erg ongerust. Vera schreef een briefkaart, maar verder hoorde ik weer niets, en van Mayer, die Freddy Batten bij zich op bezoek had, kreeg ik opeens te hooren dat zij 'er weer ernstig voor stond'. Het kan geklets van Batten zijn, maar het kan ook zijn dat men mij iets verzwijgt om nu eens te bewijzen dat men mij *niet* voor niets terugroept! Met nieuwjaar kom ik wschl. voor 2 of 3 dagen in Brussel: den 31en van hier, den 2en of 3en van Br. weer weg. (Maar daar moeten ook nog duiten voor zijn.)

Zou je zoo goed willen zijn om even die visite af te steken en mij je persoonlijke indrukken te geven? Veel dank bij voorbaat en vergeef me dat ik je zulke vervelende briefjes schrijf. Spoedig beter.

Hart. groeten van je

E.

1410 (280). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 15 december 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1411. *Briefkaart aan H. Mayer: Bellevue, 15 december 1932*

Bellevue, Donderdag.

Beste Henri,

De jonge heer Batten schijnt beter ingelicht te zijn dan ik, want voor zoover ik weet is mijn moeder wel weer sukkelende, maar zoo ernstig is het, geloof ik, niet. Maar de jonge heer Batten is dikwijls *heel* erg welingelicht.

Virginia Woolf[1] zal ik maar niet koopen; het geld *is* er niet. Alléén Multatuli, die goede uitgave, en verder wat we bespreken kunnen (om de inkoop-kosten weer goed te maken!) Dus ook allerminst een boek van fl. 17.50 over erotica, of wat dan ook. - Wel graag dat brochuretje van 1 shilling van D.H.L.[2]

1. Mogelijk gaat het om *The Waves* (London 1931).
2. Wschl. D.H. Lawrence, *Sex, Literature and Censorship*, herdrukt in de gelijknamige bundel essays die in 1955 te Londen verscheen.

Het Vale Paard is onontbeerlijk voor een artikel; daarom dat ook graag.

Met beste groeten, steeds je

E.

1412. *Aan A.A.M. Stols: Bellevue, 15 december 1932*

Bellevue, Donderdag.

Beste Sander,

Dank voor je brief. Ik ga met alles accoord.

Er hoeven voor *mij* geen exx. van de oranje-boekjes te worden behouden. Wil jij er voor jezelf een stuk of 10 (van elk) aanhouden voor later, dan vind ik dat best. Zou je mij daarvoor in ruil dan 5 exx. van *Voor kleine Parochie* en van *Vriend of Vijand* willen zenden? (5 van elk). Ik zou ze ook wel van je willen koopen, maar ik heb geen geld.

Stuur ze me in ieder geval. Mocht het blijken dat ik in Januari nog geld over heb (van de Pouchkine en van *Een Voorb*.), trek de prijs ervoor dan daarvan nog af; anders beschouwen we ze maar als geruild tegen de exx. *P. tot Afst., Bij Gebrek* en *N. Verzet*, die je met de hoop op een lateren bibliophiel aanhoudt. Goed?

Honorarium over de ‘Standpunten en Getuigenissen’ krijg ik dus weer als de drukkosten gedekt zijn. Ik vind dat een uitstekend idee van je, al reken ik wschl. nòg ironischer dan jij op die ‘latere beroemdheid’, die dit resultaat bereiken moet.

Je zou de 3 ‘Standp. & Getuigenissen’ van mij - een aantal ervan, tenminste - kunnen laten inbinden: de 3 dln in 1 band, en voor iets goedkooper verkoopen. Noem ze dan, met een nieuw titelblad voorin: *Cahiers van een Lezer*. - Vroeger had jijzelf dat idee; misschien is het niet slecht.

Dank voor de kwitantie van Boosten & Stols, en voor de drukproeven, die alweer teruggingen. Moge de rest spoedig volgen. En is er wel een inhoud voor? of moet ik die nog maken?

Vanmorgen kwam apart nog een omslag voor *Les Chimères*, waarvoor ook veel dank. Mijn stuk over je Poe komt wschl. nog deze maand uit, ik kreeg er tenminste proef van. Ik hoop dat het je genoegen doet; ik heb daarvoor wel mijn best gedaan.

Met hartelijke groeten, je

E.

1413. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 16 december 1932*

Bellevue, Vrijdag

Beste Jan, Dank en nogmaals voor alle knipsels, uitscheursels, missives etc., die iederen dag door de post worden binnengedragen. - Dank ook voor het art. over Willink, het is natuurlijk in ieder geval goed - althans voor mij! - Ik kreeg zooeven proeven van het detective-verhaal en zal mijn best doen om je nr II vóór 4 Januari te zenden. Ik wou graag 10 of 15 overdrukjes hebben van N^{o} I: kan dat? *15* als ze niet te duur zijn. - Ik schrijf vandaag een groot stuk bij mijn *Flirt met de Revolutie*: gisteren 14 blzn., vandaag de rest. - Pia zal *zeker* bezwaren hebben tegen het signaleeren van een faux[1.]; het is juist aardig dàt de menschen het slikken; bovendien, als Schiffrin of een ander echt kwaad wordt, kan men een nieuw onderzoek in laten stellen, waarvan niet alleen Pia, maar ook ik, als z.g. bezitter van het MS, allerlei last kunnen hebben. Niet 'levensgevaarlijk', maar vervelend. En het is juist zoo aardig dat al die geleerden het voor zoete koek opeten. Maar als je wilt, zal ik er Pia nog naar vragen - ik zie hem eerstdaags wel. - De arme Bep is uit haar doen, omdat we nu die rotzooi zoowat kregen (een brief was er niet bij!) - ze moet nu probeeren iets samen te flansen over de val van het ministerie. Dat heb je nou van - prix Goncourts, daar draai je je hand niet voor om! Nu, tot straks. Je

E.

Wat is dat daverende snertstuk van M. Kijzer; wie *is* dat? En wie is K?[2.]

1414 (283). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 17 december 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1. Het gaat hier om een door Pia vervaardigd prozagedicht van Baudelaire, door Y.-G. le Dantec voor authentiek aangezien en opgenomen in zijn Pléiade-uitgave van Baudelaire, *Oeuvres complètes* (1930) met de vermelding dat het manuscript in het bezit was van DP.
2. Wschl. heeft Gr. dit stuk ter plaatsing in *GN* toegezonden gekregen, maar geweigerd.

1415. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 18, 19 en 20 december 1932*

Bellevue, Zondagavond.

Beste Jan,

Ik ben je alweer antwoorden schuldig op van allerlei. In de eerste plaats hartelijk dank voor het bezoek (of de bezoeken?) die je bij mijn moeder bracht. Vera is, naar het schijnt voorgoed, de laan uitgebonjourd en naar Oostenrijk terug. Ik heb het idee dat mijn moeder, door haar eigen karakter, reddeloos verloren is en een allerlammenadigste eindperiode hebben *wil*, of *moet*. Nogmaals: ik doe als Pilatus; *ik* ben ‘de Redder’ niet!

Wschl. kom ik met de Kerstdagen in Brussel inpl. van met Nieuwjaar. We zien elkaar dus eerder, als jij er tenminste bent.

Aan die drukkerij zal ik schrijven; doe dus geen moeite.

Gisteren hadden we een allergezelligste dag - eerst bij de Van Schendels (Kennie is door haar examen); later, 's avonds, hier thuis met de Buckland Wrights. Zij houden veel van Greet, en óók wel van Sander, maar maken zich over hem toch geen illuzies, is me gisteravond gebleken.

Over die schilderijentheorie zullen we nog wel het noodige moeten afboomen - maar liever mondeling dan per brief.

Ik zit tot over mijn ooren in een conflict van mijn individualisme met den ‘kollektieven mensch’; het is gewoonweg een obsessie voor mij geworden, die ik overal in terugvind en die door alles gevoed wordt (door Céline, door Drieu, en door den laatsten ‘roman’ van Victor-Serge[1]). De *Revendications*, die jij zoo ‘koptisch’ vond, heb ik met hartstocht en verwoedheid verslonden. Het gevolg van dit alles is, dat ik mijn flirt geen flirt kan laten; d.w.z. wel een eerste stuk, dat ik zoo zal blijven noemen; maar dit wordt gevolgd door een tweede, dat een geheel anderen inhoud zal hebben, en getiteld zal zijn: *De Smalle Mensch* = de individualistische (volgens kommunistische opvatting).

Door dit alles zal ik misschien niet in staat zijn om je vóór 4 Jan. mijn stuk over Holmes te sturen. Ik moet daarvoor zooiets van 2000 blzn. overlezen! - daarnà kan ik het stuk in twee dagen schrijven; maar vooreerst heb ik een berg lectuur vóór me, en van een ander belang, op heel ander gebied. Laat ons dus afspreken dat als je 't Holmes-stuk niet vóór 5 Januari hebt, ik het je bezorg voor Maart, inpl.

1. *Ville conquise*. Paris 1932.

van voor Februari. - Plaats in dat geval dan de 3 gedichten in Februari (die zijn dan meteen een prachtig accompagnement van *Forum*.)

Ik houd nu op; morgen is er misschien weer wat van je.

Maandag.

Van Bouws bericht dat je stuk over Willink wschl. toch pas in Februari komt. Het Januari-nr. is propvol, en daar jij hem (Bouws) geschreven had dat je door een inzinking niet tot werken kwam, heeft hij dat Willink gezegd, die het 'zich best kon voorstellen' en het niet erg vond. Je hebt dan tijd om je stuk heelemaal fit te maken, als je dat zou willen; het kan er ook zóó in, dat zei ik je al.

Dinsdag.

Daarnet komt je lange brief. Het is onmogelijk om op alles te antwoorden. Dus mondeling. - Bovendien ben ik katterig, omdat ik gisteren ziek ben geworden van garnaaltjes, die we hier gegeten hadden. Ik kàn blijkbaar niet tegen wat uit de zee komt.

Ik zei je hierboven al: je stuk kan verschijnen zooals het is; ik zei het je in mijn brief zelf: mijn opinie was zuiver persoonlijk.

Het misverstand begint zich trouwens voor mij op te helderen. Ik *wist* niet, ik heb uit niets wat je mij over Willink vertelde, kunnen opmaken dat zijn werk zoo leelijk voor je was, dat je hem als schilder eigenlijk zoo beroerd vond, enz. Wel heb je me laatst verteld van het koude, glibberige, slangachtige dat dit werk voor je had, maar indertijd was je ontzettend verliefd op het 'gele huis',[2] wou je dat koopen, enzoomeer. Er is dus blijkbaar iets met je gebeurd: je bent het werk van W. langzamerhand minder prettig, of mooi, of wat dan ook, gaan vinden.

Dat je *daarom* een andere maatstaf voor hem moest gebruiken dan voor andere schilders, vind ik gek. Je ontkomt niet aan het feit dat je W. nu ook nog als *schilder* moet waardeeren (dat bedoelde ik met: '*schilderijen* maken'). Zijn 'literatuur' zou *soep* blijven - als die van Wiertz en van wie je verder noemen kunt, al of niet met èchte 'literaire' bedoelingen - als hij schilderkunstig *heelemaal* geen middelen had. Je apprecieert hem dus: òf heelemaal niet en in dat geval moest je heelemaal *niet* waardeerend over hem schrijven (ook, en vooràl, niet voor mij! - wat is dàt nu voor flauwekul?), òf je appre-

2. Zie Walter Kramer, *Willink*. 's-Gravenhage etc. 1973, p. 51.

cieert hem tòch als schilder, of je het zelf wilt of niet.

Het is die onzin van de menschen die beweren dat Stendhal slecht schrijft. Grammaticaal, misschien; anders niet. Stendhal schrijft 'slecht', Henri de Régnier 'goed' - neen, voor ons is het radicaal andersom. Maar wat jij met Willink doet, is niet hetzelfde; jij zegt: ik houd er eigenlijk niet van (aangezien jij niet op de 'grammatica' let, houd je er dus *echt* niet van), maar nu ga ik een theorie erbij halen die mij toch nog veroorlooft om hem te apprecieeren.[3.] En die draag je dan voor op jouw boutade-manier, niet eens meer voorzichtig, als iemand die er eig. niet van houdt maar nu ja, toch apprecieeren wil, maar met een stem als een klok, en de vuist op de tafel, en bulkende tegen de lui van de andere theorie. En je verwondert je dan dat men (ik) je niet begrijpt?

Het is niet waar (neem dat van mij aan) dat ik een ander stuk van je verwachtte. Alles wat je over W. zelf zegt, vind ik uitstekend. Het is de erbij gesleepte theorie, die zoo daverend aandoet (zooniet preekend dan), dat alles erdoor wordt overstemd. Dàt voel je blijkbaar niet, omdat je nu eenmaal aan dezen, wat ik noem doorhollende toon gewend bent geraakt. De *menschelijke* eerlijkheid, die jij zoo hoog stelt, had hier *vereischt* dat je stuk overal in een even meesmuilend toontje geschreven was. Maar nenni, je bent weer vol hartelijkheid losgebarsten. En als het dan niet over W. was, waarover anders dan over die 'nieuwe' manier van zien?

En nu komen we er: daar volg ik je geen voetstap meer. Die theorie blijf ik belachelijk vinden. Ik verwijt je je 'Diderotbeweging'? Il y a, pardieu, de quoi. Als ik niet over Wiertz mag praten, laat jij Diderot dan in zijn graf, als leuteraar over de schilderijtjes van Greuze bv., want het is, met meer verve, *precies* het geleuter van mijnheer Pol de Mont en van alle conservatoren die het publiek op de mooie verhaaltjes in schilderijen gewezen hebben. - Menschelijke uitingen? Natuurlijk, *alles* is daartoe te herleiden. Maar je noemt daar even 'de slag van Waterloo' en Greuze. Geef dan zulke voorbeelden

3. Greshoff verdedigde in zijn artikel over Willink de theorie dat zonder voorstelling schilderkunst slechts een technisch experiment bleef 'Als men die voorstelling gelijk het gewoonte is, smalend litteratuur wil noemen, dan kom ik tot de conclusie dat *zonder* litteratuur de schilderkunst een armelijke bezigheid is en dat de litteratuur, zoo begrepen, de essentie van alle kunst moet worden genoemd.' Met deze maatstaf wist Greshoff waardering voor Willink op te brengen, waar hij hem om zijn typische schilderskwaliteiten minder hoog stelde.

niet! Welke ‘slag van Waterloo’? Van den onvergetelijken Pieneman? Of welke andere ‘slag’ überhaupt? - Noem me eens zoo'n geslaagde slag. En blijf me van mijn lijf met Greuze, die als hij niet *oud* was, een mijnheer zou zijn om gekleurde bijvoegsels te maken voor *Le Figaro*. - (Nu krijg ik zeker Ucello en Brueghel voorgediend, niet?)

Ik wil graag aannemen dat onze smaken verschillen, op schildergebied - waarom niet? Maar de heele Diderot-theorie is voor mij *idioot*. En aangezien je diè met zooveel kracht voordraagt, vind ik je stuk beroerd. Over Willink zelf zijn we het juist nogal eens! dat moest je toch te denken geven.

Het is eig. precies hetzelfde als Jany's ‘kwaadheid’ over je stuk over *La Doulou*.[4.] Wat je daarvan zei, was best; maar de toegevoegde theorie dat dàt alleen van belang was in de literatuur, voortaan, was een doorhollen, een boutade - aardig als boutade, misschien, maar niet eens meer als persoonlijke opinie, want het *is* je persoonlijke opinie niet! Als het wèl waar was, zou je me alleen nog maar moeten praten van *Souvenirs d'Egotisme*, maar nooit meer over *Rouge et Noir*. Enz. enz. - het is te lang, en ook te onbeduidend om er lang over te schrijven; dus mondeling graag. We *zijn* het eens, maar daarom juist moèst ik je verkeerd lezen, wanneer *jij* ons ‘eens-zijn’ verraadt, door zóó door te hollen op één onderdeel. Dit schijn je niet meer te voelen, noch in te zien; je denkt dus dat je gelijk hebt.

Nu, beste Jan, de volgende maal beter. Schort deze discussie op tot ik in Brussel ben. Je

E.

P.S. - Wat je over die brieven zei, was ook curieus! Ook daarop zal ik je mondeling antwoorden. Het is niet een kwestie van *principes*, maar heel gewoontjes van *grenzen*.

1416 (285). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 19 december 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1417 (287). *Aan M. ter Braak: Bellevue, 21 en 23 december 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

4. ‘Intieme notities van Alph. Daudet. Het dagboek van een ziekte.’ In *DGW* 31 (1932) 362 (februari), p. 26-28.

1418. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 22 december 1932*

Bellevue, Donderdag.

Beste Jan,

Het ‘feitelijk punt’: *ik* kan je alleen maar zeggen dat je dan tegenover mij altijd je ware antipathie verzacht hebt (je schijnt trouwens te denken dat ik zóó dol op Willink ben, dat het après tout begrijpelijk wordt) - je was indertijd, tegenover mij althans, enthousiast over het gele huis, en schreef mij, na een bezoek bij Willink, dat zijn werk steeds edeler kwaliteiten vertoonde, enz. Maar dit doet er geen bal toe!

Je schijnt niet te begrijpen, het te verdómmen om het te begrijpen, terwijl ik het je nu toch, geloof ik, al 6 keer zei, dat ik al wat je over W. zelf zegt voortreffelijk vind! Je bent dus of wèl verduiveld koppig, of idem zooveel bot - en dit laatste wil ik onder geen voorbeding gelooven, dus concludeer ik het eerste. Dus nu nog eens: je heele manier van W. zien vind ik prachtig, las ik met de grootste sympathie, *ook* op de punten waar ik het persoonlijk misschien niet met je eens ben. Het is alleen de ‘erbij gesleepte’ maar daverend uitgebrachte theorie van het kijken als Diderot, die ik volmaakt belachelijk vind. Je publiceert het toch maar, ook dat vind ik best. Je kan er maar één ding mee winnen, dat iedereen, en m.i. terecht, verkondigt: ‘daar heb je die botte *Forum*-eenzijdigheid weer’. Maar waarom niet? want je zult hierop immers direct zeggen dat we lak motte hebben aan het publiek, aan de lezers, enz. Zooals ik Menno schreef: Jan is een prachtvent, en met dezelfde hartelijkheid die hij in zijn vriendschap legt, kan hij een theorie van je voorstaan, zoo blindelings en ongenuanceerd, dat hij die met hartelijkheid metéén ridicuul maakt. Als blijk van jouw ‘temperament’ is het trouwens heel zuiver. Het eenige wat erdoor lijdt, is de theorie. Maar daar motte we lak an hebbe, enz. - à recommencer.

Het beste is misschien toch maar dat we het hier *niet* over hebben, als ik in Brussel ben. A quoi bon? Dat *jij* een beste vent bent, zal ik de eerste zijn om toe te geven; je blijft het dus in *al* je uitingen. En dààr komt het op aan. Dat de schilderijentheorie van Diderot inept en daverend belachelijk is, praat je mij niet uit het hoofd. En over je punten a, b, c, over Willink kunnen we wèl praten, vooruit dan maar! en het hier met elkaar eens en daar òneens zijn. Waar jij ècht van houdt, zijn dan toch blijkbaar de eigenschappen (verf, brio) die je in dit stuk zoo'n beetje aanvalt, misschien ook een nuance ervan:

je houdt van Stobbaerts, maar niet van Wiegersma. Maar wat geeft dat alles? van wie *jij* houdt, van wie *ik* houd? Er is maar één ding in de *heele* schilderijenwereld dat mij telkens met pijnlijke verbazing treft; dat je dat bulkende prul van den 'demonischen' Van der Velde(?) maar altijd boven je sopha laat hangen. Over al de rest valt te praten!... Ik houd me zelfs gerecommandeerd om me door jou de verhaaltjes te laten uitleggen van Willink's hond vóór een gebouw, van allerlei abstracte bollen en vlakken bij W., van compositietjes met vazen, vruchten, lucifersdoosjes, enz. W. is een rotschilder, zeg je ongeveer, mààr zijn 'inhoud' is aardig. Ik zei: Wiertz is een schilder wiens 'inhoud' veel belangrijker is. Je hebt gelijk, zeg je, mààr hij is een rotschilder. Waarom Willink het pleit wint als rotschilder, en Wiertz het verliest, is mij niet duidelijk - maar ik troost me, omdat het me niet kan verdommen. - Maar je doorhollende verdediging - niet gematigd, niet op de toon: 'zóó kan het ook', maar op de toon van: 'zoo moèt het voortaan weer, godverdomme!' - kan ik niet pruimen, of ik zou er mijn schouders over moeten ophalen, en dan zou je van mij zeggen wat je indertijd van Jany zei: dat je het 'hautaine' van zoo'n houding niet kunt uitstaan. Ik zeg je dus nogmaals, zonder één 'hautaine' nuance, maar volkomen eerlijk: beste Jan, al wat je over Willink zegt vind ik uitnemend, al wat je eromheen vertelt vind ik geraaskal.

Ik zal je de sonnetten nog eens zenden - of neen, hier zijn ze. Maar maak ze nù niet weg, want dit is mijn laatste copie. Wat Van der B. betreft, beknor hem maar niet, dat zou John B.W. misschien vervelend vinden, want hij verdedigt hem nog altijd.[1.]

Brievenkwestie: neen, de man die géén rekening houdt met zijn correspondenten is juist een literator. Althans een verrotte publiceer-monomaan. Wanneer ik weet dat ik door iets *niet* te publiceeren iemand van wie ik houd (dus Bep, of Menno, of jou) plezier doe, doe ik het ook zonder veel moeite niet - en als het mij moeite kostte, dan nog zou ik mij met dat gevoel 'arrangeeren', als zijnde van geen belang.

Ik heb iets bedacht voor *Forum*: een nummer te wijden aan brieven, over allerlei onderwerpen, hoe minder literair hoe beter. Ik schrijf over acteurs. Ik wou brieven vragen (van 4 tot 11 blzn) aan: Menno, jou, Jany, Jan van Nijlen, Maurice, Vestdijk, Bep, Henny,

1. Emile van der Borch van Verwolde had Buckland Wright gezegd zijn werk niet zeer te waarderen.

Slau misschien, en Arthur misschien ook. Lijkt je dat geen goed idee? Maar dan moeten het - hoe 'gevuld' ook - brieven blijven, en geen artikeltjes worden met een aanhef. Ik wacht bericht van Menno hierover, en indirect van Maurice. Of wil jij er met Maurice, als je hem eerstdaags ziet, over praten?

Je stuk over Stobbaerts wachten we natuurlijk met spanning af - niet 'pijnlijke' spanning; of komt hier ook een speciaal voor de gelegenheid opgegraven theorie bij? Ik ga binnenkort een stuk schrijven, dat ik de woordmuziek (het rhythme, de cadans) toch eigenlijk *je* vind, in alle literatuur. Dit om mijn goede opinie te steunen over Martin Leopold. En dan draag ik jou het stuk op - goed?

Sur ce, met veel hartelijks ook van Bep voor Aty, en tot ziens! steeds je

E.

P.S.

Ik geloof dat mijn afkeer van wat ik het 'doorhollen' noem, voor een groot deel ook voortkomt uit mijn vermoeidheid om telkens weer over te gaan tot het 'frapper les grands coups pour la bêtise universale'. Ik zei je al: schrijven voor je *gelijken*; ik vraag je of je zóó zou schrijven, als je het over die theorie van Diderot deedt, als het alleen voor Menno en mij bestemd was. Ook als je rekening hield met 'heerschende dwalingen' zou de toon toch anders zijn. Er zijn 2 richtingen waarheen je werk zich soms oriënteert, die ik verfoeilijk - niet zoozeer op zichzelf als wel voor *jou* 'vervalschend' - vind, in je poëzie de richting Speenhoff-Ponchon, in je proza de richting Léon Daudet. Je stuk over Elsschot,[2.] sommige van je poëziekronieken, bv. dat over Jacques,[3.] zijn oneindig beter, d.w.z. niet alleen 'hartelijk', maar 'penetrant'. Als je compleet je boutades schrijft - als in de stukjes indertijd in *D.G.W.*[4.] - ben je natuurlijk ook goed; de halfslachtigheid begint waar je twee genres, het kritische (*het*) en de boutade (*ik*) door elkaar haalt: je begint dan met uit te gaan van *ik* en eindigt met te verkondigen dat *het* voortaan zoo moet zijn, of als zoodanig erkend moet worden. Voorbeeldende stuk over *La Doulou* en dit over Willink; het kritische gedeelte best, de boutade op zichzelf, elders geplaatst, misschien ook best; bij elkaar gezet komisch of er-

2. 'Willem Elsschot, Vlaamsch schrijver'. In *GN* 30 (1932) 9 (september), p.241-253.
3. In *GN* 30 (1932) 4 (april), p. 436-439.
4. 'Spijkers met koppen' was een vaste polemische rubriek van Greshoff in *DGW*.

gerlijk. Zeg je nu dat ik me vergis, dat je nu eenmaal zoo bent, dat ik mijn smoel moet houden enz. - best; alle kritiek tusschen ons is verder dan ook van geen belang. Wat ik je zeg, is wat je beste vrienden (Menno en ik en Jany zelfs) ongeveer met elkaar eens zijn; wil jij het niet hooren of heeft het geen belang voor je: basta.

Ik hoorde eergisteravond Daudet. Wat een hansworst, in dubbelen zin! Amusant, maar wat een cabotin, en wat een *vertooning*! Amusant - nu ja, op de èrg goedkoope Fransche manier: applaus en gelach bij de gemakkelijkste mopjes. Véél gescheld, veel gepraat van 'claques', van 'gifles', van 'salauds', van 'crapules', enz. Dat iemand op *deze* leeftijd zich nog zoo kan aanstellen, zonder behoefte om voor *zichzelf* te zoeken naar andere waarden, met zoo'n plezier in de eigen 100.000 × toegepaste flink-en-leukheidjes, is toch een triest geval. Het is een 'gâtisme bien français et héroique'. Maar hij heeft wèl vrijheid van zeggen!

1419. *Aan J. Greshoff: Bellevue, 22 december 1932*

Bellevue, Donderdagmiddag.

Beste Jan,

Daarnet kwam je dubbele brief, ik bedoel het envelopje in een ander envelopje. Ik geloof verdomd dat je alleen maar doorhollen kunt, want deze ontmoedigdheid over je 'cretinerie' en zoo is ook weer doorhollen! Gelukkig dat je het bad inging. Ik verwijs je nu naar de *laatste* pagina (het p.s.) van mijn brief die vanmorgen naar je ging - de heele fout ligt niet in je 'cretinerie', maar in je instelling. Ik ben bang dat ons aller fatum een beetje worden zal - ook dat van Menno, en van mij! - dat we tusschen, en dus of we willen of niet, een beetje voor die specifiek-Hollandsche botheid schrijven (waar zoo'n Bieling bv. zoo'n heftig exemplaar van is). 'Frapper les grands coups' - inplaats van voor jezelf 'penetrant' te zijn: methode Daudet tegenover methode Gide (op zijn best altijd), *daarin*, niet in je eigen moyens, ligt volgens mij het gevaar. - Ik las zooeven je stukjes in *D.G.W.*[1] en vond dat tegen de boekhandelaren weer uitstekend, en al de korte stukjes, vooral dat tegen Cornette, absoluut goed. Dat je dus niet anders zou kunnen dan doorhollen is onzin.

Op zijn best zouje één ding moeten leeren: je eigen enthousiasme

1. Verzameld in *Spijkers met koppen* (Brussel 1931) en *Voetzoekers* (Brussel 1932).

wantrouwen. Natuurlijk in de genuanceerde beteekenis. Het te heet-van-de-pan-achtige van iedere enthousiaste aandrift intoomen, *zonder* het enthousiasme daarom heelemaal te veroordeelen; kortom, het 'gezond verstand' dat je op de stukken van anderen toepast, toepassen op je eigen werk. - Dit alles is verwoed schoolmeesterachtig, maar soit; ik doe ook niet anders dan zoeken, zoo goed en zoo kwaad als *ik* dat kan.

Ik sluit hierbij je laatste briefvelletje[2] in, omdat dat het beste is wat je zei. Inderdaad is volgens jouw opvatting Willink dus evenmin een rasecht schilder (op dit 'rasecht' komt het aan, want dat bedoelen we ook als we zeggen dat Jany en Henny typisch dichters zijn, en jij en ik misschien niet) als ik een rasecht poëet. Uitstekend; hierin wil ik je ook best volgen. Maar dat neemt niet weg dat je, als je mijn gedichten tòch goed vindt, mij *daarin* een dichter vindt. Kortom, iemand die niet rasecht, exclusief, onontkoombaar dichter is, maar die het zijn kan 'à ses heures'. Maar er is één verschil: zeggen dat iemand die met pen en papier werkt, geen dichter is, sluit niet alles uit; hij kan dan nog een rasecht schrijver zijn - een tot schrijven gedrevene enfin. Zeggen dat iemand die met verfkwast en palet werkt geen schilder is, is hem de das omdoen. En ik kom terug op wat ik je al zei: de man van het 'temperament'-op-papier zal vinden dat Stendhal voor den dit-en-dat wèl een schrijver is, en bv. Gide niet; de man van het bedachtzaam en stylistisch schrijven zou kunnen zeggen dat Gide een schrijver is, en Stendhal niet. (Of Louijs, en Stendhal niet - de voorbeelden doen er niet toe.) - Bij Willink heb ik het idee dat je zoo dol bent op Balzac (Wiegersma, Stobbaerts of wie je maar wilt) dat je Mérimée een poovere, bleeke, akelige arrangeur vindt, en wel een interessante vent, maar zie je - toch geen 'schrijver'! Nu heb je hierin misschien nogmaals ongelijk, maar dat doet er niet toe, omdat je deze *smaak* volkomen verantwoorden kan. Waar de waanzin begint, is als je een 'erbij gesleepte' theorie, die totaal overwonnen is, die feitelijk alleen nog maar bij de idiootste ouwe paaien in zwang is, met veel bombarie naar voren brengt en zegt: *ziedaar!* Dat *element* (literatuur, onderwerp, inhoud) is natuurlijk onontbeerlijk (*ik* zal de laatste zijn om het je te bestrijden!) maar om er *alles* van te maken, in drastische tegenstelling met de drastische eenzijdigheid van de 'picturalen', daar schuilt de fout. En je *verantwoordt* dàármee* noch

2. Bewaard in het Letterkundig Museum te Den Haag.
* en daarmee alleen

Willink, noch welke schilder ook, die zich nu eenmaal met verf en kwast uitdrukt.
Nu, de rest, als je het per se wilt, heusch mondeling.
Troost je over je moyens, enz.; een hartelijke hand van je
E.

Slotopmerking (samenvatting): Je individueele, maar volkomen te verantwoorden, waarheid over Willink zou bèst zijn, zonder de daaraan toegevoegde, alleenzaligmakende (of aldus aandoende) theorie van de 'literatuur', enz. Door deze *combinatie* begrijpt men je verkeerd.

P.S.

Om het over iets anders te hebben: daar komt een lading *Forum*-copy binnen, met 2 verzen van Van der Borgh, het ding dat jij ons al zond, en nog iets anders, over zeer Greshoviaansche heeren die vreeselijk geil doen in een bordeel. Ik vind dit *poep*-poëzie; technisch van jou gegapt, menschelijk totaal onbenullig en gewichtigdoenerig. Hij zou zelf nog wat meer in het bordeel moeten gaan; misschien dat hij dan begrijpt hoè onbenullig zulke versjes zijn. Ik heb trouwens eenige staaltjes van 's mans delicaatheid gehoord van John B. Wright, en ik geloof dat het een snertvent is. Hij zegt tegen John zulke dingen als: 'Je hebt nog niets gedaan, je moet nog maar veel werken' en schreef hem laatst uit Holland: 'Ik had bijna 2 dingetjes van je gekocht, maar de verkooper liet me wat van Picasso zien en je begrijpt dat ik toen Picasso gekocht heb en jouw dingetjes afbesteld'. Misschien is dat eigenlijk aardig; ik vind dit nu foncièrement vlegelachtig, want *menschelijk* bot en abruti. Ik spits me erop om dat nummer te zien, en hoop dat hij mij dan ook eens op zooiets vergast. Zijn versjes vind ik in ieder geval belabberd. (In afwachting dat het beter wordt.) - Ik bedenk daar nu opeens: hoe zou je het vinden als ik, om *jou* genoegen te doen, opeens een warm artikel over dezen heer schreef, waarin ik begon met bladzijden lang te verklaren dat de jeugd eigenlijk alles is in de poëzie, dat verzen, om goed te zijn, van jonge menschen moeten komen, dat al de rest eigenlijk dwaasheid is, enz. - om dàn te vertellen dat, zóó gelezen, deze heer Van der B. toch eigenlijk wel heel belangrijk is. Zou jij, met al je sympathie en waardering voor hem en mij, het recht hebben om mij 'verkeerd te lezen', of niet?

En met al de menschelijkheid, waar alles toe te herleiden

valt - vraag jij, als je poëzie leest, dat het nog beantwoorden zal aan enkele verités premières op poëzie-gebied, of dat ook niet meer? Of is het document humain tegenwoordig *alles*? De uiterste consequenties van dat brieven publiceeren, die immers ook al tot het 'levenswerk' behooren (in mijn geval, volgens jou!) zou zijn, dat ik voortaan al mijn brieven meteen naar de drukkerij zond. Punt van uitgang: ik ben belangrijk. 2. Al wat ik schrijf is dus belangrijk (tot nadere kennis van *mij*, zooniet als schrijfstuk op zichzelf). 3. Wat *niet* belangrijk is, zou men bovendien toch niet nù kunnen uitmaken! 4. Ik heb net een brief geschreven aan ... vul in: Greshoff, Ter Braak, Bep..., maar eigenlijk is het een belangrijk getuigenis van *mij*, en die moeten, aangezien ik een *schrijver* ben, worden *gepubliceerd*. 5. Naar de pers dan ermee! want wat zou ik langer wachten? Geen 100 jaar, maar ook geen dag! en Greshoff, Ter Braak of Bep, kan wel lezen wat ik *hem* of *haar* gezegd heb, als het ding gedrukt is. - Als je déze consequentie niet aanvaardt, zie ik niet in waarom 100 jaar wachten zoo raar is. Ik heb in principe niets tégen publicatie, wanneer er tenminste geen bezwaren zijn van mijn correspondenten (voorbeeld: waarom zou ik een 'minnebrief" aan Bep ook maar niet direct in de krant zetten) - maar er *zijn* toch grenzen? *Als* je grenzen erkent, wordt het verder een kwestie, *waar* je die trekt. Dat Kloos zijn rubbish uitgaf, lijkt mij juist een afschrikwekkend voorbeeld: hem niet, want hij vond en vindt zichzelf zoo egaal-en-altijd belangrijk. Ik verre vandaar! al ben ik dan een beter 'épistolier' dan hij (?). Als ooit bij mijn leven mijn correspondentie nog zou verschijnen (maak je maar niet ongerust dat de publicatie daarvan *mogelijk* zou zijn, tenzij een millionair de uitgave betaalde!) dan zou ik willen dat er *met zorg* gekozen werd. Ik geloof nl. heelemaal niet meer dat het minste poepje van Stendhal en het waschboek van Baudelaire belangrijk zijn - 'curieus' om eens te zien, ja; meer ook niet. Ik zou nooit lust hebben om die dingen eens *diep* te bestudeeren, of ze over te lezen. Zoo is één dik deel brieven, twee desnoods, soms een heerlijk bezit, maar als het er vijf of zes worden, vind ik het al knap vervelend. Ik lees liever de goede brieven van Multatuli 3× over (en verdiep ze dan), dan eindeloos door te gaan in alles wat hij maar gepend heeft, en waarin hij zich 2× herhaalt. Teveel = verzwakken, dat is gewoon een 'natuurwet'.

1420. *Aan S. Vestdijk: Brussel, 28 december 1932*

Brussel, Woensdag.

Beste Simon,

Ik heb het pendant ontdekt van je gedicht over de regels van Emily Dickinson, hier is het (van Elisabeth Reitsma):*

> En hij, bekoord door al haar zoete woorden,
> Schreef haar: 'uw brieven zijn mij als muziek'...
> En hij vermoedde niet, dat zij hem minde
> En dat zij hem, den lieven onbekende,
> Met innigheid van droomen hield omvangen
> En dat geheel haar diepste vrouw-verlangen
> Verbloedde in die brieven 'als muziek'....

- Neen, dat vermoedde hij niet. En dit is een vrouw, die zonder mannenhulp spreekt. En het versje heet: *Tragedie*.[1.]

Dag!

Je E.

1421 (289). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 29 december 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1422. *Briefkaart aan J. van Nijlen: Bellevue, 29 december 1932*

Bellevue, Donderdag.

Beste Jan,

Ik ben nog even in Brussel geweest, zooals Jan Gr. je verteld zal hebben, maar had het ditmaal zoo druk thuis en zoo vervelend, dat ik je niet kon opzoeken. Ik had je nog even willen ontmoeten toen bij de porte de Namur, maar ook toen merkte ik dat ik ijlings naar huis moest (eerder ben ik er met Jan nog geweest, maar toen zat jij er nog niet). Ik ben blij te hooren dat Sofie zoo goed vooruitgaat;

* Uit *Zingende golven* (Van Dishoeck)!

1. *Zingende golven*, p. 29. Desgevraagd meende Martin Hartkamp, uitgever van Vestdijks *Verzamelde gedichten*, dat DP de vijfde strofe uit het gedicht 'De opvolgster' kan hebben bedoeld (gepubliceerd in *Forum* 1 (1932) 10 (oktober), p. 682-630).

dat dikker worden is in dit geval natuurlijk best, en 'zoo gauw zal het haar wel niet misstaan. Bep en ik zenden jullie allen veel hartelijke wenschen voor het nieuwejaar. Céline las ik (lees ik nog); ik moet erover schrijven voor de *N.R.Ct.*[1.] en zal daar zeggen dat het erg mooi is, maar heelemaal prettig vind ik dat boek allerminst - er is een flink quantum ‘esbrouffe’ bij, voor mijn particuliere smaak. De versjes van Louis van Loo in *Forum*[2.] vielen bij herlezing toch lang niet mee. Het zijn héële zwakke dingetjes, een beetje à la jou en à la ‘het Fonteintje’; eigenlijk zijn we met het opnemen van zulke dingen toch op een verkeerd pad. Wanneer zend jij ons weer eens iets? Hart. groeten van je

E.

Wanneer kom je *weer eens* naar Parijs en naar hier?

1423 (290). *Briefkaart aan M. ter Braak: Bellevue, 30 december 1932*

[ga naar deze brief in *Briefwisseling tussen Menno ter Braak en E. du Perron 1930-1940*]

1424. *Briefkaart aan H. Marsman: Bellevue, 30 december 1932*

Bellevue, Vrijdag.

Beste Henny,

Waar is onze correspondentie uitgescheden? Schreef ik je nog dat ik je stuk over Feuchtwanger[1.] las (en doorzond) en hoogelijk apprecieerde? Je moest zulke stukken ook voor *Forum* schrijven. Ik kom nu zelfs voor zooiets. Wij wilden in Augustus een brievennr.[2.] uitgeven: brieven van 4 tot 11 blzn. over onverschillig welk onderwerp (aan denkbeeldige of echte correspondenten, maar geen artikelenmet-aanhef, ook geen gewauwel). Wil jij ons zooiets bezorgen? Tusschen nu en Aug. heb je den tijd.

Hoe gaat het met de zaken?

Kan je Querido vragen hoe het met zijn opinie staat, en als hij er niet voor voelt, of hij mij dan die twee boeken terug wil zenden? Trouwens, in ieder geval kan hij dat doen.

Wij werken aardig en verdienen ook wel wat noodig is - voor het oogenblik gaat het best.

1. Geplaatst in *NRC* van 11 januari 1933.
2. Zie 1334 n 1.
1. In *De gids* 97 (1933) 2 (februari), p. 332-335.
2. Dit idee werd niet gerealiseerd.

Wanneer komen jullie hier? Schrijf eens, al is het een briefkaart.
Veel hartelijks, ook onder de vrouwen,
de hand van je E.
En natuurlijk ‘all hail’ met 1933! hè?

1425. *Briefkaart aan J. van Nijlen: Bellevue, 30 december 1932*

Bellevue, Vrijdag.
Beste Jan,
Ik vergat heelemaal je uit te noodigen (terwijl je allang op mijn lijstje staat) om een *brief* voor *Forum* te schrijven. Wij wilden in Augustus een speciaal brieven-nr. uitgeven, met epistels van 4 tot 10 blzn. over allerlei onderwerpen (liefst ònliteraire, maar literaire zijn ook best) en geen gewauwel, maar ook geen artikelen-met-eenaanhef-erboven. Tusschen nu en Augustus heb je den tijd, maar ik moet per se iets van je hebben. De namen van echte correspondenten kunnen worden geschrapt natuurlijk, maar ‘inspireer’ je maar echt op iemand - schrijf maar aan Jan of mij, of wie je wilt, Ary Delen bijv.! Ik zag dien met groot genoegen bij Jan terug, al duurde het maar kort. Ik heb de volgende menschen op mijn lijstje: 1. Arthur v.S. 2. J. Gresh. 3. J.v.N. 4. Jany. 5. Maurice R. 6. Richard Minne. 7. Menno. 8. Bep. 9. Ikke. 10. Marsman. 11. Slau. 12. Vestdijk (die erg aardige brieven schrijft). Wat vind je ervan? Zal ik Jacques ook vragen? - maar dat is zoo'n p..skous. Nu, laat hooren dat je je plechtig tot leverantie verbindt. Een hand van je
E.

Het beste, nogmaals, met 1933 voor jou en de jouwen, ook namens mijn gade.

1426. *Briefkaart aan J. Greshoff: Bellevue, 31 december 1932*

Bellevue, Zaterdag.
Beste Jan,
Dank voor de (overigens onnoodige) moeite die je je gegeven hebt inzake de gevoelens van Sliva.[1.] Vertel me eens wat naders over

1. Milos Sliva, Tsjechisch journalist te Brussel.

Binnendijk: hoe hij was, waarover hij sprak, enz. - ook Bep zou graag meer van deze ontmoeting vernemen. - Maulraux' roman (60 blzn., 1e stuk) is in de *N.R.F.* verschenen,[2.] en tegen alle vreezen van Hellens en zoo in, eenvoudigweg *superbe*. Ver-en-verreweg het beste wat ik in jaren las; als hij *dit* het heele boek volhoudt, is het bijna 2× zoo goed als *Les Conquérants*, zou ik zeggen. Ook zéér interessante documenten over de Russische jeugd, verstrekt door Ehrenburg.[3.] En Larbaud, die als zijn 3 lievelingsboeken noemt: Lautréamont (hoe vreemd); Levet (rien de plus logique) en *Le Beau Voyage* van Henri Bataille! Wat *is* dat??? Ik heb het direct besteld; maar het schijnt niet gemakkelijk te krijgen te zijn. Kan je me de *Jarry* van Chauveau zenden? Bep is semi-officieel benoemd bij *Het Vaderland*; ze schreef nu 2 brieven heelemaal alleen[4.*] en blijft vol moed; kranig, voor mijn gevoel! Ze zendt jou veel hartelijke groeten, idem aan Aty en van mij. En het beste met '33, dat vergat ik haast. Een hand v. je

E.

1427. *Aan H. Mayer: Bellevue, 31 december 1932*

Bellevue of liever Parijs, Zaterdag.

Beste Henri,

Het volgende is erg belangrijk (voor mij dan!) Ik heb mij vandaag *gek* gezocht naar een behoorlijke uitgave van Fitzgerald's Omar Khayyam (Rubai'yat) en overal dezelfde monsterlijkheden gezien, die je kent. Met één uitzondering: in 1928 is bij Robert Rivière te Londen een uitgave verschenen van alleen maar de kwatrijnen, ongeïllustreerd, goed gedrukt, behoorlijk formaat. Zou je willen zien of je die nog krijgen kunt en zoo ja, hoeveel of die kost. Het ex. dat ik zag was in heel leer gebonden met tirelantijnen in goud, en dus

2. *La condition humaine* werd vanaf januari 1933 in de *NRF* gepubliceerd.
3. Ilja Ehrenburg, 'Jeunesse russe'. In *NRF* 21 (1933) 232 (januari), p. 4-35.
4. Bijschrift van mevr. DP.

* In de geplaatste brieven[5.] hebben ze alles wat Eddy als ornament aan mijn schoolopstelletje toevoegde, *zwart gedrukt*, als *hoofd*!!!

5. 'Léon Daudet voor het voetlicht' in van 27 december 1932 (av.) en 'Paul Verlaine en Paul Valéry' in van 30 december 1932 (av.).

verpest en heel duur. Maar er moeten gewone exx. bestaan. Doe je erg je best? Het is een cadeau dat ik mezelf geven wil, en waar ik al lang op vlas.

Met dank vooruit en hartelijke groeten, steeds je

E.

Schrijf me *gauw* hierover, als het mislukt.

Bijlage
Vertaling van Franse brieven

857. *Aan F. Hellens: Gistoux, 12 mei 1931*

Gistoux, dinsdag.

Beste Hellens,

Ik ben blij iets van je te hebben gehoord. Ik had van Méral vernomen dat je terug was, en nogal 'ontvermoeid', maar ik stond op het punt hierheen te gaan. Alles loopt goed op het ogenblik, dank zij een hoop dingen die men maar blauw-blauw laat - wat misschien het geheim van het leven is. Met mijn moeder lijkt het goed te gaan en Simone is bij haar ouders in Montigny-les-Tilleuls. [...] Ik had vandaag naar Parijs moeten gaan om Malraux weer eens te ontmoeten, die geen aanstalten maakt om naar Brussel te komen; maar ik had gelazer met mijn auto en daarom kon ik niet. Niet erg, dan ga ik later. Wil je aan Méral vragen om *vooral* die negers naar Pia te sturen (9 rue Paul Bert, Colombes), of iets anders, het doet er nauwelijks toe wat, maar in elk geval *mijn* nummer van de reeks. Ik stel daar oneindig meer prijs op dan als het voor mezelf zou zijn, en Stone kan bij de ruil alleen maar winnen.

Je zou er misschien goed aan doen je te laten voortdrijven op je luiheid of op je overgang, of op wat het ook moge zijn... *Na* je 50ste ga je dan weer aan de slag. Dat is beter. Stendhal was 54 jaar en kreeg 'm niet meer overeind toen hij *La Chartreuse* schreef, vandaar de 'weemoedige bekoring' die van dit boek uitgaat. Ikzelf voer ook geen donder uit; volgens Malraux omdat ik lui ben, volgens mij omdat ik niets te melden heb, omdat ik te jong ben. Gelukkig dat het niet noodzakelijk is je leven al schrijvend door te brengen!

Holst komt hier de 16e en blijft tot de 22e of 23e; daarna krijg ik nog allerlei mensen (Greshoff misschien en anderen) tot de 25e, en dan wordt het weer compleet stil. Ik kom er niet toe om in m'n eentje te gaan wandelen, ik ben er niet genoeg *dichter* voor; het bezorgt me een verdomd weeïg, romantisch en melancholisch gevoel, waar ik in wezen absoluut niet tegen kan. - Ik lees uitsluiten werken over de revolutie, reële en literaire. Ik heb die Babel van jou proberen te lezen; het is stomvervelend. Probeer jij nu eens *Ce qui ne fut pas* van Boris Savinkov, en ook de *Souvenirs d'un Terroriste*, eveneens van hem; er staan voortreffelijke dingen in. Het is geen literator, zoals je weet, het is een terrorist van het sceptische maar uiterst moedige soort. En verder *L'Ombre du Caudillo*, dat soms prachtig is.

Ik raad je sterk af om de *Réalités fantastiques* of een ander compleet werk te herdrukken. Wat je moet doen, is een bloemlezing maken

van je verhalen. Stuur me al je verhalenbundels, behalve *Hors-le-vent* waar je alleen *Les Soirs de Gand* uit moet nemen. Ik zou de selectie dolgraag samen met Méral maken, ieder apart, en dan onze lijsten vergelijken. Maar stuur me *alles*, want de tijd dringt!

Wat dat gedoe met het comité betreft, ik vind dat eerlijk gezegd hoogst onaangenaam. Wat een ongelukkig idee om mij erbij te halen! Ik heb veel voor je over, maar daar onttrek ik me aan; ik wil alles doen wat je wilt, maar geen kletsgezelschappen en diners. - Tot ziens! als steeds heel hartelijk

je EdP

Ik heb die Philippard ontmoet; wat een zak!

P.S. Groeten aan Maroussia. We hebben met haar (Delgrouffre, Méral en ik) een erg gezellige avond doorgebracht, en petit comité, en we hebben ongedwongen gekletst. Soms zijn er bij jou toch wat te veel mensen; men ontmoet elkaar wel, maar men heeft geen echt contact. Dat zou Beyle, Milanese, aardig hebben gevonden.

968. *Aan F. Hellens: Gistoux, 29 augustus 1931*

Gistoux, zaterdag.

Beste Hellens,

Neem me niet kwalijk dat ik je niet eerder geschreven heb om je te bedanken voor de voortreffelijke fles liqueur die je zo vriendelijk was voor me te bewaren achter een gordijn in je studeerkamer. Simone is er heel blij mee en ik nog meer. Van Méral hoorde ik hoe je het maakte; maar het was me onmogelijk je in Genval te komen opzoeken, vanwege alle gasten die we hier gedurende de hele maand augustus hebben gehad. De laatsten gaan morgen weg.

Zelf neem ik maatregelen om binnenkort te vertrekken, ik ben er hard aan toe. Ik ga 4 september naar Holland en ik kom niet voor het eind van de maand terug. Ik reken erop je dan weer te ontmoeten, hetzij in Brussel, hetzij in Gistoux.

Groeten aan Maroussia en een hand van je

EdP.

Nogmaals dank! - Ben je klaar met de *Documents Secrets*?

1009. *Aan F. Hellens: Den Haag, 7, 14, 21 of 28 oktober 1931*

Den Haag, woensdag
Van Imhoffstraat 16.
Beste Hellens,
Ik had net Méral geschreven toen ik van Greshoff vernam dat Maroussia geopereerd was. Ik haast me je te schrijven; laat iets van je horen en zeg me dat alles goed gaat. Volgens Greshoff is alles vrij goed verlopen, vooral gezien het feit dat de operatie dringend was. Arme Maroussia! vergeet niet haar mijn groeten te doen en wens haar van harte beterschap. En veel sterkte voor jou.
Een stevige hand van je
Eddy

1017. *Aan G. Hellens: Den Haag, 17 november 1931*

dinsdagmiddag, 12 uur.
Beste Hellens,
Ik heb gisteren helemaal vergeten met je te spreken over een jonge Russische danser, Alexeï Ormesson, die ik in Parijs heb ontmoet. Het is een jongeman, die vroeger gedanst heeft met Darja Collin (de vrouw van Slauerhoff). Op dit ogenblik *krepeert hij van de honger*, hij is volkomen verzwakt en bevindt zich in Den Haag, waar Darja hem, uit vriendschap, tracht op te lappen. Hij zou graag in België willen dansen. Pia zei me dat jij de heer Vandeputte kent, een van de belangrijke mensen van de Kursaal in Ostende; ik dacht zo dat jij misschien aan Alexeï een briefje voor die meneer mee zou kunnen geven. In elk geval heb ik hem een briefje voor jou meegegeven. Dit dient alleen om je vast te waarschuwen. Het is een zielige vent, die talent heeft, maar die er op het ogenblik uitziet als een lijk; hij heeft aardige ogen en is charmant, een beetje *onderdanig* misschien, maar tegelijk erg bescheiden. Ik hoop dat je iets voor hem zult kunnen doen.
Bedankt.
Schrijf me over die andere kwestie.
je Eddy

1022. *Aan F. Hellens: Den Haag, 25 november 1931*

Den Haag, woensdag.

Beste Franz,

Bedankt voor je brief. Ik sta op het punt van hier weg te gaan; waarschijnlijk ben ik de 1e weer terug in Brussel; ik ga misschien 'en pension' voor een dag of tien. En daarna: Parijs? Wie zal het zeggen?

De danser in kwestie heeft op het ogenblik iets in Den Haag gevonden. Misschien komt hij pas volgend jaar zomer bij je langs. Hij heeft nog steeds mijn brief, en jij weet nu in ieder geval waar het over gaat. *Nogmaals* bedankt.

Wat die inlichtingen betreft voor mijn vriend uit Java, dat is niet meer nodig. Hij heeft het inmiddels voor elkaar gekregen bij een vrouw uit Amsterdam. Des te beter!

Ik heb een nummer van *Forum* naar Méral laten sturen. Heeft hij het ontvangen?

Tot gauw. Groeten aan Maroussia en aan Méral, een hand van je

E.

Het adres van Slauerhoff is:

p/a H. Lambers

Villa Olanda

Merano (Italië)

1080. *Aan F. Hellens: Voorburg, 7 maart 1932*

Voorburg, maandag.

Parkweg 49

Beste Hellens,

Bedankt dat je me schreef en me de *Docum. Secrets* toestuurde. Ik zal met plezier de tekst nog eens lezen zoals die er nu zo alleraardigst uitziet; het is ongetwijfeld Stols op zijn best. (Geen drukfouten?)

De affaire is op gang. Ik heb een 'acte de résignation' getekend (lett. vert.); de 9e wordt er uitspraak gedaan. Holland is toch wel een paradijs, wat echtscheidingen betreft, als men het tenminste met elkaar eens is. Simone heeft zich heel goed gehouden. Ik blijf voor haar een grote genegenheid koesteren. - Het probleem *kind* is nog niet geregeld. Daar is minstens een maand voor nodig. Maar ik hoop dat alles nu goed zal gaan.

Ik schrijf je niet lang, want mijn hoofd staat er niet naar. Van schrijven krijg ik de zenuwen; ik kan niet stilzitten, ik verhuis steeds naar een andere kamer (!) en dat is alles. Groet Méral hartelijk van me en wees ervan verzekerd dat ik noch jou, noch hem vergeet. Groeten ook aan Maroussia.

Je hebt gelijk dat je *Mélusine* gaat omwerken. Je kunt er een heel bijzonder boek van maken door wat bomen van dat 'bos' om te kappen. Begin volgende maand ga ik waarschijnlijk naar Brussel en ik hoop dat je me dan laat zien wat je gedaan hebt.

Mijn moeder is hier - in Scheveningen - met Simone, en ze blijft een maand. Het is niet onaangenaam, want ik bevind me eigenlijk aan het andere eind van de stad en behoud een grote mate van vrijheid (nogal nutteloos overigens).

Neem me niet kwalijk dat ik zo beroerd schrijf; een stevige hand van je

Eddy

1198. *Aan F. Hellens: Gistoux, 7 juli 1932*

Gistoux, donderdagavond.

Beste Hellens,

Ja, we zijn op het ogenblik in Gistoux; maar je zult wel gehoord hebben dat ik teruggeroepen ben door een telegram, omdat mijn moeder ziek was. Ze is het nog steeds, maar de ergste crisis is voorbij. Simone is momenteel in Brussel en moet nodig worden geholpen om zich in te richten; ze wil dat Gille bij haar blijft. Dat alles heeft me erg beziggehouden en houdt me nog erg bezig; op het moment kan ik echt niet naar Brussel gaan. Er zijn hier ook veel verwaarloosde zaken die mijn 'zorg' vereisen. Kortom, ik ben bezig te boeten voor de 3 weken vakantie! Zodra alles een beetje op orde is, zijn we van plan hier weer weg te gaan, hetzij naar de Ardennen (voorlopig), hetzij naar Frankrijk. Ik hoop je zeker nog te zien voor we weggaan, maar het is me onmogelijk, gegeven de omstandigheden, om van tevoren een dag af te spreken.

Ook ik heb *niets* meer gezien noch gehoord van Méral. Maar ik vergeet je niet; ik zou alleen rust willen hebben om je een beetje op mijn gemak te kunnen spreken. Om ons schadeloos te stellen voor onze verplichtingen, maken we hier wandelingen. Dat is altijd meegenomen. Mijn vrouw stuurt je intussen veel groeten, ook aan Ma-

roussia; ik denk dat we elkaar allemaal heel sympathiek zullen vinden.

Nu moet ik je nog om een dienst vragen. Mijn moeder moet beslist oude Bordeaux drinken, op voorschrift van de dokter: *St. Julien* of *St. Emilion*, maar de echte. Zou jij me daaraan kunnen helpen? hetzij uit de kelders van de Senaat, hetzij via Delgouffre? Zo ja, wil je me dan zo gauw mogelijk een kistje laten sturen van 10 of 12 flessen? zo niet, wil je het me dan schrijven zodat ik ergens anders op zoek kan gaan? - Bedankt.

Neem me niet kwalijk dat ik zo beroerd schrijf. Doe vooral mijn groeten aan Maroussia, aan Neel Doff, als je haar ziet, en aan Méral, als hij weer opduikt uit de diepten die hem verzwolgen hebben; voor jezelf een stevige hand van je

Eddy duP.

P.S. Bestudeer mijn schrift niet al te zeer, ik schrijf je op mijn knieën, met de vulpen van mijn vrouw en in een hitte die me voor alles geschikt maakt, behalve voor netjes schrijven. Kijk dus liever hoe ik mijn best heb gedaan! Schrijf me uitvoeriger over jezelf.

1205. *Aan F. Hellens: Gistoux, 12 juli 1932*

Gistoux, dinsdag.

Beste Hellens,

Oneindig veel dank voor de wijn, die mijn moeder zaterdag heeft ontvangen. Wat mezelf betreft, ik denk hier donderdag of vrijdag weg te kunnen gaan om me ergens in de Ardennen terug te trekken, of misschien aan zee, of elders. Ik kan je niet zeggen met hoeveel *plezier* ik weer op zal krassen. Neem het me niet kwalijk als ik je in Brussel niet kom opzoeken; in moreel opzicht verkeer ik in een miserabele toestand; terwijl het er nu naar uitziet dat de familieaangelegenheden geregeld zijn (en dan nòg; met Simone en mijn moeder, die niet hebben opgehouden te bestaan, kan dat alleen als ik ver van ze weg ben), is het weer de crisis, zijn het weer de ‘zaken’. God weet - nee, zou moeten weten, als hij al ooit iets wist - hoe weinig ik gebouwd ben voor dit soort verstrooiingen. Sinds ik hier terug ben, heb ik alleen advocaten gezien, notarissen, knapen van de verzekering, van hypotheken en van God mag weten wat nog meer voor dingen die me kotsmisselijk maken. Het enige plezier dat ik

heb, is het gezelschap van mijn vrouw, die werkelijk een prima karakter heeft. Daarom stel ik je dit voor: ik bel je donderdagavond op (ik weet nog niet hoe laat, omdat ik die dag Simone weer terugbreng van Gistoux naar Brussel, nadat ze hier al haar 'spullen' zal hebben opgehaald, en ik weet niet hoeveel tijd ze nodig heeft om dat te doen); - ik bel je dus op om te zien of er een afspraak valt te maken, hetzij bij jou, hetzij ergens anders. Maar mag ik je vragen dat we elkaar alléén ontmoeten, d.w.z. jij, Maroussia, mijn vrouw en ik? Het is zoveel prettiger, vooral omdat mijn vrouw en jullie beiden elkaar nog niet kennen. Met andere woorden: wil je donderdagavond voor me vrijhouden? want vrijdagmorgen hoop ik in de een of andere trein te zitten. (Jij zou ons misschien tips kunnen geven.) - Maar *als* ik me toevallig te gedeprimeerd voel om zelfs mijn vrienden te zien, zal ik je toch opbellen, en wil je het me dan niet kwalijk nemen als ik *niet* kom? Ik reken op je vriendschap en geef je de verzekering dat er niets tussen ons veranderd is, dat je me eerder als een zieke dan als een slechte vriend moet beschouwen. Ik verzoek je nadrukkelijk hierover niet met wie ook te spreken; als ik niet de indruk had dat ik je uitleg schuldig was, schreef ik je dit alles niet. Ik hoop *eindelijk* van het gelazer af te zijn als Simone met Gille samenwoont - dat begint deze zaterdag, een dag na mijn vertrek; maar, en dit blijft onder ons: ik betwijfel het. Ze zullen altijd iets vinden om me het leven te verzuren, en ik kan die mensen niet *kapotmaken*, integendeel: je moet ze *beklagen*. Zolang er geld is, zal het allemaal, goed of slecht, nog wel gaan tussen ons; is het er niet meer, dan kan het alleen nog maar heel slecht gaan, maar de kwestie is dan wel *definitief* geregeld, door overmacht, wat heel goed is misschien. Op het ogenblik breng ik de meest 'onechte' 'vakantie' door die je je kunt voorstellen.

Laten we, als ik donderdagavond kom, over dit alles niet praten en proberen de avond prettig door te brengen. Het spijt me zelfs dat ik je zoveel over dit geval schrijf, maar nu het eenmaal op papier staat, waarom zou ik het je dan niet sturen? zelfs al vind je het niet leuk.

Wat je me over Méral zegt, stemt me droef, maar ik moet zeggen: zonder er verbaasd over te zijn. Waar heeft hij al dat geld vandaan, dat hij met zo'n gebrek aan originaliteit uitgeeft? De Rothermerezaak heeft dus resultaat gehad? Wat de vermaarde Loucarius betreft, durf ik te wedden dat hij niet veel verder komt dan erover te *praten*. Bij dit alles gaat het er niet om Méral af te kammen, die ik nog steeds een bijzondere vent vind, maar wat wil je, ik koester ten aanzien van

hem bepaalde illusies allang niet meer. Ik moet zeggen dat ik ze wat mezelf betreft ook nauwelijks heb, als ik helemaal eerlijk wil zijn. Het enige dat ik wil is rust. Een leventje als een kantoorkruk desnoods, maar alleen met mijn vrouw en zonder gelazer. Een tragisch leven is heel mooi, maar dan moeten de woelingen zich wel op een ander vlak afspelen, dan moet men zich geheel inzetten maar niet door zich iedere dag een beetje meer te laten ondermijnen; ik wil maar zeggen dat je beter je bloed kunt geven op een of ander slagveld (zelfs voor het vaderland!) dan je 3 maal per week te laten behandelen met bloedzuigers.

Ik ben er *zeker* van dat ik er wel uit kom, maar ik weet niet hoe, en vooral niet wanneer. Op het ogenblik ziet het er naar uit dat ook dit erg afhangt van de crisis, zoals de eerste de beste kaffer zou zeggen. (Maar als ik nu doorga, verval ik toch maar in herhalingen!)

Dus tot donderdag, of schrijf me naar hier als je op die avond bezet bent, of als je niet het risico wilt lopen dat ik niet kom, laat zelfs dan wat van je horen. Maar ik hoop wel dat het gaat. Zo niet, dan stuur ik je binnenkort een mooie briefkaart. Groeten aan Maroussia,

een hand van je E.

1221. *Prentbriefkaart aan S. Leclercq-Moens: Melreux, 12 juli 1932*

Melreux, donderdag.

Geachte mevrouw,

Bedankt voor het boek en voor uw briefje; - vandaag ga ik hier weer weg en hoop die ‘cosy corner’ te vinden waarover u mij schreef. - (*Hier* heb ik hem tenminste niet gevonden.) Ik weet nog niet waar ik morgen of overmogen ben, maar ik stuur u wel een briefkaart. Groeten en nogmaals bedankt!

Uw EdP.

1225. *Aan V. Larbaud: Spa, 26 juli 1932*

26 juli 1932

Geachte heer,

Ik kon u niet eerder dan vandaag schrijven, daar Stols, toen hij mij dit exemplaar stuurde, vergeten had mij uw adres te geven; ik heb hem erom moeten vragen. Ik stuur u hierbij een ander exemplaar,

omdat ik graag tot uitdrukking wil brengen hoeveel plezier deze verrassing mij heeft gedaan; het was bijzonder aardig van u, maar u hebt de rollen omgedraaid, de dankbaarheid moet helemaal van mijn kant komen. Ik denk dat u met uw kennis van het Duits (en van het Engels) tenminste enkele stukken van mijn vertaling heel goed hebt kunnen controleren; en vindt u dat op de tekening het 'lange en benige hoofd' van de heer Barnabooth, terwijl hij aan de pols van juffrouw Hildegarde zit, treffend genoeg uitkomt, en vindt u hem voldoende rossig? Het is op deze manier bepaald onmogelijk hem de 'kwalijke gelijkenis met Cato de Oude' te geven. Enfin, ik ben er in uw geval tenminste zeker van dat voor u slechts de goede bedoeling telt en dat u de tekenaar zijn fouten niet zult aanrekenen.

Stols zei mij dat u mij graag zou ontmoeten als zowel u als ik eens tegelijk in Parijs zijn. Ik hoop van harte dat het ervan komt; ik heb vaak het gevoel dat ik u een heleboel te vertellen heb, hoewel ik tot nu toe nooit daarbij aan de mogelijkheid heb gedacht dat u er ook naar zou kunnen luisteren. Overigens zal ik het op de dag dat ik u zal zien ongetwijfeld over iets *anders* hebben. Het is zo moeilijk om tegen iemand te praten zolang je de indruk hebt het via een groot man te doen.

Op een dag - het is minstens zes jaar geleden - heb ik u geschreven, na een grote confrontatie (het was de tweede) met *Barnabooth*. Toen ik mijn brief overlas, voelde ik mij 'verlamd', zo belachelijk vond ik hem; ik had aan de *onbekende* vader geschreven van iemand die ik als een broer liefhad. Later, toen ik las dat de heer De Montherlant u 'een schrijver van wie ik hou en die ik vereer' noemde, heb ik mijn troost in de jaloezie gezocht en bij mezelf gedacht dat Barnabooth nog wel veel meer broers zou hebben, die in geen enkel opzicht op mij leken. Nog weer later heb ik zelfs een van die broers ontmoet; hij heette Gondrexon!

Maar goed, u weet zelf ongetwijfeld beter dan wie ook hoezeer u het gevoel hebt dat u zich verkocht heeft wanneer u de een of andere broer van Barnabooth ontmoet. Waarschijnlijk zullen we dus over iets anders praten.

Ik dank u nogmaals voor het briefje dat u zo vriendelijk was mij te zenden, en geloof mij

uw oprecht toegenegen E. du Perron

P.S. Ik ben op het ogenblik in Spa; het is geen Vichy, het is maar Spa. Maar als u mij mocht antwoorden, ben ik waarschijnlijk vertrokken

van hier en het zou derhalve het beste zijn uw brief te sturen naar Château de Gistoux, Chaumont-Gistoux (Waals Brabant), waar mijn moeder er wel voor zal zorgen dat hij mij bereikt. Ik schaam me diep nu ik de indruk wek uw ‘zwervend bestaan’ zo armzalig te imiteren!

1226. *Prentbriefkaart aan S. Leclercq-Moens: Spa, 26 juli 1932*

Spa, 26 juli.

Geachte mevrouw,

Ik ben nu in Spa, Hotel Beauséjour. Het is hier echt wel aardig, en ze hebben er ook schoonheidskoninginnen; gelooft u mij: schoonheid gaat *zelden* samen met verstand, maar wel met conversatie. (De koninginnen ‘converseren’ veel.) Wilt u mij hierheen de *Considérations inactuelles* van Nietzsche sturen (bij voorkeur altijd een opengesneden ex.), het 1e deel, met het stuk erin over David Strauss. Mijn dank en hartelijk uw

EduP.

1230. *Aan F. Hellens: Spa, 28 juli 1932*

Spa, 28 juli

Beste Hellens,

Ik heb je novelle vanmorgen ontvangen, ik heb hem gelezen en stuur hem je terug. Ik heb 2 kleine opmerkingen gemaakt en ik geloof nog niet eens dat ze billijk zijn! Het geheel is uitstekend zo; het is een droevige geschiedenis, die de lezer voortdurend een pijnlijk gevoel in zijn ruggemerg geeft. Ik heb daarentegen niet *alles* begrepen; ik zou je graag het een en ander willen vragen! Maar wat doen die details ertoe, omdat de kern van de novelle, de ‘geest’ die eruit spreekt zo goed is, en zo goed volgehouden.

Ik hoop dat je je amuseert in St. Idesbald en dat Maroussia het er ook naar haar zin heeft. Ik weet nog niet wat we gaan doen wanneer we uit Spa vertrekken. Misschien gaan we naar Frankrijk. Tenzij... Hoe dan ook, we zijn moe van al het heen en weer getrek en we zijn evenmin erg goed in staat ons ergens te vestigen; we zien het voorlopig nog maar aan, in afwachting van beter.

Ik wou dat ik iets kon gaan schrijven; ik heb een hoop ideeën, en

ik ben nog niet begonnen met de uitwerking ervan of ik ben al overtuigd van de zinloosheid van ‘dit alles’. Hoe krijg je het *leven* op papier, iets dat werkelijk van belang is en dat zo goed als *niets* aan de literatuur ontleent? Je moet altijd wel weer iets ‘arrangeren’, en dat is ergerlijk.

Misschien zie ik je nog vóór we naar Frankrijk gaan? Groeten aan Maroussia en van mijn vrouw Elisabeth,

een hand van je E.

1238. *Prentbriefkaart aan S. Leclercq-Moens: Spa, 3 augustus 1932*

Spa, Woensdag.

Geachte mevrouw,

Bedankt voor het 2e deel van Nietzsche. Wilt u mij berichten hoeveel ik u moet opsturen voor deze 2 delen en voor de postzegels? Hier hebt u een van de schoonheidskoninginnen die verslagen werden door Miss Turkije; toch heeft zij zich vaak laten inspireren door haar grote landgenoot Foch, wiens standbeeld (bijzonder lelijk, moet ik zeggen) zich voor mijn hotel verheft. Enfin, vraagt u maar wat meneer Alex ervan denkt. Met mijn hartelijke groeten uw

EdP.

1250. *Prentbriefkaart aan F. Hellens: Spa 16 augustus 1932*

Spa, dinsdag 16.

Beste Hellens,

Bedankt voor je kaart, hier één in ruil voor de jouwe. Deze mooie ruïne, Byron waardig, hebben we gisteren bezocht; het was gloeiendheet - ja, gloeiendheet! Groeten aan Maroussia en aan jou, van ‘Bep’ en

Eddy

We gaan morgen naar Parijs.

Ik zal je groeten doen aan Pia. Malraux is in Peïra-Cava.

1268. *Aan V. Larbaud: Gistoux, 2 september 1932*

Geachte heer,

Terug op Gistoux, tref ik uw *Technique* aan. Ik bedank u er wel voor, hoewel ik het nog niet gelezen heb, want ik worstel met allerlei complicaties die een dubbele verhuizing (Holland en België) naar Parijs met zich meebrengt. Ik heb een appartement gevonden in Bellevue-Meudon, in een alleraardigste straat, maar die 'rue du 11 Novembre 1918' heet. Het nummer is 24. Vanaf 15 september zal dat mijn adres zijn; als u na door Savoye te hebben getrokken deze winter misschien nog een paar dagen in Parijs doorbrengt, zou ik erg blij zijn als u mij even naar mijn nieuwe adres schreef voor het maken van een afspraak.

Uw oprecht toegenegen,

EdP.

Gistoux, 2 sept. '32.

1361. *Aan F. Hellens: Bellevue, 17 november 1932*

Bellevue, donderdag.

24 av. du 11 Nov.

Beste Hellens,

Het telegram van Méral is te vroeg gekomen, d.w.z. vóór ik terug was; ik heb jullie dus niet in jullie hotel kunnen opzoeken, en Bep, die niet wist om welk hotel het ging, heeft jullie niet kunnen telegraferen. Ik heb Méral geschreven, ik schrijf jou nu. Wanneer kom je bij ons; met Maroussia, als ze er al is? We zijn vrijdag al bezet, en zaterdag tot 8 uur 's avonds; dat is alles.

Wil je aan Paulhan zeggen dat ik het ex. van de *Jordaan* heb ontvangen met de zo aardige opdracht van de heer Rageot. Ik zal vandaag de 10 regels over Salverda en de 15 over Querido schrijven, maar wil je aan Paulhan vragen me nog *Les Vieux Gens* van Couperus te sturen, want ik zou ook graag wat goeds van de Hollandse literatuur zeggen, en Couperus verdient dat wel. Als het boek verschenen is en als je het hebt, zou je het me misschien zelf kunnen brengen? Wil je Paulhan vragen of ik nog zo'n vijftien regels over Couperus aan de beide andere notities kan toevoegen?

Ik zou ook graag de brief of het artikel willen lezen waarin André Gide verklaard zou hebben dat hij bereid is om zijn leven voor het

bolsjewisme te geven als hij uiteindelijk geen André Gide was geweest, of iets in die trant. Paulhan moet het hebben, het staat in de N.R.F. Ik zou ook erg graag Paulhan nog eens ontmoeten, maar, als het kan, zonder Crémieux erbij; zou hij niet ergens anders kunnen afspreken?

Tot ziens; hartelijk je

E.

1382. *Aan F. Hellens: Bellevue, 28 november 1932*

Bellevue, maandag

Beste Hellens,

Ik heb Méral ontmoet, die samen met de Pia's bij ons is geweest; maar ik heb geen enkel antwoord op mijn brief aan jou gekregen, en volgens Méral had je deze zondag naar Brussel terug zullen gaan. Het spijt mijn vrouw erg dat ze Maroussia niet meer heeft ontmoet, en zelf had ik me verheugd op een heel prettige dag die we samen in die ‘bossen van Meudon’ zouden hebben doorgebracht. Maar ik had het adres van Paulhan in Chatenay niet meer - ik heb het althans niet terug kunnen vinden; ik heb je naar de N.R.F. geschreven, in de veronderstelling dat hij je mijn briefje wel direkt zou overhandigen. Vandaag heb ik de hoop opgegeven dat je nog in Parijs bent; als je mijn briefje had ontvangen, zou je iets afgesproken hebben voor gisteren: zondag. Ik heb helemaal geen prettige dagen doorgebracht in Brussel, waar ik iedereen in bed aantrof; hier probeer ik te werken (aan een hoop artikelen om te beginnen), wat me maar matig lukt. Ik heb ook gesolliciteerd naar een post als correspondent van een Hollandse krant (*Het Vaderland*), maar het schijnt heel slecht te worden betaald en ik walg ervan. Je begrijpt dus dat ik, sinds ik terug ben, alleen maar ‘gebrek aan tijd’ heb gehad - ik heb moeten dineren met Hollandse journalisten in Parijs en nog meer van dergelijke klotekarweien. Maar het spijt me erg dat ik jullie, Maroussia en jou, niet meer heb gezien. Schrijf me, en als Neel Doff al een ex. van de *Vieilles Gens* heeft, vraag het haar en stuur het mij toe. Bedankt.

Hartelijk je E.